

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 1 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 1 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5861- Նոր շրջան թիւ 1272

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Օրը օրին հրատարակուած տեղեկութիւնները բաւական չեն որոշ գաղափար մը կազմելու համար այն ցոյցերու մասին, որոնք սարքուեցան Պոլսոյ, Իզմիրի եւ Անգարայի մէջ, յոյն հասարակութեան դէմ ։

Փոթորիկը ծագած է իբրեւ հետեւանք մարզական մրցումի մը, Աթէնքի մէջ, ուր Թրքական խումբը ոչ միայն պարտուած, այլեւ խոշտանգուած է, համաձայն Թուրք թերթերու պատմութեանց ։

Թուրք մարզիկները իրենց վերադարձին դէպքը պատմած են յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով։ Այնպէս որ, Թուրք երիտասարդութիւնը կատղելով, թշնամական ցոյցեր սարքած է երկու երեք օր։

Քանի մը նմոյշներ՝ այդ ցոյցերուն առթիւ արտասանուած եւ հրատարակուած խօսքերէն ։

Ուսանող մըն է որ կը բացագանչէ Պոլսոյ առաջին ցոյցին մէջ, երբ ներս կը մտնեն Աթէնքի մէջ պարտուած խումբին անդամները.

— « Մենք մարզիկ ուղարկեցինք երկիր մը որ կը կարծէինք թէ գրօսախաղի (սփոր) օրրանն է։ Ի՞նչ գիտնայինք թէ աչքը դարձած ազգ մը 1915 Մայիս 15ը ? պիտի մոռնայ, եւ 35 տարի վերջը մեր ղրկած 11 մարզիկներուն վրայ պիտի յարձակի քսան հազար «փայլքարիաններով.... Քեզի կ'ուղղեմ խօսքս, ո՛վ ազատ որ իմ հացովս կշտացար։ — Քաջ գիտցիր որ երբեք պիտի չկրնաս փորել աչքս ։

Պարտեալ մարզիկներէն մէկը բեմ հրաւիրուելով կը փղձկի .

— « Կը տեսնէք որ կուլամ։ Դեռ Աթէնքի մարզադաշտին մէջ պարզուած տեսարանի մը ազդեցութեան տակն եմ ։ Երբ հանուելու սենեակը կը վերադառնայի, մեզի սպայ մը դէմս ելաւ եւ օձիքէս քաշելով ըսաւ.— «Սաքարիայի վրէժը պիտի լուծենք»։ Իսկոյն արժանի պատասխանը տուի այս մարդուն որ ձեռք երկարած էր կուրծքիս մահիկ - աստղին »։

(Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ Թուրքերը իրենք տեղի տուին միջադէպին, թէ Թուրք մարզիկ մը խածած է իտալացի մարզիկ մը եւն.)։

Նոյն վայրերան կանչերը Իզմիրէն.

—« Հաց չկերանք, մեր ցորենները անոնց տուինք. միս չկերանք, մեր արջառները անոնց ղրկեցինք։ Ամբողջ պատերազմի ընթացքին տուայտեցանք անոնց տառապանքներով։ Մեզմէ նախամեծար կը համարեն անոնք որ կ'ուզէին խլել իրենց Թօքերը (կ'ակնարկէ Իտալացիներուն)։

Այլապէս պատկերալից արձանագրութիւններ՝ նշանատախտակներու վրայ.

— « Ամէն տեղ եւ ամէն ատեն կը յաղթենք ձեզի.— Գացէք մեզ հարցուցէք Վենիզելոսին. — Ո՞ւր էիք Սեպտեմբեր 9ին.— Պէտք չունինք Հելլէններու բարեկամութեան.— Գարի չղրկեցինք ձեզի, այլ զուտ ցորեն »։

Եւ վերջապէս ճառախօս մը ազդարարեր է, Թաքսիմի հրապարակին վրայ .

— « Ի հարկին մեր դրօշը կրնայ ծածանիլ Թեսալիոյ վրայ։ Դուք բարեկամ մը կորսնցուցիք, մենք ալ ձեր հոգին կարդացինք »։

Ինչպէս կը տեսնէք, ճիշդ ու ճիշդ «այլա Թուրքա» տեսարան, որ շատ կը յիշեցնէ սուլթանական շրջանի ցոյցերը.— «Կիրիտ պիզիմ ճանըմըզ...»։

Իբրեւ գործնական ձեռնարկ, թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով, բացատրութիւն պահանջած է Յունաստանէն, իսկ Թուրք մարզական միութիւնները որոշած են այլեւս մարզիկներ չղրկել։«Անգամ մըն ալ Յունաստա՞ն երթալ,— Թէօվպէլէր թէօվպէսի »։

Ահա թէ ո՛րքան տաշուած, բարեփոխուա՞ծ են Թրքական բարքերը, Հանրապետութեան հռչակումէն 25 տարի վերջը։

Թերթերու հրատարակութիւններէն կը հետեւի թէ անխուսափելի էին արիւն հոսեցնելու, կոտրել թափելու դէպքերը, եթէ ժամանակին միջոցներ ձեռք առած չըլլար ոստիկանութիւնը, հեծեալ թէ հետեւակ ։

Անշուշտ կառավարութիւնը չէր կրնար ազատ ասպարէզ տալ մոլեռանդ ամբոխի մը, մասնաւորապէս Ամերիկացիներու աչքին առջեւ ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՄԵՌՆԻՄ ԱԼ, ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՄ »

Հարկ է օրն ի բուն կրկնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ որպէսզի «տեսակ» մը մարդիկ հասկնան թէ իրենց պաշտօնը միայն «խմբագրել» է։

Կուսակցական թերթի մը խմբագիրը իր խմբագրական խօսքով անհատական տեսակէտ մը չէ որ կ'արտայայտէ ։ Իր կուսակցութիւնն է որ կը խօսի իր բերնով եւ կը պարզէ ծրագիր մը. կամ որեւէ հարցի շուրջ իր ըսելիքը ։

Այս պարագային հանրութիւնը գիտէ թէ ո՞րու հետ է իր գործը եւ ով է իր դէմ խօսողը։

Իսկ անհատական պատասխանատուութեամբ խօսողը պէտք է տասը չափէ եւ մէկ ձեւէ, մանաւանդ երբ չի ստորագրեր իր խելապատակին գոհարները ։

Անցեալ շաբթուան ընթացքին այս կարգի խմբագիր մը սիւնա՛կ սիւնա՛կ տեղ էր տուեր իր չքնաղ մտքերուն, ուղղելով իր խօսքը ժողովուրդին։

Որո՞ւ անունով, ի՞նչ հանգամանքով.— Աստուած գիտէ։ Եւ անօրակելի անպատկառութեամբ վիրաւորած էր Հայուն սիրտը, իր ամէնէն նուիրական զգացումներուն մէջ։

Մայիս 28ը, ոչ միայն տօնը չէ հայ ժողովուրդին, ոչ միայն «Թուրքին նուէրն է», ոչ միայն «ապազգային» է, այլ եւ «ամօթալի արարք մը » որուն պէտք չէ մասնակցիլ, եւն.։

Ո՞վ էր որ կը խօսէր իր բերնով ։

Մետասաներորդ ժամու այդ ամենագէտ հրապարակագիրը չէր հարցուցած ինքն իրեն, իրեն համար իսկ չէր ճշդած իր հանգամանքը, երբ կը հրաւիրէր հայ ժողովուրդը որ ուրանայ իր պատմութեան ամէնէն մեծ դէպքերէն մէկը ։

Եւ բնազդով առողջ, սրտով ջերմ, իր ազգային զգացումներով միշտ անաղարտ մնացած ժողովուրդը լսե՛ց զինքը կիրակի օր, «քանի մը տասնեակ մոլորեալներով»։

Չեմ գիտեր թէ ինք, մէկուկէս մոլորեալներու այդ ներկայացուցիչը ի՞նչ պիտի զգար, երբ տեսնէր այն հսկայ բազմութիւնը ։

Մօտս նստած բանիմաց եւ ոչ Դաշնակցական մտաւորական մը կ'ըսէր այդ օրը։

— Անհանգիստ էի, պիտի չգայի. բայց «վարդապետ»ին խմբագրականները ուժ տուին ինծի։ Ըսի՝ «մեռնիմ ալ պիտի երթամ»,ե՛ւ հոգեհանգիստին ե՛ւ տօնակատարութեան ։

ՍՕՍԻ

ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻ՞Ն

Պոլսոյ թերթերուն մէջ կը կարդանք (24 Մայիս) —

Վագըֆներու նոր եւ բարեփոխեալ օրինագիծը, որ յղուած էր Ազգ. Ժողովին, ինչ ինչ փոփոխութիւններով ընդունուեցաւ խորհրդարանական խառն յանձնաժողովին կողմէ։ Մօտերս օրակարգի պիտի առնուի եւ պիտի վիճարկուի Ազգ. Ժողովին կողմէ։

Վագըֆներու նոր օրինագիծը կը ջնջէ «Թէք միւթէվէլլի » (անհատական մատակարար) դրութիւնը փոքրամասնութեանց, այսինքն համայնքներու պատկանող վագըֆներու մատակարարման համար։ Համայնքները իրենց մէջէն վարչական մարմիններ պիտի ընտրեն եւ անոնց միջոցաւ պիտի մատակարարուի ամէն բան, իսկ Էվգաֆի ընդհ. տեսչութիւնը պիտի հսկակշռէ զանոնք։

Ասկէ զատ, այսպիսի վագըֆներու հսկակշիռը վճարովի պիտի ըլլայ, որով պիտի ջնջուի նաեւ հարիւրին հինգը որ ցարդ կը տրուէր Էվգաֆին։

Մէկ խօսքով, նոր օրինագիծը վերջ կուտայ անհատ մատակարարի դրութեան եւ լայն հնարաւորութիւններ կ'ընծայէ փոքրամասնութեանց համայնքներուն ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ քննութեան առթիւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը բացորոշապէս յայտարարեց Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին թէ դաշնագիրը որեւէ գաղտնի տրամադրութիւն չի պարունակեր։ Միեւնոյն ատեն հաւաստեց թէ Իտալիոյ անդամակցութիւնը չի հակասեր այդ երկրին հետ կնքուած հաշտութեան դաշնագրին ։

Վիշինսկի մերժեց արեւմտեան ծրագիրը

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը երկուշաբթի օր ամբողջութեամբ մերժեց արեւմտեան երեք նախարարներու ծրագիրը, Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միացման եւ վերակազմութեան մասին։ Երէկ, երեքշաբթի, մանրամասնօրէն պիտի պարզէր իր առարկութիւնները։

Արեւմտեան պետութիւններն ալ նախապէս մերժած ըլլալով խորհրդային ծրագիրը՝ չորս դաշնակիցներու հակակշռի վերահաստատման մասին, Փարիզի ժողովն ալ անելի մը յանգած է։ Մանաւանդ որ, արեւելեան Գերմանիոյ համայնավարները իրենց կարգին նոր սահմանադրութիւն մը եւ հանրապետութիւն մը հռչակած են։

Հակառակ այս իրողութեանց, ամէն յոյս կորսուած չէ տակաւին։ Հաւանական է որ գոնէ մասնակի համաձայնութիւններ կնքուին, առաւելապէս տնտեսական գետնի վրայ ։

Պ. Վիշինսկի մերժելով արեւմտեան ծրագիրը, որ կը թելադրէր Գերմանիոյ արեւելեան շրջանը միացնել արեւմտեան շրջանին հետ, Պոնի սահմանադրութեամբ, յայտարարեց թէ այդ սահմանադրութիւնը կը բռնաբարէ ժողովրդապետութեան բոլոր սկզբունքները։ Իր կարծիքով, գերման ժողովուրդը դեր չէ ունեցած այդ սահմանադրութեան մշակման մէջ, որ կատարուած է արեւմտեան պետութեանց ճնշումով եւ որ կը ձգտի անդամատել Գերմանիան։ «Գերման ժողովուրդին իսկական բաղձանքները կը ներկայացնէ արեւելեան շրջանի Ժողովրդական Խորհուրդին յօրինած սահմանադրութիւնը։ Արեւելեան ծրագրին կարծեցեալ ազատութիւնները կը նշանակեն ազատութիւն անոնց համար որ ուժ տուին Հիթլերական կարգուսարքին »։

Պ. Վիշինսկի այս անգամ կ'արտայայտուէր իր սովորական լեզուով, յարձակողական շեշտով մը, ինչ որ անգամ մը եւս համոզեց ունկնդիրները թէ բան մը չէ փոխուած Մոլոթովի փոփոխութեամբ ։

Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, որ նոյնպէս վճռական լեզու մը կը գործածէր, իր յուսախաբութիւնը յայտնեց Պ. Վիշինսկիի պատասխանին առթիւ։ Ինք, ինչպէս եւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները պաշտպանեցին արեւմտեան ծրագիրը։ Պ. Պեւին մանաւանդ փորձեց հասկնալ թէ Խ. Միութիւնը իսկապէս կը մերժէ՞ կեդրոնական կառավարութեան մը հաստատումը Գերմանիոյ մէջ. բայց Պ. Վիշինսկի չուզեց պատասխանել։ Եւ ցաւ յայտնեց որ արեւմտեան ծրագիրը կէտ առ կէտ քննուած չէ։

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՄՇԱԿԱԾ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս առթիւ արեւմտեան շրջանակները դիտել կուտան թէ Պոնի սահմանադրութիւնը յօրինուած է 45 միլիոն Գերմաններու ներկայացուցիչներուն կողմէ, թէ ուսումնասիրուած է լման 8 ամիս, թէ լիովին կը համապատասխանէ գերման ժողովուրդին բաղձանքներուն եւն.։ Մինչդեռ արեւելեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը յօրինուած է գերման համայնավարներու եւ անոնց ռուս խնամակալներուն կողմէ։ Յետոյ պատճէնը ներկայացուած է Մոսկուայի, որ վաւերացուցած է կարգ մը փոփոխութիւններով։ Այնուհետեւ նախագիծը վերադարձուած է Պերլինի Ժողովրդական Խորհուրդին։ Անցեալ մարտին Խորհուրդը կը ծանուցանէր թէ վաւերացուցած է սահմանադրութիւնը շատ մը փոփոխութիւններով ։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ փոփոխութիւնը մեծ մասով... քերականական է։

Սահմանադրութիւնը պատգամաւորներուն ներկայացուեցաւ երկուշաբթի օր եւ անմիջապէս վաւերացուեցաւ հակառակ անոր որ 4 միլիոն Գերմաններ «ոչ» պատասխանած էին։ Պատգամաւորները իրենց տեղերը վերադարձան, նոր հանրապետութիւն մը հռչակելով, համաձայն իրենց մշակած Սահմանադրութեան ։

«Ժողովրդական Խորհուրդը» իր նիստը փակելէ առաջ 22 հոգինոց պատգամաւորութիւն մը ընտրեց, որպէսզի Փարիզ գալով Չորսերու ժողովին ներկայանայ, պարզելու համար արեւելեան Գերմանիոյ տեսակէտը ։

Ի՞նչ կը տրամադրէ արեւելեան սահմանադրութիւնը .—

1.— Ազատութիւն խօսքի, ժողովի, հրատարակութեանց, կրօնի եւ քաղաքական դաւանանքի։ 2.— Գերիշխան ներկայացուցչական ժողով մը, մէկ երեսփոխան սահմանելով իւրաքանչիւր 400 հազար բնակչի վրայ ։ 3.— Ուրիշ ժողով մը (Ծերակոյտ) բաղկացած 400 անդամներէ եւ ընտրուած գաղտնի քուէարկութեամբ։ 4.— Հանրապետութեան նախագահը որեւէ իրական իշխանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿ. ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Այս հիւրընկալ ափերէն անցորդ Հայու մը համար, անսահման հպարտանքի աղբիւր կրնան կազմել հոս հոն ծաղկող հայկական ճարտարարուեստի տուները. իսկական ոսկեզօծ «մողայիք»ներ... Դարերու մէջէն կուգայ այս ձեռներէց ոգին, եւ վստահ եմ, որ անհատնում դարերու կարելի պիտի ըլլայ փոխանցել զայն, այդ հզօր ուժը: Գալիենական աւանդ է կամ ժառանգութիւն. Հայը ուր որ ալ ըլլայ, պէտք է շինէ, գործէ ու արտադրէ. միշտ ալ լաւագոյնին կը ցանկայ ու կը հասնի, եւ այս՝ ազգապահպանման ամենամեծ ազդակներէն մէկն է Սփիւռքի հայ իրականութեան մէջ:

Մանած, հիւսուածեղէն, տպածոյ, կաշեգործութիւն, գորգագործութիւն, — ահա մէկ քանին այն բազմաթիւ արհեստներէն, որոնք Հայու քրտինքով ու աշխատանքով հասակ են նետած ու կը նետեն, կ'ուռճանան ու իրենց գտնուած երկիրներու վերելքին ու յառաջդիմութեան կը սատարեն: Հայը երբեք ապերախտ չէ. իր աշխատասէր, օրինապահ ու պատուաւոր քաղաքացիի կեցուածքով, ջանացած է փոխադարձել իր գտած ասպընջականութիւնը: Եթէ Հայը երախտապարտ է արաբական հիւրասէր ու մարդասէր երկիրներուն ու ժողովուրդներուն, մեզ հիւրընկալող կառավարութիւններն ալ, կը կարծեմ, նոյնիսկ վստահ եմ, որ դժգոհելու որեւէ առիթ չեն ունեցած մեր աշխատունակ ժողովուրդէն:

Բարեկամ մը իր անձնական ինքնաշարժով կ'առաջնորդէ զիս գործարանէ գործարան: Հալէպի արուարձաններուն մէջ ենք արդէն: Քսանըհինգ տարի առաջ ամայի այս դաշտերն ու բլուրները բազմամարդ թաղերու են վերածուած: Երէկ միայն ցեխ ու փոշի կար հոն, իսկ այսօր, շնորհիւ Հայու աքնաջան աշխատանքին, կեանք կայ, երգ կայ ու ծուխ՝ ծխնելոյզէ ծխնելոյզ:

Հեռուն, բարձունքին վրայ կ'երեւի պատկառելի շէնք մը. «Միջին Արեւելքի տպածոյի ամենակարեւոր տուներէն մէկն է», կ'ըսէ բարեկամս: Քանի մը վայրկեանէն հոն ենք: Բարեացակամութեամբ կ'ընդունին մեզ ու սրահէ սրահ, աշխատանոցէ աշխատանոց կ'առաջնորդեն. հպարտ են իրենք, եւ իրաւամբ: Բայց ես ալ հպարտ եմ ու յուզուած քիչ մըն ալ: Կը յիշեմ, Պէյրութի մէջ, ուրիշ բարձունքի մը վրայ, ասոր նման տպածոյի գործարանի մը հանդիպեցայ: Հոն կամ հոս՝ միեւնոյն է մթնոլորտը, ի՜նչ հարկ բաղդատութիւններ ընելու, երբ երկուքն ալ, բոլորն ալ լաւ են եւ շատ լաւ: «Հարիւր քսան աշխատաւոր ունինք, հայ եւ տեղացի»: Պէյրութ ալ ըսած էին, թէ երկու հարիւր աշխատաւոր ունին «հայ եւ տեղացի». գեղեցիկ է Հայուն եղբայրասիրութիւնը: Աշխատաւորներու մեղուաջան աշխատանքն ու քրքիջը, մեքենաներու ժխորին խառնուելով, կը ստեղծէին նոր երգ մը, հայու ստեղծագործութեան երգը:

Տարիներով միշտ ալ հպարտ եմ եղած ազգութեամբս. գոհունակութեան ժպիտ մը կ'ուրուագծուի շրթներուս վրայ, չէի սխալած իմ այդ տարիներու զգացումին մէջ... չէ՞ որ հազար ու մէկ պատճառներ ունէի հպարտանալու:

Վերի գործարանին կից կայ զիս առաջնորդող բարեկամիս ձէթի զանազան տեսակներու վարան գործարանը: Ամենանուրբ անիւներէն մինչեւ հսկայ զտիչ կաթսաները, հայ համեստ աշխատաւորի ստեղծագործութիւն են: Հոս անցողակի ըսեմ, որ վերջին մեծ պատերազմի ընթացքին, Հալէպի հայ մեքենագործները հրաշք են գործած, շինելով կամ նորոգելով ամէն տեսակ մեքենաներ ու գործիքներ: Որքան պիտի ուզէի, որ Սփիւռքի շատ մը «ածան մունետիկներ» այցելէին այս եւ բոլոր գաղութները, տեսնելու համար այն բոլոր յառաջդիմութիւնները, որոնք կը կատարուին այս օտար՝ բայց ազատ եւ հիւրընկալ երկիրներուն մէջ:

Ինքնաշարժը կը սուրայ. քառորդ ժամ վերջ, կիսաւարտ շէնքի մը առջեւ ենք արդէն: Հոս ալ, մօտ օրէն աշխատանքը կը սկսի. երբ բոլոր շինութիւնները աւարտին. երեքէն չորս հարիւր հոգի պիտի կրնան աշխատիլ. հայ եւ արաբ եղբայրակցութեան ցայտուն մէկ պատկերը:

Վարը, ձորին մէջ, կայ խոշոր ներկատուն մը. Հայու, ի հարկէ. քիչ մը հեռուն, դիմացի կողի կողմը, մոթէօրի մը ձայնը կուգայ նեղ ու սլացիկ խողովակէ մը. բոմ բոմ... կապտորակ ծուխ մը դուրս կը ժայթքէ. այդ ալ օճառի գործատուն մըն է... քանի մը քայլ եւ ձէթի ու ձիթապտուղի բարկ հոտ մը դուրսէն իսկ կը դիմաւորէ մեզ:

Կարելի է էջեր ու էջեր լեցնել եւ գովքը հիւսել բոլորին, բոլորին, ամենուրեք պատկերը նոյնն է: Գորգի աշխատանոցներ տուներու մէջ կը հաշուըուին, ինչպէս նաեւ հիւսուածեղէնի, ներկի եւ տպածոյի. իսկ կաշեգործութիւնը կատարելութեան են հասցուցած: Աղէն ինչի որ ձեռնարկէն, առաջին տեղը իրենցն է, եւ այդպէս ալ վայել է Հայուն..:

Գոհունակութենէ՞ս թէ այդ բոլոր հոտերէն, գինովցած եմ կարծես, հոգեկան տարօրինակ զգացումով մը կը բաժնուիմ այդ շատ սիրելի հայ մարդոցմէ: Դուրսը, բոլոր գործարաններու «մօթէօր»ներու բոմ բոմները ձայն կուտան իրարու. յանկարծ հեռաւոր զանգի մը ղօղանջը լսելի կ'ըլլայ. «Քարէն Եփփէ» ճեմարանին արձակուրդի զանգակն է», կ'ըսէ բարեկամս: Անմիջապէս կը յիշեմ միւս մեծ ճեմարանը, Պէյրութինը, եւ բոլոր հայ վարժարանները, Պէյրութ թէ Հալէպ, ուր նուիրեալներու խումբեր ուրիշ ձեւի ճարտարարուեստով մը զբաղած են. ազգաշինութեան գործին համար կ'աշխատին. ուր հազարաւոր հայ մանուկներու հոգին կը կերտուի եւ ուր վաղուան լաւ Հայեր ու քաղաքացիներ կը պատրաստուին..

Գարապին մէջ կորսուած նայուածքս կը թափառի չորս բոլորս, բոլոր ձայներն ու խորհրդածութիւններս պահ մը օրհնութեան ղօղանջի պէս առկախ կը մնան օդին մէջ. հոս հոն կախուած յոյսի ճիչեր են անոնք. իրար կը գիտեն, զիրար կը խրախուսեն ու եղբայրական գիրկընդխառնումով մը իրարու մէջ կը հալին, որմէ ձեւ կ'առնէ Հայու անմահ ու անշէջ ստեղծագործութեան հըրաշքը:

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՐԱԳԱՃԵԱՆ

Մինչեւ Մայիս 28ը

Դարերով ստրկութեան մէջ ապրող հայութեան մտքին մէջ մարած չէր ազատութեան գաղափարը: Հետզհետէ անտանելի կուգար օտարին լուծը, մանաւանդ երբ կը յիշէին թէ դարեր առաջ մենք ալ ունէինք մեր սեփական հայրենիքը, ազատ ու անկախ պետութիւնը, մեր զինուորն ու բանակը, դրօշն ու զինանշանը:

Նախ հրապարակ եկան գրիչի մարդիկ, սկըսած Նալպանտեանէն, իր երգով, Րաֆֆիէն որ իր «Կայծեր»երով գծեց մեր ազատութեան ճանապարհը: Հայ ժողովուրդին ազատութեան նուիրուած զէնքի հերոսները նետուեցան ասպարէզ: Ստրկութեան շղթաները փշրելու համար ուրիշ ճար չկար: Առանց արիւն թափելու ցնորք էր ազատութեան մասին մտածելը:

Մեր հայդուկները իրենց դրօշակին վրայ արձանագրեցին «Մահ կամ ազատութիւն»: Բռնկեցաւ դարերէ ի վեր մխացող Հայոց կանթեղը, թունդ ելան սիրտերը, ազատ ապրելու տենչը վառեց բոլորը: Հայոց լեռներն ու անտառները, դաշտերն ու ձորերը սկսան թնդալ ազատութեան երգերով:

Հայ գիւղացին թողուց իր դաշտն ու անդաստանը, նետուեցաւ ասպարէզ: Ան շատ լաւ գիտէր որ ինք տէրը չէր իր սեփականութեան, օտար բռնակալը խլած է ամէն ինչ: Աշխատող ձեռքը իրն էր, բայց վայելողը ուրիշն էր:

Սկսաւ անհաւասար կռիւը: Թրքահայ, Ռուսահայ, Պարսկահայ, անխտիր նետուեցան ռազմադաշտ: Տեղ մը յաղթութիւն, տեղ մը պարտութիւն: Մէկը տասի դէմ, տասը հարիւրին դէմ: Արշաւախումբեր, մէկ երկրէն միւսը, գերագոյն զոհողութիւններով: Հերոսամարտ, Վասպուրական, Ուրֆա, Տարօն, Շապին Գարահիսար, Այնթապ, Մարաշ, Մուսատաղ, Ջարդ ու աքսոր, հայութեան կէսը կորսուած երկիր մը ամբողջ աւերակ: Բայց դարձեալ ոչ մէկ նահանջ, ոչ ալ յուսահատութիւն:

Հասած էր վերջին ճակատամարտը, Նոր Աւարայրը, նոր Վարդաններով:

Վճռական էր պահը, լինել չլինելու խնդիր: Թշնամին մինչեւ ակռաները զինուած սպառնագին եկած էր հայութեան վերջին մասն ալ բնաջնջելու: Ճար չկար, պէտք է կռուիլ: Հայ ծերունի զօրավարը կ'արձակէր վերջին մարտակոչը,— զէնքի, Հայեր մեծով ու պզտիկով:

Բուռ մը քաջեր նետուեցան ասպարէզ, միշտ նոյն նշանաբանով.— «Մահ կամ ազատութիւն»: Հրացանները սկսան շաչել, սուրերը կը շողան, թնդանօթներու գոռում: Երեք ճակատներու վրայ, գերմարդկային ճիգեր կը թափէ հայ զինուորը, ապառաժները ճանկռտելով կը փորձէ քայլ մը առաջ երթալու: Մէկը կ'իյնայ, միւսը տեղը կ'անցնի: Վատութիւն է նահանջը:

Երեք օր ու գիշեր կռիւ առանց դադարի: Եւ ահա թշնամին կը նահանջէ: Ազատ եւ անկախ հայրենիք ունինք: Հրաշափառ «Մայիս 28»ով: Ի զուր չանցաւ:

Մինչեւ Մայիս 28ը, հայ ժողովուրդը գետերով արիւն թափեց: Վատեր են անոնք որ այսօր կ'ուրանան այդ բոլորը: Առանց արիւնի երբեք պիտի չունենայինք մեր ազատութիւնը: Եթէ իսկապէս այսօր Հայաստան մը ունինք, անոր ծնունդը կը սկսի 1918 Մայիս 28էն, ոչ թէ 1920 Նոյեմբեր 29ը:

Կեցցէ Մայիս 28ը: Կեցցեն ողջ թէ նահատակ բոլոր այն հերոսները, որոնք իրենց կեանքի գնով հարթեցին ճամբան:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Թէյասեղան ի պատիւ Շ. Նարդունիի

ՆԻՍ (Յապաղած).— Հ.Յ.Դ. «Գէորգ Չաւուշ» խումբը թէյասեղան մը կազմակերպած էր, ի պատիւ Շ. Նարդունիին, որ այս երկու ամիսներու ընթացքին կը հանգստանար Միջերկրականի ափերուն վրայ:

Թէյասեղանը տեղի ունեցաւ, Պ. Արամ Պէրպէրեանի ճաշարանին մէջ, որ բոլորովին լեցուած էր մասնաւոր հրաւիրեալներով: Կը նախագահէր ընկեր Միհրան Անտուրեան, որ ներկայացնելով օրուան հիւրը, աւելցուց.— Նարդունին մեզի ծանօթ է ոչ միայն իբրեւ ընկեր, Զ. Ռ. Միութեան հիմնադիր նախագահ, խմբագիր «Յառաջ»ի, Զ. Ռ. Միութեան օրկան ամսաթերթ» Երկունք»ի, «Հայ Բոյժ»ի, այլեւ մանաւանդ իբրեւ ապրիլեան Եղեռնէն մազապուրծ ազատած սերունդի մը մեծ ու տաղանդաւոր քննադատը: Իր մասին լայնօրէն պիտի խօսի մեր երիտասարդ մտաւորականներէն Բարգէն Գավէզը: Միայն կ'ուզեմ ըսել մէկ բան.— Ընկեր Նարդունի դուն գիտցար ծառայել հալածուած ազգիդ, աշխատեցար գրկանքներով գիշերը խառնելով ցերեկին, աշխատեցար հայ գրականութեան պայծառացման աչքերուդ լոյսը վատնելու աստիճան: Այսօր ուրախ ենք որ սակայն յաջող գործողութեան մը շնորհիւ, 7 ամիսներու անտանելի ցաւերէ ետքը, մասամբ վերստացած ես պայծառութիւնը»:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին Պ. Ռաֆայէլ Շահինեան իր գեղեցիկ ձայնով, ընկեր Գարեգին Գասպարեանի երկու աղջնակները իրենց արտասանութիւններով, մանաւորաբար այս աղջնակներէն փոքրագոյնը, հազիւ հինգ տարեկան իր զգայուն եւ յըստակ առոգանութեամբ քանիցս ծափահարուեցան եւ քանիցս կրկնելու հրաւիրուեցան: Գեղարուեստական վայելք մը եղաւ Օր. Արուսեակ Չէյթունլեանի (Փարիզէն) ներկայութիւնը, երբ իր հմայիչ ձայնով երգեց հայ ժողովրդական քանի մը երգեր: Ն. Զօտեան եւս արտասանեց Ահարոնեանէն «Յարգանք քեզ»ը:

Յետոյ յաջորդաբար խօսք տրուեցաւ, Պ. Բարգէն Գավէզի որուն գրաւոր ճառը կը զրկեմ մեր սիրելի «Յառաջ»ին: Պ. Յակոբ Նշանեան (Քամէն), Նարդունիի մէջ ներկայացուց մարդը եւ մտաւորականի մեծութիւնը: Իր այդ սիրուած նկարագրին, որքան գրագէտի իր տաղանդին պատճառաւ է անշուշտ, ըսաւ, որ Նարդունին կը վայելէ այսքան ժողովրդականութիւն եւ համակրանք: Այնպէս որ երբ իր հիւանդութեան լուրը առնուեցաւ բոլորս ամէն գաղութի մէջ հեւ ի հեւ կը հետեւէինք «Յառաջ»ի տուած լուրերուն: Պ. Սավօ՝ Նարդունիի գրականութեան մէջ ցոյց տուաւ լեզուի երաժշտականութեան յատկանիշներէն զատ նկարչական շնորհները եւ վերջացուց փափաք յայտնելով որ Զարենցի մէկ բանաստեղծութեան ներշնչումով (որպէս անհաս փառքի ճամբայ) իր աչքերը ուղղէ դէպի Մասիս: Ամէնէն վերջ ընկեր Անտուրեան խօսքը տուաւ ընկեր Շաւարշ Նարդունիի որ բուռն ծափերու տակ ըսաւ.

— «Յառաջ»ի դպրոցին մէջ սովորութիւն չէ մարդ գովել. եւ ես այդ դպրոցէն մէկը շատ չեմ սիրեր գովեստ լսել: Մարսիլիոյ մէջ ալ կ'ըսէի՝ Հ.Յ.Դ.ը գովեստը կը հիւսէ մահուընէ վերջ միայն: Ծածկուած աշխատող յեղափոխականի աւանդութիւն: Բայց ես այստեղ ունիմ ընկերներ որոնց ոսկիի հետ չեմ փոխեր: Անոնք կը կազմեն իմ ամբողջ հարստութիւնս, իմ ամբողջ ուժս, իմ ամբողջ պարծանքս: Եւ երբ իմ այդ ընկերներս ինծմէ կը խնդրեն տեղի տալ իրենց փափաքին՝ համակրական այս ցոյցը կազմակերպելու համար, կը շեղիմ ծանօթ աւանդութիւնէն. բայց եւ այնպէս կը խորհիմ որ այս ընթացքը պիտի յիշեցնէր մարդկային կեանքի մէջ տկարութեան շրջան մը: Ճիշդ ինչպէս ցոյց կուտայ հետեւեալ պատմութիւնը: Երբ Աստուած ստեղծեց բոլոր արարածները մէկիկ մէկիկ իր քով կանչեց կենդանիները անոնց հաղորդելու համար կեանքի տեւողութեան սահմանը: Շունին ըսաւ.— Ապրելու համար քեզի 20 տարի կուտամ: Շունը պատասխանեց.— Տէր Աստուած, իմ կեանքս պիտի անցնի տիրոջս առջեւ ցատկռտելով, վազվռտելով միշտ ոտքի վրայ՝ անոր քմահաճոյքին ենթակայ: Շատ պիտի յոգնիմ, շատ պիտի տառապիմ, չեմ ուզեր այդքան երկար ապրիլ, քիչ մը կարճցուր կեանքս: Աստուած ըսաւ.— կէսը ես կ'առնեմ:

Աստուած յետոյ կանչեց էշը եւ ըսաւ.— Քեզի 30 տարի կուտամ ապրելու համար: Էշը պատասխանեց.— Շատ է տէր: Իմ ամբողջ կեանքս պիտի անցնի բեռ կրելով, աքնելով ու քրտինքով: Քիչ մը կարճցուր կեանքս: Աստուած ըսաւ.— Կէսը ես կ'առնեմ: Աստուած յետոյ կանչեց կապիկը եւ ըսաւ.— Քեզի 40 տարի կուտամ ապրելու համար: Կապիկը պատասխանեց.— Շատ է, տէր, ամբողջ կեանքս պիտի անցնիմ մարդիկը զուարճացնելու համար, անոնց ծաղրին ու խնդուքին առարկայ, չեմ

ուզեր ապրիլ այդքան երկար: Աստուած ըսաւ.— Կէսը ես կ'առնեմ :

« Ամէնէն վերջը Աստուած կանչեց մարդը եւ ըսաւ.— Քեզի կուտամ ապրելու համար 50 տարի: Մարդը պատասխանեց.— Քիչ է տէր, կեանքին համար հազիւ զգացած, աշխարհի հաճոյքներըն հազիւ վայլած ինչո՞ւ կ'ուզես որ մեռնիմ, քիչ մը երկարէ կեանքս, Տէր: Եւ Աստուած ըսաւ,— Շունին, իշուն եւ կապիկին կեանքի տեւողութիւնէն ես առանձ քեզի կուտամ: Այսպէս է որ մարդիկ կ'ապրին իրենց երիտասարդութիւնը ցատկռտելով, վազվռտելով շունի պէս, իրենց չափահասութիւնը՝ ընտանեկան հոգերով ու բեռներով ծանրաբեռն էշու պէս, եւ ծերութիւնը ուրիշին խնդուքին եւ զուարճութեան առարկայ՝ կապիկի պէս :

Կը թուի թէ ես ալ հասած եմ կեանքիս տեւողութեան այն սահմանին, երբ այլեւս պէտք է հաճոյք, զուարճութիւն պատճառել: Այսպէս ըլլալով հանդերձ. 50էն վերջ մարդիկ որքան ալ զուարճութիւն պատճառելու յարմար ըլլան, կրնան իրենց իմաստութիւնէն, փորձառութիւնէն բաժին հանել անոնց որ տակաւին այդ տարիքին չեն հասած: Կեանքէն եւ մեր պատմութիւնէն սորված շատ պարզ է: Այն գրագէտը զոր դուք իմ մէջս կը սիրէք, եկած է այն համոզումին թէ մեծ է հայ ժողովուրդը: Պէտք է վերջ տալ այլեւս հայ ժողովուրդի տխրութիւնները կրկնելու քաղաքականութեան: Տաղանդաւոր ժողովուրդ մըն է հայ ժողովուրդը: Պէտք է խօսիլ մեր մեծութիւններու մասին, ոգեւորելու համար նոր սերունդը :

Տկարութիւններ ինչպէս եւ թերութիւններ կ'ըլլան ամէն ազգի մէջ: Գրագէտին պարտականութիւնն է չուքի մէջ ձգել այդ տկարութիւնները եւ լոյսին բերել մեծութիւնները: ԺԹ. դարուն եւս պառակտած էր հայ ժողովուրդը բողոքականի, կաթոլիկի եւ լուսաւորչականի վէճերով, մեծ բանաստեղծ մը: Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան հնչեցուց եղբայրութեան, համերաշխութեան եւ սիրոյ երգը: Այդ երգն ունեցաւ իր բարերար դերը: Այսօր եւս հայ գրագէտին պարտքն է երգել նոյն այդ երգը, եղբայրացնել բոլորը եւ ցոյց տալ լուսաւոր ճամբան: Երէկ իր քննադատէին թէ մեր ազգին առաջնորդները վարժապետներ էին, այսօր սակայն ոչ թէ վարժապետ, այլ իրենց առօրեայ գործին մէջ ձախողածներն են որ քաղաքական առաջնորդի հովեր տուած են իրենք իրենց: Մեր ներկայ խեղճուկրակ, գրել կարդալ իսկ չգիտցող մեր քաղաքական «վարիչները» հանած աղմուկին հակառակ՝ ես հաւատք ունիմ հայ ժողովուրդին ապագային, ինչպէս տաղանդին վրայ: Մենք պիտի հասնինք մեր երազին: Իրաւ հանդուրժել սորվինք, բայց եւ քննադատել պարկեշտօրէն: Արտասահմանի հայութիւնը պատմական դեր մը ունի կատարելիք, ամէնքս ծառայենք ատոր :

Այս խանդավառ ճառէն վերջ՝ աճուրդի դրուեցաւ մէկ ափսէ «փախլավա», եւ գոյացաւ 22.600 ֆրանք: Հանդէսը այնպիսի տաք մթնոլորտ մը ստեղծած էր, որ շատեր փափաք կը յայտնէին կրկնել նման հաւաքոյթներ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՒՂ ՄԸ

Ատրպատականի Թեմ. Խորհուրդի ջանքերով Մուժումբարի հայ գիւղացիները կը պատրաստուին գիւղ վերադառնալ: Այս գաղութը շատ հին է, հաւանօրէն հաստատուած 1500ին: Գիւղի քարաշէն հոյակապ եկեղեցին շինուած է մօտ 400 տարի առաջ: Փոքրաթիւ հայ համայնքը տոկացած է ամէն տեսակ արհաւիրքներու եւ չէ լքած պապենական տունը: 1908ին Իրանի Սահմանադրական կռիւներու առեն, 2000ի հասնող աւազակաբարոյ, ձիաւոր ու հետիոտն բանակով, կը յարձակին Մուժումբարի վրայ եւ թնդանօթի կը բռնեն գիւղը: Հ. Յ. Դ. Ատրպատականի Կ. Կ. նախագծելով վառոդը կազմակերպեց ինքնապաշտպանութիւնը: Սակայն Ամիր Արշատի անակնկալ յարձակումով, ժամանակ չունեցաւ պատրաստութիւն տեսնելու, եւ գիւղը ենթարկուեցաւ կողոպուտի, տալով քանի զոհեր :

Գիւղի բնակչութիւնը չի ցրուիր եւ կը վերականգնէ իր անտեսութիւնը :

Մուժումբարը իր առողջարար լեռնային օդով, Թաւրիզի հայութեան համար ամէնէն յարմար ամառանոցն է, որ նպաստած է գիւղացիներու բարեկեցման եւ ազգային ոգիի անաղարտ պահպանման :

1946ին Ներգաղթի կոմիտէի յայտարարութեան համաձայն, գիւղացին կը ծախէ ամէն բան շատ ցած արժէքով եւ կը տեղափոխուի Թաւրիզ, Հայաստան մեկնելու համար: Հազիւ քանի մը ընտանիքներ կը մեկնին, մեծամասնութիւնը կը մնայ Թաւրիզ, մատնուելով թշուառութեան: Ի վերջոյ Ատրպատականի Թեմ. Խորհուրդը որոշած է Մուժումբարցիները կրկին իրենց տեղը վերադարձնել :

30 ՄԱՐՏ 1949

ԽՄԲ.— Գնդ. Հրանդ Մալոյեան, Սուրիոյ ոստիկան զօրքին հրամանատարը, մասնաւոր գրութեամբ մը կը պարզէ վարչական յեղաշրջում մը, տեղական մամուլին մէջ.—

Պատմական թուական՝ Սուրիոյ տարեգրութեանց մէջ:

Մէկ ժամուան մէջ, վարչակարգ մըկ'անհետանար եւ նոր մը կը ծնէր:

Մանրամնին կերպով պատրաստուած պետական հարուած մը՝ կը յեղաշրջէր ամբողջ վարչակարգ մը, եւ բովանդակ աշխարհը կը դնէր կատարուած իրողութեան մը առջեւ :

Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ, զօրաւոր հարուածով մը իշխանութիւնը ձեռք կ'առնէր: Սուրիա պէտք ունէր ատոր, եւ խանդավառուեցաւ: Գոհունակութեան եւ ապահովութեան խոր շունչ մը կ'առնէր ժողովուրդը:

30 Մարտ 1949ի առաւօտուն, Հիւսնի Զայիմ կացութեան տէր էր: Կը կառավարէր Սուրիան :

Առանձնակի ոչ մէկ հարուած, ոչ իսկ կաթիլ մը արիւն,— ինչ որ ցոյց կուտայ՝ թէ Սուրիացի ժողովուրդը կը փափաքէր վարչակարգի այս փոփոխութիւնը :

Սուրիա փրկուեցաւ: Բարեբախտաբար, պետական այս հարուածը կատարուեցաւ զինուորական մը եւ անոր բանակին կողմէ, որովհետեւ Սուրիա կ'երթար դէպի ժողովրդական յեղափոխութիւն: Այդ պարագային՝ շատ արիւն պիտի թափէր :

Մեծ զինուորական Հիւսնի Զայիմ, նախատեսեց այս բոլորը եւ իր երկիրը փրկեց աղէտէ մը :

Զօրաւոր եւ կորովի մարդ՝ վճռական եւ ուղղամիտ, մեծ հայրենասէր, ազատ մտածող, լայնամիտ, իր երկիրն ու ժողովուրդը սիրող, Հիւսնի Զայիմ պատրաստ է իր կեանքը զոհել՝ անոր ծառայելու համար :

Խորապէս ժողովրդավար, ան մոլեռանդ հաւատացեալ մըն է ժողովրդավարական եւ հանրապետական սկզբունքներուն :

Այս մարդը, որ անձամբ կը վարէ իր ճակատագիրը, օր մը աւելի մեծ դեր պիտի խաղայ Սուրիոյ պատմութեան եւ արաբական աշխարհի մէջ:

ԳՆԴԱՊԵՏ ՀՐԱՆՏ ՄԱԼՈՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆ, 24 Մայիս.— Կիրակի, Մայիս 22ին Կապոյտ Խաչը կազմակերպած էր գինեձօն մը, ի պատիւ Շրջ. վարչութեան նախագահուհի ընկերուհի Ֆլօրա Անահիտի :

Դպրոցի սրահը ժամանակին լեցուած էր հրաւիրեալներով: Ներկայ էին անդամուհիներ, սանուհիներ, Նոր Սերնդականներ, Դաշնակցական ընկերներ եւ համակիրներ:

Սեղանապետ ընկեր Թ. Այվազեանի բացման խօսքէն վերջ, սանուհիներ երգեցին «Յառաջ ընթանանք»: Ընկերուհի Ֆլօրա խօսք առնելով պարզեց Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը: Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Միսաք Միրզէ, ծանրանալով Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան վրայ:

Յաջորդաբար խօսեցան Դաշնակցական ուսանողներ.— Յ. Պապիկեան, Կ. Թաշճեան, Վիլֆրանշի ուսուցիչ ընկեր Յ. Տանապետեան: Բոլոր խօսողներն ալ Կապոյտ Խաչուհիներու ուշադրութեան յանձնեցին Նոր Սերունդի փրկութեան գործը :

Մեր սիրելի եւ շնորհալի սանուհիներուն մեներգներէն եւ արտասանութիւնէն վերջ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ ազգային յեղափոխական եւ գեղջկական երգերով, եւ մեզ քանի մը վայրկեան փոխադրեց հայրենի երկիրը : Հիւրերը ջերմապէս շնորհաւորեցին Կապոյտ Խաչը իր անքան ազգօգուտ գործունէութեան համար: Ընկերուհի Ֆլօրա իր կարգին, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն որոնք եկած էին պատուելու իրմով Ֆր. Կապոյտ Խաչը :

Հաւաքոյթը փակուեցաւ «Յառաջ նահատակ»ով եւ ներկաները դժուարութեամբ բաժնուեցան սրահէն :

Կը մաղթենք՝ անսահման կորով, յարատեւ աշխատանք եւ նորանոր յաջողութիւն մեր անդամ Խաչուհիներուն: — Մ. Արամ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այստեղ, Ցարիցինում այլեւս մնալը անշահ ու անհեթեթ է. անկարելի է ու ծիծաղելի Սովետների աջակցութեան վրայ յենուել: Այս շրջանում ազատ մամ են գալիս բազմաթիւ հայ զինուորներ, որոնք սիրով պատրաստակամ են մեզ միանալու, եթէ Բաքուն մեզ հնարաւորութիւն ստեղծէ բոլորին հաւաքել ու տեղափոխել: Բացասական դէպքում, մենք վճռած ենք անյապաղ ճամբայ ընկնել Բաքուայ ճակատամարտին մասնակցելու համար:

— Հաղորդեցէք, որ այս հանգիստ ու անշարժ կեանքը մեզ համար մահից էլ վատ է: Մենք մահն ենք փնտռում, միայն թէ ոչ այս օտար ու անհամբոյր երկնքին տակ, այլ հայ ժողովուրդին մէջ ու նրա ազատութեանը համար:

Խօսողը Մուրատն էր. Սեպուհը համակուած էր նոյն խռովայոյզ պոռթկումով, Երկուսով ճիգ էին թափում, որ իրենց հոգու խռովքը, իր բովանդակ դառնութեամբ ու ուժգնութեամբ փոխանցուէր Ռոստոմին, Համազասպին, Գիւլխանդանեանին ու բոլոր այն ընկերներին, որոնք պատասխանատու հսկայ մի գործ ձեռնարկել էին: Այժմ տարիներ յետոյ, մտածում եմ, Արդեօք Մուրատը իր վերահաս մահուան նախզգացումի ճնշումը չէ՞ր ապրում իր կուրծքի մէջ: Մեռնի՞լ, այո, մեր հերոսին համար ոչ մէկ բոպէ թէական հարց չէ եղած: Բայց նա տառապում էր, զարհուրանքով տառապում, որ ինք անարգօրէն ողջ կը մնայ, երբ հազարաւոր Հայեր մեռնում են անտէր ու անարձագանգ :

Աստրախանում, ամենից աչքառու եղելութիւնը, որ առօրեայ զրոյցի նիւթն էր, Բաքուից ժամանող բնտանիքների գալուստն էր: Նրանցից շատերը հանգիստ ու ապահով տեղաւորուել էին ծանօթների ու ազգականների հանգստաւէտ բնակարանների մէջ: Մնացածը խռնուել էր հրապարակական կալուածների մէջ: Ուղղուեցինք եկեղեցի, փախստականներին տեսնելու եւ նրանցից քաղելու արժանահաւատ լուրեր, որոնք կացութեան իրական պատկերը պիտի տային մեզ:

Ականատես էի եղել մեր ժողովուրդի սարսափահար փախուստին թէ Վանի քաղաքի նահանջին, 1915ին, եւ թէ Երզնկայի, Կարինի ու Կարսի հեւասպառ փախին, 1918ի սկիզբները: Սրանք փախուստ չէին, այլ փշաքաղիչ նզովք, պակուցիչ զահանդ: Մի բարգաւաճ ու բարեզարդ ժողովուրդ, մէկ օրից միւսը, ստիպուած էր լքել իր տունը՝ կահով ու գոյքերով, իր խանութը կազմով ու ապրանքով, իր արտն ու պարտէզը՝ իրենց ճոխ ու փարթամ բերքովը եւ, քամակին նետել մի նիհար տոպրակ եւ ցուպը ձեռին քայլել, մղձաւանջով քայլել դէպի անծանօթ հորիզոններ: Տեսէ՛ք նրանց դէմքերը. խոր ու անողորմ տառապանքը կնճիռների մէջ ծուարած եւ անէծքի ու դառնութեան թոյնը աչքերի մէջ: Այսպէս չէին Աստրախանի փախստականները, նրանց դէմքերի վրայ խայտում էր արտակարգ մի գոհունակութիւն, նայուածքների մէջ փայլփլում էր մի մեղմ հաճութիւն ու հոգեկան անդորրութիւն — ահարկու մի փորձանքից փրկուողի բերկրանք: Սա երբեք չէր նմանում փախուստի, այլ գաղթի, մի վայրից այլուր փոխադրութիւն :

Սրանք լուրերը հաղորդում էին մեզ պատմութեան թելը իրար բերնից խլելով: Մէկի պակասը միւսն էր լրացնում: Էլ ինչ երփներանգ հէքեաթներ պատմեցին. խուճապահար բազմութեան իրերամերժ պատկերացումն էր, մեծ մասով վիպայօդ ու առասպելախառն դէպքերի ու պատահարների այս նկարագրութիւնը: Մոտալուտ աղէտի ահակոչը այնպիսի հոգեկան մի ցունց է առաջացրել, որ իրենց աչքին հասարակ մարդու ուրուագիծը վերածուել էր սատանու եւ Թնդիւնը՝ որոտումի: «Մազապուր» ճողոպրած այս խառնիճաղանճից անհնար է ստոյգ, բացորոշ ու վաւերական տեղեկութիւն ստանալ: Սակայն մի բան անհերքելի էր ու անժխտելի, որ Բաքուայ մարտերի բախտը ընթանում էր ձախորդ ու աննպաստ հետեւանքներով: Որոշ էր, որ այնտեղ բախտորոշ ճակատամարտներ էին մղւում: Մեր յոռետես եզրակացութիւնը աւելի հիմնաւորուեց, երբ իմացանք, որ Ս. Շահումեանի կինն ու զաւակն էլ խռնուած են գաղթի կարաւանին: Նրանք իջեւանել էին հէր՝ Խումարեանի մօտ, որ հին մի բոլշեւիկ էր ու այժմ Աստրախանի Սովետների անդամ :

ԲԺԻՇԿ ԽՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

թիւն պիտի չունենայ եւ պիտի ընտրուի երկու ժողովներուն կողմէ։ 5.— Վարչապետ մը եւ կառավարութիւն մը որուն պէտք է մասնակցին բոլոր կուսակցութիւնները համաձայն իրենց ուժին։

Ինչպէս դիտել կուտան փրազէկներ, խորհրդարանը այնպէս մը ծրագրուած է որ միշտ պիտի գտնուի համայնավարներու տիրապետութեան տակ, եւ սահմանադրութիւնը կրնայ փոխուիլ իրենց ուզածին պէս։

Սահմանադրութեան հռչակման առթիւ, ժողովրդական խորհուրդը յայտարարութիւն մըն ալ հրատարակեց, որով կը թելադրէ վերադառնալ Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութեանց, առժամեայ կառավարութիւն մը կազմել, հաշտութեան ժողով մը հրաւիրել մասնակցութեամբ այդ կառավարութեան եւն.։

Վերելք յԱրարատեան լեռնագագաթն

Թրքական կառավարութիւնը արգիլեց միջազգային գիտական արշաւախումբի մը վերելքը Արարատ լերան վրայ, նկատի առնելով Մոսկուայի բողոքը։

Ինչպէս կը յիշեն «Յառաջ»ի ընթերցողները, երեք խումբեր որոշած էին Հայաստանի պատմական լեռը բարձրանալ, գտնելու համար Նոյի Տապանին բեկորները։ Առաջինը անգլիական խումբ մըն էր, առաջնորդութեամբ Է. Սայքսի, անդամ Արքայական Աշխարհագրական ընկերութեան։ Երկրորդը՝ դանիական, ղեկավարութեամբ Հանս Թոզէնի, երրորդը՝ ամերիկեան, գլխաւորութեամբ Արոն Սմիթի։

Լոնտոնի թերթերուն հրատարակութեանց համաձայն, թրքական կառավարութիւնը իմացուցած է Գ. Սայքսի թէ չի կրնար արտօնել վերելքը, «որեւէ պարագայի մէջ»։ Նոյն ազդարարութիւնն ուղղուած է դանիական եւ ամերիկեան արշաւախումբերուն։

Գ. Սայքս, որ նախապէս դիւանագիտական պաշտօններ վարած է Իրանի, Իրաքի, Թուրքիոյ եւ Լեհաստանի մէջ, յայտարարեց թէ կ՚ըմբռնէ որ «միջազգային քաղաքական յարաբերութիւնները ազգի մը գլխաւոր մտահոգութիւնը կը կազմեն»։ Բայց եւ այնպէս, կը յուսայ թէ տակաւին կարելի պիտի ըլլայ վերելք մը կատարել յառաջիկայ տարի։

Այս առթիւ իրազէկներ կ՚ըսեն թէ Թուրքիա հարկադրուած էր արգիլել վերելքը, վասնզի եթէ անցագիր տար անգլիական, ամերիկեան եւ դանիական արշաւախումբերուն, պիտի ստիպուէր նոյն դիւրութիւններն ընծայել նաեւ «Թուրքիոյ անմիջական դրացիներուն»։

Անցեալ Փետրուարին, երբ առաջին անգամ հաղորդուեցաւ թէ վերելք մը պիտի կատարուի Արարատի վրայ, Մոսկուայի անթելը դիտել տուաւ թէ անգլեւամերիկեան ճակատը լրտեսական ձեռնարկ մըն է որ կը փորձէ Խ. Միութեան սահմանին վրայ, գիտական պատրուակներով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ, կարտինալ Սիւառ, մեռաւ երկուշաբթի օր, թոքերու բորբոքման եւ սրտի հիւանդութեան հետեւանքով։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ չորեքշաբթի։ Հանգուցեալը ծնած էր 1874ին, քահանայ ձեռնադրուած՝ 1898ին։ Գերմանական գրաւման առեն Փէթէնի կողմը բռնած ըլլալով, խստօրէն կը քննադատուէր Դիմադրական ճակատին կողմէ, եւ չկրցաւ ներկայ ըլլալ, երբ զօր. տը Կոլ Փարիզի մայր եկեղեցին կը մտնէր, ազատագրութեան առաջին օրերուն։

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ յունական օդանաւ մը Բչ. օր ռմբակոծելով սահմանամերձ փոքր գիւղ մը, երեք գիւղացիներ սպաննեց, չորս հոգի ալ վիրաւորեց։

ԵԹՈՎՊԻՈՅ դեսպանատունը (Լոնտոն) պաշտօնական զեկոյցով մը հերքեց իտալական ազբիւրէ հաղորդուած այն լուրերը թէ ապստամբութիւն մը ծագած է Ատտիս Ապէպայի մօտ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ իրարու կը յաջորդեն Իտալիոյ մէջ։ Հողագործ մշակներու գործադուլը կը շարունակուի մօտ երկու շաբաթէ ի վեր։ Այժմ նոր գործադուլներ կը սպառնուին շինութեանց, հիւսուածեղէնի, սրճարաններու եւ ճաշարաններու մէջ։

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը, զնդ. Հիւսնի Զայիմ, հրամայեց լուծել բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները։ Անմիջապէս կնքուեցան զանազան կուսակցութեանց գրասենեակները եւ ակումբները։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.) — Սթերլին 1097 (1070), տոլար 329.60 (364), Նափոլէոն 4210, զուից. ոսկի 3950, սթերլին 4760, տոլար (20) 19.360, ձոյլ ոսկի 581.000։ — Զուիցերիական ֆրանքին արժանագրութիւնը վերահաստատուեցաւ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները կը պատրաստուին յառաջ խաղալ դէպի հարաւ։ Համդարտութիւնը վերահաստատուած է Շանկայի մէջ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին։

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ — Յունիս 5ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ — Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը։

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Գ. ՍԷՏԷՖԵԱՆ (երգ)

Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ թատերախումբի անդամներու կողմէ։ Ընտիր նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հաղորդ. միջոց — Gare du Nordէն ժամը 14.19ին։

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին։

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Մուտքը ազատ է։

★

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Տէր եւ Տիկին Սահակ Յովհաննէսեան եւ զաւակը, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. կոմիտէին, Հ. Յ. Դ. Իթալիի Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբին, Ֆր. Կ. Խաչի Փոբթ տ՚Իթալիի մասնաճիւղին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք թերթով, նամակով եւ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ Այրի տիկին ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի մահուան առթիւ (Յունաստան)։

Այս առթիւ կը նուիրեն 1000 ֆր. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին, 2000 ֆրանք Իթալիի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, 2000 ֆր. «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին, եւ 3000 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վէթ. Ֆոնտին։ Բացի Իթալիէն, միւս գումարները ստանալ «Յառաջ»էն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիները. —

ՄԱՐՍԷՅԼ Քիր. 400, Ման. 800, ՌՈՒԱՆ Պօղ. 800, Լիոն Մար. 2800, ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ Նախ. քհ. 10 տոլար, ՆԻՒ ԵՈՐՔ Սահ. 10 տոլար, ՏԻՏՐՈՅԻԹ Տինկ. 4400, Պ. ՔՈԼՈՄԲ Փաստ. 1600, ԻԼԸ Շիր. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (16) Քրաս. 600, ՎԻՐԻ Մար. 2800, ՊՈՐՏՕ Դաւ., ՕԼՆԻ Խաչ., ՔԱՎԱՅՈՆ Աչճ., ԿՐԸՆՈՊԼԸ Զըթ., ԻՒԺԻՆ Ինճ. 800ական, ԼԻՈՆ Ման. հազար, Մեր., Փափ. հազարական, ՄԱՐՍԷՅԼ Աչճ. 500, ՓԱՐԻԶ (8) Քոլ. 800, ԿՐԱՆԺ Տ. Ս. 3650, ԼԻՈՆ Կար. 800, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Գուլ. 3450, ՓԱՐԻԶ (7) Ճօլ. 800, ՎԻԼՏԱՎՐԷ Զաք. 1500, Մեծմ. 800, ՇԱՎԻԼ Եկե. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Ճան. 1500, Ս. ԼՈՒ Յովհ. 1500, ՎՈՔԼԻԻԶ Հայ. հազար, ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՐՈ Գուլ., Օհան., ԼԱ ՍԻՈԹԱ Աճէմ., Ազատ. 800ական, ԼԱ ՍԻՈԹԱ Դաւիթ. 1500, ՓԱՐԻԶ (18) Ճըն. 600, ԻՍԻ Դան. 1600, ՄՈՆԹՐԷՕՅ Ղուկ. 800, ՓՕ Քոս. 1800, ՊՈԼԷՆ Տ. Ս. 800, ՓԱՐԻԶ (4) Մեհ. 2 հազար ֆրանք։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Թղթատարն ալ պիտի բանի։ Ջնջուած են ազգայնական կառավարութեան բոլոր նամականիշները։ Ազգայնական կառավարութիւնը նոր վարչապետ մը ընտրեց Քանթոնի մէջ, որուն կը սպառնան կարմիրները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն։ (Կարեւոր օրակարգ)։

ՊՕՄՈՆ եւ ԼԷ Զ՚ՕԼԻՎ, այս հինգշաբթի։

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցի մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Կը խօսի ընկ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Մայիս 28»։

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահին մէջ։ Կը խօսի Գ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Դանիէլ Վարուժան, իր կեանքն ու գործը»։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՎԻԷՆ — Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ԴԵՌ ՉԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի «ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ։ Գին 150 ֆր.։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ՚ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

34րդ տարեդարձը կը տօնուի Տէսինի մէջ, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականցիներուն, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տէսինի Տան մէջ։

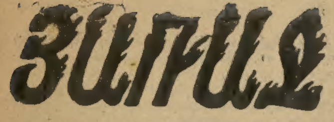
Կը խօսի հայրենակից ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, ջութակ եւայլն։

Մուտքը ազատ է։ Զարդանիշերէ գոյացած հասոյթը կը յատկացուի Տէսինի ազգային վարժարանին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին։ Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 2 JUIN 1949 Հինգշաբթի 2 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5862-Նոր շրջան թիւ 1273 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԱՆԻ՜ ԹԷ ՃԻՇԴ ԸԼԼԱՐ

Մեր երբեմնի բանիբուն աշխատակիցը, Արուէն Ա. քհնյ. Սիմէօնեանց, որ այժմ Ամերիկա կը գտնուի, շահեկան խնդիր մը կը յուզէ «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ.— «Հայ եկեղեցականը հոգեւորակա՞ն պիտի կոչուի, թէ կղերական» :

Խնդիրը ծագած է Ազգ. երեսփ. ժողովի Դեկտեմբեր 11—12ի նիստերուն մէջ, երբ «յաճախ մեզ, եկեղեցականներս կղերական կ'անուանէին, ինչ որ երբեմն բողոքի եւ տրտունջի առիթ կու տար: Կը գտնուէին այլ տեսակի խորհողներ եւս, որոնք կը պատասխանէին.— «Միեւնոյն է, կղերական թէ հոգեւորական»:

Արսէն քահանայ երկու փաստացի յօդուածներով կ'ապացուցանէ թէ միեւնոյն բաները չեն «կղերական» եւ «հոգեւորական» :

Իր բացատրութեանց համաձայն, «մէկը կղերական կը կոչուի, երբ կը պատկանի Կղերական Եկեղեցւոյ»:

— «Կղերականութիւն, դա մի առանձին դասակարգ է, իր ուրոյն շահերով, ուրոյն ձգտումներով եւ ուրոյն նպատակներով: Կղերականութիւնը իր պատկանած եկեղեցւոյ մէջ կը տիրապետէ ու կ'իշխէ միահեծան կերպով»:

Ուրիշ գիտելիքներ ալ արձանագրելէ վերջ, իբրեւ կղերական եկեղեցի կը յիշէ «Կաթոլիկ կամ պապական եկեղեցին իր հզօր, կուռ կազմակերպութիւններով»: Նաեւ երբեմնի ռուսական ուղղափառ – Պրաւոսլաւ կամ Օրթոտոքս Եկեղեցին, որուն այժմ նոր ծիրանի մը հագցուցած են :

Մինչդեռ, «Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին տիպիկ ժողովրդական եկեղեցի է»: Հաստատութիւն մը ուր «աշխարհական տարրը միշտ գերակշռող է եղած, եթէ նկատի ունենանք մեր պատմական անցեալն ու դէպքերը»

Խոստովանինք որ մենք ալ երբեմն խառն ի խուռն կը գործածենք զանազան բառեր,— եկեղեցական, հոգեւորական, կղերական, կրօնաւոր:

Բայց, «կղերական» բառը գրի առած ատեն, միշտ կ'ուզենք մասնաւոր իմաստ մը տալ,— ճիշդ այն ինչ որ այնքան ճանձնաւորէն կ'ապացուցանէ Արսէն քահանայ :

Եւ, իբրեւ տրամաբանական եզրակացութիւն, յաճախ կը մատնանշենք բացասական երեւոյթ մը, Կղերապետութիւն, որ աչքի կը զարնէ մասնաւորապէս երկրորդ Աշխարհամարտին վախճանէն ի վեր :

Այնպէս որ, ինքնին կը ծագի հետեւեալ հարցը,— իսկապէս հոգեւորականնե՞ր են մեր այսօրուան կրօնաւորները, մանաւանդ «գերապատիւ»-ները, թէ կղերականներ:

Անոնք ծառայողնե՞ր են, համաձայն Հայ. Եկեղեցւոյ ժողովրդապետական կանոններուն եւ աւանդութեանց, թէ իշխանաւորներ, որոնք իրենց կամքը պարտադրել կը փորձեն, օգտուելով պարագաներէն:

Հարցումին պատասխանը դիւրաւ պիտի գտնեն անոնք որ ուշադրութեամբ հետեւած են հանրային կեանքին, սկսելով այս գաղութէն :

Արդէն խորթ հով մը կը փչէր պատերազմէն առաջ, շնորհիւ իշխելու տենդէն վարակուած կղերականներու :

Բայց, 1945ի Եկեղեցական ժողովէն վերջն էր որ, երբ նորընտիր կաթողիկոսը մէկ անգամէն եպիսկոպոս ձեռնադրեց տասը վարդապետներ, իսկապէս կղերականպետական մարզանքներու անդաստան մը դարձաւ Հայկական Արտասահմանը :

Օրինակներով խօսած ենք այս մասին, եւ միշտ ալ կրնանք նոր փաստեր յիշել:

Պատահական երեւոյթ մը չէ Թեթեւսօլիկ վարդապետի մը՝ Աղեքսանդրիոյ առաջն. փոխանորդին գլխուն պայթած փորձանքը — իր իսկ խելքով :

Դարձեալ, պատահմունք չէ որ աղքարարութիւն ստացած են երկու «լիազօր» եպիսկոպոսներ Իրանի մէջ: (Դրամբեան եւ Կոստանեան եպիսկոպոսներ, որոնց առաջինը շատ շուտ ճոխացուց իր «ցուցակ ծառայութեանց»ը):

Բառին ախտաւոր իմաստով կղերականներ չէ՞ն Պոլսոյ սեւ փորձանքը, Գէորգ արք. Արսլանեան, Աթէնքի ախրահոյակ Մազլըմեան, Իրաքի (յետոյ Պաղտատի) ազաբարոյ Թուքէն Մանասեանը: Եւ դեռ ուրիշներ: Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏՂԱՔԸ

Վերջերս շատ յաճախ մեզի կ'այցելեն Արեւելքէն տղաք, միւռոնը իրենց երեսին:

Հազիւ տեսած Փարիզը, Հայկական Փարիզը, անոնք ընդհանրապէս խրտչելով կը կծկուին իրենց «օտար»ի պատեանին մէջ:

Կիրակի օր խումբ մը գտանք Մայիս 28ի տօնակատարութեան: Եկած էին Պէյրութէն, Ամմանէն (Բժ. Յ. էթէէմէզեան), Երուսաղէմէն եւ ուզած էին տեսնել մեր գաղութը:

Եթէ մեկնէին հոսկէ առանց այդ խանդավառ բազմութեան շունչէն բան մը տանելու իրեց հոգիներուն մէջ, տխուր պիտի ըլլար իրենց կրած տպաւորութիւնը մեր գաղութէն :

Ոչ միայն կը զարմանային, այլեւ կը վրդովուէին որ հայերէն չի խօսիր Ֆրանսահայ երիտասարդութիւնը :

Օրիորդ մը մօտեցաւ իրենցմէ մէկուն եւ Ֆըրանսերէն առաջարկեց որ վիճակահանութեան տոմս մը գնէ.— Հայերէն չէ՞ք գիտեր, օրիորդ, եղաւ առաջին հարցումը .

— Ի՞նչպէս չէ, շատ լաւ կը խօսիմ:

— Հապա ինչո՞ւ Ֆրանսերէնով կ'առաջարկէք ինծի տոմս գնել :

Խեղճերը չունէին մեր 25 տարուան լեզուի եւ ոգանջի վարժութիւնը եւ հոգեւին վրդովուած կը պատմէին իրենց յուսախաբութիւնները :

— Հոս, դուք, այսպիսի հանդէսներու մէջ ազգային յեղափոխական երգեր չէ՞ք երգեր:

— Սպասեցէք քիչ մըն ալ ու կը տեսնէք :

Ու տեսան ու լսեցին բարեբախտաբար այն հայրենաշունչ երգերը որոնք Հայուն հոգեկան մնունդն են տարաշխարհի մէջ: Տեսան ու լսեցին մանաւանդ որ հազարաւոր հաւատաւորներ եկած են երկիւղածութեամբ խոնարհիլ հերոսներու լուսեղէն տեսիլքին առջեւ: Տեսան, լսեցին ու համոզուեցան թէ գաղթաշխարհն ալ մէկ ամբողջութիւն է եւ կապուած իրարու այնպիսի նուիրական սրբութիւններով որ դժուար թէ կարելի ըլլայ բաժնել իրարմէ եւ ըսել. «Մենք այսպէս, դուք այնպէս ...» : ՍՕՍԻ

ՏՕՔԹ. ԱՐՏ. ԱԲԵՂԵԱՆ աչքի գործողութեան մը ենթարկուած է Հայտէլպէրկի հիւանդանոցին մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ մեր թղթակիցը: Գործողութիւնը յաջող անցած է: Արագ՝ առողջութիւն կը մաղթենք :

Ափրիկեան Տրիպոլիս

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Լիբիոյ միականի միւֆթին երեքշաբթի օր հրապարակաւ յայտարարեց թէ ցմահ պիտի կռուի 700.000 իսլամ հետեւորդներու հետ, եթէ ՄԱԿը վերահաստատէ իտալական իշխանութիւնը ափրիկեան Տրիպոլսոյ վրայ :

Միւֆթին, շէյխ Մուհամմէտ Ալէմ աւելցուց.— «Ուրիշ Պաղեստին մը պիտի չըլլայ այս անգամ: Մենք ողջ պիտի չհեռանանք ռազմադաշտէն» :

Իր հաւատքներուն համաձայն, Տրիպոլսոյ Իսլամները զէնքի պահեստներ ունին զորս ճարած են պատերազմի ընթացքին, անգլիական եւ գերմանական բանակներէն: Արաբները կը պահանջեն «կատարեալ անկախութիւն եւ սահմանադրական միապետութիւն, գահակալութեամբ էմիր Իտրիս էլ Սինուսիի»: Հողային տարածութիւնը պիտի կազմէ միացեալ Լիբիան, Կիւրենիայով որ Անգլիոյ ձեռքն է եւ Ֆիզանով (Ֆրանսա): Շէյխը այս առթիւ գիտել տուաւ.— «Անգլիա, զոր մեր լաւագոյն բարեկամը կը կարծէինք, կռնակէն դաշունահարեց մեզ, Պեւին - Սֆորցա համաձայնութեամբ» :

Ինչպէս կը յիշուի, Ազգաժողովը Մայիս 18ին մերժեց վաւերացնել իտալական խնամակալութիւնը ափրիկեան Տրիպոլսոյ վրայ, Սեպտեմբերին յետաձգելով վերջնական քննութիւնը :

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան թերթին մէջ, Բ. եւ Գ. էջ (Նիսի թէյասեղան) սանդուխներէ, տեղուխներէ, իմաստուխներէ, փորձառուխներէ, պատմուխներէ սխալմամբ չարուած են սանդուղ-ԹԻՒՆԷՆ ԵՒ.:

Վճռական օրեր Զօրավարու Խորհուրդին համար

ՄԻԱՑՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ԽՆԴԻ՞ՐԸ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾԵՆ

Նորէն անելի մը մատնուած է Զօրսերու Խորհուրդը, իբրեւ հետեւանք տեսակէտներու հիմնական տարբերութեան: Կը կարծուի թէ վճռական որոշում մը պիտի տրուի այսօր վաղը, մանաւանդ որ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը հուզեր աւելի երկարաձգել ժողովը: Նախագահ Թրումըն եւս կ'աճապարէ, սպասելով Պ. Էչիսընի վերադարձին, որպէսզի միասին փութացնեն Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը :

Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ զոր ժողովական մը «միօրինակութիւն եւ բիւզանդականութիւն» կը կոչէ, Պ. Վիշինսկի շարունակեց քննադատել արեւմտեան նախարարներու ծրագիրը՝ Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միացման մասին: Թերթերը կը գրեն թէ ժողովը տեւեց 3ուկէս ժամ, իսկ իր ճառը՝ 2ուկէս ժամ :

Իր գլխաւոր առարկութիւններն էին. 1.— Արեւմտեան ծրագրով գրաւման կանոնագիրը որեւէ ժամանակամիջոց չի սահմաներ եւ ապահովաբար անսահման գրաւում կը նախատեսէ: 2.— Այդ կանոնագիրը համաձայն չէ. գերման ժողովուրդի շահերուն եւ խոչընդոտ կը հանդիսանայ հաշտութեան դաշնագրին: 3.— Կանոնագիրը կը ձգտի վերծնական դարձնել Գերմանիոյ երկուքի բաժանումը եւն.:

Խ. Միութեան ներկայացուցիչը այս առթիւ առաջարկեց ունկնդրութեան ընդունիլ գերման ժողովրդային համագումարին (համայնավար) պատուիրակութիւնը: Պ. Էչիսըն վճռապէս մերժեց այս առաջարկը, յայտարարելով .

— «Ես մէկ վայրկեան իսկ չեմ հաւատար թէ այն երկու հազար պատգամաւորները որ նշանակած են այդ պատուիրակութիւնը՝ որեւէ կերպով ներկայացուցիչներն են գերման ժողովուրդին կամ նոյն իսկ խորհրդային շրջանի ժողովուրդին: Ես չեմ հաւատար թէ այդ պատուիրակութիւնը պիտի կրնայ կամ ուզէ յայտնել որեւէ տեսակէտ քան ինչ որ յայտնեց Պ. Վիշինսկի: Ես պիտի նախընտրէի որ Պ. Վիշինսկին պաշտօնապէս պարզէր խորհրդային տեսակէտները»:

Պ. Վիշինսկի այլեւս չպնդեց եւ արեւմտեան երեք նախարարները յստակապէս չեշտեցին թէ օրինապէս ընտրուած գերման ներկայացուցիչները պիտի լսուին, երբ հաշտութեան դաշնագիրը քննուի, եւ ոչ թէ անկէ առաջ :

★ Այս կացութեան մէջ, կը կարծուի թէ Զօրսերու Խորհուրդը մէկդի դնելով օրակարգի գլխաւոր խնդիրը, Գերմանիոյ միացումը, պիտի փորձէ համաձայնութեան մը յանգիլ Պերլինի կացութեան եւ դրամական հարցի մասին:

Արեւմտեան պետութեանց նախարարները այս առթիւ խորհրդակցութիւն մը ունեցան Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէջ: Երեքն ալ շարք մը առաջարկներ պիտի ներկայացնեն Խ. Միութեան՝ ազատ երթեւեկի մասին: Յետոյ պիտի առաջարկեն քաղաքացիական ազատ ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Պերլինի համար, վերջ տալու համար ներկայ խառնակութեան որ հետեւանք է երկու քաղաքապետութեանց, երկու դատական եւ ոստիկանական կազմակերպութեանց. վերջապէս երկու՝ ամէն բանի մէջ :

Աւելի մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ ելմտ. եւ դրամական խնդիրը: Այս միծոցին երկու տեսակ դրամներ կան Պերլինի մէջ, մէկը՝ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանին եւ Պերլինի արեւմտեան մասին համար, միւսը՝ արեւելեան շրջանին համար:

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ Պ. Էչիսըն հետզհետէ վճռական դիրք մը կը բռնէ, իսկ Պ. Շումանն կը ջանայ ելք մը գտնել, գոնէ սահմանափակ համաձայնութիւն մը կնքելու համար :

★ Պերլինի երկաթուղիներու խորհրդային շրջանին վարչութիւնը հրաւիրեց 16.000 բանթողները վերսկսիլ աշխատանքը, Յունիս 1ի առաւօտէն: Կը սպասուի արդիւնքին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ կը ծաւալին Անգլիոյ մէջ: Երկաթուղիներու աշխատաւորները սկսան դանդաղ բանիլ, ինքնաշարժի կարգ մը գործարաններու մէջ 2000 բանուորներ դադրեցուցին աշխատանքը, 8000 հոգի ալ քարափներու վրայ: Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները կը ջանան ընդհ. գործադուլ սարքել :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», մասնաւոր խմբագրականով մը կը յայտարարէ թէ յունական խնդիրը «ոչ միայն կրնայ լուծուիլ, այլեւ պէտք է լուծուի»:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՏԵԱՆՆԵՐԸ պիտի փակուին Յունիս 15էն սկսեալ: — Ընդհ. ներման օրինագիծը պիտի քննուի յունիս 8ին, Նախարարական խորհուրդին կողմէ:

ՓՐԿԵՆՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Գիտեմ որ մեր երիտասարդներէն շատեր չհետեւեցան մեր այս յօդուածաշարքին: Բայց ապահով եմ որ չափահասները կարդացին զանոնք: Նպատակս ալ աւելի անոնց հետ խօսիլ էր:

Որքան ալ մեր չափահասները իրենց մէջ պահած ըլլան երիտասարդութեան որոշ ուժեր, եւ իրենք զիրենք յաւիտենական երիտասարդներ կարծեն, իրենց կեանքի գարունը եւ ամառը բոլորած, կը գտնուին աշունին ու ձմեռնամուտին առջեւ:

Տարուան եղանակներու մէջ յաճախ կը պատահին այնպիսի օրեր, որոնք կարծես բնութեան բնական կարգը խանգարել ուզեն: Ցունուարի մէջ տաք եւ պայծառ արեւոտ օրը կը յիշեցնէ միայն անցողակի գարունը: Ճիշդ է որ տարուան եղանակները կը նշեն մարդկային կեանքի շրջանները: Անտարակոյս աշունն ալ ունի իր գեղեցկութիւնները, բայց յաւակնութիւնը չի կրնար անուանել գարուն դառնալու, եթէ նոյնիսկ քանի մը ծիծեռնակներ պահած ըլլայ իր մէջ:

Երիտասարդութիւնը տարիքի սահմանաւորում մըն է, աւելի շուտ տարիքներու դասաւորում մը: Ան իր ամբողջութիւնով ազգի մը գարունն է, որ քանակի կողմէ կարեւոր տոկոս մը եւ որակի տեսակէտէն ազգին ամենակարեւոր մասը կը ներկայացնէ, քանի որ ինքն է անոր ապագան, նորոգիչ ուժը եւ անհրաժեշտ տարրը յաւիտենականութեան:

Ամէն անոնք որ բնութեան սէրը ունին իրենց մէջ, դիւրութեամբ պիտի հասկնան թէ բուսահողը (humus) որ գետնի խաւերու վրայ նստած է, ինչքան հարուստ ըլլայ սնունդով ու կենդանի մանրէներով, այնքան առատօրէն սնունդ կուտայ աճող բուսականութեան:

Երիտասարդութիւնը կեանքի բուսահողն է: Ան իր սնունդը կը ստանայ անցնող սերունդներէն: Որքան առատ ու առողջ ըլլայ այդ սնուցումը, այնքան ապահով կ'ըլլայ անոր օգտակարութիւնը, պայմանաւ սակայն որ ինք ունենայ կենսունակութեան ուժը եւ գիտակցութիւնը զայն իր մէջ լուծելու եւ փոխանցելու յաջորդ սերունդին:

Չափահասներու պարտականութիւնն է ուրեմն անհրաժեշտ տեղը պատրաստել, իսկ երիտասարդութեան՝ պատրաստուած տեղը գրաւել ու ապահովել: Այս գործողութիւններու իրագործումը սակայն մաման ջանքերէն վեր՝ հաւաքականութեան աշխատանքին կը կարօտին: Ազգը հաւաքականօրէն երիտասարդութեան բեռը իր վրայ պէտք է վերցնէ, ինչ որ նեղ սահմաններու մէջ ծնողները պիտի ընեն իրենց զաւակներուն համար, ինչպէս իրենց աչքին լոյսը, հոգեհատորը եւ ապագայ յոյսը:

Եթէ ընտանիքի մը մէջ հայրը եւ մայրը իրենց զաւակներուն դաստիարակութեան համար հակոտնեայ մտածումներ ու ծրագիրներ ունենան, եթէ անոնք մրցումի մտնեն տղան գրաւելու, վերջինը անորոշութեան պիտի մատնուի եւ պիտի տառապի իր բարոյական, մտային եւ մարմնական ուռճացման շրջանին մէջ:

Կ'ըմբռնենք անշուշտ թէ ազգային տեսակէտէն ինչքան կարեւոր հարցի մը առջեւ կը գտնուինք մեր այս աստանդական վիճակին մէջ: Մեր ազգային ներքին անհասկացողութիւններով, վէճերով, բամբասանքներով ու քսութիւններով չէ որ մեր երիտասարդութեան համար լաւագոյն տեղը պիտի ապահովենք:

Լաւագոյն ու առողջ դաստիարակութեան միակ միջոցը, որ վեր պիտի մնայ կուսկու կապած մեր անհասկացողութիւններէն ու պիտի ապահովէ ներդաշնակ գործունէութիւն մը, երիտասարդութեան Ֆիզիքական դաստիարակութիւնն է:

« Mens sana in corpore sano» — հիներու այս խօսքը բացարձակ ճշմարտութիւն մը նկատուած է արդի գիտութեան կողմէ: Մենք չէ որ պիտի ժխտենք զայն, այլ հաւաքական ջանքերով ու ներդաշնակ գործունէութիւնով պիտի ջանանք օժտել մեր երիտասարդութիւնը առողջ մարմնով եւ զօրաւոր կամքով:

Մարմնակրթութիւնով միայն կարելի է սանձել բոլոր այն վնասակար բարքերը եւ սովորութիւնները որոնք կը խանգարեն անհատին առողջական վիճակը: Անով միայն երիտասարդը կ'օժտուի ուժի եւ ինքնավստահութեան հաւատքով, կ'ազնուանայ եւ կը բարձրանայ, դառնալով հիմնական ազդակ մը ազգին յարատեւութեան համար:

Կամքի զօրացման ուժը կրնանք դիւրաւ գտնել բնութեան աղբիւրներու մէջ,— Բաց օդ, մըկանային շարժում, ամենօրեայ մարզանք եւ ընդհանուր առողջապահութիւն: Մեր երիտասարդութեան կազմակերպութեանց ղեկավարները, ինչպէս նաեւ գթութեան ու փրկութեան գործին նուիրուած քոյրերը լաւագոյնս աշխատանքի կառաւարած պիտի ըլլային, եթէ իրենց ծրագրին մէջ մեծագոյն տեղը տային մեր այս առաջադրութեանը:

Զարգացնել երիտասարդին միտքը, զօրացնել անոր ազգային գիտակցութիւնը, օգնութեան հասնիլ թշուառին ու հիւանդին՝ ազգային պարտականութիւններ են անշուշտ: Բայց, թափուած ջանքերը, ցանուած սերմերը որպէսզի իրենց արդիւնքը տան, նաեւ նուազին թշուառութիւններն ու հիւանդութիւնները, լաւ չէ՞ր ըլլար որ անոնք, այդ գործին նուիրուածները հաւաքական ջանքերով իրենց շուրջը համախմբէին երկսեռ երիտասարդութիւնը ու ներշնչէին անոնց ճաշակը եւ գիտակցութիւնը ընդհանուր առողջապահութեան եւ մարմնակրթութեան:

Այս առաջադրութեամբ, մեր հնարաւորութեան սահմանին մէջ առայժմ 125ի չափ երիտասարդներ եւ պատանիներ, մանչ եւ աղջիկ, կը մարզուին պարտաճանաչ յանձնախումբի մը հսկողութեան տակ, կիրակի օրերը: Ամէն մարզիկ ունի իր առողջապահական թղթածրարը որուն նպատակն է հետեւիլ ենթակային տկար կողմերուն ու օժտել զինքը ներդաշնակ մարմնով:

Կեանքի մէջ յաջողելու համար, մանաւանդ մեր պայմաններու մէջ, ուր բացի մեր բազուկէն ու միտքէն ուրիշ օժանդակութեան միջոցներէ զրկուած ենք, պէտք է ի վիճակի ըլլանք նետուելու պայքարին մէջ ու կռուելու անպարտելի ուժով մը: Այդպիսի կեցուածք մը կարելի չէ պահանջել տկարակազմէ մը, որ կը դողայ պզտիկ ազմուկի մը առջեւ:

Ընդհանրապէս անոնք որ պատմութեան մէջ անուն մը շինած կամ իրենց սիրելիներու երազը իրականացուցած են, ուժեղ կամքով եւ անհատականութեամբ անձեր եղած են: Ուժեղ անհատականութիւնն ալ կը պահանջէ զօրաւոր մարմին: Ահա մեր փնտռածը եւ մեր մարմնակրթական յանձնախումբի ծրագիրը:

Բնութեան աղբիւրներու շնորհիւ մենք ի վիճակի պիտի ըլլանք մեր երիտասարդութեան կամքը զօրանցելու: Անկասկած այս աշխատանքը ծանր եւ դժուարին է: Բայց մեր խոր հաւատքը դէպի մեր ապագան կը պարտադրէ մեզ համբերութեամբ եւ յարատեւութեամբ տանիլ այդ, եթէ չենք ուզեր ունենալ ստրուկի մը հոգին: Սպոյիկեաններու նման նայինք միշտ բարձրը եւ հեռուն, դէպի մեր ազգային փրկութեան բարձունքը:

Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինչա՞ր կ'ըսէր Մ. Կորքի...

Ռումանացի տարագիր մը, Հ. Սաւքուրթօնու որ հեղինակ եւ թարգմանիչ է միանգամայն, կը գրէ ամերիկեան թերթի մը մէջ.—

Ռոմէն Ռոլան Մաքսիմ Կորքիի մասին ըսած է թէ ան առաջին «հարուածային բանուորն» է Աշխատանքի հանրապետութեան մէջ եւ կ'ողջունէ զայն իբրեւ աշխատաւորական մտաւորականը: Սովետականգրականութեան մէջ Կորքին կըգովեն իբրեւ հայրը սովետական մշակոյթի նոր աշխարհին:

1949 Մարտ 28ին «Փրավտա» Կորքիի ծննդեան 80ամեակի առթիւ ամբողջութեամբ վերհրատարակեց Նիւ Եորքի մասին 1906ի անոր տպաւորութիւնները, որ վերջերս գրքոյկի ձեւով լոյս տեսաւ «Ցեղին Դեւին քաղաքը» խորագրով: Սովետ Պետական Հրատարակչականը միեւնոյն ատեն լոյս ընծայեց, 50 հազար օրինակ, Կորքիի յօդուածները «Ամերիկայի մէջ»: Մոռնալով որ Լենին ըսած է թէ «Համայնավարութիւնը Մարքսականութիւն է տաւել ամերիկեան ճարտարութիւնը» Կրէմլին նախընտրեց Կորքիի այն գրութիւնները որոնք Նիւ Եորքցիները կը նկարագրեն իբրեւ «կեանքի գերիներ», «Դեր քաղաքին համար»:

Մաքսիմ Կորքի համայնավարութեան ջատագովը սկսաւ ըլլալ 1920ական թուականներուն: Բայց իր նախկին յօդուածները «Քրոնիքըլի» եւ «Նոր կեանքի» մէջ տարբեր տեսակէտներ կը պարզեն:

Ան եռանդով ողջունեց Ալեքսանդր Կերենսքիի չափաւոր յեղափոխութիւնը, յայտարարելով թէ ռուսական միջին դասակարգը չէր կրնար նոր պետութիւն մը կառուցանել ցարականութենէ մնացած աւերակներու վրայ: Սակայն հոկտեմբերեան բոլշեւիկ յեղափոխութենէն վերջ՝ իր առաջին յօդուածին մէջ ժողովրդավարութեան մասին Novaia Zhiznի մէջ (Նոյեմբեր 25, 1917), կը գրէ.— « Քանի մը կոյր մոլեռանդներ եւ անգիտակից արկածախնդիրներ խելայեղ կը նետուին այսպէս կոչուած «ընկերային յեղափոխութեան» վրայ, որ իրականին մէջ անիշխանութեան կը տանի եւ փլուզումն է «պրոլետարիատ»ին: Այս կերպով Լենին եւ իր գործակիցները թոյլ կուտան իրենք իրենց ամէն տեսակ ոճիր, ինչպէս Ջարդ փեթրոկրատի արուարձաններու մէջ, աւար Մոսկուայի մէջ, մամուլի ազատութեան ջնջումի եւ զանգուածային ձերբակալութիւններ:

« Ցոյս ունիմ որ ռուս աշխատաւորները պիտի բանան իրենց աչքերը եւ տեսնեն Լենինի խոստումներուն ունայնութիւնը և իր բոլոր յիմարութիւնները: Բանուոր դասակարգը իր արիւնով եւ մորթով կը վճարէ Լենինի փորձարկութեան գինը »:

1917 Նոյեմբեր 23ին, Կորքի կը գրէր խմբագրականի մը մէջ, ուղղուած «Բանուորներուն», « Լենինի եւ իր հետեւորդներուն համար ռուս բանուոր դասակարգը այն է ինչ որ հանքը մետաղագործին համար: Կարելի՞ է այդ հում հանքէն ընկերվարական պետութիւն կառուցանել: Ամենայն հաւանականութեամբ անկարելի է: Բայց ինչո՞ւ չփորձել: Ի՞նչ կը կորսնցնէ Լենին եթէ իր փորձը չյաջողի»:

1918 Ցունուար 18ին Կորքիի յօդուածը որ «Ժողովրդապետութեան պտուղը» խորագիրը կը կրէ, կը պատասխանէ Փուլիթովի բանուորներուն որոնք կը սպառնային փակել «Novaia Zhizn» եթէ Կորքի շարունակէր սովետ կառավարութեան դէմ գրել: Ասոր Կորքի կը պատասխանէ՝ «անոնք որ «Novaia Zhizn» կը շարեն չկռուեցան ցարական վարչաձեւին դէմ որպէսզի ստահակներու եւ երկչոտներու ինքնակալութիւնը փոխարինուի վայրի ժողովուրդի մը ինքնակալութեամբ: Սմոլնիի կառավարութիւնը (Մոսկուայի մէջ պալատ մը ուր կը բնակէին Լենինի կոմիսարները) կը վարուի ռուս բանուորին հետ այնպէս ինչպէս փայտի խուրձի մը հետ, տեսնելու համար թէ ռուսական ծխնելոյզը կրնա՞յ բռնկցնել եւրոպական յեղափոխութիւն մը: Այս վտանգաւոր ձեռնարկներու մէջ կը նետուի առանց նկատի առնելու բանուոր դասակարգին բարօրութիւնը, ապագան եւ կամ Ռուսիոյ ճակատագիրը »:

1918 Ցունուար 22ի «Novaia Zhizn»ի խմբագրականին մէջ որ «Ցունուար 9 — Ցունուար 5» խորագիրը կը կրէ, Կորքի կը գրէ թէ ինք որեւէ տարբերութիւն չի տեսներ Ցարի զինուորներուն՝ որոնք հրացանի բռնեցին բանուորները 1905 յունուար 9ին եւ Լենինի կարմիր քաղաքագօրքին միջեւ որոնք 1918 Ցունուար 5ին կրակեցին բանուորներուն վրայ երբ անոնք ցոյց կը կատարէին Սահմանադիր Ժողովին առջեւ: Կորքի կը գրէ թէ «Փրավտա»ն կը ստէ երբ կ'ըսէ թէ զարնուածները քաղքենիներ (պուրժուա) էին: Այն մարդիկը որ ցիցի զամուեցան Օպուքովի եւ ռազմամթերքի գործարաններուն բանուորներն էին»:

Միեւնոյն թերթին մէջ (Մարտ 22, 1918) Կորքի կը գանգատի թէ Լենինի համայնավարները ժողովրդապետութենէ հեռացուցին աշխատաւորները, թէ բոլշեւիկեան քաղաքականութիւնը, «թշուառութեան եւ ոչնչութեան մէջ հաւասարութիւն » է եւ թէ ժողովրդապետութիւնը ֆիզիկապէս կը քանդուի համայնավարութեան կողմէ (Novaia Zhizn , Ապրիլ 7, 1918):

«Novaia Zhizn»ի նոյեմբեր 20, 1917ի թիւին մէջ Կորքի կը գրէ Լենինի մասին — « Ինչ որ այս անամօթ ձեռնածուն կը բերէ՝ սով է, կատարեալ ճարտարարուեստական կործանում եւ արիւնոտ անիշխանութիւն»: Նոյեմբեր 23, 1917ի թիւին մէջ, կը գրէ.— « Լենին կը կարծէ թէ ընկերվարութեաննախօրէնն է եւ ինքզինքին թոյլ կուտայ կործանել Ռուսիան:

« Լենին վարիչ մըն է եւ ունի վարիչի մը ապարարոյութիւնը: Լենին նմանապէս ունի նաեւ «պոյատ» (աւատական պառոն) արհամարհանքը դէպի ժողովուրդը, ան գիտէ թէ ինչպէս պէտք է գրգռել ռուս ժողովուրդը եւ արթնցնել անոր բնազդները »:

Երկու տարի վերջ, 1920 Ցուլիս 20ին երբ Կորքի, վախնալով սովահար մտաւորականներուն ճակատագրէն կուտայ Լենինի, հիանալի մէկ պատկերը,— «Միջազգային կոմունիստ»ի մէջ, թիւ 12, Լենինը բաղդատելով Մեծն Պետրոսի հետ:

Ոչ մէկ ռուս գրող այնքան լաւ ճանչցած է իր երկիրը որքան թափառաշրջիկ Ալեքսի Մաքսիմովիչ Փեշքովը, գրչանունով Կորքի, այսինքն «դառնը իր կեանքի դառնութեան հետեւանքով: Ինը տարեկանէն սկսեալ, իր մեծ հայրը կօշկակարի մը քով աշկերտ դրաւ, մինչեւ իր 24 տարեկանը, երբ հրատարակեց «Մակար Չուտրան» Թիֆլիզի «Կովկաս»պարբերաթերթին մէջ: Մաքսիմ Կորքի շատ յաճախ արհեստ փոխեց եւ գործ փնտռելու համար Ռուսիոյ արեւելքը եւ հարաւը պտտեցաւ, իր ծննդավայրէն Նիժնի Նովկորոտէն դէպի Դոնուբ եւ Կովկաս: Ք.

150 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ Պոլիվիոյ ածխահանքերուն մէջ (Հարաւ. Ամերիկա): Հանքագործները գնդակահարեցին 15 պատանդներ որոնց երկուքը ամերիկացի երկրաչափներ են:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ հոռմէական կղերին անդամներէն 140 հոգի զրկուեցան իրենց պետական նպաստէն, «դիրք բռնած ըլլալով ժողովրդապետութեան դէմ »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Քաղուած «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1949 Մարտի թիւէն.—

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Միութիւնը քարտուղարութեան որոշումով եւ Մոսկուայի ու Լենինկրատի գրողներու հրաւէրով Մոսկուա եւ Լենինկրատ էր ղրկուած հայրենադարձ երիտասարդ գրողներու խումբ մը, որոնց մէջ էին արձակագիրներ Գ. Քէչիչեան, Ա. Աւագեան, Շ. Վարտեան, Գ. Գարգեւ, Ա. Համբարձումեան, Շ. Թաթիկեան եւ բանաստեղծներ Ան. Թէրզեան, Գ. Կիւլեան, Ա. Ալիքեան եւ Այվազեան: Խումբին իբրեւ ղեկավար կ'ուղեկցէր «Հոկտեմբերիկ» ամսագրի պատասխանատու խմբագիրը, Գարեգին Սեւունցը:

Այս ուղեւորութեան մէկուկէս ամսուան ընթացքին, անոնք տեսած են թանգարանները, արդիւնաբերական մեծ ձեռնարկները, պատմական վայրերը, մշակոյթի եւ արուեստի նշանաւոր օջախները: Պուշկին քաղաքը, Լենինի դամբարանը, Կրեմլի զինանոցը, Թոլսթոյի տուն - թանգարանը, Տրետեակովեան պատկերասրահը, չոքոլայի գործարանը, թատրոնները:

ՍՍՌՄ Գրողներու Միութեան պատասխանատու քարտուղար ընկ. Սիմոնովն ընդունած է հայրենադարձ գրողները: Որոշուած է այս տարուան ընթացքին Մոսկուայի մէջ ռուսերէն լեզուով հրատարակել հայրենադարձ գրողներու ստեղծագործութիւններու ժողովածու մը, որպիսի կազմուի ընկեր Սիմոնովի կողմէ:

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ ԵՂԱԾ Է, Մարտ 10ին Ա. Ա. Մելիք Ադամեան ՍՍՌ Գերագոյն Սովետի պատուիրակ, գիտութեան վաստակաւոր գործիչ, բժշկական գիտութիւններու դոկտոր պրոֆէսոր, Արտասահմանի հետ մշակութային կապի հայկական ընկերութեան վարչութեան անդամ:

Ծնած էր 1885ին, զաւակ գիւղացի ընտանիքի: 26 տարեկանին աւարտած է Խարքովի բժշկական կաճառը եւ քանի մը տարի բրած է գիտական մանկավարժական աշխատանք նոյն քաղաքի համալսարանի դարմանագիտական բուժարանին մէջ:

1925 կուգայ Երեւան եւ կը վարէ բժշկական կաճառի դարմանագիտական բեմը: Նախագահն էր բժշկական ընկերութեան, եւ հայկ. ՍՍՌ առողջապահութեան նախարարութեան գիտական բժշկական խորհուրդի:

1937ին դոկտոր էր բժշկ. գիտութեանց, իսկ 1940ին Հայաստանի կառավարութիւնը շնորհեց անոր Գիտութեան վաստակաւոր գործիչի կոչում:

Գրած է 60է աւելի գիտական աշխատութիւններ: Ստացած է «Աշխատանքի կարմիր դրօշ» շքանշանը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՐԱՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ կողմը, Նոր Արէշ թաղամասը պիտի դառնայ մայրաքաղաքի բարեկարգ վայրերէն մէկը: Սկսած են մեծ փողոցներու շինութիւնը, որոնց մէկուն վրայ շինուած են դպրոցի, մանկապարտէզի եւ չարժանկար թատրոնի նոր շէնքերը: Երկրորդ մեծ փողոցի վրայ սկսած են հիւանդանոցի, մարմնակրթանքի հրապարակի եւ նոր լողարանի շինարարութիւնը: Այս տարի կ'աւարտի ելեկտրական լուսաւորութեան եւ ջրամատակարարման ցանցի շինարարութիւնը:

ՆՈՐՔԻ գեղատեսիլ սարալանջին վրայ շինուած է նոր թաղամաս մը հայրենադարձներու համար: Կառավարութեան աջակցութեան շնորհիւ շինուեցան բազմաթիւ բնակելի տուներ: Թաղը ունեցաւ նաեւ ելեկտրական լոյս: 1948ին այդ թաղամասի շինարարութեան համար ծախսուեցաւ աւելի քան հինգ միլիոն ռուպլի: Սկսուած է դպրոցական նոր շէնքը, հիմնադրուած են բաղնիքի, ակումբի, մանկապարտէզի շէնքերը, պիտի ընդարձակի ելեկտրական լուսաւորութեան ցանցը: Մեծ աշխատանք կը տարուի ոռոգման ցանցը ընդարձակելու համար: Հայրենադարձները պիտի տնկեն աւելի քան տասը հազար պտղատու ծառեր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՅԻՍ 28»Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 30 Մայիս.— Շաբաթ երեկոյ, Մայիս 28ին տեղիս ամենամեծ սրահի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, տօնուեցաւ յաղթապանծ «Մայիս 28»ի 31րդ տարեդարձը: Որոշուած ժամուն սրահը լեցուած էր արդէն:

Բեմը զարդարուած էր աւուր պատշաճի նկարներով: Սեղանի մը վրայ զետեղուած էր անմահն Արամի նկարը, որուն երկու կողմերը կը ծածանէին Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները:

Բեմի վրայ կը սպասէին սանուհիներ, «Ա. Ահարոնեան» վարժարանի աշակերտներէն մաս մը եւ Նոր Սերունդի անդամներ:

Հրաւիրուած էին պետական պաշտօնեաներ եւ ընկերվարական ականաւոր ներկայացուցիչներ, ի շարս որոնց նաեւ Տրոմի երեսփոխան Գ. Բարթիէն:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ» եւ «Յառաջ նահատակ» երգերով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Օրուան նախագահ ընկեր Գ. Սինապեանը Ֆրանսերէն եւ հայերէն իր բացման խօսքով, համառօտակի պարզեց Արարատեան Հայաստանի կացութիւնը Մայիս 28էն առաջ, բացատրեց տօնին նշանակութիւնն եւ կարգ մը օգտակար թելադրանքներէ վերջ, առաջարկեց յոտնկայս յարգել մեր բոլոր նահատակներու յիշատակը: Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը:

Առաջին երգողն էր ընկ. Ս. Պիլալի աղջիկը, որ հայերէն եւ Ֆրանսերէն իր երգերով, բուռն ծափեր խլեց հանդիսականներէն: Օր. Սինապեան յաջողութեամբ արտասանեց Ֆրանսերէն ընտիր բանաստեղծութիւն մը, իսկ Ահարոնեան վարժարանի աշակերտներէն Ժ. Խաչիկեանը, Աւ. Իսահակեանի «Հայաստանը»: Երկրորդ երգողն էր Խաչուհի Ս. Փերգիկեան, որ իր երգերով աւելցուց հանդիսականներու խանդավառութիւնը: Յաջորդաբար եւ յաջողութեամբ արտասանեցին նաեւ Վ. Գասեան (Ֆրանսերէն), Օր. Մարգարիտ Գօյաճեան եւ Ալիս Գալուստեան, ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդէն Թ. Եղիկեանը, երեքն ալ Արտ. Յակոբեանի բանաստեղծութիւններէն:

Ապա բեմ հրաւիրուեցան Ֆրանսացի հիւրերը, որոնք նոյնպէս խօսեցան «Մայիս 28»ի մասին:

Զարենցի «Ես իմ անուշ» արտասանեց Ռոմանոսեան Ֆրանսուհի մը, (որ Կ. Խաչուհի է):

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ս. Սիսյեան «Հայ ժողովուրդը, իր նուիրական աւանդներէն մէկուն, «Մայիս 28»ի պաշտամունքն ու պաշտպանութիւնն ալ յանձնած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Երբ նոր եկած էինք անապատներէն, այն ատեն, ամէնքը կը տօնէին «Մայիս 28»ը: Ամէն մարդ ինքզինքը տէր կը համարէր այդ սրբութեան: Պարագաները փոխուեցան, ոմանց մէջ նոր հոգեբանութիւններ ստեղծուեցան ու գտնուեցան մարդիկ, որոնք կարծեցին թէ բռնութեամբ կարելի է կասեցնել «Մայիս 28»ի թափօրի յաղթական գնացքը, բայց չյաջողեցան, վասն զի, հայ ժողովուրդը կը հաւատայ, որ ինքն ազատ ապրելու իրաւունք ունի եւ ըմբռնած է այսօրուան տօնին իմաստը: Գաղթաշխարհի մէջ կը տօնուին մեր բոլոր հերոսամարտերը, որոնք մեր ազատագրական պայքարի օղակները կը կազմեն: Կան մարդիկ, որոնք վեց դարերու ստրկութեան պատճառաւ կորսնցուցած են ազատութեան ճաշակը, բայց իրական հայրենասէրներ վառ պահած են ազգ. գիտակցութեան ջահը: 1914ի պատերազմին երբ ամէն բան կորսուած կը համարուէր, մենք մինակ էինք ու լքուած բոլորէն, տեղի ունեցաւ անսպասելին:

Եւ ի վերջոյ, Թուրքը որ միշտ Հայերու հանդէպ «խէնյալ» յարձելու վարժուած էր, հարկադրուեցաւ գրիչը ձեռք առնել եւ Սեւրի դաշնագիրը ստորագրել:

Բան մը, եւ այն ալ մեծարժէք բանմըկորսնցնելէ վերջ գտնելը գերագոյն երջանկութիւնն է: Այսօր եթէ բուռ մը ժողովուրդ ունինք, Հայաստան ունինք, «Մայիս 28»ին կը պարտինք: Ոմանք չեն սիրեր այս դրօշակը, բայց կ'ուզեն դրօշակ ունենալ ու չունին:

Այն օրը որ այս տօնը տօնուելէ դադրի, այն օրը այս ժողովուրդը կը մեռնի»:

Ընկերը իր գեղեցիկ ճառը վերջացուց յուզելով ունկնդիրները:

Բանախօսութենէն վերջ, Մարգարիտ Խաչէրեան (Ահարոնեան վարժարանի աշակերտուհի), դաշնակի ընկերակցութեամբ Մարի Միքայէլեանի, երգեց Ֆրանսերէն երգ մը, նոյնպէս ծափեր խլելով: Ռոմանի Նոր Սերունդէն ընկեր Յակոբ Գօյաճեանը արտասանեց Վարանդեանի «Հայ հերոսները»:

Ապա բեմ եկան խումբ մը սանուհիներ, որոնք պարեցին գեղջկական պարեր: Ի վերջոյ ներկայացուեցաւ, «Հնարագէտ վարձակալը» կատակերգութիւնը: Դերակատարներն էին Գ. Գ. Քէփէնէկեան, Գըլըճեան, ընկեր Գ. Խաչէրեան եւ Խաչուհի Ս. Փերգիկեանը:

Հանդէսը վերջացաւ որոշուած ժամուն: Յայտագիրը հաճելի էր:

«Քրիստափոր» կոմիտէն տարուան առաջին ձեռնարկը յաւ կազմակերպած էր եւ շնորհաւորելի է:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը երկրէն դուրս հանեց եւեկոսլաւ պատուիրակութիւն մը, որ Փէշթա գացած էր, հատուցումներու հարցով զբաղելու համար:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ցոյսի մի անոյշ լոյս ծագեց: Սրանք ակնադիւրն էին վստահելի տեղեկութիւնների: Երկար ժամանակ, դէս ու դէն թափառելուց յետոյ, գըտանք Խումարեանի բնակարանը, որ համեստ, մի յարկանի ու քարաշէն տուն էր ծովափին մօտ: Խումարեանը տունը չէր:

Ստիպողական գործերի բերումով, մայրամուտից առաջ պիտի չվերադառնար: Հիւրընկալ տիկինին յայտնեցինք մեր ինքնութիւնը եւ ուղեւորութեան նպատակը: Խնդրեցինք նաեւ, որ բարեյօժար լինի մեզ պատեհութիւն ընծայելու Շահումեան ընտանիքի հետ մի փոքրիկ տեսութեան:

Սրահ մտաւ լղար, նրբակերտ ու սլացիկ հասակով մի գեղանի, քանամեայ երիտասարդ, որի վերի շրթունքը նոր էր շուք կապել:

Սուրէն Շահումեանն էր:

Իր խօսքը, վարմունքն ու վերաբերումը խիստ սիրալիր ու մարդամօտ էին: Անաչառ ու բացսիրտ պարզութեամբ ներկացրեց անցուդարձի կացութիւնը: Զգեց, որ Բաղումի ծանրակշիռ ու տագնապոտ պահ էր ապրում: Թշնամին զօրացել էր նոր ու թարմ ուժերով: Բուռն ու իրերյաջորդ գրոհներով մի քանի կարեւոր դիրքեր էր գրաւել եւ անսպասելիյառաջխաղացումներ կատարել: Մեր զօրքի կորովն ու քաջութիւնը բարձր էր, բայց պարէնը անբաւարար: Իշխանութեան մտահոգութիւնը՝ խնայողութեան միջոցով ուտելիքի արագ սպառումը կասեցնել: Որպէս անօգուտ բերաններ, հեռանալ ուզող ընտանիքներին արտօնում են մեկնել քաղաքից: Այլապէս անմիջականվտանգութիւն չունէր:

Շուտով մտերմացանք Սուրէնի հետ: Նա ոգեւորութեամբ ջատագովեց կուսակցութիւնների անկեղծ գործակցութիւնը եւ նրանց համերաշխ ու միասնական աշխատանքը: Ջերմ համակրանքով պատմեց Համազասպի ու իր մարտիկների սխրագործութիւնների, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հոյակապ դերքի եւ անշահախնդիր ու անվերապահ նուիրումի մասին: Այս առնչութեամբ պատմեց նաեւ, թէ ինչպէս իր հայրը, Թիֆլիսում ձերբակալումից ազատուել էր, շնորհիւ Դաշնակցական ընկերների ճարպիկութեան: Հպարտ էր իր հօր համբաւով, եւ երախտիքի զեղուն զգացումով ճառագայթում էին իր ժպտուն աչքերը:

Հայաստանից Գահիրէ այցելող պատուիրակներին հարց ու փորձել էի Սուրէնի մասին: Ոչ մի բաւարար պատասխան: Բոլորի խօսքին մէջ մի անհանուն սարսափի դողը կար: Բոլորն էլ անգէտ ու անտեղեակ էին ձեւանում: Չէ՞ որ Ստեփան Շահումեանի անունով երդւում էին բոլորը՝ Հայաստանում: Ոչ միայն Նա Կովկասի ամենացայտուն ու հեղինակաւոր յեղափոխական բոլշեւիկն էր եւ գերազանցում էր անգամ Ստալինին, այլ մանաւանդ Լենինի ամէնէն վստահելի աշակերտն ու հետեւողն էր: Ո՞ւր էր այս խորհրդապահ լռութեան գաղտնիքը:

Այս տարի միայն, սովետական մի տարագիր սպայ պատմեց ինձ, որ Սուրէնը զինուորական ասպարէզի մէջ, իր ուշիմութեամբ ու ճարտարութեամբ այնպիսի արագաքայլ վերելք է կատարել, որ դառել է հրասայլի մասնագէտ, զօրավարի աստիճանով: Մէկ օր էլ, 1937ի մաքրագործումների յարաշուք օրերին, գաղտասուկ է տարածուել, թէ Սուրէնը՝ Լենինգրադում չաքարախտով հիւանդացել է ու ապա Վիէննա է ուղարկուել դարմանումի համար: Մի օր էլ վրոյց է շրջել, որ Վիէննայում, վիրաբուժական գործողութիւնից յետոյ իր մահկանացուն է կնքել:

Շաքարախտ... Վիէննա:

Դեռ գլուխս չի մտնում. ինչո՞ւ Վիէննա, այն էլ շաքարախտի համար:

Սովետ երկիրը՝ այն երանաւէտ վայրն է, ուր մի մեծ խաչեալ կայ: Դա ճշմարտութիւնն է:

Ահա՛ բիւրաւոր հանելուկներից մէկը, որ մեկնութեան կարօտ չէ:

Սուրէնը ընդմիշտ անհետել է:

Եւ անհետել է 1937ին:

Յեղափոխութիւն էր. քանդումի, փլուզումի ու կազմալուծումի մրրիկ: Կարգ ու կանոնը վարատուած էր իբրեւ «բուրժուական» պիտակ: Կառուցումի, նորը կերտելու շունչն իսկ չկար: Քանդումի տենդով էր բռնուած ամբողջ երկիրը: Երթեւեկն ու հաղորդակցութեան միջոցները լքուած էին բանտարկների քմայքին ու կամայականութեան:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՓԱՆԱՍԵԱՆ

Նոր ազդարարութիւն Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ

Անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները նոր ծանուցագիրներ ուղղելով Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ, ազդարարեցին թէ վճռած են յարգել տալ հաշտութեան դաշնագիրներուն տրամադրութիւնները: Միեւնոյն ատեն ծանուցագիրներ ուղղեցին Սոֆիայի, Պէշթայի եւ Պուքրէշի խորհրդային դեսպաններուն, հրաւիրելով մասնակցիլ դաշնագիրներուն գործադրութեան որոշման։

Ինչպէս դիտել կու տան իրազեկներ, այս վերջին պարագան պարզ ձեւակերպութիւն է, քանի որ Խ. Միութիւնը միշտ կը ժխտէ թէ երեք պետութիւնները խախտած են դաշնագիրները։

Համաձայն դաշնագիրներու տրամադրութեանց, եթէ անգլիական, ամերիկեան եւ խորհրդային դեսպանները չկարենան համաձայնիլ, չէզոք յանձնախումբ մը պիտի կազմուի, մէկ մէկ ներկայացուցիչ առնելով ամբաստանեալ երկրէն, ամբաստանող երկիրներէն եւ չէզոք պետութենէ մը։ Եթէ երկու հակամարտ կողմերը չհամաձայնին երրորդ՝ չէզոք անդամի մասին, ընտրութիւնը պիտի կատարէ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը։ Եթէ յանձնախումբը ձախողի, ամբողջ խնդիրը պիտի յղուի Ազգաժողովին։

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները անցեալ ապրիլին ծանուցագիրներ ուղղելով երեք ամբաստանեալ պետութեանց, իբրեւ դաշնագրի տրամադրութեանց (մարդկային իրաւունքներ) խախտում կը մատնանշէին կարդինալ Մինծենթիի եւ Պուլկարիոյ 15 պատուելիներուն դատավարութիւնը, պուլկար ընդդիմադիր Նիկ. Փեթկովի գնդակահարումը եւ Ռումանիոյ ընդդիմադիր կուսակցապետ Մանիուի ցկեանս բանտարկութիւնը։ Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Հունգարիա մերժեցին ընդունիլ այս ծանուցագիրները։ Այժմ երկրորդ փորձն է որ կը կատարուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կաթոլիկ հովուապետը, Եոզէֆ Բերան արք. մասնաւոր շրջաբերականով մը կը յայտարարէ թէ «անյոյս» բան է վերսկսիլ բանակցութիւնները համայնավար կառավարութեան հետ, լուծելու համար վիճելի խնդիրները։ Պետութիւնը կ'ուզէ բոլոր դպրոցներուն պարտադրել Մարքս Լենինեան ուսմունքը։

ՊՈՏԼԷՐԻ դէմ արձակուած վճիռը — «անբարոյական գրականութիւն» — բեկանուեցաւ Գչ. օր, Փարիզի Վճռաբեկ Ատեանին կողմէ, իր մահէն 92 տարի վերջը։ Վճիռը տրուած էր 1857 Օգոստոս 20ին, ոստիկանական ատեանի մը կողմէ, 300 ֆր. տուգանքի դատապարտելով հեղինակը, հարիւրական ֆրանքի ալ՝ հրատարակիչը եւ տպագրիչը, «Fleurs du Mal»ի հրատարակութեան առթիւ։ Դատավճիռը միեւնոյն ատեն կը հրամայէր յաջորդ հրատարակութեանց ատեն ջնջել վեց հատընտիր բանաստեղծութիւններ։ Պոտլէռ խորապէս ազդուած էր այս վճիռէն, բայց իր բոլոր բողոքները մնացին ապարդիւն։ Միայն թէ 50 ֆր. զեղչուեցաւ տուգանքէն, ուղղակի դիմում կատարուած ըլլալով Կայսրուհիին։

ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄՆԵՐՈՒ հաստատման հարիւրամեակին առթիւ, միջազգային ցուցահանդէս մը բացուեցաւ երէկ, Կառն Փալէի մէջ։ Պիտի տեւէ մինչեւ Յունիս 12։ Այցելուները պիտի տեսնեն նաեւ 350 մասնաւոր հաւաքածոներ, որոնց մէկը կը պատկանի Անգլիոյ Թագաւորին։ Մասնաւոր բաժիններ կը ներկայացնեն նամակադրոշմներու պատմութիւնը, արտադրութեան եղանակները եւն.։ Մուտքը՝ տասը ֆրանք։ Այս առթիւ մասնաւորապէս տպուած նամակադրոշմներու տրցակ մը ծախու է 100 ֆրանքի։

ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՆ երկու գերման զօրավարներ, Ֆոն Ֆալըր եւ Ֆոն Կոթպէրկ, եւ գնդապետ մը, որոնք ամբաստանուած էին ֆրանսացի պատանդներու գնդակահարութեան առթիւ։ Երկու զօրավարները յայտարարեցին թէ հակառակ ըլլալով հանդերձ, հարկադրուած էին գործադրել իրենց տրուած հրամանները, համաձայն զինուորական օրէնքի։— Տասը տարի ազգային անպատուութեան դատապարտուեցաւ հեղինակ մը, Ալֆրէտ Ֆապր Լիւս, որ երեք հատոր գիրք գրած էր գրաւման շրջանին, Le Journal de France.

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Ստեռլին 1097 (1055), տոլար 329.80 (357), զուից. ֆրանք (ա. շ.) 90։ Նափոլէոն 4210, զուից. ոսկի 3970, ստեռլին 4760, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 578 հազար ֆրանք։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՈՒԹԵԱՆ տեղապահ նշանակուեցաւ գերապայծառ Պոսսո։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին։

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Ընկերվարական ներկայացուցիչներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքապետը։

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը։

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԳԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Պ. ՍԷՏԷՖԵԱՆ (երգ)

Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ Թատերախումբի անդամներու կողմէ։ Ընտիր նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.19ին։

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի Անտոք ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բաբգէն Սիւնի խումբի։

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ 16 rue J. B. Davidի ծանօթ սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Պիտի ցուցադրուի Հայաստանի ազատագրումը մարմնացնող անտիպ պատկեր մը։

Մուտքը ազատ է։

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մուտքը ազատ է։

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին։

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի։ Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23։ 72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine :

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇ-ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան տարելիցին, այս շաբաթ իրիկուն։

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐԱՆՏ ՊԱԼՈՒԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Այս ճշդումը ուղղուած է «Զ. Փ.»ի, որ մերժած ըլլալով հրատարակել զայն, պատճէնը ղրկած են մեզի.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Մայիս.— Սէնթ Անթուանի Թաղական Խորհուրդս եւ Կրթ. Մարմինս կուզայ ճշդել թէ՝ մեր Թաղին մէջ տօնուած Սգահանդէսի շուրջ երեւցած թղթակցութեան մէջ չեն յիշուած թէ Նախաձեռնող Թաղականութեանս եւ Կրթ. մարմնին անունները, եւ իրենց մասնակցութիւնը բերող կազմակերպութիւններէն Հ. Յ. Դ. որ 2000 ֆր. նուիրած է դպրոցին փոխան ծաղկեպսակի, Նոր Սերունդը որ հազար ֆրանք, նոյն նպատակին, ինչպէս եւ Կապոյտ Խաչը։—(Կնիք եւ ստորագրութիւններ)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն։ (Կարեւոր օրակարգ)։

ՊՕՄՈՆ եւ ԼԷ Զ'ՕԼԻՎ, այս հինգշաբթի։

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցի մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Կը խօսի ընկ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Մայիս 28»։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի C. սրահին մէջ։ Կը խօսի Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ։ Նիւթ՝ «Դանիէլ Վարուժան, իր կեանքն ու գործը»։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Ընտրութիւն Նոր վարչութեան։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

34րդ տարեդարձը կը տօնուի Տէսինի մէջ, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականցիներուն, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տէսինի Տան մէջ։

Կը խօսի հայրենակից ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, ջութակ եւայլն։

Մուտքը ազատ է։ Զարդանիշերէ գոյացած հասոյթը կը յատկացուի Տէսինի ազգային վարժարանին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 20ին։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԷՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

5 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լիվրի - Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական Ժան Էգառի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

ընտանեկան բարոյալից գոմէտի տռամ 4 արար։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն։

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville)։ Ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ։

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

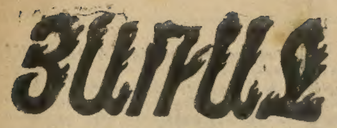
Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

★ Այս կիրակի ժամը 3ին ֆութպոլի մրցում Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի։ Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին մարզադաշտին վրայ 2 rue de Seine: Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ autobus եւ իջնել rue de Seine:

Pension ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Երկու հոգինոց ընտանիք մը կ'ուզէ իբրեւ «փանսիոնէր» ունենալ տարիքոտ տիկին մը որուն ճաշը եւ խնամքը կ'ապահովէ օրական 800 ֆր.ով։ Դիմել «Յառաջ»ի։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 3 JUIN 1949 Ուրբաթ 3 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5863-Նոր շրջան Թիւ 1274

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ՏԷՍԱԿԷՏ, ՈՉ ԲԱՂՁԱՆՔ

Ինչո՞ւ կղերական, կղերապետական մարզանքները հետզհետէ յաճախադէպ կը դառնան Հայկական Արտասահմանի մէջ :

Ինչո՞ւ տարեց, երբեմն ալ երիտասարդ վեղարաւորներ իշխանաւորի հովեր կ'առնեն այսկամ այն գաղութին մէջ:

Պատճառը այն է որ, մեր «գերապատիւ»ները մեծ մասով չունին ինքնուրոյն տեսակէտներ՝ իրենց պարտականութեանց մասին: Կա՛մ գործակատար – պաշտօնեաներ են, եւ կամ՝ ինքնահաւան պոլիտիկոսներ :

Որքա՜ն ինքնագլուխ —յաճախ անխորհուրդ— ձեռնարկներ, մանաւանդ վերջին տարիներու ընթացքին :

Արսլանեան արք. մը քասսի կը վերածէ Պոլսոյ գաղութը: Փոխանակ ինքն իր մէջ պարփակուելու, բանիմաց տարրեր իր շուրջը հաւաքելու եւ ելք մը գտնելու :

Այն ատենան որ, Թուրք մամուլը ամէն օր սենսակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ, անուղղակի դուռ բանալով նոր ոտնձգութեանց :

Ոչ ժողով, ոչ կանոնագիր :Ինչպէս իր միւս ուղեկիցը, Մազլմեան :

Շատ մը ձախաւերութեանց կարգին, Աթէնքի այս կամակոր կղերիկոսը ձեռնարկած էր ծախու հանելու ազգ. կալուածներ եւ գոյքեր, ներգաղթի ծանօթ խրարանցումին առեն :

Անդին, Լիբանանի մէջ, այլապէս պաղ հով մը կը փչէ :

Կաթողիկոսարանը մեկուսացած: Ազգ. կեանքը ջլատուած: Թեմերը երեսի վրայ ձգուած :(Կաթողիկոսը կը նախընտրէ հովիւներ կամ փոխանորդներ նշանակել, մինչդեռ այնքան դիւրին էր հաւատարմօրէն գործադրել ազգ. սահմանադրութիւնը, Գաւառ. ժողովները վերակազմելով եւ օրինաւոր առաջնորդներ ընտրելով):

Այս պղտոր մթնոլորտին մէջ, թեմերը կը տուժեն ոչ միայն բարոյապէս, այլեւ նիւթապէս: Ամէնէն առաջ՝ Կաթողիկոսարանը ինք:

Դեռ վերջերս էր որ տեղական թերթերը կը գրէին թէ կաթողիկոսարանի օրուան առթիւ, Սուրիա – Լիբանանի մէջ հաւաքուած է միայն 1600 ոսկի, մինչ անցեալ տարի 6000 էր:

Երբ ընտրովի առաջնորդութիւնները նշանակովի գործակալութեանց կը վերածուին, բնականաբար «լիազօրները» վերէն կը նային իրենց շըրջապատին վրայ, հրամաններ արձակելով աջ ու ձախ, կամ հայրենիքին անկեղծ սէրը չփոթելով օրուան հովերուն հետ:

Չունենալով պայծառ տեսակէտներ իրենց պարտականութեանց մասին, մեր կղերիկոս - իշխանաւորները միեւնոյն ատեն կորսնցուցած են գոնէ բաղձանքներ յայտնելու վարժութիւնը :

Վերջին արտաղաղթէն առաջ, Պոլսոյ Ազգ. ժողովը ունէր կարեւոր խնդիր մը իր օրակարգին վրայ,— «բաղձանքներ», որոնք ձեւակերպուելով պիտի ներկայացուէին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին :

Այսքան տարիներու ընթացքին, դուք լսեցի՞ք որեւէ խորհրդակցութիւն, բանաձեւ, բաղձանք՝ Հայկական Արտասահմանի բարձրաստիճան կղերին կողմէ:

Քաղաքական մարդանքներ չէ որ կը թելադրենք: Ոչ ալ խանգարում նուիրապետական կարգ - կանոնի:

Բայց, չկա՞ն անհանդուրժելի, ըմբոստացուցիչ պարագաներ, շարժման մէջ դնելու համար մեր գերապատիւներուն խիղճն ու խիղճը:

Մանաւանդ որ, շատ լաւ գիտեն թէ Էջմիածինը ի վիճակի չէ ազատ շարժելու իր թեւերը: Նոյն իսկ աներկիւղ գործածելու Հայկազեան բառարանին բառերը ...

Եթէ որոշ տեսակէտներ ունենային եւ քիչ մըն ալ կորով, պիտի ըմբռնէին թէ ոչ հայրենիքը բան մը կը շահի, ոչ ալ Հայկական Արտասահմանը, իրենց կրաւորական, երկդիմի դիրքով :

Հայ. Եկեղեցին չի կործանիր, եթէ աշխարհացրիւ բազմութեանց հոգեւոր հովիւները դիտմամբ «ոչ» ըսել կարգ մը պարագաներու մէջ:

Այդպէ՞ս կը գործէին երէկ:

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՀԱՅ ԵՐԳԸ

Երգելով ապրիլ ուզող ժողովուրդ ենք, եթէ նոյնիսկ չար բերաներ հոգեվարքի մէջ նկատեն մեզ:

Գէշ կ'երգենք, լաւ կ'երգենք, բայց երգ ունինք վերջապէս միշտ մեր շրթունքներուն վրայ:

Ու այդ երգե՛րը: Երբ մենք մեր գլխուն ենք կամ «Անկեղծ գինուոր ենք...» կամ «Կարկուտ տեղաց Խանասորի դաշտումը» եւ կամ «Լուսին չկար»: Խաւարել է ...

Իսկ երբ արդէն ղեկավար մը կայ խումբ մը տղոց գլխուն, ահա ժողովրդական երգերու զմայլելի շարքը: Ի՛նչ հարստութիւն: Անսպառ գանձ մը մեր հայրենի հողէն ու ջուրէն բխած : Մեր լեռներու զեփիւռովը եւ մեր աղբիւրներու գլգլուքովը թաթաւուն :

Խօսինք այդ ղեկավարներուն վրայ: Մատի վրայ կարելի է համրել զանոնք Ֆրանսայի մէջ, ուր եթէ երկսեռ երիտասարդութիւն մը կայ իբրեւ հում նիւթ, կան եւ այնպիսի անյաղթելի դժուարութիւններ որ կարելի չըլլար օգտագործել այդ հում նիւթերը :

Քանի մը յամառները միայն յիշած ըլլալու համար, ըսենք անմիջապէս որ սկսած ողբացեալ Ալէմշահէն, Վ. Սարգիսեան, Պարթեւեան, Սերգոյեան եւ նոր երիտասարդ ուժեր, ի՛նչ կամքի, անսպառ կորովի ու համբերութեան պէտք ունեցած են քանի մը տասնեակ հոգի իրարու քով բերելու, զանոնք պահելու, մարզելու եւ ներկայացնելու համար ժողովուրդին:

Ձխորանանք սակայն, ընդարձակ է նիւթը եւ «Օրը Օրին»ի տեղը սահմանափակ:

Ուրեմն կ'անցնիմ «օրակարգին». — Լիոնի Հայ Երգի Օրն է: Հոն երթալ երգելու քաջարի ոգեւորումը տուած է Վ. Սարգիսեան իր 70հոգինոց խումբով:

Հակառակ ձեռնարկին դժուարութեան, ուրախալի է անշուշտ տեսնել Մարսէյլի երգիչները որ ուզած են Լիոնի իրենց հայրենակիցներուն կուրծքերը ուռեցնել ոչ միայն յուզումով, այլեւ հպարտութեամբ :

Հազարով պիտի համրենք անշուշտ այդ բարձրը գրուիները, այդ հպարտ նայուածքները ի տես իրենց երիտասարդ երգիչներուն որոնք Մարսէյլէն Լիոն պիտի գան թնդացնելու Հայկ. երգը:

ՍՕՍԻ

ԱՌԱՆՑ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամիսներ առաջ, բարեպաշտ Հայ մը, դառնութեամբ եւ սրտնեղած կը հարցնէր թէ՝ ներելի՞ է հայ եկեղեցւոյ բեմէն հաղորդել հետեւեալ ծանուցումը. —

«Foireի մէջ վաճառուած ընող մը 100 Ֆրանք կուտայ քահանայի մը որպէսզի «Տէր ողորմեա»ի պահուն յիշեն զինքը եւ իր գործին յաջողութիւն խնդրեն...»

Եւ «յիմար» կ'անուանէր քահանան, որ յանձն առած էր այս շուկայիկ պաշտօնը:

Իսկ անցեալ օր ալ իմացայ թէ Փրատոյի մայր եկեղեցիի բեմէն կաթող. պատուիրակը — արքեպիսկոպո՛ս — ինքն իրեն թոյլ տուած է «Մայիս 28ին՝ Alcasar սինէմայի մէջ ներկայացուելիք հայկական շարժանկարին հրաւիրելու իր «բարեպաշտ» ժողովուրդը..»: Գիտնալով հանդերձ որ այդ ներկայացումը սարքուած էր ի հեճուկս Մայիս 28ի տօնակատարութեան, նոյն իրիկունն իսկ:

Խորհրդածութիւնները ձեզի կը ձգեմ:— Բ.Մ.

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ գիշերն ի բուն վիճաբանելէ վերջ, վաւերացուց կառավարութեան առաջարկած խնայողութիւնները, 35 միլիառ Ֆրանք: Այս առթիւ արտօնեց որ փոխադրութեանց նախարարը ջնջէ այն փոքր երկաթուղիները որոնք շահաբեր չեն: Միեւնոյն ատեն 7.500.000.000 Ֆրանքի վարկ մը քուէարկուեցաւ, պաշտօնեաներուն գոհացում տալու եւ երկաթուղիներու ներկայքները պահելու համար: «Իւմանիթէ» կը արտնջայ թէ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը 41 միլիառ 610 միլիոն Ֆրանքի նոր վարկ մը պահանջած է Բունիոխ համար :

Չկրցան լուծել գերմանական խնդիրը

ԱՌ ԱՅԺՄ ԿԸ ՁԲԱՂԻՆ ՊԵՐԼԻՆՈՎ

Չորսերու Խորհուրդը յուսահատելով բուն գերմանական հարցին լուծումէն, կը փորձէ գոնէ Պերլինի խնդիրը կարգադրել: Արդէն անհամբեր դարձած են Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, եւ չեն ուզեր որ ժողովը քաշքշուի Յունիս 20էն անդին :

Չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Պ. Պեւին յանուն իր կառավարութեան յուսախաբութիւն եւ անհամբերութիւն յայտնեց, դիտել տալով թէ բուն գործնական խնդիրները կը վերածուին իրաւագիտական վիճաբանութեանց: Պ. Էչիսըն ալ յուսախաբութիւն յայտնելով, շեշտեց թէ Պ. Վիշինսկի որեւէ տրամադրութիւն չի ցուցներ ելք մը գտնելու :

Ժողովէն առաջ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարած էին արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, կացութիւնը քննելու եւ վճռելու համար թէ կ'արժէ՞ քաշքշել խորհրդաժողովը: Օրակարգի խնդիրներէն մէկն էր դաղանի նիստ մը գումարել, որպէսզի չորս նախարարները պատեհութիւն ունենան լիովին պարզելու իրենց դիրքը: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Վիշինսկի լսելով այս թելադրութիւնը, պատասխաներ է թէ չի կրնար հաւանութիւն յայտնել առանց իր կառավարութեան հարցնելու: Կը նշանակէ թէ շատ լայն չեն իրեն տրուած լիազօրութիւնները:

Պերլինի հարցին քննութեան առեն, Պ. Էչիսըն առաջարկեց քաղաքին վարչութեան կարգ մը մասերը ձգել Գերմաններուն, ուրիշներ կարգադրել միջդաշնակցային հրամանատարութեան մեծամասնութեամբ, իսկ մաս մըն ալ՝ դարձեալ Քոմանտանթուրայի միջոցաւ, բայց միաձայնութեամբ: Պ. Վիշինսկի պահանջեց միաձայնութիւն բոլոր պարագաներուն մէջ (ուրեմն վեթօ դնելու իրաւունքով): Պ. Էչիսըն դիտել տուաւ թէ Պ. Վիշինսկի կ'ուզէ որ Պերլինի խնդիրն ալ կարգադրուի կամ իր ուզած եղանակով, եւ կամ բնաւ չկարգադրուի: Եւ բացատրեց թէ ինչու հակառակ է վեթոյի դրութեան: «Վասն զի վեթօն ամէնէն կամայական եւ բռնատիրական մեթոտն է խափանելու որեւէ հաւաքական ձեռնարկ: Այդ մեթոտը կրնայ խափանել որեւէ գործողութիւն, պարզապէս հարկադրելու համար ուրիշները որ ընդունին մէկուն պայմանները, իբրեւ գին իր հաւանութեան»:

Խորհրդային պատուիրակը անդրդուելի մնաց իր տեսակէտին վրայ: Այս առթիւ էր որ Պ. Պեւին իր յուսախաբութիւնը յայտնեց:

Ուրիշ հակաճառութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ, երբ ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց թէ Արեւմտ. Դաշնակիցները Պերլին կը գտնուին իրաւամբ, մինչ Պ. Վիշինսկի կը հասկցնէր թէ հոն կը գտնուին Խ. Միութեան հաւանութեամբ..

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բացատրեց թէ Պերլինի խնդիրը մեծ մասով մասնագիտական է եւ կրնայ լուծուիլ, երբ ճշդուի քուէարկութեան եղանակը: Պ. Վիշինսկի նորէն ժխտական դիրք բռնեց եւ նիստը վերջացաւ առանց եզրակացութեան մը յանգելու :

★ Ժողովէն առաջ, արեւմտեան Դաշնակիցները հասկնալ ուզեցին Վիշինսկիի դիրքը՝ գերման կեդրոնական կառավարութեան մը հաստատման մասին: Մոսկուայի ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ համաձայն է քննելու այդ խնդիրը՝ խորհրդային ծրագրի հիման վրայ :

★ Արտաքին նախարարներու փոխանորդները, որոնք ամիսներէ ի վեր կը քննեն Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, նոյնպէս ձախողած են: Իւրաքանչիւրը առանձին տեղեկագիր մը պատրաստած է:

★ Պերլինի երկաթուղիներու գործադուլի դադարման մասին վերջնական որոշում պիտի տրուէր երէկ, 12.000 բանուորներու կողմէ:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԱՓՐ. ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Էմիր Իտրիս էլ Սէնուսի, ծանօթ ցեղապետը, Յունիս 1ին կատարեալ անկախութիւն հռչակեց Պէնկազի - Տրիպոլիս շրջանին մէջ (Կիւրենիա), եւ պահանջեց Անգլիայէն ճանչնալ իր բոլոր իրաւասութիւնները: Բրիտանական կառավարութիւնը յայտարարեց թէ կը հաւանի՛մի՛ր ճանչնալ իբրեւ հոգեւոր եւ աշխարհական պետը 250.000 վաչկատուն Արաբներու, միայն ներքին գործերու մէջ:

Այսպէս Անգլիան կ'ուզէ կատարել խոստում մը զոր տուած էր 1942ին, յայտարարելով թէ այլեւս Իտալիոյ պիտի չվերադարձուի այդ հողամասը :

Էմիր Իտրիս Մարգարէին շառաւիղներէն կը համարուի եւ իր հայրենիքը վերադարձաւ 1944–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Մայիս 28»ը արձանագրուած է արդէն եւ պիտի մնայ ընդ միշտ Հայոց պատմութեան մէջ ոսկիէ տառերով, որովհետեւ այն օրն էր որ՝ 1918ին՝ հայ ժողովուրդը կրօնական համայնքի աստիճանէն բարձրացաւ պետական ազգութեան աստիճանին։

Մինչեւ պետականացման այն թուականը, հայ ժողովուրդը ռուսական ցարին հպատակ տարր մըն էր, որ կրօնա-մշակութային կը կառավարուէր «Պոլոժենիա»ի տրամադրած սահմաններուն մէջ, իսկ Օսմ. կայսրութեան մէջ՝ համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան, որ հայ համայնքին կուտար նոյնպէս միայն կրօնա-մշակութային ներքին վարչական իրաւունքներ։ Թէեւ հայ տարրը Թուրքիոյ մէջ ճանչցուած էր իբրեւ «միլլէթ» (ազգութիւն), բայց այդ բառը կրօնական համայնքի իմաստով էր եւ Հայերուն ներկայացուցիչը Պոլսոյ Պատրիարքն էր։ Առաջին համաշխարհային պատերազմին ընթացքին իթթիհատական Թուրքիան ջնջեց Հայոց Ազգ. Սահմանադրութիւնը, իսկ Ռուսիոյ մէջ՝ 1917ի յեղափոխութեան հետեւանքով՝ ցարական «պոլոժենիան» ինքնին դադրեցաւ։ Հայ ժողովուրդըիրդոյութիւնը ապացուցանող օրինական նոր վիճակ մը պէտք էր ստեղծէր։ Այդ ստեղծուեցաւ 1918 Մայիս 28ին, Հայաստանի հանրապետութեան հռչակումով։

Այս վերածնունդը տեղի չունեցաւ սակայն բնականոն ընթացքով եւ սովորական պայմաններու մէջ։ Բնականոն եղած պիտի ըլլար այն ատեն, երբ մեր մայր հայրենիքը իրենց միջեւ բաժնած երկու հսկայ կայսրութիւնները ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ կործանած եւ մեր երկիրը լքած ըլլային։ Թէեւ փաստօրէն ռուսական ուժերը հեռացած էին Կովկասէն եւ ասպարէզը մնացած էր տեղական ժողովուրդներուն եւ անոնց կարգին հայ տարրին, բայց միւս ոսոխը՝ Օսմանեան Թուրքիան կեցած էր դեռ սահմանին վրայ իր բանակներով։

Մեծամիտ համաթրքական ձգտումներ իրականացնելու համար իթթիհատական Թուրքիան կ՚ուզէր ոտնակոխել Հայաստանը՝ բնաջնջել հայ ժողովուրդին երկրորդ հատուածն ալ, որպէսզի միանգամ ընդ միշտ վերացուէր հայ տարրը աշխարհի երեսէն, իբրեւ ազգային ամբողջականութիւն եւ ճամբան բաց ըլլար դէպի Բագու եւ Անդրկասպեան երկիրները։ Թէեւ 1918ի սկիզբը թրքական բանակը ծանր պարտութիւններ կրած էր Հարաւային Իրաքի եւ Պաղեստինի մէջ եւ գերմանական հրամանատարութիւնը դէմ էր Կովկասեան եւ համաթրքական արկածախնդրութեանց։ սակայն Թուրքերը տարուած ցնորալի նպատակներով՝ խուժեցին դէպի Կովկաս։ Վէհիպ փաշան կը կարծէր դիւրին շրջագայութեան ձեւին տակ քալել Հայաստանի մէջէն, աւարի տալ երկիրը եւ հուրի եւ սուրի մատնել բնակչութիւնը։

Զարաչար սխալած էր։ Հայ ազգը ի տես պարտութեան մը գարհուրելի հետեւանքներուն՝ միահամուռ կանգնած էր իր զօրավարներուն եւ խմբապետներուն կողքին ու ստեղծած հերոսական դոհաբերութեան մթնոլորտ մը, որուն շնորհիւ, առանց կուսակցական խտրութեան, ամէն ոք դըրնաց կատարելու իր պարտականութիւնը։ Հայ ցեղին դիմադրական ուժը հասաւ այդ օրերուն իր գագաթնակէտին, անառիկ պատնէշը կազմեց Թուրք զինուորին եւ խուժանին դէմ եւ փրկուեցաւ մեր ազգին վերջին յենակէտը՝ Արարատեան աշխարհը։ Թուրք քաղաքագէտներու ձգտումները՝ Հայաստանը բաժնելու Վրաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ՝ անիրագործելի ծրագիր մը դարձաւ շնորհիւ հայ զինուորին հերոսական դիմադրութեան։

Եթէ հայկական յեղափոխութեան շարժման ընթացքին թեթեւ պակասներ կը գտնենք, որոնք քաղաքական տհասութեան արդիւնք էին, միակ այն ճակատամարտները եւ մարտնչումները՝ 1918ի Մայիս ամսուն վերջերը (Սարտարապատ, Պաշ Արարան եւայլն), բաւական են արդարացնելու անցեալի բոլոր սխալմունքները։ Որովհետեւ առանց յեղափոխութեան (Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական) ստեղծուած պիտի չըլլար այն մարտական ոգին եւ կռուելու պատրաստակամութիւնը հայութեան մէջ։ Ու եթէ Արարատեան դաշտին վրայ այն ճակատամարտներուն մէջ հայ զինուորը եւ կամաւորը կռուած չըլլային, Կովկասեան Հայաստանի մէջ եւս հայ տարրը պիտի կոտորուէր եւ պիտի ստեղծուէր բնակչութեան նոյն պակասաւոր վիճակը, ինչպէս Թրքահայաստանի մէջ։ Հայաստանը պիտի մնար առանց Հայու եւ եթէ պայմանները հետագային յարմարօրէն դասաւորուէին, կովկասեան Հայաստանի մէջ եւս գոյութիւն պիտի չունենար պետութիւն մը իր ուսերուն վրայ կրող բաւականաչափ հայ բնակչութիւն մը։

Մայիս 28ը չստեղծուեցաւ ինքն իրեն, իրերու յարմար դասաւորումով, այլ միայն եւ միայն հայ զինուորին հերոսական կռուին, հայ զօրավարներու եւ խմբապետներու երկաթեայ կամքին եւ համայն հայ տարրին զոհաբերութեան շնորհիւ։

Մայիս 28ի ստեղծման հետ կապ ունի նաեւ մեծ չափով հայ միտքը յանձինս, իր մտաւորականութեան, սկսած Աբովեանէն, Միքայէլ Նալբանտեանէն, Քամառ Քաթիպայէն, Արծրունիէն, Րաֆֆիէն մինչեւ Ահարոնեան եւ Սիամանթօն։ Հոն է նաեւ շունչը այն հարիւրաւոր հայ յեղափոխականներուն, որոնք Վանի, Կարնոյ, Կ. Պոլսոյ կամ Խարբէրդի մէջ կախաղանէն «կեցցէ Հայաստան» գոչելով իրենց հոգին աւանդեցին։ Անտեղ են եւ Թրքահայ մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար զոհերու անմեղ հոգիները։

Մայիս 28ը բիւրեղացումն է ամբողջ հայութեան դարաւոր ձգտումին եւ պայքարին։

Ով որ կը փորձէ նսեմացնել Մայիս 28ի նշանակութիւնը իբրեւ հայ ժողովուրդի ազատագրման թուական՝ անարգած կ՚ըլլայ ոչ միայն հայութեան սրբազան վերածնունդը, այլեւ պատերազմի դաշտին վրայ հայրենիքի ազատութեան սիրոյն ինկած կամաւորը եւ զինուորը։

Ցարգա՛նք նահատակ հերոսներուն, յարգա՛նք մտքի եւ զէնքի ապրող հերոսներուն, որոնց արիւնով եւ ջանքերով գրուեցան հայկական պետականութեան նոր հիմերը։

ՏԻՐԱՅՐ ՓՈՒՌԵԱՆ

Մեծարանք Մշակոյթի վարպետին

ԽՄԲ. — Կարդացուած Նիսի բէյառեղանին առթիւ. —

... Երբ ականաւորի մը մասին կը խօսուի, նախ կը յիշուի ծննդեան թուականն ու վայրը։ Ընկալեալ սովորութեան համաձայն, տանք ուրեմըն այդ տեղեկութիւնը, իր «յառաջացած» տարիքը մէջտեղ հանելու գնով, եթէ նոյնիսկ ծածկել ուզէր ինք, տունը մնացած հարսնցու աղջկան մը պէս։

Շ. Նարդունի ծնած է Արմաշ, 13 փետրուար 1898ին, «Տէրնտառս»ին իրկունը, գիւղին հրապարակին վրայ ճարճատող բոցերուն հետ։ Ուրեմն յիսուն եւ մէկնոց է, բուն անունով Շաւարշ Այվազեան, թէեւ Շաւարշն ալ ճիշդ չէ, որովհետեւ մկրտութեան աւազանին առաջ ստացած է Ասքանազ անունը, կ՚երեւի կամօքն իր կնքահօր։ Բայց իր հօրեղբայրըըշատալ բարեկամըլլալուչէր Հրեաներուն, որովհետեւ չէ սիրած աւազանի այդ հրէական անունը եւ եկեղեցւոյն մէջ իսկ կոչած է Շաւարշ, գժտութեան պատճառ դառնալով կնքահօր հետ։ Ըսուած է նաեւ որ Արմաշի Այվազեանները Ակնէն գաղթածներու սերունդ են։ Հետեւաբար Նարդունիին հետ կրկնակի հայրենակիցներ ենք։ Նախ որպէս Բիւթանացի եւ ապա ուրեմն որպէս Ակնայ սերունդ, որովհետեւ իմ հայրս ալ կը պատմէր թէ մենք եւս Ակնէն գաղթողներէ սերած ենք եւ կուտար անուններ ալ՝ զորս դժբախտաբար ես չեմ յիշեր այլեւս։ Ուրիշ նմանութիւն մըն ալ ունինք։ Մօր կողմէ Պարտիզակի սերունդ է Նարդունին, ես ալ նմանապէս։

Արմաշը ծանօթ է ամէնուն, իր վանքով եւ իր «Զարխափան Աստուածածին»ով։ Վանքին ու Արմաշականներուն մասին ամէնքս ալ բաներ մը իմացած կամ կարդացած ենք։ Մեր կողմերը շատ ծանօթ էր առաւելապէս իբրեւ մեծ ուխտատեղի։ Դեռ մտքիս մէջ յստակօրէն պատկերներ կը մնան այդ ուխտագնացութեան եռուզեռէն՝ երբ Պոլսեցիներու բազմութիւններ Իզմիթ կը լեցուէին, շրջակայ գիւղերէն հոն հաւաքուած Թուրք կառապաններու դանդաղաշարժ ու ճռնչացող եզան կառքերով դէպի Արմաշ ուխտի երթալու համար։

Եթէ չեմ սխալիր, այդ կը պատահէր ամառները, Աստուածածնի եւ Խաչի տօներուն։ Մեզի, Իզմիթցի տղոցս համար մեծագոյն ուրախութիւնն էր մեր «ազգին փուռէն» ելած ճերմակ հացը տանիլ փոխել Թուրք կառապաններուն սեւորակ հացին հետ՝ որուն «տանհաց» անունը կուտայինք մենք, ի մեծ դայթակղութիւն մեր մեծ մայրիկներուն, որո՛նք մեզ կը մեղադրէին թէ քրիստոնեայ հացը կը փոխենք այլազգի հացին հետ եւ «տանհաց» կ՚անուանենք։ Հայնոցի փուռին «ազգին փուռը» կ՚ըսէին, անոր չէնքը առաջնորդարանին սեփականութիւնը ըլլալով։

Այդ էր մեր շահը Պոլսեցի ուխտաւորներուն հանած իրարանցումէն եւ նաեւ մեզի տարեկից տղոց հետ մեր ունեցած կռուըտուքէն։ Պոլսեցի տղոց համար մասնաւորապէս զուարճալի էին մեր խօսելու շեշտը կամ գործածած բառերը, կարծես իրենցները աւելի հարազատ ըլլային քան մերինները։ Գիտա մը ըրածի պէս, օրինակ, կը պոռային իրենց մօր․— «Քա, մայրիկ, եօխուշին պայիր կ՚ըսեն կոր», կարծես թէ իրենց «եօխուշը» աւելի հարազատ ըլլար Հայոց զառիվերին, քան թէ մեր «պայիր»ը։

Եւ Արմաշէն վերադարձը եղան կառքերու մէջ լեցուած շնորհընկալ ուխտաւորներու այդ բազմութեան։ Ամէն կողմ ծրարներ, կապոցներ կառքին վրայ, կառքին ետեւը, կառքին առջեւը եւ իրենք ալ կառքին մէջ անկիւն մը կծկուած տեղի նեղութենէն։ Թուրք կառապանը հետխօսն կառքին քովն ի վեր, խթանը ձեռքին եզները մշտելով։ Եւ ի լրումն ամենայնի, կառքին ետեւը ոտքերէն կախուած կը ճօճար խեղճ ու ողջ հաւ մը կամ հնդկահաւ մը, «կուլկուլ» մը, ինչպէս կ՚ըսէին իրենք, կամ «քէլքէլ» մը, ինչպէս կ՚ըսէինք մենք, որ նուէր կը տանէին Պոլիս։

Արմաշ չեմ գացած, բայց տեսած եմ «Զարխափան Աստուածածինը»։ Աքսորէն վերջ քանի մը ամիս Իզմիթ երթալու բախտն ունեցայ։ Այդ օրերուն Ոսկի քհնյ. Գիպեան Իզմիթի «Թէբրահանէ»ին (Նաւարանին) մէջ լքեալ սնտուկ մը գտեր էր, եկեղեցական սպասներով լեցուն եւ անկասկած հոն բերուած Թուրքերու կողոպտիչ ձեռքերով։ Այդ սնտուկին յատակը փռուած է եղեր «Զարխափան» պատկերը, Իզմիթի եկեղեցիին մէջ զետեղուած էր այդ նկարը իմ տեսած ատենս, 1919ին։ Չեմ գիտեր թէ հիմա ո՞ւր է, բայց կ՚ենթադրեմ որ երբ քէմալական յառաջխաղացումին առջեւ Հայերը կրկին հեռացան քաղաքէն, գլխաւորաբար Պոլիս ապաստանելով, կրնան միասին տարած ըլլալ։

Դառնանք Արմաշցի Նարդունիին։

Ինչպէս կը կատարուէր սովորաբար՝ երբ մեր հայրենի ծննդավայրն էինք տակաւին, ան իր նախնական ուսումը կ՚առնէ իր գիւղին վարժարանը, դպրատունը, ինչպէս կ՚ըսէին։ Ապա կը ղրկուի մերձակայ Ատա Փազարի Կեդրոնական վարժարանը՝ ուր կը ստանայ իր հայեցի կրթութեան հիմնական տարրերը։ Վրայ կը հասնի պատերազմը եւ Նարդունի իրեններուն հետ համեմատաբարխտաւոր կ՚ըլլայ իր հօր զինուորըլլալու հանգամանքէն օգտուելով՝ Սեւ Ծովու ափերը թրքական գիւղ մը երթալ մնալու համար։ 1918ին կը զինուորագրուի եւ կը մտնէ Սպայից վարժարանը։ Կը հասնի զինադադարը եւ Նարդունի կը զրկուի Օսմանեան փառապանծ բանակին սպաներէն ըլլալու փառքէն։

Եթէ սպայ չկրցաւ ըլլալ, բժիշկ կ՚ըլլայ, որովհետեւ այդ օրերուն է որ կը ծնի իր մէջ բժիշկ ըլլալու կոչումը։ Կը յաճախէ Պոլսոյ Բժշկական վարժարանը։

Քէմալական յաղթանակէն վերջ, ծայր տուած արտագաղթին հետ ինքն ալ կուգայ Փարիզ, կ՚արձանագրուի Բժշկական Համալսարանը եւ ուսումը աւարտելով կ՚ըլլայ Տօքթոր Այվազեան։

Այս ամէնը քանի մը տողով եւ «կ՚ըլլայ»ներով ըսի եւ վերջացուցի։ Բայց երեւակայեցէք թէ որքան տառապանք արժած է իրեն, իրագործելու համար իր մտադրութիւնը։ Դժուար պայմաններ եւ ծանր նեղութիւններ՝ որոնք առհասարակ բաժինն էին այն օրերուն այս օտար ափերը ապաստանած տղոց եւ որոնց ենթարկուած էր Նարդունի, Փարիզի Ուսանողական Միութեան մէկ տարեդարձին առթիւ, եւ հաւանաբար շատերուն մտքին մէջ դեռ թարմ են իր կատարած վերյիշումները։

Մեզմէ շատեր կը յիշեն տակաւին «Յառաջ»ի խմբագիր Շաւարշ Նարդունին, «պզտիկ Շան» ինչպէս կ՚ըսէին, մեծ Շան վերապահուած ըլլալով Շաւարշ Միսաքեանին, Rue Lafayetteի ծայրը, «Մասիս» տպարանը, սեւ ու մրոտ բակի մը վրայ նայող խուցի մը անկիւնը, պզտիկ սեղանի մը առջեւ կծկուած Նարդունին, որ անտարբեր՝ եկող գացող շատախօսներու յարուցած աղմուկին, կը գրէ ու կը գրէ, լուր կը թարգմանէ, յօդուած կը սրբագրէ, փորձերը աչքէ կ՚անցընէ։ Տարիներով կատարած է օրագրողի սպառիչ եւ անմնկատելի այս ծանր աշխատանքը։ Նոյն ատեն կը խմբագրէ Զափահաս Որբերու Միութեան ամսագիրը «Երկունք»ը, որոնց նախագահն էր։ Յետագային«Հայ Բոյժ» բժշկական ամսաթերթը։

Այդ օրերուն է սակայն որ ծայր կ՚առնէ շատ սրտապնդիչ երեւոյթ մը, որուն հետեւանքները այնքան խոր պիտի ըլլային գաղթաշխարհի մէջ հայ մտքի վերապարթումին համար։

Արտագաղթէն վերջ Փարիզ հաւաքուած խումբ մը ներշնչեալ տղաք, գործարաններու կամ աշխատոցներու սեւ աշխատանքին լծուելով իրենց առօրեայի մտահոգութիւնը կերպով մը կարգի դնելէ վերջ, սկսած էին նաեւ գրական ու մշակութային մտահոգութիւններ ունենալ։ Իրենց յոգնաջան ցերեկներէն վերջ, իրկունները ալ յատկացուցած էին այդ գրական զրագումներուն եւ մտահոգութիւններուն՝ որո՛նք ի վերջոյ խտացան ու կեդրոնական Յարդգող լարանական ձեռնարկին մէջ։ Սովորաբար կը հաւաքուէին Quartier Latinի մէջ Floria ճաշարանին սրահը, գրական վերլուծումներ ընելու, գաղափարներ յայտնելու, վիճաբանելու, դնահատելու եւ քննադատելու համար։ Այդ գործին գլխաւոր մղիչ ուժն էր Նարդունին։ «Յարդգող»ը ատեն մը իր գոյութիւնը քաշկրտելէ վերջ՝ կազմալուծուեցաւ եւ իր տեղ ծնունդ առաւ «Մենք» պարբերականը, որ դըժ-

բախտաբար հիմա թիւ միայն հանեց եւ իր կարգին անհետացաւ :

Տարբեր ալ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ մըշակութային նպատակներով իրարու մօտեցած այս տղաքը, տարբեր էին սակայն իրարմէ, իրենց խառնուածքով, ընկերային ձգտումներով, գրական ըմբռնումներով։ Այսուհանդերձ իրենք է որ զարկ տալ սկսան գաղթական հայ մտքի զարգացումին, իրենք կենդանացուցին գարհուրանքէն վերջ վիրաւոր հայ գրականութիւնը։ Գրեցին, արտագրեցին եւ հրատարակեցին դժուարին ու անբնական պայմաններու մէջ, մաքրեցին, կոկեցին մեր լեզուն՝ որուն ներկայ գեղեցկութիւնը յայտնի է բոլորիս։ Այդ իմաստով շատ արժէքաւոր եղած է այդ խումբ մը տղոց վաստակը։

Այդ աշխատանքին մէջ միշտ առաջին գծին վրայ եղած է Նարդունին։ Այդ օրերու իր ընկերներէն ոմանք մեռան վաղաժամ, ինչպէս Վազգէն Շուշանեանը, Փայլակ Միքայէլեանը, Օհան Կարօն։

Ուրիշներ տարիներէ ի վեր դադրած են անկողնին ու կը տուայտին հիւանդութեան ճիրաններուն մէջ՝ ինչպէս Շահան Շահնուրը։ Ոմանց մէջ կրակը մարեցաւ ու քաշուած են այլեւս, բայց ուրիշներ ալ իրական արժէքներ դարձան անկէ վերջ, ինչպէս Ն. Սարաֆեանը, մեր օրերու այդ Վարուժանը, կամ Բիւզանդ Թօփալեանը :

Այդ տարիները Մարսէյլի մէջ մենք ալ ունէինք նման խմբաւորում մը «Գրական Պանդոկ» անունով եւ կը հաւաքուէինք սրճարանի մը անկիւնը, նոյն մտահոգութիւններով, նոյն առաւելութիւններով, նոյն թերութիւններով։ Հոն կ'ըլլային Ոստանիկը, Կարօ Փօլատեանը, Արշամ Տատրեանը, Յարութիւն Աղայեանը, Զարեհ Որբունին, Պետրոս Զարոյեանը, Պետրոս Մինասեանը, Տիգրան Թադոյեանը եւ ուրիշներ։ Մեր «Գրական Պանդոկին» ալ «Ցարդգող»ի ու «Մենք»ի անխուսափելի վախճանը ունեցաւ, նոյն պատճառներով։ (Մնացեալը յաջորդով)

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ — Նախ քան տօնակատարութեան նկարագրութիւնը քանի մը խօսք Փարիզի ծանօթ վարձկան թերթի շուրջ հաւաքուած նենգամիտ Փարիսեցիներուն, որոնք մրցումի ելած են հայկական պատմութեան խնդիրները վերիվայր շրջելու ու ստախօսութեան [illegible] իրարմէ խըլելու համար։

Արհեստով խառնակիչ ու Դաշնակցութենէն վտարուած քանի մը թափթփուքներ գիշեր ցերեկ յօդուած կը թխեն յանուն «ազգային շահերու» եւ կ'ուզեն մոլորեցնել հանր. կարծիքը, իրենց խելապատակէն դուրս թռած յիմարաբանութիւններով։ Կը փորձեն նիզակ ճօճել մեր նորագոյն պատմութեան մէջ 60 տարի առաջնակարգ դեր կատարած ու իր պատուաւոր տեղը բռնած կուսակցութեան մը դէմ :

Այս ցնդածները կը մոռնան որ իրենց պէս շատեր կէս ճամբան մնացին, հակառակ իրենց վայելած համբաւին :

Մեր ժողովուրդը ի վիճակի է չարն ու բարին զանազանելու եւ ամէն տեղ որ կը կազմակերպուի Մայիսի 28ի տօնակատարութիւնը, խուռներամ բազմութեամբ շառաչուն ապտակ մը կ'իջեցնէ անոնց երեսին։

Արդարեւ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը Լիոնի մէջ ալ անցաւ շատ յաջող, Salle François Coppéeի ընդարձակ սրահը լեցուած էր։ Բեմին 2 կողմերը կը ծածանէին հայկ. եւ ֆրանս. եռագոյնները, ճիշդ մէջտեղը երեք մեթր մեծութեամբ հայկական եռագոյն մը, զանազան տեղեր գրուած Հայաստանի անդրանիկ հանրապետութեան վարիչներու նկարներով եւ խորհրդանշաններով։ Կը մասնակցէին Հայ Ազգ. Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, նորակազմ թատերական խումբը եւայլն։ Բացումէն առաջ քանի մը վայրկեան տեւող կենդանի պատկեր մը ներկայացուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ։ Օրուան նախագահը, Պ. Յ. Վարժապետեան հանդէսը բացուած յայտարարեց «Բամ Փորոտան»ով եւ «Մարսէյլեզ»ով որոնք երգուեցան Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ։ Պ. նախագահը պանծացնելով Մայիս 28ը, շեշտեց թէ այդ թուականը անջնջելի պիտի մնայ մեր պատմութեան մէջ։ «Մայիս 28ը ծնունդն է Հայաստանի անկախութեան, իսկ նոյեմբերը կնունքը»։

Նոր Սերունդի կողմէ յաջող արտասանութիւններ ըրին Օրիորդներ Թութլեան, Տէրմանեան, ընկեր Բ. Խրիմեան, ուսանող Ս. Աթթարեան եւ փոքրիկն Պչաքճեան։ Երգչախումբը յաջողապէս երգեց Մայիսեան երգը։ Այս յաջողութիւնը կը պարտինք Սուրիայէն ուսանող՝ Տասնապետեանի եւ Պապիկեանի ջանքերուն :

Հակառակ քննութիւններով բեռնաւորուած ըլլալուն, Տասնապետեան շաբաթը երկու իրիկուն զոհելով եւ ահագին աշխատանքներով կ'ուզէր Մայիս 28ի տօնին համար երգերը սորվեցնել։ Շնորհակալութիւն։

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ խօսեցաւ Camarade Hornung, պարզելով միջազգային ընկերվարութեան դերը եւ խօսքը վերջացուց գոչելով — Կեցցէ ազատ Հայաստանը Միացեալ Ազգերու ծոցին մէջ»։

Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Արամ Թաթուլեան, ջերմապէս ծափահարուելով։ Գրաւոր ուղերձ մը կարդաց նաեւ Տիկին Գ. Փափազեան, ջութակով՝ Պառնամի Տոսթառզրաեան (Նոր Սերունդէն) նուագեց երկու կտորներ։ Յաջողապէս մեներգեցին Տիկ. Մարի Կարապետեան, Օրիորդներ Ծ. Առաքելեան եւ Քլարա Տէրտէրեան։

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին թարգմանը հանդիսացաւ երիտասարդ ընկեր Միսաք Միրզէ, որ ամէն առենուան պէս խօսեցաւ խանդավառ։ Համառօտ ակնարկ մը նետեց Հայոց պատմական շրջանին դէպքերուն վրայ, եւ պարզեց անմահն Արամի խիզախ դերը։ Արամներու եւ այդ թուականներու եղած զինուորականներու ու մտաւորականներու մարտակոչին ու գործունէութեան կը պարտինք այս օրուան Հայաստանը։ (Ծափեր)։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հր. Սամուէլ, որ նոյնպէս յիշեց ռազմադաշտ նետուած երկու բանակներու անհաւասար քանակը,— 35.000 թրքականին դէմ 12.000 հայ զինուոր, Թրքական բանակը կանոնաւոր, մերինները յոգնած ու զըրկուած արտաքին օգնութենէ։ Բայց շնորհիւ հայ ժողովուրդի աննկուն կամքին, հայկ. բանակը յաղթեց ։ «Մեր հակառակորդները կ'ուզեն այս տօնը վերագրել Դաշնակցութեան, մենք հպարտ ենք այդ տօնով ու մեր կարգին կը վերադարձնենք հայ ժողովուրդին, որովհետեւ անոր կը պատկանի»։ Ընկերը բացատրեց թէ ինչպէս ուրիշ ազգեր ինկած են օտար լուծի տակ ու իրենց անկախութեան հաւատքը չեն կորսնցուցած։ Հետեւաբար հայ ազգն ալ պէտք է պահէ նոյն հաւատքը։

Հանդէսին կարգապահութեան կը հսկէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները։ Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն կը յայտնէ իր շնորհակալութիւնը։ Պ. Յ. Վարժապետեանի փակման խօսքէն վերջ, երգչախումբը թնդացուց «Յառաջ նահատակ»ը, զոր ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս :

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Դպրոցասէրի խնամակալութեան Մայիս 24 թուակիր յայտարարութենէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, իր նիւթական գործունէութեան մասին.—

Վարժարանին գլխաւոր շէնքին նորոգութեան համար ծախսուած է ցարդ 6.880.000 ֆրանք։

Հիմնական վերաշինութիւն տանիքի 251.000, կեդր. ջեռուցման, լոգարան (douche) 1.793.000, տախտակամած, դուռ, պատուհան 780 հազար, շէնքի արտաքին, ներքին ծեփ, ներկ 3.800.000, սանդուխ, carrelage, ելեկտր. եւն. 256.000, գումար 6.880.000 ֆրանք :

Այս գումարին կէսը վճարած է Հ. Բ. Ընդհ. Միութիւնը, եւ մնացեալ կէսը հայթայթուած է վարժարանին հին հանգանակութենէն մնացած պահեստի գումարով, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մեր հայրենակիցներու նուիրատուութիւններով։

Այժմ պէտք կայ մէկուկէս երկու միլիոն ֆրանքի, աւարտելու համար պարտէզին կիսաքանդ շէնքերը եւ հանդիսասրահը եւ նաեւ ամբողջացնելու համար ննջարաններու անհրաժեշտ պակասները — անկողին, մահճակալ եւ ծածկոցներ, որպէսզի կարելի ըլլայ գոհացում տալ նոր սանուհիներու :

Այս առթիւ պարտք կը նկատենք մեր շնորհակալութիւնները յայտնել այն հայրենակիցներուն, որոնք օժանդակեցին այս մեծ ձեռնարկին։ Շնորհակալութիւն նոյնպէս Էսկի Շէհիրի եւ Կեսարիոյ Հայր. Միութեանց, որոնք մէկ մէկ չքաւոր սանուհիի պաշտպանութիւնը ստանձնեցին :

. . . .

ՌՈՒՐԻ ՇՐՋԱՆԻՆ Կելզէնքիրխըն քաղաքին 8000 գերման բանուորներ ցոյց մը սարքեցին Գշ. օր, բողոքելով արհեստական քարիւղի երկու գործարաններու քանդումին դէմ։ Ցոյցին մասնակցեցան շատ մը առեւտրականներ, փակելով իրենց խանութները։ Գործարաններէն մէկը 3000 բանուոր ունի, բայց ուրիշ 15 հազար բնակիչներ ալ անուղղակի կ'աշխատին այս հաստատութեան համար :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Օրերով սպասեցինք շոգենաւին, որ կը սպասուէր, բայց չեկաւ։ Բախտաւոր էր նա, որ առաջին պատեհութեամբ կարող էր տեղ գրաւել նաւին վրայ։ Ամէն օր ծովափ էինք գնում եւ սրտատրոփ սպասում բարեբաստիկ լուրին։

Առօրեայ այսպիսի շրջագայութիւններից մէկում, Վոլգայի ծովաբերանում, մի տափանաւի վրայ, պատահաբար հանդիպեցինք նիհար, տարիքոտ ու փոքրակազմ մի կնոջ, որ հանգստանում էր իր ուղեգոյքերի վրայ :

Վահագն Նալբանդեանը անմիջապէս ճանաչեց նրան :

Մարօն էր։ Հնչակեան կուսակցութեան հիմնադիր՝ Ա. Նազարբէկի կինը, որ հնչակեան կեդրոնի մէջ ուշագրաւ եւ յաճախ վճռական ու ճակատագրական դեր էր կատարել։ Նշմարելի էր, որ մեր երեւումը չտաքցրեց նրան։ Տհաճութիւն կար իր խօսքին ու շարժումներին մէջ, հակառակ Վահագնի ցուցաբերած բարեացակամութեան ու հաճոյակատարութեան :

Իմացանք, որ պատրաստւում էր Պետրոգրադ մեկնել Վոլգայի ճամբով։ Ցոյց տուինք այդ ճանապարհի վտանգները, անապահովութիւնները ու դժուարութիւնները։ Մեր առածները ականջի տակ արաւ։ Վահագն առաջարկեց նրան միասին Բաքու գնալ եւ ջանաց համոզել, որ ինչքան մեծ ծառայութիւններ կարող է մատուցել մեր ընդհանուր գործին։ Արհամարհոտ ու կոկոզավիզ կեցուածքով, իր հայեացքը չափեց Վահագնին եւ լուռ մնաց։ Բացայայտ էր, որ Վահագնի հանդէպ ոչ սիրալիր եւ ոչ բարեկամական էր։

Երբ խօսքը դարձաւ բոլշեւիկների յեղափոխութեան վրայ, Մարօն իսկոյն աշխուժացաւ, ու նայուածքը սկսաւ պճլտալ մի եռուն աւիւնով։ Բոլորովին մի նոր անձ եղաւ։ Անտարբերութեան սառոյցը կոտրուեց եւ Մարօն սկսեց սաւառնել մարքսիստական եթերին մէջ։ Մարքսիստ էր, եւ ինչ բարկ քացախ։ Լռակեաց Մարօն երեւան եկաւ, թէ անտանելի կերպով ճամարտակ, ճոռոմաբան մի կին է։ Եւ այնքան շաղակրատ, որ պատեհութիւն չընծայեր խօսակիցին կարծիք յայտնելու։ Ձայնը զիլ, ձեռները՝ ջղաձիգ, շրթունքները ծռկտուն, գովեց համաշխարհային մօտալուտ յեղափոխութեան բարիքները։ Եւ ինչ լեզուով. ճեպընթացի ռոլրով ճորոյթ դառած յեղափոխական յորդառատ բառերով ու եզրերով։ Այնքան ոգեւոր էր յեղափոխութեան յաղթանակով, որ մեզ շանթահարելու համար անընդհատ մէջբերումներ արաւ Մարկսից, Էնգէլսից եւայլն։ Աներկբայ եմ որ լայն ընթերցումներով, ընդարձակ գիտելիքներ ամբարել էր իր գանկին մէջ։ Հակաճառել չէր կարելի։ Մի ինքնամոլ ֆանատիկ, որի առաքելութիւնը խօսիլն էր, ոչ թէ լսելը :

— Տիկին, այդ բոլորը շատ գեղեցիկ ու սրտառուչ են։ Հապա հայ դատը, Բաքուն, հայ ժողովուրդը։ Սրանց համար ի՞նչ են ասում բոլշեւիկ մեծամեծները, հարցրի :

Ուղղակի պատասխանելուց առաջ, մի լաւ լուաց ինձ, որ փղոսկրէ աշտարակի բնակիչ եմ, ուշէտ՝ աշխարհի անցուդարձին ու մտքով փճացած ազգայնամոլութեան ախտի մէջ։ Յայտնեց, թէ հայ դատ, հայկական հարց, արեւելեան հարց եւայլն, սրանք ընդմիշտ թաղուած խնդիրներ են։ Դրամատիրութեան նենգամիտ դաւերն են այս խնդիրները։ Նոր աշխարհը, որ կառուցւում է, պիտի լինի մի երկրային երանաւէտ դրախտ, ուր մարդիկ պիտի ապրին՝ գոհ, երջանիկ ու անտըրտունջ :

Մարոյի քարոզին մէջ ի սպառ բացակայ էր նոր ու անձնազոհ միտքը, բայց կար նորընծայ հաւատացեալի կոյր ու ջերմեռանդ մոլեռանդութիւնը։ Հակառակ մարքսիզմի «գիտական» դաւանանքին, Մարոյի գեղջկական միամտութիւնը, ընկերվարութիւնը վերածել էր մերթ գռեհկացումի ու մերթ վերասլաց յափշտակութեան :

Ըստ նրան, համայնավար իրաւակարգին մէջ ոչ թշնամի պիտի գոյութիւն ունենայ եւ ոչ էլ բարեկամ։ Իրերօգնութիւնը պիտի լինի առանցքը մարդկային փոխյարաբերութիւնների :

Վահագնը դժգոհ մնաց, բայց չուզեց վիրաւորել Մարոյի արժանապատուութիւնը ու ինքնասիրութիւնը :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԻԱՆԱՍԵԱՆ

(19)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

...ին, 21 տարի աքսորուած մնալէ վերջ Եգիպտոսի մէջ :

★ Կիւրենեան, որ Լիբիոյ արեւելեան մասը կը կազմէ, Եգիպտոսի սահմանին վրայ, ունի 15 հազար Սենուսիներ, իսլամական հզօր հաստատութեան մը վերածուած՝ մէկ դար առաջ, Էմիր Իտրիսի մեծ հօրը կողմէ : Իտալացիները 1923ին էր որ յաջողեցան իրենց տիրապետութեան տակ առնել այս ցեղախումբը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը կը հերքէ այն զրոյցները թէ իր զինուորները մտած են հարաւան Լիբանանի մէջ: Մասնաւոր յանձնախումբ մը կը քննէ երկու երկիրներուն միջեւ ծագած վէճը՝ սպանութեան մը առթիւ :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵԹՐՈՅԻՆ եւ հանրակառքերուն աշխատաւորները որոշեր էին ընդհ. գործադուլ յայտարարել երէկ, հինգշաբթի: Վերջին պահուն ետ առին այս որոշումը, որոշ գոհացում ստացած ըլլալով: Պաշտօնեաներուն թիւն է 35.000:

ՉՈՐԱՒՈՐ ՌՈՒՄԲ ՄԸ պայթեցաւ Պարսելոնայի գլխաւոր հրապարակին վրայ, Զօր. Ֆրանքոյի ժամանումէն քանի մը ժամ վերջը:

ԱՆԳԼԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը Հոնկ Քոնկ գնաց օդանաւով, քննելու համար գաղթավայրին պաշտպանութեան միջոցները :

ՀԻՆԳ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ կը խանգարեն Իտալիոյ տնտեսական կեանքը: Վախ կայ որ ուրիշ խլրտումներ ալ ծագին: Հողագործներու գործադուլը երրորդ շաբաթը մտաւ, 1.500.000 աշխատաւորներով :

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ վերազինման համար 1.450.000.000 տոլարի վարկ մը նախատեսուած է: Թրումըն պահանջեց օր առաջ վաւերացնել այս վարկը:— Չըրչիլ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ «օրէ օր կ՚աւելնան երրորդ աշխարհամարտէ մը խուսափելու յոյսերը»: Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց ֆրանքօ-գերման մերձեցման համար :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.).— Սթերլին 1097 (1060), տոլար 329.40 (351), զուից. ֆր. 83.45 (88.50), նափոլէոն 4180 . զուից. ոսկի 3900, սթերլին 4680, տոլար (20) 19.080, ձուլ ոսկի 571.000 ֆրանք :

Մարսէյլի Նոր Սերունդի դաշտագնացութիւնը

Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel Airի ակին մօտ, Voley Ball, Boules, դրօշարշաւ եւ անակնկալներ: Հաղորդակցութիւն.— Առնել Էքսի օթօքարը եւ իջնել Bouc Bel Air:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Փետր. 22էն Մարտ 5

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները. —

ՓԱՐԻԶ (19) Աբր. 4450, (19) Մել. 800, ՏԷՍԻՆ Աստ. 1500, Հախր. 1500, ՌՈՆ Տէմ. 2 հազար, ՓԱՐԻԶ (3) Գահ. 1200, (13) Թիւլ. 1200, Ս. ԷԹԻԷՆ Խաչ. հազար, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Կիւր. 1400, Մուր. 1450, Բաբ. 1450, Սաղ. 2650, ԼԱՎԱԼ Փոս. 1500, ՓԱՐԻԶ (16) Յակ. 2 հազար, ԼԱՐՈՉԻԷԹ Պօղ. 800, ՆԻՍ Պէր. 800, ՓԱՐԻԶ (19) Կան. 3450, ՔԱՆ Պ. Ու. 1500, ՊՈՄՈՆ Ս. Ս. 2100, Ս ԼՈՒ Ման. 1500, ԹՈՒՐ Իսկ. 1200, Գ. OSSO Նազ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Ա. Քէօ. 1500, ՍԱՕ ԲՈԼՕ Քէօս. 2 հազար, ԼԻՈՆ Զոյ.., ՄԱՐՍԷՅԼ Գուլ. 1500ական, ՓԱՐԻԶ (14) Մոսկ., Ս. ԼՈՒ Գալ., ԻՍԻ Քէօչ. 800ական, ՕԹ դ'ԱԼՓ Սեր. 1500, ԿԱՐԿԱՆ Ինճէ. 400, ԼԸ ՐԷՆՍԻ Սաղ. 1500, ՆԻՍ Շ. Զ., ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր., ՓՈՆԹԷԼ Կիւր. 800ական, ՓԱՐԻԶ (9) Աղա. 550, ՊՐԻՒՔՍԷԼ Դամ. 1600, ՌՈՒԱՆ Քէօչ. 800, ԼԻՎՐԻ Աբիկ. 2 հազար, ԱՒՍՏՐԻԱ Ղազ. 1500, ՍԱՐԹԱՆ Արս. 1500, Ս. ԺԵՐՈՄ Փան. 800, Կոստ. 1400, Սար. 800, Վարդ. հազար, Դաւիթ. 1500 ֆրանք :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքօ-հայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսահայկական բաժնին : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի բոլոր ընկեր-ընկերուհիները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի իր մօր ցաւալի մահուան առթիւ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Ընկերվարական ներկայացուցիչներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքապետը:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին. — Օր. Մ. Մուրատեան, Օր. Ա. Ուստուլիկեան, Պ. Աւ. Քիւփէլեան, Պ. Ս. Անդրէասեան (երգ) եւ ընկեր Զոհրապ Մուրատեան (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ «Գուսան» երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆի :

Մուտքը ազատ է :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Charenton Ecoles, եւ առնել 103 թիւ հանրակառքը, իջնել Place de la Mairie :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson:

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի:

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Պ. ՍԷՏԷՖԵԱՆ (երգ)

Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ թատերախումբի անդամներու կողմէ: Ընտիր նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.19ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի Անտոք ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բաբգէն Սիւնի խումբի:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ 16 rue J. B. Davidի ծանօթ սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Պիտի ցուցադրուի Հայաստանի ազատագրումը մարմնացնող անտիպ պատկեր մը:

Մուտքը ազատ է :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի: Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23:
72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Կապ. Խաչի օրը Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը այս կիրակի պիտի տօնեն ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, Սալ Մազընթայի մէջ: Կը խօսի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒԹ-ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան տարելիցին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D. սրահին մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐԱՆՏ ՊԱԼՈՒԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Ընտրութիւն Նոր վարչութեան :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34րդ տարեդարձը կը տօնուի Տէսինի մէջ, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականցիներուն, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տէսինի Տան մէջ:

Կը խօսի հայրենակից ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, ջութակ եւայլն:

Մուտքը ազատ է: Զարդանիշերէ գոյացած հասոյթը կը յատկացուի Տէսինի ազգային վարժարանին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլէն Խ. Արզումանեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ մատրան մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի ի յիշատակ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԻՆ եւ իրենց մօր ՆՂՍԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգականներ ու բարեկամներ :

★ Այս առթիւ Պ. Խ. Արզումանեան կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Պ. Օտտոյի դպրոցին 500 ֆրանք, Եղէգի գիւղի բարեսիրաց Միութեան 500: Իսկ Լեւոն ու Անահիտ Արզումանեաններ Կապոյտ Խաչին հազար Ֆր., եւ Եղէգի Բարեսիրացին հազար ֆրանք :

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

Այս կիրակի, Վալանսի Մարզական Միութիւնը, «Tournoy sixte»էն վերջ, իրիկուան ժամը 8.30ին կը հրաւիրէ մարզասէր հայրենակիցները Salle Charreton, իր տարեվերջի խնջոյք-երեկոյթին:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն :

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville): Ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ:

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ գինեմատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

★ Այս կիրակի ժամը 3ին ֆութպոլի մրցում Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին մարզադաշտին վրայ 2 rue de Seine: Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ autobus եւ իջնել rue de Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 JUIN 1949 Շաբաթ 4 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5864—Նոր շրջան Թիւ 1275

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Փարիզէն վերջ, գաւառի մէջ եւս մեծ շուքով տօնուած է «Մայիս 28»ը, ինչպէս կը հաստատեն Լիոնէն, Տէսինէն, Վիէնէն, Վալանսէն եւ Մարսէյլէն հասած տեղեկութիւնները: Ու տօնակատարութեանց շարքը չէ վերջացած դեռ :

Ամէն տեղ հանդիսասրահները լեցուած են զանազան դասակարգերու պատկանող հայրենասէր Հայերով, պանծացնելու համար Անկախութեան Տօնը :

Քանի կ'երկարին ակամայ տարագրութեան տարիները երկրէն հեռու, այնքան կ'աւելնայ հայրենիքի կարօտը հայրենազուրկ հայութեան հոգիին մէջ: Քանի կը յաւերժանայ բռնակալութիւնը երկրի ժողովուրդին վրայ, այնքան բաղձալի ու տենչալի կը դառնան անկախութիւնն ու ազատութիւնը :

Երեսունեւմէկ տարիէ ի վեր հայ ժողովուրդին հոգիին ու սրտին մէջ խոր արմատ ձգած է «Մայիս 28»ը: Ի զուր կարգ մը հաւատուրացներ եւ աքեմաթօղներ իրենց կոկորդը կը պատռեն, նսեմացնելու համար այդ պատմական թուականին իմաստը: Ի զո՜ւր նոյն անօպաները կ'անարգեն հայկական եռագոյնը :

«Մայիս 28» հայ ժողովուրդի անկախութեան տօնն է. իսկ եռագոյնը՝ այդ անկախութիւնը խորհրդանշող նուիրական դրօշակը :

Այս բացարձակ ճշմարտութեանց դէմ աքացի փորձողները հողմաղացներու դէմ նիզակ ճօճողի ծիծաղելի դերին մէջ ինկած են: Աւելին: Հայ ժողովուրդը անարգանքի սիւնին գամած է զանոնք, ու մոռցած անոնց երեսին, Սփիւռքի բոլոր վայրերուն մէջ ամէն տարի աւելի մեծ բազմութեամբ լեցնելով այն սրահները, ուր կը տօնախմբուին անկախութեան տօնն ու հայ վերածնունդի խորհրդանշան եռագոյնը:

Ժողովուրդը կը լեցնէ այդ սրահները լսելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան յուսաբեր ու կազդուրիչ խօսքը :

Երբ ուրացողներ կ'անարգեն հայ ժողովուրդի սրբութիւնները, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ տէր կը կանգնի անոնց, միշտ եւ ամէն տեղ:

«Մայիս 28» եւ եռագոյնը իրենց մէջ կը խտացնեն մեր միլիոն մը նահատակներու եւ հազարաւոր հերոսներու կարմիր արիւնը: Այդ է պատճառը, որ ազատատենչ հայ ժողովուրդը հոգեւին փարած է անոնց եւ կը պաշտէ զանոնք:

Այդ նահատակներն ու հերոսները ինկան, որպէսզի այս ժողովուրդը խորտակէ բռնակալութեան շղթաները եւ թօթափէ օտարի դարաւոր լուծը :

«Մայիս 28» փառաւոր եղաւ մեր հայրերու երազին: Կիլիկեան բերդերուն մէջ հայկական անկախութեան խորտակումէն 543 տարի վերջ, Արարատի հովանիին տակ վերածնաւ ազատ եւ անկախ Հայաստանը :

1918ի Մայիսեան պատմական կռիւներուն մէջ հայ վրիժառու բազուկն էր, որ ծունկի բերաւ դարաւոր թշնամին եւ անոր պարտադրեց անկախ Հայաստանի ճանաչումը :

Ջարդարար Իթթիհատի պարագլուխներէն Խալիլ պէյն անգամ իր յուշերուն մէջ կը պատմէ թէ՝ ինչպէս այդ ճակատագրական կռիւներուն ատեն, հայկական կատաղի դիմադրութեան առջեւ սարսափած ու ասհմռկած էր Թրքական բանակի ընդհանուր հրամանատար Վէհիպ փաշան:

Նեղը մնացած Թուրքերը կ'աճապարէին վերջ տալ հայկական ճակատի կռիւներուն, որոնք օրէ օր իրենց համար աննպաստ կը դառնային: Վէհիպ փաշա կը վախնար նոյնիսկ, որ Թուրք զինուորը նահանջի ճամբան բռնէր, չուզելու երգրում առնելու համար :

Երբ Թուրքն անգամ յարգանքով կը յիշէ Հայերու քաջութիւնը, այստեղ հայանուն մարդիկ պատմական փաստերը շրջելով կը ձգնին նսեմացնել մեր 12.000 մարտիկներու հերոսական դրուագը բախտորոշ այդ օրերուն եւ Հայաստանի անկախութիւնը կ'ուզեն ներկայացնել իբրեւ Թուրքին մէկ շնորհը ...

Հատուածական քինախնդրութիւնը ո՜րքան մթագնած է սեւհոգի մարդոց աչքերը :

Ցարական եւ սուլթանական բռնակալ լուծը թօթափող հայ ժողովուրդը երբեք պիտի չընդունի կարմիր բռնակալութիւնը իբրեւ վերջնական եւ տեւական վարչաձեւ :

Անոնք, որ «Նոյեմբեր 29»ը կը հակադրեն «Մայիս 28»ին, կը հաւատան կարմիր բռնակալութեան եւ կը պաշտեն զայն: Անոնք բացէ իբաց կը յայտարարեն թէ առանց «սովետական» մակդիրին՝ Հայաստան չեն ուզեր եւ չեն ճանչնար :

Անոնք սարկամիտներ են եւ նահաջողականներ:

Իսկ մենք կ'ըսենք թէ՝ ոչ մէկ բռնակալութիւն յաւիտենական է: Կարմիր բռնակալութիւնն ալ միւսներուն պէս վաղը պատմութեան պիտի պատկանի :

Յաւիտենական է միայն հայրենիքը, որ պէտք է ըլլայ միշտ ազատ եւ անկախ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԻՐԱՒ ՑԱՂԹԱՆԱԿ

Մարզական հանդէս մը Աթէնքի մէջ, առիթ տուաւ մեր երբեմնի հարեւաններուն ցոյց տալ իրենց «ասպետական» ոգին:

Մենք չէ որ պիտի զարմանայինք անշուշտ : Այնքան յաճախ առիթ տուած են մեզի զգալու մեր սեփական մորթին վրայ քնքուշ հարուածները այդ ճենթըլմէն մարզիկներուն?: Մեր խոր փորձառութեամբ դատեցինք դէպքը, կարծես հոն ներկայ եղած ըլլայինք :

Անշուշտ իրենք որ երբեք պարտուած չեն նմման «մրցումներու» մէջ, կատաղութեամբ սկսան ոգեկոչել Ինէօնիւի ճակատամարտը եւ Իզմիրի հերոսութիւնները , հոն, Բարեկամներու զէնքերով Յոյները քշեցին դէպի ծով եւ Արշիպեղագոսի այդ գեղեցիկ նաւահանգիստին մէջ, իրենց յաղթանակին խարոյկը վառեցին հայ եւ յոյն ժողովուրդին ոչ միայն ինչքերովը, այլ անոնց երիտասարդութեան կեանքերովը:

Ու հիմա կը պարծենան մարզիկը: Կը սպառնան եւ հազարներով թափոր կազմած կը ջարդեն, կը կոտրեն ինչ որ կը հանդիպի իրենց ճամբուն վրայ: Ճշմարիտ մարզիկներ ? որոնք Մարաթոնի դաշտին վրայ արծարծեցին անգամ մը եւս իրենց նախորդներուն հրէշային բնազդին ջահը, փոխանցելու համար սերունդէ սերունդ:

Անշուշտ ցաւելու բան մը չունինք այս բոլորին համար: Ընդհակառակը: Կ'երեւի Յոյներն ալ շուտ կը մոռնան երէկի դէպքերը եւ որպէս քաղաքակրթեալ ժողովուրդ կը հրաւիրեն զիրենք, իրենց մայրաքաղաքին մէջ մրցելու Իտալացիներուն հետ, կոկորդ խածնելով եւ բռունցք ճօճելով :

Թերեւս Անգարայի եւ Պոլսոյ Օնքըլ Սամերը հիացած են Թրքական այս քաջարի երիտասարդութեան վրայ, եւ որպէս պարգեւ քանի մը միլիոն աւելցուցած են տոլարներու տրցակին վրայ, դրկելով Յոյները: Չար լեզուներ կ'ըսեն «Այս սարքուած մրցումին նպատակն ալ այդ է արդէն»:

ՍՕՍԻ

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ դիւանէն կը հաղորդեն թէ Արտաւազդ արք. անցեալ կիրակի եղած պաշտօնական հրաւէրի մը վրայ, ներկայ գտնուած է Փարիզի ամերիկեան եկեղեցիին մէջ կատարուած «Յիշատակի Օր»ուան հանդիսաւոր պաշտամունքին, ուր ներկայ էին նաեւ Ֆրանսայի վարչապետը, նախարարներ, ամերիկեան արտաքին նախարարը եւ դեսպանը եւայլն:

★ Արտաւազդ արք. ցաւակցական այցելութիւն տուաւ նաեւ Փարիզի կարտինալ Սիւարի մահուան առթիւ:

ՀՐԱՆԻՒԹԸ ԱԶԱՏ .— Ազգային Ժողովին որոշման համաձայն, այսօրուընէ սկսեալ հրանիւթի վաճառումը ազատ է, երկու բաժանումով: Անոնք որ նախընտրութիւն ունին, այսինքն նախապէս պօն կը ստանան, պիտի գնեն 43.20 Ֆր.ի, իսկ ազատ շուկան պիտի արժէ 63.20 Ֆր. լիտրը: Անոնք որ կ'ուզեն գնել կրնան ուղղակի հրանիւթ ծախողներուն դիմել: Օտար դիւանաշրջիկներուն յատկացուած ամսական 500 լիտրը պիտի շարունակուի տրուիլ հին գինով :

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ Լէոփոլտ թագաւորը Փարիզ եկաւ ներկայ ըլլալու համար կոլֆի միջազգային մրցումին :

Ռուս-Եուկոսլաւ վէճը

ԹԻԹՕ ԿԸ ՀՌՉԱԿՈՒԻ ԹՇՆԱՄԻ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Եուկոսլաւ կառավարութիւնը մայիս 23ին ծանուցագիր մը տուած էր Մոսկուայի, ամբաստանելով զայն թէ «թշնամական եւ նուաստացուցիչ» դիրք մը բռնած է իրեն հանդէպ եւ թէ երկու երկիրներու միջեւ կնքուած դաշնագիրը կը մնայ «մեռեալ տառ» :

Խորհրդային կառավարութիւնը Մայիս 31ին պատասխանելով այս ծանուցագրին զայն կ'որակէ «կոպիտ զրպարտութիւններ» եւ կ'ըսէ. —

«Նման ամբաստանութեան մը հաւանական նպատակն է խաբել Եուկոսլաւ ժողովուրդները, անոնց աչքէն ծածկելու համար երկու երկիրներու յարաբերութեանց ծանրանալուն իրական պատճառը որ է Եուկոսլաւ կառավարութեան թշնամական քաղաքականութիւնը խորհրդային միութեան հանդէպ :

«Եուկոսլաւիա չկրնար բարեկամական ընթացք մը սպասել Խորհրդային Միութենէն բազմաթիւ պատճառներով որոնք են.

1.— Եուկոսլաւիա հաստատած է հակախորհրդային , հակաժողովրդային եւ ահաբեկչական վարչաձեւ մը :

2.— Իր այս թշնամական ընթացքով դասուած է Խորհրդային Միութեան թշնամիներու շարքին մէջ :

3.— Եուկոսլաւ կառավարութիւնը թոյլատրած է որ իր մամուլը դառնայ հակախորհրդային քարոզութեանց բերանը »:

Մոսկուա այս առթիւ կը յիշէ այն օժանդակութիւնը որ ընծայեց Եուկոսլաւիոյ՝ պատերազմէն առաջ եւ վերջը :

Պատասխանելով փախստականներու խնդրին , Մոսկուա կ'ըսէ .—

«Եուկոսլաւ ահաբեկչական վարչաձեւէն հալածուած քաղաքացիները մեզ մօտ կրնան հիւրընկալութիւն գտնել: Ասիկա չի նշանակեր որ սովետական կառավարութիւնը կը քաջալերէ բոլորովին Եուկոսլաւ քաղաքական գաղթականները : Պէտք չէ շփոթել իրարու հետ գաղթականներու ընծայուած հիւրընկալութիւնը, իբր անոնց գործունէութեան քաջալերանք: Այս երկուքը տարբեր բաներ են եւ զանոնք իրարու հետ շփոթելը իրաւագիտական անհասկացողութիւն մը:

«Եուկոսլաւ կառավարութիւնը կ'ուզէ նաեւ որ փախստականներու կողմէ Մոսկուայի մէջ հրատարակուած թերթը դադրի: Ուրեմն, Եուկոսլաւիա կը պահանջէ խորհրդային կառավարութենէն որ Խորհրդային Միութեան մէջ ստեղծէ նոյն հակախորհրդային, հակաժողովրդային ու ահաբեկիչ վարչաձեւը որ կը տիրէ այժմ Եուկոսլաւիոյ մէջ, ուր կը հալածուին ու կը բանտարկեն համայնավարները, ժողովրդավարներ, անկուսակցականները եւ բոլոր այն քաղաքացիները որ իրենց երկրին եւ Խորհրդային Միութեան բարեկամութեան կողմնակից են : Այս անմիտ պահանջը ամենակոպիտ միջամտութիւն մըն է Խորհրդային Միութեան ներքին գործերուն մէջ: Եուկոսլաւ կառավարութիւնը չի՞ կարծեր որ նմանօրինակ պահանջ մը զինք ծիծաղելի դրութեան մը մէջ կը դնէ » :

Արաբական նոր պետութիւն

Երէկ հաղորդած էինք թէ Էմիր Իտրիս էլ Սէնուսի անկախութիւն հռչակած է Աֆրիկեան Տրիպոլիսի (Կիւրենիա) մէջ եւ թէ Անգլիա ալ հաւանած է ընդունիլ այս նոր պետութիւնը :

Պէնկազիի մէջ հաւաքուած «ազգային համագումարին» առջեւ անգլիական պատուիրակը յայտարարեց որ Մեծն Բրիտանիա կը ճանչնայ Էմիր Իտրիսը իբր իր ժողովուրդին կողմէ ազատօրէն ընտրուած պետը Կիւրենիոյ կառավարութեան եւ թէ ոեւէ բան չպիտի ըլլայ ամբողջ Լիբիոյ ապագային մասին: Կ'ընդունի բնակչութեան փափաքը ինքնավարութեան մասին եւ կառավարութեան մը կազմութիւը որ ստանձնէ յարգել միջազգային յանձնառութիւնները: Էմիրը Լոնտոն հրաւիրուեցաւ այս խնդիրներու մասին վիճաբանելու համար:

Անգլիական կառավարութիւնը իբր արդարացում իր այս քաղաքական փոփոխութեան կ'ըսէ թէ՝ քանի որ Միացեալ Ազգերու ժողովը մերժած էր Պեւին Սֆորցա համաձայնութիւնը որով ապագային Իտալիոյ պիտի տրամադրուէր այդ հողամասը, ուրիշ բան չէր կրնար ընել: 1939ին Էմիր Իտրիս խոստացած էր Անգլիոյ օգնել երբ Իտալիա յարձակէր Եգիպտոսի վրայ եւ իրաւ ալ քանի մը կամաւորական խումբեր ղրկած էր: Իսկ ան ալ 1942ին խորհրդարանին մէջ յայտարարած էր որ Կիւրենեան այլեւ Իտալիոյ տիրապետութեան տակ չպիտի մնայ :

Լոնտոնի կառավարութիւնը իր այս որոշումը յայտարարելէ առաջ հաւանութիւնն առած էր Ամերիկայի ու Ֆրանսայի, եւ տեղեկացուցած Իտալիոյ: Թէեւ քաղաքական շրջանակներու մէջ լաւատեսութիւն մը չտիրեր: Եգիպտոսի մէջ ալ շատ գոհ չեն երեւիր, նկատելով որ Սէնուսիներու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մեծարանք Մշակոյթի վարպետին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նարդունին գրել սկսեր է 1909ին, այսինքն տասնեւմէկ տարեկանին: Մանկունակ ոտանաւորներ եւ յանգի խաղեր անկասկած: Գրեր է նաեւ թատերգութիւն մը եւ այդ բոլորը պատեր նետեր է:

Ոտանաւորին չեմ դարմանար: Ամէն գրականութեան սէր ունեցող պատանի կ'ընէ այդ եւ շատեր իրենց թղթերուն մէջ ունին պատանութենէ մնացած կաղլիկ ու տղայական ոտանաւորներ: Բայց թատերգութիւն գրելը կը բխի թերեւս այն ըմբռնումէն, որ ունէին ԺԹ. դարու երկրորդ կիսուն հայ գրասէրները, որուն համաձայն իրական բանաստեղծը կամ հալումաշ ու թափառցիկ թուքախտաւոր մը պէտք է ըլլար եւ կամ գոնէ թատերգութիւն մըն ալ գրած ըլլար ոտանաւորներու կողքին:

Պետրոս Դուրեանն ալ ունի նման անիմաստ ու տղայական գործ մը, «Թշուառները», զուրկ որեւէ արժէքէ: Տակաւին այսօր չեմ ըմբռնած, ու չեմ մարսած թէ ի՞նչպէս Հրանդ Նազարեանց թարգմաներ է զայն իտալերէնի եւ հրատարակեր է օտար գրագէտներու նուիրուած իտալերէն հատորներու շարքի մը մէջ՝ որպէս հայ գրականութեան նմոյշ:

Նարդունին իր թատերգութիւնը պատռելէ վերջ եւ հալումաշ թոքախտաւոր մը չըլլալով հանդերձ, իրական բանաստեղծ մըն է, բանաստեղծութեան բուն իմաստին համաձայն:

Այս բանաստեղծ որակումը շատ ու շատ աժանցած է մեր օրերուն: Ոչ միայն հոն, Հայաստանի մէջ, ուրկէ տիտղոսաւոր բանաստեղծներու կասկածելի համբաւին հետ մեզի կը հասնին նաեւ երբեմն «զուլալ ջուրերէն» ու «կապոյտ երկինքէն» անդին չանցնող գէշ տեսակի աշուղական ոտանաւորներ, այլեւ հոս, գաղթաշխարհի մէջ: Մեր պարբերականներուն եւ թերթերուն մէջ կը վխտան «պահճէլերտէ քեստանէ, տէօքիւլիւր թանէ թանէ»ի ձեւով ու ոճով գրուած ոտանաւորներ, գրուած տաղաչափութեան նախնական տարերքին իսկ կատարելապէս անտեղեակ տղոց կողմէ: Գոնէ պզտիկ միտք մը կամ բանաստեղծական շեշտ մը ըլլար այդ ամէնուն մէջ: Բայց յանցաւորը գրողները չեն միայն, այլ գամանք հրատարակող խմբագիրները, որոնք ըստ երեւոյթին նախապէս ոչ միայն չեն սրբագրեր, այլ չեն կարդար անգամ եւ կուտան գրաշարին: Բաւ է որ էջ լեցուի, մնացածը որո՞ւ հոգը:

Նարդունի բանաստեղծ է իր ամբողջ էութեամբ, որովհետեւ այդ ներշնչումը իր մէջ կու գայ հեռուներէն, իր մանկութենէն, իր գիւղին բնութենէն՝ որուն իր մէջ նետած կայծերը պահեր է երկիւղածութեամբ ու կը պտտցնէ իր հետ ամէն տեղ: Իր գիւղին կարօտն է որ կը պոռթկայ երբ կը գրէ պտուղի մը, ծառի մը, աղբիւրի մը կամ սոխակի մը մասին: Ուր ալ ըլլայ, ինչ ալ ընէ, գիւղի տղան կը մնայ ան եւ Արմաշցի տղու հոգին է որ այսքան տարիներէ վերջ կ'ապրի իր հետ:

Նկատած էք թերեւս, ան իր խօսելու եղանակին ու արտասանելու ձեւին մէջ իսկ տակաւին պահած է Բիւթանիոյ շեշտը: Օրինակ, «պատկեր» չըսեր, այլ «պա'կեր»: «Տիո»ները, «դա»յերն ու «թօ»յերը չեն չէզոքուիր իր բերնին մէջ, կը կլորնան, կը սահին:

Շատ սիրուն է Նարդունիի գրական լեզուն, ճկուն, սահուն, չափուած ու ձեւուած: Մեր արդի գրական աշխարհաբարին սակաւաթիւ վարպետներէն մէկն է: Իր լեզուին մէջ բառերը ճիշդ իրենց տեղն են եւ կ'ըսեն ճիշդ այն ինչ որ պէտք է ըսեն:

Ցիշած տղոցս խումբին մէջ երկու հոգի միայն կային հայերէն գիտցող, լաւ հայերէն գիտցող, Նարդունին եւ Շուշանեանը: Եթէ Շուշանեանի լեզուն կշռոյթ ունէր եւ համաչափ ու զինուորական քայլի մը տպաւորութեամբ կ'ընթանար, Նարդունիինը հեզասահ է, մեղմ առուակի մը նազանքով կը սահի, ներքին ու ինքնատիպ երաժշտութիւն մը ունի: Ճոխ է իր բառամթերքը, անշուշտ իր ունեցած լայն զարգացումին արդիւնքով: Կը սիրէ ածականները, բայց ժուժկալ է անոնց գործածութեան մէջ եւ իր ածականները իսկապէս կը կատարեն իրենց որակողի դերը իր ոճին մէջ: Մարսէյլի մէջ վերջերս ի պատիւ իրեն կազմակերպուած հաւաքոյթին խօսողներէն մին Վարուժանի նմանցուցեր էր Նարդունիի լեզուն, մթերքի ճոխութեամբ եւ գունագեղութեամբ: Ես աւելի Ահարոն Տատուրեանին կ'եղբայրացնէմ զինք, այս վերջինը գտնելով աւելի ճոխ, եւ իր ոճին գեղեցկութիւնը աւելի հաւասարակշռուած քան Վարուժանինը:

Հոս եթէ կ'ուզէք պահ մը ընդհատենք այս զրոյցը եւ միասին կարդանք Նարդունիի գրիչէն ելած կարճ պատմուածք մը, հէքեաթ մը, տեսնելու համար թէ որքան բանաստեղծ է ան, որքան գիւղի տղայ եւ ի՛նչ անոյշ է իր լեզուն, ի՛նչ ազուոր իր ոճը: Պատահաբար կ'ընտրեմ «Լերան բարկութիւնը»: Քանի՜նե՛ր ունի այսպէս, մէկը միւսէն ազուոր, մէկը միւսէն առլցուն իրական բանաստեղծութեան աւիշով:

Այս կտորին մէջ կը տեսնենք թէ գոյներու, լոյսերու եւ ջուրերու խաղերուն որքան վարպետ նկարիչ է Նարդունին, վրձինի պարզ քանի մը հարուածներով եւ իրմէ առաջ այս ձեւով թերեւս միայն Ռուբէն Զարդարեանը յաջողած է, Զօհրապէն ըլլալով աւելի ներքին զգացումներու եւ խռովքներու մեկնիչ, քան արտաքին գեղատեսիլ պատկերներու:

Կը տեսնենք նաեւ թէ որքան ազուոր է իր լեզուն: Այս աշխարհաբարը կատարելութիւն է արդէն, գրական լեզուի մը իրաւունքն ու վկայականը շահած եւ որով կրնայ հպարտանալ մեր սերունդը:

Եւ դեռ այս կտորը քսան տարեկան է: Անկէ վերջ, այս քսան տարիներու ընթացքին որքան աւելի եւս զարգացած, աճած, պերճացած է Նարդունիի լեզուն:

Դարձեալ Մարսէյլի հաւաքոյթին մէջ, Աղայեան կ'ըսէր թէ «միայն մտաւորականը իրաւունք ունի գրագէտ կոչուելու»: Այս յայտարարութիւնը եթէ ճիշդ է, եւ ճիշդ է անկասկած, Նարդունին մեծ գրագէտ է, որովհետեւ իրապէս մտաւորական է, այդ հանդամանքին բոլոր անհրաժեշտ տուեալներով:

Արդէն գրագէտի ըմբռնումը փոխուած է մեզի համար եւ այն չէ այլեւս ինչ որ էր 1914էն առաջ Պոլսոյ կամ Արեւելքի գրասէրներուն համար:

Մենք որ Եւրոպայի ափերուն վրայ կ'ապրինք, հարկադրաբար եւ նաեւ նախասիրութեամբ ուղղակի շփման մէջ ենք արեւմտեան մտքին ու քաղաքակրթութեան հետ, կը հետեւինք անոր գրականութեան, առաւել կամ նուազ չափով կը շահագրգռուինք նոր շարժումներով, կարելի չէ այլեւս մեզի ներկայանալ դպրոցական շարադրութեամբ մէկ երկու պատմուածք պարունակող տետրակ մը ի ձեռին եւ գրագէտի վկայագիրը պահանջել մեզմէ:

Այսօրուան հայ գրագէտը նախ նկատելի ընդհանուր պաշար ու զարգացում պէտք է ունենայ, իմաստասիրական լուրջ ծանօթութիւններ ունենայ, պատմա–փիլիսոփայական վարկածներու մտերիմ ըլլայ, պատմական եւ բանասիրական յայտնութիւններուն տեղեակ ըլլայ, իր միտքը հորիզոն ունենայ, խորք ունենայ, այսինքն կարճ խօսքով ըլլայ մտաւորական:

Մեր անցեալ սերունդին մէջ շատ սակաւ են այս պայմանները լրացնողները, քանի մը հոգի միայն եւ ի մասնաւորի Գրիգոր Զօհրապը: Մնացեալներուն հորիզոնն ու պաշարը սահմանափակ եղած է, անշուշտ այն ատենուան կացութեան եւ պայմաններուն պատճառաւ, բայց անոնք գրագէտի համբաւը շահած են, տալով մէկ կամ երկու երկրորդական եւ համեստ գործեր:

Այդ չի բաւեր այլեւս: Այսօր քիչ թէ շատ զարգացած հայ տղան շատ աւելի բան գիտէ քան երբեմնի գրողը: Այսօրուան գրիչ շարժող տղաքը շատ աւելի խոր միտք ունին, շատ աւելի լայն հորիզոն՝ քան ատենուան պսակաւոր գրագէտները: Ասիկա մեղադրանք մը չէ իրենց յիշատակին եւ ոչ ալ ժխտումը իրենց կատարած գործին՝ որ նկատելով պայմաններն ու պարագաները, սիրելի ու գովելի կը մնայ մեզի համար: Բայց մենք այլեւս այսօր կը պահանջենք որ մեր գրագէտը ըլլայ իրաւ մտաւորական, ինչպէս է Նարդունին:

Որովհետեւ Նարդունին մինակ գրող կամ բժիշկ չէ, այլ համայնագէտ է, հմուտ է, իրական մտաւորականն է: Ինք ազատօրէն կրնայ շարժիլ, եւ կը շարժի, նաեւ բանասիրութեան, պատմաբնութեան, հայագիտութեան, հնախօսութեան, հրապարակագրութեան եւ գրադատութեան շաւիղներուն մէջէն:

Ո՞վ չի յիշեր Նարդունիի գրութիւնները «Յառաջ»ի, «Արեւմուտք»ի մէջ կամ այլուր, երբ բանավէճի մը կամ ուրիշ առթիւ կը շօշափէ բազմազան ու այլազան նիւթեր, որովհետեւ իբրեւ ճշմարիտ մտաւորական չի կրնար հարեւանցի եւ հապճեպ հաստատումներով գոհանալ եւ իր մտքին լայն հորիզոնը կը պարտադրէ իրեն պեղել, միշտ աւելի ընդարձակին ձգտիլ:

Ըսուած է նաեւ որ Նարդունին կը սիրէ վէճը, կը սիրէ կռիւը: Այս պարագան թերեւս առերեւոյթ ճիշդ, սակայն բացատրութեան կը կարօտի: Երբ մէկը համոզուած է եւ հիմնաւոր փաստեր ունի իր գիտցածը հաստատող եւ մանաւանդ երբ այդ մէկը Նարդունիին պատրաստութիւնն ունի, չի կրնար անտեսել թողուլ իր գիտցած ճշմարտութեան խեղաթիւրումը եւ հրապարակ կը նետուի ուղի ի բուն արգիլելու համար խեղաթիւրումը: Այս շատ բնական եւ շատ հասկնալի երեւոյթմըն է:

Ինքն է որ կը խոստովանի.— «Ես չեմ սիրեր կռիւը, բայց երբ կռիւ ըլլայ՝ կ'ուզեմ լաւ կռուիլ: Պէտք է երգել հայ գիւղը, երգել գեղձն ու հեռաւոր, վարունգը երգել — բայց երբեմն ալ այդ վարունգը զարնել գլուխներուն անոնց՝ որ չեն ուզեր խօսք հասկնալ»:

Այո, սիրելի Նարդունի, զարնենք վարունգը, բայց երբ այդ գլուխները իրենց միտքը դրած են բան չհասկնալ, աւելորդ են այլեւս վարունգի բոլոր հարուածները եւ անօգուտ աշխատանք, ի վնաս ուրիշ էական ու կարեւոր աշխատանքներու:

Կը յիշէք անշուշտ, Արեւելքէն Փարիզ այցելող տաղանդաւոր ծաղրանկարիչի մը, Տիրան Աճէմեանի մէկ ծաղրանկարը «Յառաջ»ի մէջ, Նարդունին ներկայացնող, այնքան հարազատ, այնքան ինքնատիպ: Ծաղրանկարին խորը կը տեսնուէր հրեշտակ Նարդունի մը՝ նստած գրքերու դէզին վրայ, իսկ առջեւը բարկաճայթ Նարդունի մը որ կրակ ու բոց կ'արձակէր:

Մենք, իր ընկերներն ու բարեկամները պիտի ուզէինք որ այդ կրակ տեղացող Նարդունին կամաց կամաց խորը քաշուէր եւ առաջ գար հրեշտակ Նարդունին եւ նկարին մէջ գրաւէր առաջինին տեղը:

Գիտէք թէ երբ Նարդունիին տեսողութիւնը վտանգուեցաւ, որքան խոր յուզում պատճառեց ամենուրեք չար լուրը: Ամէն տեղ հեւիհեւ ու անձկութեամբ հետեւեցան գործողութեան եւ ապաքինումի բարի լուրերուն, «Յառաջ»ի մէջ: Իր տուած ներկայ այցը հայկական գաւառին ընդհանուր ուրախութեան եւ գոհունակութեան առիթ մը եղաւ: Այս ապացոյց է թէ որքան մեծ է իր վայելած սէրն ու համակրանքը ամէնուն մօտ:

Վերջին անգամ Փարիզ երթալուս տասը վայրկեան միայն տեսայ զինքը: Արդէն ուշքի էր մասնագէտին երթալու համար, բայց այն ատեն ոչ ինք եւ ոչ ալ մենք կը կարծէինք թէ այսքան ծանր պիտի ըլլան իր զգացած նախանշաններուն հետեւանքները:

Այսօր անսահման է մեր խնդութիւնը, տեսնելով որ վտանգն անցած է եւ կը պահէ իր տեսողութիւնը:

Միայն թէ կը կը խնդրենք իրմէ որ այսուհետեւ չարաչար չգործածէ իր աչքին լոյսը, նախ իրեն համար եւ ապա որպէսզի ճառագի նաեւ լոյսը այս ժողովուրդին՝ որ այնքան շատ սիրեց լոյսը եւ միշտ ալ զոհուեցաւ լոյսի ճամբուն վրայ յանուն լոյսին:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԻԶ

«Բաց նամակ Ցոյն Փալիքարիային»

ԽՄԲ.— Թուրք թերթերը կը շարունակեն փրփուր տեղալ, Աթէնքի մարզական միջադէպին առթիւ: Միեւնոյն ատեն հրատարակուած է թըռուցիկ մը, «Բաց Նամակ Ցոյն Փալիքարիային» խորագրով, եւ առիւծի պատկերով մը, «Թիւրք պուտուր» (Թուրքը այս է): Քանի մը հատուածներ.—

— Է՛յ Փալիքարիա,

Քսանըութ տարի առաջ, ներեցինք քեզի, եւ արժանի դաս տուինք, երբ ամէնէն նողկալի յարձակումդ փորձեր էիր մեզի դէմ: Այդ թուականէն ասդին, այսօր առաջին անգամ ըլլալով կը ստիպուինք նոր դաս մը տալ քեզի: Ճիշդ 496 տարի առաջ, երբ դուք մեղկութեան անձնատուր եղեր էիք եւ չէիք կրցած կառավարել այս հողերը, մենք մեր զօրաւոր ձեռքերուն մէջ առինք ձեր կայսրութիւնը՝ որ վճարուած ցփուհիի մը նման ձեռքէ ձեռք անցած էր արդէն:

Ձեզ փրկեցինք ցփութեան, կաշառքի, գողութեան եւայլ մոլութեանց խորխորատէն, ուր գլորեր էիք:

Միշդ 453 տարի, աշխատեցանք որ մարդ ըլլաք, մարդու պէս ապրիք: Պատահեցաւ որ տկարանանք, եւ դուք այն ատենուան Մեծերուն օժանդակութեամբ ձեր օձիքը ազատեցիք մեր ձեռքէն, հակառակ անոր որ դեռ երախայ էիք, եւ չափահաս ազգի մը իրաւունքը չէիք ստացած:

Եւ դուք իբր վարձատրութիւն մեր այս վեհանձնութեան, 1896ին ապացոյցը տուիք ձեր փառաւոր ապերախտութեան եւ ելաք մեզի գլուխ բռնեցիք:

Արդիւնքը գիտէք, ձեր հաշիւը մաքրեցինք Տոմէքէի դաշտին վրայ, եւ ձեզ պաշտպանող մեծերուն քթին տակ:

Յաջորդ օրն իսկ եկաք մեր ոտքը պագնելու, եւ մենք ալ մեր աւանդական վեհանձնութիւնով ներեցինք դարձեալ ձեզի, ձեր պարապ ուղեղին վերագրելով ձեր յանցանքը:

1911ին, նոր անպատկառութիւն մը փորձեցիք, ձեր վիրաւորուած պոչը քերուիլ եւ արխնիլ սկսաւ, Պալքանեան դաշտերու մէջ մեզի հետ չափուիլ ուզեցիք: Ի՞նչ եղաք, դուք որ մեզ մեր կռնակէն դաշունահարել ուզեցիք, մուկի պէս փախաք ծովու թէ ցամաքի վրայ, եւ ձեր միակ ապաւէնը, Ավէրոֆն ալ լռութեան դատապարտուեցաւ: Ազատագրեցինք Էտիրնէն եւ ձեզ մինչեւ Մակեդոնիա քշեցինք:

Այս դասէն ալ չէիք խրատուած կ'երեւի: Առաջին ընդհ. պատերազմէն ետք, երբ մեր ոտքը

ձեռքը կապուած էր, ձեր բարի սովորութեան համաձայն մեռեալի մը վրայ յարձակեցաք, անոր մաքուր հողերը արբապղծեցիք, եւ սակայն այդ մեռեալը ձեզփառաւորապէս ջախջախեց,ծով թափեց բոլորդ, չմոռնալով նաեւ ձեր վերին հրամանատարէն սկսեալ մինչեւ յետին սպան դերի բռնել ։

Այս բոլորը կը բաւեն հաստատելու թէ քանի փարայի մարդ էք, ինչ հոգի եւ նկարագիր կը կրէք, եւ ինչպէս խաղք ու խայտառակ եղած էք, ամէն անգամ որ մեզի հետ չափուիլ էք ուզած ։

Գիտէ՞ք թէ Թուրքիան ինչպիսի զօրութիւն մըն է ։ Աշխարհի ամենամեծ պետութիւնները նախընտրեցին բարեկամ ապրիլ մեզի հետ, ինչպէս նաեւ, Հիթլէրի պէս յաջողութենէն շլացած մարդ մը քաջութիւնը չունեցաւ դպչելու մեզի ։

Եւ կրակի ու արիւնի ալիքը չկրցաւ մեր սահմաններէն ներս մտնել ։ Մենք ամէն առթիւ մեր ուժը աւելցուցինք, զարգացանք եւ յառաջդիմեցինք ։

Ինչ բարիքներ, ազնուութիւններ ըրինք ձեզի ։ Վերջին ընդհ. պատերազմէն ետք, անօթի եւ թըշուառ էիք, ափ մը չոր բակլայի համար զիրար կը բզկտէիք, եւ մենք ձեզի պարկերով, վակոններով, շոգենաւներով ուտելիք, հագուելիք ղրկեցինք ։

Հեռուն մի երթաք, դեռ մինչեւ վերջին Զատիկը, մենք չէի՞նք որ ձեր հաւկիթը, զատիկը, ուտելիքը ղրկեցինք ձեզի, մեր բերնի հացէն կտրելով ։

Սիրելի Փալիքարիա դեռ հին Թաթավլայի մտայնութեամբ կը շարժիս, եթէ ես մրցումի համար մեր Ֆութպոլի խումբը կը հրաւիրես, եւ երբ կը յաղթուիս, լրբութիւնը կ'ունենաս մեր մարզիկներուն ձեռք վերցնելու ։ Եւ սրու ի նըպաստ, այն Իտալացիին, որ քու հողերուդ վրայ յարձակեցաւ եւ քու արիւնդ խմեց. մնաս բարով, Փալիքարիա» ։

★ «Սօն Սաաթ»ի մէջ, Պահատիր Տիւլկէր կը գրէ.—

Այլեւս յայտնի եղաւ որ բարեկամութեան ըմբռնումը տեղ չէ գտած Յունաստանի ժողովուրդին կիսակիրթ գլխուն մէջ ։ Այս տեղը դէպքը հաստատեց այս իրողութիւնը ։

Յունաստան ինքնիշխան երկիր մը չէ այլեւս ։ Երբ համայնավարական վտանգը անհետանայ, պէտք է հոգատարութեան տակ առնել Յունաստանը, այս հինցած ժողովուրդը խնամակալի մը պէտք ունի ։ Մենք այս աչքով կը նայինք Հելլէններուն ։

Մարդական կեանքին մէջ, պարտութիւն ալ կայ, յաղթանակ ալ կայ ։ Հելլէնները պարտուեր են Թուրքերէն, ասոր համար ինչ անուն տալ այն խելագարին, որ Ակրօպոլիսէ վար նետուելով անձնասպան եղեր է ։

Հապա՞ այս փալիքարեանները, ռատիկանները, պաշտօնեաները, որոնք անամօթաբար յարձակեր են մեր տղոց վրայ, քար կամ նարինջի կեղեւ նետեր են, տոնակոխ ընելով բարեկամութեան տարրական սկզբունքները ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

Քանի տարի

Քանի տարի, քեզ եմ երգած, քեզ եմ կանչած վարար սրտով,— Քանի տարի, միշտ, անդադրում պայքարած եմ քու անունով,— Քանի տարի, սրտիս մէջը քեզ եմ պահած տաք, գորովով,— Սակայն միշտ դու հեռու մնացիր, երազ ու սէր, ով հայրենիք ։

Քանի տարի, նժտեհութեան օրերուս՝ քեզ երազեցի,— Քանի տարի, օր ու գիշեր սիրտս քու կրակով վառեցի, — Ուրախ օրեր ես չտեսայ, քու կարօտովդ ես միշտ լացի,— Ուրացայ ես կեանք ... ընտանիք, ու ամէն բան, իմ հայրենիք ։

Քանի տարի, խնդումն դէմքով, զուարթ սրտով օր չունեցայ,— Ու քեզ մըտքիս մէջը խրուած բեւեռի պէս գամուած տեսայ,— Սիրտս ափիդ մէջ պահեցիր ... տես, մազերուդ տեղը վկայ,— Ու ես երբեք, ուրիշ խորհուրդ, սէր չունեցայ, ով հայրենիք ։

Քանի տարի, ուր որ եղայ, քեզ հետս եմ պտտցուցած,— Գործարանը՝ թէ տունէն ներս՝ ճամբաններէն երբ եմ անցած,—Թեւդ ուսիս՝ սիրականըս, թեւ մ'ալ սրտէդ սիրտս նետուած,— Ջեմ բաժնուած, չեմ հեռացած երբեք քեզմէ, իմ հայրենիք ։

Քանի անգամ, քանի գարուն եկաւ անցաւ ծաղիկներով,— Փունջ մը ծաղիկ, մէկ հատիկ վարդ ձեռքս չառի անոյշ հոտով,— Ախ, դուն եղար իմ ծաղիկ, վարդ, գարուն, արեւ, հուր բուրմունքով,— Ջի ես միայն քեզ ունեցայ ախ իբրեւ վարդ ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ։

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ, 28 Մայիս.— Մենք ալ խանդավառութեամբ տօնեցինք Մայիս 28ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբին ։ Մեր համեստ գաղութը, թէեւ հազարաւոր մղոններով հեռու հայրենիքէն, դէթ քանի մը ժամ ոգեւորուեցաւ անոր ազատագրական պայքարներու ոգեկոչումով, շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ։ Փարիզի ծանօթ խմբակը ի զուր յոյսութիւններ կը թխէ, միտքերը պղտորելու համար, վարձկան գրիչներու միջոցաւ ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը ջանք չէր խնայած, տօնակատարութեան փայլ տալու համար ։

Կը նախագահէր ընկեր Սամուէլ Բրուտեան ։ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը, ընկեր Աստուր Քէօսէեան իր ճառին մէջ իրաւամբ խարանեց Փարիզի եւ ուրիշ վայրերու Ցուդաները, որոնք իրենց տէրը կ'ուզեն ծախել ի սէր 30 կտոր արծաթի ։ Ընկերը խոր տպաւորութիւն ձգեց իր կարճ այլ համառ բանախօսութեամբ ։

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան մասնաճիւղին կողմէ Պ. Խաչիկ Մանուկեան իր կրակոտ ճառով փառաբանեց Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադիրները ։ Այս առթիւ յիշեց նաեւ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը շատ բան կը պարտի Տարօնի աշխարհին, քանի որ Տարօնը որրանը եղաւ հայ յեղափոխութեան գործունէութեան ։

Անակնկալ մը եղաւ ներկայութիւնը Տէր եւ Տիկ. Մարութեանի ։ Ընկերը յուսադրեց ներկաները եւ այս առթիւ պատմեց յուզիչ աւանդութիւն մը, պարզելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը հայկական ազատագրութեան մէջ ։

Նոր Սերունդին կողմէ ուղերձ մը կարդաց Օր. Եղ. Աղամեան, խորապէս յուզելով ներկաները ։ Նախագահը հրաւիրեց հանդիսականները յոտնկայս յարգել նահատակներուն յիշատակը ։ Գուլվառ Օտտոյի Նոր Սերունդի նուագախումբն ալ փայլ կուտար հանդէսին, որ տեւեց ժամը 15էն 22, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ ։ Շնորհակալութիւն բոլորին ։— Թղթակից

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ.— Այս տարի Մայիս 28ը տօնուեցաւ աւելի շուքով ։ Էտէնի սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ ։ Բեմին երկու կողմերը զետեղուած էին Ֆրանսական դրօշներ, մէկ կողմը Անդրանիկի նկարը, միւս կողմը Հայաստանի հանրապետութեան զինանշանը, իսկ մէջտեղը հայկական եռագոյնը ։ Տօնակատարութեան ներկայ էր Dauphiné Libéré մեծ օրաթերթի մասնաւոր թղթակիցը, Robert Confiance ։

Կապոյտ Խաչի անդամուհիները Ֆրանսական քայլերգէն վերջ երգեցին «Զէյթունցիները» ։ Ընկեր Սարգիս Գիլալեանը բացումը կատարելով, բեմ հրաւիրեց Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին ներկայացուցիչները, ընկերներ Ազգէն Մարտիրոսեան (օրուան բանախօսը) եւ Գ. Քիրէճեան ։ Առաջինը իբրեւ ականատես պատմեց անկախութեան պայքարին զանազան ելեւէջները ։ Երկրորդը նկարագրելով հաւաքական պայքարը, յայտարարեց թէ «հայկական հանրապետութիւնը կը պատկանի բովանդակ հայութեան, հետեւաբար բոլոր Հայերը անխտիր պարտին տօնել, Մայիս 28ի ազգային տօնը »։

Խաչուհիները հայկական տարազներով պարեցին տոհմիկ պարեր, ջերմ ծափերու մէջ ։ Յաջող մեներգներ եւ արտասանութիւններ ըրին խաչուհիներ եւ սանուհիներ Հերմինէ Սապօնճեան (Կանանչ գարուն), Ժընըվիէւ Գիլալեան(Սեւորակ աչեր եւ Ֆրանսերէն երգ մը), Մարի Քալայճեան (Թռչէի մտքով տուն), Նուրիցա Շէհէրլիեան (Հայաստանը ու իր զաւակը), Արմինէ Զաթրեան, Հայկանուշ Աստուրեան (Դէպի երկիր), Սիրուն Զաթրեան, Ժանին Գուրսէ, Ռոմանի Օտէթը արտասանելով Ե. Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի»ն արժանացաւ բուռն ծափերու ։ Արտասանութիւններ ըրին նաեւ փոքրիկներ Ժընըվիեւ Ճիզմէճեան, Սահակ Զիլինկիրեան, Լեւոն Զաթրեան, Սարգիս Պօյաճեան, ինչպէս նաեւ ընկեր Յակոբ Պօյաճեան (Հայ հերոսները) եւ համակրելի Նշանը (Հայաստանի դիւցազներէն) ։ Յուզիչ կենդանի պատկեր մը (Դէպի ազատութիւն) ներկայացուեցաւ ընկավարութեամբ, հեծելանիւի պատանի ախոյեան Ժանօ Շէհէրլիեանի եւ մասնակցութեամբ Սիրուն Զաթրեանի,ՍահակԶիլինկիրեանի ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

— —

Նա ջանաց խելքի բերել Մարօն, վերյիշելով հնչակեան կուսակցութեան աւանդութիւններն ու զոհաբերութիւնները, ոգեկոչեց Մուրատի, Արխանեանի եւ այլ գործիչների յիշատակը, կոչ արաւ ,որ շարունակէ կռիւը, յեղափոխական կռիւը թշնամու դէմ ։ Մարօն ոչ միայն այս կոչին հանդէպ մնաց անտարբեր ու անյողդողդ, այլ շեշտեց պէտքը ազգերի եղբայրութեան ու ազգամիջեան ատելութեան ջնջումին ։

Ահա այստեղ, Վահագն ընդոստ տեղից ցատկեց ։

— Ուրեմն Թուրքին պիտի թոյլ տանք, որ մեզ կողոպտէ, մեզ ջարդէ, մեր պատիւը բռնաբարէ, իսկ մեր պատասխանը պիտի լինիւիրել,միայն սիրել ։ Եղա՞ւ, Մարօ ։ Ա՞յս էր Հնչակեանութեան երեսնամեայ քարոզին ուղն ու ծուծը ։ Թուրքին արիւնոտ ձե՞ռքը համբուրել ։

Կատաղած կատուի նման, առելավառ մոլուցքով Մարօն բացաւ բերանը եւ չղթայազերծեց մի խարանիչ ու նախատական Փիլիպպեան հնչակեան գործիչների հասցէին, Նրանց որակելով մարքսիզմի կեղծարարներ, խաբեբաներ եւայլն, որոնք շշմեցուցիչ եւ տխուր'յապաւորութիւն թողին իմ վրայ ։ Վահագն, ամբողջ մարմնով դողբոյթից դողում էր ։ Տեսնում էի, որ հետզհետէ բարկութեան թոյնը կուտակւում էր նրա աչքերի մէջ ։ Զգացի ,որ մի ահաւոր փոթորիկ պիտի ճայթի ։ Բռնեցի Վահագնի թեւը. իբրեւ հրաւէր հանդարտութեան ու պաղարիւնութեան, եւ հազիւ «մընաք բարով» էի ասել Մարոյին, երբ յանկարծ Վահագնը պոռթկաց որոտումի նման ։ Թափ տըւաւ «օրհնեալ» բերանին. բացաւ հայհոյանքի հարուստ տոպրակը ։ Էլ ինչ կար որ չասեց ։ Լուտանքների մի ահաւոր ջրվէժ ։ Նա գերազանցեց պարսիկ ջորեպանն էլ, Պոլսոյ մակուկավարն էլ ։ Ապշած ու ամօթահար մնացի ։ Կեանքումս չէի լսած հայհոյանքի այսքան նրբահիւս ու խայտաբղէտ դարձուածքներ ։ Հաստատ կարելի է ասել, որ հայհոյանքն էլ ունի իր բանաստեղծութիւնը ։ Դժուար եղաւ վերջ դնել այս անախորժ փոխասացութեան, որովհետեւ Մարօն էլ խօսքի տակ մնացող ապրանք չէր ։

Վահագնը սրդողել էր ինձնից ։ Սիրտին ցաւ էր եղել, որ Մարոյի արտասանած անճահ ու անխիղ անուանարկութիւններից յետոյ արդելք եղայ, որ «տա քածին դասը» տար ։

Այդ դէպքից յետոյ Վահագնը փոխուեց ։ Թախծոտ դառաւ ։ Սրտաբեկ ու վշտահար մարդու կերպարանք առաւ ։ Մեր խորհրդակցութիւններին դժկամութեամբ էր մասնակցում ։ Ճաշը ախորժակով չէր ուտում, կարծես թէ պարտականութիւն էր կատարում ։

Բացատրեցի , որ Մարօն յեղափոխական կին է. աքսոր, տառապանք ու զրկանք կրած յեղափոխական է ։ Իր այս ելոյթը մէկ դրուագն է ռուսական յեղափոխութեան հիւանդագին ցնցումներին ու տիրապետող ախտավարակ մտայնութեան ։ Մանաւանդ Մարօն խառնուածքով հարազատ արտայայտութիւնն է, ինքնահաւան, ջղագար ու դիւրագրգիռ մի կին, որի միտումը եղել է տիրապետել ու հպատակեցնել ։ Սա մի տուրք է, որ հայ մարդը պէտք է հատուցի յեղափոխութեան ամենակուլ մողոքին ։ Խօսքերս՝ փոխանակ ամոքելու ու մեղմացնելու Վահագնիբարկութիւնը, ընդհակառակն աւելի խեռ, աւելի մոլեգնոտ դարձրին նրան ։ Այս անգամ թոյնը իմ վրայ թափեց ու սկսեց ինձ աքացել ։

Կիրքը. ինչ ահաւոր ժահր է, որ ոչ միայն կ'ապականէ մարդու բնախօսութիւնը, կը հաշմէ գործարանների (organ) բնականոն ընթացքը, այլ յատկապէս կ'եղծէ հոգին, կը մթագնէ բանականութիւնը, կը սպանէ ողջմտութիւնը եւ մարդու մէջ հանդէս կը բերէ չար ոգին, դեւը, ճիւաղը, որ անզուսպ ,անկուշտ և յաւերժական չարագործն է ։

Նախատեց ինձ, բայց քէն չպահեցի նրա դէմ ։ Հոգին մաքուր էր, հայրենասէր սրտցաւութիւնից սիրտը մղկտում էր, որ Մարոյի նման մի վաղեմի յեղափոխական, իր կուսակցութեան ամէնէն ականաւոր դէմքերից մէկը անիրաւած էր հայ դատը, հայութիւնը ։

Հոգու դառնութիւնը մնաց մինչեւ վերջին վայրկեանը ։ Նաւի կամրջակին վրայ, երբ ողջերթ մաղթեցի իրեն, դառնախաղի ուժգնութեամբ պոռաց երեսիս.

— Պիտի չներեմ քեզ ։ Դուն չլինէիր՝ ես կը սատկեցնէի այդ քածը ։

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(20)

Յաչուհիները բոլորն ալ Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ հագած էին կապոյտ շապիկներ եւ դրած եռագոյն փողկապներ :

Տօնակատարութեան նկարագրութիւնը լոյս տեսաւ Dauphiné Libéré օրաթերթի մէջ: Ցանուն Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի, ընկեր Անդրանիկ Գօյաճեան ջերմապէս շնորհաւորեց բոլոր Յաչուհիները որոնք իրենց մասնակցութեամբ մասնաւոր փայլ մը տուին տօնակատարութեան: Հանդէսը վերջացաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ, «Տալւորիկ» քայլերգով, զոր երգեցին Յաչուհիները, ղեկավարութեամբ Տիկին Նուբիցա Շէհիրլեանի: Հանդիսականները բաժնուեցան հայրենիքի կարօտով,— դէպի երկիր :— Արմէնեաթ

չէյլոր ինքը տուած եղաւ նշանը Լիբիոյ բաժանումին, մինչ արաբական կառավարութիւնները այդ հողամասին ամբողջական պահպանման կողմնակից էին:

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Զորսերու վերջին նիստը կարճ տեւեց: Ամերիկեան պատուիրակը էչիսըն ծրագիր մը ներկայացուց Գերլինի խնդրին մասին եւ առաջարկեց դաղտնի նիստի մը մէջ քննել զայն: Վիշինսկի ընդունեց առաջարկը եւ փափաք յայտնեց որ շարունակուի միաձայնութեան (վեթոյի) խնդրին վիճարանութիւնը:

Ամերիկեան ծրագիրը կ'առաջարկէ.— 1946ին գործադրուած եղանակին համաձայն ամբողջ Գերլինի համար ազատ ընտրութիւններ կատարել չորսերու հսկողութեան տակ: Այս ընտրութեամբ կազմուած քաղաքապետական վարչութիւնը առժամեայ կերպով պիտի ունենայ կառավարական հանգամանք ըստ նոյն 1946ի սահմանադրութեան: Քաղաքապետական ժողովը պիտի պատրաստէ վերջնական սահմանադրութիւնը Մեծ Գերլինի հողամասին համար: Քառեակ հրամանատարութիւնը պիտի վերակազմուի նոր հիմերով: Գրաւման ծախքերը նուազագոյնին պիտի իջեցուին:

★ Լուր ելած էր թէ Զորս Մեծերը՝ Մարաջախտ Սթալին, նախագահ Թրումըն եւ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի վարչապետները Եւրոպայի մէջ իրարու պիտի հանդիպին: Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Փարիզի ժողովին պարզած կացութեան առջեւ հաւանական չէ նման հանդիպում մը:

70.000 ԹՈՆ ցորեն փոխ պիտի տայ Իտալիա Ֆրանսայի, որպէսզի հացի պարենաւորումը չխանգարուի, մինչեւ նոր բերքին հաւաքումը: Հոլանտա ալ խոստացած է ցորեն տալ Ֆրանսայի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավարներուն առաջնորդը, Այզլըր, որ Անգլիոյ մէջ ձերբակալուելէ վերջ անպարտ արձակուած էր, օդանաւ մը նստելով հունչը րփակա առաւ: Յետոյ պիտի երթայ Լայփցիկ, իբրեւ դասախօս համալսարանին ընկերային գիտութեանց :

ՀԱՅ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ մը Գօղոս Համբարձումեան, 7 Rue Daru, անձնապան եղաւ, զոհուելով խաբեբաներու: Բարեկամի մը յանձնարարութեամբ օր մը իրեն կը ներկայանայ ազգակից մը որ կ'ըսէ թէ ինք Սէթի մէջ վաճառական է եւ կը ճանչնայ մեծահարուստ մը որ գոհարեղէն գնել կ'ուզէ: Համբարձումեան որ միջնորդ մըն էր, կը վարանի: Յաջորդ օրեր գնորդները կը ներկայանան եւ կը համոզեն զայն, որ կ'երթայ հրապարակէն կը հաւաքէ գոհարեղէններ զորս յաճախորդները կը գնեն 2 միլիոն ֆրանքի: Վճարման պահուն յաճախորդը կ'ըսէ թէ Ֆրանքը դրամատունէն գանձելու ժամանակ չունենալով իբր աւանդ 6000 տոլար կը թողու: Գոհարավաճառը կը համրէ եւ կուտայ յաճախորդին որ պահարանի մը մէջ գոցելով կը թողու հոն: Մարդիկը չեն գար, Համբարձումեան կը բանայ պահարանը եւ կը տեսնէ թէ իրականին տեղ 6000 կեղծ տոլար դրած են մէջը: Ապրանքին տէրերը կը պահանջեն իրենց դրամը, ոմանք համբերատար են, ուրիշներ ոչ: Տեսնելով որ երկու միլիոն պարտքին տակէն չպիտի կրնայ ելլել, առջի գիշեր, կնոջմէն գաղտնի, կ'երթայ խոհանոց, կազի ծորակները կը բանայ, շիշ մը կարմէնալ կը խմէ եւ անձնասպան կ'ըլլայ:

Ոստիկանութիւնը յայժմ կը փնտռէ այդ գողերը, որոնց հետքին վրայ կը գտնուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ստացած է Իթալիի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը Տէր եւ Տիկին Հ. Գրիգորեանէ 2000 Ֆր., Գ. Սերոբեանի մահուան առթիւ: Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Սահակ Յովհաննէսեանէ 2 հազար ֆրանք իրենց մօր մահուան առթիւ:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Dumesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28ԸԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Ընկերվարական ներկայացուցիչներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքապետը:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Մ. Մուրատեան, Օր. Ա. Ուստուլիկեան, Գ. Աւ. Քիւփէլեան, Գ. Ս. Անդրէասեան (երգ) եւ ընկեր Զոհրապ Մուրատեան (արտասանութիւն), ինչպէս նաեւ «Գուսան» երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գ. Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆի :

Մուտքը ազատ է :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Charenton Ecoles, եւ առնել 103 թիւ հանրակառքը, իջնել Place de la Mairie :

✕

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, չաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson:

Պատուոյ Նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի:

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Գ. ՍԷՏԷՖԵԱՆ (երգ)

Կատակերգութիւն մը ԱԴԱՄԵԱՆ Թատերախումբի անդամներու կողմէ: Ընտիր նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար :

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Հաղորդ. միջոց.— Gare du Nordէն ժամը 14.19ին:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ այսօր, չաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

★

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի: Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23:
72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կր խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կովկասեան նուագ (Գ. Բենօ, Սէյրան եւՈւնանեան), արտասանութիւն Գ. Միճեան, Տ. Աղլաղանեան, երգ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Մ. Մուրատեան, Ջ. Գասեան, հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութիւն.— Porte d'Orléansէն 188 թիւ օթօպիւս, métro Bourg la Reine:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Սէնթ Էթիէնի Անտոք ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բարգէն Սիմի խումբի:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ 16 rue J. B. Davidի ծանօթ սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Պիտի ցուցադրուի Հայաստանի ազատագրումը մարմնացնող անտիպ պատկեր մը:

Մուտքը ազատ է :

Մարսէյլի Նոր Սերունդի
դաշտագնացութիւնը

Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel Airի ակինմօտ, Voley Ball, Boules, դրօշարշաւ եւ անակնկալներ: Հաղորդակցութիւն.— Առնել Էքսի օթօքարը եւ իջնել Bouc Bel Air:

ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՇ-ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան տարելիցին, այս չաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի D. սրահին մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ :

ՑԱՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ ժամը 8.30ին Արմեան դպրոցի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալբի Իշխանուհի Երկայնաբազուկ Արղութեանց իր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր բարեկամներու եւ ի մասնաւորի Նիսի հայ գաղութին որ նախաձեռնարկ եղաւ իր ամուսնոյն ողբացեալ

ԻՇԽԱՆ ԲՈՐ. ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՑԻ

ազգային յուղարկաւորութեան: Այս առթիւ այս կիրակի յունիս 5ին ժամը 11.45ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Նիսի Ռուսական եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

Այս կիրակի, Վալանսի Մարզական Միութիւնը, «Tournoy sixte»էն վերջ, իրիկուան ժամը 8.30ին կը հրաւիրէ մարզասէր հայրենակիցները Salle Charreton, իր տարեվերջի խնջոյք-երեկոյթին:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն :

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville): ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ:

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

★ Այս կիրակի ժամը 3ին ֆութպոլի մրցում Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ. ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին մարզադաշտին վրայ 2 rue de Seine: Հաղորդակցութեան միջոց.— Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ autobus եւ իջնել rue de Seine:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԷՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

5 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լեւոն - Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական ժան էգառի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

ընտանեկան քառոյալից գօմէտի տամ 4 արար:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

Կապ. Խաչի օրը Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը այս կիրակի պիտի տօնեն ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, Սալ Մագընոյի մէջ: Կը խօսի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գ. Սահակ Յովհաննէսեանի իր սիրելի մօրը մահուան առթիւ: Ցաւակցութիւններ նաեւ Գ. Օննիկ Վարդանեանի իր աներհօր մահուան առթիւ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 5 JUIN 1949 Կիրակի 5 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5865-Նոր շրջան թիւ 1276

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՌ ՊԱՀԵԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈԳԻՆ

Ընդհանրացած կարծիք մըն է թէ՝ յուսահատական է Սփիւռքի հայութեան վիճակը եւ թէ նոր սերունդը ուշ կամ կանուխ դատապարտուած է կորսուելու այս օտար ափերուն տակ :

Զարգացած մարդարէներ նոյնիսկ կը պնդէին թէ 25 տարի անգամ չի դիմանար արտասահմանի հայութիւնը : Թէ սպիտակ ջարդը շատ աւելի վտանգաւոր է քան կարմիր ջարդը, որուն զոհ գնաց հայ ժողովուրդին կէսը Թուրքիոյ մէջ :

Որոշ ճշմարտութիւն կայ անշուշտ յայտնուած կարծիքներուն մէջ, սակայն սխալ է ամէն ինչ սեւ տեսնել եւ յուսահատական կանչեր արձակել :

Ըսենք անմիջապէս, որ հայութեան համար ոեւէ վտանգ չի սպառնար արեւելեան — մասամբ ալ պալքանեան — գաղութներուն մէջ, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Պարսկաստան, Եգիպտոս, Կիպրոս եւ Թուրքիա ուր կ'ապրի արտասահմանեան հայութեան մեծամասնութիւնը :

Այս երկիրներուն մէջ ունինք մեր սեփական դպրոցները, նախակրթարանէն սկսեալ մինչեւ միջնակարգը եւ նոր սերունդը հոն կը սորվի իր մայրենի լեզուն այնպէս, ինչպէս ժամանակին մենք կը սորվէինք մեր ծննդավայրին մէջ : Երկրէ երկիր փոքրիկ սեղմումներ կան անշուշտ, կարեւորն այն է սակայն, որ հայերէնը հայ մանուկին ուսպատանիին համար օտար լեզու մը չէ յիշուած երկիրներուն մէջ :

Վտանգը կը սպառնայ մանաւորապէս Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի (Հիւսիսային թէ Հարաւային) հայութեան : Այս երկիրները իրենց բարձր մշակոյթով, քրիստոնէական կրօնքով եւ արդիական կեանքի ամէն տեսակ հրապոյրներով մեծագոյն թակարդը կը կազմեն մեր նոր սերունդին համար :

Մանաւանդ որ չունենալով հայկական դպրոց — մանկապարտէզ ու նախակրթարան, — այս երկիրներուն մէջ հասակ նետող մեր զաւակները, իրենց աչքերը կը բանան օտար վարժարաններու մէջ, կը հեգեն ու կը գրեն օտար լեզուով, օտար ուսուցիչներու շունչին տակ ու կը մեծնան իբրեւ քաղաքացիները այն երկրին, ուր ծնած են :

Արտասահմանի հայ կազմակերպութեանց գլխաւոր մտահոգութիւնն է ազգապահպանումը — նոր սերունդի փրկութիւնը :

Ճիշդ է, որ լեզուն կը կորսուի հետզհետէ : Կարեւորը ազգային ոգիի պահպանութիւնն է :

Թուրքիոյ շատ մը շրջաններուն մէջ ալ մեր հայրենակիցները կորսնցուցած էին իրենց մայրենի լեզուն, ինչպէս Կիլիկիա, Կեսարիա, Պրուսա, Քէօթահիա, Գոնիա եւայլն, եւ սակայն հայրենասիրութեան կողմէ ո'չ միայն վար չէին մնար հայախօս քաղաքներու հայերէն այլ տեղ տեղ կը գերազանցէին ալ զանոնք : Սերտօրէն կապուած էին մեր բոլոր սրբութեանց եւ քանիցս ապացոյցը տուած էին իրենց ազգասիրութեան :

Եթէ անցեալին մէջ Լեհաստանի, Պուքովինայի ու Կալիցիոյ բազմահազար հայ գաղթականները անհետ կորսուեցան, տարբեր պատճառներ կային :

Դարն ու պայմանները բոլորովին փոխուած են հիմա :

Արդարութեան դարուն մէջ կ'ապրինք այժմ : Գաղութէ գաղութ եւ արտասահմանէն հայրենիք հոգեկան կապ մը կայ ներկայիս՝ շնորհիւ մամուլին եւ անթելին, որոնք գոյութիւն չունէին այդ դարերուն :

Այսօր ունինք սեփական հայրենիքի փոքրիկ կտոր մը, ստեղծուած 31 տարի առաջ, որուն վրայ կը դուրգուրանք բոլորս եւ որուն սահմաններուն ընդարձակման եւ վերջնական բարելաւման կը բաղձանք :

Նոր սերունդին ներշնչենք ազատ հայրենիքի գաղափարը եւ զայն պատրաստենք իբրեւ քաղաքացի վաղուան անկախ Հայաստանին : Սորվեցնենք եւ սիրցնենք անոր Հայոց անցեալ փառքը, Ոսկեդարը, ազատագրական պայքարները, հայ մշակոյթն ու գրականութիւնը :

Վստահ ըլլանք, որ մեր զաւակները պիտի չկորսուին հայութեան համար, եթէ յաջողինք անոնց հոգիներուն մէջ վառ պահել հայրենասիրութիւնն ու ազգային զգացումը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Մայիս 28ը Եգիպտոսի մէջ

ԲՈԼՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻՆ

«Յուսաբեր»ի մէջ կը կարդանք (28 Մայիս).— Այսօր շաբաթ, Հայաստանի Հանրապետութեան 31րդ տարեդարձի առթիւ, գոց են Ազգ. վարժարանները թէ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ : Գոց են զոյգ քաղաքներու նաեւ ազգ. առաջնորդարանները :

Այսօր, շաբաթ, ի յիշատակ Հայաստանի անկախութեան նախօրեակին զոհուած բիւրաւոր նահատակներուն, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Առաջնորդ Սրբազան հօր : Ներկայ էին նաեւ հիւրաբար քաղաքս գտնուող Երուսաղէմի միաբաններէն Հոգ. Տ. Տիրայր վրդ. Տէրվիշեան եւ ամբողջ քահանայից դասը : Դպրապետ Պ. Ղ. Ղազարոսեանի ղեկավարութեամբ՝ ժամերգութեան կը մասնակցէր երգեցիկ խումբը :

Հակառակ գործի օր ըլլալուն, եկեղեցին բերնէ բերան լեցուն էր հայրենակարօտ եւ ազատատենչ ազգակիցներով, մեծ մասամբ երիտասարդներ, որոնք եկած էին մեծարելու խնկելի յիշատակը հայրենիքի ու ազատութեան համար զոհուող մեր բազմահազար հերոսներուն :

Հոգեհանգիստի արարողութեանց ներկայ էին նաեւ Գալուստեան եւ Նուպարեան վարժարաններու տնօրէնները, ուսուցիչներ եւ աշակերտներ :

Այսօր, Մայիս 28ի առթիւ, փակ էին ոչ միայն առաջնորդարանները եւ ազգ. վարժարանները, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, այլեւ Գահիրէի վիէննական եւ Աղեքսանդրիոյ Վենետիկեան Մխիթարեան վարժարանները :

Եկեղեցական արարողութիւններէն ետք, բազմաթիւ ծանօթ անձնաւորութիւններ առաջնորդարան գացին եւ իրենց շնորհաւորութիւնները ներկայացուցին առաջնորդ սրբազան հօր՝ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 31րդ տարեդարձին առթիւ :

Հոգեհանգիստը եւ եկեղեցական արարողութիւնները վերջացան ժամը 10ին եւ ժողովուրդը ցրուեցաւ ուրախ եւ խանդավառ տրամադրութեամբ :

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆՈՐ ՊԵՏԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Լիբանանի Հայոց Կաթող. փոխանորդ Խադ արք. Աջապահեան ընկերակցութեամբ Եղիշէ Աբեղայ Կիզիրեանի, Ապրիլ 27ին մեկնեցաւ Դամասկոս շնորհաւորական այցելութիւն տալու Սուրիոյ վարչապ.գնդ. Հիւսնի Զայիմի, յանուն Կիլիկիոյ հայրապետին եւ բոլոր թեմերու Հայութեան : Տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է շատ սիրալիր մթնոլորտի մէջ : Խադ արք. ըսած է թէ Մարտ 30ի Սուրիոյ պետական յեղաշրջումը մեծ տառերով պիտի արձանագրուի Սուրիոյ պատմութեան մէջ : Խօսած է մեր ազգային ներքին կեանքի մասին, եւ ըսած է թէ արաբերէն լեզուի զօրացման համար մեծ աշխատանք կը տարուի թէ, մեր նպատակն է սուրիական սիրելի հայրենիքին ընտիր քաղաքացիներ պատրաստել :

Գնդապետը ի պատասխան յայտարարած է.— Ես լաւ կը ճանչնամ Հայերը : Անոնք մեր հայրենակիցներն են : Աշխատասէր, օրինապահ եւ Սուրիոյ լաւագոյն քաղաքացիներն են : Եւ միշտ պատրաստ եմ օգտակար ըլլալու Հայերուն : Հայոց հանդէպ բարեացակամ ըլլալը պարտականութիւն կը համարեմ :

ԱՏԱՂՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Ռումանական թերթերը կը գրեն թէ Քոսթանցայի նաւահանգիստը գտնուող «Տիմիթրոֆ» շոգենաւին մէջ բեռցուեցան Հայաստան ղրկուելիք ատաղձները, Պաթում փոխադրելու համար :

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ժողովը կը շարունակէ իր գումակ նիստերը Պերլինի խնդիրը լուծելու համար :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր կառավարութիւնը սկսած է երկրին կազմակերպութեան : Երեւոյթներու նայելով, իշխանութիւնը չափաւոր պիտի ըլլայ, առեւտուրը պիտի շարունակուի եւ փոխանցման շրջանի մը համար համայնավար սկզբունքները ամբողջովին չպիտի գործադրուին :

Թուրք պաշտօնեայ մը անձնապաշտ Ռուսիոյ մէջ

ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԱՐԱ, 3 Յունիս.— Արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Մայիս 31ին, Խորհրդային Միութեան օտար յարաբերութեանց պետը հեռախօսած է Մոսկուայի Թուրք դեսպանին թէ, Թրքական դիւանագիտական թղթատարին պաշտօնեան Կիւզալթան որԱնգարա մեկնելու վրայ էր, Մայիս 30ին անձնապանութիւն փորձած էքունքին ատրճանակ մը պարպելով, իր յարկաբաժնին մէջ. յիշեալը ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով Սօչիի մօտակայ հիւանդանոց մը փոխադրուած է :

Անգարայէն հրահանգ տրուեցաւ Պաթումի Թուրք հիւպատոսին վիրաւորին մօտ երթալ, բայց ռուս արտաքին նախարարութիւնը հաղորդեց Թուրք դեսպանատան թէ վիրաւորը յաջորդ օրը մեռած է, հակառակ կատարուած վիրաբուժական գործողութեան :

Զեկոյցը կը ծանուցանէ թէ Թրքական իշխանութիւնները այս մահուան մասին անհրաժեշտ բոլոր տեղեկութիւնները ուզած են խորհրդային իշխանութիւններէն, քանի որ դէպքը մեծ յուզում պատճառած է Թուրքիոյ մէջ, ուր շատեր չեն հաւատար անձնասպանութեան տեսակէտին :

★ Պոլսական թերթերը կը պատմեն թէ կոմինֆորմը կը գործէ Թուրքիոյ մէջ : Ոստիկանութիւնը Ատանայի մէջ ձերբակալեց ռուս գաղտնի ոստիկանութեան երեք գործակալները որոնք Անգարայէն Ատանա գացած էին ձերբակալելու համար Հանովպէր անուն կինը : Այս կինը եւ այր մը, երկուքն ալ Թուրք, Մոսկուայէն Անգարա ղրկուած էին իբր լրտես : Սակայն ասոնք Թուրքերուն կողմէ անցած ըլլալով, ռուս գաղտնի ոստիկաններ յաջողած էին առեւանգել այրն ու անհետացնել, իսկ կինը վախէն Ատանա փախած էր : Ռուս ոստիկանները հետամտած էին զայն եւ երբ Ատանայի Էրճիյաս Փալաս պանդոկին մէջ անոր սենեակը մտնելով կ'ուզէին ձերբակալել, կռիւ մը սկսած է, ազմուկէն ոստիկանները հասած եւ ձերբակալած են Ռուսիոյ գործակալները որոնցմէ մէկը Հայ է կ'ըսեն Թուրք թերթերը :

Աղմկայարոյց ձերբակալութիւններ

16 ՀՈԳԻ ՓԱՐԻԶԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԵՂԵՐ

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 16 հոգիներու խումբ մը որ՝ կը ծրագրէր, տօնական օրերէն օգտուելով, յարձակիլ եւ ձեռք առնել կառավարութիւնը : Ասոնք, կապ հաստատելով կարգ մը սպաներու հետ, կ'ուզէին զէթ բանակին մէկ մասն ալ իրենց կողմը շահիլ եւ օգտագործել :

Ոստիկանութիւնը լուր առնելով դաւադրութեան մը մասին, ձերբակալեց հինգշաբթի օր, Սէն Քլուի մէկ ճաշարանին մէջ՝ ճարտարագէտ մը, երկու կարաժիստներ, եւ ձկնաբոյծ մը երբ միասին կը ճաշէին զինուորականի մը հետ : Ասոնց յայտարարութեանց վրայ, ոստիկան զօրքերը ճամբաները կտրելով բռնեցին Լօնկժիւմոյի մէջ Փէրիկէօյէ եկող օթօքար մը ուրկէ ալ վեց հոգի ձերբակալուեցան, որոնց մէջ կան լրագրող մը, ատամնաբոյժ մը, Փէրիկոյի առեւտրական սենեակին մէկ պաշտօնեան, շօֆէօրներ եւն. : Օթօքարին մէջէն գտնուեցան երկու միթրայյէթ եւ չորս ատրճանակ : Ուրիշ կառքի մը մէջ, Մէօտօնի մօտ, ձերբակալուեցան չորս հոգի եւս որոնք են Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին անդամ տը Կոլի կուսակցութենէն Պ. Ժաք Բաթօ, ընկերութեան մը տնօրէն Ռօժէ Պառէ, Սիթրոյէնի մասնագէտ գործակալ Րէյմօն Շափըրոն եւ ուրիշ մը : Ասոնց ալ մօտը կար 2 միթրայյէթ, հրացան մը եւ երեք ատրճանակ :

Ձերբակալուած 16 հոգին հարցաքննուեցան անմիջապէս, որոնցմէ հինգը միայն վար դրուեցան, մին քաղաքապետական խորհրդականը :

Երբ հարցուեցաւ թէ ինչպէս 16 հոգիով պիտի գրաւէին նախարարութիւնները, ասոնցմէ մէկը պատասխանեց. «Համոզուած էինք թէ ուր որ ներկայանայինք բարեկամներ պիտի գտնէինք դռները բանալու համար» :

Ամէն պարագայի լուրջ բան մը չկարծուիր եղածը, ինչպէս թերթերը կը հաղորդեն : Իսկ տը Կոլի կուսակցութեան կեդրոնը ցեկոյց մը հրատարակելով կ'ամբաստանէ ներքին նախարարը իբր կազմակերպիչը այս դաւադրութեան, թէ ոստիկանութիւնը ինք սարքած է այս խաղը օգտագործելով կարգ մը մարդոց միամտութիւնը եւ թէ իրենք նախապէս լուր ստացած էին այս սադրանքին մասին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ ամերիկեան օդային ուժերը 8000էն 12 հազարի պիտի բարձրացնէ ամերիկեան հրամանատարութիւնը :

ՀՈԳԻՆ ՆԱԽ

Արձանագրութիւն մը աչքիս զարկաւ յանկարծ երբ կը նայէի զանազան անուններ եւ թուականներ կրող մարմարէ տախտակներուն որ կը ծածկէին Սուրբ Անտոն Փատովացիին խորշին պատերը։ Ան կը զանազանուէր այդ բոլորէն։ Նոր էր մարմարիոնը։ Կը կրէր Հայուհիի մը անունը։

Զի զարմացներ այլեւս մեզ՝ Փարիզի մէջ՝ Հայու մը անունը առեւտրական ցուցատախտակի մը վրայ։ Հայու մը կամ Հայուհիի մը կարելի է հանդիպիլ հոն ուր չենք սպասեր իրենց, հեռաւոր նահանգի մը չուկային վրայ, միջազգային ցոյցի մը դրօշակին տակ, կասկածելի փողոցի մը խորը, պալ միւզէթի մը նուագախումբին մէջ։ Հայը ամէն տեղ է, բոլոր ճամբաներուն վրայ, կը խօսի ամէն լեզու, կը հետեւի ամէն գաղափարի։ Հայրենակիցի մը հանդիպած եմ ամէն ուղղութեան վրայ։ Տեսած եմ հայ մայրիկ մը՝ միս մինակ մէթրոյին բազմութեան մէջ։ Չեմ զարմացած։ Բայց այս արձանագրութիւնը ... Ուրկէ՞ ուր այս օտար եկեղեցիին մէջ։

Կը նայէի շիրմաքարերու տպաւորութիւնը ձգող, անցած այդ քարերուն, որոնք քով քովի, վարէն վեր, բռնած էին պատերը՝ առանց բաց ճեղք մը ձգելու, տեղին սգութիւնը բացատրող խնայողութեամբ մը։ Կը նայէի սուրբին արձանին ոտքերուն տակ, գետինը եւ խոնաւ խորշին մուտքը գոցող մանկաչափ երկաթորմին վրայ դրուած ծաղիկներուն, եւ սթափեցայ յանկարծ։ Հայուհի մը։ Բոլորին պէս, իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէր սուրբին։ Միտքէս չէր անցներ երբեք։

★

Մտած էի եկեղեցիէն ներս՝ խաղաղութիւնը տեսնելով։ Կար երկնային ամայութիւն մը։ Կը փայլէին մոմերուն ոսկի բոցերն ու ելեկտրական ճրագները։ Վեհութիւն մը։ Միջնադարեան ոգի մը։ Կախած էին շուշանակիր ճերմակ ու կապոյտ դրօշակներ։ Միամիտ պարզութիւն մը կար ծաղկեփունջերով զարդարուած դունաւոր արձաններուն վրայ։ Կը շրջէի։ Երգեհոն մը կը յորդէր մեղմօրէն, կը խօսէր հոգեկան մաքրութենէ։ Կը բանար ձեռքերը գրկելու համար կիսամութին մէջ՝ անկիւն մը ծունկի եկած քանի մը աղօթողները։ Ներկայ էին ցաւոտ հոգիները բուժող այդ ձեռքերը։ Եւ սակայն կը հեռանային անոնք՝ քանի կ՚առաջանային։ Մարդիկ կան որոնց առջեւ փակ է միշտ խաղաղութեան ճամբան։

Այսպէս, Պոպլէռ ինկաւ չանթահար՝ այն օրը երբ մտաւ գաւառական եկեղեցիէ մը ներս։ Ապրած էր զրկանքին ու թշուառութեան մէջ՝ միշտ երջանկութեան սպասելով։ Յոգնած, մարմինն ու հոգին կրծուած, անտեսուած, դառնացած նաեւ իր հայրենիքին դէմ, քալեց դէպի խորանը՝ քիչ մը անդորրութիւն խնդրելու համար՝ իր զղջումներուն փոխարէն։ Ինկաւ, հակառակ իր հոյակապ տաղերուն, որոնք՝ հրէշէն խլուած՝ աւելի արդար, իրական ու գեղեցիկ էին քան աղօթքները ոմանց։ Ձեռքերը չմօտեցան անոր որ եղած էր քաջ՝ տոկալով զլացուած կեանքին ահերին ու վախին, մահուան սարսափին ու փափաքին, ձանձրոյթին, վատութեան, անարժաններու յաջողութեան, ախտին, անմատչելի կիներուն գեղեցկութեան, եւ գինք հալածող իր գիտակցութեան որ կը տեսնէր իր եւ ուրիշներուն տգեղութիւնը։

Կը քալէի, կ՚անցնէի տաճարին մէկ կողմէն միւսը։ Եւ ահա, կը գտնէի ես զիս սուրբ Անտոնին առջեւ։ Հայուհին դրաւեց յանկարծ ամբողջ հոգիս։ Ո՞վ էր։ Ի՞նչ էր խնդրածը — վերադա՞րձը դերի ինկած զաւկի մը, բուժո՞ւմը հիւանդ ամուսինի մը, սէ՞ր մը... Ի՞նչ էր փնտռածը զոր գտած էր օտար սուրբին շնորհիւ—կորսուած դոհա՞րմը, հոգեհատոր կատո՞ւ մը...

★

Մեծ գոհունակութիւն մը տուաւ ինծի նախ այդ արձանագրութիւնը։ Հպարտութիւն մը։ Ներկայութիւնն էր մեր ցեղին՝ այդ օտար եկեղեցիին մէջ։ Բաց պատուհան մը՝ մեր ողբերգութեան վրայ։ Յղճմտանքի ձայն մը։ Աղօթողներուն հետաքրքրութիւնը շարժող յիշատակութիւն մը՝ արժանի՝ յիշուելու աշխարհի բոլոր էակներէն ու բոլոր աղօթքներուն մէջ։ Համարձակ ու անկեղծ խոստովանութիւնը հայ հոգիին։ Վկայութիւնը հայ հոգիին երախտագիտութեան։ Հաւատքը։ Սուրբ Անտոն կը գտնէր կորսուած իրերը, կը վերադարձնէր զանոնք իրենց տէրերուն, նոյնիսկ Հայուհիի մը։

Չէի կրնար ժխտել սուրբին զօրութիւնը։ Կայ անպայման անյայտ ուժ մը՝ մարմինէ մարմին, հոգիէ հոգի, ողջերուն եւ մեռելներուն միջեւ նաեւ թերեւս։ Չէի կրնար դատապարտել Հայուհին։ Բոլորին պէս էր, կ՚ուզէր որ կեանքը ըլլար հեշտ ու կրօնքը, հոյակապ ճարտարութեամբ մը՝ կը հաշտեցնէր այդ հակասութիւնը կեանքին եւ երկինքին։ Կը նայէի։ Ժպիտ եւ զգրդածութիւն կար սուրբին դէմքին վրայ։ Դառնութեամբ հաստատած հոգի մը՝ իր մաշած արձանին մէջ՝ որուն գոյները մարած էին արդէն։ Կը ճառագայթէր անծանօթ Հայուհիին ոսկետառ անունը՝ մոմերու լոյսին ներքեւ։ Կը ժպտէր սուրբ Անտոն՝ երեխայ մը թեւերուն մէջ։

Եւ սակայն, կը ծաւալէր հետզհետէ մէջս կորուստի մը տպաւորութիւնը։ Կորուստ մը՝ որուն առջեւ անկարող էր սուրբ Անտոն Փատովացին։ Ան անզօր էր մեր ցեղին վերադարձնելու մեր մոլորած բեկորները։ Ընդհակառակն կը գրաւէր, կը խլէր զանոնք մեզմէ, կը դարձնէր օտար մեզի եւ մեր երազներուն։ Հայուհին անոնցմէ էր թերեւս որ կ՚ուրանան իրենց հայութիւնը։ Կը հետեւէին վարդապետներուն որ կը պոռան իրենց հայութիւնը, կուտան մեզի հրաշալի մատեաններ՝ որոնք սակայն օտարութիւն կը հոտին ու զերծ են կրակէն որ մերն է։ Կ՚աճէր հետզհետէ կորուստի մը մտածումը, կը դառնար բողոք, մինչ կը տարածուէր կամարէ կամար, սիւնէ սիւն՝ քաղցրութիւնը երգեհոնին, անզօր՝ նոյնպէս։ Գոհացում պիտի չտար մեզի նոյնիսկ աշխարհի խաղաղութիւնը, եթէ ան մէկ կողմ ձգէր մեզ ու մեր պահանջը։ Խաղաղութիւն պիտի չըլլար։ Մարդկութիւնը կրնար հրաժարիլ այլեւս պատերազմելէ։ Բայց մե՞նք։ Մենք որ կը սպասենք հրէշի մը տապալման։ Մենք որ չենք խաղաղած։

Կը նայէի եւ կը տեսնէի տխուր պատկերը որուն կրնանք վերածուիլ օր մը։ Չէի կրնար տանիլ։ Տարբեր ճակատագրի մը արժանի էր դարերու մաքառումներէն, ջարդերէն, զրկանքներէն ու հալածանքներէն վերապրած, ստեղծագործ մեր ժողովուրդը։ Կը նայէի երկար ու դժբախտ ճամբայ մը կտրած ուղեւորի մը պէս։ Ջիղով ջիղ էի։ Կը յիշէի։ Ընկերներ որ մեռան հիւանդանոցներու մէջ։ Ուրիշներ որ ուրացան իրենց ինքնութիւնը կնոջ մը ծիծին առջեւ։ Զոհերկրին պատերազմի բոլոր ճակատներուն վրայ։ Աղջիկներ ու մանչեր որ մեծցան խառնածին, օրրայիօրէն մոլար՝ հակառակ իրենց յաւակնութիւններուն։ Ոչ մէկ ազգութիւն իրենց մէջ։ Գաղթականներ նորէն մէկ ծովէն միւսը։ Վերադարձ՝ դարձեալ։ Տերեւաթափ, սպառում, անդառնալի կորուստ մը երկրագունդին մէկ ծայրէն միւսը։ Յոյս մը նորէն ու յուսալքում մը, ինչպէս միշտ, ամէն պատերազմէ վերջ։ Խեղճութիւն մտքի։ Թաւալում մը պառակտումներու ցեխին մէջ։ Ազգային պատկեր մը՝ ցեխոտ ձեռքերով գծուած։ Գոռթկացխոռվքս։ Օտարութիւնը կը սպանէր մեզ եւ Հայուհի մը կը փառաբանէր օտար սուրբ մը։ Խոսեցաւ սիրտս։

— Ո՞ւր են մեր սուրբերը։ Ինչո՞ւ, ի՞նչպէս կորսնցուցին անոնք իրենց զօրութիւնները։ Ի՞նչպէս չկրցան պաշտպանել մեզ, մեր եկեղեցիները՝ երբ ախոյեաններու կը վերածուէին անոնք, մեր բարեպաշտ վանահայրերը՝ երբ աւազակները հրաշէկ պայտեր կը զամէին անոնց ոտքերուն, մեր հերոսները՝ երբ անոնք կ՚իյնային յանուն արդարութեան, մեր աղջիկները, մայրերը...Ո՞ւր են,ո՞ւր է ան որ գոհացում պիտի տար Հայուհիին եւ բոլոր անոնց որ կը թափառին հաւատքին ճամբաներուն վրայ՝ բոլորէն լքուած։ Ո՞ւր են անոնք որ, մեր հողերուն վրայ, կը մտածէին հովիւին ու հարսին, լարախաղացին եւ պանդուխտին։ Անոնք որ պահեցին ու պաշտպանեցին ժողովուրդը դարերէն ի վեր։ Անոնք ժայռ էին խլամութեան ծովուն մէջ։ Մեր կեանքը ծանր էր այդ ժայռերուն վրայ։ Բայց դառնութիւնը կը պրկէր մեր ինքնութիւնը, ապրելու կամքը։ Ո՞ւր են։ Օգուտը հաւասար էր վնասին։ Չկան։ Աւելի մեծ է վնասը։

★

Մէկ խնդրանք միայն, օ՜ սուրբ Անտոն, մերժէ բոլոր հայրենակիցներս։ Գիտեմ շատ ծանր է այս ուղածս անոնց համար որ տէր մը չունին։ Բայց մերժէ՛։ Բա՛ց բերանդ եւ ըսէ թէ ինչ զըրկանքներով հասած են այդ ժպիտդ, թէ խաթարումներուն ամէնէն տգեղը այն է որ կ՚ըլլայ հարստութեան եւ երջանկութեան մէջ։ Երջանկութիւնը մեր ամէնէն մեծ դժբախտութիւնն է երբ կը թըմրեցնէ ու կ՚այլասերէ հոգիները։ Տեսած եմ կառքի, տունի եւ գործի տէր հայրենակիցներ որ Հայու չէին նմաներ այլեւս։ Նախընտրելի է որ գոհացում չգտնէին բոլոր անոնք որ չեն ուզեր նայիլ իրենց ետեւ, որ չեն գիտեր տալ։ Կը մաղթեմ որ աձկութիւնը ըլլայ կրակ մը՝ անոնց որ պատրաստ են գրաստանալու եւ հոգեփոխ ըլլալու, իյնալու չտեսութեան ու յաւակնութեան մէջ։Այրէն իրենց հարստութեան մէջ։ Կը մաղթեմ որ այդ կրակը ըլլայ կարօտ մը։ Ան էար շնորհ պիտի տայ իրենց դէմքին, պիտի բանայ իրենց հոգին։ Այսպէս է որ ինկած են կայսրութիւնները, յղփացած, ցոփացած ու անհետացած ի սպառ, մինչ մեր ազգային ոգին մնացած էր միշտ կանգուն։ Եւ ամէնէն մեծ յաղթանակն էր ասիկա։ Եւ ինչ են, օ՜ սուրբ Անտոն, ի՞նչ են անձնական մեր պզտիկ կարիքները։ Կ՚ամչնամ, երբ խնդրելու վրայ եմ զանոնք։ Ի՞նչ են մեր կորսնցուցած իրերը անոր քով զոր կորսնցնելու վրայ ենք հետզհետէ։ Պէտք է ապրինք, անշուշտ, բայց ինչ ենք երբ միայն մեզի համար կ՚ապրինք։

Ըսէ՛. «Ձեր եկեղեցին գացէ՛ք, սիրեցէ՛ք ձեր զրկանքը»։ Թող երթան եւ իրենց հոգին գտնեն նախ։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սիլվիօ Պէնքօ

(SILVIO BENCO)

Լրագիրները գուժեցին մահը Ս. Պէնքօյի։ Ան մարմնացումն էր հայրենասիրութեան եւ գեղեցկութեան տեսլականին։ Իր խօսքը առինքնող չէր, սակայն անոր տրամաբանութիւնը ուժեղ էր, հաստատ։ Ապրեցաւ առաքեալի մը նման, յափշտակուած գերագոյն գաղափարի մը ջերմութիւնէն, որ Թրիէսթէի ազատագրման երազն էր աւստրիական լուծէն։ Անոր լրագրողի եւ հրապարակագրի տաղանդը թեւ առած էր առնել 1892ին, երբ հազիւ 16 տարեկան՝ կ՚աշխատակցէր «Անկախը» օրաթերթին, որուն առաջին թիւերը լոյս տեսած էին 18րդ դարուն վերջերը, քանի մը հարիւր օրինակներու սպառումով։ «Անկախը»ին առաջին աշխատակիցները կազմուած էին համալսարանական եւ երկրորդական վարժարանի ուսանողութենէն։ Կամաւորներ՝ բոլորն ալ։

Ժամանակի ընթացքին, Պէնքօ կը դառնար տէրն ու անօրէնը «Անկախը»ին, սկսելով անխոնջ պայքար մը ի խնդիր Վենեցիա Ճիւլիայի, եւ մանաւորապէս Թրիէսթէի իտալականացման։ Ժողովուրդը խանդավառ էր իրմով։ Այս իր պայքարի ընթացքին, չէր մոռնար ստորագրել արուեստի եւ գրականութեան, քաղաքագիտութեան եւ տնտեսագիտութեան նուիրուած յօդուածներ։ Ս. Պէնքօ իր ոճով է որ արուեստագէտ է. կշռութաւոր եւ պատկերալից ոճ մը, հեռու՝ հռետորական որեւէ դարձուածքէ։ Օժտուած էր գրելու եւ արտադրելու անսպառ կարողութեամբ։ Անյագ ընթերցող մըն էր։ Կը կարդար վէպ, բանաստեղծութիւն, տնտեսագիտութիւն, քաղաքագիտութեան եւ արուեստի նուիրուած որեւէ աշխատասիրութիւն։ Սիրահար լեռնադնացութեան՝ կը ճանչնար Թրիէսթէն շրջապատող բոլոր բարձունքները։ Կը գրէր՝ աչքերը յառած դէպի լեռները։

1903ին, Պէնքօ կր գտնենք «Պզտիկ» օրաթերթի խմբագրական կազմին մէջ։ Թերթը, իր շունչին տակ, անհամեմատ ժողովրդականութիւն կը սկսի վայելել յանկարծ։ Միշտ նոյն պայքարող մարդն է։ Իր քաղաքագէտ խմբագրի կարծիքներուն, տեսակէտներուն եւ ցուցմունքներուն պայծառատեսութիւնը իր յօդուածներուն կը պարգեւէ անյեղլի հեղինակութիւն մը։ Նոյն շրջանին, կը սկսի բանախօսութիւններու շարք մը, նուիրուած Շէյքսփիրի թատերական ստեղծագործութեանց։ Այս բանախօսութիւնները ի յայտ կը բերեն գեղեցկագէտ քննադատ Պէնքոն։ Իր համոզումներուն մէջ հաստատ էր, պատճառաբանող եւ եզրակացնող։ Զայն կը հետաքրքրէին արուեստի գործի մը յաւիտենական արժէքները։ Ու, Շէյքսփիրը, յաւիտենականութիւնն իսկ էր երեւակայութեամբ շնորհազարդուած արուեստին եւ հոգեկան ողբերգութիւններով ապրուած կեանքին։

40 Տարիներ շարունակ ան խանդավառողը եղաւ Թրիէսթէի մտաւորական եւ գրական կեանքին։ Իր հեղինակաւոր գրագէտ քննադատի շունչով կազմաւորուեցան յայտնի գրողներ, Իտալիոյ Սվեվոն, Ումպերթօ Սապան, Ճիանիի Սթուփարիչը, Քուարանդոտտօ — Կամպինին, եւն.։ Սիրելի բարեկամն էր տիեզերահռչակ դերասանուհի Էլէօնորա Տուզէի, Կապրիէլ տ՚Աննունցիօյի, Բիլքէի, Ճոյսի, եւն.։ Երբ, տ՚Աննունցիօ շրջեցաւ Իսթրիայի եւ Թրիէսթէի մէջ՝ Պէնքօ մեծ բանաստեղծին կողքին էր, մինչ ծովածաւալ բազմութիւն մը կը թնդացնէր օդը, հրահրելով իտալական ազգային դրօշին գեղեցիկ գոյները։

Առաջին պատերազմի ընթացքին, «Պզտիկ»ին սիւնակներէն Պէնքօ ա՛լ աւելի ուժգինկաւ շեփորեց Թրիէսթէի ազատագրման փողը։ Ասոր համար աւստրիական ոստիկանութիւնը զայն արգելափակեց Լինցի մէջ, խափանելով «Պզտիկ»ը։ Բայց, երբ իտալական դրօշը սկսաւ վերստին ծածանիլ Թրիէսթէի պատշգամներէն՝ Պէնքօ դարձեալ պատնէշին վրայ էր, այս անգամ հիմը դնելով «Ազգը»ին։

Տարի մը վերջ, «Ազգը»ին կողքին կը վերահրատարակէր Պզտիկը, դարձեալ սկսելով ստորագրել իր գեղագէտ քննադատի յօդուածներն ու համաշխարհային քաղաքականութեան նուիրած շարաթական տեսութիւնները։

Իր լաւագոյն գործը կարելի է նկատել «Թրիէսթէ» հատորը, որուն յաջորդեց «Թրիէսթէն աւստրիական տիրակալութեան վերջին տարիներու ընթացքին» եռահատոր աշխատասիրութիւնը։

Իբրեւ վիպասան տուած է «ցուրտ բոցը», «Ըղ-

Սովետական գրականութիւնը հայերէն լեզուով

ԽՄԲ.— Երեւանի բանաստեղծներէն Ստ. Կուրտիկեան փառաբանելով սովետական գրականութիւնը, կը գրէ (ամփոփում արեւմտահայ բարբառով).—

Սովետական գրականութեան մեծագոյն ծառայութիւնը այն է որ կը դաստիարակէ զանգուածները բոլշեւիկեան գաղափարներու ոգիով, նոր իրաւակարգի կառուցումը վճռականօրէն եւ անձնուիրաբար յառաջ տանելու ոգիով:

Լենին կ'ըսէր թէ « Գրականութիւնը պէտք է պարտիական (կուսակցական) դառնայ: Այսինքն «ոչ միայն այն, որ «սոցիալիստական պրոլետարիատ»ի համար գրական գործը չիկրնար անձերու կամ խմբակներու շահին զէնք ըլլալ, այլ առհասարակ չի կրնար անհատական գործ ըլլալ, անկախ՝ աշխատաւորի ընդհանուր գործէն: Կորչի՜ն անկուսակցական գրագէտները, կորչին գերմարդ գրագէտները: Գրական գործը պէտք է դառնայ համաաշխատաւորական գործի մէկ մասը ...» (ԼԵՆԻՆ, Երկեր հ. 8, էջ 387):

Ժողովուրդին համար նոր հասարակութիւն կառուցանելու գործին մէջ մեծ դեր կատարած է ռուս սովետական գրականութիւնը: Սովետահայ գրականութիւնը հանդիսացաւ հայ գրականութեան զարգացման նոր աստիճանը եւ անոր որակական թռիչքներու նոր գարագլուխը կազմեց :

Ընկերվարական գրականութեան հիմնադիր, Մաքսիմ Կորքի կարգ մը անմահ գործեր տուաւ: Ինչպէս «Վ. Ի. Լենին», «Մայր», «Կլիմ Սամգինի կեանքը», «Եգոր Բուլիչեւը» եւայլն: Հայերէնի թարգմանուած են վերոյիշեալ երկերը ինչպէս եւ «Մանկութիւնը», «Մառայութեան մէջ», «Հէքեաթները», «Իմ համալսարանները», Թատերգութիւններու ժողովածուն, եւ քանի մը հատորէ բաղկացած պատմուածքները: Վերհրատարակուած է նաեւ 1901ին Ստ. Շահումեանի կողմէ թարգմանուած «Մի անգամ աշնանը»: Նոր հրատարակութեան համար կը պատրաստուին Կորքիի ամբողջական գործերը :

1920ին լոյս տեսաւ Սովետ. ռուս գրականութեան ներկայացուցիչներէն Սերաֆիմովիչի պատմուածքներու ժողովածուն եւ աւելի վերջ իր «Երկաթէ Հեղեղ» դիւցազներգութիւնը:

Լոյս տեսած են Վլատիմիր Մայակովսկիի ստեղծագործութիւնները, «Վլատիմիր Իլիչ Լենին» բանաստեղծութիւնը, եւ «Հատընտիր» միահատորեակը: Աւելի վերջ Հայաստանի պարբերական մամուլին մէջ բազմաթիւ թարգմանութիւններ տպուած են :

1939ին լոյս ընծայուած է Ալէքսիյ Թոլսթոյի « Հաց » նշանաւոր վէպը: 1937ին հայերէն թարգմանութեամբ լոյս տեսաւ նոյնպէս Ալ. Թոլսթոյի «Պետրոս Առաջինը» 1944ին անոր «Տառապանքի ուղիներով»:

Հայերէն թարգմանութեամբ լոյս է տեսած Միխայէլ Շոլոխովի «Հերկած Խոպան» վէպը: Դիմիտրի Ֆուրմանովի «Զապաեւ» (1935) «Խռովութիւն» (1934) վէպերը:

Հայերէնի թարգմանուած է Նիկոլայ Օստրովսկիի «Ինչպէս է կոփւում պողպատը» եւ «փոթորկածիններ» վէպերը: Թարգմանուած է Ալեքսանդր Ֆադեյեւի Ջախջախում վէպը Դեմեանբեդնուտ ոտանաւորները ու առակները, Վեվոլոդ Իվանովի «Զրահագնացքի համար 1469 «պատմուածքը «Պարտիզպանները», Նիկոլա Տիխոնովի «Պատերազմը», Վասիլի Գրոսմանի «Ստալինկրատ»ը վիպակը, Պաւլենկոյի «Արեւելքում » վէպը, Շկվարկինի «Ուրիշի երախան» զաւեշտը : Մ. Պրիշվինի «Արեւի Շտեմարանը», Կոնստանդին Սիմոնովի «Քեզ հետ եւ առանց քեզ» քնարական օրագիրը, Նովեկով Պրեբոյի «Ցուշիմա » վէպի առաջին եւ երկրորդ հատորները, Եանի «Չինգիզ խան» վէպը, Իլիա Էրէնպուրկի «Փարիզի անկումը » :

Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներուն ծնունդ առաւ ընկերվարական, ամենաջերմ հայրենասիրութեամբ յագեցած, սովետական ժողովուրդի սխրագործութիւնները արտացոլող նոր որակի, վեհ գաղափարներու մարդկային վսեմ առաքինութիւններու գրականութիւն մը: Հանդէս եկաւ գեղարուեստական գրականութեան աչքի զարնող նորանոր ստեղծագործութիւններ, ակնարկներ (պատկեր) բանաստեղծութիւններ,պատմուածքներ, նորավէպեր, վէպեր եւ վիպակներ : Այս վէպերէն Հայաստանի Պետական Հրատարակչականը լոյս ընծայեց Բորիս Գորպատովի Չնուաճուածներ եւ Վերադարձը(հայրենական պատերազմի ճակատից) «Ալէքսիյ Կուլիքովը մարտիկ» երկերը (1944), Վիքտոր Նեկրասովի «Ստալինկրատի խրամատներում » վէպը, Վալէնտին Կատաեւի «Գնդի որդին» վիպակը, Կորնեյչուկի «Ռազմաճակատ» երեք գործողութեամբ թատերախաղը, Շոլոխովի «Ատելութեան գիտութիւնը», Վերա Ցանվայի «Ուղեկիցները» վիպակը, Ալ. Ֆադայեւի «Երիտասարդ Գվարդիա» նշանաւոր վէպը:

«Երիտասարդ Գվարդիան» հայերէն լեզուով թատերգութեան վերածուեցաւ եւ բեմադրուեցաւ Երեւանի Սունդուկեան պետ. Թատրոնին մէջ :

Վերջերս Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց յետպատերազմեան գրականութեան Ստալինեան մրցանակի արժանացած լաւագոյն երկերը, Լմար Գրինի «Քամին Հարաւից», Բ. Պոլիվոյի «Իսկական մարդու պատմութիւնը» Վերշիգորայի «Մաքուր խղճով մարդիկ», Բաբաեւսկիի «Կարմիր աստղի կավալերը» վիպակները :

«Սովետական գրականութիւն եւ Արուեստ » ամսագրի ընթացիկ տարուան չորս թիւերուն մէջ լրիւ տպուած է Բուբենովի Ստալինեան մրցանակի արժանացած վէպը, «Սպիտակ Կեչին»:

Այս բոլոր երկերուն մէջ նկշուած է հայրենական մեծ պատերազմի ծանր ու հերոսական պայքարի ժամանակշրջանը :

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

Փակեց աչքերը արեւուն դէմ, Թրիէսթէի եւ Իսթրիայի բնակչութեան խանդաղատանքով շըրջապատուած: Իր այնքան սիրած Թրիէսթէի քաղաքական ճակատագիրը անորոշ է դարձեալ, բայց, ան պիտի վերադառնայ Իտալիոյ, որովհետեւ դարեր չարունակ այս անզուգական ազգին զաւակները դայն գեղազարդած են իրենց հանճարով եւ թափած արիւնով: Գիտեմ, այս զոհողութիւնները յաճախ ոչինչ կը կշռեն հակամարտ շահերու նժարին վրայ: Սակայն, ես հաւատացող մըն եմ իրաւունքի եւ արդարութեան վերջնական յաղթանակին :

Միլանo ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Երազանք

Գարուն է ծաղկեր հոգւոյս մէջ նորէն,
Ներդաշթ կայ կարծես կարօտներուս հիր,
Տար աշխարհ թափառ իղձերս անյարիր,
Երամով կուգան հորիզոններէն ...
Դաշտերուն վըրայ շուքերը անոնց,
Գառներու նըման կ'եռան ծոցէ ծոց ... :

Երկինքէն կ'իջնայ կըռունկ մը անձկոտ,
Թեւերուն թափը գոցելով խաղաղ,
Կանչելու ինծի հէքեաթն անյապաղ,
Բոյրովը օծուն ռռմներու խընկոտ ...
Երազէն ծընած բերկրանքն այս աննենգ,
Շըրթներուս կուտայ նոր շունչ ու նոր երգ ....:

Երազը կեանք է, ու հէքեաթն անոր,
Աշխարհ մը ամբողջ՝ ծիրով անհունին.
Լոյսերով հիւսկէն ամէն մէկ ուղին,
Մըտքիս ճախրանքին կ'ըլլայ երկինք նոր ...
Ու հոգիս ազատ արծուի թեւերով,
Բարձունքէ բարձունք կ'անցնի անխըռով ....:

Սակայն երազ չէ՛, կեանքը իրական.
Եղանակներու իրար յաջորդող
Խորհուրդին առջեւ՝ սիրտէս կ'անցնի դող,
Ջի գարունէն վերջ՝ ձըմեռ կայ դաժան...
Ամպեր պիտի գան բուքերով կըկուած,
Օր մ'ալ երկինքըս մըթագնել յանկարծ ...:

Ըսպասումիս մէջ, ի՞նչ թէ բացուէր,
Երազիս պէս հիր գարուն մը հեռուն,
Կարօտն ըլլայի կամ իղձը փըխրուն,
Մէկու մը որ ինձ կ'ըսպասէ սեւեռ ...
Ու տարագիրի թեւերըս ծալլած,
Գըրկէին զիրար յաւէտ միամած ...:

Սիրտ իմ, խախաղէ՛, խինդըդ թո՛ղ յորդի,
Քիւերուն տակ հին այս խարխուլ շէնքիդ,
Տես, բոյներ, դարձեալ, կեանքով են փըթիթ,
Մէկդի դիր ցուպըդ օրհաս ճամբորդի ...
Արիւնէդ բողբոջ ամէն մէկ ակնուռ,
Թող վաղուան յոյսին՝ ըմպէ թափն ու հուր....:

ՋԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Վերջապէս նաւը հասաւ: Բայց երկարատեւ յամեցումի բերումով, մեր անձուկ նիւթականը այնպիսի նուազագոյնի էր իջել, որ հազիւ երկու ուղեւոր կարող էր Բաթու հասցնել: Ուստի որոշեցինք, որ Գ. Ամիրեանն ու Վ. Նալբանդեանը մեկնին ու ես վերադառնամ Ցարիցին:

Քրտնաջան ճիգով ու ճարճրուկով տեղաւորուեցինք կամրջակին վրայ: Շէն ու գոհ էինք, որ մեր դրամական թնճուկը յաջողապէս լուծել էինք եւ հաւանական ձախողանքի մտմտուքը փարատուել էր :

Բայց մեր բերկրանքը շուտով թռմռաւորուեց: Յեղափոխական Ռուսիան անակնկալով յղի երկիր է: Հազիւ թէ սկսել էինք ըմբոշխնել մեր ածան ու դիւրին բախտաւորութեան վայելքը, երբ յեղափոխական նաւաստիներ նաւ ներխուժեցին ու ձեռնարկեցին խիստ խուզարկութեան: Որոնում էին վտանգաւոր հակայեղափոխականներ, անբարեյոյս անձեր ու գաղտագողի սպրդած չարաշահներ: Նախ՝ մեզ վրայ նայեցին երկմիտ տարակոյսով, ապա՝ իբրեւ անվստահելի օտարականներ՝ հրամայեցին մեզ դուրս գալ նաւից ստուգումի ու հարցաքննութեան համար: Մեր կացութիւնը ծանր էր ու մտահոգիչ, որովհետեւ ոչ մի փաստաթուղթ կամ վկայագիր չունէինք: Գ. Ամիրեանը իր վաշտապետութեան վկայականը չէր կարող ցոյց տալ, որովհետեւ այն ատեն սպայութիւնը անողորմ հալածանքի նշաւակ էր:

Աստրախանի մէջ ոչ մէկ տիտղոսաւոր անձ կամ մի հանգամանաւոր, ականաւոր անձ չէինք ճանաչում, որի անունով կարողանայինք ողոքել նաւազներին: Յեղափոխ. բառամթերքիս բոլոր զանձերը առատօրէն թափեցի ապացուցանելու համար, որ իրենց կասկածը անհիմն ու անտեղի էր :

Երեքս էլ անտէր ու անճար, չփոթ ու շուար, իրար էինք նայում եւ չէինք իմանում ինչ անենք, ինչպէս ելնենք այս անելից :

Յակարծ մտքումս մի լոյս ծաթեց, ընկեր Ա. Խումարեանը, Սովետների աչքառու մի անդամը, որ բոլորին ծանօթ անուն է: Պարկեշտութեան ու անմեղութեան ամէնէն ապահով երաշխիքը: Նըկատեցի, որ նաւազներից մէկի խստութիւնը մեղմացաւ, սակայն միւսները չհամոզուեցին : Բայց արտօնեցին ինձ գնալ եւ Ա. Խումարեանից մի թուղթ բերել :

Սրընթաց ու հեւասպառ մտայ Ա. Խումարեանի բնակարանը :

Լսել էի անունը, բայց առաջին անգամն էր, որ տեսնում էի նրան անձնապէս: Տարէց, քառասունը անց, թխադէմ, սեւահեր Հայի մի տիպար էր, որի քունքերը աղ ու պղպեղ էին: Նայուածքը՝ անտարբեր, խօսքը՝ պաղ ու խոժ: Լսեց պատմութիւնս ու աղերսս, լսեց լուռ, անյոյզ ու անքթիթ: Կարծես ոչինչ պատահած լինէր: Իմ արտակարգ ճիգս՝ գործին կենսականութիւնը չէշտելու եւ մեր տխուր կացութեան գոյները խտացնելու, ոչ մէկ բարերար կամ նպաստաւոր ազդեցութիւն չարաւ իր վրայ. խօսքս աւարտեցի, բայց ընկ. Ա. Խումարեանը արձան կտրած անշարժ ու անծպտուն մնաց բազկաթոռին վրայ: Ինձ դիտում էր ապակիի աչքերով եւ կարծես այս աշխարհից չէր: Լռութիւնը չարդուշակ մի մթնոլորտ էր ստեղծել, որ արճիճի պէս սեղմում էր կուրծքս եւ տաղում սիրտս: Ջապելով բարկութիւնս, հարցրի :

— Մեզ օգնելու համար մի բան պիտի չանէ՞ք:

— Ոչ, պատասխանեց չոր ու կտրուկ ձայնով: Ընթերցումներից տեղեակ էի, որ Ա. Խումարեանը 1893ին «Ազատ Հայաստան» անունով մի պարբերաթերթ է խմբագրել: Իրազեկ էի, որ աշխատակցել է Սոցիալ Դեմոկրատների հայ պաշտօնաթերթերին: Ուրեմն հանրային ջիղ ունեցող մի վաղեմի հայ գործիչ էր, որ հաճոյքով պիտի ընդառաջէր իմ թախանձանքին ու աջակից պիտի դառնար ընդհանուր գործին, մանաւանդ մեր այս կնճռոտ պահին: Վստահ էի, որ Սուրէնը՝ Շահումեանի զաւակը՝ հաղորդած կը լինի մեր այցի ու ստանձնած առաքելութեան մասին:

Այս սէգ ու ամբարտաւան մերժումը ցնցեց ինձ:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԻԿՆԱՍԵԱՆ

(21)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ՏՕՆԻՆ առթիւ, «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ, չորեքշաբթի օր։

Եւրոպայի տնտեսական միութիւնը

Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան խնդիրը ուսումնասիրելու համար ութը երկիրներու ելմտական նախարարներ ժողով կը գումարեն այս պահուս Փարիզ, Միւէթթի դղեակին մէջ։ Ծրագիրն է Եւրոպական երկիրներու միջեւ առեւտրական փոխանակութիւնները զարգացնել դրամական որոշ համաձայնութեամբ մը։ Ամէն երկիր իր առաջարկները կը բերէ այս նպատակով։ Ամէնէն կնճռոտ հարցը վճարումներն են, քանի որ ամէն երկրի դրամական սակը տարբեր է տոլարի բաղդատմամբ։ Անգլիոյ գանձային նախարարը կը մերժէ սթերլինի արժեզրկումը, ինչ որ ամէնէն կարեւոր արգելքը կը համարուի փոխանակութեանց դիւրութեան։ Անգլիական դրամատան մէկ տնօրէնն ալ որ Ամերիկա գացած է 10 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ուզելու համար, յայտարարած է թէ սթերլինը այս տարի չպիտի արժեզրկուի։

Լոնտոնէն ուրիշ հեռագիր մըն ալ կը հաղորդէ թէ Անգլիոյ գանձային նախարարը պիտի ընդունի եւրոպական դրամներուն 100ին 25 արժեզրկումը բաղդատմամբ տոլարի, պայմանով որ տոլարը իր կարգին հարիւրին 3 արժեզրկուի բաղդատմամբ ոսկիին։

Սթալինի մէկ խօսքը

Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպան զօր. Սմիթ ճառի մը պահուն ըսաւ թէ Սթալին օր մը իրեն հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.

«Արեւմուտքի չափ մենք ալ պատերազմ չենք ուզեր։ Բայց մենք Արեւմուտքէն աւելի նուազ կը չահագրգռուինք խաղաղութեամբ։ Այս է ահա մեր դիրքին ուժը»։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԾԱՆՕԹ ԱՆՁԵՐ
ՀԵԼԼԷՆ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐՈՒՆ ՄՕՏ

Յունաստանի ըմբոստներու անթենը կը հաղորդէ որ Յունիս 1ին կառավարական զօրքերը յարձակում մը փորձած են Ալպանիոյ սահմանին մօտակայ Փաթոմա կոչուած տեղը, սակայն մեծ կորուստներ կրելով ձախողած են։ Միւս կողմէ ըմբոստներու մէկ զեկոյցը կը հաղորդէ որ երեք ֆրանսացի ծանօթ անձեր՝ Իվ Ֆարժ, Փօլ Էլիւար եւ Ժան Մօրիս Հէրման ժամանած են ազատ Յունաստանի կեդրոնը եւ տեսակցած կառավարութեան պետ Փարցալիտէսի հետ։

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Օդանաւային ահռելի աղէտ մը պատահած է Հալէպի մէջ, Մայիս 14ին։ Պետական վարժարաններու 5000աշակերտները եւ ուսանողները մարզահանդէս մը սարքած էին այդ օրը, ի ներկայութեան 30.000 հանդիսականներու։ Վազքի մրցումին ատեն, զինուորական սաւառնակ մը, որ թռիչքներ կը կատարէր ծափերու մէջ, խանգարուելով ինկաւ մարզադաշտի դրան առջեւ։ Երկու օդաչուները տեղն ու տեղը ածխացան։ Սաւառնակին բոցավառումէն չորս ինքնաշարժներ ալ մոխրացան, ուրիշներ վնասուեցան։

Պաշտօնական զեկոյցը 22 կը հաշուէ մեռելներուն թիւը, մեծ մասով կիներ եւ մանուկներ, խեղդուած կամ ոտնակոխ։ Ծանրապէս վիրաւորուած են 40 հոգի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ) — Սթեռլին 1097 (1055), տոլար 329.80 (353), զուից. ֆրանք 83.45 (87), Նափոլէոն 4160, զուից. ոսկի 3900, սթերլին 4650, տոլար (20) 18.960, ձոյլ ոսկի 573.000 ֆրանք։

ԳԱՆՁԻ ՄԸ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ.— Մուֆթար փողոցին մէջ, 1939ին հին տուն մը փլցուած ատեն գտնուած էին 3351 ոսկեդրամ, Լուի 15րդի դիմանկարով, որ կը պատկանէին տը Նիվըլ անուն ախոռապանի մը, որուն կտակն ալ միասին էր։ 84 ժառանգորդներ պահանջած էին այդ գանձը, իսկ քաղաքապետութիւնը կ'ուզէր գրաւել զայն։ Սէնի առաջին դատարանը տուաւ իր որոշումը այս մասին։ Կտակին մէջ 2812 ոսկի նշանակուած ըլլալով, այդչափը յատկացուեցաւ ժառանգորդներուն. իսկ մնացեալ 539 ոսկին տէրը անծանօթ ըլլալով, անոնց կէսը տրուեցաւ զայն գտնող 9 գործաւորներու եւ կէսն ալ Փարիզ քաղաքին որ փլած շէնքին տէրն է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան Եպիս. Մամիկոնեան։ Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ)։ Գին 200 ֆր.։

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ենթակոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Ընկերվարական ներկայացուցիչներու հետ ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ քաղաքապետը։

Մուտքը ազատ է։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին, ժամը 15էն 23, Salle Gallemandի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ Առնուվիլի քաղաքապետ Mr. MASURIER։

★

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին։

Մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի։ Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16էն 23։

72 Bld. Maréchal Joffre, Bourg la Reine :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Իշխանուհի Բ. Արզումեանին, իր տարաբախտ ամուսնոյն՝ Իշխան Արզումեանի ինչպէս եւ ընկեր Շահան Զօտեանի, իր մօր մահուան առթիւ (Պոլիս)։

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէքէճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Յովհաննէս Քէքէճեանը։ Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՍԱԼ ԻԵՆԱՅԻ ՄԷՋ

16 Ave. d'Iéna , Métro Place d'Iéna
10 Յունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 21ին
ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ՄԵԾ ԿԱԼԱՆ

Կազմակերպուած CARLOS CANTIի կողմէ, բարեհաճ մասնակցութեամբ Armenia Vargasի, Vecaի, Anita Pabloի, Contchita Ramiresի, Lilian Runestamի, LEON MAILLE (Օփերայէն) SONIA AROVA եւ AMALIA MAGRI (Լոնտոնի B.B. C.էն), դաշնակի եւ կիթառի ընկերակցութեամբ։

Տոմսերը.— Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, Ա. Գէորգեան 150 rue St. Georges : Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր։

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Յունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna)։ Հովանաւորութեամբ Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ նախագահութեամբ Բժիշկ Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի։

Փարիզի, Մարսէյլի եւ Պելճիքայի արենուշներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարաններ, երգ, արտասանութիւն, նուագ պար եւ՝

ԽԻՍՏ ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ՋԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական հարսնիքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով։ Մարսէյլի արենուշները կը ներկայացնեն ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ։

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 ֆրանք։

ՔԱՌԱՍՆԱՑ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի, Հոգեգալստեան տօնին առթիւ, ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆի։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՇԱՀԷ արեղայ ԱՃԷՄԵԱՆ։

ԴԵՌ ՉԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի « ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ »

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ։ Գին 150 ֆր.։

ԲՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՈՄՈՆ.— Թր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Դպրոց սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ եւ հաճելի անակնկալ մը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ Հայ Նախկին Մարտիկներու Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 12 Յուլիս, ժամը 14ին Cercle Militaireի մէջ, Place Saint Augustin, métro Saint Augustin : Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի, ելմտացոյցի նախահաշիւ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

Կը խնդրուի ընկերներէ ներկայ եւ ճշդապահ ըլլալ եւ ներկայանալ անդամատետրով։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԷՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

5 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լիվրի – Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական ժամ էգառի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

ընտանեկան բարոյալից գօմէտի տռամ 4 արար։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Կապ. Խաչի օրը Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը այս կիրակի պիտի տօնեն ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, Սալ Մաժէնոյի մէջ։ Կը խօսի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը։

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ։ Յայտագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի։ Երգահաններու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ.
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքօ-հայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսօ-հայկական բաժնին։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ։ Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով։

Կը մասնակցի Serge Perelti Iremier danseur Etoile de l'Opéra :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue D.meme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 8 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 8 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5866–Նոր շրջան թիւ 1277

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒ՞Ր ՄՆԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ

Քաղաքական ներկայ թոհ ու բոհին մէջ, բոլորովին մոռացութեան տրուած է Հայկական դատը։

Մոռացութեան տրուած, նոյնիսկ արհամարհուած է ոչ միայն միջազգային դիւանագիտութեան կողմէ, այլ նոյնինքն Մոսկուայի, Երեւանի եւ արտասահմանի ծանօթ հայ «յառաջդիմական» կազմակերպութեանց կողմէ։

Պարտաւոր ենք պարբերաբար յիշեցնել այս ճշմարտութիւնը։

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն վերջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր, որ նախաձեռնարկ եղած էր Միացեալ Նահանգներուն մէջ Հայկական Դատը արծարծելու եւ դիւանագիտական սեղանին վրայ հանելու, որպէսզի նոր ընդհանուր հաշուեյարդարին առեն վերջապէս գոհացում տրուին հայկական պահանջները։

Այդ պահանջներն ալ շատ յստակ էին ու մեկին, հիմնուած միջազգ. պարտամուրհակի մը վրայ, որ կը կոչուի Սեւրի դաշնագիր (10 Օգոստոս 1920)։

Այս դաշնագիրը միջազգայնօրէն կը վաւերացնէր Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի փաստը։ Ու Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Ուիլսընի լիազօրութիւն կուտար գծելու Միացեալ Հայաստանի վերջնական սահմանները։

Նախագահը 22 Նոյեմբեր 1920ին ստորագրեց իր Իրաւարարական Վճիռը, որ երկու օր վերջ՝ 24 Նոյեմբերին Փարիզի ամերիկեան դեսպանին ձեռքով յանձնուեցաւ Հայութեան Ազգերու Ժողովի ընդհանուր քարտուղարութեան։ Ուիլսըն իր այս Վճիռով Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ կ'առնէր Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն որոշ մասերը։

Սեւրի դաշնագիրը չվաւերացուեցաւ դայն ստորագրող մեծ դաշնակիցներուն կողմէ, զանազան պատճառներով, որոնց կարգին նաեւ ոչ-նուազ կարեւոր էր Հայաստանի սովետացումը, քանի մը ամիս վերջ։

Մոսկուան եւ իրեն հետեւելով Երեւանն ու արտասահմանի ծանօթ մունետիկները առաջին օրէն իսկ պայքար մղեցին Սեւրի դաշնագրին դէմ։ Մոսկուան Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութենէն կը պահանջէր պատռել Սեւրի դաշնագիրը եւ ամէն կապ խզել Դաշնակիցներուն հետ։

Իսկ Երեւանի նոր վարիչներն ալ չէին վարաներ մամուլի մէջ իրենց ստորագրութեամբ գրելու թէ «Հայկական չարաբաստիկ Հարցը լուծուած է», յօրմէհետէ Հայաստան սովետական վարչաձեւի տակ մտած է։

Հողային խնդիր չէին ուզեր յարուցանել՝ չվշտացնելու համար Մոսկուայի դաշնակից Թուրքիան։ Ճիշդ այդ նպատակով ալ «Հայաստանեաց»ները» 1921էն մինչեւ նոր պատերազմը Թուրքիներով եւ զանազան ցոյցերով կը փորձէին արգիլել Ապրիլեան Մեծ Եղեռնի տօնակատարութիւնը։

Միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ ամբողջ քառորդ դար տէր կանգնեցաւ Սեւրի դաշնագրին եւ ամէն առթիւ արծարծեց Հայկական Դատը։

Ու երբ 1945ի գարնան Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ կը գումարուէր Միացեալ Ազգերու Խորհրդաժողովը, Հ. Յ. Դ. հովանաւորութեան տակ կազմուած «Հայ Ազգային Կոմիտէ»էն բխած «Հայ Դատի Յանձնախումբը» Մայիս 7ին անոր ներկայացուց իր ծանօթ յուշագիրը՝ պահանջելով Ուիլսընեան սահմաններու կցումը կորիզ Հայաստանին։

Նոյն թուականին, նոյն իմաստով Հինգ Մեծերուն միացեալ յուշագիր մըն ալ ներկայացուցին Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի (Նախկին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւն) եւ Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբի (Նախկին Ազգային պատուիրակութիւն) նախագահները։

Մինչեւ այդ առեն «Հայաստանասէր»ները հակառակ էին, որ Սփիւռքի Հայերը Հայկական Դատ հետապնդեն արտասահմանի մէջ։ Անոնք այդ Դատին միակ իրաւատէր կը ճանչնային Երեւանն ու Մոսկուան։ 1945 Ապրիլ 30ին, երբ Փարիզի մէջ կը տօնուէր Ապրիլ 24ի Սգահանդէսը, «յառաջդիմական» պատասխանատու խմբագիր մը կը մեղադրէր Դաշնակցութիւնը, որ Ամերիկայի մէջ Հայկ. Դատ կ'արծարծէ։ Ու Սան Ֆրանչիսկո դացողները կը պատուէր «արկածախնդիր» եւ «հայրենադաւ» փաղաքշական մակդիրներով։

Շատ չանցած, հոգեփոխութիւն տեղի ունեցաւ, վերէն եկած հրամանի վրայ անշուշտ։ Ու Ամերիկայի Ազգային Խորհուրդն ալ («յառաջդիմական») պատուիրակութիւն մը ղրկեց Սան Ֆրանչիսկօ։ Իսկ Փարիզի համգումարեալ «Ազգային Ճակատ»ի Կեդր. Վարչութիւնը իր կողքին կազմեց «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ» մը, մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչներուն։

Սեւրի դաշնագիրն ու Ուիլսընեան սահմանները պաշտօնապէս ընդունուեցան Դաշնակցութեան հակառակորդներուն կողմէ եւ դարձաւ հիմնաքարը անկէ վերջ կատարուած բոլոր դիմումներուն։

Այսպէս, «Միացեալ Հայաստան»ի տեսակէտը սեփականութիւնը կը դառնար բովանդակ հայ ժողովուրդին, անխտիր։

Ամբողջ քառորդ դար Դաշնակցութեան քարոզած հիմնական նշանաբաններէն մէկը կը յաղթանակէր այս ձեւով։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի մէջ աննախընթաց յաջողութեամբ կատարուեցաւ Մայիս 28ի տօնը, հակառակ ծանօթ սարուկներուն զզուելի մէկ թռուցիկին զոր առատօրէն ցրուած էին ամէն կողմ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Սուրիոյ ճամբուղին կը շինուի

Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը վաւերացուցած է «Թափլայն»ի պայմանագիրը։ Շինութիւնները պիտի սկսին անյապաղ։ Արդէն իսկ ձեռնարկած են արձանագրութեանց, բանուորներ եւ պաշտօնեաներ ճարելու համար։ Ամէն միջոց ձեռք առնուած է քարիւղի խողովակները շուտով՝ Պէյրութ փոխադրելու համար։

Ամերիկեան ընկերութեան վարչութիւնը վաժարան մը պիտի բանայ Մ. Նահանգներուն մէջ, արաբերէն սորվեցնելու համար իր երկրաչափներուն, մեքենագէտներուն եւ պաշտօնեաներուն։ Սուրիոյ ծովեզերքը պիտի հաստատուի քարիւղի նաւահանգիստ մը, հաւանաբար Թարթուսի մօտ։

Թափլայնը (Transarabian Pipe-Line),— Անդրարաբական նաւթուղի, Միջերկրական պիտի փոխադրէ Սաուտի Արաբիոյ քարիւղը, որուն մենաշնորհը տրուած է Ամերիկացիներուն։ Թերթերը կը գրեն թէ շինութեանց շնորհիւ գործ պիտի ճարուի տասնեակ հազարաւոր բանուորներու։

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷԹ ԱԶԱՏ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏ

Թուրք թերթերը կ'ըսեն թէ Սուրիոյ նոր նախագահ գնդապետ Հիւսնի Զաիմ կը ջանայ ամրապնդել թուրքեւսուրիական յարաբերութիւնները։ Բայց, Պէյրութի արաբերէն թերթի մը նայելով Հաթայի խնդիրն է որ կը ջլատէ այդ ամրապնդումը։ Կը կարծուի թէ խնդիրը պիտի հարթուի Ալեքսանտրէթի ազատ նաւահանգիստ հռչակումովը։ Գնդապետ Հիւսնի Զաիմ Անգարա հրաւիրուած է եղեր։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ԴԱՇԻՆՔԸ որ կը քննուէր Ամերիկեան ծերակոյտին արտաքին յանձնաժողովին կողմէ, ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ եւ ղրկուեցաւ ծերակոյտին վաւերացման։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան եւրոպական ժողովը որ կը գումարուէր ութը պետութեանց ելմտական նախարարներու մասնակցութեամբ, առանց արդիւնքի փակուեցաւ։ Անգլիական տեսակէտն է որ յաջողեցաւ, այսինքն թէ առայժմ կարելի չէ դրամական ազատ փոխանակութիւնը։ Պելճիքա եւ ուրիշներ կ'ուզէին որ եւրոպական ներքին դրամական սակ մը հաստատուի, առեւտրական փոխանակութեանց զարգացման համար։ Ուրեմն Օֆիսէ Շանժերը պիտի շարունակեն գործել։

Զօրսերը ձախողելու վրայ

Ցայտնի է թէ Զօրսերը իրենց ժողովները դանիփակի վերածած էին յուսալով քիչ մը աւելի ճակատաբաց ու սրտաբաց խօսիլ իրարու հետ։ Սակայն այս եղանակն ալ արդիւնք մը չտուաւ։ Ամերիկեան ծրագրին հաստուած առ հաստուած մերժողական առաջարկներ բերաւ Վիշինսքի Գերմանի խնդրին լուծման համար։

Խնդիրը կը դառնայ աւելի շատ գինուորական քաոսեակ հրամանատարութեան իրաւասութեան շուրջ։ Արեւմտեան պետութիւնները ընդունելով անոր հակակշռի իրաւունքը, զայն կ'ուզէին սահմանափակել աւելի երկրին ապահովութեան վերաբերեալ հարցերու շուրջ, մինչ Ռուսերը աւելի լայն իրաւունքներ տալ կ'ուզեն վեթոյի իրաւունքն ալ մէջը դնելով։

Հակառակ անոր որ Վիշինսքի շաբաթ որ ճաշեց ամերիկեան պատուիրակին հետ եւ կը յուսացուէր մեղմացում մը ձեռք բերել, սակայն երկուշաբթիի ժողովին մէջ երկու կողմերը կը մնային անխախտ իրենց դիրքերուն վրայ։ Այնպէս որ, դանիփակ նիստերը վերջ գտան եւ վիճաբանութիւնները դարձեալ ընդհանուր գումարումներու մէջ պիտի շարունակուին մինչեւ որ ձախողութիւնը պաշտօնապէս յայտարարուի։

★ Զօրսերը պիտի զբաղին նաեւ Աւստրիոյ դաշնագրով, որուն 53 յօդուածներէն 35ը խորհրդականները ընդունած են, մնացեալը վիճելի է։ Սահմաններու եւ հատուցումներու խնդիրներն են որ կ'արգիլեն այս դաշնագրին ալ կնքումը։

★ Ամերիկացիք նոր բողոքագիր մը ուղղեցին Պերլինի ռուս հրամանատարութեան, յայտնելով թէ չեն յարգեր Պերլինի պաշարման վերացումին համաձայնագիրը եւ վար կը դնեն գրկուած պարէնները։

Յունիս 6ի տարեդարձը

Դաշնակից բանակներու Ֆրանսական հողի վրայ ցամաքահանման հինգերորդ տարեդարձը հանդիսաւոր ցոյցերով տօնուեցաւ, նոյնիսկ ցամաքահանման վայրերու վրայ, ուր փութացած էին գալ Ամերիկայէն այն պատերազմական թղթակիցներն ալ որ ներկայ եղած էին այդ պատերազմական յանդուգն ձեռնարկին։

Օրուան հերոսն է յաղթական զօրավարը Մարաջախտ Մօթկոմըրի, իր աւանդական պէրէն գլուխը։ Խանդավառ ցոյցերու մէջ, Մօնթի, ինչպէս կը կոչեն մտերմաբար զայն, խօսք առնելով ըսաւ.

«Այժմ զբաղած ըլլալով Արեւմուտքի պաշտպանութեան կազմակերպութեամբ, ես այնքան Ֆրանսացի եմ որքան Անգլիացի։ Տուն մը Անգլիա ունիմ, տուն մը Ֆրանսա։ Պէտք է Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի հետ միասին ապահովել մեր անկախութեան պաշտպանութիւնը որպէսզի թշնամի ոեւէ յարձակում կարելի չըլլայ ասկէ վերջ եւ ձեր երկիրը ամէն արշաւանքէ զերծ մնայ առյաւէտ։ Երբ կը տեսնեմ պատերազմին ահաւոր աւերները, ինքնիրենս կ'ըսեմ թէ պէտք չէ ընդունինք վերստին տեսնել արշաւանք մը։

«Ուժգնօրէն կ'ըսեմ ձեզի, կրնաք վստահ ըլլալ որ բոլոր Անգլիացիք կողք կողքի պիտի կռուին ձեզի հետ ձեզ պաշտպանելու համար։ Պարտականութիւն ունիմ ապահովելու մեր անկախութիւնը, եթէ հարկ ըլլայ պիտի կռուիմ, պիտի մեռնիմ Ֆրանսական շարքերու մէջ եւ իմ վերջին քունս պիտի քնանամ Ֆրանսական հողի մէջ։ Ինծի համար պատիւ կը համարիմ երբ իյնամ ձեզ հետ միասին կռուելով։ Ամէն տարի պիտի գամ. հոս ոչ թէ որովհետեւ ձեր բարեկամն եմ, այլ ձեր քաղաքացին»։

Արրօմանշ որ Մոնթկոմըրիի բանակին կեդրոնը եղած է, պատուոյ քաղաքացի հռչակեց զայն։ Մարաջախտը յետոյ այցելեց նաեւ ցամաքահանման միւս կեդրոնները ուր եւս եղան խանդավառ ցոյցեր։

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Լոնտոնի սուրիական նոր դեսպան Պ. Խոմոն Հէմսի օդանաւով Փարիզ մեկնած է ընկերակցութեամբ գնդ. Հիւսնի Զաիմի անձնական քարտուղար Նազիր Ֆանսայի եւ երեք բարձրաստիճան սպաներու։

Գնդ. Զաիմ անձնական նամակ մը ուղղած է նախագահ Վէնսան Օրիոլի, ինչպէս նաեւ Պ. Ռամատիէի, կարգ մը ընծաներով, որոնք են արեւելեան թանկարժէք կարասիներ ու կերպասներ։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Վիէննայի թղթակիցը կը հաղորդէ որ Ռուսիա որպէսզի Պալքանի մէջ կայուն վիճակ մը ստեղծէ, կը փորձէ Թուրքիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւնները վերահաստատել։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ հարիւրամեակին նուիրած յօդուածաշարքիս երրորդ եւ վերջին մասին վերջաւորութեան («Յառաջ», 5 Մայիս 1949, թիւ 1249) հպանցիկ ու լայն գիծերով յիշատակած էի նաեւ վիէննական Միաբանութեան կազմութեան պատճառներն ու պայմանները եւ այդ կազմութեան նախորդող դէպքերը, Մխիթարի անմիջական յաջորդ Ստեփաննոս Մելքոնեան Աբբահօր օրերուն ։

Յիշած տողերուս մէջ Մելքոնեան Աբբահայրը «խստաբարոյ, կամապաշտ ու ինքնիշխան»կ'որակուէր եւ այդ տողերէն կը հետեւցուէր որ պառակտումի գլխաւոր պատճառը Աբբահայրն էր եղած «իր աններող ու ոխակալ խառնուածքով»։

Այդ օրերու դէպքերուն եւ պատմութեան ինչ աւելի տեղեակ շրջանակներէ բարի եղած էին յայտնելու ինծի որ ըրած յիշատակութիւնս անհարազատ է եւ տրուած բացատրութիւնս միակողմանի, անհամապատասխան իրական եւ հիմնական պատճառներուն ։ Թէ Մելքոնեան Աբբահայրը արժանաւոր յաջորդն էր եղած մեծ Սեբաստացիին, հսկայ եւ արդիւնաւոր աշխատանք տարած եւ կէս դար ամբողջ միաբանութեան Աբբահայր եղած, «ինչ որ անհնարին պիտի ըլլար անշուշտ, եթէ Մելքոնեան Աբբահայրը ունենար այն թերութիւնները որ ես վերագրած էի իրեն»։

Այս առթիւ ցոյց կուտային նաեւ աղբիւրներ, որպէսզի հարցին աւելի մօտէն ծանօթանամ եւ այդ ինծի համար նոր տուեալներուն վրայ կարենամ կազմել հիմնաւոր կարծիք մը՝ ունեցած թիւր ու անհարազատ կարծիքիս տեղ ։

Անմիջապէս իսկ խոստովանիմ որ վիէննական Միաբանութեան կազմութեան վերաբերմամբ գրադարանիս մէջ ու ձեռքիս տակ մէկ աղբիւր միայն ունէի, Անտրիկ Ալթունեանի գրիչէն ելած յօդուածաշարք մը, Մուրատ Ռափայէլեան կտակներուն պատմութեան նուիրուած։ Այդ յօդուածներէն միոյն մէջ ան կ'անդրադառնար յիշատակուած դէպքերուն եւ կը բացատրէր այնպէսինչպէս յիշած էի ես եւ Մելքոնեան Աբբահօր նկատմամբ շատ աւելի խիստ էր եւ աւելի ծանր որակումներ ունէր քան այն՝ որ ըրած էի ես ։ Պատճառ չունէի կասկածելու որ ողբացեալ Անտրիկ Ալթունեան կրնայ կողմնակալ ու յիշաչար ըլլալ, մանաւանդ որ Մուրատ Ռափայէլեան եւ վենետիկեան մըն էր եւ ես ճանչցած էի զինք Փարիզ, ջերմ զգացումներով կապուած Մխիթարեան հայրերուն ։

Մնաց որ յօդուածաշարքիս նիւթն ու նպատակը Վիէննացւոց Միաբանութիւնը չէր եւ ոչ ալ պատմական վերլուծումներ ընել, հետեւաբար միամտօրէն կարծեցի թէ այդքանը բաւարար է որպէս աղբիւր։ Յիշած էի պարզապէս իբր Մխիթարի գործէն ծնունդ առած ճիւղաւորում մը եւ նաեւ մղուած այն պարագային՝ որ նախքան Վենետիկ երթալս, Իզմիրի մէջ չորս տարի ես ալ աշակերտած էի վիէննական հայրերուն։

Արդ, ցոյց տրուած նոր աղբիւրներու քննութենէն ինծի համար կը պարզուի որ առաջին տեղեկատուն որ օգտագործած էի, ինծի պէս աչքի առջեւ չէ ունեցած բաժանման մասին կարեւոր վաւերաթուղթեր եւ ստոյգ տեղեկութիւններ եւ առաջնորդուած է միակողմանի եւ անստոյգ աղբիւրներէ, տարիներ վերջ նոյն մոլորանքին մատնելով զիս եւս ։

Հետեւաբար որքան ալ նպատակ չունենամ վերարծարծելու գրեթէ երկու հարիւր տարուան ցաւալի հարց մը, որուն ոչ իրաւասութիւնը եւ ոչ ալ կարողութիւնն ունիմ, այսուհանդերձ ինծի համար արդարութեան, խղճի եւ պարկեշտութեան անխուսափելի պարտք մըն է միանգամայն, կրկին անդրադառնալ բաժանման խնդրոյն եւ իմ նոր աղբիւրներու լոյսին տակ դարմանել չահադրգռուող ընթերցողներու մտքին մէջ Մելքոնեան Աբբահօր յիշատակին վրայ առաջին տողերու ձգած անհարազատ եւ անճիշդ տպաւորութիւնը որուն կամայ պատճառ եղած էի ։

Կատարենք ուրեմն անհրաժեշտ ճշդումը եւ հատուցանենք պարտքը ։

Ինչպէս ըսած էինք, Մխիթար Աբբահօր մահէն վերջ անոր յաջորդ կ'ընտրուի Մելքոնեան Ստեփաննոս վարդապետը։ Նորընտիր Աբբահայրը նախանձախնդիր կ'ըլլայ Սեբաստացիին սահմանումներուն եւ որոշած կանոններու շաւիղէն ընթանալու, իր իմաստքին յանձնուած Միաբանութիւնը կառավարելու համար ։

Մխիթարեանց ազդեցութիւնը այլեւս օրըստօրէ աւելի տարածուն է Հայոց մտաւոր կեանքին վրայ՝ որ կը զարթնու երկարատեւ թմբիրէ մը վերջ, զանազան ուղղութեամբ առաքուած քարոզիչներու եւ գործակալներու ձեռքով եւ մանաւանդ այն հատորներուն միջոցաւ որոնք լոյս կը տեսնեն Վենետիկի տպարանէն ։

Մխիթարեան վերածնունդի ազդեցութիւնը մասնաւորապէս ցայտուն է Հնդկաստանի հայ գաղութին մէջ՝ որ նախ գաղղիական եւ ապա անգլիական քաղաքակրթութեան հետ անմիջական շփման մէջ, շատ աւելի լուսամիտ տարր մըն է այդ օրերուն քան միւս վայրերու հայ հաւաքականութիւնները։ Ս. Ղազարէն հոն հասնող հրատարակութիւնները խանդավառութեամբ կ'ընդունուին ու կը տարածուին, այնքան որ հոն գտնուող Մխիթարեան վարդապետը Հ. Սուքիաս Աղամալեան 28 Յունիս 1770ին Մատրասէն կը գրէ Մելքոնեան Աբբահօր աւելի շատ գրքեր ուղելու համար, վասն զի ղրկուածները «ի միում վայրկենի սպառեցին գրեթէ ողջոյն» եւ կ'աւելցնէ. «վասն որոյ յղեսջիք գրեանս յոլովս, այսինքն՝ զԱստուածաշունչ, զբառգիրք, զքերականութիւն, զնարեկացի եւ զայլ գրեանս յոլովս, մանաւանդ եթէ տպագրեալ իցէ նոր գիրք պատմութեանց կամ այլ ինչ նոր, յորոց եթէ տասն արկղ եւս լինեցին, առնուն սպառ»։ Չափաւոր տնտուկներով ալ չի գոհանար եւ կը խնդրէ որ «եթէ հնար է՝ առաքեսջիք մեծամեծ արկեղօքն» ։

Նկատելի է որ այս նամակին թուականը 1770 է, այսինքն Մելքոնեանի Աբբայական աթոռը բազմելէն քսան տարի վերջ, հետեւաբար ան կրցած է արդէն քսան տարիներ ձեռնհասութեամբ վարել գործը, հասցնելու համար այս արդիւնաւոր վիճակին ։

Հնդկահայ գաղութը որպէս իր համակրանքին ու հիացումին գրական արտայայտութիւն, 1772-ին Ս. Ղազար կը հասցնէ որոշ գումարի մը նուիրատուութիւնը, օժանդակելու համար հրատարակութեանց առթած ծախքերուն։ Ահա այս գումարն է որ յիշատակած էի ես որպէս աղէտին պատճառ ։

Ճիշդ այդ օրերուն է որ ծայր կ'առնեն ներքին խլրտումներ Ս. Ղազարի խաղաղ մենաստանին մէջ, հետեւաբար Մելքոնեան Աբբահօր ընտրութենէն քսաներկու տարի վերջ։ Եթէ նախապէս ունեցած միակ աղբիւրիս ցոյց տուած «խստաբարոյ, ինքնիշխան ու կամապաշտ»ն եղած ըլլար Աբբահայրը, քսաներկու տարիէն շատ առաջ անկասկած պայթած պիտի ըլլար փոթորիկը եւ կամ այլեւս շատ ուշ պիտի ըլլար ոեւէ ընդվզում փորձելու համար, այդքան երկար տարիներ ճնշուած դժգոհանքի մը զսպանակը ի սպառ կորանցուցած ըլլալով դիմադարձական ոեւէ ուժ ։

Պատճառները տարբեր են եւ նպատակները այլ ուղղութեան կը ձգտին։

Խլրտումին պարագլուխները երկու են, Հ. Աստուածատուր Բաբիկեան Ջուղայեցին եւ Հ. Մինաս Գասպարեան Արդուինցին, որոնցմէ առաջինին համար յիշատագրողը «փափաքող հրամայելու քան հնազանդելու» կ'ըսէ, իսկ երկրորդին համար թէ՝ «վրէժխնդրութեամբ կը միտէր իր Աբբային դէմ»։

Բայց իրապէս ի՞նչ էին պատճառները եւ ի՞նչ էր զոյգ վարդապետներուն եւ իրենց մի քանի համախոհներուն ուզածը։

Երբ սկզբնական պարզ տարակարծութիւն մը, ամենուրեք կարելի բայց միշտ ալ լուծելի, ծընունդ կուտայ ընդհակառակն կրքերու շղթայազերծման, կը հասնի այն աստիճան բարդութեան մը՝ որ շատ յաճախ նախնական տարակարծութիւնը մոռացութեան կը տրուի եւ գլխաւոր նշանակութիւն կը ստանան այդ պարզ տարակարծութենէն ծնած եւ նախապէս անգոյ բարդութիւններ։ (Մնացեալը յաջորդով)

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ՓՐԱՎՏԱ»

Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթ՝ Մոսկուայի «Փրավտա»յին 37րդ տարեդարձն է այս տարի որ մեծ շուքով պիտի տօնուի իբրեւ «Մամուլի օր» ամբողջ Խ. Միութեան մէջ։

1912էն 1914 «Փրավտան» որեւէ ընդդիմադիր թերթի պէս առարկան էր ցարական ոստիկանութեան հսկողութեան եւ հալածանքին, իբրեւ առաջին օրինաւոր բոլշեւիկ օրաթերթ։ Ան կարեւոր դեր կատարեց բոլշեւիկեան գաղափարները տարածելուն մէջ։ Ստալին կոչած է 1912ի «Փրավտան» «անկիւնաքարը 1917ի բոլշեւիկեան յաղթութեան » ։

1912 Ապրիլին բոլշեւիկներու փոքր խմբակ մը կը հաւաքուէր Փեթերպուրկի մէջ երեսփոխան Փոլեթաեւի տունը թերթի մը հրատարակութիւնը ծրագրելու համար։ Անոնց մէջն էր Ստալին որ կը ներկայացնէր Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան բոլշեւիկ հատուածը ։ «Փրավտա»յի (Ճշմարտութիւն) նպատակը պէտք էր ըլլար, ըստ Ստալինի, ժողովրդականացնել մեծ զանգուածներուն մէջ կուսակցութեան ծրագիրը։ Այս թերթը պիտի տարբերէր «Զվեզտայ»էն («Աստղ») որ ղեկավար կուսակցութեան օրկանն էր, սակայն «յառաջացեալ» բանուորներու համար, այսինքն այնպիսի մարդոց համար որ Մարքսի եւ Էնգէլսի գաղափարներուն ծանօթ էին։ «Զվէզտան» կը հրատարակուէր մտաւորականներու փոքրիկ խմբակի մը կողմէ արհեստով յեղափոխականներու համար։ Մինչդեռ «Փրավտան» պիտի կարդացուէր բոլոր աշխատաւորներուն կողմէ։ Բանուոր թղթակիցները 11.114 նամակներ եւ յօդուածներ գրեցին առաջին տարին «Փրավտա»յի մէջ։ Այս թերթին ամէնէն ծանօթ աշխատակիցներն էին Լենին, Ստալին, Մոլոթով, եւ Մաքսիմ Կորքի, թէեւ անոնց յօդուածներուն մեծ մասը կեղծանուններով կ'երեւային ։

«Փրավտա»յի առաջին թիւը լոյս տեսաւ 1912 Մայիս 5ին (հին տոմարով ապրիլ 22ին) եւ այսպէս «Փրավտա»յի եւ ցարական ոստիկանութեան միջեւ սկսաւ պայքար մը որ տեւեց մինչեւ 1914 ։ «Փրավտան» ութն անգամ փակուեցաւ եւ սակայն միշտ ալ տարբեր անունով մը լոյս տեսաւ։

Կառավարութիւնը «Փրավտան» դադրեցուց 1913 Յուլիս 3ին, 356 թիւ հրատարակելէ վերջ։ Շաբաթ մը վերջ վերերեւցաւ միեւնոյն խմբագրական կազմով եւ պայմաններով, սակայն «Րաբոչայա Փրավտա» (Բանուորին Ճշմարտութիւնը) անունով։ Այս թերթը շարունակուեցաւ 15 օր։ Տասնըհօթերորդ թիւին 12ը գրաւուեցան եւ երկուքը տուգանքի դատապարտուեցան ։ Յաջորդը եղաւ «Սեւերնայա Փրավտա» (Հիւսիսային Ճշմարտութիւն) որ մինչեւ 31 թիւ հրատարակեց։ Յետոյ լոյս տեսան «Փութ»ը, «Փրավտի» (Ճշմարտութիւններ), «Զա Փրավտու» (Ճշմարտութեան համար) եւայլն։ Իր երկու տարուան հրատարակութեան միջոցին 565 թիւերէն 168 գրաւուեցան եւ 31 հատ ալ տուգանքի դատապարտուեցան ։

Այսօրուան «Փրավտան» եւ նախկին «Փրավտան» միեւնոյն չափով են, չորս էջ, վեց սիւնակ իւրաքանչիւր էջի վրայ։ Միայն թէ հին «Փրավտա»յին վրայ «բանուորներ բոլոր երկիրներու միացէ՛ք» յեղափոխական բանաձեւը չէր երեւար, ոչ ալ հինը ցոյց կուտար թէ «Փրավտան» բոլշեւիկներու օրկանն էր։ Պարզապէս «բանուորներու թերթ» մը ։

Հին «Փրավտան» նիւթապէս կը յենուր ընթերցողին վրայ։ Սկիզբները ծանուցումներ չունէր, բայց յետոյ ունեցան ծխախոտի, գիրքի եւ դպրոցի ծանուցումներ ։

Գալով լուրերուն, ամէնէն շատ գործաւորներու, բանուորներու կեանքին մասին էին անոնք։ Նամակներ կը ստանային գործաւորներէն, բանուորներու գործարաններէն։ Անոնք կը նկարագրէին թէ կը պայքարէին տնտեսական լաւագոյն պայմաններու համար։ Եւ սակայն «Փրավտա»յի գլխաւոր դժուարութիւնն էր կառավարութեան հետ, որ կ'ուզէր ջնջել գործաւորներու լուրերը, իսկ «Փրավտան» կ'ուզէր տպել, ինչ որ պատճառ կը դառնար թերթերու գրաւման ։

Հին «Փրավտան» կը հրատարակէր իր ընթերցողներուն նամակները, յօդուածները եւ ոտանաւորները, ինչ որ պատճառ կ'ըլլար որ աշխատաւորին մէջ զարգանար գրողի եւ լրագրողի տաղանդը։ Անոնք կը նկարագրէին թէ ինչպէս բանուորը կը շահագործուէր իր տիրոջ կողմէ։

Հին «Փրավտան» ոճիրներ եւ անձնասպանութիւններ կը հրատարակէր, բայց ուզելով թէ ստիպուած էին ընել թշուառութեան եւ աղքատութեան երեսէն, դրամատիրական դրութեան մըմէջ։

Շատ քիչ յեղափոխական պարունակութիւն ունէր հին «Փրավտան», այդ էր թերեւս պատճառը որ կառավարութիւնը թոյլ կուտար հրատարակութիւնը ։

« Փրավտա»յի գլխաւոր մտահոգութիւնն էր այն ատեն բանուորին մէջ բոլշեւիկեան ուժը դարձնել, առաջնորդելով զայն գործադուլի, ստեղծելու համար աշխատանքի լաւագոյն պայմաններ։ Ան կը պայքարէր ուրիշ ընկերվարական խմբակներու դէմ, ինչպէս Մենշեւիկներու եւ ընկերվար յեղափոխականներու դէմ ։

Նախայեղափոխութեան «Փրավտա»յի վերջին թիւը երեւցաւ, 8 Յուլիս, 1914ին (հին տոմարով), Գերմանիոյ դէմ ռուսական զօրաշարժէն 10 օր առաջ ։ Այդ միջոցին կառավարութիւնը չէր հանդուրժեր «Փրավտա»յի հակապատերազմական քաղաքականութեան եւ վերջնականապէս դադրեցուց։ «Փրավտան» վերսկսաւ Ցարին տապալումէն վերջ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԱՐՕՆ, տարեգիրք։ Ձեռնարկ Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։ Գրական եւ պատմական բովանդակութեամբ։ 180 մեծադիր էջ ։ Հալէպ, 1949։ Գին 3 ս. ոսկի ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱՂՏԱՏԻ «Գոյամարտ»էն Բժիշկ Գ. Փափազեանի յօդուածէն կը քաղենք.— 1942—1945 մնացի Թէլաֆար գիւղաքաղաքը, Մուսուլէն 60 քիլոմեթր արեւմուտք։ Պաշտօնիս բերումով ծանօթացայ իսլամացած Հայերու, զոհերը 1915ի ողբերգութեան, որոնց թիւը 1500էն աւելի է։ Հասարակ ամբոխը չվախնալով որեւէ դատարանէ իր մօտ կը պահէր այս բեկորները։ Հայահաւաքները փոխանակ արաբախօս ծպտուած անհատներ ղրկելու եւ կորսուած կամ պահուած Հայերու վայրն ու թիւը ճշդելու, անձամբ ներկայացան գիւղապետին կամ աշիրէթի շէյխին, որոնք ճամբու կը դնէին ձեռնունայն։ Թէլաֆարի մէջ պատմած են թէ ինչպէս, երբ բնիկ Իսլամները կ'իմանան թէ Հայոց եպիսկոպոսը ճամբայ ելեր է կորսուած Հայերը հաւաքելու, իրենց քով գտնուած Հայերը կը հեռացնեն եւ Մուշեղ (եպս.) Սերոբեան ոչ մէկ հայ կը գտնէ հոն։ Թելաֆարի ժողովուրդը երկրագործ ու խաշնարած ըլլալով պէտք ունէր աշխատաւոր ձեռքերու, հալածական ու ֆիզիքապէս սպառած Հայը պէտք ունէր կտոր մը հացի։ Տեղացիներու լեզուն Թուրքերէն ըլլալով, արաբերէն բառ մը չգիտցող Վանարանդի Հայը չուզեց Թելաֆարէն աւելի հեռուները երթալ։

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱԼԷՊԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ — Դանիոյ հայասիրական ծանօթ ընկերութիւնը, որ այնքան մեծ ծառայութիւններ մատուցած է հայ ժողովուրդին՝ աւելի քան քառորդ դար, իր գործունէութիւնը ամփոփած է նոր ընկերութեան մը շուրջ, որ կը կրէ Քարէն Եփփէ անունը եւ նուիրուած ողբացեալ մեծ հայասէր կնոջ կիսատ մնած գործին ու յիշատակին։

Դանիական նախկին ընկերութիւնը իր հաշիւներն ու պատրաստ գումարը փոխանցած է այս նոր կազմակերպութեան։ Նոր ընկերութեան նախագահն է Օր. Լինտհարթ որ նախանցեալ տարի Հալէպ այցելած է եւ յանձն առած Քարէն Եփփէ Ճեմարանի հոգին հայութեան փոխանցումը ապահովել, եւ այդ ուղղութեամբ մեծապէս օգտակար եղած է Ճեմարանի հիմնադրութեան գործին։ Օր. Լինտհարթ գաղափարական աղջիկ մըն է։ Քարէն Եփփէ Ճեմարանին հայ բարեկամները՝ Հալէպի մէջ, Քարէն Եփէի դանիացի բարեկամները Դանիոյ մէջ՝ կը գործեն միեւնոյն խնդրին շուրջ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ.— Հայ Կարմիր Խաչի վարչութիւնը այս տարի գնեց Աղեքսանդրիոյ իր կայանին կից հողը հազար եգ. ոսկիի, յառաջիկային աւելի մեծ թիւով կազդուրման կարօտ մանուկներ ընդունելու համար։ Վարչութիւնը ստիպուեր է իր ելմտացոյցին մեծագոյն մասը յատկացնել այս հողի գնման, հետեւաբար այս տարի պիտի չկրնայ իր միջոցներով օդափոխութեան տանիլ 150էն 175 մանուկներ։ Այս առթիւ կոչ կ'ընէ որ բարեսէր ազգայիններ քաջալերելով ձեռնարկը որդեգրեն մէկ կամ աւելի սաներ, որոնց իւրաքանչիւրին համար նախատեսուած է 220 եգ. դահեկան։

ՑՈՒՍԱԲԵՐԻ նոր խմբագրատան եւ տպարանին շինութեան ֆոնտին հազար եգիպ. ոսկի տրամադրած է Թէհրանաբնակ բարեկամ մը, որ կ'ուզէ գաղտնի պահել իր անունը։

ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

ՆԻՍ.— Ներկայացուցչական ժողովը որոշեց Ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել Իշխան Արղութեանի համար, ընտրելով 3 հոգինոց յանձնախումբ մը Պ. Պ. Արամ Սաւօ, Սուրէն Երամեան եւ ընկեր Միրիճան Անսուրեան։ Յանձնախումբը դիմեց Բարեգործականի Փարիզի կեդրոնին նիւթական ակնկալութեամբ։ Յետոյ բանակցութեան մտաւ Նիսի ռուսական գերեզմանատան վարչութեան հետ եւ գնեց 2 հոգիի համար շիրիմ մը 27.000 ֆրանքի։ Հրաւիրուեցաւ Արտաւազդ արք. որ չեկաւ սակայն։ Երեքշաբթի երեկոյեան երկու ընկերներ Գեղամ Խոսրովեան եւ Շահան Ջոտեան գացին իշխանուհի Արղութեանցին, գերեզմանատան համար վերջնական համաձայնութեան մը գալու։ Իշխանը քանի մը վայրկեան առաջ արդէն փակած էր աչքերը։ Իշխանի երկու երիտասարդ բարեկամները իրենց որդիական պարտականութիւնը կատարեցին զայն լուալով, հագուեցնելով եւ հողային խնդիրն ալ կարգադրելով։

Իշխանի մարմինը փոխադրուեցաւ Հայոց եկեղեցին։ Թաղման օր որոշուեցաւ շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4ին։ Առաւօտեան պատարագ — հոգեհանգիստ։

Կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին կը սկսին թաղման արարողութիւնները։ Եկեղեցին լեցուն է, մեծ թիւով Ռուսեր, Հայեր, Փարիզէն եկած են իշխանի պարագաները, Մարսէյլէն Կապոյտ Խաչի ատենապետուհի Տիկին Խազօղլեան եւն.։ Թաղման արարողութիւնը կը կատարեն երեք քահանաներ՝ Սահակ Շամլեան, Շահան, Վարդան Ժամկոչեան։ Առաջին դամբանականը խօսեցաւ Պ. Վահան Մալէզեան եւ ի մէջ այլոց ըսաւ.— Այս փոքր դագաղին մէջ կը հանգչի մեծ Հայը։ Ոչ եւս է Երկայնաբազուկ Իշխան Արղութեանց։ Իր երբեմն, այս փայլուն Իշխանը, հնադարեան ազնուատոհմ մեծ գերդաստանի մը վերջին շառաւիղը, ճոխ կեանքի մը բարձունքը ելած եւ փառքի գագաթնակէտը հասած էր, բայց իր կեանքի վերջին շրջանին ճանչցաւ նաեւ դահավէժ վայրէջքը, մինչեւ փառազուրկ եւ ընչազուրկ տարագրի յետին աստիճանը, զոր քաջութեամբ ապրեցաւ եւ որուն վրայ փակեց իր աչքերը։

Հոգաբարձութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Սաւօ, Ֆրանսերէն լեզուով, ըսաւ.— Հայ ժողովուրդի յարգանքի արմատները կը խորանան մեր ազգային պատմութեան հին էջերուն մէջ։ Առանց իջնելու մինչեւ Արշակունիք, արդէն 11 դարէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը հայկական ազգային եւ մշակութային բոլոր ձեռնարկներուն մէջ կը գտնենք Արղութեանց տան մասնակցութիւնը, իբրեւ հեղինակաւոր վարիչներ, ճարտար դիւանագէտներ եւ զինուորականներ, որոնք վրացական եւ ռուսական քաղաքական թէ զինուորական յաջողութիւնները ի սպաս դրած են ապահովելու հայ ժողովուրդին կեանքի եւ ինչքի բարօրութիւնը։ Թուեց Զաքարիա Արղութեանցի, Յովսէփ կաթողիկոսի, Նիկողայոս Արղութեանցի եւ հանգուցելոյն ազգանպաստ գործունէութիւնը դրական, գեղարուեստական եւ նիւթական ասպարէզներուն մէջ, այս գերդաստանին զոհողութեամբ բացուած ազգային վարժարանները, պատրաստուած ուսուցիչներու սերունդները, եւն.։ Եւ եզրակացուց ըսելով՝ ահա թէ ինչու դարերով այս ազգին բարօրութեան նուիրուած Արղութեանց շառաւիղի վերջինին կորուստը սուգի մէջ կը թողու ամբողջ հայութիւնը եւ մասնաւորապէս Ֆրանսահայ գաղութը։ Ապա ապահովցուց սգակիր կողակիցը, որ ազգին համակրանքի եւ երախտիքի զգացումը պիտի մնայ անշէջ։ Յիշեց նաեւ որ Սովետական Հայաստանի պետական մատենադարանին հիմը դրուած է շնորհիւ այն 10.000 հատոր գրքերուն զոր հանգուցեալը նուիրեց պետութեան, Մատենադարան որ փառքը կը կազմէր գրասէր եւ գեղարուեստասէր Արղութեանց ընտանիքին։

Թափօրը ուղղուեցաւ ռուսական գերեզմանատունը (Caucade), ուր ընկեր Միրիճան Անսուրեան յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան կարդաց հետեւեալ դամբանականը.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը յանձին Իշխան Արղութեանի կը կորսնցնէ իր լաւագոյն բարեկամներէն մին։ Արղութեան գերդաստանը փառաւոր անցեալ մը ձգեց իր ետեւ։ Մեր ազգային պատմութեան մէջ մեծ դեր խաղացած են Արղութեանները իբրեւ եկեղեցական կամ պետական դէմք։ Անոնց վերջին շառաւիղը Իշխան Բորիս Արղութեան իր ծառայութիւնը տրամադրելով Հայկ. հանրապետութեան առաջին իսկ օրէն ցոյց տուաւ թէ նոյն ազգային ոգին միշտ վառ կը մնայ իր հոգւոյն մէջ։ Արտասահման հաստատուելէ վերջն ալ, հակառակ իր առողջական վիճակին, չզլացաւ երբեք իր օժանդակութիւնը մշակոյթի ճակատին վրայ։ Անիկա սիրեց հայ ժողովուրդը, հայկ. հանրապետութեան գաղափարը եւ Հայաստանի անկախութեան զինուորը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, եւ մենք այսօր իր դագաղին առջեւ ոչ միայն կ'ողբանք ազնուական մեծ Հայը, այլեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէկ լաւագոյն բարեկամը։ Յարգանք իր յիշատակին եւ հանգիստ ոսկորներուն։

Գնահատանքի արժանի աշխատանք կատարեցին, բժիշկ Նաֆիլեան, որ Իշխանի հիւանդութեան ընթացքին անձնուէր ծառայութիւն մատոյց։ Յուղարկաւորութեան գործերուն Երամեան Սուրէն, Անդրիկեան եւ Սուրէն Բանեանց։ Այսպէս ազգային մեծ շուքով թաղուեցաւ մեր արժէքաւոր բարեկամը, Իշխան Արղութեանը։

Շահան Սեւան

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Թէեւ քիչ մը ուշ, բայց կ'արժէ արձանագրել Լիոնահայ գաղութին, հազուադէպ թուականներու կարգին, 1949 Մայիս 21ը։ Բարեգործականի հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձն էր որ կը տօնուէր, մեծ շուքով, Վիլօրպանի պետական թատրոնին մէջ։

Կ'արժէ ճշդել որ Լիոնի օրաթերթերէն, դժուարահաճ Progrès էն անգամ, գոհունակութեան ու գնահատանքի, բաւական տեղ տուած էր, իրենց կարգին մէկ երկու օրաթերթեր ալ անդրադարձած էին, յիշեալ տօնակատարութեան։ Progrèsէն, յիշելէ վերջ Պ. Զօպանեանի եւ Օր. Հայկանոյշ Թորոսեանի, մասնաւորապէս Փարիզէն գալը, անդրադարձած էր նաեւ, դպրոցական աշակերտուհիներուն, իրենց ազգային տարազով պարերուն եւ երգերուն։

Պ. Հր. Թադէոսեան բացաւ հանդէսը պարզելով թէ ինչպէս 43 տարի առաջ, Գահիրէի մէջ, յաւէտ ողբացեալ մեծ Հայուն Պօղոս Նուպար փաշայի նախաձեռնութեամբ հիմը կը դրուէր Հ. Բ. Ը. Մ.ի, թուեց մինչեւ այսօր այդ Միութեան, բարեսիրական ու ազգօգուտ ձեռնարկներն ու գործերը, Հայաստանի եւ Արտասահմանի մէջ։ Լիոնի Ազգ. Միութեան հովանաւորած «Հայկազեան» վարժարանի աշակերտները երգեցին «Ո՜վ մեծասքանչ դու լեզու»ն, Լիոնահայ նորակազմ թատերախմբի կողմէ արտասանեց Լեւոն Այէմեան։ Կարգը եկած էր անզուգական երգչուհի Օր. Հ. Թորոսեանի։ Զինքը լսած էինք մօտ 20 տարի առաջ Լիոնի մէջ, Ա. Ահարոնեանի յոբելեանին առթիւ, ուրեմն բաղդատութիւն մը կար ընելիք, 20 տարի առաջ, 20 տարի վերջ։ Տարիները չէին կրցած դոյզն վնաս մը հասցնել իր ձայնին, միշտ աշխոյժ էին ձայնն ու ապրումները։ Յայտագրին երգերը շատոնց լրացած էին, բայց ժողովուրդին խլացուցիչ ծափերուն, ու բուռն փափաքին գոհացում տալու համար, երգացանկէն դուրս շատ մը երգերու կարգին, երգեց նաեւ, իր նշանաւոր «Քէլէ քէլէն» ապրելով ու ապրեցնելով ժողովուրդը երգին հետ։

Ահաւասիկ «Հայկազեան» վարժարանի աշակերտուհիները, հայկական տոհմիկ տարազով, զանազան պարեր ու երգեր, բոլորը հայկական։ Խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր, շարժանկարիչը դադար չունէր, ժապաւէնը կը դառնար։ Կ'արժէ գնահատանքի երկու խօսք ըսել, պարի ղեկավար օրիորդներուն՝ Թագուհի Մանուկեանի եւ Անժէլ Միքայէլեանի դաշնակի, երգի, ու պարերու անթերի կազմակերպութիւնը, բոլորին ուշադրութեան արժանանալէ զատ, վարչութեան մասնաւոր գնահատութեան ալ արժանացաւ, կեցցէ, Հայ ապրիք ու Հայ մնաք։

Պ. Ա. Զօպանեան, ծերունազարդ գրագէտը, իր կուռ բանախօսութեամբ, վերլուծումը ըրաւ Բարեգործականի 43 տարիներու բեղմնաւոր գործունէութեան, ու շեշտեց. Բարեգործականի նման բարեգործական միութեան մը, անհրաժեշտութիւնը, յիշեց նաեւ հիմնադիրներուն, Նուպար փաշայի, Երուանդ Աղաթոն պէյի, եւայլն, տիպար անձերու անունները որոնք հայ ժողովրդի բարեգործութեան համար աշխատած են։

Մինչ այս արդէն ժամը 2ն էր առաւօտեան, երբ սկսան եւրոպական պարեր, զոր կը ղեկավարէին, տէր տիկին Սինէմեաններ եւ տեւեցին մինչեւ առաւօտեան ժամը 6։

Կարգապահութեան կը հսկէին Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Իսկ Բարեգործականի տեղւոյս վարչութիւնը ոչ մէկ ջանք չէր խնայած հանդէսի փայլին համար, ինչ որ Ֆրանսական շրջանակներու ալ ուշադրութեան արժանացաւ, շնորհիւ Պ. Կարպիս Ծընկրտեանի։

Մ. ԶԳՕՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի օր օդը աննպաստ ըլլալուն Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութեան բարեկամ սովորական բազմութիւնը ներկայ չէր Նիս — Մարսէյլ մեր խումբերու մրցումին, Նիսի տղաքը բոլորն ալ կայտառ եւ արագավազ մարզիկներ են եւ իրենց կարգապահութեամբ այն տեսակ խաղարկութիւն մը ցոյց տուին որ քիչ մը ապշութեան մատնեց մերինները։ Իրօք ալ 10 վայրկեանի մէջ Նիս շահեցաւ Ա. նշանակէտը։ Քանի քանի անգամ ալ ներկայացած առիթները Նիսի յարձակողական գիծը չի կրցաւ օգտագործել։ Անձրեւը եւ լպրծուն հողը արգելք կ'ըլլար գեղեցիկ խաղարկութեան մը։ Մարսէյլ զգալով հաւանական պարտութիւնը, սկսաւ կազմակերպուիլ եւ 40 մեթրէն ուժեղ հարուածով մը Մարսէյլի կեդրոնի յառաջապահը նշանակեց առաջին նշանակէտը։ Հինգ վայրկեան վերջ կրկին միեւնոյն մարզիկը գլուխի զօրաւոր հարուածով մը կը շահէր 2րդ նշանակէտը։ Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 3—1, Մարսէյլի յաղթութեամբ։

Բ. կիսախաղին Նիսի մարզիկները կրցան երկրորդ նշանակէտ մը եւս շահիլ, բայց Մարսէյլ 3 նշանակէտ եւս շահելով, խաղը վերջացաւ 6ի դէմ 2, Մարսէյլի յաղթութեամբ։ Նիսի Հայ Մարզականին վարիչները եւ մարզիկները մեծ գովեստի արժանի են որովհետեւ կարողացած են իւրացնել կարգապահութիւնը եւ մարմնակրթանքի ոգին իրենց մարզիկներուն մէջ; պատիւ բերելով Նիսի Հայ Մարզականին։ Ապրիք մարզիկ ընկերներ ձեր մաքուր կեանքով եւ օրինակելի գործունէութեամբ, բոլորդ ձեռք ձեռքի տուած պիտի կարողանաք կերտել մեր սիրած գործին նուիրուած ապագայ բանակը, պատրաստ զոհուելու մեր հայրենիքի բարձրացման։

Վահան Շամլեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈԼՍՈՑ ԳՐԱՒՄԱՆ 496րդ տարեդարձը Թուրքերը տօնած են Ֆաթիհի մզկիթի բակին մէջ, առօթքներով եւ ճառերով, կարդացուած են նաեւ Ֆաթիհի գրած բանաստեղծութիւնները :

ԿՌԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Մարսէյլի մէջ ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ սեւամորթերու եւ ոստիկանութեան միջեւ, որուն հետեւանքով սպաննուեցան 1 ոստիկան եւ 3 սեւամորթ, վիրաւորուեցան 4 ոստիկան եւ 6 սեւամորթ: Դէպքը տեղի ունեցաւ սեւերով բնակուած Փըթիթ Մառի փողոցին մէջ:Սեւերը իրարու մէջ կռուելով, երեք զինուորականներ վիրաւորուած էին: Ոստիկանութիւնը երբ եկաւ զանոնք հիւանդանոց փոխադրելու համար եւ ձերբակալեց երկու յանցաւորները, միւս սեւերը յարձակեցան եւ ահա դիրկընդխառն կռիւ մը սկսաւ: Ոստիկանական նոր ուժ հասաւ եւ դժուարաւ խաղաղութիւնը վերահաստատուեցաւ: Իբր կասկածելի ձերբակալուած են հարիւրեակ մը սեւեր, բայց ոստիկանութիւնը կը փնտռէ դէպքին իսկական դրդուիչը :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան պատմութիւնը պարունակող գիրք մը որ Թուլուզ մէջ տպագրուած էր 20.000 օրինակ Փրանսերէն եւ պիտի բաժնուէր հոս, ներքին նախարարին հրամանով գրաւուեցաւ մաքսին :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ որ Ալժերի այցելած էր պաշտօնապէս, վերադարձաւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ Քավալայէն Աթէնք գացող օդանաւ մը ճամբան կրակ առնելով ինկաւ Մալաքասա ըսուած տեղը, եւ մէջը գտնուող 22 հոգին մեռան :

ԷԹՈՒԱԼԻ Յաղթութեան կամարին բարձունքէն (50 մեթր) ինքզինքը վար նետելով անձնասպան եղաւ Ֆրանսուա Սիլվէն, 63 տարեկան մարդ մը որ Անկիէն կը բնակէր:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾՈՎ մը կառավարութիւնը ձեռք առնելու մեղքով ձերբակալուած 16 հոգիին հարցաքննութիւնները կը շարունակուին : Նոր բան մը չկայ դեռ: Պաշտօնները քննիչներ ղրկուած են ստուգումներ կատարելու համար :

«ՔՌՈՒԱՍԱՆ»Ը 12 փրանքի պիտի ծախուի այսուհետեւ (Նախապէս 13):

ՓԻԼՈՆԱՒՈՐ ՌՈՒՍ ՄԸ, Փարիթօն Սիքաղանով, բոպիկ ոտքերուն մէկ մէկ սանդուղ անցուցած, աջի օր կը փորձէր բռնի ներս մտնել Մարմարեայ պալատէն, երբ ոստիկանները կարգի հրաւիրեցին: Մարդը ամենայն պաղարիւնով պատասխանեց թէ 49 տարեկան է, «քաղաքացի երկնից», եւ կ'ուզէ չորս արտաքին նախարարներուն ներկայանալ: Իւրաքանչիւրին համար մեքենագիր նամակ մը ունէր, ուր կ'ըսէր մասնաւորապէս.— «Առաքեալ աստղարաշխութեան, առաջին քաղաքացի երկնի, կը խնդրեմ չորս նախարարներէն աշխարհի գործերը քննել աստղերու լոյսով: Ինչո՞ւ ժամանակ անցընել այս մանրանկար մոլորակին վրայ, երբ միջմոլորակային խնդիրները կը պահանջեն մեր բովանդակ ուշադրութիւնը» :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Յունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին La Potinièreի թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra :

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆՃԷՆ արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՔԻՋԵԱՆի: Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի.ԳԻՒԼԳԻՒԼԵԱՆ, Հ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ԽՏՇԵԱՆ, Պր.ներ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ. Ասլան 120 Bld. de Clichy, Հ. Սամուէլ եւ Գարամեան գրատուները:

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքահայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսահայկական բաժնին : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը պեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով :

Կը մասնակցի Serge Perelti Iremier danseur Etoile de l'Opéra :

Մուտքը 300 եւ 500 փրանք:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապոյտ Խաչին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ԳԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ ղեկավարութեամբ Արա ԳԱՐԹԵՒԵԱՆի: Երգ ԳԱՍԵԱՆ, Ա. եւ Ս. ՔԷՕՍԷԵաններ, ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Կ'արտասանեն Օր. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ու ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻԳԵԱՆ եւ ԶՕՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ: Պիտի նուագեն Թաղուհի ՕՂՏԱՑԵԱՆ, քեմանչիստ ՌՈՒՆԱՆԵԱՆ, Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ եւ դափ ԲԵՆՕ :

Կը պարէ Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, հայկական խմբական պարեր Նոր Սերունդէն:

Եւրոպ. պարերու համար երկու մեծ նուագախումբ, ԱՆՏՐԷ ԷՔԵԱՆի խումբ (Swingtette), Կ. ՍԱՐԵԱՆի խումբ (Tango):

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով: Մուտքը 150 եւ 100 փրանք: Տոմսերը կը ծախուին Իսիի ընկերներուն մօտ եւ հայկ. սրճարաններ :

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին:

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէքէճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Յովհաննէս Քէքէճեանը: Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՍԱԼ ԻԷՆԱՅԻ ՄԷՋ

16 Ave. d'Iéna, Métro Place d'Iéna

10 Յունիս Ուրբաթ գիշեր ժամը 21ին

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ՄԵԾ ԿԱԼԱՆ

Կազմակերպուած CARLOS CANTIի կողմէ, բարեհաճ մասնակցութեամբ Armenia Vargasի, Vecaի, Anita Pabloի, Contchita Ramiresի, Lilian Runestamի, LEON MAILLE (Օփերայէն) SONIA AROVA եւ AMALIA MAGRI (Լոնտոնի B.B. C.էն), դաշնակի եւ կիթառի ընկերակցութեամբ:

Տոմսերը.— Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, Ա. Գէորգեան 150 rue St. Georges : Հանդէսին օրը կիշէն տոմսակ չի ծախուիր :

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Յունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna): Հովանաւորութեամբ Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ նախագահութեամբ Բժիշկ Պ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի :

Փարիզի, Մարսէյլի եւ Պելճիքայի արենուշներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարաններ, երգ, արտասանութիւն, նուագ, պար եւ՝

ԽԻՍՏ ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ԶԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական հարսնիքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով: Մարսէյլի արենուշները կը ներկայացնեն ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ :

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 փրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերուհիները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Ս. Յովհաննէսեանին իր մօր ցաւալի մահուան առթիւ:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 RUE ST. LAZARE

Իր համեղ եւ մատչելի կերակուրներուն հետ կը հրամցնէ շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի գիշերները

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ

Ծանօթ երաժիշտներ Տիկին ՍՕՆԻԱՅի,

Պ. ԳԱՐԱԳԱՇի (քանօն եւ ուտ) եւ Պ. ԱԼՖՕՆՍի (քէմէնչիստ) կողմէ:

ԲՈՒՇԱՏՕՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Աշարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահին մէջ: Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ: Նիւթ «Արամ՝ կեանքն ու գործը»: Հայերէնի դասընթաց. ժամը 8էն 9:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ Հայ Նախկին Մարտիկներու Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 12 Յունիս, ժամը 14ին Cercle Militaireի մէջ, Place Saint Augustin, métro Saint Augustin: Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի, ելմտացոյցի նախահաշիւ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

Կը խնդրուի ընկերներէ ներկայ եւ ճշդապահ ըլլալ եւ ներկայանալ անդամատետրով :

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս 12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ : Յայտագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի: Երգահաններու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ :

Կ'ՈՒԶԷՔ ՄԵՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ԸԼԼԱԼ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ

ԵՒ « ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ » ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԻՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, St. Loup Atlantic դաշտին վրայ: Ամբողջ խաղերը պիտի շարժանկարուին:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հնչակեան կուսակցութեան, Ռ. Ա. կուսակցութեան, Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարդ. Երիտ. Միութեան, Հ. Կ. եւ Մարտիկներու Միութեան:

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նօվէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրք բերելու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին:

ԴԵՌ ԶԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի « ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ »

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գին 150 Փր. :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ամէն անոնք որ կը փափաքին արտածման եւ ներածման յարաբերութիւն հաստատել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հետ, հաճին դիմել մինչեւ 13 Յունիս, Կ. Սրապեանի, 11bis, Rue des Thermes, Enghien les-Bains: Հեռ. Eng 317:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գինը 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 9 JUIN 1949 Հինգշաբթի 9 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5867–Նոր շրջան Թիւ 1278

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԼՔԵՑԻՆ ՄԵԶ

Հայկական Դատի երեք գլխաւոր յանձնախումբեր գործեցին արտասահմանի մէջ 1945—1947, մէկը Փարիզ (համազգային), միւս երկուքը Ամերիկա (Ազգային Կոմիտէ, Դաշնակցական եւ Ազգային Խորհուրդ, «յառաջդիմական»)։ Եգիպտոսի մէջ ալ կազմուած էր յանձնախումբ մը եւ գրքոյկ մըն ալ հրատարակած, սակայն երկար կեանք չունեցաւ ։

Սփիւռքի զանազան յանձնախումբերը չկրցան միայն կապ հաստատել իրարու հետ, դիմում - ները համախումբ կատարելու համար ։Մանաւանդ Ամերիկայի «յառաջդիմական» Ազգային Խորհուրդը խուսափեցաւ կապ պահելէ Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին հետ, որ սակայն Ազգային Ճակատի հովանաւորութիւնը կը վայելէր ։ Ամիսներով չէր պատասխաներ գրուած նամակներուն, ոչ ալ իր հրատարակութիւնները կը ղրկէր, հակառակ քանիցս կրկնուած խնդրանքներուն։

Բոլոր յանձնախումբերն ալ սակայն ոեւէ չեզոք չկատարեցին հիմնական սկզբունքէն եւ իրենց բոլոր դիմումները հիմնեցին Սեվրի դաշնագրին եւ Ուիլսընեան սահմաններուն վրայ ։

Ծանօթ են այս մարմիններուն կատարած աշխատանքները — յուշագիր, հրապարակային հաւաքոյթներ, գրքոյկներու հրատարակութիւն եւայլն ։

Արտասահմանէն զատ հայրենիքի մէջ եւս որոշ ձեռնարկներ կատարուեցան՝ սահմաններու ընդարձակում պահանջելու համար։

1945 Յունիսին Գէորգ Զ․ կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ, որ այդ թուականէն քանի մը ամիս առաջ, Ստալին ընդունելով Էջմիածնի պատգամաւորութիւնը — այն ատեն տեղապահ — խոստացած էր ընդարձակել Հայաստանի սահմանները ։

Նոյնինքն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 27 Նոյեմբեր 1945ին յուշագիր մը ներկայացուց Մոսկուայի Երեքներու Ժողովին (Ստալին, Թրումըն եւ Էթլի)։

Ասկէ զատ ներգաղթի լիազօր Գ․ Անդրանիկ Հինայէկեան յայտնեց Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին թէ Երեւանի մէջ եւս կազմուած է հողային պահանջներով զբաղող մարմին մը ։ Ու թելադրեց հայերէնի թարգմանելով Հայաստան ղրկել յանձնախումբին հրատարակած ֆրանսերէն գրքոյկը ։

Ամիսներու աշխատանքէն վերջ լոյս տեսաւ այդ գրքոյկը, սակայն երբեք չհասաւ իր նպատակին։

Այդ շրջանին, օրուան հրատապ հարցն էր ներգաղթը ։

Հայկ․ Դատի յանձնախումբերը իրենց յուշագրերուն մէջ, երբ սահմաններու ընդարձակում կը պահանջէին, զայն կը պատճառաբանէին ներգաղթով ։

1947 Մայիսին մեծածախս եւ շռնդալից «համաշխարհային համագումար» մը կազմակերպեցին «յառաջդիմական»ները Նիւ Եորքի մէջ, օրակարգ ունենալով ներգաղթն ու Հայկական Դատը։ Ամէն միջոց ձեռք առին, որպէսզի ոեւէ Դաշնակցական չկարենայ մասնակցիլ այդ «համաշխարհային»ին, որ կը նկրտէր արագ եւ ամբողջական լուծում մը տալ Հայկական Դատին։ Չէին ուզեր, որ Դաշնակցականներն ալ բաժին ունենան հայ ազգի փրկութեան մէջ...

Երեւանն ու Էջմիածինն ալ խառնուեցան այս դղրդալից կատակերգութեան, իրենց յուսատու հեռագրական ողջոյններով։ Երեւանի անթելը յատուկ ժամ նուիրեց համագումարի աշխատանքներուն ։

Արդիւնքը՝ զերօ։

Այս եղաւ վերջին արարը Մոսկուայի եւ Երեւանի բացայայտ թելադրութեամբ սարքուած բոլոր ցոյցերուն, ի պաշտպանութիւն Հայոց հողային պահանջներուն ։

Քանի մը ամիս վերջ, նոյն Նիւ Եորքի մէջ, 1947 Հոկտեմբեր 24ին Վիշինսքի Միացեալ Ազգերու խորհրդաժողովին պաշտօնապէս յայտարարեց՝ թէ Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրացիներուն եւ պէտք է վերադարձուին իրենց իսկական տէրերուն ...

Ոչ միայն խօսքը չկար Ուիլսընեան սահմաններուն, այլ Հայաստանին կը զլանային նոյնիսկ Կարսն ու Արտահանը, որոնց համար Ազգային Ճակատի նախագահը կը յայտարարէր օր մը թէ «մեր գրպանին մէջ է արդէն» ...

Մեկնութիւնները աւելորդ են ։

Ահա՛ թէ ի՞նչպէս լքեցին մեզ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏԻՒԸ ԼԵԳԷՈՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ԱԲԲԱՀՕՐ

Ուրախութեամբ կը տեղականանք որ Ֆրանսական կառավարութիւնը ի վարձատրութիւն Մխիթարեան Միաբանութեան ունեցած գրական ու օգտաշատ գործունէութեան՝ Պատուոյ Լէգէոնի ասպետութեան խաչը նուիրած է Միաբանութեան ընդհանրական Աբբայ, Հ․ Սրապիոն Վ․ Ուլուհոճեանի, Մխիթար Աբբահօր մահուան երկհարիւրամեայ յոբելեանին առիթով ։

ՍԷՎՐԻ Մուրատեան վարժարանի հովանաւորիչ մարմնի նախագահ Գ․ Ժիւաթէն Կոտար, նախկին ծերակուտական նախարար, պետական առաքելութեամբ մեկնած է Վենետիկ եւ կիրակի 5 Յունիսին, ներկայ գտնուելով Ս․ Ղազարու վանքին մէջ հանդիսաւոր Ս․ պատարագին, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի մէջ Ակադեմական հանդէսի պահուն յանձնած է պաշտօնապէս Պատուոյ Լէգէոնի շքանշանը Աբբահօր, ներկայութեամբ Վենետիկի Ֆրանսական եւ իտալական հիւպատոսներու, նախարարներու, պետական անձնաւորութիւններու եւ հայ ու օտար ընտիր բազմութեան մը ։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ ՄԷԿ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ

Էջմիածնի կաթողիկոսը, գերագոյն հոգեւոր խորհուրդի որոշումով շրջաբերական մը ղրկած է սփիւռքի թեմերուն, յանձնարարելով լիակատար վիճակագրութիւն մը կազմել իւրաքանչիւր թեմի մէջ գտնուած վանքերուն եւ եկեղեցիներուն, յարակից մանրամասն ծանօթութիւններով։

ՇԻՇԼԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ ԿԸ ԳՐԱՒՈՒԻ

Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն որոշած է գերեզմանները գրաւել քաղաքին բարեզարդման համար եւ զանոնք այլուր փոխադրել։ Այս ծրագրին համաձայն գրաւման կ'ենթարկուին նաեւ Շիշլիի Հայոց, Յունաց եւ Հրէից գերեզմանատուները։ Պատկանեալ համայնքները այժմէն դիմումներ կը կատարեն այդ գրաւումներուն առաջքը առնելու համար ։

Վիճակագրութեան մը համաձայն այժմ Պոլսոյ մէջ եւ մօտակայքը կան 67 իսլամ, 23 Յոյն, 15 Հայ, 9 Հրեայ, 1 գնչու, 1 կաթոլիկ եւ 1 բողոքական գերեզմանոցներ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՅԻՆ ԱՀՌԵԼԻ ԱՐԿԱԾ մը տեղի ունեցաւ Ամերիկայի մէջ։ Հսկայ օդանաւ մը որ մեկնած էր Սան Ժուանէն Ֆլորիտայի ուղղութեամբ, վեց վայրկեան յետոյ ինկած է Անդիլեան ծովը։ Մէջը կային 75 ճամբորդ որոնց 15ը մանուկներ եւ 6 նաւուղիղներ։ Պատճառը կը կարծուի չափէն աւելի բեռ առած ըլլալը։ Թէեւ օգնութեան հասան, բայց օդանաւը արդէն ընկլուզուած էր ծովին մէջ։ 28 հոգի ազատուած են միայն։

★ Պրազիլիական զինուորական օդանաւ մըն ալ որ զինուորական փնտանիքներ կը փոխադրէր լերան մը զարնուելով կրակ առաւ եւ մէջի 20 հոգին անհետացան։

ԴԱՏԱԿԱՆ բացառիկ ատեանները որ կը գործէին ազատագրումէն ի վեր, պիտի ջնջուին Յուլիս 31ին եւ մնացեալ գործերը պիտի յանձնուին զինուորական ատեաններու ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ 182ի դէմ 211 ձայնով վերցուց անձեռնմխելիութիւնը համայնավար երեսփոխան Ֆլորիմոն Պոնտի որու դէմ դատ բացուած է երբ նախարարները նախատող, չարաթաթերթի մը մէջ իր գրած յօդուածներով։

Ջորսերու ժողովը անելի մէջ

Ինչպէս գրած էինք, դանդաղ նիստերու ձախողութենէն յետոյ տեղի ունեցաւ դռնփակ նիստը, ուր աւելի եւս պարզուեցաւ երկու կողմերու անհամաձայնութիւնը։ Երկու տեսակէտները անհաշտ կը թուին, այնպէս որ, արդիւնքի մասին յոռետեսութիւնը ընդհանուր է։ Հաւանաբար ժողովը ցրուի ձեռնունայն, եւ որպէսզի հանրային կարծիքը խաբեն, մեղմ բանաձեւով մը պիտի ըսեն թէ «բանակցութիւնները պիտի շարունակուին ապագային»։

Առջի օրուան նիստին մէջ խորհրդային պատուիրակը Գ․ Վիշինսքի մէկ առ մէկ ձեռք առաւ ամերիկեան ծրագիրը, քննադատեց եւ առաջ քշեց իր տեսակէտները, զորս իրենց կարգին մերժեցին երեքները ։

Անհամաձայնութիւնը երեք կէտի մէջ էր.— Պերլինի ընտրութիւնները, քաղաքապետութեան իրաւասութիւնները եւ քառեակ հրամանատարութիւնը ։

Երեքները կը պահանջեն ազատ ընտրութիւններ քաղաքին վարչութեան համար։ Վիշինսքի կ'ուզէ որ ընտրական յանձնաժողովին կէսը սովիէթական ըլլայ, եւ կէսը արեւմտեան, փոխանակ չորս պետութեանց կողմէ մէկ մէկ հատի։

Վիշինսքի կ'ուզէ որ ընտրական իրաւունք տրուի նաեւ նախկին նացիներուն որ չեն դատապարտուած, նաեւ ոչ միայն կուսակցութիւններ, այլ սէնտիքաներն ու զանազան ակումբներն ալ ցանկեր ներկայացնելու իրաւունք ունենան ։

Ամերիկեան պատուիրակը պատասխանեց որ անօրինակ պարագայ մըն է այդ, քաղաքական կուսակցութիւններն են որ ցանկ կը ներկայացնեն եւ ոչ թէ այս ու այն ակումբը ։

Խորհրդային պատուիրակը կ'ուզէ որ Պերլինի քաղաքապետութիւնը իր բոլոր որոշումները ենթարկէ զինուորական հրամանատարութեան որ իր կարգին պէտք է գործէ վեթոյի իրաւունքով։ Մինչ երեքներու ծրագրին համաձայն քաղաքապետական խորհուրդը պէտք է ազատ ըլլայ օրէնսդրական եւ վարչական գործերու մէջ։

Վիշինսքի յայտարարեց.— Պերլինի սահմանադրութիւնը կ'ուզեն Վիէննայի սահմանադրութեան հետ բաղդատել։ Իրարու հետ կապ չունին անոնք։ Աւստրիա ազատագրուած երկիր մըն է եւ ոչ թէ թշնամի երկիր մը։

Էչիսըն անմիջապէս յարեց .— Ձեր յայտարարութիւնը թէ Աւստրիա ազատագրուած երկիր մըն է, կ'արձանագրեմ։ Եւ ձեր այդ խօսքերը պիտի կրկնեմ երբ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին քննութեան ատեն մէջտեղ գան սահմաններու եւ հատուցումներու խնդիրը․ այն ատեն պիտի տեսնուի թէ Աւստրիա թշնամի երկի՞ր մըն է թէ ոչ ։

Վիշինսքի, կ'ըսէ թերթ մը, զգալով թէ սխալ մը գործած է, շրթունքը խածաւ։

Երեքները մերժեցին ռուս պատուիրակին բոլոր առաջարկները, բայց ան, անայլայլ, ըսաւ թէ վաղը պիտի շարունակէ իր քննադատութիւնները։

Սենտիքաներու կռիւը

Ֆրանսայի աշխատաւորական շրջանակները վերջին տարիներուն տագնապ մը անցուցին եւ բաժանումներ տեղի ունեցան։ Սէ Ժէ Թէն որ համայնավար գործիք մըն էր, պառակտուեցաւ եւ մաս մը աշխատաւորներ հեռացան անկէ միանալու համար Քրիստոնեայ գործաւորներու եւ Գործաւորական Ուժի կազմակերպութեանց, որոնք կ'ուզէին զուտ աշխատաւորական գետնի վրայ մնալ եւ գործիք չըլլալ քաղաքականութեան ։

Վերջերս համայնավար Սէ Ժէ Թէն ալ որոշ մեղմացում ցուցաւ իր գործունէութեան մէջ, օրինակ՝ մերժելով կարգ մը գործադուլներ, եւ Քրիստոնեայ բանուորներու կարգ մը պահանջներուն ուժ տալով ։

Քրիստոնեայ բանուորներու վերջին ժողովին մէջ ընդունուեցաւ բանաձեւ մը որով կ'ընդունէր գործակցիլ Սէ Ժէ Թէին, աշխատաւորական վէճերու մէջ։

Այս պարագան նեղը դրած է աշխատաւորական Ուժի (Ֆորս ուվրիէռ) սէնտիքան որ ստիպուած է կամ հետեւիլ Քրիստոնեաներու եւ եթէ մերժէ, այն ատեն պիտի չեղեալ նկատուի անցեալ տարի կնքուած միջսէնտիքայական միութիւնը ։

Ահա սէնտիքաներու անդամներուն քանակը ․

Սէ Ժէ Թէ՝ Շուկէս միլիոն անդամ, Ֆորս Ուվրիէր՝ 1 միլիոն 400.000, Քրիստոնեաները՝ 850 հազար, կրթական պաշտօնեաներու ինքնավար սէնտիքան 180 հազար (որուն 50.000 Սէ Ժէ Թէ) անկախներ 280 հազար հոգի ։

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ Փարիզէն 700 հազար հոգի արձակուրդի մեկնած են միայն երկաթուղիի ճամբով, առանց հաշուելու ինքնաշարժով կամ հեծելանիւով մեկնողները ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ս. Ղազարի դէպքերն ալ այդ ճամբով ընթացած ըլլալ կը թուին։

Հիմնականն այն է սակայն որ դժգոհները կղզին առանձնացած ու կծկուած անկիւն մը կը նկատէին եւ իր միջավայրը շատ սահմանափակ։ Կ՚ուզէին աւելի կեդրոնական ճամբաներու վրայ իյնկած քաղաք մը փոխադրել միաբանութիւնը։ Իրենց համար այս մեկուսի կեանքը անյարմար էր միաբանութեան առաջադրութիւններն եղող ծրագիրներուն իրագործումին։ Կեդրոնական քաղաքի մը ընծայած առաւելութիւնները պիտի դիւրացնէին, լայն հաղորդակցութեանց եւայլ միջոցներով, անոնց կատարումը։ Պիտի կարենային նաեւ այդ ենթադրեալ առաւելութիւններուն շնորհիւ ազգային կրթարան մը հաստատել հայ մանուկին դաստիարակութեան համար։ Առ այդ ի մտի ունէին մասնաւորապէս Թրիէսթէ քաղաքը եւ պատահական չէ որ Բաբիկեան եւ Գասպարեան վարդապետները սահմանէն դուրս հանուելէ վերջ Թրիէսթէ կ՚ապաստանին։

Ապացոյց փայլուն կերպով ցոյց պիտի տար սակայն որ Վենետիկն ու Ս. Ղազարը լիուլի բաւարար էին ծրագրուած առաջադրութիւններուն եւ Թերեւս իր քաշուած, մեկուսի ու խաղաղ դիրքը, հեռու մեծ քաղաքի մը թոհուբոհէն, մասնաւորապէս նպաստաւոր էր մեծ գործին քան թէ արգելք, ինչպէս կ՚ենթադրէին դժգոհները։

Երկրորդ եւ հիմնական պատճառ մըն ալ կար։ Հռոմէն վաւերացուած Միաբանութեան ներքին սահմանադրութեան լիովին համամիտ չէին անոնք եւ իրենց ցանկութիւնն էր կարգ մը կէտեր բարեփոխել իրենց տեսակէտին համաձայն։ Մնաց որ դժգոհութեան այս երկու հիմնական պատճառները սերտ առնչութիւն ունէին իրարու։

Ահա այս տարակարծութիւններն են որ շարունակ ու շղթայազերծ կիրքին հրահրումով կը ծաւալին, կը մեծնան վճիացող ատելութեանց փոխուելով եւ պատճառ կ՚ըլլան ծանր միջադէպերու, մինչեւ անգամ Աբբահօր անձին դէմ բռնութիւն բանեցնելու եւ կրօնական ու քաղաքային իշխանութեանց միջամտութիւնը հարկադրելով, ի վերջոյ կը յանգին երկու պարագլուխներու արտաքսումին, 16 Մայիս 1773ին։

Մելքոնեան Աբբահայր տրամաբանօրէն չէր կրնար ընդառաջ երթալ ըմբոստներու պահանջին։ Ուէէ տեղափոխութիւն փճացնել պիտի ըլլար Մխիթար Աբբահօր եւ իր գործակիցներուն վաթսուն տարուան տքնաջան, յամառ ու անձնուէր աշխատանքին պտուղը։ Իրական արկածախնդրութիւն մը՝ որ կրնար նոր ու ծանրագոյն դժուարութեանց մատնել Միաբանութիւնը, ինչ որ իրապէս պատահեցաւ յետոյ Թրիէսթէցիներուն համար եւ որ Մելքոնեան Աբբահայրը կանխատեսեր էր իր սուր մտքով։

Սահմանադրութեան փոփոխութիւնն ալ դրժումը պիտի ըլլար այն ուխտին՝ որ գծեր էր Մխիթար եւ կտակ ծգեր էր իր յաջորդներուն։ Մելքոնեան Աբբահայր որպէս աւանդապահը այդ ուխտին ու կտակին, առաւելապէս անդրդուելի պիտի ըլլար այդ ուղղութեամբ եւ եղաւ, լիովին արդարացնելով իր արժանիքը Մխիթարի աթոռը գրաւելու։

Իմ առաջին աղբիւրս ոեւէ յիշատակութիւն չէր ըրած այս իրողութիւններէն եւ Մելքոնեան Աբբահօր ընդդիմութիւնը կը վերագրէր պարզապէս անոր յոխորտ բնաւորութեան։ Ընդհակառակն իր կոչումին, պաշտօնին եւ ստանձնած պարտականութիւններուն կատարեալ գիտակցութենէն բխող անհրաժեշտ դիրք մըն էր։

Փաստերը բոլորովին տարբեր բան կ՚ըսեն եւ դերերը կը շրջուին անոնց լոյսին տակ։

Թրիէսթէէն՝ Բաբիկեան վարդապետ կը յաջողի դաղտնի Թղթակցութիւն հաստատել Ս. Ղազարի միաբաններէն ոմանց հետ նոր միաբանութեան մը կազմութեան շուրջ։ Նոյնպէս կ՚օգտուի Մելքոնեան Աբբահօր դժգոհներէն պահ մը խաղաղելու մտօք անոնցմէ ոմանց առաքելութեամբ զանազան վայրեր ղրկելու հանգամանքէն, անոնց հետ եւս կապ հաստատելու եւ իր մօտ հաւաքելու համար։ Իմ աղբիւրս Պոլսոյ համար Վենետիկէն մեկնած ու Թրիէսթէ հասած ցոյց կուտար զանոնք։ Ընդհակառակն Բաբիկեան վարդապետ մի առ մի հաւաքած է։ Փաստ կայ նաեւ որ լուր տարածուած է Պոլսոյ մէջ թէ Վենետիկի միաբանութիւնը լուծուած է եւ նոր մը հաստատուած Թրիէսթէի մէջ անոր փոխարէն։

Իրողութիւնն այն է որ Աստուածատուր Բաբիկեան վարդապետ յաջողած է ոչ միայն կազմել իր միաբանութիւնը, այլեւ բանալ ազգային կրթարանը։ Երկաթէ կամքի մը տէր՝ էր ան։

Բայց Թրիէսթէցիներուն նիւթական կացութիւնը ծայրայեղօրէն դժուար է։

Հայր Անանիա վրդ. Ճամպազեան, որ Պոլիս կը մնար եւ Թրիէսթէցիներուն միացած էր, ճարտար ու համոզող, կը յաջողի Պոլսոյ մէջ տոկոսով կարեւոր գումարի մը փոխառութիւն կնքել ու ղրկել Թրիէսթէ, կալուածներ գնելու եւ անոնց հասոյթով կրթարանին ծախքերը հոգալու համար։

Կալուածները կը գնուին թէեւ, բայց անոնց եկամուտը հազիւ թէ կը բաւէ Միաբանութեան պէտքերուն եւ վարժարանի օրըստօրէ աւելի եւս կը խրի պարտքերու մէջ։

Ահա այս պարագաներուն մէջ է որ ուրիշ ելք չտեսնելով Թրիէսթցիները կը ներկայացնեն կրկին մայր միաբանութեան ծոցը վերադառնալու առաջարկը, փոխարէն դնելով իրենց պարտքերուն ամբողջական վճարման պայմանը, որ ինչպէս գիտենք, կը մերժուի Մելքոնեան Աբբահօր կողմէ։

Աբբահօր մերժումը իր «աններող ու ոխակալ» բնաւորութեան կը վերագրէր դարձեալ իմ աղբիւրս, մինչդեռ իրականութիւնը բոլորովին այլ է։

Վենետիկեան Միաբանութիւնը եւս ունէր իր նիւթական դժուարութիւններն ու մատակարարութեան բարդութիւնները, որոնց կարգադրութեան համարձակ(?)այրայեղ խոհեմութիւն մը անհրաժեշտ էր միշտ։ Թրիէսթցիներուն առաջարկը ընդունիլ եւ այդ կարեւոր պարտքը վերցնելով իրենց ուսերուն վրայ դնել պիտի նշանակէր պարզապէս թշուառութեան եւ փճացումի առաջնորդել Ս. Ղազարի Միաբանութիւնը։ Մելքոնեան Աբբահայր չէր կրնար այդ ծանրագոյն պատասխանատուութիւնը ստանձնել եւ չըրաւ իրաւամբ։ Ներողամտութիւնը գովելի առաքինութիւն մըն է անկասկած, բայց իր սեփական տան կործանումը չէ կրնար արդարանալ մեծանձն ներողամտութեան մ՚իսկ դնով։

Բաբիկեան վարդապետ Մխիթարի Տան այնքան ծանր հարուած մը տալէ վերջ եւ տարիներ ամբողջ նոյն ընթացքը շարունակելէ վերջ, զղջումի արտայայտութիւն մը կ՚ունենար այն պահուն միայն՝ երբ խոշոր պարտքի մը ծանր հոգը կը յուսահատեցնէր զինքը։ Մելքոնեան Աբբահօր իրաւունքն էր նոյնիսկ կասկածիլ զղջումի իրականութեան վրայ և երբեմնի «մխացող ատելութիւնը» կրնար օր մը կրկին իր մոխիրներէն յառնել, նոր աւերներու պատճառ դառնալով։

Մելքոնեան Աբբահօր մերժումը այս հիմնական պատճառներով կը բացատրուի եւ ոչ թէ «աններող խառնուածքով»։

Աբբահօր թողած վաստակը շատ մեծ եղած է Մխիթարի Տան մէջ։ Ս. Ղազարի հոյակապ դրադարանը իր շինութիւնն է։ Ինքն է Ս. Ղազար փոխադրած նախապէս Վենետիկի քաղաքին մէջ հաստատուած տպարանը։ Հասցուցած է աշակերտներ որոնք հայ դրականութեան խոշորագոյն անուններէն են։ Ցիսուն տարի եղած է Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայր, արժանաւոր յաջորդը մեծ Սեբաստացիին եւ կնքած է լիովին աստուածանուէր ու ազգանուէր կեանքը, թանկագին յիշատակ մը ձգելով։

Պարտաւոր էի յանուն ճշմարտութեան եւ արդարութեան եւ ինծի համար կատարել այս շատ կարեւոր ու էական ճշդումը, խղճիս վրայէն վերցնելու համար թեթեւութեամբ իր յիշատակին անդոյ վերագրումներ ըրած ըլլալուս ծանր բեռը, վստահելով եղբայրակից գրչի մը նոյնքան թեթեւութեամբ գրի առած անճիշդ ու անհիմն տեղեկութիւններուն։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Հայազգի Սինան

Հայազգի նշանաւոր ճարտարապետ Սինան, զոր Թուրքերը կ՚իւրացնեն, Պոլսոյ Թուրք թերթերու մէջ այս պահուս կը յիշատակուի իր մահուան 361 րդ տարելիցին առթիւ։

Անոնցմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները —

1490 տարւոյ Մայիսին, գարնանային գաղջ օր մը, Կեսարիոյ Աղըրնաս գիւղին մէջ, ատաղձագործ Ցօղան Եուսուֆ աղա կ՚աշխատէր, երբ իրեն ըսին թէ թոռնիկ մը ունեցաւ։ Երախայ Սինանը խանձարուրին մէջ յանձնեցին մեծհօրը, որուն աչքերէն ուրախութեան արցունքներ հոսեցան։ Օրեր անցան եւ Սինան կը մեծնար։

Մեծ հօր ամբողջ յոյսը Սինանի վրայ էր, ամենուրեք հետը կը պտտցնէր, իր գործերուն կը վարժեցնէր։ Օր մը զինքը տարաւ Գարաթայի քէրվանսէրայը, եւ փոքրիկ Սինան ափիբերան մնաց սելճուգեան այդ յիշատակարանին առջեւ։ Ճարտարապետն էր որ կ՚արթննար իր մէջ։

Դժուարաւ բաժնուեցաւ այդ տեղէն, եւ մեծհայրը այս անգամ զինքը տարաւ Մելիք Կազի թիւրպէն եւ մզկիթը։ Այդտեղ բնութիւնն ալ գեղեցիկ էր, գալարագարդ եւ կարկաչահոս ջուրերով, Սինանի աչքերուն առջեւ սիւներու խոյակներու երազը կը ծփար։ Մեծ հայրը այստեղ ալ բացատրութիւններ տուաւ իր թոռան, ըսաւ ինչ որ գիտէր պատմութենէն։

Սինան սիրահարեցաւ այդ քնքութեան, այդ կանաչութեան եւ հեղեղատին, եւ երբ հասան այն բարձունքը ուր թիւրպէն և մզկիթը կըբարձրանային, պատանին զգաց թէ նոր աշխարհ մը կ՚ողջունէ։

Այդ շինութիւնները իր մտքին համար նախատիպար հանդիսացան, Սինան ամէն կողմ պտտեցաւ եւ պրպտումներ կատարեց, եւ երբ Աղըրնաս վերադարձան, տեսան որ բարեկամի մը հարսնիքը տեղի կ՚ունենար, Սինան ուրախ զուարթ կը կայտռէր։

Առաջին ներշնչումը քաղած էր արդէն, իր մտքին եւ հոգիին աչքերը բացուած էին, որով ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ Կեսարիոյ մզկիթներուն, մէտրէսէներուն, աղբիւրներուն վրայ։

Այս առթիւ չահեկան պարագայ մը։ Անգամ մը ծանօթացեր էր երկու եղբայրներու Ասլանի եւ Գափլանի, որոնք օր մը իր քովը եկան եւ երէցը ըսաւ իրեն.— Գիտե՞ս, Աղըրնասցի, մենք միասնեմ եղանք, այսուհետեւ իմ անունս Ալի է, եւ եղբօրս անունը՝ Վէլի։

Սինան այլեւս 22 տարու էր։ Յառաջացած էր ասպարէզին մէջ, փորձառութիւն ձեռք ձգած։ Ծանօթացած էր նաեւ իր դրացիին, Քումրուի աղջկան, Սունայի, որուն շատ կը հաւնէր։

1512ին, եկաւ Իսթանպուլ, մտաւ վարժարան, մեծ ծառայութիւններ մատոյց բանակին, եւ կերտեց յաղթական կամարներ, քօշքեր, օթեւաններ, չատրուաններ, աղօթարաններ եւն.։

«Միլլէթ» կը գրէ.—

Տարիներէ ի վեր կարելի չեղաւ յիշատակարան մը կանգնել փ պատիւ մեծ ճարտարապետին, եւ այս դառնութեամբ պիտի ոգեկոչենք իր յիշատակը։

Աթաթիւրք գրաւոր հրահանգ մը տուած էր ատենին եւ պահանջած էր որ Միմար Սինանի արձանը կանգնեն։ Աթաթիւրք անձամբ գրաղած էր եւ Սինանի մէկ մետալիոնը շինել տուած էր Միւնիր Հայրի Էկէլիի։ Այս մետալիոնն ալ պատմութեան միութեան չեմ գիտեր որ մթերանոցը պահուած է։

Աթաթիւրք Փրօֆ. Շէվքէթ Ազիզ Գանսուն Իսթանպոււ ղրկած էր, տրպէսզի քննութիւններ կատարէ Միմար Սինանի գերեզմանին վրայ։ Ղրկած էր նաեւ Գայսէրի, ազգագրական ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար գիւղացիներուն եւ Սինանի հայրենակիցներուն միջեւ։

Այսօր պիտի անդրադառնանք բոլորովին տարբեր իրողութեան մը Աթաթիւրքի ներկայութեան հաւաքուած էին ձեռնհաս անձեր, որոնք վաւերական տեղեկութիւններ պիտի տային Սինանի անհատականութեան մասին։

Մէջտեղը դրուած էր Սինանի մէկ պատկերը, երկար մօրուքով եւ պէկթաշիական պեխերով։ Մինչեւ այսօր շատեր այնպէս կը կարծեն թէ մեծ ճարտարապետը այդպիսի դէմք մը ունեցած է։

Աթաթիւրք հարցուց.— Այս նկարը ե՞րբ շինուած է։

Ներկաներէն մին հետեւեալ պատասխանը տըւաւ.— Առաջին օրինակը վաթսուն տարի առաջ։ Այն ատենները Իւթիւճեան անուն նկարիչ — փորագրիչ մը կար, անոր գործն է։

Աթաթիւրք դարձեալ հարցուց.— Արդեօք այս դիմագիծը իրականութեան համապատասխա՞ն է։

— Հաւանաբար, պատասխանեց Աթաթիւրքի խօսակիցը։ Սինան ենիչէրի մըն էր, ենիչէրիներն ալ պէկթաշի էին, եւ այսպէս երկար, պեխ եւ մօրուք կը ձգէին։

Աթաթիւրք դիտել տուաւ.— Թերեւս, սակայն Սինանի պէս նուրբ եւ վայելուչ մարդ մը չի կրնար այսպիսի դէմք մը ունենալ։ Ինչ ալ ըլլայ իր տարիքը, անկարելի է որ եփած դառնուկի պէս աչքեր ունենայ այսպէս։ Աղէկ մը քննեցէք։

Բաւական ատեն անցաւ, եւ Սինանի վերաբերեալ քննութեանց արդիւնքը հաղորդուեցաւ Աթաթիւրքի։ Ամփոփոյքը սա էր.— Միմար Սինան վայելուչ մէկն էր, իր ժամանակին ամէնէն լաւ հագուող մարդերէն էր։ Նոյնիսկ երբ պալատ կը մտնէր, կիները հոգի կուտային զինքը տեսնելու համար։ Սինան համակրելի, մանրուկ մարդ մըն էր, 1.60—1.64 հասակով, մանաւանդ շատ գեղեցիկ ձեռքեր ունէր։ Նրբամարմին էր, բարակ ոսկորներով։

Աթաթիւրք վերահաստ եղաւ այս մանրամասնութիւններուն, եւ մետալիոնը այդ ուղղութեամբ պատրաստել տուաւ։

Այսպէս Աթաթիւրք կը մերժէր այն գաղափարը թէ Սինան մօրուսաւոր եւ այլանդակ դէմք մը ունէր։ Ջայն միշտ կը սիրէր տեսնել նուրբ եւ համակրելի արտաքինի մը տակ։

Հիմա որ պիտի տօնենք մեծ ճարտարապետին տարեդարձը, անշուշտ թերթերը պիտի հրատա -

բակէն անոր լուսանկարը, բայց ի՞նչ ձեւի տակ: Հարկաւ նոյն պատկերը պիտի ըլլայ, ճչկթաշի պեխերով եւ հսկայ մօրուքով մը: Թերեւս իր յիշատակարանին համար բացուած մրցումին մէջ, այս մօրուսաւոր մօտէլն է որ շահած է առաջնութիւնը:Մեր նպատակն է Աթաթիւրքի ըմբռնումը վերակենդանացնել, եւ զայն տեւականացնել պատմութեան դիմաց:

ԾԱՆՕԹ. ԽՄԲ.— Թուրքերը թէեւ Թուրք կը հռչակեն ճարտարապետ Սինանը, բայց իրենց իսկ վերի հրատարակութիւնները ցոյց կուտան թէ ան Հայ էր, նախ որ ենիչէրի էր, եւ ենիչէրիները քրիստոնեաներէն բռնի առնուած երիտասարդներ եղած են: Եւ յետոյ Արսլան եւ Գափլան երկու եղբայրներ ինչո՞ւ զան անոր ըսել թէ խլամացած են այժմ իրենք, ուրեմն գիտէին թէ Սինան ալ քրիստոնեայ էր: Արդէն հանգուցեալ Գրիգոր Սինապեան ժամանակին փաստերով ապացուցած է որ Սինան Հայ էր եւ կը սերէր Կիպրոսէն Կեսարիա փոխադրուած ընտանիքէ մը:

տեսնէք թէ յաղթութիւնը մերն է:» Ֆրանսա ունէր զօրաւոր բանակ, եւ բազմաթիւ դաշնակիցներ, մինչդեռ Արամը խեղճ ժողովուրդ մը, անօթի, անճար, ջարդուած, տառապած, տեղահան: Քլեմանսոյէ աւելի տոկուն կամքի մը պէտք կար, փրկելու հայ ժողովուրդը, Արամը դրաւ ժողովուրդին առաջ իրական կացութիւնը, ճար չկար պէտք էր կռուիլ վճռականութեամբ: Եւ պէտք էր յաղթել ամէն գնով: Ուրեմն պայքար, մահ կամ ազատութիւն: Ահա թէ ինչպէս ունեցանք մեր անկախութիւնը: Թող մեր հակառակորդները ըսեն թէ Թուրքը նուիրեց: Այս ըսելով կ՚ապացուցանեն միայն իրենց «յառաջդիմութիւնը» ողիտութեան մէջ: Մենք իրենց կը պատասխանենք որ ազատութիւնը եւ անկախութիւնը չի տրուիր այլ կ՚առնուի արիւնով»:

Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խումբ մը տեղի ունեցաւ գպրոցի սրահը, շատ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ: — Մարտիկ

ու մեր ոխերիմ թշնամին խոնարհելով հայ ժողովուրդի ապրելու կամքին առաջ, ինքն առաջինն եղաւ ճանչցող Հայաստան իր սահմաններով, Ազատ անկախ պետական կարգ ու սարքով:

Որքան ատեն որ գաղթաշխարհի Հայը սրտով եւ հոգիով կապուած է ազգային սրբութիւններ փառաբանող տօներու եւ ձեռնարկներու, միթէ՞ լաւագոյն գրաւական մը չէ՞ մեր ազգային խոէալին իրականացման: Հայ եղբայր, քալէ քու ուղիղ, արդար ճամբէն, քալէ աննկուն ու օրին մէկը երբ իրականան քու երազները, այն ժամանակ քու գերեզմանի հողն ու քարերն իսկ կը հրճուին: Օտարի գաւրշապարը լցող կորաքամակ սողուններ թող ամչնան, որոնք կ՚ուրանան հայութեան փառքը կազմող տօներն ու սրբութիւնները: Մինչ այդ, ձեռք ձեռքի ներշնչուինք Մայիս 28ը կերտող հերոսներէն, ոգեկոչելով զանոնք:

Իշխան

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԵՐԸ

ԿՐԸՆՈԲԼ, (Ցապաղած) — Մայիս 29ի կիրակին, Կրընոպլի ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ Հայաստանի հանրապետութեան տարեդարձը Սաքրէ Քէօր սրահին մէջ, որ լեցուած էր հայրենասէր բազմութեամբ մը:

Սանուհիներու խմբերգէն վերջ, օրուան նախագահ ընկեր Ղ. Թորոսեան հանդէսը բացաւ բացատրելով Մայիս 28ի իմաստը եւ պանծացուց անկախութիւնը կերտող բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակը:

Օր. Արապեան արտասանեց Թումանեանի «Կարօտ»ը, Տիկին Թորոսեան տուաւ մեզի «Անկայծ ճրագը», իսկ Տիկին Կիւմիւշեան «Արաքս»ը: Սանուհիներու երգախառն պարերը բոլորովին նորութիւններ էին, Տիկին Սիսլեանի տքնաջան աշխատութեան արդիւնքը որ գնահատուեցաւ երկար ծափերով: Նորութիւն էին նաեւ երկու ռուս օրիորդներու կովկասեան պարերը:

Օր. Տէրկոմսեանի երեք երգերը դաշնակի ընկերակցութեամբ, մեր յարգելի օրիորդին տուին «Կրընոպլի Սոխակը» տիտղոսը:

Գեղարուեստական բաժինը ղեկավարեց Պ. Տէրկոմսեան: Մեններգեց ընկեր Մարաշլեան եւ ուղերձ մը, ընկեր Տէմիրճեանէ:

Գեղարուեստական բաժինը աւարտած ըլլալով ամէն ոք անհամբեր կը սպասէր ընկեր Մինաս Միրզէին, որ բեմ բարձրացաւ ողջոյնի ծափերով, եւ գեղեցիկ կերպով բաղդատականը ըրաւ 1914ի Ֆրանսական պայքարը մերինին հետ, եւ մեր անմահ Արամը նմանցուց Քլէմանսոյի: «Երբ գերման բանակներու վտանգը կը սպառնար Փարիզի, երբ ամբողջ կառավարական կազմը մըտավախութեան մէջ էր իրենց հայրենիքին ապագայի մասին, Քլէմանսօ քաջալերեց զանոնք ըսելով, բնաւ պէտք չէ յուսահատիլ, այլ դէպի յառաջ կուրծք տանք թշնամիին թնդանօթներուն եւ պիտի

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Ցապաղած) — Այս տարի ալ հեռու հայրենիքէն, օտար հորիզոններու տակ տօնեցինք Հայաստանի Ազատութեան 31րդ տարեդարձը, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Հայ Կամ. Մարտիկներու եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Սրահը բերնէ բերան լեցուած էր, շատեր ստիպուած էին ոտքի կենալ, ամէն խաւի հայ մարդը եկած էր հայրենիքի Ազատութեան տօնակատարութիւնը փառաւորելու եւ հայրենիքի վերածնութեամբ հաղորդուելու:

Հանդէսը բացուեցաւ յօտնկայս «Մեր հայրենիք»ով զոր երգեց Արաքս երգչախումբը որ իր յաջորդական խմբերգներով հանդէսին կատարեալ փայլ տուաւ: Կ՚արժէ շնորհաւորել Հայր Լեւոնեանը որ կարճ ժամանակի մէջ յաջողած էր մեր աղջիկները վարժեցնել յաջող երգեցողութեանմը:

Գեղարուեստական բաժինը խնամքով պատրաստուած էր: Արտասանեցին Օր. Ս. Մաթոսեան, Ա. Գալայճեան եւ Պիչաքճեան: Իսկ Տիկին Թօփալեան, Օր. Սօնա Պօղոսեան եւ Տիկին Մարի Կարապետեան յատկապէս հրաւիրուած Տէսինէն՝ երգեցին բուռն ծափեր խլելով:

Հայ կամաւոր Մարտիկներու կողմէ ուղերձ մը կարդաց Պ. Մ. Մարգարեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ խօսեցաւ հայր Կ. Տէրմոյան:

Կապոյտ Խաչի սանուհիները պարեցին Կովկասեան պար մը շատ յաջող կերպով: Կ. Խաչի դրոշական աշակերտները պարեցին դրօշակի հիւսքը՝ ծափեր խլելով հանդիսականներէն:

Օրուան բանախօսը ընկեր Հ. Սամուէլ փաստացի մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ, պատմականը ըրաւ Մայիս 28ին, պատկերացուց քաղաքական կացութիւնը եւ այն ճակատագրական վիճակը ուր կը գտնուէր հայ ժողովուրդը, մինակը դէմ հանդիման մեր դարաւոր թշնամիին: Սակայն սահմանէն անդին հայ ժողովուրդը վերահաս իր գոյութեան սպառնացող վտանգին, Արամի ղեկավարութեան տակ մէկ սիրտ մէկ հոգի, դիրք բռնեց Թրքական բանակի դէմ, եւ յաղթեց

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէնթ Անթուանի գաղութը հիմնուած է Քան Օտոյի գաղթակայանի քանդումէն վերջ 1928ին, եւ թաղեցիներուն ջանքերով շինուած է Ս. Թադէոս մատուռը: 1930ին մօտ չորս հարիւր ընտանիք հաւաքուելով ամէն կիրակի օրերը եկեղեցական կանոնաւոր արարողութիւններ կը կատարէին մինչեւ 1948 Յուլիս:

Թաղիս մէջ պաշտօնավարած են երկու քահանայ, մին՝ Եսայի քհնյ. Ալթունեան, 1931էն մինչեւ 1938, որ մեկնեցաւ Փարիզ: Իսկ Ներսէս քհնյ. 1938 Մայիսին ձեռնադրուելով Թաղիս համար, պաշտօնավարեց մինչեւ 1948 Յուլիս, այս վերջինը Թաղեցիներու գուրգուրանքին շնորհիւ միշտ լաւ ապրուստ ունեցաւ: Վերջին պահուն առանց Թաղականութեան լուր տալու մեկնեցաւ Ամերիկա: Մօտ՝ տասը ամիս է մեր եկեղեցին փակ էր: Այժմ դարձեալ ունեցանք մեր հովիւր Նորընծայ Ներսէս քհնյ. Կատարինեան:

Կաթողիկոսական պատուիրակը մեր մատուռին մէջ դպրութեան աստիճան տուաւ տասը տիրացուներու: Համբարձման տօնին օրը պատարագեց եւ քարոզեց Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ եւ ապա մեկնեցաւ Վալանս:

Թաղեցի մը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ թեմի Գաւառական լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի ունեցած են Լաթաքիա — Քէսապ, Ազէզ — Աֆրենք եւ Ճէզիրէի մէջ, (կեդրոն ունենալով Գամըշլին): Ընտրութիւնները կատարուած են օրին. պայմաններու եւ խաղաղ մթնոլորտի մէջ, եւ ժողովուրդը քուէարկած է աննախընթաց համեմատութեամբ: Ընտրուած են Դաշնակցութեան թեկնածուները — Գամըշլիի շրջան ընկեր Հրաչ Փափազեան, Տոքթ. Վրոյր Մինասեան, Պ. Վահան Տումանեան, Պ. Մինաս Խաչատուրեան, Պ. Պետրոս Տ. Պետրոսեան, ընկեր Յարութիւն Որբերեան: Լաթաքիա — Քէսապ — Պ. Թորոս Գապիկեան, Ազէզ — Աֆրին — Պ. Եուսուֆ Շիրիլեան:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Սա ոչ միայն ժխտական մի պատասխան էր, այլ ծածուկ մի ամբաստանութիւն, որի մէջ ծըւարած էր թէ նախատինք եւ թէ յանձնանք: Արդեօք կուսակցական մի հնօրեայ զգուըշտուքի տխուր յո՞ւշն է, որ զարթել էր նրա մէջ: Էլի զծուծ կիրքը, որ մարդին կ՚անէ աւելի ոխակալ քան ուղտը:

Չէր բաւել իր հատու «ոչ»ը, Խումարեանը վեր կացաւ աթոռից ինձ մենակ թողելու համար: Իմ յարաճուն բարկութիւնս խորովում էր հոգիս: Ինքս ինձ ուտում էի:

Եւ մտածում էի, ի՞նչ անել: Ընկերներիս համար այլեւս գոցուած էին փրկութեան ճամբաները: Հաշուեյարդարի՞ նստիմ այս անզգամ մարդու հետ: Որեւէ վէճ, վիրաւորական խօսք կամ յախուռն մի արարք ոչ միայն անօգուտ էր, այլեւ մեր պահանջին պիտի չծառայէր:

Բայց թուքս կուլ տուի ու ասացի.

— Ցարիցինում, ընկեր Ա. Խումարեան, բոլոր օտար բոլշեւիկները յարգանքով ու մեծարանքով ընդունեցին Մուրատին ու Սեպուհին: Եթէ չկարողացան լիովին գոհացում տալ մերպահանջներին, գէթ ոչ մի վիրաւորական ժեստ ցոյց չտըւին: Դուք, որ ծնունդով ու անունով Հայ էք, հայ մամուլի մշակն էք եղած, դուք չունեցաւ ամենադոյզն փափկանկատութիւնը նրանց հանդէպ: Հայը, ընկեր Ա. Խումարեան, երբ օտարին է ծառայում, փոխանակ օտարին առաքինութիւնները ու բարեմասնութիւնները իւրացնելու՝ թաթխւում ու թրծւում է նրա ամենայոռի մոլութիւնների մէջ:

Ասացի, կռնակ դարձրի ու հապշտապ դուրս նետուեցի, այլեւս նրա երեսը չտեսնելու համար: Ճանապարհին վազում էի ու մտածում ընկերներիս մասին: Հազար ու մէկ վատ պատահականութիւններ խուժում էին գլխիս մէջ: Ամօթապարտ ու սեւերես պիտի ներկայանայի մերոնց: Ստորադասութեան մի ահարկու զգացում բռնել էր ինձ: Այնպէս էր թւում, որ բոլոր ձեռնարկներս կամ ձախող պիտի վերջանան եւ կամ չարաղէտ վախճան պիտի ունենան: Անճարակութիւն, անճարակութիւն բառը մուրճի ահեղ հարուածներով թնդացնում էր գանկս:

Երբ նաւ հասայ, հեռուից նշմարեցի մերոնց ժպիտը: Կամրջակին վրայ էին ու ազատ: Շնորհիւ մի չուաշեցի Հայի միջնորդութեան՝ կարողացել էին ազատուել ձերբակալութիւնից, առնուազն մեկնելու արգելքից: Անսահման ուրախութիւն պատեց ինձ: Կարծես նոր աշխարհ էի եկել:

Բարի ճանապարհ մաղթեցի ընկերներիս: Իսկ Վահագնի սասան ո մեղադրանքը Մարոյի կապակցութեամբ, բանի տեղ չդրի: Այնքան ուրախ էի:

Այդ գիշեր հանգիստ քնեցի եւ ինչ անուշ քունով:

Աստրախան, Հաշտարխան:

Պատմական անուն է: Փարսախներով հեռու Հայոց Աշխարհից, Կասպից ծովու ծայրագոյն քղանցքին վրայ ծլած ու աճած մի օտար քաղաք է: Բայց թերթեցէք Հայոց Նախավերածնունդի պատմութիւնը, սերտօրէն հետամուտ եղէք հայ դատի շահեկան ելեւէջներին, դուք չէք կարող մեր մեծանուն դէմքերի սիրալի ճիգերն ու աշխատանքը ըմբռնել, առանց մի քանի հեղ այդ քաղաքի անունը յեղյեղելու:

Արղութեան, Ղարաբաղի Մելիքները ու Իսրայէլ Օրի: Մանաւանդ Իսրայէլ Օրին:

Այնտեղ՝ Աստրախանում, Մայր եկեղեցու հողմփոփքին մէջ են ամփոփուած աճիւնները այդ զարմանալի ու սքանչելի Հային: Լքեց իր բարգաւաճ առեւտրական դիրքը, անվհատ յամառութեամբ թափառեց գրեթէ ամբողջ Եւրոպան, բախեց արքունիքների դռները: Ճարպիկօրէն պարզեց հայութեան դերն ու արժէքը, ողբեց նրանց քար սիրտերը եւ հրաշագան խոստումներով ծանրաբեռն ու պայծառ յոյսերով թեւաւոր, փութաց վերադառնալ հայրենիք, ազգային պետութեան հիմերը պատրաստելու համար: Սակայն ճակատագիրը այլապէս էր տնօրինել: Հազիւ հասել էր Աստրախան, չարաղէտ մի հիւանդութիւն ընդմիշտ զգետնեց այդ ժիր, անխոնջ, յանդուգն ու հաւատաւոր հայորդին, որ էր սրբանուէր առաքելութեան հետ թաղուեց Հայաստանեայց եկեղեցու բակում:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ Սթրոմպոլի հրաբուխը կրկին բորբոքած է ծուխ ու լաւա արձակելով ։

ԿԱՐՏԻՆԱԼ Սիւհարի մեծաշուք յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ առտու։ Զմռսուած մարմինը հանգուցեալին բնակարանէն հանուելով տարուեցաւ Նօթր Տամ։ Արարողութեան կը մասնակցէին 6 կարտինալ, 18 արքեպիսկոպոս, 39 եպիսկոպոս եւ 5 աբբայ։ Եկեղեցին սեւերով պատուած էր եւ 250 հոգինոց երգչախումբ մը կը կատարէր երգեցողութիւնները։ Ներկայ էին դեսպաններ, կառավարութիւնը եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ ։

Գ. ՄՈԼՈԹՈՎ, ռուս արտաքին նախորդ նախարարը, պաշտօն ստացեր է հսկելու ծայրագոյն արեւելքի եւ Չինաստանի գործերուն ։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ փնէօներու վաճառումը ազատ պիտի ըլլայ առաջիկայ հոկտեմբերէն ։

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԱՅՆ ԿԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿԷ, այս է Հնդկաստանի ընդունած պետական նշանաբանը։ Այս խօսքը ընդունած են անոր համար որ Կանտիի սկզբունքներէն մէկն է եւ ընդունելի ամէն կրօնքի մարդոց համար ։

«Հայ-Բույժ»ի բաժանորդներուն

Հիւանդութեանս ընթացքին, Գ. Խօսրով Վշտունի անձնուիրաբար տարաւ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի վարչական աշխատանքները։ Այսօր, երբ ի վիճակի եմ ստանձնելու իմ աշխատանքներս, հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Գ. Վշտունիի, իր անձնուէր աշխատանքին համար։ Գ. Վշտունի պիտի շարունակէ իր օժանդակութիւնը՝ գործակցելով խմբագրական իմ աշխատանքիս մէջ։ Այս առթիւ, շնորհակալութիւն կը յայտնեմ նաեւ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի բարեկամ բոլոր բաժանորդներուն, որոնք օժանդակեցին ՀԱՅ-ԲՈՅԺի վարչութեան՝ օգտակար հանդիսանալու համար ինծի։

Յաջորդ թիւով, վերստին կը ստանձնեմ ՀԱՅ ԲՈՅԺի խմբագրական եւ վարչական ամբողջական ղեկավարութիւնը, ու կը խնդրեմ իմ բարեկամներէս, որ դիւրացնեն իմ գործս՝ կանխիկ եւ ժամանակին վճարելով իրենց բաժնեգինները, խնայելով որեւէ աւելորդ յոգնութիւն։

ՀԱՅ-ԲՈՅԺի Մարտի թիւը (99) պատրաստ է եւ կը ղրկուի մինչեւ ամսավերջ ։

· Այսուհետեւ բաժնեգին կամ նամակ ղրկել այս հասցէով, Շ. Նարդունի, HAY-POUJ, 17 rue Damesme, PARIS։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին ։

Ընտրեալ գեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ ։

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Գ. Գ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ։

Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը ։

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ՄԷՋ (ԼԻՈՆ)

Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, այս կիրակի, առտուն ժամը 10ին։ Պիտի պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔ. ՀԻՆՏԻԷ

Հալէպի վիճակաւորը, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն եւ պատւոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներուն։

★ 19 Յունիսի կիրակին ժամը 10—11, Լիոնի Ռատիոկայանէն՝ հայածէս ձայնաւոր պատարագ, հետեւեալ ալիքներու վրայ, Լիոն 224 մեթր, Կրընոպլը 215, Քլէրմոն 209, Մոնթէլիմար 222 ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ։ Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով ։

Կը մասնակցի Serge Perelti Iremier danseur Etoile de l'Opéra :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson։

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապոյտ Խաչին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին ։

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ ղեկավարութեամբ Արա ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի։ Երգ ԳԱՍԵԱՆ, Ա. եւ Ս. ՔԷՕՍԷեաններ, ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։ Կ'արտասանեն Օր. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ու ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻԲԵԱՆ եւ ԶՕՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։ Պիտի նուագեն Թագուհի ՕՂՏԱՅԵԱՆ, քէմանչիստ ՈՒՆԱՆԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ եւ դափ ԲԵՆՕ ։

Կը պարէ Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, հայկական խմբական պարեր Նոր Սերունդէն։

Եւրոպ. պարերու համար երկու մեծ նուագախումբ, ԱՆՏՐԷ ԷՔԵԱՆի խումբ (Swingtette), Կ. ՍԱՐԵԱՆի խումբ (Tango)։

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։ Մուտքը 150 եւ 100 ֆրանք։ Տոմսերը կը ծախուին Իսիի ընկերներուն մօտ եւ հայկ. սրճարանները ։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին։

×

ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին «Մայիս 28»ի առթիւ կազմակերպած ժողովրդային հանդէս երեկոյթը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Գոմոնի դպրոց սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարերով։ Պիտի խօսի ընկեր Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ ։

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է ։

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ նոր ժամանած Գ. Տիգրան Քէքէճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարին գիւղէն հօրեղբօր որդին Յովհաննէս Քէքէճեանը։ Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ամէն անոնք որ կը փափաքին արտածման եւ ներածման յարաբերութիւն հաստատել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հետ, հաճին դիմել մինչեւ 13 Յունիս, Կ. Սրապեանի, 11bis, Rue des Thermes, Enghien les-Bains: Հեռ. Eng 317:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահին մէջ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթ «Արամ՝ կեանքն ու գործը»։ Հայերէնի դասընթացը ժամը 8էն 9:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ Հայ Նախկին Մարտիկներու Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 12 Յունիս, ժամը 14ին Cercle Militaireի մէջ, Place Saint Augustin, métro Saint Augustin։ Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, ընտրութիւն հաշուեքննիչ յանձնախումբի, ելմտացոյցի նախահաշիւ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

Կը խնդրուի ընկերներէ ներկայ եւ ճշդապահ ըլլալ եւ ներկայանալ անդամատետրով ։

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն մէկ կամ երկու ներկայացուցիչ Café Regent, métro Cadetի ճիշդ դէմը։ Այս շաբաթ ժամը 4ին։

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, դպրոցին սրահը։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է ։

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս 12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ ։ Յայտագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի։ Երգահաններու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ ։

Կ'ՈՒԶԷՔ ՄԵՐ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ԸԼԼԱԼ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 1949Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ԵՒ «ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ» ԲԱԺԱԿԻ ՖԻՆԱԼԻՆ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, St. Loup Atlantic դաշտին վրայ։ Ամբողջ խաղերը պիտի շարժանկարուին։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը ։

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հնչակեան կուսակցութեան, Ռ. Ա. կուսակցութեան, Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Մարզ. Երիտ. Միութեան, Հ. Կ. եւ Մարտիկներու Միութեան։

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նօվէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրք բերելու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին ։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ստիպողաբար վարձու է, մէկ մահճակալով սենեակ մը, 16րդ թաղամասին լաւագոյն պողոտաներէն միոյն վրայ, նախընտրաբար տրամադրելի՝ հաւ. ուսանողուհիի մը, կամ հայ կնոջ մը, (այրերը թող չներկայանան)։ Դիմել Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, 11 Square Alboni, կէսօրէ վերջ ժամը 14—16, բացի շաբաթէն ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 10 JUIN 1949 Ուրբաթ 10 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5868-Նոր շրջան թիւ 1279

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ԵՂԱՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

1947 աշունէն վերջ այլեւս շատ քիչ խօսուեցաւ Հայկական Դատին մասին։

Վիշինսկիի ծանօթ «ելոյթ»ին դէմ բողոքելու համար էր, որ Ամերիկայի մէջ կարգ մը դիմումներ եղան։ «Յառաջդիմականները» փորձեցին հանդարտեցնել խռովեալ մտքերը, առանց սակայն փարատելու առաջ եկած ընդհանուր յուզումը։

Ու հիմա այլեւս բնաւ չի խօսուիր Հայկական Դատին մասին։

1945ին, երբ Սովետական Միութիւնը չէր խզած իր հոգեկան կապերը պատերազմի իր դաշնակիցներուն հետ, երբ աշխարհ հիմակուան պէս երկու հակամարտ ճակատներու չէր բաժնուած, երբ մեր Դատի յաջող լուծումին համար աւելի նպաստաւոր պայմաններ կային, Մոսկուա ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ ըրաւ այդ ուղղութեամբ։

Փարիզի մէջ Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը անուղղակի թելադրութիւններ կը ստանար։ Իր բոլոր ձեռնարկները կը կատարէր համաձայն այդ թելադրութեանց։ (Գոնէ այդպէս կ՚ըսէին Ազգային Ճակատի ներկայացուցիչները Յանձնախումբի ժողովներուն մէջ)։

Այդ յանձնախումբը օր մը հացկերոյթով պատուեց սովետական դեսպանը, շուրջ 50.000 ֆրանքի գումար մը ծախսելով։ Ոչ մէկ խօսք Պ. Պոկոմոլովի կողմէ Հայկական Դատին մասին, ժամեր տեւող հաւաքոյթի ընթացքին։

Նոյն օրերուն, յանձնախումբին դրամով ոսկի գրիչ եւ մատիտ մը նուէր տրուեցաւ Մոսկուայի արտաքին նախարար Մոլոթովի, 42.000 ֆր. արժէքով, ոտքի վրայ, օդակայանին մէջ, Փարիզէն մեկնելէն քանի մը վայրկեան առաջ։

Նախարարը խոստացեր էր «ի միւս անգամ գալստեան» յանձնախումբին կողմէ պատուիրակութիւն մը ընդունիլ։ Այնուհետեւ քանիցս եկաւ Փարիզ, և սակայն բնաւ մտքէն չանցաւ գործադրել իր խոստումը։ Ազգային Ճակատը միշտ խուսափողական պատասխաններ տուաւ, ամէն անգամ որ Մոլոթովին ներկայանալու շուրջ կը դառնար խնդիրը։

Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը Փարիզի եւ գաւառի մէջ կարեւոր գումարներ հանգանակած էր իր ձեռնարկներուն համար։

Ազգային Ճակատը շուրջ կէս միլիոն ֆրանք փոխ առաւ այս գումարէն, իր հրատարակած «Ալպոմ»ին տպագրական ծախքերուն համար, 1946ին։ Ծրագրած էր Շան զ՚Էլիզէի պողոտային վրայ մեծ Ցուցահանդէս մը կազմակերպել, հոն ցուցադրելու համար Հայաստանէն առաքուած կարգ մը նկարներ։ Անկէ մէն ալ պիտի յատկացնէր Դատի Յանձնախումբի հրատարակութեանց։ «Ալպոմ»ը կը տպագրուէր այսաոթիւ։ Փարիզի մէջ երբեք տեղի չունեցաւ այդ խոստացուած ցուցահանդէսը։

Ամբողջ տարի մը յանձնախումբի Օրակարգի գլխաւոր նիւթն էր ոչ թէ Հայկական Դատը, որ արդէն լքուած էր զայն արծարծելու թելադրութիւն ընողներուն կողմէ, այլ այն թէ ինչպէս պէտք էր գանձել փոխ տրուած դրամը։ Յանձնախումբի անդամները փոխնիփոխ Փարիզի թաղամասերը կը շրջէին, ալպոմ ծախելու եւ Ազգ. Ճակատին պարտքը թեթեւցնելու համար։

Աւելի քան մէկ տարուան ընթացքին, հազիւ կարելի եղաւ գանձել փոխ տրուած դրամին մէկ երրորդը, մնացեալը Ազգ. Ճակատին պարտքը մնաց։

« Յառաջ » քանիցս հաշիւ պահանջեց, սակայն ցարդ հաշիւ տուող չեղաւ։

Նախկին Յանձնախումբը 1948 Փետր. 4ին լուծուեցաւ Ազգ. Ճակատին կողմէ, որ եւ ոքէն նոր մը կազմեց, առանց Դաշնակցական անդամի այս անգամ։

Ի՞նչ կը բանի այս նորակազմ մարմինը, որ անշուշտ իր վրայ առած է հինին առնելիքն ու տալիքը։

Ի՞նչու հաշիւ չի տար ժողովուրդին, որմէ հանգանակած էր այդ դրամները։

Ո՞ւր մնաց Հայկական Դատը։ Դժուար է անշուշտ պատասխանել այս հարցին։

Բայց ի՞նչ եղան հանգանակուած դրամները եւ հանգուցեալ Ազգային Ճակատին փոխ առած գումարները։

Գոնէ ատոր պատասխանեցէ՛ք։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտահայ գրավաճառ Ներսէս Ղազիկեան հետեւեալը կը գրէ Երեւանէն եգիպտահայ թերթերուն.—

Զատիկը այս տարի ուրիշ տարիներէ աւելի խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Ս. Էջմիածնի մէջ։ Արարողութիւնները կատարուեցան միաձայն եւ պատարագեց Սահակ Ծ. վրդ. Յովհաննէսեան։

Վեհ. Հայրապետը դժբախտաբար ականջի սատիկ ցաւ մը անցնելուն համար այս տարի չկարողացաւ պատարագել, այլ դիրքի ընթերցման պահուն ժամանեց եկեղեցականաց մեծ թափորով եւ արարողութեանց աւարտումին, նոյն շքախումբով վերադարձաւ Վեհարան, ուր ընդունեց կրօնական գործերու մինիստրութեան աւագ պաշտօնատարներուն շնորհաւորութիւնները։ Թէ ժամանումի եւ թէ վերադարձի ատեն ժողովուրդը փութկոտութեամբ եւ մեծ ուրախութեամբ կը համբուրէր Ն. Վեհափառութեան աջը։

Ժամը 2.30ին Վեհ. Հայրապետը հիւրանոցին սրահին մէջ ընդունեց եկեղեցական դասը եւ ճեմարանի ուսուցչական մարմինին ներկայացուցիչները՝ առաջնորդութեամբ տնօրէն փրոֆ. Մինասեանի։ Ճոխ պատուասեղան մը պատրաստուած էր։

Նախ խօսեցաւ Վեհ. Կաթողիկոսը։ Յետոյ խօսք առին եգիպտահայ ուսուցչապետ Վ. Արծրունի, եւ Փրոֆ. Մինասեան, որ գովքը ըրաւ Վեհ. Հայրապետին, աւելցուց թէ վստահ է թէ անոր շնորհիւ աւելի պիտի բարձրանան վանքին վարկը, տնտեսութիւնն ու միւս բոլոր օգտակար ուժերը։

Ներկայիս Ս. Էջմիածնի մէջ կան 2 եպիսկոպոս, 6 վարդապետ, եւ 4 քահանայ»։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻ

Տիգրանակերտի Աղքատախնամի անդամներէն Պ. Յովհաննէս Զիլինկիրեան հետեւեալ գրութիւնը ուղղած է Պոլսոյ «Ժամանակ»ին.—

Քսանըհինգ տարիէ ի վեր, երբ մթերանոց եւ այլ պետական կարօտութեանց յատկացուած էր Տիգրանակերտի Ս. Կիրակոս եկեղեցին, որ քառաշէն հոյակապ կառուցուածք մը ունէր, 7 խորաններով եւ 16 սիւներով։ Մեր այս եկեղեցին, ինչպէս նաեւ Առաջնորդարանի եւ վարժարանի շէնքերը ամբողջութեամբ պարպուելով, յանձնուեցան մեր հոգեւոր հովիւին։

Տաճարը մաքրագործել սկսած ենք, սակայն ի վիճակի չենք նորոգել եկեղեցւոյ տանիքը, որուն գերանները ամբողջութեամբ փրթած ու կոտրած են, տարիներու ընթացքին։ Համրային օժանդակութեան պէտք ունինք, կատարելու համար այս պատմական եկեղեցիին նորոգութիւնը ուր, առնուազն, 10ի մօտ քահանաներ կը սպասարկէին։

ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻՆ

Անգարայի ազգային ժողովը վաւերացուց վարգըֆներու մատակարարութեան նոր օրէնքը, որուն համաձայն փոքրամասնութեանց վագըֆներու (եկեղեցապատկան կալուածներու) մատակարարութիւնը բստ առաջնոյն կը թողուի հասարակութիւններէն ընտրուած թաղային մարմիններու։ Այլեւս վերջ կը գտնէ անհատ մատակարարներու դրութիւնը որ այնքան չեղծումներու և անկանոնութեանց տեղի տուած էր։ Էվգաֆի վարչութիւնը կը պահէ իր հսկողի իրաւունքը, բայց այլեւս չպիտի գանձէ հասոյթներու 100ին 5ը։ Այն տուրքերը որ դեռ չեն վճարուած, չպիտի գանձուին. բայց գանձուածները չպիտի վերադարձուին։

Թաղային ընտրութեանց համար ալ մասնաւոր հրահանգ մը պիտի պատրաստուի։

Մաքրագործում Ռուսիոյ մէջ

ՍԻՈՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԹՐՔԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Լոնտոնէն եկած հեռագիրներու նայելով Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան մէջ լայն մաքրագործում մը տեղի կ՚ունենայ։

Ասոր պատճառը երկուք է, նախ համայնավարներու թիւը կ՚ուզէ պակսեցնել Կրեմլէն, եւ երկրորդ հեռացնել արեւմտեան ձգտումներ արտայայտող անձերը։

Համայնավար կուսակցութիւնը որ 1941ին 3 միլիոն 800.000 անդամ ունէր, այժմ բարձրացած է 6 միլիոն 300 հազարի, պէտք է նկատի ունենալ որ պատերազմի ընթացքին ալ մօտ 700.000 համայնավարներ սպաննուած են։ Այս աճումին պատճառը այն է որ, պատերազմի պահուն նուազ խստութեամբ ընդունուեցան նոր անդամներ։

Այժմ պիտի հեռացուին անոնք որ գործօն չեն, այսինքն այն համայնավարները որոնք միայն անդամավճարնին կը վճարեն, բայց ոեւէ աշխատանք չեն կատարեր քարոզութեան կամ դաստիարակչական գետնի վրայ։ Անոնք որ իբր «հաւատացեալներ» ընդունուած էին պատերազմի պահուն իբր գիջողութիւն։ Անոնք որ չեն կրցած իւրացնել Մարքս Լենինեան վարդապետութիւնը, ինչ որ կը պահանջուի ամէն շարքայինէ։ Անոնք որոց անհատական կեանքը քննադատութեանց տեղի տուած է։ (Խորհրդային մամուլը ժամանակէ մը ի վեր կը զբաղի այսպիսի պարագաներով)։

Ամէն պարագայի Կրեմլէն չպիտի կրնայ համայնավարներու թիւը նախապատերազմեան չափին իջեցնել, քանի որ տեղական կազմակերպութեանց քանակը աւելցած է գործարաններու եւ կոլխոզներու մէջ, եւ մարդ պէտք է 80.000 նոր բջիջները վարելու համար։ Համայնավար բջիջներու թիւը 170.000էն 250հազարի բարձրացած է։

Մաքրագործումը պիտի կատարուի մանաւանդ «աշխարհաքաղաքացի» կոչուած դասին մէջ որ կը կազմեն մտաւորականներ, դրագէտներ, արուեստագէտներ, երաժիշտներ եւայլն, որոնց հանդէպ արդէն խստութիւններ ձեռք առնուած էին վերջերս։ Այս դասին մէջ կը մտնեն մեծաթիւ հրեաներ որ համակիր են «ազգայնական քաղքենի Սիոնականութեան»։ Աշխարհաքաղաքացիութիւնը խստիւ կը հետապնդուի նաեւ Խորհրդային Միութեան իսլամ հանրապետութեանց մէջ, ուր ոճրական հաւասարմութիւն կը նկատուի «համաթիւրք» կամ «համապարսիկ» ըմբռնումները։

Մասնաւոր պարագաներ ալ կը յիշատակուին։ Այսպէս բյաններու յանձնաժողովին նախկին անօրէն Վոզնէսանսքի շնորհազուրկ եղած է. անոր վրայ թերթերը չեն խօսիր, եւ իր նկարները մէջտեղէն վերցուած են եւ Մայիս 1ին հանդէսին ներկայ չէ եղած։ 45 տարեկան է եւ հեղինակը հրնգամեայ ծրագրին։ Կ՚ըսուի թէ այս ծրագիրը հակառակ լաւ արդիւնք տալուն, ամերիկեան գործունէութեան հաւասարած չըլլալով, հեղինակը պատասխանատու կը համարուի։

Մաքրագործումը պիտի կատարուի խորհրդային Միութեան մաս կազմող բոլոր երկիրներու մէջ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՍԼԱՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Արեւելեան Եւրոպայի Սլաւ պետութիւնները կարգ մը սահմանափակումներ կատարած էին Թուրք դիւանագիտական անդամներու շարժումներուն մասին։ Անգարայի կառավարութիւնը, իբրեւ փոխադարձութիւն, որոշեց որ այդ պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչները պէտք է մնան Անգարա կամ Պոլիս, եւ այլուր երթալու համար պէտք է մասնաւոր արտօնութիւն ստանան։

Պերլինի պաշարման խնդիրը

Զորսերու ժողովին վերջին նիստին մէջ Պ. Վիշինսքի երեք ժամ խօսեցաւ իր տեսակէտները պաշտպանելու եւ արեւմտեան ծրագիրը քննադատելու համար։

Այդ ճառէն վերջ, ամերիկեան պատուիրակը յայտարարեց որ նախ պէտք է լուծուի Պերլինի պաշարման խնդիրը մինչեւ Յունիս 13, եւ այս մասին պէտք է վերջնական հրահանգ տալ զինուորական հրամանատարութեանց։ Հասկցնել ուզելով թէ մինչեւ որ չլուծուի եւ չյարգուի Պերլինի պաշարման համաձայնութիւնը, չկրնար բանակցութիւններ շարունակել։

Միւս կողմէ Պերլինի մէջ կացութիւնը կը ծանրանայ։ 200 բանթողներ գիշերանց յարձակելով դրաւեցին ամերիկեան շրջանին մէջ, սովիէթներու հակակշռին տակ գտնուող երկաթուղային վարչութեան հսկայ շէնքը, որ 200 սրահ կը պարունակէ։ Ռուս պահակները զինաթափ եղան։ Այս շէնքը մեծ կարեւորութիւն ունի քանի որ կը հա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Վ. ԹՈՒՆԱՍ (Թուլա) — Կը մօտենայ Հայրերու օրը եւ ես գլխահակ՝ տրտմօրէն կը խորհրդածեմ: Բախտաւոր են անոնք որոնց հայրերը ողջ են: Երջանիկ որովհետեւ ողջ հայրերու շունչն անգամ օրհներգութիւն է որդիներուն վրայ: Այսպիսիներուն համար հնարաւոր է հեշտութեամբ ընծայել աւուր պատշաճի ամէն ակնածութիւն ու յարգանք: Լոյս աչքերով նայիլ իրարու զուարճալի բառեր փոխանակել, համբոյր տալ եւ օրհնութիւն ստանալ: Ըմբոշխնել երանելի պահեր, լամբակին վրայ կրելով կեանք նշանակող կարմիր վարդը:

Բախտաւոր են նոյնիսկ անոնք, որոնց հայրերը խաղաղ բարձի վրայ մեռած եւ բնական ճամբով դերեզմանուած են, որովհետեւ որդիները գիտեն թէ ուր կը հանգչի ան: Ցայտնի շիրիմ մը, ուրուն կրնան այցի երթալ առ նուազն տարին մէկ անգամ, կուրծքին կրելով ճերմակ վարդ: Կ'երթան խունկ ու մոմով, աղօթքով ու արցունքով: Կը կատարեն իրենց խղճի պարտքը: Բայց ինչո՞վ կամ ի՞նչպէս խղճի պարտք կատարեն ու մխիթարուին բոլոր այն որդիները որոնց հայրերը ոչ միայն չեն ապրիր, ոչ միայն բնական մահով չեն վերջակէտած իրենց կեանքը, ոչ միայն հողաթումբ չունին, այլ նոյնիսկ չեն գիտեր թէ ո՞ւր ինկաւ, ո՞ւրտեղ մնաց: Կիզիչ անապատի ո՞ր ծայրը, ո՞ր քարի կամ ծառի տակ, ո՞ր լճի մէջ, կամ ձորի անդունդը, որ ճամբի կողին կամ լեռան գագաթին: Առանց քարէ կամ փայտէ յայտնի նշանի, կամ վրան թափուած բուռ մը հողի: Այսպիսիներն են որ անբախտ են: Ի՞նչպէս չյիշել որ եթէ դաժան Թուրքը չըլլար մեր տիրակալը եւ 1915ը չարքէր, գլխատուած հայրերէն շատ շատեր այսօր դեռ ողջ պիտի ըլլային եւ հայ անդաստանը որբերով լեցուն չպիտի ըլլար այսպէս:

Օրինակի համար, ահաւասիկ ես, 54 տարիներ բոլորած եմ: Երեսուն եւ չորս տարի է որ որբացեր եմ հօրմէ. պարտադիր որբութիւն մը որ Թուրքը կապեց վզիս եւ ստիպեց որ երկրէ երկիր թափառիմ անհաստատ: Կ'ուզէի որ ապրէր հայրըս, եթէ չապրէր, կ'ուզէի որ գոնէ գերեզման ունենար, բայց չունի: Կ'ուզէի գէթ գիտնալ թէ ո՞ւր մնաց իր ջախջախուած մարմինը ու չեմ գիտեր: Արդ դուք ըսէք ով աշխարհի վրայ ապրող մարդիկ, ես ի՞նչ ընեմ: Ի՞նչպէս կատարեմ որդւոյ իմ պարտքը: Ո՞ւրտեղ գտնեմ զայն...

Գիւղիս ափիս եւ հոգիս անհնարին չարչարանքի մէջ: Ամբողջ էութեամբ վրէժով լի, երեւակայութեամբ կը սուրամ ծննդավայր գիւղս՝ Արմու Թաղ, եկած ճամբաներովս դէպի ետ: Ճեղքեցի ծովեր, երկրէ երկիր անցայ, գացի ու հասայ ճիշդ հոն ուր հայրս ժեռ քարերով կառուցեր էր մեր խեղճ տնակը: Այո, ճիշդ հոն ուր մօրս ստինքէն իմ կաթս ծծեր էի եւ հօրս ծունկերուն վրայ իմ մանկութեան ցնծուն օրերն էի անցուցեր: Բայց ան հոն չէր: Ապա ելայ ու շրջեցայ իր արտերն ու մարգերը, չկար: Մտայ եկայ իր տնկած ծառերուն շուքին տակ, նորէն չկար: Լեռ ու սար ոտքի տակ առի, ուր աղբիւր մը կամ ջուր մը կար՝ գացի դլուխը: Ուր քար մը տեսայ՝ ծռեցայ ու տակը նայեցայ, պատ ու արահետ չթողուցի անտես, բայց ափսոս, չկար: Ալ յուսահատ ու յոգնաբեկ կանգ առի Հայնկի գագաթին, բերանս բացի եւ հոգիիս բոլոր ուժովն ու թոյնովը անիծեցի Թուրքերը:

Որդի եմ, ահա խունկ, մոմ ու ծաղկեփունջ, բայց ո՞ւր է հայրս, ո՞ւր է անոր ինկած վայրը: Հարցումս մնաց անպատասխան, շիկացած երկաթի պէս կախուած անհունին մէջ: Ճարահատ, հիմա միայն մտովի կը գծեմ իր պատկերը իմ մտքին մէջ: Աչքիս առաջ կը բերեմ իր դէմքն ու հասակը: Վերյիշումներ կ'ընեմ: «Մթծեռնակ» եւ «Կռունկ» իր շատ սիրած եւ շատ երգած երգերը: Կը յիշեմ իր սուլելը, դլուխը դէպի աջ հակած քալելը: Փայտ տաշել ու գամ գամելը, աղիւս կտրել ու քար կոփելը: Ականջին ետեւի մատիտը, քրքջուն խնդուքը: Իր ճարտար լեզուն, իր պաշամոլոր դիրքն ու ամէն ինչ ու կը լեցուիմ վրէժի հուրով...

Նահատակուած հայ հայրերը որոնց ուրտեղ մնալը չենք գիտեր, անոնք հողն իջած չեն այլ կը թափառին վերերը, անհունին մէջ խռով ու անհանգիստ: Հայրերու օրուան առթիւ անոնք խունկ ու մոմէ, փունջէ ու արցունքէ կնծաներ չեն սիրեր, այլ ուրիշ բան, բոլորովին ուրիշ բան...

Ես տակաւին չեմ գիտեր թէ բարին Աստուած որ մարդն ստեղծեց, ինչո՞ւ ստեղծեց նաեւ մարդակերպ Թուրք գազանը եւ ինչո՞ւ հեզ ու բարի հայ ժողովրդին գլխին փաթթեց զայն դարերով: Ե՞րբ է եւ ո՞ւր իր արդար դատաստանը...:

Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

Նոր Սերունդի ձեռնարկները

ՄԱՐՍԷՅԼ, 1 Յունիս (յապաղած) — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը, գովելի գաղափարը ունեցած էր, յարգանքի երեկոյ մը կազմակերպելու, ի պատիւ իր ուսուցիչ-դաստիարակներու, ինչպէս նաեւ մեր սիրելի Նարդունիին, Տէր եւ Տիկին Մարութեաններու եւ համակրելի Տիկին Օտէթ Միքայէլեանի: Հակառակ սահմանափակ հրաւիրագրերու, 30 Մայիս երկուշաբթի երեկոյ Palet d'Orի ընդարձակ սրահը լեցուած էր երկսեռ բազմութեամբ: Մեր սիրելի տղաքը կ'ուզէին իրենց երախտագիտութիւնը յայտնել հանդէպ համեստ ուժերու, որոնք իրենց կարողութեան ներած չափով աշխատած էին օգտակար դառնալ իրենց գրոյցներով եւ դասախօսութիւններով, (ընկերներ Թադոյեան, Նիկողոսեան, Փիլիկեան, Մ. Թաշճեան, եւ Ա. Քէօսէեան եւն.):

Շրջ. վարչութեան կողմէ Ա. Տէր Նազարէթեանի բացման խօսքէն վերջ, ներկաներու փափաքին վրայ, ընկեր Մարութեան ստանձնեց ատենապետութիւնը, առաջարկելով առաջին բաժակը պարպել Նոր Սերունդին կենացը: «Յառաջ Նահատակ» երգէն վերջ ատենապետին հրաւէրով, երգեցին եւ արտասանեցին օրիորդներ Մարի Գասպարեան, Անահիտ Քոլոեան, Ալիս Մարկոսեան եւ Օր. Զէյթունցեան: Տիկիններ Վարժապետեան, Հէլվաճեան, ընկերներ Ս: Գօզոսեան եւ Վազգէն Սամուէլեան: Հայ արենուշներ ղեկավարութեամբ Տիկին Մանուշի: Բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու: Ծիծաղաշարժ գրոյցներով մթնոլորտը խանդավառեցին ընկերներ եւ համակիրներ, դեբասան Մարութեան, Գ. Շալճեան եւ Ազատ Սէրէնկիւլեան, ինչպէս եւ Սէն Լուի, քաղաքի եւայլ շրջաններու Նոր Սերունդի խումբեր իրենց երգերով եւ հաճելի անակնկալներով: Խօսեցան ընկերներ Ա. Քէօսէեան, Թադոյեան եւ ուրիշներ: Ընկեր Թադոյեան յանուն իր ընկերներուն շնորհակալութիւն յայտնեց որ իրենց տարած պզտիկ մէկ աշխատանքը կը գնահատուի երիտասարդութեան կողմէ: Իր խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին ըսաւ, «Երիտասարդութիւնը ազգերու յաջորդականութիւնն է, մեծերը պիտի մեկնին ուշ կամ կանուխ, երիտասարդութիւնն է որ պիտի գայ լեցնելու պարապը: Գեղեցիկ առնեցող ժողովուրդներ, նիւթական եւ բարոյական հսկայ զոհողութիւններ կ'ընեն նոր սերունդի դաստիարակութեան համար: Մենք չունինք այդ հնարաւորութիւնները, այդ աշխատանքը ծանրացած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուսին, այն է որ մեզի ուժ կուտայ սորվեցնել մեր պատմութիւնը, գրականութիւնը եւ Հայոց լեզուն, մեր անցեալը եւ յեղափոխական շարժումները, որպէսզի իրականանայ մեր յոյսը որ կը սպասենք ձեզմէ»:

Տիկին Մարութեան քանի մը արտասանութիւններով եւ մասնաւորապէս Ա. Ահարոնեանի «Նազէի օրօր»ով յուզեց բոլորս եւ լացուց մեր համակրելի հիւրը՝ Տիկին Օտէթ Միքայէլեանը: Քոյր եւ եղբայր Յարութիւնեաններու ինչպէս նաեւ արենուշ Լուիզ Թէքնէեանի զուգերգներէն և խաղերէն վերջ՝ խօսք առաւ նոյնինքն Տիկ. Օտէթ Միքայէլեան, որ, ինչպէս Մայիս 28ի հանդէսին, հոս եւս խօսեցաւ հայերէն, նախադասութիւններու յստակ արտասանութեամբ: Գովեց հայ ժողովուրդի շատ մը առաքինութիւնները եւ ազատատենչ ձգտումները: Յետոյ խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին, յայտարարեց — «Քանի մը տարի առաջ նոյնպէս Մայիս 28ի առթիւ Փարիզ կը գտնուէի, ինձ ըսին որ պէտք է անգամ մը այցելել Մարսէյլ, որպէսզի լաւագոյնս ճանչնաք հայ ժողովուրդը: Կարծեցի թէ չափազանցութիւն էր: Բայց այսօր կը տեսնեմ որ սխալած եմ: Դուք ունեցեր էք ամէն ատպարէզի մէջ տաղանդաւոր դէմքեր, հպարտ եղէք անոնցմով: Ունեցեր էք գերմարդկային հերոսներ, վառ պահեցէք անոնց յիշատակը, եւ աշխատեցէք ըլլալ անոնց արժանաւոր ժառանգորդները: Այն ատեն վստահ եղէք ձեր այս հանդէս - ուրախութիւնները փոխանակ օտար երկինքներու տակ, պիտի կատարէք ձեր ազատ եւ անկախ հայրենիքին մէջ»: (Բուռն ծափեր):

Վերջին խօսքը վիճակուեցաւ մեր սիրելի Նարդունիին, որ արդար ընդվզումով մը բողոքեց որ վերջին խօսքը իրեն կը տրուի. «Սիրելի Մարութեան, ես ոչ վարդապետ եմ ոչ ալ տէրտէր, որ Գահպանիչով մը փակեմ այս հիանալի երեկոյթը: Արդէն բարկացած էի ձեր դէմ որ զիս «խայտառակած էիր» Նայիրիին մէջ ըսելով թէ «Նարդունին բնաւ չի խօսիր, ամէն հարցումի կը կրկնէ «հը», մինչդեռ ամենաշատ խօսողը ես եղայ, մանաւանդ այս վերջին ամիսները Մարսէյլի մէջ, ուր իբր թէ եկած էի հանգստանալու»: Ընկերը կարգ մը պատկերալից բացատրութիւններով ներկայացուց մեր անցեալը եւ ծանրացաւ ներկային, ընդգծելով ապագան իր յուսատու հեռանկարներով եւ եզրակացուց.—«Սիրելի տղաք, աշխատեցէք ձեր այս տարիքը օգտագործել գիտութիւն ամբարելով և հայ ժողովուրդը ուսումնասիրելով: Բնաւ «չօվէնիզմ»ի մի վերադրէք երբ ամէն առթիւ հայ

Գնդ. Հրանտ Մալոյեան

ԽՄԲ. — «Արեւելք» հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Գնդ. Հրանտ պէյ Մալոյեանի մասին, որ կը պահէ Սուրիոյ ոստիկան - զօրքի ընդհ. հրամանատարի պաշտօնը, նոր վարչաձեւին տակ.—

Մշեցի բարեկեցիկ ընտանիքի մը զաւակ՝ Հրանտ պէյ Մալոյեան ծնած է Կ. Պոլիս, 1897ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած է Ս. Լուսաւորիչ վարժարանին մէջ, ուրկէ ընթացաւարտ 1913ին մտած է իրաւաբանական վարժարան: Հազիւ տարի մը հետեւած է այս ճիւղին, որովհետեւ վրայ կը հասնի 1914ի մեծ պատերազմը եւ կ'ուղարկուի զինուորական վարժարան, ուրկէ շրջանաւարտ ըլլալով որպէս սպայ, 1916ին, կը մեկնի ճակատ: Պաղեստինի թրքական 53րդ զօրաբաժնին մէջ տեղակալ կարգուելով, բազմաթիւ վտանգաւոր դիրքեր կ'ուղարկուի: 1918ին, զինադադարի նախօրեակին, թրքական բանակի նահանջի շրջանին, գերի կ'իյնայ արաբական գունդերուն, Տերայի մէջ:

Դամասկոսէն եղերական պայմաններու տակ կ'անցնի Պէյրութ հետիոտն: Անծանօթ մը ըլլալով ճամբաներուն, յաճախ անօթի ու ծարաւ, կը ստիպուի գիշերները քալելու, եւ ցերեկները մացառներու ներքեւ քնանալու:

Պէյրութ, նորակազմ հայկական լեգէոնին մաս կը կազմէ, եւ շուտով աչքի կը զարնէ որպէս ուշիմ եւ յեղուադէտ երիտասարդ: Ֆրանսական բանակի կողմէ Կիլիկիոյ գրաւման ատեն, 1918 Դեկտեմբերին, անցած է Կիլիկիա ժանտարմըրիի մէջ, եւ իբրեւ օգնական ծառայած է Օսմանիէի Ֆրանսացի կառավարչին քով:

Կիլիկեան դէպքերուն բերած է իր մասնակցութիւնը: Մարաշի եւ Ամանոսի շրջաններուն մէջ՝ ցոյց տուաւ հերոսական կեցուածք, յաճախ վտանգելով իր կեանքը:

Ատենայի ընդհանուր կառավարիչ զօր. Պրեմոն, Տիւֆէօ եւ Նորման՝ հիացմունքով արտայայտուեցան Հրանտ պէյի զինուորական կարողութիւններուն մասին: Հրաշքով փրկուեցաւ Քեմալականներու դէմ մղած կռիւներէն:

Իսլահիէ մօտիկ, Խարչիտ Աղայի (քրտաբնակ գիւղ) գիւղին մէջ մղուած կռիւի մը ընթացքին, մազապուրծ փրկուեցաւ, մթնշաղին վար ցատքելով հինգ մեթր բարձրութեամբ շէնքէ մը:

Վրայ կը հասնի Կիլիկիոյ պարպումը: Կրկին հաւ ժողովուրդին հետ է: Կ'անցնի Սուրիա, եւ կը կարգուի Ալեքսանտրէթի հրամանատար:

Սանճաքցիները օրհնութեամբ կը յիշատակեն Հրանտ պէյի անունը:

Քաջածանօթ՝ բազմաթիւ օտար լեզուներու, զգալով անհրաժեշտութիւնը արաբերէնի, լուրջ կերպով կը սկսի հետեւիլ արաբերէն լեզուին, եւ դժուար չըլլար իրեն համար տիրապետել արաբերէնին:

Այսօր, Սուրիոյ ոստիկան զօրքի ընդհանուր հրամանատարի այնքան փափուկ պաշտօնին մէջ, իր բոլոր թղթակցութիւնները արաբերէնով կը կատարուին, իր կողմէ:

Կարելի է զինք նկատել աշխատանքի հերոս մը:

ազգը կը գովեմ: Իրապէս մեծ եւ տաղանդաւոր ցեղ մըն ենք մենք, շատ մը առաւելութիւններով օժտուած: Ունինք նաեւ թերութիւններ եւ ո՞ր մէկ ազգն է որ չունի: Ջանացէք այդ պզտիկ թերութիւնները խոշորցնել եւ աղէտի համեմատութիւն տալ: Մեր բոլորիս մեծ ուսուցիչը հայ ժողովուրդը ինքն է: Կատարենք մեր պարտքը, խոստանալով շարունակել իրենց գործը, ազգապահպանման նուիրական գործը: Հակառակ խմող մը չըլլալուս կ'առաջարկեմ վերցնել մեր բաժակները եւ խմել հայ ժողովուրդի հարազատ զաւկին՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կենացը որ եղած է մեր եւ պիտի ըլլայ ձեր անձնազոհ ուսուցիչը»:

Ցոյնկայս եւ ընդհանուր խանդավառութեան մէջ «Մշակ բանուոր»ով փակուեցաւ այս գեղեցիկ հաւաքոյթը:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ԷՇՐԷՖԻԷԻ մէջ կրթական գործը ներկայիս յաջող ընթացքի մէջ է: Գլխաւոր խնդիրներէն մէկն էր շէնքի անյարմարութիւնը, հիմա մասամբ դարմանուած: Ազգային սեփական կալուածին վրայ երկու տարի առաջ շինուած չորս օդաւոր եւ լուսաւոր դասարանները օգտակար եւ փրկարար դեր կը կատարեն նոր սերունդին: Ներկայիս ուրիշ չորս դասարաններ եւս կառուցանելու հրամայական պահանջին առջեւ կը գտնուի Թաղը: Լիբանանահայ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը 500 լ. ոսկիով արդէն կ'օժանդակէ սոյն նպատակին համար: Շատ մը վայրերու մէջ եկեղեցին յատկացուած է դպրոցի: Չկայ հրապարակային հանդէսներու յարմար մէկ կամ երկու սրահներ: Ազգ. վարժարանին աշակերտութիւնը ի յարգանս իր տնօրէն Ղազար Զարըգի 18ամեայ գործունէութեան՝ անոր նուիրած է գեղեցիկ դրասեղան մը տեսչարանին համար:

Հայ երգի օր..

Այս կիրակի, Լիոնի եւ շրջակայ հայութեան համար պիտի ըլլայ երգի օր մը: 70 հոգիէ բաղկացած «Արմէնիա» երգչախումբը, Մարսէյլէն պիտի գայ հնչեցնելու հայ երգի գեղեցկութիւնը:

Մեզի պատիւ ու արժանիք բերող այս մեծ երգչախումբին կազմակերպիչ, ուսուցիչ ու ղեկավարն է Վարդան Սարգիսեան, մեր անջնջելի Կոմիտաս վարդապետին աշակերտը:

Կոմիտաս վարդապետ որոնեց, պրպտեց, սերտեց, գտաւ, ճանչցաւ հայ ձայներգութեան առանձնայատուկ ելեւէջները, երաժշտական խաղերու հարազատ չերտաւորումները, եւ ստեղծագործութիւններուն տուաւ ցեղային բնորոշ հմայքի ու հրապոյրի վերակենդանացման նկարագիր:

Տօքթ. Ա. Տիրացեան, կը գրէ թէ Կոմիտաս ամառուան արձակուրդի մեկնող աշակերտները իր քովը կը կանչէր եւ իւրաքանչիւրին վրայ պարտականութիւն կը դնէր Սեպտեմբերին ճեմարան վերադառնալու ատեն հետը բերել իր գացած գաւառի ժողովրդական երգերը: Մանուկ Աբեղեան եւս կը հաստատէ այս բանը եւ այսպէս հաւաքուած երգերու թիւը Կոմիտաս մօտ 25.000 կը հաշուէր:

Կոմիտաս վարդապետ, իր «Գեղջուկ երգեր» կոչուած գործերէն զատ, այդ ձեւով կազմեր ու պատրաստեր է նաեւ իր «Հայկական պատարագ» գործին 7 տեսակ բազմաձայնի դաշնաւորումը, մօտիկ ըլլալով էջմիածնայ տարբեր եկեղեցականներու եւ գիւղի ծերունի քահանաներու երգեցողութեանց: Եթէ չեմ սխալիր, քանի մը տարի առաջ, Մարսէյլ, Զատկի առթիւ, Փրատոյի հայ եկեղեցիին մէջ լսեցի զայն: Կոմիտասի ար[.]ժանաւոր աշակերտ՝ Վարդան Սարգիսեանի երգչախումբն էր որ կ'երգէր հայատիպ ձայներգումի հզօր ու ներգործող ներդաշնաւորութեամբ:

Նոյն զմայլելի երգչախումբն է, նոյն ղեկավարն է որ Լիոն պիտի գան, Կոմիտասեան շունչով, ներկայացնելու հայ երաժշտութեան հարստութիւնը, անոր բարբառին գեղեցկութիւնները, պերճութիւններուն ալեկոծումը:

Երգն ու երաժշտութիւնը ժողովուրդի մը գեղարուեստի մէկ բարձրագոյն արտայայտութիւնն է: Երգը ծնած է մարդուն հետ եւ հայ երգը Հայուն հետ: Հեթանոսութիւն թէ քրիստոնէութիւն, յաղթութիւն թէ պարտութիւն, հայ ժողովուրդի պատմութիւնը իր երգն ունի, երգը՝ փառքի ու հաւատքի, երգը՝ հաճոյքի ու լացի, երգը յոյսի ու անվհատ պայքարի: Ուրեմն փութանք ունկնդրել Մարսէյլէն եկող մեր շնորհալի երգչախումբը:

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Տարուէ տարի Մայիս 28ի տօնը մեծ նշանակութիւն կը ստանայ ամէնուրեք արտասահմանի մէջ: Հայրենակարօտ հայրենակիցներ խումբերամ կը փութան լսելու համար այս պատմական թուականին՝ մեզի ընծայած Մանուկ Հայաստանի ծննդեան պարագաները եւ անոր կարճատեւ կեանքին պատմութիւնը:

Տէսինի հայ գաղութը հակառակ անընդհատ տեղացող անձրեւին, լեցուցած էր Հ. Յ. Դ. սրահը, տօնելու Մայիս 28ը, կազմակերպուած տեղւոյս կոմիտէին կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութեան:

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի երգչախումբի «Յառաջ նահատակ» ռազմաշունչ երգով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Օրուան նախագահը Հ. Կ. Տէրմոյեան (Վիէննէն) կատարեց հանդէսին բացումը, ներշնչուած խօսքերով: Մեր բեմին զարդը կազմող փոքրիկն Արփսի Աստուրեան արտասանեց Դ. Վարուժանի «Գուշակ»ը, արտասանեցին նաեւ Արամ Գրիգորեան եւ Տիգրան Հաղվէրտեան Նոր Սերունդի կողմէ, խլելով խանդավառ ծափեր: Մեզ համար յայտնութիւն մը եղած է Տիկին Անժէլ Փափազեան իր զգայուն արտասանութիւններով: Արտասանեց ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանէն կտոր մը: Կարդացուեցան երկու ուղերձներ, մին Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ (ընկեր Լ. Ասատուրեան) եւ միւսը Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ (Տիկին Մարի Կարապետեան): Կապոյտ Խաչի դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի (ուսուցչուհի) երգեց բազմաձայն չորս երգեր, որ ծափերով ողջունուեցաւ: Մեներգեցին Օր. Ս. Պօղոսեան եւ Տիկին Մ. Կարապետեան: Ահա սրահը մէկէն թնդաց ծափահարութիւններով, անհամբեր բաղձութիւնը կ'ողջունէր ընկեր Հրանտ Սամուէլի ելեւումը բեմին վրայ: Մեր վաստակաւոր ընկերը ըրաւ մեր անցեալի փառաւոր թէ դժբախտ պատմականը: Ի վերջոյ ծանրացաւ այն կէտին վրայ թէ ի զուր կ'աշխատին Հ. Յ. Դաշնակցութեան հակառակորդները, պղտորելու միտքերը: Մայիս 28ի սեփական տէրն ու տիրականը հայ ժողովուրդն է: Եւ Դաշնակցութիւնը պաշտպան կը կենայ այն բոլոր սրբութիւններուն մինչեւ որ օր մը մեր առջեւէն պաշտելի եռագոյնը, երթանք մեր վերջին հանգրուանը, մեր ցանկալի հայրենիքը»:

Այս գեղեցիկ եւ խրախուսիչ խօսքերով, ընկերը վերջացուց իր մէկ ժամէ աւելի տեւող բանախօսութիւնը: Սրահը թնդաց ծափերու մէջ: Նոր Սերունդի տղաքը, «Յառաջ ընթանանք»ով փակեցին հանդէսը:— Ներկայ մը

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի աննախընթաց շուքով տօնեցինք Մայիս 28ը Կարտանի մէջ: Սրահը լեցուած էր ծայրէ ի ծայր: Շատեր հանդէսին կը հետեւէին դուռ ու պատուհաններէն: Կարտանի եւ Լէ Միլի երգչախումբը բացաւ հանդէսը «Մարսէյեզ»ով եւ «Յառաջ նահատակ»ով ղեկավարութեամբ ընկ. Նափոլէոնի եւ Ստեփանի:

Օրուան նախագահ ընկեր Հ. Աւետիսեան պատմականը ըրաւ Մայիս 28ին: Առաջին բանախօսն էր Վալանսէն յատկապէս հրաւիրուած Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, որ սկսաւ ֆրանսերէնով եւ շարունակեց յետոյ սահուն հայերէնով որ հիացում պատճառեց. ըսաւ թէ ինչպէս Հայերը հակառակ իրենց թիւին փոքրութեան կռուեցան Թուրքին դէմ եւ գերմարդկային ճիգերով ստեղծեցին Հայկ. Հանրապետութիւնը: Տիկնոջ խօսքերը կ'ընդմիջուէին բուռն ծափերով, իսկ Նոր Սերունդը պատուեց զինքը ծաղկեփունջով: Երկրորդ բանախօսն էր Henri Malacrida, ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) գերագոյն մարմնի անդամ, որ իր այնքան գեղեցիկ ճառը վերջացուց իր կուսակցութեան եղբայրական ողջոյնները հաղորդելով Դաշնակցութեան եւ մաղթելով որ Հայուն տարագիր եռագոյնը կրկին ծածանի Մայր հայրենիքին մէջ: Վերջին բանախօսն էր մեր Նարդունին, որ սկսաւ Կայէն Արէյի առակով եւ վերջացուց նոյնքան գեղեցիկ առակով մը, անդրադառնալով Կարտանի մէջ կատարուած եղբայրական ոճիրին: Ինք ծանօթ ըլլալով ողբացեալ Գեղունիին իր ցաւը եւ զայրոյթը յայտնեց, եւ ըսաւ «վատ են անոնք որ Հայու արիւն կը թափեն: Պայքա՞ր, այո, բայց այդ պայքարը պէտք է ըլլայ ազնիւ պայքար»:

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը տարին Նոր Սերունդի տղաքը եւ աղջիկները: Արտասանեցին Օր. Մառի Նաւոյեան, Ժանէթ Մոսթոյեան, Առաքել Առաքելեան, Աստղիկ Նաւոյեան, Մառի Մանկոյեան: Երգեց Օր. Զէյթունցեան (Փարիզէն), իսկ Պ. Կարպիս Ցարութիւնեան (Մարսէյլէն) կուշտ ու կուռ խնդացուց հանդիսականները: Անդրանիկ Մաթոյեան իր ջութակով կ'ընկերանար երգերուն եւ պարերուն: Հայկական տարազով պարեցին եւ երգեցին բոլորն ալ եւ արժանացան հանդիսականներու ծափահարութեանց:

Հանդէսի առաջին մասը լրացած ըլլալով ըսկսաւ խնջոյքը: Այդ պահուն սրահը մտաւ Կարտանի քաղաքապետը Պ. Victor Savine, իր տիկնոջ հետ, ցաւ յայտնելով որ չէր կրցած ժամանակին ներկայ ըլլալ մեր հանդէսին: Սեղաններու շուրջ բոլորուած, բաժակաճառեր խօսեցան քաղաքապետը, Roger Lerdaն եւ Տիկին Միքայէլեան: Բաժակներ պարպուեցան Հայ ժողովուրդի եւ Դաշնակցութեան կենացը: Ընկեր Աւետիսեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, մասնաւորաբար Պ. քաղաքապետին որ ջերմապէս շնորհաւորեց Տիկին Օտէթը:

Գնահատելի է Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դումանի վարչութիւնը որ այսքան կարճ ժամանակի մէջ, կարողացաւ այսքան գեղեցիկ հանդէս մը պատրաստել:— Մ. Աստուրեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ.— 1948 եւ 1949ի տարեշրջանը յաջող տարի մը չեղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար եւ ֆութպոլի եղանակը փակուեցաւ աննպաստ պայմաններով: Հակառակ Լիոն Տէսինի վարչութեան անխոնջ աշխատանքներուն, հազիւ կրցաւ երկու խումբ ճակատարաց մէջտեղ հանել: Առայժմ ապրիլ ամսէն սկսեալ իր նոր ուժերով, գալիք եղանակին համար, սկսած է, կատարել շարք մը բարեկամական մրցումներ, որոնցմէ առաջինն էր Մարսէյլի եւ Վիէնի քոյր մասնաճիւղերու հետ իր ունեցածը, յաջող արդիւնքով:

Երկրորդը կատարեց Վիէնի Հայ Մարզականին (U. S. A.)ի դէմ յաղթական, իսկ երրորդը Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ, Տէսինի դաշտին վրայ:

Վերջինն էր այնքան սպասուած արուեստական մետաքսի գործարանին St. Mauriceի դէմ Մայիս 28ի շաբաթ օրուան մրցումը: Ժամը 2.30ին սկսաւ մեր Cadetsներու եւ O. S. M.ի Juniors եւ պահեստի խառն խումբին հանդիպումը: Մեր պատանիները արիաբար դիմադրեցին իրենցմէ թէ հուժկու եւ թէ զօրաւոր խումբին, եւ յաղթական դուրս եկան նշանակելով երկու կէտ:

Ժամը 4ին սկսաւ բուն խաղը, դատաւորութեամբ հակառակորդ խումբին մարզիչ եւ միջազգային խաղացող Mr. R. Schmithի: Մեր բուռն յարձակողականը առաջին կիսախաղին նշանակեց երկու կէտ, հակառա հովը մեզի աննպաստ ըլլալուն:

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ Ֆրանսացիներուն յարձակողականով բայց, անկարելի եղան անցնիլ մեր վերջապահներէն, որ ճշմարիտ բերդ մը դարձած էր շնորհիւ Սարգիսեանի եւ Գրիգորեանի: Երեք կէտ եւս նշանակեց մեր երիտասարդ կեդրոնի յառաջապահը Սիմոնեանը, այսպէսով խաղը վերջացաւ 5—0, մեր խումբին յաղթանակով: Խաղէն վերջ գործարանին տնօրէնութիւնը շնորհաւորելէ յետոյ մեր տղաքը զանոնք հրաւիրեց իրենց պարահանդէսին:

Յաճախ կը կարդանք թերթերու մէջ որ մեր փոքր գաղութները ունին ֆութպոլի զօրաւոր խումբեր: Նոյնիսկ մէկ գաղութի մէջ երկու հայկական խումբ: Իսկ Լիոն կեդրոնական Ֆրանսայի ամէնէն հայաշատ կեդրոնը ստիպուած է Տէսինի հետ պահել մէկ խումբ, միացնելով Հ. Մ. Ը. Մ.ական մարզիկները: Իրենց վարչութիւնը որ կը ղեկավարէ խումբը, հազարումէկ զոհողութիւններ ստիպուած է ընել բարձր պահելու համար հայ անունը օտար երկրի մէջ: Արդեօ՞ք չպիտի գտնուին շրջանիս մէջ առատաձեռն ու սրտցաւ Հայեր որ հետաքրքրուին, այս կենսունակ միութեան ցաւերով:

Հայ-Վարդ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Խորհրդազգաց երկիւղածութեամբ այցի գնացի նրա մոռացուած գերեզմանին: Որքան վեհաշուք էին իր գործն ու համբաւը, այնքան խեղճուկ ու անշուք էր նրա դամբանը:

Սակայն եւ այնպէս հոգիս փառաւորուեց:

Երկու դար յետոյ, Փոքր Հայքի մի հայեցի աւանում տրտմօրէն հասակ նետած, Անիի սերունդից մի շառաւիղ եկել էր անսահման երախտիքով ծնրադրելու երջանկայիշատակ մեծ Հայի հողակոյտի վրայ: Ուխտի էի եկել իմ սրտագեղ զմայլանքը շշնջելու նրա ականջին: «Հոգ չէ թէ քո յետնորդ սերունդները անգիտանում են ուրեքութիւնը քո ոսկերոտիքի, ստուգապէս չեն էլ իմանում քո բուն ծննդավայրը, բայց դու մեռած չես, դու մոռացօնք չես, ով Հայաստանի զաւակ: Դու լուսաշող աստղ ես Հայոց երկնակամարին վրայ ու անշէջ ու պերճափայլ ջահ՝ Հայոց պատմութեան մէջ: Այսօր համօրէն հայութիւնը քո ներշնչումով վառւում է մի ամէհի փոյամարտում»:

★

Ընկերներիս մեկնումից յետոյ, երեք օր մնացի Աստրախանում: Երեք չարչարագին ու տառապալից օրեր: Կեանքումս երրորդ անգամ լինելով ապրում էի քաղցի խիթն ու կոտտանքը եւ անտեքունչ մենակութեան ապիկար շփոթումը: Մինչեւ Ցարիցին ճամբորդութիւնս եղաւ արկածալի ու փորձանաւոր:

Ինչ դժնդակ ու ցաւատանջ օրեր էին: Եւ սակայն նրանց տխրամած պատկերը այսօր ինձ յանձնւում է որպէս անուշ յուշ:

★

Ցարիցինում մերոնք ինձ ցոյց տուին խառն ընդունելութիւն: Բոլորն էլ ուրախ էին, որ անվըտանգ ու ապահով վերադարձել եմ:

Սակայն Սեպուհը, այդ բարեսիրտ՝ բայց ըմբոստ, ուշիմ՝ բայց կրքոտ, քաջարի՝ բայց անողոք պարթեւը, որ երբեք չէր իմանում իր խօսքը ծամծմել, խարանիչ ու անկարեկիր բառերով ձաղկեց ինձ, որ Բագու մեկնողներից մէկը ես չեղայ: Ի զուր ջանացի համոզել նրան, որ ոչ Վահագնը եւ ոչ էլ Գրիգորը գիտէին ռուսերէն: Այս տարադէպ պայմաններում մէջ ինչ ահաւոր դժբախտութիւն պիտի լինէր նրանցից ոեւէ մէկի մենակ մնալը: Իսկ իր փաստարկումները ինձ բնաւ չհամոզեցին, այնուամենայնիւ Յոբի համբերութեամբ եւ անշարժ ու հանդարտ լռութեամբ հանդուրժեցի ու տոկացի իր խայթիչ կշտամբանքներին: Աներկբայ էի այն ջերմ գուրգուրանքին, որ Սեպուհը տածում էր ինձ հանդէպ: Նրա զազրանքը փրփուր էր, թոյն չէր: Կատարելապէս գիտակցում էի իր մունջ ու ծածուկ նահատակութեան ու հիւծիչ սրտահատնումին: Այս ակամայ աքսորը տաղտում էր նրա փրփրադէզ հոգին: Իրեն համար ձախողանք էր սա եւ աննախընթաց պատուհաս, որին ոչ մի կերպ արժանի չէր այս փառաւոր տիտանը:

(23)

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

կակշռէ սովետական շրջանի երկաթուղիի բոլոր գիծերը ։

Անգլօ-ամերիկեան օդանաւեր սկսան փոխադրել Պերլինի Թղթատարը որպէսզի Ռուսերը չբռնեն։ Ռուսերը իրենց շրջանէն արեւմուտքի շրջանը ղրկուած նամակներն ու ծրարները կը բանան եւ շաբաթներ վերջը կը ղրկեն ։

★ Ռուրի անգլիական շրջանին մէջ գտնուող արհեստական հրանիւթի երեք գործարաններ քակելու համար երբ աշխատաւորներ գացին, գերման ժողովուրդը ընդդիմացաւ ։ Անգլիական հրամանատարը սպառնաց խստութեան դիմել եթէ չդադրի կրաւորական այս դիմադրութիւնը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ՀԱՅԵՐ.— Թուլուզէն կը հաղորդեն Ֆրանսական թերթի մը.— Մարսէյլէն եկող Հայ մը ներկայանալով Ֆանեաքի ոստիկանութեան, յայտարարած է թէ լսած է որ երկու Հայեր, որոնցմէ մէկուն անունը Երուանդ է, սպաննուած են երկու տարի առաջ եւ անոնց դիակները թաղուած են դաշտի մը մէջ։ Ոստիկանութիւնը տամարը բանալով հաստատած է թէ երկու Հայերը Ֆանեաք հասած առեններն արձանագրուած են, բայց իրենց մեկնումը չէ նշանակուած։ Խորհելով թէ առանց լուր տալու մեկնած են, ոեւէ կասկած չեն ունեցած ։Այժմ խուզարկութիւններ կը կատարուին գտնելու համար անոնց հետքերը ։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆԸ նոր անկում մը կրեց երէկ սակարանին մէջ։ Պաշտօնական սակը 1096 ըլլալով հանդերձ մէկ օր առաջուան 1040ին տեղ 1015ի ծախուեցաւ։ Տոլարն ալ 351էն 348ի իջաւ, իսկ ոսկին 566.000ի տեղ 563 հազարի։ Ոսկեդրամներն ալ թեթեւ անկումներ ունեցան։ Պերլինի մէջ ալ արեւմտեան մարքը համեմատաբար ռուսական մարքի, աւելի սղեց ։

ԵՐԵՔ ՋԱՐԱԳՈՐԾ երիտասարդներ որ Ալֆորվիլի մէջ ծեր կին մը սպաննած էին կողոպտելու համար, դատապարտուեցան մէկը ցմահ, իսկ միւս երկուքը 20 եւ 10 տարի թիապարտութեան։

★ Սէնի պատժական ատեանը 1 տարի բանտարկութեան եւ 5000 ֆրանք տուգանքի դատապարտեց Ժան Փուժատ անուն բուսաբան մը որ կեղծ բժշկութիւն կ'ընէր եւ հիւանդները կը կողոպտէր ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ երկրէն փախած 800.000 Արաբներէն 250 հազարը ներս առնելու համար, ամերիկեան կառավարութիւնը ճնշում կը բանեցնէ հրէական պետութեան վրայ ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ արտաքին գործոց նախարարը Րաժիք ձերբակալուած է. պատճառը յայտնի չէ ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ անկարելի չէ բսաւ մարաջախտ Մոնթկոմըրի Լոնտոնի մէջ կամաւոր զօրքերու ներկայութեան։ Այժմ, ըսաւ, պաղ պատերազմի մը մէջ ենք, բայց պատրաստ ենք ամէն հաւանականութեան առջեւ ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ երկրէն վտարեց հունգարական դեսպանատան չորս պաշտօնեաներ, լրտեսական գործի մը առթիւ։ Այս գործողութենէն քիչ առաջ հունգարական կառավարութիւնը արտաքսած էր չորս եուկոսլաւ պաշտօնեաներ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ժողովուրդը Յունիս 25ին պիտի հրաւիրուի պատասխանել հետեւեալ 5 հարցումներուն, վերջնապէս ճշդելու համար Նոր Սահմանադրութեան ապագան.— 1.— Համաձա՞յն էք որ առաջին նախագահն ընտրուի ժողովուրդի կողմէ. 2.— Ո՞վ է ձեր ընտրելին։ 3.— Համաձա՞յն էք որ նախագահը վերաքննուած սահմանադրութիւն մը յօրինէ։ 4.— Կ'ուզէ՞ք որ նոր սահմանադրութիւնը վաւերացուի ժողովուրդին կամ 5.— Խորհրդարանին կողմէ։

ՀՌՈՄԻ ամերիկեան դեսպանատունը հերքեց Մոսկուայէն հաղորդուած այն լուրը թէ Ամերիկացիները զինուորական խարիսխներ պիտի կառուցանեն Սիկիլիոյ մէջ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վերջին կուսակցական մաքրագործումներուն հետեւանքով դուրս ձգուած են 300.000 կուսակցականներ, համաձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բոլշեւիկեան օրաթերթին խմբագրապետը մէկ ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, մերժած ըլլալով պատասխանել խորհրդարանական յանձնախումբին հարցումներուն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կէնճեան եղբայրներ եւ իրենց քոյրը Հռիփսիմէ Կէնճեան իրենց պարագաներով կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին (69 rue Louis Blanc), իրենց մօր, ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԿԷՆՃԵԱՆԻ մահուան առաջին եւ եղբօր ԿԱՐՕ ԿԷՆՃԵԱՆԻ իններորդ տարելիցին առթիւ (ինկած պատերազմին 1940ին)։ Կը հրաւիրուին իրենց մօր եւ եղբօր յիշատակը յարգողները։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson։

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապոյտ Խաչին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին ։

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ԳԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) ։

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։ Մուտքը 150 եւ 100 ֆրանք։ Տոմսերը կը ծախուին Իսիի ընկերներուն մօտ եւ հայկ. սրճարանները ։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին։

×

ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին «Մայիս 28»ի առթիւ կազմակերպած ժողովրդային հանդէս երեկոյթը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Գոմոնի դպրոց սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարերով։ Պիտի խօսի ընկեր Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ ։

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է ։

Գ. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ ի պատիւ տրուած հանդէսը չխաչաձեւելու համար, Արեւմուտքի լսարանը իր այս երկուշաբթի գիշերուան հաւաքոյթը յետաձգած է յաջորդ երկուշաբթիի, 20 Յունիս ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ամէն անոնք որ կը փափաքին արտածման եւ ներածման յարաբերութիւն հաստատել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հետ, հաճին դիմել մինչեւ 13 Յունիս, Կ. Սրապեանի, 11bis, Rue des Thermes, Enghien les-Bains: Հեռ. Eng 317:

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ՄԷՋ (ԼԻՈՆ)

Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, այս կիրակի, առտուն ժամը 10ին։ Պիտի պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔ. ՀԻՆՏԻԷ

Հալէպի վիճակաւորը, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն եւ պատւոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներուն։

★ 19 Յունիսի կիրակին ժամը 10—11, Լիոնի Ռատիոկայանէն՝ հայածէս ձայնաւոր պատարագ, հետեւեալ ալիքներու վրայ, Լիոն 224 մեթր, Կրընոպլը 215, Քլէրմոն 209, Մոնթէլիմար 222 ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքօ-հայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, ֆրանսեւհայկական բաժնին ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ։ Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fernand-Bouillonի նուագախումբով ։

Կը մասնակցի Serge Perelti Premier danseur Etoile de l'Opéra :

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի մահուան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, կիրակի, 12 Յունիսին ։ Պիտի ոգեկոչուին նաեւ կտակակատար Կ. Եղիանցի, հաստատութեան տեսուչներուն, նահատակուած ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակները։ Կը հրաւիրուին նախկին սաները եւ հասարակութիւնը ։

ՕՓԷՐԷԹԱՅԻՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայ Մարտիկներու Միութեան, կազմակերպութեամբ Լիոնի ժողովրդային թատերախումբի, ղեկավարութեամբ դերասան ԺԻՒՏԷՖՍ ԶՈՒԼՃԵԱՆԻ։

Կը ներկայացուի ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻԲԸ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Salle du Stand Croix Rouge սրահին մէջ։

ՑՈՒՑ[illegible]

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն մէկ կամ երկու ներկայացուցիչ Café Regent, métro Cadetի ճիշդ դէմը։ Այս շաբաթ ժամը 4ին։

ՖՐ. ԿԱԳ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, դպրոցին սրահը։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է ։

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ նոր ժամանած Գ. Տիգրան Քէքէճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Յովհաննէս Քէքէճեանը։ Տեղեկացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, մինչեւ Մարտ 15

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ. —

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ Թամ. 3650, Ազար. 2650, ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Ազատ. 1500, ՊԼԱՆ ՄԵՆԻԼ Գառ. 1500, ՓԱՐԻԶ (18) Թիւլ. 2300, ԼԸ ՓՈՆԹԵԼ Շիմ. 2650, Մար. 2650, Ճիհ. 1450, ԱՐՏԷՇ Օհան 800, ՆԻՍ Անթ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Տէյմ., Պուլ., ՎԻԷՆ Ղազ., ՓԱՐԻԶ (14) Արզ., ԹՈՒԼՈՒԶ Ման. 800ական, Փ. ՕՊԸՆԱ Խաչ. 1200, ՄԱՐՍԷՅԼ Երէց. 800, ՓԱՎԻՅԵՌ Ալիք. 1500, ՓԱՐԻԶ (2) Սար. 1450, ՓԱՐԻԶ (19) Սար. 1350, ՄԱՐՍԷՅԼ Ման. 800, ԼԻՈՆ Մոմ. 1450, ԱՐՆՈՒՎԻԼ Նազ. 800, ՇԱԹՈՒ Բար. 1500, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Մութ., ՓԱՐԻԶ (20) Ռաֆ., ՇՈՒԱԶԻ Քըլ., ՄԱՐՍԷՅԼ Սար. 800ական, Ն. ԵՈՐՔ Գըզ. հազար, ՊՈԼԷՆ Պարս. 2 հազար, ԼԻՈՆ Տոս. 2000, ՄԱՐՍԷՅԼ Սուք. 2500, ԹԷՀՐԱՆ Կոս. 2200, ԼԱՆՍԷՅ Նազ., ՄՈՆԹՐԷՕՅ Մարտ., ԼԻՈՆ Ղարի. 800ական, ՔԼԻՇԻ Մուր. 1600, ԼԱԳԱՐ Մար. 2000, ՓԱՐԻԶ (19) Պետ. 800, (13) Հապ. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Արզու. 1200, ԼԱՎԱԼ Զատ. 800 ֆր. ։

(Շար.)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Մարսէյլի Ն. Սերունդի 1949ի ողիմպիականը եւ «Օհանջանեան» բաժակի ֆինալը։ Յուլիսի սկիզբը տեղի կ'ունենայ Stade Codertի ընդարձակ դաշտին մէջ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը ։

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նօվէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրք բերելու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ստիպողաբար վարձու է, մէկ մահճակալով սենեակ մը, 16րդ թաղամասին լաւագոյն պողոտաներէն միոյն վրայ, նախընտրաբար տրամադրելի՝ հայ, ուսանողուհիի մը, կամ հայ կնոջ մը, (այրերը թող չներկայանան) ։ Դիմել Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, 11 Square Alboni, կէսօրէ վերջ ժամը 14—16, բացի շաբաթէն ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue D[illegible] – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 11 JUIN 1949 Շաբաթ 11 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5869-Նոր շրջան թիւ 1280

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Մինչ Հայկական Դատը մոռացութեան տրը-ուած է, Քիւրտերը գործունէութեան մէջ են եւ կ'աշխատին ամէն ճակատի վրայ, ի խնդիր իրենց ազատագրութեան ։

Ինչպէս Հայերը, անոնք եւս իրենց քաղաքական եւ հողային պահանջներուն համար վկայու-թեան կը կանչեն 10 Օգոստոս 1920ի Սեւրի դաշնագիրը ։

Բայց մինչ այս Դաշնագիրը բացորոշապէս կը վաւերացնէր Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը, Քիւրտերուն համար 62րդ եւ 64րդ յօդուածները անորոշ ինքնավարութեան խոստում մը միայն կը պարունակէին ։

Ըստ 62րդ յօդուածին, Պոլսոյ մէջ անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական կառավարու-թեանց կողմէ նշանակուած երեք հոգինոց յանձ-նախումբ մը, Դաշնագրի գործադրութեան թուականէն սկսեալ մինչեւ վեց ամիս տեղական ինքնա-վարութիւն պիտի պատրաստէր այն շրջաններուն համար, ուր տիրապետող է քիւրտ տարրը, Եփ-րատի արեւելեան կողմը, Հայաստանի հարաւ-կողմը եւ Սուրիոյ ու Միջագետքի հիւսիսը ։

Իսկ 64րդ յօդուածին համաձայն, դաշնագրի գործադրութենէն մինչեւ մէկ տարի, եթէ վերեւ յիշուած շրջաններու քիւրտ բնակչութիւնը դիմէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին, ապա-ցուցանելով որ մեծամասնութեամբ կը փափաքի Թուրքիայէն անկախ ըլլալ, ու եթէ Խորհուրդը այն առեն գտնէ որ այդ բնակչութիւնը ընդունակ է անկախութեան, ու յանձնարարէ այդ անկախու-թիւնը տալ անոր ։

Ահա այսպէս պայմանադրական ու թերական ինքնավարութիւն մը, յետոյ ալ անկախութիւն կը խոստանային դաշնակիցները Քիւրտերուն, որոնք չունենալով անկախ պետութիւն եւ կառավարու-թիւն, չէին կրնար պաշտօնական ներկայացուցիչ ունենալ Հաշտութեան ժողովին մէջ և ստորագրել դաշնագիրը, ինչպէս կը ստորագրէր անկախ Հա-յաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչ ող-բացեալ Աւետիս Ահարոնեան, յաղթական դաշնա-կիցներու կողքին ։

Լօզանի դաշնագիրը 1923ին բոլորովին անտես կ'ընէր ինչպէս Հայերուն, նոյնպէս եւ Քիւրտե-րուն հողային պահանջները Թուրքիայէն ։

Քէմալի Թուրքիան անհաշտ քաղաքականու-թիւն վարեց Քիւրտերուն դէմ, որոնք 1925ի մար-տին ապստամբեցան Շէյխ Սայիտի ղեկավարու-թեամբ ։ Շարժումը տեւեց շուրջ ութ ամիս, կա-րեւոր կորուստներ պատճառելով թրքական բա-նակին ։ Ի վերջոյ, սակայն, Քիւրտերը պարտուե-ցան եւ պարագլուխները բռնուելով կախուեցան ։

Ըստ քրտական աղբիւրներու, 1925 — 1926, Արեւելեան նահանգներուն մէջ 206 գիւղեր քան-դուեցան, 8758 տուներ այրեցան, աւելի քան 15 հազար ոչ – պատերազմիկներ, կիներ, երախաներ ու ծերեր սպաննուեցան ։ Անոնցմէ ետքը սկսան զանգուածային տարագրութիւնները, ձմեռ եղա-նակին ։ Զոհերու թիւը շուրջ կէս միլիոն կը հաշ-ուուի ։

Շէյխ Սայիտի ապստամբութիւնը տարերային շարժում մըն էր, առանց կանոնաւոր կազմակեր-պութեան եւ սկսաւ որոշուած ժամանակէն առաջ, 1925 Մարտ 7ին, փոխանակ Մարտ 26ի ։

1927ին Արարատի շրջանին մէջ գումարուած գաղտնի ժողովի մը ընթացքին կազմուեցաւ Քիւրտ Ազգային Միութիւնը, որ ծանօթ է «Հոյ-բուն» (Անկախութիւն) անունին տակ ։ Ազատա-գրական շարժման ղեկավար եւ ընդհանուր հրա-մանատար նշանակուեցաւ Իհսան Նուրի պէյ ։

1930ին ապստամբական նոր շարժում մը սկը-սաւ Աղրը Տաղի (Արարատ) կողմերը ։ Քիւրտերը մէկ ամսուան ընթացքին 2000 թուրք զինուոր գե-րի առին, 60 գնդացիր եւ 24 թնդանօթ գրաւեցին եւ 12 օդանաւ վար առին ։ Կռիւները շարունակ-ուեցան գրեթէ մէկ տարի եւ ի վերջոյ Քիւրտերը կրկին պարտուեցան ։ Իհսան Նուրի Իրան ապաս-տանեցաւ ։

Մոսկուա բոլոր այս կռիւներու ընթացքին Թուրքիոյ կողմը բռնեց եւ իր սահմանները փա-կեց բոլոր այն Քիւրտերուն առջեւ, որոնք թրքա-կան խժդժութեանց չհանդուրժելով, կ'ուզէին սահմանին միւս կողմը ապաստանիլ ։

Թուրքերը յաջողեցան նոյնիսկ սահմանային ռազմագիտական սրբագրութիւն մըն ալ ձեռք բե-րել իրենց ի նպաստ, Արարատի շրջանին մէջ ։

Անգարայի կառավարութիւնը, հետեւելով թրքական ծանօթ մեթոտին, ուզեց արմատէն լու-ծել քրտական հարցը, ինչպէս փորձած էր Հայկա-կան Հարցին համար ։ Լայն չափերու վրայ գոր-ծադրեց տեղահանութեան օրէնքը, մինչեւ Թրա-կիաները փոխադրելով Անատոլուի քիւրտ բնակ-չութեան մէկ մասը ։

Ոչ մէկ կառավարութիւն բողոքեց Քիւրտերու կեղեքումին դէմ, խաղաղութեան ժամանակ ։ Լռե-ցին մեծ ու փոքր պետութիւնները, հարեւանները ու հեռաւորները, որոնք բոլորն ալ իրենց շահերն ունէին Թուրքիոյ մէջ ։

Միայն ընկերվարական Միջազգայինն էր, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատուիրակին առաջար-կով, 1930 Օգոստոս 30ին Ցիւրիխի ժողովին մէջ քուէարկեց բանաձեւ մը, որով քաղաքակիրթ աշ-խարհի ուշադրութեան կը յանձնէր Թուրքերու «արիւնարբու բարբարոսութիւնը» ։

Այս պղատոնական բանաձեւով ալ փակուե-ցաւ քրտական մեծ շարժումներու շարքը Թուր-քիոյ մէջ ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ՄԵՐ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

— Խնդրեմ, շատ մի կրճատէք, արդէն կարճ գրած եմ, երեք էջը ի՞նչ է որ...

— Ո՛հ, այս որքան հանդէսի նկարագրու-թիւն է, եղբայր, բոլորն ալ իրարու կը նմանին ։

— Մանաւանդ անուններուն չդպիք ։ Երգող, արտասանող շատ չունինք, եթէ թերթին մէջ չտեսնեն իրենց անունը, ուրիշ անգամ չեն գար ։

— Դպրոցական հանդէ՞ս է ։ Շարա՜ն շարա՜ն անուններ ...

Եւ փոխատացութիւնը կը շարունակուի օրն ի բուն ։

Խմբագրին համար դժուար է գոհացում տալ ամէնուն ։ Անշուշտ իր որոշ տեսակէտն է որ պի-տի յաղթանակէ այսպիսի պարագաներու մէջ ։

Տեսակէտը բարեբախտաբար կը բխի ազգային մտահոգութիւններէ ։ Իւրաքանչիւր գաւառական կեդրոնի համար իր ազգային կեանքը մղիչ ուժն է հայ մնալու եւ հայրենիքի գաղափարով ոգեւոր-ուած, տոկալու ։ Իր հանդէսները ոգեւորութեան աղբիւրներ են, անոնց նկարագրութիւնը թերթին մէջ, կրկնակի ապրում մըն է ազգային զգացում-ներով ։

Գատանիի մը արտասանութիւնը մայրենի լե-զուով, աղջնակի մը երգը՝ տոհմիկ շեշտով, լաւ-տեր են գետի հոսանքին յանձնուած երիտասար-դութեան համար ։ Սրբեցէք այս բոլորը, ի՞նչ պի-տի մնայ մեր ձեռքը ։ Գործարանին կամ աշխատա-նոցին ծանր լուծէն մէջքը ծռած հայ մարդը ու իսկ իր աղուոր օրերը յիշելու առիթ մը պիտի ու-նենայ ։ Իսկ երիտասարդութի՞ւնը ։ Միջազգային պարի, նուագի մը խաղերը միայն ։

Շատ մի տեսնէք, ուրեմն այդ հանդէսներուն արձագանգը թերթերու մէջ ։

Ձեր սիրտն ալ չի՞ բացուիր, տեսնելով տարա-գիր բազմութեանց բազմազան ճիգերը, վառ պա-հելու համար ազգային ոգին ։

ՍՕՍԻ

ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ՎԱՂԸ, ԿԻՐԱԿԻ, ՂԵ-ԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ։ ԲԱ-ՑԱՌԻԿ ՎԱՅԵԼՔ ՄԸ ։ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵ-ՐԸ ՉՈՐՐՈՐԴ ԷՋ ։

ՏԱՏՐԱԿՆԵՐԸ որ մէկ զարդը կը կազմեն Փա-րիզի մեծ եկեղեցիներուն եւ քաղաքապետարանի հրապարակներուն վրայ, սպառնալիքի տակ են ։ Քաղաքապետական խորհուրդի անդամ մը կ'առա-ջարկէ ջնջել զանոնք, քանի որ կ'աղտոտեն արձան-ները ու պատմական շէնքերը ։ Այս առաջարկը յուզում առաջ բերած է եւ թերթերը սկսած են համակրական տողեր նուիրել այդ բարի թռչուն-ներուն որ մանաւանդ երախաներուն հրճուանք կը պատճառեն ։

Ջօսւէրը կը շարունակեն վիճիլ

« ԺՈՂՈՎԷՆ ՆՈՐ ԲԱՆ ՄԸ ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ »

Զօրսէրու 16րդ նիստին մէջ Գ․ Վիշինսքի պա-տասխանելով ամերիկեան պատուիրակին նախորդ օրուան առաջարկին, ըսաւ թէ անօգուտ է Պերլի-նի հրամանատարներուն հրահանգ տալ փութա-ցնելու պաշարման վէճին լուծումը, ցորչափ լրա-ցուցիչ տեղեկութիւններ ստացած չէ ։ Ուրով, խօ-սակցութիւնները շարունակուած են ։ Բայց կէսօրէ վերջի նիստին, յայտնելով թէ ստացած է պէտք եղած տեղեկութիւնները, կը հաւանի ամերիկեան առաջարկին ։ Այսպէս հրահանգ պիտի տրուի Պեր-լինի չորս հրամանատարութեանց մինչեւ ամսոյս 13ը իրենց աշխատութիւնները աւարտել ։

Գ․ Վիշինսքի յուզեց դրամական խնդիրը եւ առաջարկեց ընդունիլ Միացեալ Ազգերու պատ-ուիրակներուն 1948 Դեկտեմբերին ըրած յանձնա-րարութիւնը՝ ընդունելու համար Պերլինի մէջ սովիէթական մարքերու շրջաբերութիւնը ։ Երեք-ները պատասխանեցին թէ այդ առաջարկը ստորա-դասուած էր Պերլինի համար կանոնագրի մը գոր-ծադրութեան, ինչ որ չէ եղած ։ Երկար վիճաբա-նութիւն եղաւ, որու ընթացքին արեւմտեանները մերժեցին քննել դրամական խնդիրը ցորչափ Պեր-լինի միութեան խնդիրը չլուծուի ։

★ Արեւմտեան երեք պետութեանց ներկայա-ցուցիչները Ֆրանքֆորթի մէջ հրաւիրեցին գեր-ման խորհրդակցական ժողովը յայտնելու համար թէ պէտք է համակերպին Գերմանիան տեսնելու բաժանուած դեռ քանի մը տարի ։ Անգլիական զինուորական կառավարիչը յանուն դաշնակիցնե-րուն յայտարարած է թէ «Փարիզի ժողովէն նոր բան մի սպասէք» ։ Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի պատուիրակներն ալ ձայնակցելով հասկցուցած են Գերմաններուն որ պէտք է փութան կազմելու գերման արեւմտեան պետութիւն մը, առանց նը-կատի առնելու սովիէտական գրաւման շրջանը ։

★ Ամերիկայի արտաքին գործոց յանձնաժո-ղովի նախագահը յայտարարեց որ Զօրսէրու ժո-ղովին ձախողիլը պիտի փութացնէ սպառազինման ծրագրին եւ Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացու-մը ծերակոյտին կողմէ ։ Դաշինքով կամ առանց դաշինքի նախագահ Թրումըն իրաւասութիւն ունի զինեալ ուժ ղրկելու ռազմագիտական կէտեր երբ զինեալ յարձակում մը սպառնալիք կայ ։ Նա-խագահը՝ իբր վերին հրամանատար կրնայ զօրք ղրկել Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ մեր զինուո-րական կայաններուն, ուր որ ըլլայ ։ Ատլանտեա-նի դաշինքը ոչինչ կ'աւելցնէ կամ կը պակսեցնէ նախագահին ու խորհրդարանին սահմանադրա-կան իրաւունքներէն ։

★ Գրած էինք թէ արեւմտեան շրջանի գեր-ման բանուորները գրաւած էին Պերլինի երկա-թուղիներու կեդրոնական շէնքը որ սովիէթներու իշխանութեան տակ էր ։ Արեւմտեան պետութեանց զինուորական ուժերը պարպեցին շէնքը եւ յանձ-նեցին Ռուսերուն ։ Այս գործողութեան պահուն բանթողները թշնամական շարժումներ կատարե-ցին Ռուսերուն դէմ, բայց նկատի չառնուեցան ոս-տիկանութեան կողմէ ։

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թուրք ազգային ժողովին անդամներէն բաղ-կացած պատուիրակութիւն մը Փարիզ կը գտնուի այս պահուս, փոխադարձելու համար այցելու-թիւնը ֆրանսական խորհրդարանի մէկ պատուի-րակութեան որ անցեալ տարի Թուրքիա էր գա-ցած ։ Թուրք պատուիրակութեան պետն է Անգա-րայի ազգ․ ժողովին նախկին նախագահ, դեսպան եւ ոՖնիայի երեսփոխան զօր․ Ալի Ֆուատ փաշա ։ Ընդունուեցան Հանրապետութեան նախագահէն, արտաքին գործոց նախարարութենէն, ծովային նախարարութեան մէջ հացկերոյթ տրուեցաւ, նա-եւ հիւրընկալուեցան նախագահ Էտուար Էրիոյի կողմէ ։ Թուրք դեսպանը հացկերոյթ մը տուաւ ուր ներկայ էր վարչապետ Քէօյ ։ Պատուիրակու-թիւնը խորհրդակցական գումարում մը ունեցաւ նաեւ Ֆրանսացի երեսփոխաններու, մասնաւորա-բար Ֆրանքօ - Թուրք բարեկամութեան խումբին հետ ։

ՊԵՂՃԻԱԿԱՆ ֆրանքը ազատ շրջաբերութիւն պիտի ունենայ Փարիզի հրապարակին վրայ ։ Պաշ-տօնական սակն է 100 պելճիականի դէմ 490 ֆր․ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհիին ծննդեան 53րդ տարե-դարձին առթիւ հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ ա-ւանդական զինուորական անցքը որ 1939էն ի վեր տեղի չէր ունեցած ։ Թագաւորը հիւանդութենէն ի վեր առաջին անգամն էր որ դուրս կ'ելլէր, մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ ժողովուրդին կողմէ ։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ պետ Գ․ Մորիս Թորէզի երես-փոխանական անձեռնմխելիութիւնը վերցնելու ա-ռաջարկ եղաւ ազգային ժողովին, որպէսզի դատ-ուի ընտրական պայքարի առեն բռնութիւն գոր-ծած ըլլալու յանցանքով ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ԲՈՒՍԱԲԱՆԱԿԱՆ

ԴԱՓՆԵՓՈՒՇԸ

Ինչպէս շատ տունկեր, այս փշատերեւ եւ անտառային բոյսն ալ՝ տեղի տուած է շատ մը շփոթութիւններու:

Նարդունին «Արեւմուտք»ի մէջ Վ. Կ.ի մէկ գրութեան մէջ յիշուած Houxին հայերէն հոմանիշ դրած էր «չիչխան» եւ հարցուցեր էր թէ «Բնիկ հայերէ՞ն է՝ թէ ոչ: Ունի՞ ուրիշ հայերէն անուններ ալ, թող ըսեն Տոքթ. Ցովհ. Արթինեան եւ Ջիթունի» («Յառաջ» 27 Ապրիլ):

Այս փշաթուփը կամ Թփածառը կը բուսնի անտառի մէջ, առաւել կամ նուազ բարձրութեամբ: Մութ կանաչ եւ փայլուն տերեւներուն լայն ողոգաձեւ ծայրերը փշոտ են: Ծաղիկները, մանր, ճերմակ ծաղիկներ ունի: Պտուղները՝ տերեւներուն արմատներուն կողմը շարուած՝ սիսեռի չափ են ու հասունցնալով կը կարմրին (ոմանք կը յիշեն՝ թէ կարմիր եւ թէ դեղին): Տերեւները մշտադալար են, ասկէ՝ յաճախ շփոթուելով առնուած իբր Մուրտ, Մրտենի: Կը ծաղկի Մայիս Յունիսին: Պտղատուութիւնը՝ Օգոստոս - Սեպտեմբերին: Փայտը կարծր է եւ հակընդդէմ ծիլերով: Այս յատկութեանը համար՝ իրմէ կը շինեն շատ ամուր ձեռնափայտեր: Առողջին տոկունութեանը բերումով՝ կը ծառայէ գործիքներու եւ կարասիներու շինութեան: Պտուղը զօրաւոր լուծողական է: Ծառին կեղեւէն կը հանեն ոսրինձ (glu):

Գեղատեսիլ այս փշաթուփովը կը զարդարեն Ամանորի տօնածառը, բնակարանի թաղարները կամ ծխնելոյզներուն մարմար-սեղանները:

Հայերէնի մէջ houx կամ ilex փշաբոյսը կոչուած է՝ Ալիչանէ,— գաւառական եւ դրչագրական աղբիւրներէ քաղելով — Չիչխան, Ժանտափուշ, Խայթահար, որ նոյնութեամբ գործածեր են Ն. Բիւզանդացին եւ Նուպարեան՝ իրենց Ֆրանսահայ բառարաններուն մէջ, houxի եւ fragonի համար:

Գուիտոն Լուսինեան կուտայ՝ խայթահարին հետ նաեւ փշասարդ, փշալից դափնի, խայթուրան, նոյնպէս houx եւ fragon բառերուն դէմ:

Մէնէվիշեան կը յիշէ միայն չիչխան՝ houxի կամ ilexի համար, եւ կուտայ ամէնէն ճիշդ նկարագրութիւնը:

Անգիտաց Անպէտ (Կ. Բասմաջեանի տպած) houxին դէմ կը յիշէ «մուրտ սաֆարամ», «կուհի» (գիհի՞) եւ «մուրտ վայրի»:

Ինչո՞ւ այսքան շփոթութիւն:— Ջի այս կարմրահատիկ եւ փշազարդ տերեւներով փայլող մշտադալար թուփին շատ նման են մէկ երկու իրեն ցեղակից թուփեր, որոնք նոյնպէս կարմիր պտուղ ունին:

Որով՝ houxին ցարդ ծանօթ գրական թէ ժողովրդական հոմանիշ հայերէնը կը մնայ «չիչխան»: Բայց հայերէ՞ն է թէ ոչ:

Եթէ բառն առնենք այնպէս ինչպէս գրուած է մատենագիրներու քով, «չիչխան»ը հայերէն չերեւիր: Կրնայ օտար «չիչիքան» կամ նման բառ մը ըլլալ:

Իմ կարծիքովս, նախընտրելի է houxն կոչել, գրական ձեւի մէջ, «Դափնեփուշ», այսինքն «Դափնի՝ որ փուշեր ունի»: Այնպէս ինչպէս Գուիտոն Լուսինեանի կազմած փշասարդ բառը, բայց որ շփոթութեան տեղի կուտայ սարդ միջատին հետ:

★

Սպարկերտցի գիւղացիները կը ճանչնան հետեւեալ քանի մը փշաթուփերը, որոնք իրենց յատկանշական կողմերովը կը յիշեցնեն houxն: Որով եւ կ'ունենանք անոր հայերէն հոմանիշները:

1.— Կնէր, որմէ կը զանազանեն երկու տեսակ, սպիտակ ու կարմիր: Բարձրութիւնը՝ մարդահասակ, կամ քիչ մը աւելի: Բարտի ծառի տերեւներուն նման տերեւներով: Կեղեւը՝ սպիտակ կարմրորակ: Թփաձեւ ալ կ'ըլլայ: Հաստաբուն ու ճիւղատարած: Փայտէն կը շինեն ծխամորճ եւ ձեռնացուպ (մահակ, կոպալ, կոճան):

—«Կնէր — փայտը եթէ մարդ իր ձեռքին մէջ ունենայ, օձը չի յարձակիր վրան» կ'ըսէ Սպարկերտցի պատմիչս:

Այդ իսկ պատճառով սուրբ կը համարուի կնէրի փայտը: Ու կայ իր վրայ հետեւեալ աւանդութիւնը.—

—«Աղքատ մարդ մը՝ ելաւ գնաց ժողովք ընելու որ իր տղաներուն ապրուստն ապահովէ: Գնաց գիշեր մը օթեւան խնդրեց մէկէ մը: Հիւրընկալը, չար մարդ մը, սենեակի պէս տեղ մը փակեց ճամբորդը: Ոչ հաց տուաւ անոր, ոչ ջուր, ոչ անկողին:

Աւելին դեռ.— Կանչեց ամէն տեսակ նողուն ու գազան, ըսաւ.—

—Գացէք այն խուցը, մարդ մը կայ հոն, խածէք, ծծեցէք, ինչ կ'ուզէք ըրէք, մինչեւ առաւօտ՝ ես գամ:

Սողուն ու գազան՝ ամէնը եկան գացին թափեցան այդ խեղճ աղքատ մարդուն խցին: Այդ հէք մարդն սկսաւ դողալ:

Զրսէ՞ս՝ այդ աղքատ ճամբորդին ձեռքը կնէր փայտ մը կայ:

Օձերը գացին մօտիկ, այդ փայտը համբուրեցին, ետ դարձան:

Տանտէրն առաւօտ ելաւ վազեց որ տեսնէ թէ՝ այդ մարդը մեռցուցա՞ծ են օձերը՝ թէ՞ չէ: Գնաց տեսաւ որ՝ մարդը ելեր է արշալոյսին հետ՝ աղօթք կ'ընէ: Կանչեց օձ գազաններուն ըսաւ.

— Ինչո՞ւ այդ մարդը չէք մեռցուցած: Ես ձեզ ղրկեցի որ խածնէիք մեռցնէիք:

— Անիկ մեր թագաւորի գլխու փայտը, կնէր, իր ձեռքին մէջ ունի, ըսին օձերը, մենք չկրցանք անոր վնասել, փայտը համբուրեցինք՝ ետ դարձանք»:

Ու կը շարունակուի աւանդավէպը, տասնեակ էջերու վրայ, կը դառնայ հրաշահիւս զրոյց մը, մոգական աշխարհ մը,— գիտուններուն նախանձը շարժող բնութեան գաղտնիքներով լեցուն:

Այնտեղ կը տեսնուի որ՝ օձերու թագաւորը (արքայիկ օձ, Շահմար) կը բնակի ճիշդ այդ կնէր փայտին արմատին տակը: Եւ ով որ այդ օձին միսն եփէ ուտէ, ու փայտը — ԿՆԷՐ — իր ձեռքին մէջ ունենայ, աշխարհիս գաղտնիքները կը բացուին իր աչքին առջեւը: Պիտի կրնայ հասկնալ բոլոր բոյսերուն լեզուն, անոնց բուժական յատկութիւնները, անոնց օգուտներն ու վնասները: Պիտի հասկնայ երկրի բոլոր կենդանիներուն ու երկնից թռչուններուն բարբառը, տուած խորհուրդները, ցուցմունքներն ու գաղտնի մնացած կարողութիւնները:

Կնէր փայտը, այս կերպով կը հանդիսանայ իբր բնութեան հրաշալի բանալին:

Իսկ գրաւոր աղբիւրներէն ոչ մէկին ծանօթ է այս հրաշագործ Կնէրը, ոչ իր անունովը, ոչ իր յատկութիւններովը:

2.— Կոնի կամ Կըռնի - Փուշ: Այս փշաթուփը կը գործածեն Սպարկերտցիք իբր ցանկապատ՝ արտերու եւ պարտէզներու բոլորտիքը, «որպէսզի արջեր չգան մտնեն ներս», ըստ իրենց բացատրականին: Նոյնը չէ Հայբուսակի յիշած Կոնի Astragalusը:

3.— Գըռսի կամ Գըռսին (կամ Կըռսի, Կըռսին), որ՝ պածաղի պէս՝ կը հնձեն ամրան, ու կը բերեն կուտան ոչխարներուն իբր կեր՝ ձմրան եղանակին:

Այստեղ նկատելու արժանին այն է որ՝ Սպարկերտցի պատմիչս ունի հետեւեալ հատուածը.—

—«Որ իրի հազիրանի գլուխը՝ իյանէ գըռսին քիադինէ: Հազիրան՝ հազնէ — տայրանի» (այսինքն հազիրանը երբ լմննայ՝ երթանք գըռսին քաղենք: Հազիրանը՝ թռչունները կը լռեցնէ):

Գըռսինի հետ ընտրդուած հազիրանը՝ արաբերէն Յունիս ամիսն է: Իսկ Հայբուսակ (թիւ 960) Իսմն էլ Ալվամի Մշակութեան Գիրքէն կը յիշէ խայզուրան կամ Հայզուրան բուսաբառը՝ հայացած իբր խազիրան: Եւ զոր իբր հոմանիշ կը դնէ Գուիտոն Լուսինեան՝ իր ֆրանսահայ բառգիրքին մէջ՝ houx դափնեփուշին, հաւասար՝ փշալից դափնիի:

«Հազիրան» եթէ Սպարկերտի բարբառին մէջ գոյութիւն ունի, իբր հոմանիշ է Յունիսի՞ թէ «Խազիրան», «Խայզուրան» կամ «Հայզուրան» բուսանունին:

Իմ պատմիչէս վերի տուեալներէն աւելին չեմ կրցած քաղել: Կը մնայ ուրեմն հարցասիրելի կարեւոր կէտ մը:

Ամէն անոնք որ ապրած են բնութեան ու հողին շատ մօտիկ, եթէ գիտեն ուրիշ մանրամասնութիւններ, ու կը յիշեն houx դափնեփուշին համազօր ժողովրդական անուն մը, մեծ ծառայութիւն պիտի մատուցանեն բուսաբանութեան, եթէ գրեն թերթերէն մէկի միջոցով, կամ ուղղակի իմ հասցէիս.— D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9), որպէսզի անցունեմ «Հայբուսան»երկիս մէջ:

★ Գալով Ժան Ալթըմի առիթով թէ «Արեւմուտք»ի, թէ «Յառաջ»ի եւ թէ աստ ու անդ յիշուած Տորոն բոյսին ու անունին, Նարդունի իրաւունք ունի համակարծիք չըլլալու Ալիշանին:

Տարօն Տուրուբերանի հետ ոեւէ առնչութիւն չունի Տորոնը: Պէտք չէ երբեք գրել Օ-ով՝ տՕրոն կամ տՕրՕն, կամ տՈրՕն: Ճիշդ ձեւն է՝ տորոն նաեւ տորան: Ըստ Վանի բարբառին՝ տուրուն:

Ինչո՞ւ տորոն կամ տորուն:— Ջի ան կուզայ տորբ արմատէն՝ որ կը նշանակէ որթի ճիւղի ճըմռած ճիւղ: Եւ տորոնին ճիւղերը՝ խակապէս խաղողի ճիւղերուն նման յօդաձեւ են ու մագլող բարձրացող, այն տարբերութեամբ որ՝ փշփշուկներ ունի տորոնը իր ամբողջ ցօղունին ու տերեւներուն վրայ: Ուրեմն տորոն կամ տորան պիտի նշանակէ տորբ ունեցող, որթաձեւ (տունկ):

Իսկ «Որդան Կարմիր»ի հետ բնաւ կապ չունի տորոնը: Այդ պատճառով ալ՝ զանց ըրած եմ «Արեւմուտք»ի 3 Ապրիլ թիւով տպուած Ժան Ալթըմի հատուածին մէջ: (Տեսնել անդ «Գաղութահայ կեանքը», տարագրութիւնս Ն. Յ. մոռցուած):

ՉԻԹՈՒՆԻ

Շթութկարթի յառաջապահներն ալ

ՓԱՆԾԱՑՈՒՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, (Յառաջ).— Այս տարի, արտասովոր շուքով ու աննախընթաց յաջողութեամբ տօնուեցաւ մեր Անկախութեան Օրը, տեղւոյս Հայկ. Ճամբարին մէջ, ճիշդ օրին, Մայիսի 28ին: Տեղի ունեցան հանդիսութիւններ, որոնք սկսան շաբաթ առաւօտուն ժամը 10ին եւ շարունակուեցան մինչեւ կիրակի առաւօտ ժամը 6ը: Ճամբարը, իր զարդարանքներով, առած էր տօնական կերպարանք: Բակին մէջ շինուած բեմը կորսուած էր կանանչութեանց ու ծաղիկներու մէջ: Նշանախօսքի մը վերեւ — «Առանց պայքարի չկայ ազատութիւն» — զետեղուած էին Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Սիմոնի մեծադիր նկարները, որոնց վրան պարզուած էին հայկական եւ ամերիկեան դրօշները: Իսկ բեմին մէջտեղը դրուած էր Արամի կիսանդրին:

Առաւօտ մատուցուեցաւ պատարագ՝ Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանի կողմէ, իսկ նահատակուած հերոսներու յիշատակին հոգեհանգիստը կատարեց Կաթողիկէ համայնքի հովիւը՝ Հայր Ղեւոնդ վրդ. Մովսէսեան: Կէսօրէ վերջ սկսաւ տօնի յայտագրային մասը: Նախագահեց Տոքթ. Ա. Աբեղեան, որ սակայն հիւանդանոցէն նոր ելած ըլլալով, հազիւ 5 րոպէ կրցաւ խօսիլ, իր ճառը, գերմաներէնով, կարդացուեցաւ օտար հիւրերու համար: Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր՝ Մայիսեան կռիւներու մասնակից եւ վաղեմի ռազմիկ գնդապետ Բագրատ, որ պատկերալից ճառով մը վեր առաւ յաղթական գոյամարտին փուլերը եւ բացատրեց անոր նշանակութիւնը: Իր ճառի վերջաւորութեան շեշտեց, թէ Մայիսեան հերոսամարտի ետեւը կեցած էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ եզրակացուց ըսելով, որ հայ ժողովուրդը իր արեան գնով տիրացաւ իր Անկախութեան եւ առանց անոր վերատիրացման, ալ չի կրնար ապրիլ:

Ունեցանք բազմաթիւ օտար հիւրեր, որոնցմէ խօսք առին Հիւս. Կովկասցիներու, Վրացիներու, Թիւրքմէններու, Ջեխերու եւ Սլովաքներու ներկայացուցիչները եւ շեշտեցին՝ միեւնոյն լուծին տակ տառապող ազգերու գործակցութեան կարեւորութիւնը: Ուրիշ բախտակից ազգերու կազմակերպութիւններ ալ, որոնք չէին կրցած ներկայ գտնուիլ, նամակով ու հեռագրով յայտնած էին իրենց մաղթանքները: Ասոնց կարգին էին Ազրպէյճանցիները, Ուքրայնացիները, Լեհերը, Քալմուքները, Քազաքները, Սպիտակ Ռուսները, Հունգարացիները, Էսթոնացիները, Լաթվիացիները, Միջազգային Տարագիրներու Կեդր. Կոմիտէն, «Պրոմեթեւս»ը, եւն.: Նորութիւն էր Շթութկարտի Ռուս Իրաւաբաններու Միութեան նամակը այն նկատումով, որ ռուսական կազմակերպութիւն մը, առաջին անգամ ըլլալով այստեղ, չորս տարիէ ի վեր, կը ճանչնար հայ ժողովուրդի անկախ ապրելու իրաւունքը:

Հանդիսութիւնները առանձին փայլ առին ճամբարի սկաուտական կազմակերպութեան մասնակցութեամբ: Հարիւրէ աւելի երկսեռ սկաուտներ եւ գայլիկներ, բոլորովին նոր համազգեստներով, եռագոյն եւ սկաուտական դրօշներու, ինչպէս նաեւ փողերու եւ թմբուկներու առաջնորդութեամբ, տողանցքներ կատարեցին բակին մէջ: Մեր սկաուտներու այս նոր համազգեստաւորումը կը պարտինք հայրենասէր երիտասարդի մը՝ Պ. Միքայէլ Բաղրամեանի ըրած մեծ նուիրատուութեան: Անիկա, այս նպատակին համար տրամադրեց շուրջ 10.000 մարքի (պաշտօնական սակով՝ 3000 տոլարի) գումար մը: Եւ, ոչ միայն այս, այլեւ շաբաթներով աշխատեցաւ՝ անթերի դարձնելու համար հանդիսութեանց յաջողութիւնը: Դարձեալ, իր ծախքով, շարժանկարի առնուեցան օրուան հանդիսութիւնները:

Բանախօսութեանց աւարտումէն վերջ, սկսաւ յայտագրի գեղարուեստական մասը հայկական եւ եւրոպական երաժշտութեամբ, երգերով, արտասանութիւններով եւ հայ ժողովրդական պարերով, որոնք առաւել եւս խթանեցին տիրող ընդհանուր ոգեւորութիւնը:

Յայտագրային բաժինը վերջացաւ ժամը 9ին եւ ատկէ վերջ, մէկ կողմէն, լուսավառուած ընդարձակ բակը վերածուեցաւ պարադաշտի, իսկ միւս կողմէն, Ակումբին մէջ սկսաւ՝ հարիւրէ աւելի օտար եւ հայ հրաւիրեալներու ի պատիւ սարքուած հացկերոյթը, Կարօ Գէորգեանի թամադայութեամբ: Անիկա, նախ, անգլիախօս հիւրերու համար, անգլերէն ուղերձով մը պարզեց տօնին նշանակութիւնը եւ հետզհետէ խօսք տուաւ ցանկացողներուն: Գնդապետ Բագրատ բաժակ առաջարկեց ազգային մարմիններու եւ ճամբարի բնակչութեանկենաց եւ երկրորդ բաժակ մըն ալ՝ ի պատիւ զօր. Հ. Շէքէրճեանի, որ, ճամբորդութեան պատճառով կը բացակայէր (ներկայ էր Տիկին Շէքէրճեան): Խանդավառ ծափերու մէջ խմուեցաւ նաեւ Պ. Մակօմայի (Հիւս. Կովկասէն)

ԻՋԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԷՆ

Չախպաղ գիւղի կռիւը

1915ի Զատիկի երրորդ օրը, Ապրիլ 7 առաւօտեան ժամը 6—7ին Այգեստանի կողմէն սկսան հրացանաձգութեան ձայներ: Գիւղին Թուրք միւտիրը կանչեց Ռէյսն եւ իր տղաները, եւ անոնց ըսաւ թէ տղայութիւն մի ընէք, հանգիստ կացէք, ես 500 զօրք կը բերեմ ձեզ պաշտպանելու համար: Դուք կառավարութեան դէմ չէք կրնար ելլել, ի զուր տեղ պիտի կոտորուիք: Ինք իր չան քարոզը կը կարդար, բայց մեր անվախ տղաներ արդէն դիրքերէն դուրս գալով գիւղը պաշարեր էին:

Քանի մը օր առաջ ենթարկուած ծեծի ազգեցութենէն հազիւ ապաքինած, գացի միացայ անոնց: Միւտիւրը եկաւ ճիշդ մեր դիրքի դիմաց որ Ժկեղեցիի մօտն էր, Մովսեսենց տունի քով: Մեր խմբապետը Խաչիկ Շուշանեան կանչեց «տղերք պատրաստ»: Խաչ մը հանեց երեսին եւ ըսաւ «ով Ս. Ստեփաննոս, մեզ ամօթով չի ձգես, ինչպէս կը հաւատամ քու զօրութեան, նոյնիսկ կը հաւատամ որ այս անգամին բաց ճակատ պիտի դուրս գանք մեր նախնիքներու առջեւ, ինչպէս որ ուխտած ենք:

Գիւղի քահանան որ եկեղեցին թողած էր պատարագը չաւարտած հրացանի փողը բանելով ըսաւ. զաւակս մի քիչ սպասէ, տեսնանք ինչ կը լինի:

Խաչիկ պատասխանեց. տէր հայր, ահաթնդանօթի ձայներ կ'որոտան, ահա յարձակման ձայներ, ալ ինչ սպասենք:

Միւտիւրը հեռացաւ մեր դիրքի առջեւէն: Անցաւ 10 վայրկեան եւ մեր վարի դիրքերէն արդէն լսեցինք համազարկի ձայներ, վազեցինք օգնութեան:

Միւտիւրը կը հանդիպի մեր ընկերներէն Կարապետ Գէորգեանի որ զինուած էր, եւ ոստիկանին կը հրամայէ ձերբակալել զայն: Գէորգեան կը կրակէ եւ առաջին անգամով կ'իյնան երկու ոստիկանները:

Մենք արդէն հասած էինք եւ սկսաւ կռիւը որ տեւեց գրեթէ մէկ ժամ: 5 ոստիկան սպաննուեցան եւ միւտիւրը վիրաւորուած պահուեր է այգիներու մէջ:

Փութացինք պահականոց եւ երկու հոգի գերի առինք, թէեւ մեր խմբապետ Խաչիկ Շուշանեան զանոնք 4—5 ժամ պահելէ յետոյ ազատ արձակեց ըսելով. գացէք Ակարի պէյերուն ըսէք որ այս 1896 չէ, եթէ սխործակ ունին թող նորէն գան, պատրաստ ենք դիմաւորելու:

Եւ ոչ ոք եկաւ, 7 օր մնացինք գիւղի մէջ եւ ամէն օր մեր Այգեստանի հետ կապ պահեցինք մինչեւ որ զինուորական մարմինը մեզի հրամայեց, բոլոր ընտանիք եւ շրջակայ գիւղի աւերակի ժողովուրդ փոխադրել Այգեստան: Այդ գիշեր Այգեստան ոխադրուեցան մօտ 2000 ընտանիք:

Իսկ մեզ զինուորներս զինուորական շտապի մէջ երկու օր հանգիստէ յետոյ, ղրկեցին Շուշանց եւ Վարագայ վանքը:

ԽԱՉԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

տաւաջարկած բաժակը զօր. Դրոյի կենաց: Խօսեցաւ Ազգ. Կեդր. Կոմիտէի նախագահը Պ. Ս. Զալալեան (ռուսերէն) եւ ծանրացաւ հակաբոլշեւիկ ժողովուրդներու գործակցութեան վրայ: Այս իմաստով խօսեցան նաեւ Խ. Ներսէսեան, Ս. Գրագեան եւ ուրիշներ: Բաժակ խմուեցաւ նաեւ Պ. Միքայէլ Բաղրամեանի կենաց:

Հաճելի անակնկալ մը բրաւ մեզի մեր ամերիկացի բարեկամը գնդապետ Պըքլի, որ գիշերուան ժամը 10ին, յատկապէս Տարմշթատէն եկած էր շնորհաւորելու մեր ազգային տօնը: Սրահէն ներս իր մուտքը ողջունուեցաւ մեծ ուրախութեամբ: Խօսք առնելով, գնդապետը իր հիացումը յայտնեց հայ ժողովուրդի կորովին ու կենսունակութեան համար:

Հացկերոյթը ընդհատուեցաւ պահ մը կէս գիշերին առեններ, երբ բակին մէջ սկսան հրաշալի հրախաղերը, որոնք, ամբողջ քառորդ ժամ մը, գունաւոր լոյսերով ողողեցին երկնակամարը: Ապա շարունակուեցաւ միեւնոյն զուարթ ու ոգեւոր մթնոլորտի մէջ, նուագով, երգերով ու պարերով, մինչեւ առաւուան ժամը 6ը:

Իրենց մեկնած պահուն, հիւրերը, որոնց մէջ կային նաեւ Գերմանացիներ, Ռումանացիներ, Իրոյի պաշտօնատարներ, եւն., ինչպէս նաեւ հեռաւոր քաղաքներէ եկած ազգակիցներ, իրենց ջերմ գնահատանքը յայտնեցին տօնակատարութեան յաջողութեան համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Այս կիրակի Յունիս 12ին, կէսօրէ վերջ, Իէնայի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ հայ արենուշներու տարեկան անդրանիկ ցերեկոյթը, հովանաւորութեամբ Թրանսայի արենուշներու կազմակերպութեան միջազգային պետ Mlle Belleyի եւ նախագահութեամբ հայ արիներու միութեան ընդհ. պետ բժ. Գուրգէն Մեծատուրեանի:

Փարիզի Հայ Արենուշներու կազմակերպութիւնը ղեկավարութեամբ Օր. Անահիտ Քէշիկեանի, իր կազմութենէն երկու տարի վերջ, այլեւս կարող կ'ըլլայ կազմակերպելու ցերեկոյթ մը, այս անգամ վստահելով միայն Արենուշներուն աշխատանքին:

Շատ ճոխ յայտագիր մը պատրաստուած է, հայերէն երգերով, պարերով եւ արտասանութիւններով: Մարսէյլի արենուշներէն խումբ մը գլխաւորութեամբ խմբապետուհի Մանուշ Շամիրեանի Փարիզ պիտի գայ մասնակցելու հանդէսին «բարի գործը» ներկայացնելով, ինչպէս նաեւ սկաուտական կենդանի պատկերով մը:

Յայտագրին մէջ կայ նաեւ «բանակումի կրակը» ուր խարոյկի մը շուրջ հաւաքուած արենուշները պիտի երգեն, պարեն եւ տեղի տան շատ մը անակնկալներ:

Ժողովուրդին փափաքին համաձայն, արենուշները երկրորդ անգամ ըլլալով պիտի ներկայացնեն «Հայկական հարսանիքը», որ այնքան մեծ յաջողութիւն գտաւ հայ արիներու մարտ 6ի ցերեկոյթին:

Վստահ ենք որ հասարակութիւնը որ միշտ քաջալերած է Արիներու եւ Արենուշներու ձեռնարկները, այս կիրակի ալ մեծ թիւով պիտի գայ ներկայ ըլլալու զուտ հայկական այս հանդէսին:

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊԱՆԵՎՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Անցնող տարիներէն բոլորովին տարբեր, Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արծիւ» ենթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ, Յունիս 5ին տօնուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան 31րդ տարեդարձը մեծ ոգեւորութեամբ:

Հակառակ ցրուած վիճակի մը մէջ գտնուելուն, զարմանալի տեղւոյն ազատատենչ հայութիւնը խուռներամ բազմութեամբ կը եկեր էր պանծացնելու Մայիս 28ը, որ իրեն պէս տարագիր, երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր կ'ապրի ամէն մէկուն հետ՝ վառ պահելու ազատութեան կրակը:

Օրուան նախագահը ընկեր Ս. Թորոսեան, հանդէսը բացուած յայտարարելով՝ պատկերացուց Մայիս 28ի իմաստը: Դիտել տուաւ թէ, յանձին Արամներու հոյլին՝ ունեցանք մեր անկախութիւնը: Երկու տարի միայն կրցանք վայելել զայն, բայց այդ երկու տարուան ազատութեան կրակը այնպիսի քաղցրութիւն մը դրաւ մեր սրտին մէջ, որ ոչ ոք պիտի կրնայ առնել զայն մեզմէ: Գուրգուրանք իր վրայ: Ահա ապրելու եւ յարատեւելու միակ ճամբան:

Ապա խօսքը տրուեցաւ ընկեր Հայկ Սարդսեանի, որ իբրեւ ականատես վկան Մայիս 28ի փառապանծ յաղթանակին:

Շեշտեց թէ, անհրաժեշտ էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան պէս մարտական կուսակցութեան մը ծնունդը, որ առանձնէր ճնշուած ժողովուրդի մը ազատագրութեան պայքարը:

Որպէսզի Հայ ժողովուրդն ալ միւս ազգերու պէս ունենար իր ազատ արեւն ու երկիրը, ըսաւ.

— Ուշիմ, քաջ եւ ստեղծագործող ժողովուրդ մըն էինք: Չէինք կրնար առանց անկախութեան յարատեւ կեանք մը ունենալ: Յանձին Հ. Յ. Դաշնակցութեան, «Մահ կամ ազատութիւն» նշանաբանին տակ ունեցանք Սարտարապատներ, ու աւելի երկուքէ մը վերջ ունեցանք ազատ եւ անկախ հայրենիք մը: Վայ մեզի, եթէ այն ատեն յաղթական Ղարաքիլիսէներ եւ Սարտարապատներ չունենայինք: Եւ պիտի չունենայինք նաեւ այս օրուան ԿՈՒԻՋՆ անգամ, որուն վրայ կը գուրգուրանք ամէնքս ալ: Եւ որպէսզի մեր երազներն իրականանան, ըլլանք մեծ եւ զօրաւոր ազգ մը, կը խնդրեմ ձեզմէ իմ սիրելի հայրենակիցներս, որ ձեր հաւատքը վառ պահելով հանդերձ, չթերանաք նաեւ ձեր զաւակներուն սրտին մէջ դրոշմել ազատ հայրենիքի մը վեհ գաղափարը:

Հ. Յ. Դ.ի Նոր Սերունդին կողմէն ուղերձ մը կարդաց ընկեր Տիրան Աղլաղամեան:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնները բերին ընկերներ եւ ընկերուհիներ Օր. Օր. Մուրատեան, Ներսէս Մինեան, Զարեհ Գասեան (Վալանսէն), Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, փոքրիկն Վիգէն Թորոսեան եւ Պ. Ունանեան:

Յետոյ սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը (Բենօ, Սէյրան, Ունանեան նուագախումբին ընկերակցութեամբ) որ տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր:

ՊԱՐՄԱՆԻ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԻՋԻ ՎՐԱՅ:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այս ահարկու եղելութեան դէմ ընդվզում էր իր անձնուրաց ու մարտաշունչ հայդուկի խռովատանջ հոգին:

Մուրատի սիրալիր յորդորն ու ազդարարութիւնը մեղմեցին Սեպուհի բարկութիւնը: Քաղցր ու կակուղ խօսքերով կանխորոշ բախտին վերադրեց բոլոր ձախորդութիւնները եւ խրախուսեցաւ եւ լի դիմացկուն լինել պարտութիւնների մէջ:

Փ — Եթէ ես աւելի պաղարիւն եմ, քան Սեպուհը, այդ իմ աղէկութենէս չէ, ասաց Մուրատը: Ես ծեծ ուտելու, պարտուելու վարժուած մարդ եմ, իսկ Սեպուհը կեանքին մէջ միայն յաղթութեան դափնի տեսած է:

Սակայն Մուրատը պաղարիւն չէր, հակառակ իր յուշիկ ու հանդարտ խօսուածքին: Մռայլ էր, ընկճուած ու մտահոգ: Աչքերի աւիւնն ու փայլը կորած չէին, գլուխը միշտ բարձր էր ու հպարտ, քայլուածքը՝ վստահ եւ ամուր, բայց տրտմութեան մի թխպահոծ ամպ յածում էր իր առնական դէմքի վրայ: Ժպիտն անգամ անազատ բխում ունէր: Զգում էի, որ յաճախ մոռանում էր իր ներկայութիւնը մեր մէջ եւ սաւառնում էր այլուր եւ կամ որոնում էր մի անվերածանելի առեղծուած:

Մի քանի անգամ աշխատեցայ իմանալ իր թախծի պատճառը կամանմիջականշարժառիթը: Բացատրութեան համար սիրտ չունէր: Ես այն անձը չէի, որին պէտք էր սիրտը անվերապահ կերպով բանալ:

Իր թագուն ու խորունկ մորմոքին համար սպեղանի չէր կարող լինել: Արդեօք կա՞ր պալասան նրա խռովայոյզ սիրտին համար:

Յետոյ իրազեկ դառայ, որ երկու անգամ նամակ են յղել, Սեպուհն ու Մուրատը, Բաքու՝ Ռոստոմին, որից ցարդ ոչ մէկ լուր, ոչ մի պատասխան: Խոր հառաչանքով յայտնեց այս: Բայց սա՝ հառաչ չէր, այլ աղեկէզ կսկիծ:

Ռոստոմը չէր պատասխանած:

Արիւնահեղ կռիւ էր Բագւում: Բոլոր կենդանի ուժերի զօրահաւաք էր: Օգնութեան կանչը արձագանգ էր տուել Ռուսիոյ ամբողջ տարածքին: Ինչո՞ւ այդ կոչը ուղղակի պիտի չհասնէր Հայոց երկու անգուգական հերոսներին եւս:

Մուրատի համար Ռոստոմը լոկ մի անուն չէր, այլ բարոյական ու յեղափոխական աւանդութիւնների մի հոյակապ հանգանակ, պատմութեան դատաստանի ահեղ ձայնը: Ռոստոմը, հայ մարտիկների խանդակաթ սիրոյեանը, հայ յեղափոխութեան խստապահանջ աւանդապահը, կեանքի ու մահուան այս ահեղ ու մրրկածուփ պայքարին մէջ լուռ էր դէպի հայդուկների թախանձանքը:

Ռոստոմը լուռ էր. լուռ, ինչպէս առեղծուածային Սփինքս:

Մուրատ եղիր եւ մի մտատանջուիր:

Իմ բացակայութեան, Ցարիցին էր ժամանել Պետրով անունով մի հաջակաւոր զինուորական, որ, իբրեւ ներհուն ու ռազմագէտ հրետաձիգ, քաղաքացիական կռիւների տագնապոտ ու վճռական պահերին իր խիզախ ու յաճախ յախուռն սխրագործութիւններով փոխել էր ճակատամարտների բախտը եւ տարել տարապայման յաղթանակներ: Իր մղած ճակատամարտների հաշիւը նա կորցրել էր, այնքան բազմաթիւ էին նրանք: Իր մարմինը աւելի սպիներ էր ստացել, քան մարտեր վարել: Այս արտասովոր գնդապետի անձնաւորութիւնը գիտութեան սահմանները գլել էր: Սեպուհն ու Մուրատը բարիգալուստի համար այցելելիս, ծանօթացել էին Պետրովի հետ: Առանձին մի տեսակցութիւն էլ սարքել էին, ուր Պետրովը յայտնել էր իրանց, թէ փայլուն ու մեծարժէք խոստումներով եկել էր Մոսկուայից:

Սեպուհը իր յուշերի մէջ, յիշողութեան մէկ վրիպանքով, նրա անունը Պետրովսկի է գրում: Այս զինուորականը իր բուն անունով կոչւում է Գրիգորիյ Պետրով եւ ոչ Պետրովսկի: Սա մէկն էր այն 26 բոլշեւիկներից, որոնք Ստ. Շահումեանի հետ գնդակահար եղան Անգլիացիների կողմից:

Պետրովի փքուն ու պոռոտ առաջադրանքները իրենց անսովոր տարողութեամբ այնքան կեղակարծ էին, որ հակառակ Սեպուհի աներերհաւատքին ու յամառ հաւատտիքներին, կասկածի ու տարակոյսի որդ էր մտել Մուրատի միտքին մէջ:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահ Պ. Օրիօլ Տօ-Ֆինէ նահանգին Ֆրանսայի միացման 600ամեա-կին առթիւ այսօր շաբաթ այցելեց Արտէշ եւ վա-ղը Իզէր Տրոմ :

ՓԱՐԻԶԻ Հալը պիտի ընդարձակուի, եւ պիտի արժէ 20 միլիառ։ Ցետաձգուեցաւ դայն Փանթէն փոխադրելու ծրագիրը որ 200 միլիոնի պիտի նստէր :

ԲՈԼՈՆԻԱԿԱՆ գործարաններուն արտադրած օդանաւի շարժիչները Շուէտի ճամբով գաղտնա-բար կը ծախուէին Սպանիոյ։ Այս պարագան երե-ւան ելած ըլլալով ձերբակալուեցան վաճառման յանձնաժողովին անդամները :

ՀՈԼԻՎՈՒՏ, ամերիկեան շարժանկարի մայ-րաքաղաքը, համայնավարներով լեցուն է եղեր։ Ըստ գաղտնի տեղեկագրի մը շատ մը ծանօթ ար-ուեստագէտներ, մէջն ըլլալով Զարլի Զէփլինը, իբր համայնավար կամ համայնամէտ կը ներկա-յացուին :

ԻՏԱԼԻՈՅ հետ կնքուած առեւտրական հա-մաձայնութեամբ մը երկու երկիրները իրաւունք պիտի ունենան մէկ տարուան մէջ 18 միլիառի ապրանք փոխանակելու։ Իտալիա գացող Ֆրան-սացիները պիտի կրնան 30.000 լիր ունենալ, իսկ Իտալիայէն հոս եկողները 40—50.000 Ֆրանք։

ԱՎԸՆԻՒ Տ'ՕՊԷՀԱՆԸ պիտի կոչուի անունո-վը զօրավար Լըքլէրի որ իր բանակովը առաջին անգամ Փարիզ մտած էր ազատագրման պահուն։ Պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի Յունիս 18ին։ Կառավարութիւնը չպիտի մասնակցի այս արարողութեան, զայն նկատելով քաղաքապետա-կան գործ մը։ Այս բանին դէմ գրգռուած են հա-մայնավարները որ բողոքի ցոյց մը պիտի սարքեն եղեր այդ օրը, որով կառավարութիւնը որոշեց զայն արգիլելու համար ոստիկանական ուժով պաշտպանել արարողութիւնը։ Պիտի խօսի զօր. տը Կօլ։

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ երեքշաբթի օր Ազգ. ժողովին առջեւ պիտի պատասխանէ տը Կօլի կու-սակցութեան իր դէմ ուղղած ամբաստանութեան թէ վերջերս սարքուած պետական հարուածի փորձը ինք նախարարը կազմակերպած էր։ Երկու նոր ձերբակալութիւններ եղան նոյն ձեռնարկին իբր մասնակից :

ԲԱՔԻՍՏԱՆԻ (իսլամ Հնդկաստան) վարչապետ Պ. Լիաքաթ Ալի խան, խորհրդային կառավարու-թեան հրաւէրին վրայ Մոսկուա պիտի այցելէ : Այս առթիւ կը յուսացուի որ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատուին երկու երկիրնե-րու միջեւ :

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԹԷԼԷՎԻԶԻՈՆԻ գիւտը ցարդ վերագրուած է Ամերիկայի Պիրտին, որ քանի տարի եւք ցոյց տուաւ հեռուէն գունաւոր պատ-կերներու փոխանցումը։ Սակայն հաստատուած է որ առաջին արտօնագիրը (patente) Ադամեանինն է 1920ին։ Հեռուէն նկարներ փոխանցող գործիքին համար՝ Ադամեան առաջադրեց միջնորդող քլիշէ կոչուած հնարքի գաղափարը։ Քլիշէն կը փոքրա-նայ խակութեամբ, որով լուսանկարի կէտերը կը հնչուին նախ փոխանցող կայանէն, շարժանկարին մէջ շարունակական գծի ձեւով եւ յետոյ կը յայտնուին ընդունիչ կայանին։

Սովետահայ երիտասարդ գիտնականի կան-խահաս մահը արգելք եղաւ գլուխ հանելու իր աշ-խատանքները կը գրէ «Սով. Հայաստան» :

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավա-րութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս 12ին, ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ : Յայտագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱԶԱՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցու-թեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի։ Երգահաննե-րու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 Ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբա-գրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչ-պէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մար-սէյլ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետա-րանին սրահը, 25 Ave. Victor Cresson :

Նախաձեռնութեամբ Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կապոյտ Խաչին, եւ նաեւ Ֆրանսական Ընկերվա-րական կուսակցութեան (S. F. I. O.) տեղական մարմնին :

Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ JACQUES MADAULի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՎԱՐԴԳԷՍ ԳԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Նոր Սերունդ) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Խմբերգ Նոր Սերունդի կողմէ ղեկավարութեամբ Արա ԳԱՐԹԵՐԵԱՆի։ Երգ ԳԱՍԵԱՆ, Ա. եւ Ս. ՔԷՕՍԷ-եաններ, ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։ Կ'արտասանեն Օր. ՍԱՐ-ԳԻՍԵԱՆ ու ընկերներ ԶԱՐԵՀ ՂԱՐԻՊԵԱՆ եւ ԶՕՀՐԱՊ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։ Պիտի նուագեն Թագուհի ՕՂՏԱՅԵԱՆ, քէմանչիստ ՈՒՆԱՆԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ եւ դափ ԲԵՆՕ :

Կը պարէ Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, հայ-կական խմբական պարեր Նոր Սերունդէն։

Եւրոպ. պարերու համար երկու մեծ նուա-գախումբ, ԱՆՏՐԷ ԷՔԵԱՆի խումբ (Swingtette), Կ. ՍԱՐԵԱՆի խումբ (Tango)։

Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով։ Մուտքը 150 եւ 100 Ֆրանք։ Տոմսերը կը ծախուին Իսիի ընկերներուն մօտ եւ հայկ. սրճարանները :

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին։

×

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պո-մոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին «Մայիս 28»ի առթիւ կազմակերպած ժողովրդային հանդէս ե-րեկոյթը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մին-չեւ առաւօտ Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պարերով։ Պիտի խօսի ընկեր Մ. ՄԱ-ՐՈՒԹԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Յունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին La Potinièreի թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra։

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱ-ՍԱՆ ՔԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՔԻԶԵԱՆի։ Գեղարուեստական բաժինին ի-րենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի. ԳԻՒԼ-ԳԻՒԼԵԱՆ, Հ. ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ԽՏՇԵԱՆ, Պր.ներ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄ-ԲԷԹԵԱՆ։

Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ. Ասլան 120 Bld. de Clichy, Հ. Սամուէլ եւ Գարամեան գրատուները։

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր :

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Յունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna)։ Հովանաւորութեամբ Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ նախագա-հութեամբ Բժիշկ Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի :

Փարիզի, Մարսէյլի եւ Գրընոպլի արուեստա-գէտներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարան-ներ, երգ, արտասանութիւն, նուագ պար եւ՝

ԽԻՍՏ ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ԶԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական հարսնիքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով։ Մարսէյլի արուեստները կը ներկայա-ցնեն ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ :

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 Ֆրանք :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ողբացեալ Ռափայէլ Մարկոսեանի յիշատակին ի յարգանս այս կիրա-կի, 12 Յունիս, ժամը 10էն սկսեալ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քառաձայն Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ, նախագահութեամբ կաթողիկո-սական պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէ-եանի :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. Կ. ԽԱԶԻ Շրջ. վարչութիւնը միջմասնա-ճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն մէկ կամ երկու ներկայացուցիչ Café Regent, métro Cadetի ճիշդ դէմը։ Այս շաբաթ ժամը 4ին :

ԽԱՐԲԵՐԴԷՆ նոր ժամանած Պ. Տիգրան Քէքէ-ճեան կը փնտռէ Խարբերդի Զարդարիճ գիւղէն հօրեղբօր որդին Յովհաննէս Քէքէճեանը։ Տեղե-կացնել Dikran Kekedjianի 24 rue Bouffier, Valence Drôme:

ՖՈՒՐՎԻԷՐԻ ՄԷՋ (ԼԻՈՆ)

Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ, այս կի-րակի, առտուն ժամը 10ին։ Պիտի պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔ. ՀԻՆՏԻԷ

Հալէպի վիճակաւորը, ի յիշատակ Ապրիլեան նահատակներուն եւ պատւոյ դաշտին վրայ ինկած հայ զինուորներուն։

★ 19 Յունիսի կիրակին ժամը 10—11, Լիոնի Ռատիոկայանէն՝ հայածէս ձայնաւոր պատարագ, հետեւեալ ալիքներու վրայ, Լիոն 224 մեթր, Կրը-նոպլը 215, Քլէրմոն 209, Մոնթէլիմար 222 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Մկր-տիչ Սանասարեանի մահուան տարեդարձին առ-թիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, կիրակի, 12 Յունիսին : Պիտի ոգեկոչուին նաեւ կտակակատար Կ. Եզեան-ցի, հաստատութեան տեսուչներուն, նահատակ-ուած ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշա-տակները։ Կը հրաւիրուին նախկին սաները եւ հա-սարակութիւնը :

ՕՓԷՐԷԹԱՅԻՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հայ Մարտիկներու Մի-ութեան, կազմակերպութեամբ Լիոնի ժողովրդա-յին թատերախումբի, ղեկավարութեամբ դերա-սան ԺԻՒՏԷՔՍ ԶՈՒԼՃԵԱՆի։

Կը ներկայացուի ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Salle du Stand Croix Rouge սրահին մէջ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Մարսէյլի Ն. Սերունդի 1949ի ողիմպիականը եւ «Օհանջանեան»աժակիֆինալը։ Յուլիսի սկիզբը տեղի կ'ունենայ Stade Codertի ընդարձակ դաշտին մէջ։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱ-ՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահը :

Կը նախագահէ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրաւիրենք Լիոնի, Տէսինի եւ Նօվէլի հայրենակիցները իրենց յարգանքի տուրք բերե-լու, մեր անհամար նահատակներու յիշատակին :

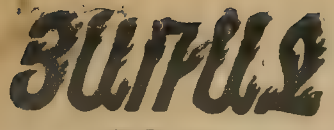
ՎԱՐՁՈՒ Է

Ստիպողաբար վարձու է, մէկ մահճակալով սենեակ մը, 16րդ թաղամասին լաւագոյն պողո-տաներէն միոյն վրայ, նախընտրաբար տրամա-դրելի՝ հայ, ուսանողուհիի մը, կամ հայ կնոջ մը, (այրերը թող չներկայանան) : Դիմել Հ. Բ. Ը. Միութեան գրասենեակը, 11 Square Alboni, կէս-օրէ վերջ ժամը 14—16, բացի շաբաթէն :

ՃՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ծախու են զեղչեալ գիներով կարեւոր մթերք-ներ՝ ճաշակաւոր եւ խնամքով կարուած ռոպե-րու, շրմիզիէներու, գորսաժներու, ժիւբերու եւն. ինչպէս նաեւ փոքր աղջիկներու ժիւբեր եւ ռոպեր։ Օգտուեցէք այս բացառիկ պատեհութե-նէն։ Դիմել՝ բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերէ՝ Maison MINASSIAN, 32 rue des Annelets, Paris (19), մէթրօ՝ Botzaris, Place des Fêtes կամ Jourdain:

Կ'ուզուին նաեւ իրենց տան մէջ աշխատող լաւ կար կարող գործաւորուհիներ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գինն 6 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 12 JUIN 1949 Կիրակի 12 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5870-Նոր շրջանի թիւ 1281

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԱՔԻ ԵՒ ԻՐԱՆԻ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Մինչեւ 1930, Քիւրտերը իրենց գլխաւոր թշնամին կը նկատէին Թուրքերը եւ իրենց ապստամբական շարժումներն ալ կ'ուղղէին միայն անոնց դէմ :

Այդ թուականէն վերջ, Իրաքի եւ Իրանի մէջ եւս Քիւրտերը սկսան խլրտիլ :

Մեծ Պատերազմէն վերջ, Իրաք անջատուելով Թուրքիայէն, ենթարկուած էր Անգլիոյ հոգատարութեան: 1930ին անգլ. կառավարութիւնը դաշնագիր մը կնքեց Ֆէյսալ թագաւորին հետ եւ անկախութիւն շնորհեց Իրաքի:

Վարչաձեւի այս փոփոխութեան շրջանին, ապստամբեցան Իրաքի Քիւրտերը՝ ղեկավարութեամբ Շէյխ Մահմուտի, որ Քիւրտերուն համար ինքնավարութիւն կը պահանջէր, Անգլիոյ պաշտպանութեան տակ: Անգլեւիրաքեան բանակը զսպեց այս շարժումը եւ Իրաք ընդունուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, իբրեւ անկախ պետութիւն :

1931 Յուլիսին Շէյխ Ահմէտ Պարզանիի դէմ զսպողական միջոցներ ձեռք առնուեցան: Կռիւները տեւեցին մինչեւ 1932ի Յունիսը, վերսկսելու համար 1933ին:

1934էն մինչեւ երկրորդ մեծ պատերազմը, խաղաղութիւն տիրեց Իրաքի մէջ: 1941ին Քիւրտերը օժանդակեցին Անգլիացիներուն, երբ Րաշիտ Ալի էլ Քէյլանին անոնց դէմ ապստամբեցաւ:

Առիթէն օգտուելով, Մէլլա Մուսթաֆա Պարզանի ուզեց քրտական ինքնավարութիւն մը հիմնել եւ Սիւլէյմանիէէն փախչելով միացաւ Շէյխ Ահմէտ Պարզանիին :

1945 Օգոստոս 7ին իրաքեան բանակը Ռէվանտուզի կողմէն յարձակումի սկսաւ քիւրտ ապստամբներուն դէմ, որոնք որոշ յաջողութիւններ ունեցան սկզբի օրերուն, սակայն Օգոստոս 20ին նահանջեցին եւ լեռները ապաստանեցան: Անկէ ալ անցան Պարսկաստան, միանալու համար Ղազի Մէհէմէտին, որ Մահապատի մէջ հիմնած էր Քրտական Հանրապետութիւն մը:

1934ին Իրանի վեհապետը Րիզա Շահ Փէհլէվի Թուրքիա երթալով տեսակցեցաւ Մուսթաֆա Քէմալի հետ, իսկ 1937ին Սաատապատի մէջ դաշինք կնքեցին արեւելեան չորս պետութիւններ, — Թուրքիա, Իրան, Իրաք եւ Աֆղանիստան, իբրեւ լրացուցիչ մասը Պալքանեան դաշինքին: Քիւրտերու կարծիքով Սաատապատը գլխաւորաբար ուղղուած էր իրենց դէմ :

Իրանի Քիւրտերը խաղաղ էին մինչեւ 1941 Նոյեմբեր, երբ դաշնակից բանակները գրաւեցին Իրանը: Ուրմիոյ լիճին հիւսիս արեւմտեան շրջանը ամբողջովին գրաւուեցաւ Կարմիր բանակին կողմէ. իսկ լիճին հարաւային մասը մինչեւ Քիրմանշահ իր վիճակին ձգուեցաւ: Երկու քիւրտ ցեղապետներ կառավարեցին այդ շրջանը՝ կեդրոն ունենալով Պանէն եւ Մէրիվանը, մինչեւ 1945: Տեսակ մը ինքնավար վարչութիւն ունէր այս հողամասը, որուն գլխաւոր քաղաքն էր Մահապատ (Սաուճպուլաք) :

Հոս է որ կազմուեցաւ գաղտնի ընկերակցութիւն մը՝ «Քոմէլա Ժիվանէն Քիւրտ» (Քիւրտ Երիտասարդական Կոմիտէ) անունով, որուն նպատակն էր ձեռք բերել Միացեալ Քիւրտիստանի անկախութիւնը: Այս գաղտնի կազմակերպութիւնը Իրանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ մէջ տարածուեցաւ արագօրէն :

Ղազի Մէհէմէտ շարժման ղեկավարն էր, իրեն աջակից ունենալով Իրաքէն եկող Մէլլա Մուսթաֆա Պարզանին եւ անոր 5000 զինակիցները: Ղազին կազմեց Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, «յառաջդիմական» ծրագրով :

Երբ Մոսկուայի հովանաւորութեամբ եւ դրդումով, հանրածանօթ Փէշավարին Թաւրիզը գրաւեց եւ պարսկական Ատրպատականի անկախութիւնը հռչակեց, Ղազի Մէհէմէտ ալ իր կողմէն Քիւրտ Հանրապետութեան անկախութիւնը յայտարարեց :

1945 Դեկտեմբեր 15ին Քիւրտ ազգային դրօշը բարձրացուեցաւ Մահապատի կառավարական շէնքին վրայ, բազմաթիւ ցեղապետներու ներկայութեան:

1946 Յունուար 22ին Ղազի Մէհէմէտ ինքնավար Քիւրտ հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ : Եւ յառաջդիմական տարրերէ կառավարութիւն մը կազմուեցաւ :

Քիւրտ դեմոկրատ կուսակցութիւնը՝ Ղազի Մէհէմէտի եւ հարիւր յիսուն ցեղապետներու ստորագրութեամբ հրատարակեց յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսուէր, «Քիւրտ ժողովուրդը, օգտուելով այն շարժումէն, որ աշխարհը ազատած էր ֆաշիզմէն եւ յենած՝ Ատլանտեանի Ուխտի հռչակած սկզբունքներուն վրայ, կը ձգտի միայն երաշխաւորել մարդկային եւ սահմանադրական իրաւունքներ»..

1946 Ապրիլ 23ին Ղազի Մէհէմէտ Թաւրիզ երթալով բարեկամական եւ իրերօգնութեան դաշինք մը ստորագրեց Ատրպատականի «դեմոկրատ»ներուն հետ: Յետոյ ալ Թէհրան երթալով պահանջեց Իրանի բոլոր քրտական հողերը համախմբել մէկ ինքնավար վարչութեան տակ :

Թէհրանի կառավարութիւնը մերժեց եւ 1946 Յունիս 18ի Թաւրիզի համաձայնագրով Քիւրտիստանի հիւսիսային շրջանը միացուց Ատրպատականի կառավարութեան: Քիւրտ հանրապետութեան նախագահ Ղազի Մէհէմէտ այնուհետեւ դարձաւ պարզապէս Քիւրտ դեմոկրատ կուսակցութեան պետը :

Շատ չանցած, Իրանի զօրքերը մտան Ատրպատական: Փէշավարին փախաւ: Ընկերները բռնուելով կախուեցան: Ղազի Մէհէմէտ, եղբայրը Սէյֆ Ղազի եւ Քիւրտ նախարարները եւս ձերբակալուեցան 1946 Դեկտեմբերին :

Պատերազմական ատեանի մը առջեւ մահուան դատապարտուելով, 1947 Դեկտ. 31ին կախուեցան բոլորն ալ :

Այսպէս անփառունակ վախճան մը ունեցաւ վաղանցուկ Քիւրտ Հանրապետութիւնը: Կարմիր հովանաւորները վերջին վայրկեանին լքեցին Ատրպատականն ալ, Քիւրտիստանն ալ :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Երէկուան խմբագրականին մէջ «իսկ 64րդ յօդուածին» բառերով սկսեալ նախադասութեան վերջին մասը յապաւուած էր տպագրական սխալով մը: Լրացնել այսպէս, «...Այդ պարագային, Թուրքիա այժմէն իսկ յանձնառու կ'ըլլայ համակերպիլ այդ յանձնարարութեան եւ հրաժարիլ իր բոլոր իրաւունքներէն այդ շրջաններուն վրայ »:

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ

Պոլսոյ տեղապահ Արսլանեանի գործածած « արքեպիսկոպոս » տիտղոսն ալ խնդրոյ առարկայ եղած է տեղւոյն հայ մամուլին մէջ :

Ծերունազարդ ուսուցիչ եւ գրող Պ. Յ. Գ. Փալագաշեան նամակով մը կը յայտնէ թէ այդ խնդիրը ութսունականթուականներուն յուզուած է նաեւ Խորէն Նարպէյ եպիսկոպոսին շուրջ, որուն լուծումը տուած է ժամանակին վարչութիւնը :

Յակոբ Պարոնեանի հրատարակած «Լոյս» հանդէսին 1880 Մայիս 5ի թիւին մէջ հետեւեալը հրատարակուած է.

« Սուչովայէն պատրիարքարան հարցում եղած է թէ Խորէն սրբազանը Նարպէ՞յ, թէ Լուսինեան, եպիսկոպո՞ս թէ արքեպիսկոպոս պէտք է յորջորջել: Պատրիարքարանը պատասխանած է թէ հայ առաքելական եկեղեցւոյ կանոններուն համաձայն՝ արքեպիսկոպոս ըլլալու համար՝ պէտք է իրաւասութեան ներքեւ գործող եպիսկոպոսներ ունենայ » :

Այս լուրը հրատարակուած է նաեւ այդ շըրջանի օրաթերթերէն«Թէրճիւմանը Էֆքեար»ի մէջ: Ուրեմն ըստ հայ եկեղեցւոյ կանոններուն, այն եպիսկոպոսները որ իրենց իրաւասութեան տակ ուրիշ եպիսկոպոսներ չունին, իրաւունք պիտի չունենան «արք.» տիտղոս մը բարդելու իրենց անունին :

Արքութիւնը երկարամեայ ծառայութեան մը վարձատրութիւնն էր, ինչպէս «ծայրագոյնը» վարդապետներուն համար:

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ սակայն որ, այժմ ամէն նորընծայ եպիսկոպոս անմիջապէս ինքզինքին կ'արտօնէ այդ յորջորջումը աւելցնել իր անունին վըրայ :

Հարցում՝ առ որ անկ է: Ք.

Վիշինսկիի նոր առաջարկները

Զորսերու ժողովը նորութիւն մը ունեցաւ երէկի նիստին մէջ, շնորհիւ Պ. Վիշինսքիի որ յանկարծ յայտարարեց թէ պէտք է սկսիլ Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշինքին պատրաստութեան, քանի որ այդպէսով պատերազմը յուծարքի ենթարկուած կ'ըլլայ եւ Գերմանիա անտեսապէս կը վերականգնի ու կը դառնայ ժողովրդավար երկիր մը :

Խորհրդային պատուիրակին առաջարկն է հետեւեալը.—

Ա.— Միացեալ Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնները երեք ամսուան մէջ Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրի ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն արտաքին գործոց նախարարներու ժողովին :

Բ.— Այս ծրագիրը պիտի տրամադրէ որ դաշինքին կնքումէն մէկ տարի վերջը չորս պետութեանց գրաւման զօրքերը պիտի քաշուին:

Գ.— Ժողովի այս նստաշրջանին պիտի աւարտի քննութիւնը այն ձեւին որու համաձայն պիտի պատրաստուի հաշտութեան դաշնագիր մը :

Վիշինսքի այս առթիւ եւս քարոզեց Խորհրդային Միութեան խաղաղասիրութիւնը եւ փափաքը գերման խնդիրը վերջացնելու: Ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները պատասխանեցին թէ իրենց անցեալ տարիներու այդ բանը ուզած էին քանիցս, բայց Մոլոթով չէր համաձայնած: Հիմա որ Խորհրդային Միութիւնը կը փափաքի, իրենք արդէն պատրաստ են եւ առաջարկեցին որ ռուսական ծրագիրը յղուի օգնականներու յանձնաժողովին քննութեան երեք օրէն պատասխան մըբերելու պայմանով :

★ Գերման երկաթուղիներու կեդրոնական շէնքը բանթողներու կողմէ թէեւ պարպուած, բայց անոնք դուրսէն կը պաշարէին շէնքը: Երկու կողմերու համաձայնութեամբ Ռուսերը պարպեցին շէնքը փոխադրելով իրենց բոլոր թղթածրարները, եւ բանթողներն ալ քաշուեցան: Արդ, երկաթուղային փոխադրութիւններն ալ պիտի վերսկսին քաղաքին երկու շրջաններուն միջեւ :

Պեւինի նոր ճառը

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին առջեւ զեկուցում տալով արտաքին քաղաքականութեան մասին, Պ. Պեւին յոյս յայտնեց թէ լոյս մը կրնայ ծագիլ Զորսերու ժողովէն: «Կարելի չէ գիտնալ թէ ի՞նչ պիտի պատահի, երբ ժողովը փակուի: Արեւմտեան պետութիւնները եւ Ռուսիա կրնան որեւէ գրաւոր համաձայնութեան չյանգիլ, բայց կարելի է անգիր համաձայնութիւն մը, տնտեսական եւ ուրիշ հարցերու մասին »:

Արտաքին նախարարը խօսելով միջազգային կացութեան մասին, ըսաւ թէ երկուքուկէս տարուան ընթացքին ստորագրեցին անգլեւֆրանսական զինակցութիւնը, Պրիւքսէլի դաշնագիրը, Ատլանտեանի դաշինքը եւ եւրոպական գործակցութեան ծրագիրը: «Ատլանտեանի դաշինքը ամենամեծ քայլն է հաւաքական ապահովութեան ճամբուն վրայ: Ան երբեք ուղղուած չէ Խ. Միութեան դէմ: Եթէ Ռուսաստան պիտի չյարձակի ոեւէ մէկուն վրայ, ուրեմն դաշինքը ուղղուած չէ իրեն դէմ: Այս դաշնագիրը գործադրելի է միայն այն ատեն երբ նախայարձակում կատարուի: Մեր կողմէ որ եւ է նախայարձակում պիտի չկատարուի: Ցաւալի է որ Ռուսիա մերժեց Մարշըլի ծրագիրը: Աշխարհի վրայ երբեք չէ եղած դիկտատոր մը որ խաղաղութեան մասին չխօսի, պատերազմի պատրաստուելով հանդերձ: Աշխարհի ամենամեծ բանակը եւ ամենամեծ պետութիւնն է (Ռուսիա) որ իր ուժերը լարած է այսօր »:

Յունաստանի մասին խօսելով, Պեւին յայտարարեց թէ քաղաքացիական պատերազմը կը շարունակուի շնորհիւ հարեւան երկիրներու միջամտութեան: «Ցորչափ այս վիճակը կը տեւէ, ուրիշներ պարտաւոր են մնալ, երաշխաւորելու համար երկրին ապահովութիւնը: Մեզմէ ոչ ոք կ'ուզէ մէկ վայրկեան հոն մնալ»: Անգլիա կ'ուզէ օգնել Միջին Արեւելքի տնտեսական զարգացման եւ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ ջրաբաշխական աշխատանքներու, «որպէսզի անապատները նորէն ծաղկին »:

Աւստրիոյ մասին յաւատեսութեամբ արտայայտուեցաւ յոյս յայտնելով որ մօտ օրէն ողջմտութիւնը պիտի յաղթանակէ, Աւստրիա իր ազատութիւնը պիտի վերագտնէ եւ օտար զօրքերը պիտի քաշուին :

Չինաստանի մասին վերապահումներ յայտնեց ըսելով թէ Անգլիա երբեք միջամուխ չեղաւ ազգայնականներու եւ համայնավարներու պայքարին. կ'ուզենք յարաբերութիւն պահել երկու կողմերուն հետ միանգամայն: Անգլիա միշտ Հոնկ Քօնկ կը մնայ, չենք գիտեր թէ համայնավար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Սիրելի Շահխաթունի,

Մեծ ուրախութեամբ իմացայ, որ 13 Յունիսին Փոթինիէր թատրոնին մէջ, կազմակերպուած է, ի պատիւ ձեզի, գեղարուեստական երեկոյթ մը, արդար մեծարանք մը այն ցեղին կողմէ, որու պատկանելը հպարտութիւն պատճառած է ձեզի: Առաջուընէ գիտեմ թէ ինչ գովասանք պիտի ընեն ձեզի, անտարակոյս ձեզ պանծացնող բառեր պիտի չխնայեն՝ փառաբանելու համար ձեր արուեստագէտի ասպարէզը: Եւ դուք պիտի լսէք հայ բառարանին ամէնէն գեղեցիկ ածականները: Ուրեմն, այդ ճառին մէջ, որուն այնքան արժանի էք, կ'ուզէի փակագիծով մը ըսել պարզօրէն եւ քանի մը մանրավէպերով այն մեծ դիրքը, զոր կը գրաւէք սինէմայի արուեստին կէս դարուն մէջ:

Սինէմայի ոսկեդարուն, այն համր շրջանին է — երբ դերասանները պէտք է արտայայտէին լռութեան եւ լոյսի մէջ՝ զգացումի այն բոլոր երանգները, զորս իրենցմէ կը պահանջէին բեմադրիչները — որ առաջին անգամ ըլլալով կ'երեւայիք Միշէլ Սթրոկոֆի մէջ, Թուրժանսքիի բեմադրութեամբ: Ողբացեալ Իվան Մոժուքինի կողքին դուք անձնաւորեցիք դաւաճան Օկարէֆի դերը, այնպէս ինչպէս Ժիւլվէրն մեզի ներկայացուցած էր: Այս վայրենի, քինախնդիր հոգին, այս ստոկալի մարդը մարմնացուցիք խոր եւ ցցուն կերպով: Եւ նոյն շրջանի բոլոր քննադատները ողջունեցին ձեզ իբր լաւագոյն թարգման:

Թուրժանսքիէն յետոյ, Ապէլ Կանս, այս մեծ ֆրանսացի բեմադրիչը, որուն այնքան շատ բան կը պարտի սինէման, (թէեւ իր գործերուն մէջ կը գտնեն լաւագոյնին հետ վատթարագոյնը), ձեզի կ'առաջարկէր ԲոցցօտիՊորկոյի դերը «Նափոլէոն» շարժանկարին եւ որ պիտի դառնար դասական գործ շարժանկարի արուեստին մէջ:

Ձեր կողքին Աննապէլլան իր մուտքը կը գործէր սինէմային մէջ:

Եւ ինչ մեծ հաճոյքով կ'ունկնդրէի, տարիներ յետոյ, Ապէլ Կանսը երբ, ան պատմեց թէ որքան սքանչելի խաղացիք մանաւանդ պատշգամի տեսարանին մէջ:

Կը յիշէ՞ք այս տեսարանը: Պէտք էր ոգեւորէիք ձեր պատուհանին տակ խռնուած բազմութիւնը:

Այն ատեն սկսաք ռուսերէն խօսիլ, ոչ ոք կը հասկնար ձեզ, բայց ձեր անձէն այնպիսի սաստկութիւն մը, եւ համոզելու ուժգնութիւն կը ցայտէր որ, ամբոխը մագնիսացաւ: Շարժանկարը համր էր դեռ....:

Յետոյ եկաւ «L'Homme à l'Hispano», Լորտ Օսվիլի դերին մէջ ձեր յաջողութիւնը կատարեալ եղաւ:

Այդ դերին խաղարկութիւնը զուսպ սաստկութեամբ մը, կը կենդանացնէր տռամը, անոր տալով անձկութեան այնպիսի շունչ մը որ մեզ կը խեղդէր իր տառապանքին մէջ: Եւ հետաքրքրական է դիտել տալ որ նոյն շրջանի քննադատներ որքան կը զմայլէին արդէն «ձեր դիմայարդարումի գիտութեան վրայ»:

Յետոյ կարգաւ եկան, l'Emprise, Jama la doublé, La Ménace, Mattéo Falconi, l'Aigle noir, եւայլն:

Օրէ օր ձեր մեծ դերասանի համբաւը կը ծաւալէր:

Եւ յանկարծ 1927ի աշնան, 6 Հոկտեմբերին, երբ շարժանկարը իր երեսնամեակը կը տօնէր, ներկայացաւ առաջին անգամ ըլլալով, հնչուն, խօսուն եւ երգեցիկ ժապաւէն մը, Վառնէր Պրոսի մէկ արտադրութիւնը The Jazz Singer(Ժազի երգիչը):

Գլխաւոր դերակատարը, Միւզիք Հօլի անծանօթ երգիչ մըն էր՝ Ժոլսըն:

Ողջամիտ եւ գիտակից մարդիկ կը հաւատէին թէ յիմար փորձ մըն էր եւ լաւագոյն հաստատումը շարժանկարի անկման եւ սնանկութեան:

Սիրելի Շահխաթունի, չէիք սխալած, երբ թաղային փոքրիկ սինէմայէն դուրս ելած պահուն, ուր գացած էիք դուք ալ տեսնելու այդ ժապաւէնը, կը յայտարարէիք Իվան Մոսժուքինին, որ ձեր հետ կը գտնուէր, «Մեռաւ համր սինէման ...»:

Ձարլի Չէփլին, Ռընէ Քլէր, Փուտովքին եւ տակաւին ուրիշներ կատաղօրէն կը պայքարէին խօսքին դէմ — «Խաթարումի եւ ապականութեան այս սարսափելի գործիքը»:

Եւ սակայն Խօսքը ծնած էր եւ կ'աճէր չանթահարիչ արագութեամբ մը: Հասարակութիւնը սիրեց զայն: Եւ բոլոր անոնք որ դատապարտեցին զայն՝ իր ծնած օրն իսկ, ստիպուեցան խոնարհիլ հնչուն ժապաւէնին առջեւ:

Չէփլին կը խոստովանէր որ պարտուած է «Les Lumières de la Ville»ին մէջ եւ Ռընէ Քլէրն ալ կը պատրաստուէր դարձնել «Le Million»:

Դուք, համր սինէմայէն առաջնակարգ դերասաններէն, որոնց մէջ լաւագոյն տեղը կը գրաւէիք, դուք անգործութեան դատապարտուեցաք յանկարծ՝ անկարող ֆրանսերէն լեզուով արտայայտուելու:

Ահա այդ շրջանին է, որ Ռընէ Քլէր, այս մեծ բեմադրիչը, հանճարեղ գաղափար մը տուաւ ձեզի երբ ըսաւ.

— Շահխաթունի, դուք որ գիտէք այնքան յաջողութեամբ կատարել ձեր դիմայարդարումը, ինչո՞ւ չէք փորձեր զարգացնել այս արուեստը, ուր ստեղծելիք շատ բան կայ:

Արդարեւ, պէտք էր ստեղծել հիմէն, որովհետեւ դիմայարդարումը կարելի էր ըսել թէ գոյութիւն չունէր տակաւին:

Քանի մը օր ետքը, կը հեռախօսէիք Ռընէ Քլէրի, — որոշումը տուած էիք, եւ անմիջապէս կը սկսէիք աշխատիլ Le Millionի մէջ, որ յետագային դասական պիտի դառնար համաշխարհային սինէմայի մէջ:

Եւ ձեզի համար սկսաւ հսկայական աշխատանքի եւ պրպտումներու շրջանը: Ժիւլիէն Տիւվիվիէ, որուն ժապաւէններուն մէջ խաղացիք, իր կարգին ձեզ գործի կը հրաւիրէր իբրեւ գլխաւոր դիմայարդար: Օր մըն ալ, այս մեծ բեմադրիչը, ձեզի առաջարկեց իր ասպարէզին լաւագոյն ֆիլմերէն մին, «Գողգոթա»ն:

Դուք հաւատացեալ մըն էք, սիրելի Շահխաթունի, եւ գիտեմ թէ որքան վախցաք, այդ ֆիլմին մէջ, պատրաստել դէմքը Յիսուսի, զոր պիտի խաղար Լը Վիկան: Օրերով քննեցիք եւ ուսումնասիրեցիք Յիսուսի պատկերները, բայց Յիսուս դէմք կը փոխէր շարունակ ազգէ ազգ եւ կրօնքէ կրօնք: Աչքերուս առջեւ կը թուայ ձեր վարանումներուն, ձեր խղճմտութեան, ձեր հակազդեցութեանց եւ ձեր մտածումներուն ֆիլմը: Կը տեսնեմ տակաւին այն վայրկեանը, որ թերեւս եղաւ ձեր կեանքին ամէնէն յուզիչ վայրկեաններէն մին: Կը տեսնեմ ձեզ, որ կ'երթաք հայ եկեղեցին, եւ հոն, իրիկուան կապոյտին մէջ, սիրով եւ հաւատքով ծռեցաք Յիսուսի պատկերին վրայ:

Ձեր ընտրութիւնը կատարած էիք այլեւս:

Այսպէս է որ «Գողգոթա»յի Քրիստոսը հայ Քրիստոս մը եղաւ: Եւ կարտինալ Վէրտիէ եկաւ անձամբ ձեզի բերելու իր շնորհաւորութիւնները ձեր սքանչելի յաջողութեան համար:

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ռէս Սանօն

Ռէս Սանոյի «տնական ծառի» արմատները հեռու կ'երթային, ճիւղաւոր ու խճճուած՝ Տէր Խորէնի մօրուքին նման:

Ըսողներ կային թէ Սանոյի պապերը եկած էին Մոկաց Ոզիմ գիւղէն, ատոր համար ալ յամառ էր: Ժամկոչը կը պնդէր թէ՝ լսեր էր իր հօրմէն, որ՝ «Ռէսի նախահայրերը մշեցիի արիւնը ունէին, անոնք գաղթած էին Կծուակ գիւղէն, Ռէսի բարձր հասակը, լեցուն եւ ամուր մարմինը, մանաւանդ ճերմակ մորթը կը մատնէին զինքը:

Տիրացու Կակոսը, որ գիտնականի համբաւ ունէր գիւղին մէջ, եւ չէնք շնորհք բարեւագիրներ կը գրէր Թիֆլիս ու Պոլիս գտնուած ղարիպներուն՝ շաբաթներով ու ամիսներով աշխատած էր ու վերջապէս համոզուած էր որ Ռէսին հայրերու մէկ ճիւղը կ'երկարի դէպի Գործոթ գիւղը, երկրորդ մը կը մտնէ Խլաթ, երրորդ մըն ալ՝ Շատախի Կաճետ գիւղը:

Բայց ամէնէն հետաքրքրականը «ազգածառը» Տէր Խորէնի շինածն էր: Ան սաւ մարմինր գիւղի մէջ շինուած թաղար մը, զայն ներկեց կանաչ գոյնով, թաղարը բերնէ բերան լեցուց հողով, ու անոր մէջ տնկեց թփիկ մը՝ երեք ճիւղերով, մէջտեղի ճիւղին վրայ հաստատեց խնձոր մը: Բացատրութիւն: Թուփին արմատները՝ Ռէս Սանոյի պապերն էին, հեռաւոր անցեալի մէջ կորսուած, հետեւաբար՝ անյայտ, չէ՞ որ թուփին արմատները հողին մէջ խրած էին ու անտեսանելի ....: Երեք ճիւղերը՝ Կանաչենց տան երեք եղբայրներն էին, Սանօն երկու եղբայրներ ունէր, անոնցմէ մէկը Պագու գացած էր, միւսը՝ Պոլիս, մէջտեղի ճիւղը՝ ինք Սանօն էր, իսկ խնձո՞րը, անտարակոյս իր մէկ հատիկ մանչն էր, գեղեցիկ Տիգրանը, որուն համար գիւղի աղջիկները կուրի ելած էին:

Բայց Տէր Խորէնը ինչո՞ւ Մարմիտի բրուտներուն շինած թաղարը ընտրած էր, եւ ինչո՞ւ կանանչ գոյնով ներկած էր, ասով տէրտէրը ուզած էր հասկցնել թէ Ռէսի պապերը Մարմետցիէին եւ ճարպիկ Բրուտներ, Ռէսն ալ բրուտ էր, արհեստը սորված էր իր հօրմէն: Կանանչ գոյնով թաղար ներկելն ալ իր իմաստը ունէր, Սանոյի բրուտ պապերը իրենց հողէամանները կանաչով կը ներկէին, ատոր համար ալ Կանաչոնց անունով ծանօթ էին գիւղին մէջ:

Տէր Խորէնը այս զարմանալի «ազգածառը» Ռէսին նուիրած էր: Սանօն առանձին գոհունակութեամբ ընդունած էր նուէրը եւ մասնաւոր գուրգուրանքի առարկայ դարձուցած: Իր պապերը մոկացի ըլլային կամ շատախցի, կծուակցի կամ գործոթցի, խօսք չկար, բաւական էր որ անոնք Հայ էին ու լուսաւորչական, արհեստի մասին ալ առարկութիւն չէր ըներ, արհեստին դէշը չըլլար, արհեստը՝ արհեստ է, միշտ նուիրական ու բարեբեր, ընդհակառակն՝ մասնաւոր հպարտութեամբ կը յայտարարէր որ իր հայրը բրուտ էր, ինքն ալ բրուտի զաւակ ու բրուտ, սակայն իր աշխատանքին շնորհիւ՝ կրցած էր հարստանալով, դիրք ու համբաւ շինել, վերջապէս հասնիլ գիւղական ռէսութեան ....:

Ռէս Սանօն Տէր Խորէնի պատրաստած «ազգածառին» թաղարը դրեր էր իր տան վերին անկիւնը, որպէսզի ով որ մտնէր իր տունէն ներս՝ տեսնէր զայն, հետաքրքրուէր անով ու ինքն ալ ստիպուէր բացատրել անոր նշանակութիւնը՝ հաճոյքով եւ անթերի հոգածութեամբ, ու իբր վերջաբան՝ ըսէր «Էս մէջտեղի ճեղը ես եմ, խնձորը՝ մեր Տիգրանն է»:

Սանօն քսանհինգ տարուան գիւղապետ էր, իր ամուսնութեան երկրորդ տարին Ռէս դարձաւ, ու դեռ կը մնար իր պաշտօնին վրայ: Իրաւութիւնը ո՛ւր, ռէսութիւնը ո՛ւր: Երէկուան բրուտին տղան՝ Ռէս էր այսօր, սակայն պզտիկ արժանիք մը չէր: Հարստացեր էր, տուն շիներ էր, գներ էր ախոռ մը, երեք հարիւր արտավար հող, յարդանոց մը, ջրաղաց մը: Հայրը իրեն ի՞նչ ձգած էր, խոշոր պարտք մը եւ շատ մը ցաւեր: Սանօն վճարեր էր պարտքը, ու անհետացուցեր էր բոլոր ցաւերը: Հիմա՝ երջանիկ էր:

Ռէսը գրել-կարդալէն անտեղեակ մարդ չէր, կը կարդար Նարեկ, Ժամագիրք, Ցայսմաւուրք եւ Երազահան: «Պղնձէ քաղաքին պատմութիւնը» գոց գիտէր: Թիւրքերէնի մէջ ալ բան մըն էր, քանի որ խօսիլ գիտէր, քանի մը հատ ալ արզուհալ ու սէնէտ կրնար գրել: Եալընըզ գրելը իրեն համար ջուրի ճամբայ էր..: Սանօն փորձառու մարդ էր, աշխարհիս տաքն ու պաղը տեսած, քաղաքավարական թրքավարի ձեւերու մէջ հմուտ էր, մերթ հեզ էր ու գառնուկ, միամիտ ու անգիտակ, մերթ ալ բանգէտ, լուրջ եւ մեծ մարդու հովերով: Գիւղի անխորտակ վահանն էր ռէս Սանօն՝ իր պաշտօնէութեան ամբողջ տեւողութեան ընթացքին: Թիւրք ժանտարմաները կ'ակնածէին իրմէ, կարծես թէ Հայ ու «կեավուր» եղած չըլլար, ամէնէն վայրագ «զաբթիան» անգամ հնազանդեցնել գիտէր, Ռէս Սանոյի շնորհիւ՝ գիւղը երբեք խոշտանգուած չէր, իր համագիւղացիները ոչ ծեծել կուտար, ոչ ալ բանտարկել, շրջակայ գիւղերը երանի կուտային, որքան կը փափաքէին վայելել Սանոյի փրկարար հովանաւորութիւնը:

Իսկ իր բարեպաշտութիւնը՝ հասած էր անհաւատալի չափերու: Եկեղեցասէր էր ու գթառատ: Կ'օգնէր աղքատներուն ու որբերուն, ճշմարիտ հայր մը՝ բոլոր անբաղդներուն: Ամէն տարի, աւանդաբար, Զատկի երկրորդ օրը, իր հին ու նոր մեռելներու համար հոգեհանգիստ ընել կուտար, ժողովուրդը՝ պատարագի աւարտումէն ետքը, խաչ ու խաչ-վառով, քշոցով ու սկիհով, տէրտէրով ու տիրացուով, գիւղի գերեզմանատունը կ'երթար, մեռելներու յիշատակը յարգելու եւ անոնց հոգւոյն փրկութեան համար աղօթք ընելու համար, ապա՝ սրբազան արարողութիւնով, կը վերադառնար Սանոյի տունը՝ հոգեճաշի, «զգալ բռնողը Ռէսի տունը կը վազէր փլաւ ուտելու համար»....:

Տասնեակներով ոչխար կը մորթուէր, քառակամբ կաթսաներով փլաւ կ'եփուէր: Առատութիւն, բերք ու բարիք: Այդ ծախքովը՝ քաղքըցին տաս հարսնիք կրնար ընել: Փլաւը՝ հսկայ ափսէներու վրայ կը բարձրանար, բլուրի պէս կ'ըլլար, կարագ իւղը եւ ոչխարի միսը՝ կը փայլփլէին, կարծես արեւի շողը ինկած ըլլար ժամու տակէն սկիհին վրայ: Դգալները կ'ելւէջին, իրարու կը զարնուէին, կը մտնէին փլաւին մէջ, կը ծանրաբեռնուէին ու կը պարպուէին շարունակ, բայց փլաւի բուրգը. — թէեւ կը փլէր, ու կը չոքէր — կը մնար անվթար, որովհետեւ իր մէջը կը պարունակէր այնքան օրհնութիւն ու մաղթանք՝ որքան չկային բոլոր սուրբ գիրքերու մէջ..., որովհետեւ գիւղացի հայու սիրտը նմանը չունեցաւ ողջ աշխարհի մէջ, որովհետեւ՝ անոր գթասրտութիւնը՝ աւանդութեան հեզահամբոյր ճամբաներէն եկաւ իրեն, որովհետեւ՝ անիկա իր բարձր երկրի, բարձրագոյն լեռներու վրայ թառած՝ անմեղութիւն ծծեց, ձուլուեցաւ աստուածներուն, եղաւ նոր կաւ ու նոր արարչական ստեղծագործութիւն, ապա՝ անկէ յետոյ ապրեցաւ իբր գերագոյն մարդ եւ անմրցորդ գաղափարապաշտ:

Ինքը նորոգեր էր խորանը: Անոր օրով շինուեցաւ զանգակատունը, եւ կախուեցաւ զանգակը, առտուներն ու իրիկունները՝ երբ անիկա կը ղօղանջէր գիւղէն, հաւատքի մը ամբողջական սրբութեամբը եւ օրհնութեան մը քաղցր ու կախարդական մտերմութեամբը, ցորենը կ'ուռճէր ու կը բարձրանար, հօտն ու նախիրը կը բազմապատկուէին, պտուղներն ու կանաչութիւնը կը հասուննային, եւ գիւղի վրայ կ'իջնէր բերկրութեան արբալոյսը:

Ու երբ եկեղեցական զանգակին թրթռուն կան-

ՏԵՐԵՒԻՆ ՎԻ՜ՊԸ

—

Աշո՛ւն ։ Մայրամո՛ւտ ։ Եւ հորգոնը խորա՜ն ու խորհուրդ...
Խարոյկներուն մէջ պատարագ կ'ընէ Արեւն աշնան ցո՛ւրտ ։
Անտառին սիրտ կ'երթամ կը նստիմ ամէն իրիկուն,
Ու ճիշդ սրտիս դէմ՝ տերեւաթա՛փը աշնահա՛ր – սրտո՛ւմ ....

Թափոր առ թափոր ամպերն արնաներկ կ'անցնին վերեւէն ․
Հազարանիշակ Աշունը կ'անցնի անտառին մէջէն ..
Ու Զա՛յնը աշնան ....։ Հրաման մ'անողոք անխնայ ջարդի,
Ու Անտառը ծանր երկունքներու մէջ՝ խո՛ւլ կը ճարճատի ....։

Ու բազկատարած ծառերը բոլոր կուլան յուզու– մէն ,
Կուլա՜ն, կը դողա՜ն ու տրտմաթախիծ անվերջ կ'աղօթեն ...
Եւ մեծ խուովքէն մեռնող տերեւներ հատ – հատ կը թափին ,
Ի՜նչ եղերական հողմակո՛ծ թափոր Անտառի ափին ....։

Տերեւաթա՛փը ։ Ցիշատակն ինչպէս սրտերուն վը– րայ ,
Այնպէ՛ս Աշունն ալ կը քալէ կ'անցնի ծառերուն վրայ․
Տերեւներն ալ ճի՛շդ արցունքներու պէս շի՛թ – շի՛թ կը կաթին....։

Ափիս մէջ կ'առնեմ այդ անտէր – անթաղ մեռեալ– ներէն մին,
Լո՛ւռ ու երկիւղա՛ծ ականջ կը դնեմ իր տխուր վէպին...
— Աշունի սրտո՛ւմ տերեւներուն մէջ տերե՛ւ մ'եմ դեղի՜ն ...

ՍՈՒՐԷՆ ՔՀՆՑ․ ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ԳՈՒՑ'Մ ՇԻՆԱՂ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒՏԵՆ, ՏԵՆ, ՏԵՆ ...

Մանուկ էինք։ Ինչ հաճոյքով կ'երգէինք, — »Երկուշաբթի ի՞նչ կ'ուտեն, տեն տեն»։

— «Երկուշաբթի օր լուբիա, եա, եա...» ։

Այսպէս, շաբթուան ամէն մէկ օրը տարբեր ուտելիքով մը պատուած էր կատակերգին մէջ։

Անցած օր, յիշեցի մեր մանկական այդ երգը, վայրկեան մը վերադարձայ մանկութեանս երջա– նիկ օրերուն՝ երբ կարդացի նկարագրութիւնը Անգլիոյ փոքրիկ իշխանուհիին, Փարիզ այցելու– թեան առթիւ եղած ընդունելութիւնը, մանաւանդ ի պատիւ տրուած հացկերոյթ նկարագրութիւնը ։

Ի՜նչ ճոխութիւն սեղանի եւ կերակուրներու ։

Շաբթուան եօթը օրերը անբաւարար էին, ա– նոնց ամէն մէկը երգելու համար։ Ձեմ յուսար որ լուբիան համարձակած ըլլայ իր երեսը ցոյց տալ՝ իշխանական այս սեղանին վրայ ..

Մեր երգը մտքիս մէջ պտոյտ կ'ընէր։ Ուզեցի մեր օրերու յարմարցնել զայն՝ փոփոխակով մը ։

Սկսայ հարցերգել։

«Հայ իշխաններ ի՞նչ կ'ուտեն, տեն, տեն։
« Ինչ կ'ուզես որ ուտեն
«Իրարու միսիկ կ'ուտեն, տեն, տեն»...

Որոշեցի։ Երբեք հայ իշխաններու դասակար– գին չպատկանիլ, ազատ ապրելու եւ միսս կեր չդարձնելու համար դասակարգակիցներուս ...

— Մեր մէջ իշխան — միշխան չկայ։ Դեմոկ– րատ ժողովուրդ են Հայերը։ Գէտք է երթաս խոր– հրդային երկիրը։ Հոն, ամէն ինչ ժողովրդական , աշխատաւորական է։ Ոչ մէկ ՊԲՈԴՈԳՈՅ գոյու– թիւն ունի։

— Վստա՞հ ես։ Կը կարծես որ ընկեր Ստալի– նի զաւակը երրորդ կարգի խցիկո՞վ կըճամբորդէ։

Անոր ճամբորդութեան միջոցին, զինուոր , ոստիկան ծծբրա՞կ կը քերեն անտարբերօրէն կամ, հօրաքոյր Նատի՞ն միայն կը դիմաւորէ զինքը ..

Ի պատիւ անոր տրուած կերոյթի սեղանը՝ գլուխ մը սոխ, չերտ մը պանիր ու փրդուճ մը հացո՞վ կը զարդարեն ..

Միամիտ բարեկամ։ Հոն ալ կան, նոյն այդ զարգարդարեալ սովորութիւնները, «իմբերալիս – տական – կապիտալիստական» երկիրներու յա– տագիրով ։

Դուն անկաշ մի տա դա բանւորական չարա – կաններուն։ Անոնք միմիայն երգուելու համար չինուած են ։

Այդ մարդիկն ալ քիմք եւ ստամոքս ունին։

Հոս, «կապիտալիստական» երկիրներու մէջ, աշխատաւոր Գրիգորիկը կամ բանուոր Արմանն ալ ճոխ սեղաններ կրնան սարքել իրենց բարեկամ– ներուն ։

Իսկ հոն, դեմոկրատատառնում, մշակ – բան– ուոր ազրրտիքը, մենծ տովարիշներու ապրելա – կերպը ընդօրինակելու միջոցառումէն զրկուած են։ Գարզապէս ստամոքսային « աջ – թեքումի » վտանգը կանխելու համար ...

Կ․ ԳԵՏՈՒՇ

չը կը խառնուէր գիւղին տակէն անցնող առուակին մրմունջին, հողը կը խնդար ու կը խանդավառ – ուէր, բլուրի կողէն՝ կաքաւներ կ'անցնէին օրհ– ներգութեան մը հոսումին պէս բարի, ու գիւղա– ցիները՝ արօրի գլուխ, կամ մանգաղի վրայ, Ջր– տուքի մէջ կամ խոտհարքի պահուն՝ հեղ մը վար, գետնին վրայ կը հանգչեցնէին իրենց ձեռքի գոր– ծիքները, մէջքերնին կը շտկէին, եւ լուռ, եւ հա– ւատաւոր՝ աղօթքի կը կենային ու գիւղին հետ եւ գիւղին համար՝ կ'աղօթէին, խաղաղութիւն,.. ու միմիայն խաղաղութիւն կը հայցէին ....։

Եւ գիւղը ու Ռէս Սանօն՝ երկնքի միեւնոյն կամարին տակ ապրեցան, սիրոյ ու մտերմու – թեան մը բոլոր մանրամասնովը։ Ռէսին եւ գիւ – ղին բոլոր երդիքներէն բարձրացաւ ծուխը, ժա – մուն բուրվառէն՝ գլգլալ ու դուլա խուժեց խուն– կին մուխը, միասին, միասին եւ ան երկինքը , խառնուեցան երկնակամարի հարազատութեան շունչին հետ, կազմեցին խորհուրդի բուրգ եւ հաւատքներու դէզ, ապա՝ տապալեցան հայ գիւ– ղի տանիքներուն վրայ ....։

Ողջոյն եւ փառք քեզ, ով միամտութիւն հայկեան ազէտ , բայց բարեգործ գիւղերուն ....։

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

Կալեվալա եւ Սասունցի Դաւիթ

—

(«Սովետական Հայաստան» ամսաթերթ, թիւ 3, 1949)։

1949 Փետրուար 25ին Կարելօ Ֆիննական հան– րապետութեան մայրաքաղաք՝ Գետրոզավոտսկի մէջ տօնուած է «Կալեվալա» դիւցազներգութեան ամբողջական հրատարակութեան հարիւրամեակը։

Հայաստանի կողմէ ներկայ գտնուած են Հը– մայեակ Սիրաս եւ Գեղամ Սարեան ։

Կարելացի երիտասարդ գրող Տիմոնէնն ըսած է թէ, «Ես մեծ հաճոյքով կարդացած եմ Սասունցի Դաւիթը։ Հոյակապ է, մանաւանդ Ծովինարի կերպարը որ մեր բնամիքի սիրելին է դարձած»։

« Հայերը մեծ մշակոյթ եւ մեծ գրողներ ունին » ըսած է էսթոնացի կին գիտնական Էրնա Նորմանն ․․Աբովեանը «մեր» Աբովեանը, ըսած է ան, ո– րովհետեւ Էրնան Դորպատցի է։ Ան է որ կարեւոր տեղեկութիւններ տուած է Երեւանէն գացած սո– վետահայ Աբովեանագէտներուն ։

« Կալեվալայի» դիւցազներգութեան մէջ ար – տացոլացած է ժողովուրդի դարաւոր պայքարն ու ձգտումները ։

Ցոբելեանի առթիւ այս դիւցազներգութեան նշանակութեան մասին զեկուցում տուած է Կարե– լօ — Ֆիննական խորհրդային գերագոյն նախա – գահութեան նախագահ Օտտօ Կուուսինէն ։

Ողջոյնի խօսքեր րրած են բոլոր եղբայրական հանրապետութիւններէն, ինչպէս եւ Մոսկուայի ներկայացուցիչ Լէօնիդ Լէօնով ։

Հայ ժողովուրդին կողմէ Հմայեակ Սիրաս՝ Սասունցի Դաւիթի ժառանգորդներու անունով ողջոյն հաղորդած է Վեյանեամեննենի ժառան– գորդներուն։ Գեղամ Սարեան իր թարգմանու – թեամբ կարդացած է Կալեվալայի 16րդ գլուխին սկիզբը, ուր կը նկարագրուի թէ ինչպէս Գեյլեր– վոյնէն կաղնիէն նաւ կը շինէ Վեյանեամեննենի համար։ Սարեանի ընթերցումը կ'ընդունուի ջեր– մօրէն։

1849ին «Կալեվալայի» ամբողջական բնագիրը տպուեցաւ 22795 բանաստեղծական տողով, եւ անմիջապէս համաշխարհային համբաւի տիրա– ցաւ, թարգմանուելով բազմաթիւ լեզուներու։ Լոնկֆէլօն այս դիւցազներգութեան ազդեցու – թեամբն է որ գրած է իր «Հայաւաթի երգը» բա– նաստեղծութիւնը ։

«Կալեվալայի» հերոսները, ինչպէս մեր «Սա– սունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան անմահ հե– րոսները, կ'արտայայտեն ժողովուրդի վսեմ ձգ– տումները, ազատ եւ երջանիկ կեանքի համար ։ Անոնք իրենց ուժն ու իմաստութիւնը կը քաղեն ժողովուրդէն եւ կը պայքարին անոր շահերուն համար։ Վեյանեամենինը, դիւցազներգութեան գլխաւոր հերոսը, իմաստուն երգիչը, իր ժողո – վուրդի յաղթական առաջնորդն է ընդդէմ Պոխեո– լայի սեւ ուժերուն։ Պոխեոլայի տիրուհին՝ Լոու– խին ահաւոր բռնակալ մըն է, որ կը ցանկայ ամէն բանի տէր– դառնալ։ Հերոսի եղբայրը Իլմարինէ– նը կը սարքէ հրաշք – ինքնաղացը՝ Սամպոն, որ մէկ կողմով ալիւր, միւս կողմով աղ, եւ երրոր– դով դրամ կը հանէ։ Արտադրութիւնը կը բաւա – կանացնէ ապրելու, վաճառելու եւ պահեստի հա– մար։ Կախարդ Լոուխին կ'ուզէ ինք օգտուիլ մի– այն այդ ինքնաղացէն։ Հերոսի առաջնորդու– թեամբ ժողովուրդը կ'ըմբոստանայ։ Վերջին մա– սինմէջ կախարդ Լոուխին կը փախցնէ արեւը եւ լուսինը, որպէսզի ոչնչացնէ Կալեվացիները։ Կը սկսի կռիւ լոյսի, արեւի եւ ջուրի համար, նման մեր Արեգին, որ մութ աշխարհ իջնալով , կը պայքարի եօթ գլխանի հրէշին դէմ, արեւի եւ ջուրի համար։ Կալեվալցիները կը փրկեն իրենց ժողովուրդին կեանք տուող արեւն ու լուսինը»։

Հայաստանի պատուիրակները շաբաթ մը մը– նալէ վերջ կը վերադառնան։ Կարելօ — Ֆիննական հանրապետութեան նախարարներու նախագահ Վորոլայնէն եւ Կարելօ — Ֆինն գրողները կ'ըսեն․

— « Աւելի յաճախ այցելեցէք մեզ, չնայած որ մեր երկիրը ցուրտ է, բայց մեր սիրտերը ջերմ են։ Ջերմ բարեւ տարէք արեւոտ Հայաստանին, Սասունցի Դաւիթի թոռներուն»։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

—

Գետրովը յայտնել էր, որ Ստ․ Շահումեանից հապճեպ հեռագիր էր ստացել հապշտապ Բագու մեկնելու, ընկերակցութեամբ Մուրատի ու Սե– պուհի։ Ստ․ Շահումեան ո՞ր աղբիւրից իմացել էր մեր հերոսների Ցարիցին լինելը։ Իր զաւակից՝ Սուրէնի՞ց, Ռոստոմի՞ց։ Ինչո՞ւ Ցարիցինի իշ– խանութիւնները բացարձակ կերպով անտեղեակ էին Շահումեանի սաիպողական կոչից ։ Նման պէսպէս հարցումներ խուժում էին Մուրատի միտքին մէջ եւ վերապահութիւն պարտադրում դէպի Գետրովը։ Բոյն դրած կասկածը փարատե – լու, տանջող ու խռովայոյզ մտածումներից թե – թեւնալու եւ ճշգրիտ եղելութիւնը երեւան հանե– լու միտումով, Մուրատն առաջարկեց ու պնդեց, որ ես էլ մի տեսակցութիւն ունենայի Գետրովի հետ ։

Գետրովի մեզ փնդունեց՝ արտակարգ կերպով սիրալիր ու մտերմիկ հաճոյակատարութեամբ ։ Հազիւ երեսունը անց, ներում, կորովի ու սրա – միտ մի երիտասարդ էր։ Հաճոյք էր հետը նստել ու զրոյց անել։ Իր խօսքը ջերմ, սահուն եւ հեղե– ղի նման յորդառատ էր։ Հակառակ իր պարմանի կերպարանքին, բանիմաց ու փորձառու մարդու հով ունէր, իր պճլտուն ու ծաւի աչքերը յարա– շարժ սրոնումի մէջ էին։ Կարծես թէ Գետրովը ոչ թէ խօսակիցին միտքերը ըմբռնելու շահագր – գռութիւն ունէր, այլ առաւելապէս թագնամիտ հարցասիրութեամբ իր թափանցող ակնարկը պը– տըտցնում էր դիմացինին վրայ, իմանալու հա– մար թէ նրա լեզուին տակ ի՞նչ կայ պահուած ։Կա– րեւորը նրա համար խօսակցին մտածումները չէին, այլ նրա անձը։ Իսկ երբ թնճուկի առջեւ էր գտնւում, յուլօրէն կոպերը իջեցնում էր ու հո– գեզմայլ քնքշութեամբ շոյում էր իր շիկահեր մի– րուքը եւ մերանում մի անիմանալի ուշաբարձու– թեան մէջ։ Միստիկի ինքնամփոփո՞ւմ էր, թէ՞ քնէածական ընդարմացում։ Ինչ համար անհաս – կանալի ու անբացատրելի, բայց խորհրդաւոր մի երեւոյթ էր, որ ուժգնօրէն տպաւորեց ինձ, այժմ միայն ըմբռնում եմ այդ արտակարգ երեւոյթի իսկութիւնը։ Գետրովը երբեք անճարար չէր, իսկ իր րոպէական այդ ինքնամոռացումը լուսնո– տական , տաղնապ էր ։ Իրապէս Գետրովը զգայնիկ, ջղոտ ու դիւրաբորբ մարդ էր։

Միեւնոյն յայտարարութիւնները կրկնեց նա– եւ ինձ։ Ս․ Շահումեանի պահանջքին ընդառաջե– լով, Մոսկուան իրեն լիազօր իրաւասութիւն էր տուել շուտափոյթ մի զօրամաս կազմել իր հրա – մանատարութեան ներքեւ ։

Այդ զօրամասի կորիզը պիտի հանդիսանար հայկական գումդը, որի հրամանատարը, գործա– վարը, մատակարարը եւայլն պէտք է մենք նշա – նակէինք, որ ընդհուպ աշխատանքի ձեռնարկէինք եւ գործը գլուխ հանէինք։ Կազմակերպական բո– լոր կցորդ աշխատանքները պէտք է տարուէին Ցարիցինից դուրս, օրինակ՝ Մոզդոկի կամ Ղզ– լարի մէջ։ Ցարիցինի իշխանութիւնները բացար – ձակապէս անմասն էին այս ձեռնարկին մէջ ։ Ձեռնարկի մանրամասնութեանց, ծագումին ու հանգամանքին մէջ խորանալու իմ թափը Գետրո– վը ջլատում էր հենց որ նկատում էր իմ պրպտե – լու նախանձախնդրութիւնը։ Այս պարագային, սկսում էր իր կենսագրականը երգել ։

ԲԺԻՇԿ ԵՐ․ ԽԱԺԱՆԱՍԵԱՆ

սպարապետը Մաօցէթունկ այս ներկայութիւնը օտար միջամտութիւն պիտի համարէ՞ թէ ոչ։

Ցիշելով Ֆրանսայի դժուարութիւնները աւելցուց. ինչ որ զիս կ'ուրախացնէ սա է որ փոխուած է ամէն դասու Ֆրանսացիներու, Անգլիացիներու հանդէպ ունեցած աւանդական անվստահութիւնը։

Պեւին մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ իր կուսակցութեան համաժողովին կողմէ։ Հոն խօսքերեղան նաեւ որ նախարարըհաւանօրէն առաջիկային հրաժարի՝ հիւանդութեանը պատճառով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ նախորդ նախագահը, Զանկ Քայ Շէք, որ Ֆորմոզա ապաստանած է, ձայնասփիւռ ճառով մը յայտարարեց թէ չորս ամիսէն ետ պիտի առնէ Շանկայը եւ թէ անձնապաշտ պիտի ըլլայ, եթէ չկարենայ կատարել իր խոստումը։ — Իր յաջորդն ալ, Լի Ցունկ, ճառ մը խօսելով Քանթոնի մէջ, ըսաւ թէ Չինացիները բոլշեւիկեան իշխանութեան տակ պիտի տառապին ճիշդ Ռուսերուն պէս «որոնք պարզապէս վանդակներու մէջ դրուած թռչուններ են, բացարձակապէս զուրկ ազատութենէ»։

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՑԻՆԵՐ ձերբակալուած են Գուքրէշի մէջ։ Զուիցերիական կառավարութիւնը խիստ բողոքագիր մը ուղղեց, սպառնալով փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել։

ԻՐԱՔԻ խնամակալը Թէհրան գնաց, դաշնագիր մը կնքելու համար երկու պետութեանց միջեւ։ Մօտերս Իրան պիտի այցելէ նաեւ Անդրյորդանանի թագաւորը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընդհ. սպայակոյտը պաշտօնական զեկոյցով մը կը խոստովանի թէ կառավարական զօրքը պարպած է Կրամոս լերան երեք բարձունքները, Ալպանիոյ սահմանին վրայ։ Ապստամբները կը ծանուցանեն թէ «ամբողջ լեռնաշղթան ազատագրուած է եւ թէ միապետական ուժերը խուճապահար կը նահանջեն։ Ամբողջ կիսաբաժին մը սպառազինելու չափ աւար ձեռք ձգուած է վերջին 48 ժամուան ընթացքին»։

★ Յունաստանի ներքին պատերազմին մէջ 1946 Յունիսէն 1949 մարտ հելլէն բանակը ունեցած է 37.934 կորուստ, սպանեալ, վիրաւոր կամ անհետացած, այսինքն երեք անգամ աւելին Իտալիոյ հետ մղուած պատերազմին եւ գերման գրաւման միջոցին եղած կորուստին։ Իսկ ըմբոստներու կորուստը կը հաշուուի շուրջ 70.000, մեռեալ, վիրաւոր եւ գերի։

ԽԵՆԹ ՄԸ սարսափ տարածեց Լիոնի մէջ։ Փոլ Պէր փողոցին մէջ բնակող Վիքթօր տէլ Կրոսսօ անունով մէկը խենթութեան շարժումներ կ'ընէր պատուհանէն։ Երկու ոստիկան կ'երթան մօտը զայն պահականոց առաջնորդելու համար։ Ճամբան յանկարծ յիմարութեան տագնապը վրան գալով, գրպանէն դանակ մը կը հանէ, աջ ու ձախ կը հարուածէ ոստիկանները որ կ'իյնան վիրաւոր։ Խենթը կ'առնէ անոնց երկու հրացանները, մէկուն գլխարկը իր գլուխը կը դնէ եւ կը սկսի վազել դէպի Կիյոթիէրի կամուրջը սպառնալով բոլորին։ Ոստիկաններ կը հրջապատեն զինք, բայց ան հրացանի հարուածով մը տեղն ու տեղը կը սպաննէ անոնցմէ մէկը։ Խենթը կը մտնէ սպանդանոց խմելու համար գաւաթ մը արիւն, հոն ալ ծանրապէս կը վիրաւորէ աշխատաւոր մը։ Ի վերջոյ ոստիկանները կը սպաննեն զայն։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ հրատարակուող Ֆրանսերէն մեծ օրաթերթին l'Orientի հայազգի տնօրէն Պ. Ժորժ Նագգաշ երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուած եւ թերթն ալ դադրեցուցուած էր մինչեւ նոյեմբեր, յօդուածի մը մէջ քննադատած ըլլալով Լիբանանի կառավարութիւնը։ Պ. Նագգաշ բանտարկութիւնը լրացուցած ըլլալով արձակուած է։ Մամուլի ընդհանուր պահանջին վրայ կառավարութեան որոշումով թերթը վերստին հրատարակուի։

ՕՐԱՏՈՒՐ ԳԻՒՂԸ խորհրդանշանն է Ֆրանսայի մէջ գերման բարբարոսութեան, քանի որ 1944 Յունիս 10ին Գերմանները ջարդելով անոր բնակիչները գիւղն ալ կրակի տուած էին։ Ամէն տարի սգահանդէսներ կը կատարուին։ Այս տարի, ազգ. պաշտպանութեան նախարար Պ. Ռամատիէ գնաց հոն հանդիսաւորապէս յանձնելու Պատուոյ լեգէոնի խաչը։ Համայնավարներն ալ առանձին թափօր եւ ցոյց պիտի կազմակերպեն։

ՆԱՒԱՑԻՆ մեծ ռազմափորձեր պիտի կատարուին Յունիս 30ին, Մանշի մէջ, անգլիական հզօր տորմիղին կողմէ։ Այս ցոյցին պիտի մասնակցին Ամերկա, Ֆրանսա, Պելճիքա եւ Հոլանտա։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ազգային բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի մահուան տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայոց եկեղեցիին մէջ, կիրակի, 12 Յունիսին։ Պիտի ոգեկոչուին նաեւ կտակակատար Կ. Եզեանցի, հաստատութեան տեսուչներուն, նահատակուած ուսուցիչներուն եւ աշակերտներուն յիշատակները։ Կը հրաւիրուին նախկին սաները եւ հասարակութիւնը։

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒԹՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Յունիս 12ին ժամը 14.30ին Salle d'Iéna (10 Place d'Iéna)։ Հովանաւորութեամբ Mlle BELEYի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ նախագահութեամբ Բժիշկ Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի։

Փարիզի, Մարսէյլի եւ Պելճիքայի արենուշներուն կողմէ սկաուտական կեանքէ տեսարաններ, երգ, արտասանութիւն, նուագ պար եւ

ԽԻՍՏ ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ՉԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական հարսնիքի տեսարանը իր երգերով ու պարերով։ Մարսէյլի արենուշները կը ներկայացնեն ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ ՕՐԸ։

Տոմսերը 100, 150 եւ 200 Ֆրանք։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ողբացեալ Ռափայէլ Մարկոսեանի յիշատակին ի յարգանս այս կիրակի, 12 Յունիս, ժամը 10էն սկսեալ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ քառաձայն Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ, նախագահութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Յունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին La Potinièreի թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra։

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՔԻՋԵԱՆի։ Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Հ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ԽՏՇԵԱՆ, Պր.ներ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ։

Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ։

Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ. Ասլան 120 Bld. de Clichy, Հ. Սամուէլ եւ Գարսամեան գրատուները։

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 Ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի։ Կիրակի 10 Յուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas։

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն։ Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՕԼԳԱ ԿԱՆԱՅԵԱՆ
Տօքթ. ՊՕՂՈՍ ԲՐՈՒՏԵԱՆ
' Յունիս 1949 Ամուսնացած Պէյրութ

ՑԱՒՇԱՏՕՏ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։ Դասախօս ընկեր Վ. Պարոնվարդեան։ Նիւթ՝ «Արամ իր կեանքը եւ գործը»։

ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ իր Որբախնամ մասնաճիւղը վերընտրուած է ընդհ. ժողովի քուէարկութեամբ հետեւեալ կերպով.— Տիկիններ Հ. Ներսէսեան ատենապետուհի, Ա. Զարիֆեան ատենադպրուհի, Զ. Ճերմակեան գանձապահուհի, եւ Ա. Իզմիրլեան, Ա. Գալէնտէր, Ա. Խանտանեան, Ֆ. Մոստիչեան, Ա. Կիւլպէնկեան, եւ Օր. Ա. Պարկիրճեան գործօն անդամներ։

Մասնաճիւղս կը խնդրէ որ բոլոր դիմումները ուղղուին իր ատենապետին՝ Madame Nércessian Union des Dames Arméniennes, Comité de Secours pour les Orphelins, 15 rue Jean Goujon, Paris (8)։

«Հայ-Բոյժ»ի բաժանորդներուն

Երկար հիւանդութենէ մը ետքը, վերստին ստանձնեցի ՀԱՅ - ԲՈՅԺի խմբագրական եւ վարչական ամբողջական ղեկավարութիւնը։ Կը խնդրեմ բարեկամներէս, որ դիւրացնեն գործս՝ կանխիկ եւ ժամանակին վճարելով իրենց բաժնեգինները, խնայելով ինծի որեւէ յոգնութիւն։

« ՀԱՅ - ԲՈՅԺ »ի Մարտի թիւը (99) պատրաստ է եւ կը ղրկուի մինչեւ ամսագլուխ։

Ըստ առաջնոյն, բաժնեգին (տարեկանը 500 Ֆրանք) կամ նամակ ղրկել այս հասցէով.—

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ (Ֆրանսերէն՝ CH. Aïvazian), 17 rue Damesme, Paris (13)։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 14 JUIN 1949 Երեքշաբթի 14 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5871-Նոր շրջան թիւ 1282

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՒՐՏ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

1914—18ի պատերազմէն վերջ, Քրտական հարցը միջազգային դիւանագիտութեան առջեւ ներկայացնողն էր Շէրիֆ փաշա, օսմանեան կայսրութեան Սթոքհոլմի նախկին դեսպանը եւ Սայիտ Հալիմ փաշայի փեսան, որ երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Փարիզ, ուր «Մէշրութիյէթ» անուն ֆրանսերէն թերթ մը կը հրատարակէր Իթթիհատի դէմ :

Ծանօթ են Քիւրտ Շէրիֆ փաշայի յարաբերութիւնները Փարիզի հայ շրջանակներուն, մասնաւորաբար Ազգային Պատուիրակութեան նախագահ Պօղոս Նուպարի հետ, Զինադադարի օրերուն :

Լօզանի դաշնագրէն վերջ, Շէրիֆ փաշա ձեռնթափ եղաւ եւ քաղաքական ասպարէզէն քաշուեցաւ : Այլեւս երկար ատեն չխօսուեցաւ իր մասին :

Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն վերջ կազմուեցաւ «Հոյբուն»ը, որուն մէջ գլխաւոր դերը կը կատարէին յայտնի Քիւրտ ցեղապետ Պէտրխանի գերդաստանէն Սիւրէյեա, Ճէլատէթ եւ Քեամուրան եղբայրները : Առաջինը Փարիզ հաստատուած էր եւ մինչեւ Ամերիկա ալ գնաց՝ կազմակերպելու համար Քիւրտերը : Վերջին պատերազմին յանկարծամահ եղաւ Փարիզի մէջ :

Միւս երկու եղբայրները կը գործէին, Արեւելքի մէջ :

Ալ չի խօսուիր Հոյբունի մասին, որ չկրցաւ խոր արմատ ձգել երկրի Քիւրտերուն մէջ եւ մնաց արտասահմանեան կազմակերպութիւն մը :

« Քիւրտ Դեմոկրատ Կուսակցութիւն»ն է, որ գործի վրայ է այժմ : Ինչպէս տեսանք, Ղազի Մէհէմէթ, Քրտական փաղանցուկ Հանրապետութեան նախագահը, որ կախաղան հանուեցաւ Իրանի մէջ, պետն էր այս կուսակցութեան :

Կը թուի թէ արտասահմանի քիւրտ մտաւորականները ներկայիս համախմբուած են այս կուսակցութեան շուրջ եւ կազմած են պատուիրակութիւն մը, որ Քրտական Դատը կը հետապնդէ դիւանագիտական աշխարհին առջեւ :

Պատուիրակութեան անդամներն են Քիւրտ Շէրիֆ փաշա, որ կը մնայ Հռոմ, Պէտրխան եղբայրները, որոնցմէ մէկը հաստատուած է Փարիզ, միւսը Արեւելք, կան ուրիշներ ալ :

1948ի վերջերը այս Պատուիրակութիւնը Փարիզի մէջ հիմնեց Centre d'Etudes Kurdes, որ կը հրատարակէ ֆրանսերէն պարբերական տեղեկատու մը (Bulletin) : Ցարդ լոյս տեսած հինգ թիւերուն մէջ տեղեկութիւններ կը տրուին Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Իրանի Քիւրտերու կացութեան եւ Պատուիրակութեան կատարած ձեռնարկներուն մասին :

29 Նոյեմբեր 1948ին Քիւրտ Պատուիրակութիւնը Միացեալ Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Թրիկվի Լի ներկայացուց 47 էջէ բաղկացած տպագիր յուշագիր մը, Քիւրտերու կացութեան եւ անոնց քաղաքական պահանջներուն մասին.

Ըստ այս յուշագրին, Քիւրտերու ընդհանուր թիւն է ինը միլիոն, հետեւեալ ձեւով.— Թուրքիոյ մէջ 3.800.000, Իրան՝ 3 միլիոն, Իրաք՝ 1 միլիոն 200.000, սովետական Միութիւն, Սուրիա, Խորասան եւն՝ մէկ միլիոն :

Իսկ Քիւրտիստանի տարածութիւնն է 500 հազար քառակուսի քիլոմեթր :

Քիւրտերը արիական ժողովուրդ են, իրենց լեզուն հնդեւրոպական է, կրօնքը՝ իսլամ Սիւննի, մաս մըն ալ՝ Շիի :

Յուշագիրը իբրեւ քիւրտ կը ներկայացնէ Եզիտիները, ինչպէս նաեւ Քազըլպաշները ու Ասորիները, որոնք «քրիստոնեայ Քիւրտեր» են եղեր : Վիճելի խնդիրներ են ասոնք, բայց տեղը չէ հոս այդ մասին խօսելու :

Կանոնաւոր վիճակագրութեան պակասին հետեւանքով, կարելի չէ ստուգել թէ Քիւրտերը ինը միլիո՞ն են թէ 3—4միլիոն ամբողջ աշխարհի մէջ :

Քիւրտերը շնորհիւ իրենց իսլամական կրօնքին, դարերով ապրած են Թուրքիոյ մէջ իբրեւ Թուրք : Արդէն օսմանեան կայսրութեան օրով, ինքնութեան թուղթերուն վրայ Թուրքը, Քիւրտը, Արաբը, Ալպանացին, Լազը, Չէրքէզը կ'արձանագրուէին իբրեւ «իսլամ» : «Թուրք» բառը նախատական կը նկատուէր :

Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ էր միայն, որ Թուրանական գաղափարաբանութեան ծաւալումով, ազգութիւն եւ կրօնքբաժնուեցան իրարմէ ու ոչ Թուրք իսլամներն ալ սկսան հալածուիլ քրիստոնեաներուն պէս :

Արաբներէն վերջ, Քիւրտերու անջատողական շարժումն ալ հետեւանք էր այս մոլեռանդ քաղաքականութեան :

Թուրքիոյ, Իրաքի եւ Իրանի մէջ կատարուելիք նոր մարդահամարներէն վերջ միայն կարելի կ'ըլլայ ստուգել թէ Քիւրտերը ինչ թիւ կը կազմեն այդ երկիրներուն մէջ :

Գալով Քիւրտերու հողային պահանջներուն, անոնք շատ կարեւոր են : Կը տեսնենք յաջորդով :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Մայիս 28ը շքեղ հանդէսը Իսիի մէջ

« Մայիս 28 »ի տօնակատարութիւնը Շաբաթ գիշեր, Իսի լէ Մուլինոյի Թաղապետարանի Maison du Peupleի ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ իսկապէս անձախըն թաց մեծ հանդէսով :

Շուրջ 3000 հայրենակիցներ ներկայ էին հանդէսին, որ տեւեց մինչեւ առաւօտ, բացառիկ խանդավառ մթնոլորտի մէջ :

Կը նախագահէր ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ խօսեցաւ ֆրանսերէն եւ հայերէն՝ ելեկտրականացած մթնոլորտի մէջ : Օրուան բանախօս ընկեր Յովիկ Եղիազարեան նոյնպէս խօսեցաւ ֆրանսերէն եւ հայերէն : Իսիի ընկերվարական կուսակցութեան քարտուղար եւ քաղաքապետի օգնական ընկեր Sevestre ողջոյնի խօսք ըսաւ :

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր :

Իսիի այս փառատօնը շառաչուն ապտակ մըն էր հայանուն Թուրքերուն, որոնք ամէն ճիգ թափած էին պղտորելու համար տեղացիներու միտքը : Մանրամասնութիւնները շուտով :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՆՈՐ ԿԱԶՄԸ

Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի գործադիր ժողովը բազմաթիւ խնդիրներու համար խնդիր ունեցած էր Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան հետ, որուն անհաշտ ընթացքին հետեւանքով վերջնապէս եւ հաւաքաբար հրաժարած էր :

Նոյն Կեդր. վարչութիւնը կազմեց Եւրոպայի համար Կեդր. Յանձնաժողով մը հետեւեալ կերպով.—

Գ. Գ. Սարգիս Սաղըրեան (ատենապետ), Գրիգոր Գաճրի (փոխ ատենապետ), Յ. Գօղոսեան (ատենադպիր), Օթոն Հէքիմեան (փոխ ատենադպիր), Պետրոս Պալըքճեան (գանձապահ), Գօզոս Ֆրէնկեան, պատուելի Միսիրեան եւ Տօքթ. Սիւնի : Արտաւազդ արք. եւ Զարեհ պէյ Նուպար պատուակալ նախագահ են, իսկ Գ. Գ. Վահէ Ֆրէնկեան ու Վահան Խմէրեան՝ պատուակալ անդամ :

Վերակազմուեցան նաեւ յարակից կարգ մը յանձնախումբերը :

Փարիզի յանձնաժողովին գործունէութեան շրջանակին մէջ կը դառնային նաեւ Անգլիա, Պելճիքա, Գերմանիա, Զուիցերիա, Իտալիա, Յունաստան, Պուլկարիա եւ Ռումանիա :

★ Տեղեկագրի մը համաձայն Ֆրանսայի մէջ աներգաղթի հանգանակութենէն գոյացած է 28 միլիոն ֆրանք :

ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԻ՞ՒՆ

Պոլսական Թուրք թերթ մը կը գրէ թէ կառավարութիւնը օրինագիծ մը կը պատրաստէ, որուն համաձայն պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ — բայց ոչ հաստատուիլ — այն հայրենակիցները որ հեռացած են առանց անցագրի : Ասոնց իրաւունք պիտի տրուի մինչեւ չորս ամիս մնալու :

Առաջին անգամ չէ որ այս կարգի լուրեր կը տարածուին : Արդէն ուրիշ թերթ մը կը գրէ թէ պաշտօնական ոեւէ ձեռնարկ չկայ այդ մասին :

Զօրաւոր նոր ուղղումը

ՎԻՇԻՆՍՔԻ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԿԱՐԳ ՄԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Զօրեերու ժողովը հաւանաբար աւարտի այս հինգշաբթի, քանի որ Գ. Էչըսըն կ'աճապարէ Ամերիկա դառնալ, իսկ Շուման եւ Պեւին պէտք է ուրբաթ օր Լիւքսէմպուրկ երթան, հինգերու ժողովին մասնակցելու Պրիւքսէլի դաշինքին կնքման համար :

Գ. Վիշինսքի առջի օրուան նիստին մէջ ընդունեց Պեւինի առաջարկը՝ Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրին պատրաստութեան եղանակը յանձնելու օժանդակներուն, որ երեք օրէն տեղեկագիր մը բերեն : Ընդունեց նաեւ որ գերման միութեան խնդիրը փոխադարձաբար քննուի եւ թէ Գերմանիոյ դրացի միւս երկիրներուն ալ կարծիքը առնուի պարպումի պայմանաժամին մասին :

Ռուս պատուիրակը սովորականին պէս յարձակողական ոճով խօսեցաւ եւ ամբաստանեց արեւմտեանները որ այս ժողովինամլութեան պատճառ կը դառնան : Ամերիկացին պատասխանեց, չեշտելով մանաւանդ որ ցորչափ գերման միութեան խնդիրը չլուծուի, հաշտութեան դաշնագիրը չի կրնար կնքուիլ :

Նիստէն յետոյ չորս պատուիրակները առանձին փոքրիկ նիստ մը ունեցան, հաւանաբար Զօրեերու առաջիկայ աշխատանքին վերաբերեալ :

Նախագահ Թրումընի ճառը

Արքանսասի մէջ, մահարձանի մը բացման առթիւ Նախագահ Թրումըն ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ աշխարհի խաղաղութիւնը պահպանելու համար երեք էական պայմաններ կան, որոնք են.— Միացեալ Նահանգները պէտք է ըլլան ուժեղ եւ բարգաւաճ : Խաղաղութեան դատին նուիրեալ ազգերն ալ պէտք է ըլլան ուժեղ ու բարգաւաճ : Միջազգային կազմակերպութիւն մը ստեղծել որ կարող ըլլայ դիմադարձել ոեւէ նախայարձակման :

Նախագահը հետեւեալ կերպով պարզեց իր տեսութիւնը.— Մենք սովորութիւն չունինք խաղաղութեան ատեն մեծ ուժեր պահելու. բայց ցորչափ միացեալ ազգերու ճշդած խաղաղութեան սկզբունքները սպառնալիքի տակ են, պէտք է զօրաւոր բանակ մը ունենանք : Սակայն մեր տնտեսական զարգացումն ու տեւական բարգաւաճում մը աւելի մեծ կարեւորութիւն մը ունին : Մեր բարգաւաճ վիճակէն կախուած է աշխարհի տնտեսական վերականգնումը : Եթէ մեր արտադրութիւնը ու գնման կարողութիւնը նուազին, ուրիշ ազգեր տառապի եւ յուսահատութեան մէջ պիտի իյնան :

Համայնավար փիլիսոփայութեան հիմնական հաւատքն այն է թէ մեր տնտեսական դրութիւնը ձախողելու դատապարտուած է : Անոնք կը կարծեն թէ մեր բարգաւաճումը պիտի փլուզուի, իր հետ քաշելով ազատ աշխարհի մնացեալ մասը : Բայց կը սխալին, կը սխալին ինչպէս որ միայն իրենք կը սխալին : Եթէ այդ պահուն մենք զեղչենք Մարշըլի ծրագրին ընծայած օժանդակութեան չափը, այդ երկիրները չփոթութեան պիտի մատնուին : Զեղչել այս պահուս Եւրոպայի եղած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԼԷՊԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ

Հալէպի առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ը Դամասկոս այցելելով, Մայիս 22ին մասնաւոր ժամադրութեամբ ընդունուած է վարչապետ Հիւսնի Զայիմ պէյի կողմէ : Տեսակցութիւնը տեւած է րսան վայրկեան, սիրալիր մթնոլորտի մէջ : Այս առթիւ առաջնորդը պարզելով Թէլ Պրաքի (Ճէզիրէ) ազգապատկան գիւղին դատը եւ հայ գիւղացիներուն վիճակը, խնդրած է միջամտել :

Վարչապետը լսելէ վերջ առաջնորդին լուսաբանութիւնները, անմիջապէս հեռագրով հրահանգած է Ճէզիրէի նահանգապետին.— Ա. Ապահովել Թէլ Պրաքի հայ գիւղացիներուն հանգիստը.—Բ. Անյապաղ կարգադրել հողային խնդիրը :

ԿՌԻՒ ԲԵՐԱՅԻ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Հոգեգալուստի տօնին առթիւ Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ, ուր արարողութեանց ներկայ էր նաեւ տեղապահ Արսլանեան արք. կռիւ մը ծագեցաւ : Պատարագիչ քահանան երբ յիշատակութեան պահուն արտասանեց Արսլանեանի անունը, ժողովուրդէն ձայներ բարձրացան «չյիշուի», «անարժան է», եւայլն բառեր : Ասոր վրայ Արսլանեանի մարդիկը որ կ'երեւի նախապատրաստուած էին, յարձակեցան բողոքողներուն վրայ եւ ահա կռուադաշտ մը եղաւ ամբողջ եկեղեցին : Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ պահականոց առաջնորդեց երկու կողմէ պարագլուխները որոնք յետոյ ազատ թողուեցան :

ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՑՈՒԱԾՔԸ

ԽՄԲ.— «Ցուսաբեր» կը գրէ Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի 35րդ Շրջ. Ժողովին գումարման առթիւ. —

Անցեալ ապրիլին Գահիրէի մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եգիպտոսի 35րդ Շրջանային Ժողովը։

Կազմակերպչօրէն Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէութիւնը կ՚ընդգրկէ ընդարձակ շրջան մը։ Այս ծաւալուն շրջանի բոլոր վայրերուն մէջ կազմակերպութիւնը 34րդ Շրջ. Ժողովէն ասդին բոլորած է բեղուն գործունէութեան արդիւնաշատ շրջան մը ։ Ամէնէն առաջ սառուարաթիւ նորագիրներով զգալի յաւելում ունեցած է կազմը ։

Բոլոր մարմինները լրիւ կատարած են նախորդ Շրջանայինէն իրենց սահմանուած բոլոր պարտականութիւնները՝ բարոյական եւ նիւթական ։

Առանձնաբար փայլուն եղած է գործունէութիւնը Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Միութեան, որ դարձած է յորդառատ աղբիւր մը մեր կազմին եւ ամուր կռուան մը մեր կազմակերպութեան համար ։

Խանդով ու ոգեւորութեամբ լի եղած է ամենուրեք մեր Ակումբներու եւ սրահներու կեանքը ամբողջ տարեշրջանին. հարիւրաւոր ժողովներ, խմբական հաւաքոյթներ, դասախօսութիւններ եւ հանրային ձեռնարկներ, — ահա այն գործերը, որ միշտ լարուած աշխատանքի մէջ պահած են գրեթէ մեր բովանդակ կազմը ։

Զուգահեռաբար տքնաջանօրէն գործած եւ արդիւնաւոր տարի մը բոլորած են նաեւ մեր քոյր կազմակերպութիւնները՝ Հ. Կ. Խաչ եւ «Համազգային» ։

Թերեւս հեռու չէ այն օրը, երբ Հ. Կ. Խաչը պատկառելի կազմակերպութիւն մը պիտի դառնայ Եգիպտոսի մէջ, ճշմարտօրէն փրկարար ձեռք մը մասնաւորաբար մեր գաղութի կարօտ մանուկներու համար ։

Իսկ «Համազգային»ը, որ այս երկրին մէջ ծնաւ եւ չուրջ երկու տասնամեակ ապրեցաւ եւ կանգուն պահեց կրթական իր մեծ հաստատութիւնը՝ Հայ Ճեմարանը՝ նաեւ Եգիպտոսի իր մասնախումբի ճիգերով եւ զոհողութեամբ, այլեւս ամուր եւ ապահով հաստատութիւն մըն է, համազգութային կշիռով եւ արժէքով ։

Պատերազմի աւերիչ հետքերը տակաւին կը շարունակեն մնալ առաւելաբար մեր օրգանին՝ «Ցուսաբեր»ի վրայ. մինչեւ 1939 «Ցուսաբեր» ամէն օր լոյս կը տեսնէր չորս էջով (եւ էջերը՝ 8ական սիւնակով), անցեալ տարեշրջանին այս ուղղութեամբ մենք կրցանք միայն քայլ մը կատարել՝ շաբթուան մէջ օր մը եւս —շաբեքշաբթի օրերը — թերթը լոյս ընծայելով ամբողջական ծաւալով. լի ենք հաւատքով, որ քայլ առ քայլ մենք պիտի դառնանք մեր նախկին՝ նախապատերազմեան վիճակին ։

Իբրեւ գերագոյն մարմին՝ Կեդր. Կոմիտէն ձեռնհասօրէն վարած է մեր ընդարձակ շրջանի կուսակցական եւ հանրային կեանքը, միշտ հաւատարիմ այն ուղղութեան, որ գծած է մեր վերջին՝ ԺԴ. ընդհ. ժողովը։

Անցեալ տարեշրջանին թեմական ընտրութեանց հարցը կազմեց ամէնէն ազմկայոյզ դէպքը մեր ազգային կեանքին մէջ ։

Վերջին 15 տարիներուն խաղաղ կեանք մը ապրեցաւ մեր գաղութը։ Տարբեր հոսանքներու միջեւ եղած տարակարծութիւնները դանազան հարցերու չուրջ արգելք չեղան, որպէսզի համագործակցութեան հիմերով համերաշխ կեանք մը ստեղծուի մեր ազգային հաստատութիւններէն ներս։ Եւ այս համագործակցութենէն մեծապէս շահեցաւ մեր գաղութը ։

Այս խաղաղութիւնը մէկէն չքացաւ եւ գաղութը խորապէս պառակտուեցաւ խնդրի մը չուրջ. որ որեւէ կապ չունէր մեր գաղութին հետ ։

Բոլշեւիզմը էջմիածնի խողովակով փորձեց պարտադրել իր տոնը մեզի, եւ յաջողեցաւ ...

Ռամկավար օրգանին կողմէ օրերով «Նոյեմբերեան» խմբագրականներ, սրահներուն մէջ «Նոյեմբերեան» հանդէսներ, եկեղեցիներու մէջ «Նոյեմբերեան» քարոզներ, Առաջնորդարաններու մէջ «Նոյեմբերեան» ընդունելութիւններ եւն., եւն.։

Մանրամասնօրէն պարզելէ վերջ այս պառակտումին զանազան ծալքերը, մեր պաշտօնակիցը կ՚եզրակացնէ.—

... Այս ծանր խնդիրն է ահա, որ դրուած էր Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի 35րդ Շրջանային Ժողովի քննութեան ։ Ու ճիշդ այդ պատճառով ալ նոյնքան յստակ ու որոշ եղաւ Շրջ. Ժողովի միաձայն կեցուածքը այս հարցին մէջ ։

Ժողովը ամէնէն առաջ գտաւ, որ Շրջանիս վարիչ մարմինը իր բովանդակ կարելին ըրած է պառակտումը կանխելու եւ համերաշխութիւնն ու համագործակցութիւնը անխախտ պահելու գաղութիս մէջ։ Միաժամանակ գտաւ, որ նոյն մարմինը, համերաշխական իր բոլոր ճիգերը ըն-

պառելէ յետոյ, գիտցած է նաեւ տէր կանգնիլ Դաշնակցութեան պատուին եւ արժանավայել ձեւով ի կարգ հրաւիրել անոր հակառակորդները ։

Գալով այն խնդրին, թէ ինչ պէտք է ըլլայ Դաշնակցութեան կեցուածքը առկէ եաքը, Ժողովը համապատասխան որոշումներն առաւ, որոնց ընդհանուր իմաստը կարելի պիտի ըլլար խտացնել հետեւեալ քանի մը տողերուն մէջ.

— ՈՉ ՄԷԿ ԶԻՋՈՒՄ ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԻՆ. ՈՉ ՄԷԿ ՎԱՐԱՆՈՒՄ ԿՈՄԿՈՒՍԻ ԲԱՑ ՈՒ ՔՈՂԱՐԿՈՒԱԾ ԴԱՒԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԷՊ, ՈՒ ՈՉ ՄԷԿ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՅՆ ՏԱՐՐԵՐՈՒՆ ՀԵՏ, ՈՐՈՆՔ ՈՐԵՒԷ ԿԱՊ ՈՒՆԻՆ ԱՅՍ ՄԹԻՆ ՈՒԺԻՆ ՀԵՏ։

Մեր գաղութը պէտք է մաքրուի բոլշեւիկեան որոմէն եւ «Նոյեմբերեան» ախտէն։ Մեր ազգային հաստատութիւնները պէտք է մաքրուին այն տարրերէն, որոնք տնային վատ թուչունի մը նման շարունակ կը քչքչան հոս, իսկ «հաւկիթ» կը դնեն ուրիշի բակը...

Բոլշեւիզմը պէտք է դադրի մեր գաղութի ազգային հասարակական կեանքի վարիչ ուժն ըլլալէ ...

Ցաւալ է մեր հակառակորդին դիրքը մեզի հանդէպ, սակայն առկէ եաքը նոյնքան յստակ պէտք է ըլլայ նաեւ մեր դիրքը իրեն հանդէպ» ։

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ո՞րն ընտրեմ այն բազմաթիւ մանրավէպերէն որ կը խառնուին յիշողութեանս մէջ։ Հետզհետէ դուք դարձաք մինէմայի դոկտէօր Ֆաուստը ։

Օր մը ձեր դիմայարդարումի երկու նիւթերը արկածով կը թափէին սեղանին վրայ եւ իրար կը խառնուէին։ Առանց նկատելու այս տկարայ խառնուրդը, կը գործածէիք զայն դերասանուհիի մը երեսին վրայ, եւ զարմանքով կը նշմարէիք որ, այդ խառնուրդը կ՚անհետացնէր դէմքի կնճիռները։ Նոյն գիշերն իսկ, այդ երկու նիւթերը հաւասար չափով իրար կը խառնէիք եւ կը փորձէիք ձեր դէմքին վրայ։ Արդիւնքը անյաջող էր։ Ի՞նչպէս գտնել այն համեմատութիւնը որ գոյացած էր սեղանին վրայ թափուած երկու նիւթերու խառնուրդով։ Հարցը գտնելն էր այդ համեմատութիւնը ։

Ամբողջ երկու ամիս համբերութեամբ փորձեցիք գտնել այդ խառնուրդը, ամէն անգամ փոխելով չափերը։ Եւ ամէն անգամ անոնցմով ձեր դէմքին վրայ ըրած փորձերը կը լուսանկարուէր, գլխաւոր լուսանկարիչի մը կողմէ եւ կը քննէիք զանոնք մանրամասնօրէն։ Եւ այսպէս ծնաւ իրիկուն մը այն շպարը, որ այսօր կը կրէ ձեր անունը.

Le 30 X Elysabeth Arden de Chakatoony։

Ցետոյ ձեզ Իտալիա տարին դիմայարդարելու «Իշխանուհի Թարաքանովայի» դերասանները։ Հոն ձեզ պահեցին մէկ տարի ուր Վէրդիի դէմքը կազմեցիք։ Մխիթարեանց միջնորդութեամբ մըտաք Վատիկանի թանգարանը ուր ձեզ թարգմանեցին լատինական հին գիրքեր, որոնցմէ տեղեկացաք թէ Քրիստոսէ 5000 տարի առաջ դիմայարդարումը շատ ծանօթ արուեստ մըն էր։ Ներոնի ժամանակ շրթունքի լաւագոյն կարմիրը Հայաստանի բոյսերէն ու ծաղիկներէն բաղկացած նիւթ մըն էր, զոր որ շատ երկար կը դիմանար եւ որ գուցէ ծագում տուաւ ռուժ - պէզէին։

Իտալական կառավարութիւնը ձեզ յանձնեց հիմնել դիմայարդարումի ազգային վարժարանը։ Դարձաք Ֆրանսա դարձնելու Մարսէլ՝ Քառնէի մեծ ֆիլմը՝ Quai des Brumes, եւ ահա, աշխարհի բոլոր մայրաքաղաքներէն ձեզ հրաւիրեցին դասախօսութիւններ տալու համար դիմայարդարման արուեստին վրայ։ Ամէն երկրէ աշակերտներ եկան ձեր դպրոցին մէջ կազմուելու համար։ Սաշա Կիթրի ձեզ կը դիմէր իր Les Perles de la Couronneին համար ։

Ի՞նչ համբերատար պրպտում եւ միանգամայն ի՞նչ տաղանդ ստեղծելու համար Հանրի Ցրդի դէմքը Հանս Հոլպէյնի նկարին համաձայն, նաեւ դէմքերը Հանրի Դ.ի, Նափոլէոնի, Մառի Սթիւարդի, Էլիզապէթ տ՚Անկլըթէրի, Վիքթորիա թագուհիին որուն համար կ՚ընդունէիք Մեծն Բրիտանիոյ արքայական ընտանիքին շնորհաւորութիւնները ։

Veille d'Armes ժապաւէնը զոր կը դարձնէին Տիւփլէքս զրահաւորին վրայ, բեմադիրը ձեզմէ պահանջեց հրամանատարի դերը կատարող Վիքթոր Ֆրանսէնի դէմքին վրայ թարմ այրուցք մը արտայայտել։ Ամէնուն ապշութեան մէջ Էսէֆալօփ մը ուղեցիք զոր խոհարարը բերաւ. զայն կտրատեցիք, փակցուցիք Ֆրանսէնի դէմքին եւ այնպիսի յանդուգն յարդարում մը կատարեցիք որ ամէն մարդ իրաւցնէ կարծեց թէ խլուած միս մը կար հոն, եւ վերջին պահուն չիկացած երկաթով մը այրեցիք փակցուած միսը եւ արդիւնքը եղաւ զգայացունց ։ Այսպէս ֆիլմին մէջ արտայայ-

տուեցաւ ոչ միայն դէմքին աւերուած վէրքը, այլ այրուցքին ալ մուխը ։

Les Musiciens du Ciel ֆիլմի մէջ դեռ կը տեսնեմ սահմռկեցուցիչ գլուխը այն մեծ վիրաւորին որու դիմայարդարումը տեւեց երկու ժամէն աւելի ։

Քրիստիան Ժաք ձեզ կանչեց «Պէրլիոզ» ֆիլմին համար եւ տուիք ձեր լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մին ։

Un tel Père et Filsի մէջ ոչ միայն կրցաք Սիւզի Փրիմի մորթը ծերացնել այլ նաեւ ծերացնել նայուածքները գործաւորներուն, աշխատակցութեամբ ակնաբոյժի մը ։

Այսպէս մօտաւորապէս 200 ֆիլմի մէջ ամէն անգամ ստեղծեցիք հրէշներ, պատմական անձեր, ծերացուցիք կամ երիտասարդացուցիք դերասանները ըստ իրենց դերերուն, հիմնեցիք դիմայարդարումի դպրոցը եւ այսպէս այսօրուան դիմայարդարի վարպետները ձեր աշակերտներն ու երախտաւորները եղան եւ ձեզ կը ճանչնան իբր հայրը այս արուեստին ։

Այժմ կ՚ուզեմ փակել այն փակագիծը որ թէեւ երկար եղաւ, բայց անհրաժեշտ էր որ ըլլուէր։

Անցեալ օր երբ Շան զ՚Էլիզէի վրայ ձեզի հանդիպեցայ, ըսիք տխրութեամբ.

— Երկուշաբթիի երեկոյթիս մէջ պիտի խաղամ Քինի այն արարը ուր դերասանը կը թափէ իր բոլոր դառնութիւնը։ Եւ թերեւս, վերջին անգամ ըլլալով պիտի խաղամ ։

Սիրելի Շահխաթունի. կը մաղթեմ դեռ երկար ատեն տեսնել քու առնագեղ գեղեցկութեամբ մեծ դէմքդ եւ խոացեալ խանդի եւ ուժի այն արտայայտութիւնը որ կը փայլի դեռ ձեր աչքերուն մէջ։

Բայց եթէ, պատահի որ, ճիշդ պիտի ըլլայ թէ վերջին անգամ պիտի երեւիք բեմի վրայ, այս երեկոյթը պիտի քանդակուի մեր յիշողութեան մէջ իբր խորհրդանշան ։

Երկուշաբթի երեկոյ պէտք չունէիք ձեր հասարակութիւնը գրաւելու, որովհետեւ զայն ըրած էք արդէն վաղուց ։

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

Մայիս 28ը Առնուվիլի մէջ

Ազգային հպարտութեան օր մը ապրեցաւ Առնուվիլի հայ գաղութը, շաբաթ կէսօրէ վերջ մինչեւ կէս գիշեր։ Salle Gallemandը կը յորդէր, բառին բուն իմաստով, խանդավառ բազմութեամբ ։ Կ՚երեւի քանի կ՚երկարին տարագրութեան տարիները, այնքան աւելի խոր կերպով կը զգայ հայ ժողովուրդը կորսուած անկախութեան արժէքը, զոր չկրցաւ գնահատել, աւաղ, իր ամբողջական տարողութեամբ։ Մայիսեան այս գեղածիծաղ օրերուն մեր Դաշնակցական խանդավառ տողոց սարքած տօնակատարութիւնները կը վարատեն մեր վիշտը, կը վերանորոգուինք, կը լեցուինք հպարտութեամբ, որ «Մեր փոքր ածուին մէջ ալ տեղի ունեցած են արութեան գործեր», ինչպէս գրած է մեր անմահ պատմահայրը՝ Խորենացին ։

Ճշմարտութիւն է որ, նախկին ու Ներկայ Հայաստանի չորս գլխաւոր սիւները հանդիսացան Արամ, Սարտարապատ, Ղարաքիլիսէ ու Բաշապարան։ Մնացածը մանրամասնութիւն է ։

Անդրադառնալով տօնակատարութեան, անմիջապէս ըսենք որ, բացի խանդավառ ու հայկական մթնոլորտէն, գեղարուեստական վայելք մըն էր անիկա։

Նախագահ ընկեր Յ. Գէորգեանի բացման խօսքէն վերջ, երկսեռ երգչախումբը երգեց «Մարսէյեզ»ը եւ «Մեր հայրենիք»ը, զոր հասարակութիւնը ունկնդրեց յոտնկայս։ Գլխաւոր բանախօս՝ ընկեր Հրանտ Սամուէլ նախ ֆրանսերէն յետոյ հայերէն կուռ ճառով մը պարզեց Հայկ. Հարցի զանազան փուլերը, հայ ժողովուրդին անկախութեան ձգտումը, մայիսեան կռիւները եւ հասաւ Մայիս 28ի փառապանծ յաղթանակին։ Ընկերոջ բանախօսութիւնը ընդմիջուեցաւ անվերջ ծափահարութիւններով։ Մասնաւորաբար Առնուվիլի ընկերվարական քաղաքապետ՝ քաղաքացի Masurierի կողմէ, որ իր ներկայութեամբ պատուած էր հանդէսը ։

Եղան երգեր ու արտասանութիւններ, օրիորդներ՝ Ա. Քէօսէեանի, Մ. Կառավարեցի, Վ. Օսմանճեանի եւ ընկերներ Գարիպեանի, Սէտէֆեանի եւ փոքրիկներու կողմէ ։ Բոլորն ալ արժանացան կրկնութիւններու ։

Խօսեցաւ նաեւ քաղաքացի Masurier, որ իբրեւ ընկերվարական եւ իբրեւ քաղաքապետ, ջատագովեց ռամկավարական եւ ընկերվարական սկզբունքները ու ազատութեան գաղափարը։ Զաղկեց պատերազմի հրձիգները, որ կողմէն ալ ըլլան անոնք։ Ըսաւ թէ ինք շատոնց կը ճանչնայ գաղութիս Հայերը, իբրեւ պարտաճանաչ քաղաքացիներ եւ միշտ ներկայ կ՚ըլլայ մեր հանդէսներուն։ Ու խնդրեց տեղացի Հայերէն, որպէսզի օգնեն իրեն, նիւթապէս թէ բարոյապէս, վարչական պար-

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Աննախընթաց յաջողութիւն մըն էր Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը մեր գիւղին մէջ: Հակառակ մեր սեւ հոգի «Ալֆորվիլի խումբ մը հայրենասէրներ»ու թռուցիկներուն, որոնցմով ի զուր պիտի ջանային որոմներ սերմանել եւ հանդէսը վիժեցնել: Ժողովուրդը սակայն խուռներամ կը փութայ հանդիսասրահ, ջերմօրէն տօնելու իր հայրենիքին փառքի օրերը :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ս. Թիրիաքեան բացումը կատարեց ըսելով թէ գաղութներու մէջ, գիտակից ու ազատատենչ հայութիւնը առանց բացառութեան, մեծ խանդավառութեամբ կը տօնէ այս նուիրական թուականը, հակառակ կարգ մը սորկամիտ ու դաւադիր կոյրերու ուրացումին: Մեր անարժան հակառակորդները աւելի չեն փախցներ հայ ժողովուրդի ծոցէն ծնած, անոր հարազատ զաւկին Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու: Հակառակ այդ բոլորին, ահա Մայիս 28ի այս տօնակատարութիւնը եւ ժողովուրդին ոգեւորութիւնը, որոնք անգամ մը եւս կը կը հաստատեն իր ազատատենչ ձգտումները :

Ա. բանախօսը ընկեր Հ. Սամուէլ բեմ կը բարձրանայ ծափերու մէջ: Նախ ֆրանսերէն եւ ապա հայերէն պատմական բրաւ Հայաստանի եւ անոր ժողովուրդին մինչեւ Լեւոն Զ. Լուսինեան, ուրկէ վերջ պարզեց մեր ազգային ողբերգութիւնը: Թուրքերուն բարբարոսութիւնները, Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծնունդը, Ապրիլեան եղեռնը եւ վերջապէս 1918 Մայիս 28ը, Հայաստանի անկախութիւնը որ աւաղ 34 ամիս միայն ապրեցաւ :

Նոր Սերունդի անդամները թնդացուցին «Մարսէյյէզ»ը եւ «Մեր հայրենիք»ը, ղեկավարութեամբ Կ. Գայիչեանի: Իրենք էին ստանձնած թէ դեղարուեստական բաժինը, եւ թէ կարգապահութիւնը զոր պարտաճանաչութեամբ կատարեցին :

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Ա. Իսահակեան, որ նախ յիշեց ստահակներուն այն դարչելի թռուցիկը որ Մայիս 28ին ձեռք բերուած անկախութիւնը մեր դարաւոր թշնամիին «նուէր»ը կը նկատէ: Այսպանեց նաեւ այն կղերականները որոնք իրենց պաշտօնը կը չահագործեն քաղաքական խաղերով եւ անձնական նախապաշարութեամբ:

Ընկեր Զօհրապ Մուրատեան արտասանեց «Գաղափարին» Սիամանթօյէն, ընկեր Ժիրայր Մուրատեան, նախագահ Նոր Սերունդի, արտասանեց «Յարգանք քեզ» (Ա. Ահարոնեան): Երգելով իրենց մասնակցութիւնը բերին՝ Օր. Մ. Մուրատեան, Օր. Ա. Ուստուրիկեան եւ Պ. Սուրէն Անդրէասեան, նաեւ փոքրիկն Ժանին Սարգիսեան եւ երկու նոր սերնդականներ որոնք անակնկալ յայտնութիւն մը եղան մեզ համար, մին՝ Սէն Լուէն, միւսը՝ Իսի լէ Մուլինոյէն :

Այս տօնակատարութեան ներկայ էին նաեւ քաղաքիս ընկերվարականներու ներկայացուցիչները որոնցմէ Camarade Madaut et Camarade Dole իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին այս ազգային մեծ տօնին առթիւ, մաղթելով որ օր մը կարենանք տօնել զայն մեր հայրենիքին մէջ:

Պ. Ասպետ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆ.— Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյ, «Յառաջ»ի խմբագրական կոչին արձագանգ հանդիսանալով խումբ մը Վասպուրականցիներ կազմակերպեր էին Վանի հերոսամարտին տարեդարձը :

Համերաշխ ոգիով ՝ տոգորուած, տեղւոյս Վասպուրականցիները դեղեցիկ գաղափարը յղացեր էին հրաւիրելու բոլոր միութիւններն ու կազմակերպութիւնները առանց գաղափարի խտրութեան: Պատիւ Տէսինին, հրաւէրին պատասխանած էին բոլորը: Դաշնակցութեան տունը կը յորդէր բազմութեամբ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Քամ փորոտան» քայլերգով, Պ. Պ. Խլոյեանի եւ Շիրվանեանի նուագներուն յոտնկայս ունկնդրութեամբ :

Նախագահ ընկեր Հիւսեան համառօտ պատմականը ըրաւ հերոսամարտին նախընթաց դէպքերուն եւ կռուին ստեղծած դժնդակ պայմաններուն: Հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքի գնով ապահովեցին յաղթանակը :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ դպրոցին աշակերտութիւնը բերաւ իր բաժինը հանդէսի յաջողութեան, արտասանութիւններով, մեներգով թէ խմբերգներով: Այսպէս, Տիկին Փափազեանի ղեկավարութեամբ, բարձրագոյն դասարաններու՝ աշակերտութեան երկսեռ խումբը երգեց ազգային եւ հայրենասիրական երգեր: Նոյն աշակերտ աշակերտուհիներէն արտասանեցին Արամ Գրիգորեան, Սօնա Հիւսեան, Ժանէթ Ասատուրեան, Մարի Լուիզ Առաքելեան եւ Մարի Մուրատեան ջերմօրէն ծափահարուելով: Մեներգեց Անժէլ Քիւլեան :

Լիոնէն Պ. Վարուժան Տոստողրուեան ջութակի վրայ նուագեց երկու հայերէն երգեր գնահատուելով ներկաներէն:

Յաջող մեներգներ ըրին Տիկին Ա. Պօյաճեան, Օրիորդներ Պ. Ասատուրեան եւ Ս. Պօղոսեան: Տիկին Անժէլ Փափազեան իր զգայուն արտասանութեամբ դարձեալ խլեց արժանի ծափեր :

Նոյնքան յաջող էին Պ. Պ. Ղեւոնդ Տէրտէրեան (Վիէննէն) եւ Բազ. Խոսրիկեան իրենց արտասանութիւններով :

Օրուան բանախօսն էր, ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան որ իր մէկ ժամու գեղեցիկ բանախօսութեամբ լարուած պահեց ներկաներուն ուշադրութիւնը: «Վանի հերոսամարտով, ըսաւ ան, սկսաւ Հայոց նոր պատմութիւնը եւ Հայը հաստատեց որ գիտէ կռուիլ եւ զոհուիլ իր ազատութեան համար: Այդ հերոսամարտը մեզ վարժեցուց պայքարի ու ինքնավստահութեան եւ սորվեցուց զարնելու եւ համերաշխութեամբ դիմադրելու: Պատրաստեց նոր հերոսներ, որ գինուորներ Իգտիրի, Աստրպատականի, Սարտարապատի հերոսամարտերու մէջ նոր յաղթանակներ ապահովելու եւ Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադրութեան նուիրական գործին մէջ կարեւոր դեր մը կատարելու համար, եւ վերջացուց «Վասպուրականի հերոսամարտը համազգային արժէք է, յաւիտենական պարծանք մը մեզի՝ ու ամօթ մը մեր թշնամիին համար»:

Հանդէսը աւարտեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ: Հանդէսին հասոյթը ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի մեր դպրոցին: Կեցցեն Վասպուրականցիները : — Գ. Պ.

« ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ ՀԱՅԸ »

ՄԻՒՆԻԽ, (Յառաջ) — Անցեալ Փետրուարէն ի վեր, Գ. Վարդանեանի, տարած յաջորդական հինգ փայլուն յաղթանակները՝ հիացում պատճառած են տեղացի եւ օտար մարզասէրներուն: Անոր անունը բերնէ բերան կը շրջի «Անյաղթելի Հայը», եւ «Սեւ վագրը», «Կոփամարտի ախոյեանը» որակումներով :

1945էն սկսեալ Վարդանեան Փրակայի մէջ դըրեթէ բոլոր առաջնակարգ չեխ վարպետները մի առ մի զգետնելէ վերջ, Պերլին անցած եւ հոն ալ մինչեւ 1948 դերմանացի եւ օտար կոփամարտի ընտրանի ուժերը պարտութեան մատնած էր, մեծ անուն շահելով :

Վերջին հինգերորդ յաղթութիւնը տարած է, Tegernsee,՝ծովեզերեայ նշանաւոր քաղաքին՝ բացօթեայ մեծ մրցումի մը մէջ, կատաղի կոփամարտիկ Spethmannի վրայ:

Ա. եւ Բ. շրջաններուն երկուստեք կատաղի յարձակումներով, հաւասար ուժգնութեամբ հարուածներ կը փոխանակեն, այն կարծիքը տալով հանդիսականներուն որ, երկուքն ալ պարտուելու նպատակ չունին եւ խաղը պիտի վերջանայ հաւասար :

Սակայն մեծ կ'ըլլայ դիտողներու զարմանքը, երբ Գ. շրջանին առաջին հանդիպումին իսկ, Վարդանեանը կուտայ վճռական հարուածը, գլխիվայր դետին փռելով իր ոսոխը, «հուռրա»ներու տակ :

★ Վարդանեան հրաւիրուած է նախ Badenbaden Ֆրանսացի կոփամարտիկի մը դէմ կռուելու, յետոյ Պերլին, տեղի ունենալիք կոփամարտիկներու մեծ մրցումին :

Ստեփան Պօյաճեան

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Գետրովը բնիկ կովկասցի էր: Փոքր հասակից զինուորականգրուել էր եւ էր կուսակցութեան, որի մակսիմալիստ ձախ թեւին՝ Սպիրիտոնովայի ու Նատանսոնի հատուածին յարել էր յեղափոխութեան առաջին օրերից: Լաւապէս ճանաչում էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, նրա յեղափոխական մեծագործութիւնները եւ առանձնապէս դաւադրական - ահաբեկչական գործունէութիւնը:

Նակաշիծէի տերը պատմելիս այնքան խանդավառւում էր, որ կարծես ինքն էլ մասնակից էր եղել այդ արարքին: Իր յափշտակութիւնը սոէպ վերածւում էր գունազեղ անուրջի: Մի հեղ յայտնեց, որ Սեպուհի ու Մուրատի նման հերոսների հետ շատ հեշտ էր ջարդուկոտոր անել թշնամին, գրաւել Կովկասը ու ապա արշաւել մինչեւ Տաւրոսեան լեռնաշղթան :

Գետրովից անբաժան էին երկու հոգի, մին բուլղար էր, Կոլարով անունով, իսկ միւսը չեխ, որ Ա. Զէրնին էր կոչւում :

Ձեմ իմանում, արդեօք Բուլկարիոյ արդի պետական գործիչ ու ականաւոր Կոլարովը նոյն անձը՞ն է::

Սա լուրջ, ծանրախոհ ու խորհրդապահ մի մարդ էր, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծանօթ էր մակեդոնական յեղափոխական շարժումների կապակցութեամբ: Ներկայ էր եղել Քրիստափորի յուղարկաւորութեան Սոֆիայում: Ճանաչում էր Դաշնակցութեան զինուորական դպրոցի սաներին, որոնց հետ բարեկամական սերտ կապեր է ունեցել: Անսահման հիացումով էր խօսում մակեդոնական շարժումի մեծանուն ղեկավարին՝ Բորիս Սարաֆովի մասին: Օգտուելով իր մտերմութիւնից շատ ջանացի հարկաւոր ու յաւելեալ տեղեկութիւններ քաղել իրենից, Գետրովի ու իր ձեռնարկի մասին: Խոյս տուեց եւ ամէն հնարք գործածեց, որ չմերձենամ այդ հարցին: Իր պատասխանը նոյն յանկերգն էր — ընկեր Գետրովը միայն գիտէ. նա էր վարում ձեռնարկը ամբողջապէս: Վստահ էի, որ ինքն էլ իրազեկ պէտք էր լինէր, քանի որ Գետրովին ուղեկցում էր իբրեւ նրա քաղաքական գործավարը — պալիտիչսկի կոմիսարը :

Բոլորովին տարբեր դէմք էր Գետրովի թիկնապահը, համհարզը՝ չեխ Զերնինը: Խոհուն, լրջամիտ, սակաւախօս ու հեռատեսւ: Ոչ մի անգամ խօսակցութիւններին միջամուխ չեղաւ: Հարցումներին միայն պատասխանում էր, դա էլ կարճ, կտրուկ ու չոր կերպով: Ոչ միայն ընթացիկ ոգեւորութեան մէջ օտար էր, այլեւ ընդհանուր եռուզեռի ու իրարանցումի հանդէպ անտարբեր ու անզգած: Իմ շփումների ընթացքին ոչ մի առիթով ես չնշմարեցի նրա մէջ յոյզի կամ խռովքի մի արտայայտութիւն: Միշտ խոհուն, ինքնակենտրոն ու դժուարահաճ: Նշմարեցի, որ երբ մինակ էինք մնում, նախընտրում էր ինձ հետ ֆրանսերէն խօսիլ: Բազմահմուտ լեզուագէտ էր: Քառասունը անց: Աւստրիական բանակից գերի ընկած էր :

Մի օր նրան պտոյտի տարի Վոլգայի ափը: Առանձնական բնութիւն ստեղծուեց մեր միջեւ : Համարձակութիւն առի սրտաբաց ու անվերապահ խօսիլ իրեն հետ: Հարցրի Շահումեանի հեռագրի մասին. յայտնեցի թէ ինչու վերապահ էի: Ինքն էլ նկատել էր իմ տարակոյսները :

Իր բացատրութիւններից բացորոշ իմացուեց, որ Գետրովը բանակին մէջ այնչափ ջղագրգիռ, պահանջկոտ ու կռուազան է եղել, որ անտանելի ու անհանդուրժելի է դարձել բոլորի համար: Ինքն էլ անհանդուրժելի է գտել իր շրջապատը, որին նախատել էր յաճախ իբրեւ ապուշների մի ծերակոյտ:

Սակայն այնքան վարպետ ու թանկագին հրետաձիգ է եղել ու այնքան անհրաժեշտ իր արժէքով, որ իշխանութիւնները համակերպում էին իր քմայքներին ու արտառոց ելոյթներին: Ազատուելու համար իր շուրջիններին արհամարհանքից, իր նախաձեռնութեամբ դիմում է արել Բաքու, որ այնտեղ փոխադրուի: Տրոցկին ոչ միայն համամիտ է եղել, այլեւ հեռագրով յանձնարարել է Նրան Ստ. Շահումեանին: Իսկ զօրամասի կազմութեան ու Սեպուհի ու Մուրատի գործակցութեան միտքը Գետրովը յղացել է Ցարիցինում, երբ վերահասու է եղել մեր պահանջներին :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԼԱՆԱՍԵԱՆ

օգնութիւնը ամենադէչ տեսակի տնտեսական սըխալ մը պիտի ըլլայ։ Պիտի նոր առաջարկ տանիմ խորհրդարանին որպէսզի օգնենք նաեւ աշխարհի յետամնաց շրջաններու զարգացման համար։

Նախագահը շարունակեց.— Խաղաղութեան երրորդ պայմանը կախուած է բոլոր ազգերու տեւական ջանքէն, յուծելու իրենց անհամաձայնութիւնները եւ միանալու որ կազմեն ջախջախիչ ուժ մը գինեալ յարձակման մը դէմ ։ Կնքուած Ատլանտեանի դաշինքին պէտք է հետեւի զինուորական օգնութեան ծրագիր մը որ ազատ ազգերու իրական ուժը պիտի աւելցնէ դիմադրելու համար։ Փոխադարձ օգնութեան ծրագիր մը յաւելուածական վստահութիւն մը պիտի ներշնչէ այդ ժողովուրդներուն, մինչ անոնք կը շարունակեն իրենց տնտեսութիւնը վերականգնել։ Այս միջոցները պիտի տան կայունութիւն մը Եւրոպայի որ չկայ պատերազմին դադարումէն ի վեր։ Այսպէս, միեւնոյն ժամանակ տեղական պիտի մասնակցին Միացեալ Նահանգներու ապահովութեան։ Մեծ է մեր նպատակը։ Ոչ մէկ ազգ նման առիթ մը չէ ունեցած մարդկութեան բարիքին ծառայելու։ Ոչ մէկ ազգ պատեհութիւնը չէ ունեցած հասնելու այս գերագոյն նպատակին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ որ այս պահուս կ'այցելէ Արտէշ եւ Տոֆինէ նահանգները , կիրակի օր, Կրընոպլի մէջ ճառ մը խօսելով, ի մէջ այլոց ըսաւ.— ժողովուրդը աւելի իմաստուն է քան կուսակցական մարդոց քննադատութիւնները որ յոռետեսութեամբ կ'արտայայտուին ատելութիւն սերմանելով հասարակութեան մէջ։ Ազատութիւնը պիտի պահպանենք նախ մենք մեր միջեւ համերաշխութեամբ, ողջմտութեամբ եւ բարեմտութեամբ մեր վիճաբանութեանց ընթացքին նկատի ունենալով հանրային բարիքը եւ ոչ թէ պառակտումով, բռնութեամբ եւ անհիմն քննադատութիւններով, պիտի պահպանենք նաեւ ընկերային արդարութիւնը։ Տնտեսապէս կը զարգանանք, բայց աւելին պէտք է կեանքի մակարդակը եւ գործաւորական պայմանները բարձրացնելու համար ։

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ հանդէսին մէջ որ տեղի ունեցաւ Վիլլաքուպլէյի մէջ, կիրակի օր, ցաւալի արկած մը պատահեցաւ։ Փոքր օդանաւ մը գնաց զարնուեցաւ խուշոր ժիւնքէրի մը. որուն մէջ 30 հոգի կային։ Փոքր օդանաւը ջախջախուեցաւ եւ ինկաւ, իր մէջի 3 հոգին մեռան եւ մէկը որ փրկըւելու համար վար ցատկած էր, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ ։

ՊԵՏԱԿԱՆ պաշտօնեաները գործադուլ պիտի ընեն վաղը Զորեքշաբթի, մէկ օրուան համար, կառավարութիւնը մերժած ըլլալով անոնց պահանջները գոհացնել ։

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ կուսակցութեան (U. D. S. R.) մէջ պառակտում մը ծագեցաւ կառավարութեան հանդէպ բռնուելիք քաղաքականութեան մասին, որով 12 երեսփոխաններ անջատուեցան Պ. Քափիթանի գլխաւորութեամբ ։

ՊՈԼՍՈՅ համալսարանին գեղարուեստի դասախօս Փրոֆ. Էրնսթ Տից պաշտօնանկ եղաւ այն պատճառով որ այդ աւստրիացի մասնագէտը՝ իր մէկ երկասիրութեամբ ցոյց տուած է որ Թրքական ճարտարապետութեան մէջ հետքերը կան... Հայկական ճարտարապետութեան։

....ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ.— Հալէպի «Շեպապ»թերթը 21 Մայիսի թիւով կը գրէ թէ հազարապետներ Քուաէյլպանի եւ Արսլան, հոն ժամանելով ժողովի հրաւիրեցին ոստիկանութեան բոլոր ճիւղերու պետերը։ժողովէն վերջ՝ հրահանգուեցաւ Ոստիկանական Տնօրէնութեան՝ ձերբակալել համայնավարները։ Այս հրահանգին վրայ, 34 համայնավարներ ձերբակալուեցան եւ ղրկուեցան Դամասկոս։

★ Հրատարակուած անուններու ցանկին մէջ են հանդիպինք հետեւեալ Հայերուն — Աւետիս Էրմէքճեան, Հրանտ Մուրատեան, Իսկէնտէր Քէօշկէրեան, Յակոբ Ալեքսանեան, Երուանդ Պապոյեան, Մանուկ Օգուտեան, Գէորգ Ղազարեան, Խաչատուր Տօնապետեան , Կիւլէպէր Տէմիրճեան, Յովսէփ Մանուշակեան, Մովսէս Հալաճեան, Ներշան Սիմոնեան, Յակոբ Զէյթունեան, Գառնիկ Գարայեան։ (Արեւելք)

ԹՐԻԷՍԹԷԻ անգլեւամերիկեան շրջանին հրամանատարը, զօր. Էյրի, հաստատեց արեւմտեան երեք պետութեանց այն որոշումը թէ Թրիէսթէի ամբողջ ազատ շրջանը, մէջն ըլլալով Եուկոսլաւիոյ գրաւած մասը, պէտք է անյապաղ վերադարձուի Իտալիոյ։ Այս որոշումը առաջին անգամ հաղորդուեցաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, 1948 Մարտ 20ին։ Այս կիրակի, քաղաքապետական ընտրութիւններ կատարուեցան։ Թրիէսթէի 230 հազար բնակիչներէն 200 հազարը, իտալացի եւ սլաւ են։ Արդիւնքը պիտի յայտնուի վաղը։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ դահլիճը վերակազմուելով , դուրս ձգուեցաւ արտաքին նախարարը, Լաալօ

«Հայ-Բոյժ»ի բաժանորդներուն

Երկար հիւանդութենէ մը ետքը, վերստին ստանձնեցի ՀԱՅ - ԲՈՅԺի խմբագրական եւ վարչական ամբողջական ղեկավարութիւնը։ Կը խնդրեմ բարեկամներէս, որ դիւրացնեն գործս՝ կանխիկ եւ ժամանակին վճարելով իրենց բաժնեգինները, խնայելով ինծի որեւէ յոգնութիւն։

«ՀԱՅ - ԲՈՅԺ»ի Մարտի թիւը (99) պատրաստ է եւ կը ղրկուի մինչեւ ամսավերջ։

Ըստ առաջնոյն, բաժնեգին (տարեկանը 500 ֆրանք) կամ նամակ ղրկել այս հասցէով.—

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ (ֆրանսերէն՝ CH. Aïvazian) , 17 rue Damesme, Paris (13):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր երկրորդ տարելիցը Յուլիս 3ին ։

Թատերական ներկայացում

Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ ։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի «ՏԱՅՐ ԿԱՐԱՊԵՏկամԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ» քրքջալից զաւեշտը, երեք արար։ Ղեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի ու սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Ժիրայր Պատուեանի եւ Աւագ Լուսարեւեանի, ինչպէս նաեւ ընկերուհիներ Ա. Պօյաճեանի եւ Ա. Առաքելեանի ։

ՏԻՒՐԿԷՐ ԹՈՐՈՍ ԳԱՊԱՍԱՔԱԼԵԱՆ ,որդին, Սարգիս, Սեբաստիոյ Գալտը գիւղէն կը փնտռէ իր ազգականները Կետիկեան եւ Գալեան ընտանիքները, որոնք Ամերիկա ըլլալ կը կարծուին։ Տեղեկացնել 33 Ave. Porte de Choisy, Paris (13) , France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ , ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger)։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին - Պայլ

Ողբերգութիւն 8 պատկեր։ Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Խարբերդի Եղեգիի Բարեսիրաց Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները, Այրի Տիկին ԵՂՍԱՅ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի (ծնեալ Տէրտէրեան) մահուան տարելիցին առթիւ, Խաչիկ, Լեւոն, Անահիտ Արզումանեան 1500 ֆրանք եւ Տէր եւ Տիկին Ֆրէնքեաններէ 1000 ֆրանք միութեան ֆոնտին եւ այս առթիւ կոչ կ'ընեն բոլոր Եղեգցիներուն, որ նման առիթներով իրենց նուէրները չզլանան միութեան, նեցուկ հանդիսանալով ծեր եւ անկար հայրենակիցներու։Նուէրները և թղթակցութիւնները ղրկել Mr. M. Koumarian, 2 rue St. Theodor, Marseille B. du R.:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին ։

Ընտրեալ գեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ ։

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ։

Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը ։

Ռայք։ 18 նախարարներէն 13ը համայնավարներ են։ Առաջին անգամ ըլլալով Հունգարիան ալ կ'ունենայ կին նախարար մը, Տիկին Աննա Ռատկօ (հանրային բարօրութեան)։Անգլիական թերթի մը թղթակիցը կը հաղորդէ թէ նախորդ նախարարը անհետ եղած է ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։ Դասախօս ընկեր Վ. Պարոնվարդեան։ Նիւթ՝ «Արամ իր կեանքը եւ գործը» ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ , մինչեւ Մարտ 31

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններըը. —

. ԱՐԼ Նիկո. 1600, ՆԻՍ Դ. Խ. 1500, ՎԵՐՏԷՕՆ Թոր., ՓԱՐԻԶ (18) Հավ. 800ական, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Յով. 3 հազար, ՇԱԹՈՒ Զին. 2700, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Արա 1500, ԼԻՎՐԻ Կատ. 800, ԱՆԻԷՌ Գաս. 1500, ԷՔՍ Պետ. 800, ՊԻՅԱՆՔՈՒՐ Պապ., ՓԱՐԻԶ (5) Գապ., (9) Թադ. 1500ական, ԻԶԵՐ ՆԱԶ 800 , ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ Պաս., ՓՕ Աբր. 1500ական, ՔԼԻՇԻ Պօլ. 850, Ս. ԿՐԱՄԻԷՆ Վարդ. 5000, ՆԻՍ Մարտ., ՊԱՆԵԷՕ Տոն., ՄԱՐՍԷՅԼ Գար., ՓԱՐԻԶ (15) Պատ., (15) Վար. 1500ական, ՓԱՐԻԶ (18) Ուղ. 700, ՀԱԼԷՊ Ղազ. 2500, Ս. ՕՊԱՆ Սար., Պիլ. 1500ական, ԼԷ ՄԷ Խաչ. 800, ՓԱՐԻԶ (2) Միւր. 2 հազար, (2) Շմա. 1500, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ Զօր. 1500, ՊՐԷՎ Էլմա., ՍԱՐՍԷԼ Գրրք., ԼԻՎՐԻ Կիւլ 1500ական, ՓԱՐԹԻՒՍ Մել. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Յարթ. 3 հազար, ՓԱՐԻԶ (8) Հ. Եկ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Մոր. 800, ՄՈՆԹՐԷՕՅ Նատ. , ԻՍԻ Քըչ. 1500ական, ՇԱՎԻԼ Աննա. 1200, Քարա. 1100 :

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Փրատոյի Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը Ֆրանսայէն կամ Արտասահմանէն կը փնտռէ Ֆրանսերէն գիտցող եւ զարգացած քահանայ մը կամ քահանայացու մը։ Անձամբ կամ նամակով դիմել եկեղեցիին վարչութեան, 339, Ավընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ, Ֆրանսա։ Հեռախօսի թիւ՝ Փրատօ 84.70։)Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել)։

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11 , 4 rue Greuze, métro Trocadéro :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը, 17 Յուլիսին ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Mercredi 15 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 15 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5872–Նոր շրջան թիւ 1283

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷԹԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑ

Սեւրի դաշնագիրը պայմանական կերպով տեղական ինքնավարութիւն կը շնորհէր Քիւրտերուն՝ միայն այն հողամասին վրայ, որ պարփակուած էր Եփրատի արեւելքը, Միացեալ Հայաստանի հարաւը եւ Սուրիա - Իրաքի Հիւսիսը, առանց ճշդորոշելու վերջնական սահմանները (յօդուած 62):

Անկախ Քիւրտիստան կազմուելու պարագային, Դաշնակիցները պիտի չհակառակէին որ Մուսուլի շրջանի Քիւրտերն ալ միանան անոր (յօդուած 64):

Ամէն պարագայի մէջ Քիւրտ անկախ պետութեան մը համար նախատեսուած հողամասը անհամեմատօրէն շատ աւելի համեստ տարածութիւն մը ունէր քան այն, որ այսօր կը պահանջուի Քիւրտ Պատուիրակութեան կողմէ՝ ՄԱԿին ուղղուած Յուշագրով (29 Նոյեմբեր 1948):

Ըստ այդ յուշագրին եւ Bulletinի ներքին կողքին մէջ կարմիր գոյնով տպուած քարտէսին Քիւրտիստանի սահմանները կը սկսին Ալեքսանտրէթէն, կը բարձրանան դէպի Հիւսիս, կ'անցնին Մարաշէն ու Ալպիսթանէն մինչեւ Քաֆիկ, անկէ կ'ուղղուին դէպի արեւելք, անցնելով Բաբերդէն, Էրզրումի հիւսիսը, ու կը միանան Արաքսի հովիտին, ուրկէ կը հետեւին մինչեւ Գարա Գուրտ, անկէ կը թեքին դէպի հիւսիս, կ'անցնին Կարսէն, յետոյ դարձեալ կը շարունակուին դէպի Արեւելք, կը կտրեն Թուրքեւսովետական սահմանագլուխը, կ'անցնին Վաղարշապատէն մինչեւ Նախիջեւանի արեւմտեան կողմը կէտ մը, ուսկից կ'իջնեն դէպի հարաւ, անցնելով Խոյէն ու կը միանան Ուրմիոյ լիճին արեւմտեան եզերքին: Այս լիճին արեւմտեան եւ հարաւային եզերքները քերելէ վերջ մինչեւ Պուրապ, կրկին կ'ուղղուին դէպի Արեւելք եւ կ'անցնին Սարաքանտ, ուսկից կ'իջնեն հարաւ, յետոյ անցնելով Աստապատէն ու Ֆէհլիանէն, Հիսարի հարաւը կը յանգին Պարսից ծոցին:

Հարաւային սահմանագլուխը նոյնպէս կը սկսի Ալեքսանտրէթէն, կ'ուղղուի դէպի արեւելք, եւ իր մէջ առնելով Գուրտտաղը, կ'անցնի Այնթապէն, Արապ Փունարէն, Րաս էլ Այնէն, Պէլէտ Սինճարէն եւ Մուսուլէն: Այս վերջին կէտէն կ'առնէ հարաւի ուղղութիւնը եւ հետեւելով Տիգրիսի ու Ճէպէլ Համրինի, կ'անցնի Գըզըլ Րիպաթէն, Մանտալիէն եւ Զուրպաթիյաէն: Յետոյ թեթեւօրէն թեքելով դէպի արեւելք Պէնտէր Տիլամի հիւսիսը կը յանգի Պարսից ծոց:

Ուրեմն Քիւրտիստանի սահմանները կ'երկարին Միջերկրականէն մինչեւ Պարսից Ծոց եւ կ'ընդգրկեն կէս միլիոն քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն, մէջն առնելով ամբողջ Թրքահայաստանը:

Համաձայն Յուշագրին, Քիւրտիսթանի գլխաւոր քաղաքներն են.— Թուրքիոյ մէջ՝ Տիգրանակերտ, Խարբերդ, Մալաթիա, Ուրֆա, Մարտին, Էրզրում, Երզնկա, Մուշ, Վան, Պիթլիս, Խոզաթ, Մատէն եւ Ճէզիրէթ Իպն Օմար: Իրանի մէջ՝ Խոյ, Սաուչպուլաք եւն.: Իրաքի մէջ՝ Սիւլէյմանիէ, Քէրքիւք, Հաւլար, Զախօ, Ռավանտուզ, եւն.:

Հայկական Նահանգներում մէջ կը բնակին Զազաները, Մարաշ — Ուրֆա — Մարտինի շրջանը՝ Քուրմանճիները, իսկ Իրաքի մէջ՝ Պապաններն ու Լօրերը:

Քիւրտ Պատուիրակութիւնը Սեւրի դաշնագիրը հիմ կը բռնէ իր հողային եւ քաղաքական պահանջներուն, սակայն կ'անտեսէ նոյն այդ դաշնագրով ճանչցուած հայկական իրաւունքները Վանի, Պիթլիսի եւ Էրզրումի նահանգներուն վրայ (յօդուած 89):

Պատուիրակութեան պետ, Centre d'Etudes Kurdesի վարիչ եւ Bulletinի տնօրէն Էմիր Տօքթ. Քեամիրանն Ալի Պէտրխան կը յայտնէր թէ Հայերուն հանդէպ իրենց բարեկամական զգացումներուն հաւաստիքը ցոյց տալու համար, Քիւրտերը մեզի կը թողուն Կարսի Նահանգին որոշ մէկ մասը ...

Մեր չար բախտէն, Վիշինսքին ալ Վրացիներուն կուտայ զայն, Արտահանն ալ հետը:

Մինչ մենք կը քնանանք, ուրիշներ կը գործեն:

Ե՞րբ պիտի սթափինք:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Ֆրանսական Ռասինկ-Գլիւպը

Պէյրութէն կը գրեն «Յառաջ»ի Յունիս 9 թըւականով.— Ֆրանսայի «Ռասինկ Գլիւպ»ի պասկետ պոլի խումբը որ շաբաթէ մը ի վեր Պէյրութ կը գտնուէր, ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ տեղական զօրաւորագոյն խումբին B. D. D.ի դէմ, 52—27 կէտով, Յունիս 5ին:

Յունիս 7ին մրցումի կարգը մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ինն էր. այդ միջազգային համբաւ վայելող խումբին դէմ: Նոյնքան մեծ պարտութիւն մը կը նախատեսուէր Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար: Բայց մեծ եղաւ բոլորին զարմանքը երբ մեր տղոց գեղեցիկ խաղարկութիւնը հազիւ Racingին թոյլ տուաւ մէկ կէտ մը աւելի ընելու, վերջին պահուն միայն:

Այս անսպասելի արդիւնքին առջեւ բոլոր թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Հ Մ. Ը. Մ.ի ձեռք բերած շատ պատուաբեր արդիւնքին մասին: Անոնցմէ միայն երկու ֆրանսերէնթերթեր յիշած ըլլալու համար ընենք Le Soirի եւ Le Jourի նկարագրականներէն քանի մը մէջբերումներ: «Պասկետ պոլի Յունիս 7ի փայլուն մրցումին, Հ. Մ. Ը. Մ.ը շուարման կը մատնէ Le Racingը եւ կը գիջի մի միայն մէկ կէտով (36—35), կը գրէ Le Soir եւ կ'աւելցնէ. «Գլխարկները վար վերջապէս Լիբանանի ախոյեան ամբողջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին առջեւ, որ խաղաց ինչպէս ճշմարիտ ախոյեան խումբ մը որ արժանի կերպով կը կրէ «Ազգային» տիտղոսը:

Ռասինկին շահած մէկ կէտը պարտութիւն մըն է իրենց եւ յաղթանակ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար, յաղթանակը քաջութեան, բարձր բարոյականի, վճռականութեան եւ խանդավառութեան:

Յաղթանակը արագութեան, ճարպիկութեան հակա - յարձակման թէքնիքին եւ վերջապէս յաղթանակը երիտասարդութեան, թարմութեան եւ Գատեանի ուշիմութեան որ գիտցաւ դիտել կիրակի գիշերուան մրցումը եւ հոնկէ քաղել պէտք եղած դասը»:

Le Jour կ'ըսէ «Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեծ յաղթական էր երեքշաբթի գիշերուան հանդիպումին: Շատ քիչեր կը հաւատային թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրնայ անհրաժեշտ դիմադրութիւնը ցոյց տալ ֆրանսական խումբին: Ան ոչ միայն «գլուխ բռնեց» այլեւ յարձակման անցաւ ամբողջ խաղին տեւողութեան: Հաւասարակութիւնը հպարտ գոհունակութեամբ մը հեռացաւ մրցումէն, իրեն հետ տանելով յիշատակելի այս հանդիպումէն, նոյնքան յիշատակելի տպաւորութիւն մը բոլոր մարզասէր Լիբանանցիներուն սրտին մէջ քանդակուած:

Յ. Շ.

ՍԱԿԱՐԱՆԻՆ մէջ արժեթուղթերու գործողութիւնները պիտի վերսկսին Յունիս 27ին:

ՃԱՓՈՆԻ գրաւման հրամանատար զօր. Մաք Արթըր պատասխանելով ռուսական պատուիրակին մէկ բողոքագրին, կ'ամբաստանէ Խորհրդային Միութիւնը որ կ'ուզէ խմբոստութիւն սերմանել Ճափոնի գործաւորական շրջաններուն մէջ:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մէջ կատարուած հանրաքուէին մէջ 100ին 63ը շահած են իտալասէրկուսակցութիւնները: Սլաւներուն մեծ մասը քոմինֆորմի կողմը բռնած են, թիթոյականներու թիւը շատ քիչ էր: Այս արդիւնքին համաձայն Թրիէսթէ պէտք է վերադարձուի Իտալիոյ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. քարտուղար Թրիկվէ Լի ճառի մը մէջ յայտարարեց.— Միացեալ ազգերը մեզ սորվեցուցին ապրիլ վէճերուն հետ, փոխանակ անկէ մեռնելու: Աշխարհի մէջ ուրիշ կարեւոր հարցեր կան քան Խորհրդային Միութեան, Միացեալ Նահանգներու եւ Արեւմտեան Եւրոպայի դրած հարցերը: Ասիոյ ժողովուրդները կը տեսնեն որ Միացեալ Ազգերը իրենց համար ուժեղ դաշնակիցներ են անոնց դէպի անկախութիւն ընթացքին մէջ: Աշխարհակալութեան եւ գաղթականութեանց դարը իր վախճանին կը հասնի Ասիոյ մէջ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ).— Սթերլին 1097 (1015), տոլար 329.80 (354), Նափոլէոն 4130, զուից. ոսկի 3890, սթերլին 4670, տոլար (20) 19.000, ձոյլ ոսկի 571 հազար ֆրանք:

Կարկտան համաձայնութիւն մը

Աշխարհի հանրային կարծիքին առջեւ ինքզինքը արդարացնելու համար Չորսերու ժողովը վերջին պահուն կարկտան համաձայնութիւն մը գոյացուց, որպէսզի ժողովին ձախողութիւնը պարտկեն:

Շաբաթ օր Պ. Պեւին գլուխ գլխի տեսակցեցաւ Պ. Վիշինսքիի հետ, նոյն իրիկունը Պ. Էչիսըն ճաշեց խորհրդային դեսպանատան մէջ, յաջորդ օր չորս պատուիրակները դարձեալ գաղտնի ժողով ունեցան, երկուշաբթի ալ շարունակուեցան խօսակցութիւնները: Այս ջանքերը կը թափուէին «պատուաւոր» եղանակով մը փակելու համար գումարումը եւ վերջապէս ջնջին արդիւնք մը ընծայելու իրենց «խաղաղասիրութեան» իբր ապացոյց:

Դեռ վերջնապէս յայտնի չէ, բայց կը հաւաստուի որ պիտի կազմուի մասնաւոր յանձնաժողով մը բաղկացած Գերմաններէ եւ դրուած՝ Պերլինի չորս հրամանատարներուն իրաւասութեան տակ: Այս յանձնաժողովը պիտի զբաղի Պերլինի պաշարումը վերջնապէս ջնջելու եւ երկու շրջաններու միջեւ ազատ փոխանակութիւնը ապահովելու խնդրով:

Նաեւ, հաւանաբար, օժանդակներու յանձնաժողովին հրահանգ տրուի, Չորսերու ցրումէն վերջ, շարունակել աշխատանքը պատրաստելու համար հաշտութեան դաշնագրի ծրագիր մը, որ ենթարկուի առաջիկայ ժողովի մը քննութեան:

★ Արեւմտեան պետութեանց երեք զինուորական կառավարիչները հրաւիրեցին գերման 11 նախարար - նախագահները փութացնել արեւմտեան Գերմանիոյ համար նոր կառավարութեան մը կազմութիւնը որպէսզի շուտով ձեռնարկուի նաեւ խորհրդարանի մը ընտրութեան: Գերման նոր պետութիւնը յայտարարող Պոնի սահմանադրութիւնը երէկ պիտի հռչակուէր:

★ Ռուրի երեք գերման գործարանները քակելու գործին Գերմանները կ'ընդդիմանային: Անգլիական հրամանատարին որոշման համաձայն, տեղւոյն պելճիական զօրքերը գրաւեցին շէնքերը եւ քակելու գործողութիւնը սկսաւ:

★ Պերլինի երկաթուղիի գերման բանուորներուն գործադուլը հաւանաբար վերջանայ այսօր: Անոնց վճարումը պիտի ըլլայ մասամբ արեւմտեան մարքով:

Այսօրուան գործադուլը

Այսօր, չորեքշաբթի, պետական պաշտօնեաները ընդհանուր գործադուլ յայտարարած են: Այս պատճառով նամակատուները պիտի փակուին: Թղթատար չպիտի բաժնուի, բայց հեռախօսը պիտի աշխատի Փարիզի շրջանին մէջ: Բաժիոնները չպիտի գործեն, օդանաւերը չպիտի մեկնին, մարժարանները պիտի փակուին, պաքալորէայի քննութիւնները պիտի յետաձգուին, նախարարութիւնները, քաղաքապետութիւնը եւ թաղապետարանները պիտի փակուին, հիւանդանոցներու մէջ փոքրաթիւ հսկողները պիտի մնան, աղբերը չպիտի հաւաքուին եւ վերջապէս ազգային վիճակահանութիւնը պիտի քաշուի վաղը: Բայց մեթրօն եւ օթօպիւսները պիտի աշխատին:

★ Ամերիկայի մէջ 450.000 հանքագործներ բանթող յայտարարեցին ութը օրուան համար: Անգլիոյ մէջ ալ գործադուլի սպառնալիք կայ:

Չինաստանի խնդիրը

Կարմիր բանակը կը շարունակէ իր յառաջխաղացումը, իսկ ազգայնականները նոր կազմակերպութիւններ կ'ընեն դիմադրելու համար անոնց: Թէեւ գրուեցաւ, բայց չհաստատուեր որ կարմիրները կեդրոնական կառավարութիւն մը կազմած են զոր ճանչցեր է Անգլիա: Կը հաւաստեն թէ մինչեւ որ Քանթօնը չգրաւուի, նման ձեռնարկ մը չպիտի կատարուի, եւ Քանթօն հաւանաբար իյնայ երկու ամիսէն: Այն ատեն է որ պիտի գումարուի ժողովուրդներու համաժողովը եւ կազմուի կեդրոնական կառավարութիւն մը չինական ընկերվարական հանրապետութեանց միութեան համար:

Անգլիա, համայնավար արշաւանքին առջեւ շահերը պաշտպանելու միտքով Հոնկ Քոնկի մէջ կը կազմակերպուի եւ այս մասին կը խորհրդակցի Հնդկաստանի եւ Աւստրալիոյ հետ:

ԹԻԹՈՅԻ դէմ վճռական միջոցներ ձեռք առնելու համար Կոմինֆորմը այս պահուս կը գումարուի Լեհաստանի մէջ: Կը ծրագրուի տնտեսական սեղմ պաշարումի մը ենթարկել զայն:

Միւս կողմէ սակայն Փարիզի մէջ բանակցութիւն կը կատարուի անգլօ-ամերիկեան եւ Եուկոսլաւ ներկայացուցիչներու միջեւ, կնքելու համար առեւտրական դաշնագիր մը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

« Մայիս 28»ի դէմ, կատաղութեան նոպաներէ բռնուած մեր հակառակորդներու արգահատելի պոռչտուքներուն՝ Ֆրանսահայութիւնը տուաւ իր արժանի պատասխանը:

Բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ, ազատատենչ հայութիւնը՝ բացառիկ բազմութեամբ եւ խանդավառութեամբ տօնեց իր Ազգային Մեծագոյն Տօնը՝ Մայիս 28ը:

Հայրենասիրական այս ցոյցին մասնակցեցան ոչ թէ «քանի մը տասնեակ մոլորեալներ», ինչպէս կ'երազէր խեղկատ մոլորեալը, այլ տասնեակ հազարաւոր իրական հայրենասէրներ, մանաւանդ երիտասարդութիւնը: Անկուսակցական բազմութիւններու ներկայութիւնն ու խանդավառութիւնը « Մայիս 28 »ի հանդէսներուն, մասնակցութեամբ Դաշնակցութեան, կրկնակի նշանակութիւն ունի այս պարագային:

Պարզ ցոյց մը չէր միայն, մեր հակառակորդներու թրքաբարոյ այլանդակութիւններուն եւ ծայրայեղութիւններուն դէմ, ժողովրդական այս համակրանքը:

Գիտակցաբար կամ ոչ, իրականութիւնը այն է, որ Դաշնակցութեան անուղղայ հակառակորդները, հրապարակային քննութեան ենթարկեցին մեր չէզոք զանգուածին քաղաքական ըմբռնումները:

Անկախ իրենց բազմատեսակ եւ բազմաթիւ արտայայտութիւններէն՝ Դաշնակցութեան գոյնզգոյն հակառակորդներու հիմնական նպատակն էր « Մայիս 28»ին հակադրել «Նոյեմբեր 29»ը, իսկ Դաշնակցութիւնը՝ ներկայացնել «թշնամի» հայութեան եւ հայրենիքին:

« Պատմական իրադարձութեանց անաչառ վերլուծութիւնը մեզի կ'ըսէ, որ «Մայիս 28 »ի « աքթը պարզ միջադէպ մըն էր»: Եւ որովհետեւ այս միջադէպը ? ոչ մէկ տեւական լուծում բերած է մեր ազգային Դատին եւ կատարուած է հակառակ մեր ժողովուրդի կամքին, Փարիզի քողածածուկը կը շարունակէ.— « հետեւաբար ոչ պատմական, ո՛չ ալ իրաւական որեւէ հիմք ունին Մայիս 28ը որպէս հայկական պետութեան մը անկախութեան թուական տօնելու համար»:

Պատմական եւ իրաւական «անաչառ» այս քննութեամբ կը պարզուի, որ «Նոյեմբեր 29ին» ստեղծուած «Ս. Ս. Հայաստանի Հանրապետութիւնը 29 տարիէ ի վեր կայ եւ պիտի մնայ, որովհետեւ ան է որ մեզի բերաւ մեր ազգային ազատագրական ձգտումներու վերջնական եւ տրամաբանական լուծումը»:

Տարբեր բացատրութեամբ, այս միեւնոյն տեսակէտը կը յայտնէր Փարիզի ռամկավար բերանը՝ իր 21 Մայիսի խմբագրականով:

Անգամ մը այս եզրակացութիւններուն յանգելէ վերջ, տարօրինակ չէ, անշուշտ, երբ մեր «անաչառ» եւ «հմուտ» հակառակորդները կը յայտարարեն թէ «Մայիս 28»ը ապազգային օր է» :

Զարմանալի է սակայն, որ հակառակ իրենց կողմէն «ապացուցուած» բոլոր այս կարգի իրողութեանց, նորէն արիւն ու քրտինք կը թափեն, հայ ժողովուրդին մէջ տարածելու համար իրենց գիտելիքները :

Նոր չէ իրենց այս տագնապը, եւ ոչ ալ նորութիւն մըն է այս պայքարը: Հայաստանի խորհրդայնացումէն ի վեր պայքար կը մղուի « Մայիս 28»ի դէմ, թէ իբրեւ գաղափար եւ թէ՝ իբրեւ պատմական իրողութիւն:

Վերջին պատերազմէն ետք, առաջին երկու տարիներուն մասնաւորաբար, աւելի ուժ սրուեցաւ այս իրապէս հակազգային քարոզութեան :

Զափով մը, նպաստաւոր հող ալ կար, հայութիւնը հաշտեցնելու համար ստեղծուած նոր պայմաններուն հետ: Երբ կը կարծուէր թէ՝ Խ. Միութիւնը որոշած է պաշտպանը հանդիսանալ Հայկական Դատին: Պատրանքներու եւ յուսախաբ երազներու այդ օրերուն, ճիշդ է, որ « Մայիս 28»ի դէմ պայքարը, կորսնցուցած էր իր իմաստը:

Սէվրի դաշնագրի գործադրութեան պահանջը դրուած պարագային, ինքնին ըմբռնելի է որ ոչ այս եւ ոչ այն կողմի համար, Մայիս 28ի պայքարը ներկայ ըմբռնումով՝ կը կորսնցնէր իր գոյութեան իմաստը :

Ստեղծուած ծանօթ պայմաններուն մէջ, սովետական վարիչներու եւ իրենց արտասահմանեան մունետիկներու դիրքն էր, որ տրամաբանօրէն պէտք էր ամրապնդուէր:

Հայկ. Դատի մասին արտասահմանի հայութիւնը իր կարգին, կրնար բոլորովին հակիլ Խորհրդային իշխանութիններու ուղղութեան , մոռնալով թէ « Մայիս 28»ը եւ թէ Դաշնակցութիւնը:

Իրականութիւնը, հակառակը ցոյց տուաւ :

Աւելի ճիշդը, Մոսկուայի իրական դէմքը պահ մը ծածկուած ըլլալով հրապուրիչ դիմակի մը տակ, թովանդակ մարդկութեան հետ հայութիւնը իր կարգին կը մղուէր լաւագոյն յոյսեր սնուցանելու :

Դիմակը իր բնական դերն ունի: Ան չէ կրնար տեւականօրէն հաւատարիմ ըլլալ դիմակաւորին իսկական արտայայտութիւններուն :

Մոսկուան՝ հաւատարիմ իր աւանդական քաղաքականութեան, շատ շուտ վարժուեցաւ առանց դիմակի մօտենալ Հայկ. Դատին :

Մոռցուեցան հայկական պահանջները՝ ամէնէն առաջ Թուրքիայէն :

Այլեւս լուռ են հեղինակաւոր բերանները՝ բացի Հայոց ապաքաղաքական հայրապետէն, որ դեռ կը փորձէ յուսադրել իր հօտը՝ ապագայ յոյսերով :

Ի տես այսքան պարզ եւ, ինչու չէ՞, փիրապէս ողբալի իրականութեան, հայութիւնը չէր կրնար հանդուրժել այն բոլոր քնարեր օրօրներուն, որ կրկնուեցան տարիներ շարունակ, Մոսկուայի վարպետ դաշնաւորումով:

« Մայիս 28»ի առթիւ, իր ցոյց տուած վճռական կեցուածքով, հայութիւնը իր պատասխանը տուաւ մեր ննդամիտ հակառակորդներուն:

Իբրեւ տրամաբանական եզրակացութեան այս քայլին, ան միաժամանակ անգամ մը եւս հաստատեց, որ «Մայիս 28»ը Ազգային Օր է, հակառակ ապազգայնացած խառնիճաղանճին վայրահաչութեանց:

Ժողովրդական այս վճիռը, ունի իր տարբեր նշանակութիւնն ալ , որուն կ'անդրադառնանք յաջորդով :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Կ'երթան եւ կը զղջան

ԽՄԲ.— 5 - 6 ամիս առաջ Հալէպէն Հարաւ. Ամերիկա գաղթած բնտանիքէ մըն է որ կը պատմէ.

— « Մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք, որոնք գունդագունդ կը գաղթեն Հարաւ. Ամերիկա: Ամէն շաբաթ 40—50 հոգի կը հասնին այս երկիրները: Զանազան ազգերէ, եւ բոլորն ալ մեծ լաւատեսութիւններով: Անանք ազգականներ ունին, որոնք «խոստացած են աջակցիլ, դրամագլուխ տրամադրել, դիւրութիւններ ընծայել», ուրիշներ գրաւական ստացած են «պատրաստ գործի մը ըծուելու». շատեր համոզուած են՝ թէ իրենց դերպանի դրամով պիտի յաջողին հլաւ դիրքերու տիրանալ. առնուազն տանելի կեանք մը ապրիլ», եւայլն, եւայլն: Մեծ թիւ մը կը կազմեն նաեւ անոնք, որոնք աշխատանքի արհեստաւոր դասակարգի կը պատկանին եւ կը յուսան անգործութեան մտահոգութենէն փրկուիլ միանգամընդմիշտ՝ աշխատող բազուկներու կարօտ այդ երկիրներուն մէջ :

«Այս բոլոր դասակարգերն ալ վստահ թող ըլլան, թէ անդարմանելի յուսախաբութեան եւ հիասթափութեանց պիտի ենթարկուին եւ նիւթապէս , եւ բարոյապէս: Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ըսեմ՝ թէ այսպիսիներու կողմէ երազուած ոչ տնտեսական, ոչ ընկերային եւ ոչ ալ բարոյական պայմանները գոյութիւն ունին այդ երկիրներուն մէջ: Անոնք, նոյնիսկ, որոնք կ'օգտուէին այդ պետութիւններու ընձեռած դիւրութիւններէն, կ'ապրին շատ աւելի խեղճուկ ու արգահատելի կեանք մը՝ քան ինչ որ կ'ապրէին իրենց երկիրներուն մէջ: Ես տեսայ Ֆրանսայէն, Յունաստանէն եւ մասնաւորաբար Սուրիա — Լիբանանէն գաղթողներ, որոնք բառին իսկական առումով իրենց գլուխը պատին կը զարնեն: Յունաստանէն ծանօթ վաճառական մը (կուտայ անունը) յայտնեց ինծի, թէ կը նախընտրէ իր երկրին քաղաքական եւ տնտեսական անստոյգ պայմաններուն մէջ ապրիլ, քան Հարաւային Ամերիկայի երկիրներէն որեւէ մէկուն մէջ: Եւ վերադարձաւ ինծի հետ :

« Նոյն ձեւով վերադառնալու տրամադիր են մեկնողներու 99 առ հարիւրը, եւ եթէ չեն դառնար կամ չեն յաջողած դառնալ՝ ճանապարհածախսի չգոյութիւնն է պատճառը: Անոնց մեծամասնութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկած է, այս երկիրներուն մէջ, իր տունն ու տեղը, իր գործն ու տարիներու տնտեսութիւնը: Այս կերպով գոյացուած գումարները չուառով հալած են օտար միջավայրի մէջ, որովհետեւ, —ինչպէս ըսի — այնտեղ շատ աւելի աննպաստ են աշխատանքի թէ ապրուստի պայմանները, անկախ տարբեր մարզերու վրայ գոյութիւն ունեցող խորթ պայմաններէ :

« Հարաւ. Ամերիկայի պետութեանց կարգադրութեամբ մեկնող արհեստաւորներ, աշխատաւորներ եւ մանաւանդ երկրագործներ, յայտնեցին ինծի թէ իրենց սահմանափակ աշխատանքով շատ աւելի տանելի կեանք կ'ապրէին Մերձ. Արեւելքի եւ Եւրոպայի մէջ: Տեսայ բազմաթիւ ծանօթներ, որոնք ունեւորներ եւ գործի տէր մարդիկ էին հոս, բայց հոն երկրորդական եւ երրորդական աշխատանքներ միայն յաջողած են գտնել՝ հազարումէկ դժուարութիւններով : Ինչպէս ըսի, 99 — 100 մեծամասնութիւնը կ'աշխատի իր... վերադարձի գումարը հայթայթելու համար: Մեծահարուստներ իսկ, որոնք հսկայական գումարներով գաղթած են, դժգոհ են իրենց կեանքէն եւ ապրուստի պայմաններէն:

« Իմ թելադրութիւնս, մեկնելու տրամադիր հայրենակիցներու հետեւեալն է.— Նստիլ իրենց տեղը. ջնջել իրենց մտքերէն մեկնելու ամէն բաղձանք եւ ծրագիր, եթէ չեն ուզեր թշուառութեան դուռը ափ առնել: Ինքնախաբէութեան մը մէջ են անոնք, բոլորն ալ: Հոն հասնելէ վերջ ամէն զղջում՝ որեւէ դարման չէ. օգուտ չունի: Մենք ցնցուեցանք նիւթապէս եւ բարոյապէս. չենք ուզեր որ ենթարկուին մեր զրկանքներուն »:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ տնտեսութեան վերականգման եւ զարգացման համար Խորհրդային Միութիւնը հրապարակ հանած էր 20 միլիառ ռուբլիի փոխառութիւն մը որ մեծ ուրախութեամբ ընդունուած է Ս. Հայաստանի աշխատաւորներուն կողմէ: Ինչպէս ամբողջ Խորհրդային Միութեան, նոյնպէս Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած են մեծ միթինկներ, ողջունելու համար սովետ կառավարութեան որոշումները, նկատելով որ փոխառութիւնը կը նպաստէ հայրենիքին տնտեսական զարգացման եւ ժողովուրդի նիւթական բարելաւման: Անոնք մէկ մարդու պէս մասնակցեցան արձանագրութեանց: Երեւանի «Մոլոթով» պետական համալսարանի դասախօսները՝ ուսանողները եւ վարչա-տնտեսական կազմը արձանագրուեցան 1.200.000 ռուբլի: Բժշկական կաճառի Փրոֆ. Երանիկ Մանուկեան եւ Հայկ. ակադեմիայի նախագահ անդամ Վիքթոր Համբարձումեան մասնակցեցան երկու ամսուայ աշխատավարձքով: Արտաշատի շրջանի աշխատաւորները եւ կոլխոզնիկները 5.130.000 ռուբլի: Ինքնաշարժներու Նորոգման գործարանի աշխատաւորները՝ մէկ ժամուան մէջ արձանագրուեցան 315.000 ռուբլի: Կիրովեանի շրջանի աշխատաւորները երկու ժամուան մէջ 15 միլիոն ռուբլի: Մինչեւ Մայիս հինգ Երեւան 108 առ հարիւր, իսկ Լենինական 111 առ հարիւր արձանագրուած են :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ կենսաբանական — Քիմիական բաժնի վարիչ կենսաբան Մկրտիչ Տէր Կարապետեան 1946ին Ֆրանսայէն Հայաստան վերադարձած էր: Իր փափաքով կենսա-քիմիական բաժին մը շինուած է, որ 300 քառ. քիլոմեթր տեղ կը գրաւէ եւ օժտուած է բոլոր յարմարութիւններով: Ծախսուած է մէկ միլիոն ռուբլի: Մ.Տէր Կարապետեանի ուսումնասիրութիւններէն երեքը յանձնուած են տպագրութեան, որոնցմէ մէկը լոյս պիտի տեսնէ մօտերս: Իր արժանիքներուն համար Երեւանի Կիրովեանի աշխատաւորութիւնը զինք ընտրած է Երեւանի քաղաքային սովետի պատուիրակ: (Սով. Հայաստան)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է ընկեր Ստեփան Գարակէօզեան, 36 տարեկան: 1935էն ի վեր նուիրած էր ազգ. գործին, 14 տարի շարունակ ծառայելով ազգին իբր ուսուցիչ եւ գործիչ: Իր շունչով ազգ. կրթութիւնն ստացած են հարիւրաւոր աշակերտներ, դաստիարակուած տասնեակներով պատանիներ եւ բազմաթիւ կուսակցականներ: 1937էն մինչեւ մահը կը պաշտօնավարէր Մարաշի Ազգային վարժարանին մէջ, միանգամայն վարելով ազգ. պատասխանատու պաշտօններ: Եղած է շրջանին Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման կոմիտէութեան գործօն անդամ եւ ղեկավարը, Քրիստափոր պատանեկան Միութեան վարիչներէն մէկը, Հ. Մ. Ը.ի տեղական վարչութեան անդամ: Պէյրութի հայ ուսուցչական Միութեան առաջին հիմնադիրներէն է: Եղած է հոգաբարձու եւ Թաղ. Խորհուրդի անդամ: Իր կորուստը մեծ բաց մը կը թողու Անդր Նահարի մեր ազգային ու կրթական գործին մէջ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Բոլորը կուլային անոր եռագոյնով ծածկուած դագաղին առջեւ: 71 ծաղկեպսակներ եւ ծաղկեխաչեր զետեղուած էին անոր դագաղին վրայ: Ի նշան սուգի փակուեցան Անդր Նահարի բոլոր խանութները, ինչպէս եւ Նոր Մարաշի եւ Նոր Սիսի Լուսինեան Ազգ. վարժարանները:

ԹՐԻՓՈԼԻ (Լիբանան)— Օգն. Խաչի վարչութիւնը մասնաւոր եռանդով յառաջ կը տանի իր աշխատանքները, օգնելով աղքատներուն, տեւական հոգածութիւն ընծայելով աղքատ չքաւոր ուսանողներու: Կ'աշխատին 80 անդամուհիներու թիւը 100ի բարձրացնել: Օգն. Խաչը 15 տարիէ ի վեր կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Օգն. Խաչին կողքին կայ «Արծուիկ Խորհուրդը» որ իր

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Աննախընթաց էր, «Մայիս 28»ի յաղթական հերոսամարտին 31րդ տարեդարձը որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ իրիկուն, հայկական դպրոցի սրահին մէջ։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, որ ներկաներու կողմէ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։ Կը նախագահէր ընկեր Ս. Ընտրիկեան, որուն գրաւոր ճառը ամփոփուած հետեւեալ բովանդակութիւնը ունէր։

«Ապրիլին այս ժողովուրդը արիւնի եւ արցունքի մէջ խեղդել ուզեցին, բայց չյաջողեցան։ Վասնզի որբերու այս սերունդը, իր հաւատարիմ ուխտաւորներով, վերստին ոտքի ելաւ, այս անգամ Ազգ դառնալու վճռականութեամբ եւ օրհասական պայքարէն յետոյ, մեծ յաղթանակը տարաւ։ Մոխիրներու մէջէն կայծկլտաց Ազատութեան եւ անկախութեան արշալոյսը, Մայիս 28ին։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր, Նոր Սերունդը ազգային խմբերգներով սրահը կը թնդացնէր։ Մեր շնորհալի օրիորդները Ովաննա Փոչոյեան եւ Հռիփսիմէ Ընտրիկեան, իրենց քաղցրաձայն մեներգներով աւելի փայլ տուին հանդէսին։ Յաջող արտասանութիւններ ըրին, Րաֆֆի Մարգարեան, Խ. Վչտունիի «Մայիս 28ը», Ս. Գույումճեան «Հէյ ջան հայրենիք», Տ. Աղաւնուրեան Սիամանթոյի «Տարօնի համար», Օրիորդներ Յուսաբեր Փոչոյեան Ահարոնի «Խաղաղութիւնը», Արմենուհի Ընտրիկեան Վարուժանի «Նաւասարդեան տօներ», փոքրիկներ Մարգարեան, Սարգիսեան եւ ուրիշներ։

Յանուն տեղւոյս Վարուժան կոմիտէին խօսեցաւ ընկեր Արմենակ Գույումճեան, իր հակիրճ, բայց խանդավառ քանի մը խօսքերը ծափերով ընդունուեցան։

Պատանի Քերովբէ Ջութակի վրայ նուագեց քանի մը կտորներ։

Ահա խօսելու կը հրաւիրուի մեր օրուան բանախօսը, ընկեր Յովիկ Եղիազարեան որուն քառասուն վայրկեան տեւող խանդավառ ճառէն կ'ընեմ հետեւեալ մէջբերումները.— «Հայեր, ես չեմ մոռնար մեր անմահ բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժանի գեղեցիկ մէկբանաստեղծութիւնը,«Յաղթանակի գիշերն է այս տօնական... հարս, եղ լեցուր ճրրագին»։

Ես կ'ըսեմ ձեզի «Յաղթանակի գիշերն է այս տօնական, հայ ժողովուրդ ճրագդ վառէ, որով-

---

50 արծուիկներով գաղութին պարծանքն է։

Այս տարուան Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմուած է երիտասարդ եւ եռանդուն եղբայրներէ։ Միութիւնը 21 տարուան կեանք ունի Թրիփոլիի մէջ։ Իր կողքին կայ հակառա խորհուրդը»։ Ութ տարիէ ի վեր կը գործէ կիրակնօրեայ Մալ Էլիաս վարժարանը միւս վարժարաններուն կողքին Ջնուպարեան եւ Խրիմեան ազգ. վարժարաններ)։ Այս վարժարանին հիմը դրուած է Սահակ եւ Բաբկէն կաթողիկոսներու կողմէ։

հետեւ Մայիս 28ը ամենամեծ տօներէն մէկն է յաղթանակի։ Մեր ժողովուրդին համար, պատմութեան մէջ եզակի։Ընկերոջ գեղեցիկ ճառը ափսոս որ կարելի չէ ամբողջապէս տալ։ Շրջականերէն եկած հիւրերուն հետ թոլորուեցանք սեղաններու շուրջը եւ խանդավառ տրամադրութեամբ տօնեցինք մեր ազգային անկախութեան տարեդարձը։

Գաւթուկ մը աճուրդի դրուելով, շահեցաւ Նոր Սերնդական Մկրտիչ Դաւիթեան։

Առաւօտեան լոյսը արդէն ճեղքուած էր, երբ «Յառաջ նահատակ» խմբերգով մեր հանդէսը փակուեցաւ։— Տարագիրեան

★

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Քեռի» խումբի մկրտութեան առթիւ կազմակերպուած խնճոյքը տեղի ունեցաւ Յունիս 4ի գիշերը, ընկեր Յարութիւն Գոյաճեանի բնակարանին մէջ։ Հրաւիրուած էր նաեւ Կապոյտ Խաչը։ Այս առթիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գովքը հիւսեցին ընկերներ Քիրէճեան, Յ. Կոշկակարեան, Լ. Զիլինկիրեան, Ս. Գիլալեան եւ Տիկին Կոշկակարեան։ Ընկեր Թաթուլը, Անդրանիկի զինուորներէն, իրենց մարտական կեանքէն դրուագ մը պատմեց։ «Քեռի» խումբին կնքահայր նշանակուեցաւ ընկեր Յարութիւն Գոյաճեան։ Մկրտութեան առթիւ սրտաբուխ նուէրներէն գոյացաւ 6200 Ֆր.։ Երգեցին ընկերներ, Աւետիս Գարսամեան, Սուրէն Գասապեան, Մարտիրոս Քարլանեան, Տիկիններ Լուսին Քիրէճեան, Մառի Զիլինկիրեան, Ն. Շէհիրլեան, Օր. Կոշկակարեան եւ Հերմինէ Սապոնճեան։ Յարակից սրահին մէջ տեղի ունեցան հայկական եւ ֆրանսական պարեր եւ երգեր։ Դեռ 15 օր առաջ էր որ մեր կազմը խումբէն ենթակոմիտէութեան բարձրացաւ, ընկերներու թիւը կրկնապատկուած ըլլալով։ Այսպէս ամէն տեղ նոր ճիւղեր կ'արձակէ Դաշնակցութիւնը, անզօր կատաղութեան մատնելով ծանօթ խառնիճաղանճը։ Խնճոյքը վերջացաւ առտուան ժամը 4.30ին։— Արմէնեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի եղանակի վերջին բարեկամական մրցումը տեղի ունեցաւ ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին դաշտին վրայ։

Բազմաթիւ մարզասէրներ ներկայ էին։ Բացումը կատարեցին minime եւ Cadet խումբերը։ Նախ Մարսէյլ դաշտ կը մտնէ բուռն ծափերու տակ, յետոյ Ալֆորվիլի խումբը։ Խաղին դատաւորն է պարոն Camelle, Փարիզի Ligueին լաւագոյն դատաւորներէն։

Մրցումը հազիւ սկսած Մարսէյլ կ'անցնի յարձակողականի։ Խաղը շատ արագ է։

Ի վերջոյ Ալֆորվիլն ալ կը սկսի յարձակիլ, որ առիթ կ'ընծայէ գնահատելՄարսէյլիբերդապահը։

Ա. կիսախաղին Մարսէյլ կը շահի նշանակէտ մը շնորհիւ իր գեղեցիկ passeերուն։ Երկրորդ կիսախաղին Մարսէյլ եւ Ալֆորվիլ փոփոխութիւններ ըրած էին իրենց խումբերուն կազմին մէջ։

Այս անգամ տիրապետելու կարգը Ալֆորվիլինն էր, որ ուժգնօրէն սկսաւ յարձակիլ։

Քանի մը cornerներ մնացին ապարդիւն, շնորհիւ Մարսէյլի մարզիկներու պաշտպանողական գիծին, բայց այդքան յարձակումներ վարձատրուեցան եւ Ալֆորվիլցիք նշանակեցին երկրորդ կէտ մը։

Քանի մը յարձակումներ եւս որոնք միշտ Մարսէյլի գեղեցիկ դիմադրութեան հանդիպած էին։ Խաղը վերջացաւ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով 2—1։

Խաղէնվերջ պաշտօնական դատաւորը եկաւ շնորհաւորել մեր մարզիկները «Զիս պէտք չէ շնորհաւորել, որպէս լաւ դատաւոր։ Դուք էք որ լաւ մարզիկներ էք եւ շնորհիւ ձեզի է որ պաշտօնս պարզ ու յստակ եղաւ»։

Խաղէն վերջ բարեկամական սիրալիր եւ զուարթ հանդիպում մըն ալ ունեցան երկու խումբերը սեղաններուն շուրջ։

★ Այս առթիւ մեր երիտասարդ մարզիկներու խումբը կը թուէ եղանակին կատարած իր խումբերուն բոլոր մրցումներուն արդիւնքը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները։Իրենց 5 խումբերէն 3ը կ'ըլլան Ա., չորրորդը երկրորդ։ Ասիկա մարզական լաւագոյն արդիւնքն է զոր կրնային ունենալ։ Իսկ իրենց բարոյական շահը անչափելի է, թէ հայ անունը հպարտութեամբ կը պտտցնեն օտար մարզադաշտերու վրայ եւ թէ հայ պատանիներուն կը ներշնչեն ազգային հպարտութեան եւ հայու ոգի։

Կոչ կ'ընեն մարզասէր հասարակութեան եւ առ հասարակ հայկական արժէքներու գիտակից իրենց հայրենակիցներուն որ հետաքրքրուին իրենցմով եւ իրենց ջերմ քաջալերութեան զօրավիգ հանդիսանան Ալֆորվիլի խումբին։

Գ. Ուզունեան

ԹՈՒՐՔ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ ՈՐ ԳՈՒԼՊԱՆԵՐՈՎ ԿԸ ՊՏՏԻ

Անգարայի Ազգ. ժողովին մէկ նստին մէջ տարօրինակ դէպք մը պատահած է։ Նիյտէի երեսփոխան Իպրահիմ Րէֆիք Սօյէր վիճաբանութեան ընթացքին կօշիկները հանած է եւ բարապան մը կանչելով ներկելու ղրկած։ Ունկնդիրներն ու լրագրողները զարմանքով տեսած են այս անփութութիւնը Ազգ. ժողովին մէջ։ Պահ մը վերջ երեսփոխանը ելած է տեղէն եւ գուլպաներով պար[illegible]ալով դուրս ելած եւ դարձեալ գուլպաներով վերադարձած է իր տեղը։ Պահ մը վերջ բարապանը վերադարձած է երեսփոխանին կօշիկները բռնած, Իպրահիմ Սօյէր ներկին դրամը ճարած է եւ հագած կօշիկները։ Միայն թէ կօշիկին մէկը լաւ կը փայլէր, իսկ միւսը փայլեցնելու ատեն չէր մնացած, կը պատմէ պոլսական թերթ մը։

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Ալպանիոյ փոխ վարչապետ, Քոչի, ամբաստանուած ըլլալով թէ կը գործակցէր մարէշալ Թիթոյի, անոր իշխանութեան ենթարկելու համար երկիրը։ Քաղաք. Բիւրոյին նախագահը, Քրիսթու, դատապարտուեցաւ քսան տարի բանտարկութեան։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

— Պետրովի համար կարեւորը կռիւն է, ուր էլ լինի դա։ Բաւ է, որ ինք անարգել կարողանայ գործադրել իր ռազմավարութիւնը։ Կռուի համար ծնած մարդ է։ Կռիւը նրա համար սնունդ է։ Եթէ կռիւ ու յեղափոխութիւն չլինէր, ի՞նչ կը լինէր նրա ճակատագիրը։ Չգիտեմ, ասաց ինձ Ջերնինը։

Մերոնց հաղորդեցի քաղած բոլոր տեղեկութիւններս։ Երբ Մուրատը լսեց Ջերնինի յայտնութիւնները, դարձաւ Սեպուհին եւ ասաց.

— Չասացի՞ քեզ որ այս մարդուց «խափիխ խուփիխ»ի հոտ է գալիս։Տակը փուտ չլինէր, մեծ մեծ չէր ջարդեր։

Պետրովը պահանջում էր սաղմ իսկ չունեցող «ռազմայեղափոխական» հայ գունդի համար անմիջապէս մի հրամանատար նշանակել։ Մերոնք պնդում էին, որ նախ գունդի կազմակերպութիւնը սկսի եւ ապա միայն զբաղինք այդ հարցով։ Կամակոր եւ շռնդամոլ Գ. Պետրովը անզիջօրէն յամառում էր իր առաջարկին վրայ։ Ոչ Մուրատը եւ ոչ էլ Սեպուհը յօժարում էին ստանձնել այդ թէական պաշտօնը։ Խորքին մէջ, հրամանատարութեան նախընտրութեան վէճը բանաւոր ու համոզկեր պատճառաբանութեան վրայ հիմնուած չէր։ Երկուքին էլ մերժումը ոչ շինծու նազանք էր եւ ոչ էլ պատասխանատուութիւնից խուսափելու մի ճիգ։

Սեպուհը անկեղծօրէն համոզուած էր, որ Մուրատը՝ իբրեւ ռազմական հեղինակութիւն՝ ամէնից հմուտ եւ ձեռնահաս մարտիկն էր։ Բազմազան յիշատակութիւններ էր անում մեր յեղափոխական կռուի դրուագներից, ուր Մուրատը իր հանճարեղ միջոցներով կարողացել էր անհնար ու յուսահատ կացութիւններից ճողոպրել, կամ թշնամին ափիբերան անակնկալի մատնել։ Անկեղծութեան մի սրտառուչ սրտադեղումով յայտնում էր, թէ ուր Մուրատն է, այնտեղ ինք կարող էր միայն նրա յարմարագոյն օգնականը լինել։

Մուրատի մերժումը սոսկական կամ ձեւական դժկամութիւն չէր, այլ անմիջական ու բացորոշ հրաժարում։ Մուրատ իր ռազմավարական ու վարչական արժէքը համեստօրէն ուրացողը չէր։ Թրծուած էր կեանքի ամէնէն դժխեմ, հիւծիչ ու գեհենական թոհուբոհի մէջ։ Ինչ դերբուկ ու անել ճամբաներ էր հարթել ու ինչ դաւադիր ծուղակներից հեշտօրէն պրծել։ Ու այս բոլորը՝ շնորհիւ իր արտակարգ վճռականութեան, խորաթափանց ըմբռնողութեան ու հնարամիտ ռազմավարութեան։

Գունդ կազմելու գաղափարը խորշանք էր ազդում Մուրատին, մանաւանդ «ռազմայեղափոխական գունդ»։ Իմ տեղեկութիւններից յետոյ, մի այլ տեսակցութեան ժամանակ, երբ հարց ու փորձով մաղեց Պետրովի հոգին, այլեւս իր հաւատքը վերցրեց Սովետներից։ Բոլոր փաստարկումներին, որ Սեպուհն էր անընդհատ հրամցընում Մուրատի սկեպտիկ ու ժխտական վերաբերումը փոխելու համար, Մուրատը մի յանկերգ ունէր իբր պատասխան.

— Բոլշեւիկների պարանով հոր չեմ մտնի։

Օրերը անցնում էին ունայն ու ապարդիւն։ Միակ ակներեւ գործը, որ Պետրովը կատարեց, դա էլ վկայագիրն էր, որ տուաւ թէՄուրատին եւ թէ Սեպուհին. երբ վկայագիրը թարգմանեցի, ուր ասուած էր, «Դանօ սիէօ Մուրատու գէնրալու արմեանսկավօ նարոդա», այսինքն «տրւում է այս՝ հայ ժողովուրդի հերոս Մուրատին», ու ապա ծաղելով իրեն երկարեցի, դէմքըդարձրեց, մերժեցանել ու ասաց, որ Սեպուհին յանձնեմ այդ։

Ափսոսում էր Մուրատը, որ Գրիգորի ու Վահագնի հետ միասին չմեկնեցինք Բագու։ Ի՞նչ կարիք ունէինք այսքան ժամանակ տնտնալու։ Նա չէր վարանում անողոք քննադատութեան, մտրակումի ենթարկելու մեր անմտութիւնն ու կարճատեսութիւնը։ Ինչքան յիմարութիւն էր Սովետների վրայ յոյս դնել եւ նրանցից զինական ու զինուորական օժանդակութիւն պահանջել։

— Սեպուհ, բոլշեւիկը քեզ զէնք կը տա՞յ, որ առնես տանես, երբ ինք զէնքի պէտք ունի։ Անօթիէն հաց կ'ուզուի՞։

Գ. Պետրովը առատօրէն մեզ բաշխում էր փայլուն յոյսեր եւ գողտրիկ ու թովիչ խոստումներ։ Յապաղումի ու ձգձգումի ենթարկւում էին անգամ կազմակերպական նախնական ու նախապատրաստական աշխատանքները։

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ խիստ ծանուցագիր մը ստացած է ամերիկեան կառավարութենէն, որ կը պահանջէ ոչ միայն փութացնել արաբ փախստականներուն տեղաւորման խնդիրը, այլեւ ընդունիլ Երուսաղէմի միջազգայնացման ծրագիրը: Թերթերը դիտել կու տան թէ առաջին անգամ է որ այսքան խիստ ծանուցագիր մը կ'ուղղուի նորակազմ պետութեան: Իսրայէլ հաշտարար պատասխան մը տուած է եւ կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել բանակցութիւններով: Անգլիա եւս կը պահանջէ որ Իսրայէլ ընդունի այն արաբ տարագիրները որոնք իրենց տեղերը վերադառնալ կ'ուզեն: Միեւնոյն ատեն կը մերժէ Հրեաներու պահանջները Երուսաղէմի եւ Արեւմտեան Գալիլիոյ վրայ:

176 ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ եւ 100 փաստաբան կը դատուէին ապաժի օր պատմական 16րդ ատեանին առջեւ, վիժումի խնդիրներու պատճառով: Գլխաւոր ամբաստանեալներէն էին տոքթ. Բոպէր Ժէօտօն եւ մանկաբարձուհի մը Տիկին Փիրմանտա: Նախագահը կը հարցնէր այդ կիներուն եւ աղջիկներուն, թէ ով տուած է բժիշկին հասցէն, ինչ վճարած են եւ ինչո՞ւ վիժումի դիմած են: Պատասխաններ՝ թշուառութիւն, ընտանեկան անհամաձայնութիւն եւայլն: Բայց այս բոլոր վիժումներուն իսկական հեղինակն էր տոքթ. Փոթըրա որ 5000էն մինչեւ 30.000 կ'առնէր վիժումի մը համար. ձերբակալուած եւ բանտին մէջ մեռած էր: Այժմու ամբաստանեալ Ժէօտոնն էր որ յաճախորդները կը հայթայթէր, իսկ մանկաբարձուհին կ'օժանդակէր բժիշկին:

ԳԱՆՁ մը գտնուեցաւ Հավրի մէջ, երբ գործաւորները կը փորէին հացագործի մը շէնքին բակը: Հողէ աման մը հանուեցան 250 նափոլէոն, ինչպէս նաեւ իտալական ու պելժ ոսկեդրամներ: Գանձը քաղաքապետարան փոխադրուեցաւ:

ՃՇՐԱԳՈՐԾ ԿԻՆ ՄԸ — Փոյի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Մառի Ժամպրաք անուն 57 տարեկան կին մը որ թունաւորած էր հողատէրի մը երեք շուները, մարդուն դէմ ատելութիւն ունենալով ժառանգական խնդրի մը համար: Ոստիկանութիւնը կասկածելով որ այս կինը կրնայ մարդիկ ալ սպաննած ըլլալ, խիստ քննութեան մը ձեռնարկեց եւ տեսաւ որ տարիներու ընթացքին անոր երկու ամուսինները, իր մէկ աղջիկը, ծեր ամուսինները մեռած են խորհրդաւոր պարագաներու տակ:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՔՈՄԻՍԷՐ մը Ժիւլ Փիքար, Լիոնի մէջ, 1944ին Գերմաններէն հալածուող Հրեայի մը կողմէ պահելու համար կը ստանայ մեծաքանակ ոսկի որ կ'արժէր 30 միլիոն ֆրանք: Հրեան վերադարձին կը պահանջէ, բայց քոմիսէրը կ'ըսէ թէ գողցուած է գանձը: Եւ սակայն կը հաստատուի թէ ոսկիներուն մէկ մասը պահուած էր Գերմանիոյ մէջ, Տիկին Փիքարի կողմէ: Փիքար (72 տարեկան), եւ կինը ձերբակալուեցան:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել այն գողերու խումբը որ դրամարկղները կը խորտակէր: Գլխաւորն էր Փարատի փողոց 201 թիւը բնակող նախկին սափրիչ Րոժէ Պարպիէ, որուն տունէն, գաղտնի դարակներու մէջէն գտնուեցան բազմաթիւ զէնքերու եւ գողի գործիքներու հետ 100 քիլօ կարագ, 130 քիլօ խոզեղէն, 50 քիլօ սուրճ եւայլն, բոլորը 400.000 ֆր. արժէքով: Ձերբակալուեցան նաեւ իր երկու ընկերները Մորկէ եւ Լիպէրաթօրէ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ 12 հոգի վիրաւորուեցան ուրբաթ օր, երբեւ հետեւանք Լիբանանի անկախութեան հոսանքին եւ Սուրիոյ հետ միացման կուսակից խմբակցութեան միջեւ ծագած վիճաբանութեան մը: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ այսուհետեւ զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի ստանան Անգլիայէն: Զինամթերքի հայթայթումը արգիլուած էր Պաղեստինի պատերազմին պատճառով, համաձայն Ապահովութեան Խորհուրդի որոշման (1948 Մայիս):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Պանեօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը տօնէ «Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 2 rue Condorcetի սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան: Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ: Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 Ֆրանք:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս շաբաթ ժամը 3ին, Սասունցիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր-ընկերուհիները: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԳՈՐՏՈՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սեբաստիի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Կ'երգէ Նոր Սեբաստիի երգչախումբը դպրոցի աշակերտներով, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն:
Մուտքը ազատ է:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սեբաստիի կողմէ, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի: Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՅՐԸ» (մէկ պատկեր):

Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սեբաստիի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ:

Եւրոպական պարեր նուագախումբով: Մատչելի պիւֆէ: Մուտք 50 Ֆրանք

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ԴՈՒՐԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ: Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԻՐԱՆԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր: Ոչ աճուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն: Ամէնքը տեղւոյն վրայ:

Թատերական ներկայացում

Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի «ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ» քրքջալից զաւեշտը, երեք արար: Ղեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի ու սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Ժիրայր Պառաւեանի եւ Աւագ Լուսարեանի, ինչպէս նաև ընկերուհիներ Ա. Պօյաճեանի եւ Ա. Առաքելեանի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին - Պայլը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի վարժարանի «Մատակարար Մարմնի» կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր հայրենակիցները: Մուտքը ազատ է:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի դպրոց սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներու կողմէ: Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած ջութակահար Պ. Ս. Զէօրէքճեանի, կովկասեան տարազով պիտի պարէ Օր. Փենարիկ Զորպաճեան: «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔ» Պօմոնի թեւիկներու կողմէ, որոնց սրինգով կ'ընկերանայ Պ. Սիմէոն Շիշմանեան: «Շանթ» թատերախումբը կը ներկայացնէ «ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» հայկական ուրախ օփերէթ:

ՅՈՒՇԱՏԻՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին: Դասախօս ընկեր Վ. Պարոնվարդեան: Նիւթ՝ «Արամ իր կեանքը եւ գործը»:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G. սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Փրատոյի Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը Ֆրանսայէն կամ Արտասահմանէն կը փնտռէ ֆրանսերէն գիտցող եւ զարգացած քահանայ մը կամ քահանայացու մը: Անձամբ կամ նամակով դիմել եկեղեցիին վարչութեան, 339, Ավընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ, Ֆրանսա: Հեռախօսի թիւ՝ Փրատօ 84.70: (Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11, 4 rue Greuze, métro Trocadéro:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը, 17 Յուլիսին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue D[illegible]mesme – (13)
Le Gérant : A. [illegible]

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 16 JUIN 1949 Հինգշաբթի 16 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5873-Նոր շրջան Թիւ 1284

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՄԱՏԱԽԻԼՆԵՐԸ

Ամէն պատերազմէ վերջ մէջտեղ կուգայ գաղթականներու հարց մը :

Համաշխարհային առաջին պատերազմը գաղթական դարձուց Հայերն ու Ռուսերը, որոնք Թրքական եւ բոլշեւիկեան հալածանքներէն փախչելով ապաստանեցան զանազան երկիրներ :

Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր պաշտպանութեան տակ առաւ զանոնք, ստեղծելով Նանսէնի անձնագիր դրասենեակը եւ մեզ դարձնելով «Նանսէնեան գաղթականներ» : Ազգերու Դաշնակցութիւնը այլեւս պատմութեան կը պատկանի. սակայն կան ու կը մնան հայ եւ ռուս գաղթականները, որոնք կը շարունակեն ճանչցուիլ իբրեւ «Նանսէնեան», կը ճամբորդեն «Նանսէնեան» անցագրով եւ իրենց ինքնութեան թուղթի նորոգութեան առթիւ կը վճարեն «Նանսէնեան դրոշմանիշ»երու փոխարժէքը :

Հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութեան տեղ այժմ հին գաղթականները կը վայելենք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հովանաւորութիւնը եւ մեր Գաղթականական Գրասենեակը (Օֆիս) կապուած է Գաղթականաց Միջազգային Կազմակերպութեան (Organisation Internationale pour les Réfugiés, կրճատեալ՝ OIR.) :

Այս կազմակերպութիւնն է, որ կը զբաղի նաեւ, ու մասնաւորապէս, Եւրոպայի նոր գաղթականներով, որոնք ծանօթ են DisplacedPersons(D.P.) անունով : Ասոնք վերջին պատերազմին հետեւանքով իրենց տունէն, տեղէն ելած կամ հանուած են ուրիշ տեղ փոխադրուած մարդիկն են, այլ խօսքով արմատախիլներ :

Երբ 1945ի Մայիս 8ին պատերազմը վերջացաւ, «Մեծ Գերմանիոյ» հողամասերուն վրայ կը գտնուէին շուրջ 16 միլիոն «տեղափոխուած մարդիկ» : Բազմաթիւ դասակարգերու կը բաժնուէին ասոնք.— դաշնակից բանակներու զինուորներ, որոնք պատերազմի ընթացքին գերի ինկած էին Գերմաններուն ձեռքը, քաղաքական աքսորեալներ, կեդրոնացման ճամբարները գտնուող Հրեաներ, աշխատելու համար զբաւեալ զանազան երկիրներու համար Գերմանիա գացող կամաւորներ, բռնի աշխատանքի տարուածներ, քաղաքային արգելափակեալներ, արեւելեան երկիրներէ, Պալթեան հանրապետութիւններէն, Ուկրայինայէն եւ այլ վայրերէ նահանջող գերման բանակին հետ փախչողներ, եւայլն :

Այս 16 միլիոնի մեծագոյն մասը 1945ի ընթացքին Գերմանիայէն հեռացաւ : Գերմներէն եւ աշխատաւորներէն շատեր նախ քան Զինադադարի կնքումը, ապատագրեալ հողամասերէն հետզհետէ իրենց երկիրները վերադարձան Դաշնակից յաղթական բանակներու օժանդակութեամբ :

1946ին եւ 1947ին դէպի հայրենիք վերադարձը դանդաղեցաւ այլեւս : Բայց տակաւին մէկ միլիոն մարդ մնացած էր 1947 Յուլիսին Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ :

Գաղթականաց Միջազգային Կազմակերպութիւնն է որ ստանձնեց ասոնց խնամատարութիւնը, աջակցութեամբ բազմաթիւ պետութիւններու, մանաւանդ Միացեալ Նահանգներուն, որ նիւթական հոգի մեծագոյն բաժինը իր վրայ առած է :

1947 Յուլիսէն մինչեւ 1948 Յունիս՝ մէկ տարուան ընթացքին 30 զանազան երկիրներ տեղաւորուեցան 204.577 արմատախիլներ : Իսկ այդ թուականէն ասդին գրեթէ նոյնքան անձեր փոխադրուած են այլուր : Հինգ երկրամասերու վրայ 73 երկիրներ ընդունած են այս գաղթականները : Ամէնէն շատ Անգլիա, Գանատա, Միացեալ Նահանգներն ու Ֆրանսան է որ հիւրընկալած են զանոնք : Մեծ թիւ մը կը կազմեն նաեւ Աւստրալիա, Պրազիլիա, Չիլի, Հոլանտա, Պաղեստին, Փարակուէյ, Փերու, Շուէտ եւ Վէնէզուէլա գացողները :

Ասոնք այն գաղթականներն են որ կը մերժեն վերադառնալ իրենց հայրենիքը : Պատճառները շատ են. գլխաւորն այն է, որ չեն ուզեր սովետական վարչաձեւի տակ ապրիլ, կը նախընտրեն օտար երկրի մէջ մնալ, յաճախ հեռու իրենց ընտանիքներէն, սակայն կը փափաքին ապրիլ ու շնչել ազատ, երկաթէ վարագոյրէն այս կողմը :

Ուկրայնացիները, Լեհերը եւ Պալթեան երկիրներու բնակիչները մեծագոյն տոկոսը կը կազմեն այս կարգի գաղթականներուն :

Ներկայիս տակաւին 700.000 արմատախիլներ կը մնան Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ :

Դժուար թէ կարելի ըլլայ ասոնք ուրիշ երկիրներ փոխադրել եւ տեղաւորել մինչեւ 30 Յունիս 1950 թուականը, երբ այլեւս պիտի լուծուի OIRը : Կը մտածեն երկարաձգել այս կազմակերպութեան գործունէութեան ժամանակամիջոցը :

Հայերս ալ ունինք մեր նոր արմատախիլները՝ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ :

Շթութկարտի մէջ համախմբուած շուրջ 2000 հայերէն շատ քիչեր միայն տեղափոխուած են 1948ին, ընդամէնը 24 հոգի, բոլորն ալ իրենց սեփական միջոցներով,— 5 հոգի Մ. Նահանգներ, 19 հոգի Վէնէզուէլա : Իսկ մինչեւ 18 Մայիս 1949՝ էֆիտիվիթ ստացած են 972, փոխադրուած 179 հոգի : Պրազիլիա մեկնած են 93 հոգի, Ֆրանսա 29, Վէնէզուէլա՝ 17, Իրան՝ 11 հոգի եւն. :

Անցեալ ամառ Փարիզ այցելած ատեն, զօրավար Շէքէրճեան, լաւատես էր եւ յոյս կը յայտնէր թէ Հայերու տեղաւորումը պիտի չուշանայ :

Ամերիկայի մեր հայրենակիցներու կազմած օգնութեան մարմնէն (ԱՆՉԱ) կը սպասենք, որ շուտով գլուխ հանեն իրենց առաջադրած ծրագիրը, վերջ տալու համար մեր նոր արմատախիլներու անստոյգ վիճակին :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՅՍ Ո՛ՐՔԱՆ ԴԱՒԱՃԱՆ ...

Ու տակաւին աւիթ չենք փախցներ թուելու հայ ժողովուրդին երեւելի եւ աներեւոյթ առաքինութիւնները : Մինչդեռ թուաբանական պարզ հաշիւով մեր ժողովուրդին 2/3ը Դաւաճան ու իր հայրենիքին թշնամի է :

Միասին հաշուենք, բայց նախ ճշդենք այս պարագային «դաւաճան» մակդիրին արժանի Հայը — Ան որ Մայիս28ի տօնակատարութեան կ'երթայ ըստ «էնդի դէմին» խմբագրին լոկիգային :

Հիմա հաշուենք :

Փարիզի 5րդ թաղամասի սրահը նուազագոյն 2000 հոգի, Իսի 3 հազար, Ալֆորվիլ առնուազն հազար, Պ. Քաշան, Առնուվիլ, 1500, Լիոն 1500, Տէսին, Վիէն, Ս. Շամոն, Սէնթ էթիէն, Վալանս, Ռոման 5000 : Մարսէյլ 3 հազար, մնացեալ վայրերը կամ դուրսը մնացածներ 3 հազար, գումար 20 հազար :

Շատ չէ՞ք գտներ այսքան «հայրենադաւ» մէկ գաղութի մէջ : Այս ո՛րքան «ապականած» ժողովուրդ ենք եղեր եւ լուր չունինք ...

Կարծեմ ամէնէն «պէ խապէրը» մեր ժողովուրդի բարոյական հասկացողութեան մասին, նախկին վարդապետն է :

Եթէ այդպէս չըլլար, ինչո՞ւ պիտի գրէր այդ «ապազգային» խմբագրականները : Ինչո՞ւ մէկմէկ կանանչ թուղթի պիտի ցրուէր արուարձանները, Մայիս 28ը ներկայացնելով իբրեւ «Թուրքի նըւէր», եւ անդիտակցաբար արթնցնելով Հայուն ազգ. արժանապատուութիւնը :

Գոնէ քաջութիւնն ունենար աչօք բացօք տեսնելու այդ «հակազգային» տօնակատարութիւններէն մէկը, անձամբ արտասանելով իր սովետաշո՞ւնչ խմբագրականները..

ՍՕՍԻ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ

Ճամբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Եգիպտոսի «Յուսաբեր»ին —

Վանքը ներկայիս ունի միայն մէկ մէկուկէս ամիս բաւելու չափ դրամ : Մինչեւ հիմա արտասահմանի հայութենէն ստացուած է 23.000 ոսկի : Վանքը մոմադինէ զատ ուրիշ մուտք չունի : Վարդապետներուն ամսականները կէս կը վճարուին :

Երուսաղէմի մէջ վանքին ունեցած կալուածներէն որեւէ լուր չկայ : Վանապատկան Ֆասթ պանդոկին առջեւի մասը ամբողջովին փլած է : Ոչ մէկ լուր կայ Ս. Փրկիչ եկեղեցիէն եւ գերեզմանատունէն, որոնք Հրեաներուն ձեռքը կը գտնուին :

Վանքին մէջ ներկայիս կ'ապրին մօտ 2500 հոգի, անոնցմէ 1300ին օրական մէկ ժամ ճաշ կը տրուի միայն : Պատրիարքին ջանքերով կարելի եղած է որոշ քանակութեամբ ուտեստեղէն ապահովել ՄԱԿի ներկայացուցչութենէն :

Թարգմանչաց վարժարանը փոխադրուած է ուրիշ շէնքի մը մէջ, վարժարանի բուն շէնքը յատկացուած ըլլալով արաբական լեգէոնի զինուորներուն :

Բացարձակապէս գործ չկայ, անգործութիւնը համատարած է : Վանք ապաստանողները արդէն սպառած են իրենց մանր խնայողութիւնները : Յոյս դրուած է միայն արտասահմանի հայութեան լայն օժանդակութեան վրայ :

Համաձայնեցա՞ն թէ ոչ

Զօրսերը խորհրդակցութեան ամէն ձեւ կը գործածեն արդիւնքի մը հասնելու համար : Դռնբաց ժողովները ղռնփակի վերածուեցան, գլուխ գլխի խօսակցութիւններ եղան, իսկ առջի օր ալ դերազանցապէս գաղտնի նիստ մը ունեցան : Բայց դեռ արդիւնք մը չկայ մէջտեղը : Այս նիստին մէջ Պ. Վիշինսքի նոր առաջարկներ բերած ըլլալով, որպէսզի երեքները կարենան խորհրդակցիլ, ինք մեկնեցաւ եւ գնաց պտոյտ մը կատարեց Պուա տը Պուլոնեի մէջ, վերադարձին հանդիպեցաւ ռուսական դեսպանատունը, հեռախօսեց Մոսկուա եւ ապա եկաւ նստաւ ժողովի :

Երեքները առաջարկած էին որ գերման յանձնաժողով մը կազմուի արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ փոխադրութեանց խնդրով զբաղելու համար, հովանաւորութեամբ զինուորական հրամանատարութեանց : Վիշինսքի կ'ուզէ այս յանձնաժողովին իրաւասութիւնները ընդարձակել մինչեւ իսկ քաղաքական հարցերու համար, պայմանաւ որ անոնց որոշումները առանձինն ենթարկուին չորս շրջաններու իշխանութեանց, որոնք կրնան ընդունիլ կամ մերժել միայն իրենց շրջանին համար :

Այս առաջարկին վրայ երեքները պահանջեցին որ Ռուսերը գրաւոր ու հանդիսաւոր կերպով պէտք է յայտարարեն թէ ոեւէ պատրուակով, ըլլալ ուղին կամ յայտնի կերպով, չպիտի վերահաստատեն Պերլինի պաշարումը :

Պ. Վիշինսքի դեռ պատասխան չէ տուած այս առաջարկին :

★ Հակառակ սպասուածին, արեւմտեան Պերլինի երկաթուղիի պաշտօնեաները մերժեցին գործի սկսիլ, եւ կը շարունակեն բանթողը : Ռուսերը կը սպառնան անոնց տեղ իրենց գործաւորները դրկել, որով երեքները կ'աշխատին լուծել այս վէճը :

★ Երեքները փափաքած էին որ Զօրսերու ժողով մը կազմուի որպէսզի քննէ Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ կառավարութեանց կողմէ հաշտութեան դաշնագիրներուն գործադրութեան մէջ եղած բռնաբարումները : Ռուսիա մերժած ըլլալով, գէչ տպաւորութիւն թողած է ժողովին վրայ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱԿՍԻ

Մարշըլի ծրագրին համաձայն եւրոպական պետութեանց տրուող տնտես. օժանդակութիւնը պակսեցնելու առաջարկ բերաւ Ամերիկեան խորհրդարանին հակակշռի յանձնաժողովը : Այս առաջարկին համաձայն պիտի պակսեցուի Անգլիայէն 230 միլիոն տոլար, Պելճիքայէն եւ Լիւքսէմպուրկէն 13 միլիոն, Ֆրանսայէն 28 միլիոն, Նորվեկիայէն 8 միլիոն : Իսկ պիտի պահուին միւս երկիրներուն բուած օժանդակութիւնը, որոնց մէջ են Թուրքիա եւ Յունաստան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ ՄԸ ... ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Թուրք թերթ մը «Խորհրդային Ռուսիա եւ Ազգայնական Թուրքիա» խորագրով պատմական յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ, ուր կը պարզուին քէմալական շարժումի ատեն ռուսական ձեռնարկները շահելու համար Թուրքերու բարեկամութիւնը :

Անգարայի ազգ. մեծ ժողովին 1920 Մայիս 11ի նիստին մէջ կարդացուած է Ռուսիոյ մէջ թուրքերէն լեզուով հրատարակուած յայտարարութիւն մը զոր կովկասեան ճակատի հրամանատար Քեազիմ Քարապէքիր փաշա հաղորդած էր : Այդ յայտարարութիւնը ի մէջ այլոց կ'ըսէր.

«Անկեալ ցարութեան կողմէ պատրաստուած Պոլսոյ բռնագրաւման դաշնագիրը պատռուած եւ փճացուած է : Սովետական Միութիւնը կը ճանչնայ որ Իսթանպուլ Իսլամներուն ձեռքը պիտի մնայ : Թուրքիոյ բաժանումին եւ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀՈՂԻ ՎՐԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՊԱՏՌՈՒԱԾ ԵՒ ՓՃԱՑՈՒԱԾ է : Կը ծանուցանենք նաեւ որ Պարսկաստանի փճացումի վերաբերեալ դաշնագիրն ալ պատռուած է» :

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ԴԱՍ

« Ամօթի, նուաստացումի եւ ցասումի զգացումո՛վ է, որ հայանուն սարկամիտ ողորմելիները կը ճգնին, իրենց կաշիէն դուրս գալ, Մայիս 28ը «ապազգային օր» ցոյց տալու համար:

Մենք սակաւին առիթը պիտի ունենանք, իրենց իսկ տեքերու՝ խորհրդային աղբիւրներով, ապացուցանել ճիշդ հակառակը:

Հոս սակայն, քիչ մը ամբացատրելի կը մնայ մեզի իրական իմաստը այն չորս բառերուն, որոնք առաջին տողը կը կազմեն մեր ներկայ գրութեան :

Որքան կրցանք ըմբռնել, մեր քողածածուկին խմբագրականը, «ամօթի, նուաստացումի եւ ցասումի» զգացումը արդիւնք է այն իրողութեան, որ հայութիւնը իրեն պէս չի մտածեր:

Ուրիշ խօսքով իրենցմէ դուրս կան ուրիշ Հայեր ալ, որոնք Մայիս 28ը «Թուրքերու կողմէն պարգեւ մը» չեն նկատեր: Եւ ոչ ալ Մայիսեան գերմարդկային գոյամարտին մէջ, կ'ուզեն գտնել տարբեր բացատրութիւն, քան այն միակ ճշմարտութիւնը թէ հայութիւնը, առանց դաւանանքի եւ սեռի խտրութեան ծառացաւ իր արիւնարբու եւ մահաբեր թշնամիին՝ Թուրքին դէմ, իր պաշտպանութեան եւ ազատութեան համար:

«Եթէ»...ները, կրնան երկարել հարցատրութեան թելերը, բայց միշտ չեն յաջողիր ծածկել իրականութիւնը:

Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան փաստն ու արժէքը, երբեք չի նսեմանար «եթէ»ներու շարքով մը: Ոչ ալ Լենինի դերը կը ստորադնահատուի, երբ գիտենք թէ, առանց Վիլհէլմ Բ.ի բարեհաճութեան ան (Լենին) պիտի չկրնար որպէս « ապրանք » ուղարկուիլ Ռուսաստան՝ բռնկցնելու համար Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւնը:

Եթէ Թրքական նկատումները եւ կամ անոր ճանաչումը մեր անկախութեան՝ պատճառներ են որ հայութիւնը ուրանայ Մայիս 28ը, այդ նոյն տրամաբանութեամբ ինչո՞ւ չեն դատապարտեր Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը:

Վիլհէլմ կայսրը ու իր կառավարութիւնը չէ՞ին որ մեծ ակնկալութիւններ ունէին ռուսական վերիվայրումներէն :

Ամենամոլեռանդ եւ կոյր հակաբոլշեւիկը կրնայ օգտագործել այս փաստերը, պարզելով այն պայմանները, որոնք նպաստեցին Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան :

Այսքան միայն, բայց երբեք աւելին: Թողունք այս ակամայ շեղումը, մանաւանդ, որ մեր հակառակորդներուն համար տրամաբանութիւնը չէ որ արժէք ունի:

Կարեւորը անոնց համար, մեքենական այն պարտականութիւնն է, որ կ'ակնկալուի իրենցմէ՝ յայտնի եւ անյայտ հովանաւորներէ:

Կը չահի՞ն թէ կը կորսնցնե՞ն, այդ ալ լուրջ խնդիր մը չէ իրենց համար:

Բացատրենք աւելի պարզօրէն:

Մեր առաջին գրութեամբ, յայտնեցինք, որ ներկայ վէճին առթիւ, մեր հակառակորդ ճակատը, փորձեց հրապարակային քննութեան ենթարկել հայութեան քաղաքական ըմբռնումները :

Հոս աւելցնենք նաեւ համակրանքը :

Մայիս 28ի տօնակատարութեանց հանդէպ մեր հայրենակիցներու վերաբերումը միակ միջոցն էր ճշդելու բուն պատասխանը :

Այսօր, երբ հաստատօրէն գիտենք, որ մեր գաղութը իր պատկառելի մեծամասնութեամբ Մայիս 28ի հետ է, այս կը նշանակէ թէ ան կը մերժէ մեր հակառակորդներուն բոլոր տեսակէտները:

« Տօնել Մայիս 28ը իբրեւ ազգային անկախութեան օր՝ կը նշանակէ մեծագոյն անարգանքը հասցնել հայ հերոսական ժողովուրդին, որ 30 տարիէ ի վեր գտած է իր իսկական ազատութիւնը եւ հայրենիքի մէջ եւ հայրենիքէն դուրս կը տօնէ իր անկախութեան օրը՝ Նոյեմբեր 29»ը:

Զխօսինք երկրի ժողովուրդի մասին, որ իր լուռ տառապանքի մէջն իսկ ունի իր ուրոյն ըմբռնումը՝ ազատութեան եւ հայրենիքին մասին, բոլորովին տարբեր իր իշխանաւորներու եւ անկոչ փաստաբաններու ըմբռնումներէն :

Ասոր հակառակ, գիտենք սակայն գոյութիւնը այն փոքրամասնութեան, որ կը յամառի «Նոյեմբեր 29ը» նկատել «անկախութեան օրը» :

Կատարեալ համոզումո՞վ, թէ իբրեւ ընթացիկ քաղաքականութեան տո՞ւրք — այս հարցերու ստուգումը կը թողունք ուրիշներուն :

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ այս վերապահումներէն ետքն ալ, մինչեւ թէ կան Հայեր որոնց համար «Նոյեմբեր 29ը ազգային անկախութեան օր» է, մեր ժողովուրդի մեծամասնութիւնը կը մերժէ վճռապէս :

Ժողովրդական այս վճիռը, ըստ «Զ. Փ.ի «անարգանք» մըն է միաժամանակ «Նոյեմբեր 29»ը փառաբանողներուն: Եւ ուղիղ պատասխանը իր իսկ բանաձեւին:

Միշտ այս անկիւնէն մօտենալով խնդրին, Մայիս 28ը տօնել՝ կը նշանակէ, մերժել սովետական իշխանութեան «հայրական խնամքը» մեր երկրի եւ ժողովուրդին հանդէպ:

Եւ որովհետեւ Մայիս 28ը չտօնելով է, որ հայութիւնը իր հաւանութիւնը պիտի տայ Խորհրդային իշխանութեան վերագրած բոլոր առաքինութեանց, եւ Մայիս 28ը տօնելով պիտի ժխտէ, ուրեմն «Զ. Փ.»ն պէտք է համաձայն ըլլայ նոյնպէս, թէ՝

Հայութիւնը կ'արդարացնէ Դաշնակցութեան վարած քաղաքականութիւնը եւ կը հաւատայ անոր դրական հետեւանքներուն :

Մեր հակառակորդի համար, այս պատասխանը անսպասելի էր անտարակոյս: Անոնք իր ամենագէտ խմբագրին համար, որ իր մտքը առատօրէն թափելով, պիտի խուսափէր հետեւեալ տողերէն .

« Այս հարցը հայ մարդու համար (Մայիս 28ը չտօնել Ս. Թ.) ամէն բանէ առաջ խղճի եւ քաղաքական հասունութեան հարց է, եւ մենք չենք հաւատար, որ որեւէ գիտակից հայրենասէր հայ մարդ պիտի մասնակցի Դաշնակ չէֆերու կազմակերպած Մայիս 28ի հակահայաստանեան ցոյցին»:

Ֆրանսահայութիւնը իր մեծամասնութեամբ, Մայիս 28ի տօնակատարութեան մասնակցելով, ճիշդ է, որ հակացոյց մը կատարեց:

Այս ցոյցը սակայն ուղղուած էր ոչ թէ Հայաստանի, այլ բոլոր անոնց դէմ, որոնք «Նոյեմբեր 29»ով կ'ուզեն ուրանալ Մայիս 28ը:

Այս ցոյցը ուղղուած էր նաեւ անոնց դէմ, որոնց համար հայրենիքն ու անկախութիւնը նշանակութիւն եւ իմաստ չունին, եթէ չեն դառնուիր բոլշեւիզմի մականին տակ, սովետական կարգ ու սարքով :

Զուր է աչքերը փակել այս իրականութեան դէմ եւ անվերջ հայհոյել ու զառանցել, Սովետի քաջամարտիկ մունետիկներ ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

ԶՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

I.— Խորէն Համասփիւռ

ԽՄԲ.— Ողբացեալ Մինաս Մակարեան, որ մեռաւ Թէհրանի մէջ, սկսած էր իր յուշերը գրել Խ. Միութեան մէջ մահացած ընկերներու մասին: Դժբախտաբար մահը վրայ հասած ըլլալով, հազիւ չորս նահատակներու մասին կրցած է գրել :

Ահաւասիկ առաջին գրութիւնը, նուիրուած ընկեր Խորէն Համասփիւռի (ՅՈՒՍԱԲԵՐ) .—

★

Ընկեր Խորէն Համասփիւռը համակովկասեան կուսակցական ու հասարակական գործիչ էր: Մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը ապրել ու աշխատել է Լենինկրատում: Հայկական շրջաններում աչքի էր ընկած իբրեւ իրաւաբան : Նա օգտակար է եղած մեր կուսակցական ընկերներին եւ կուսակցութեանը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հալածանքի դատի ժամանակ, ներկայանալով այդ պատմական գործի կազմակերպողը եւ ղեկավարողը. իսկ յետոյ նա եղած է Ա. Կերենսկու մերձաւոր օգնականներից մէկը:

Պատերազմի ժամանակ Խորէն Համասփիւռը զօրակոչի ենթարկուելով, պաշտօնավարել է դէ խաւորապէս կովկասեան բանակի սպայակոյտի մէջ եւ, ըստ պահանջի, գերազանցօրէն նպաստել է զօրաճակատին կից գործող հայ ազգային հաստատութիւնների եւ կամաւորական շարժման յաջողութեանը :

Փետրուարեան յեղափոխութեան ամենածանրակշիռ շրջանին աշխատել է, լինելով պատասխանատու դիրքերի վրայ Գանձակում՝ իր ծննդավայրում: Նուրի փաշայի պատմական արշաւանքի ժամանակ՝ Բագուի վրայ, առանձնապէս օգտակար է եղել Գանձակի ինքնապաշտպանութեան գործին: Հետագային, երբ զանգուածային ջարդեր էին սպասում քաղաքում՝ կազմակերպուած տաճիկ վայրագ ղեկավարների կողմից, նաեւ Համասփիւռի ջանքերով մեր ժողովուրդն ազատուած է այդ ջարդերից :

Անգլիացիների Կովկասը գրաւման տակ առնելու շրջանում, Համասփիւռը տեսնում ենք իբրեւ նախարար Ադրբէջանի կառավարութեան մէջ (*) :

Նա, հանգուցեալ ընկեր Արշակ Մալխասեանի հետ, ներկայացնում էր Ադրբէջանի հայութիւնը:

1920 թուին ,երբ խորհրդային կարգեր մտան Ադրբէջան, Խորէն Համասփիւռը բանտարկուեց: Նա մնաց բանտի մէջ մինչեւ 1921 թուի փնդհատուր ներումը: Այդ ներման հետեւանքով ազատուեց Համասփիւռը եւ աքսորուեց Ադրբէջանից :

Համասփիւռը, հաստատուելով Թիֆլիսում , ստեղծեց բարեկեցիկ վիճակ, գրաղելով իրաւաբանութեամբ: 1922 թուին կրկին բանտարկւում է եւ 1923 թուին Դաշնակցութեան երիտասարդ խմբի հետ աքսորւում է Ուրալ, իսկ այդտեղից էլ շուտով տեղափոխւում է Մոսկուա, օգտուելով Դաշնակցականների վրայ տարածուած ընդհանուր ներումից :

Մոսկուա, իր ունեցած բազմաթիւ ծանօթների աջակցութեամբ, ստանում է իրաւաբանական պատասխանատու պաշտօն աչքի ընկնող հիմնարկութիւններից մէկում: Իբրեւ լաւ մասնագէտ, նա աշխատում է այդ հիմնարկութեան մէջ մինչեւ 1930 թիւը, երբ մեր ընկերների դէմ գործադրուած ընդհանուր բանտարկութիւնների ընթացքում ձերբակալւում եւ նախնական քննութիւնից յետոյ աքսորւում է Սիբիր: Այդտեղ նրան յաջողւում է ծառայութեան մտնել եւ ապահովել իր տնտեսական կացութիւնը: Սակայն, կարճ ժամանակից յետոյ, զրկւում է պաշտօնից եւ ընկնում նիւթական շատ ծանր կացութեան մէջ: Նրան պաշտօնից զրկում են ներքին գործոց նախարարութեան կարգադրութեամբ՝ տեղական մասնաճիւղի միջոցով :

Նիւթական անյուսալի վիճակը, ընդհանուր անապահովութիւնը ու աննպաստ պայմանները անդրադառնում են նրա առողջութեան վրայ, եւ նա յանկարծամահ է լինում Աչինսկ (**) քաղաքում, մեր ընկերների շրջանում :

Խ. Համասփիւռը իր վերջին նամակում, ուղղուած ինձ, մահից մի ամիս առաջ, գանգատւում էր հեգնանքով իր անմխիթար դրութիւնից, յայտարարելով իրեն դեռ շատ երիտասարդ, որովհետեւ 48րդ գարունն էր ապրում եւ վստահ էր, որ դեռ երկար ժամանակ երիտասարդ պիտի մնայ :

Սովորական էին այդ ժամանակ նման տրամադրութիւնները Սիբիրի սառնամանիքներում ապրող մեր ընկերների համար... Հարազատ էին այդ տրամադրութիւնները նաեւ մեր սիրելի ընկերոջը, որը կարող էր, քաղաքական աւելի նպաստաւոր պայմաններում, շատ աւելին տալ եւ օգտակար լինել մեր ժողովրդին, նկատի ունենալով իր անձնական եզակի ընդունակութիւնները:

Իր առողջութիւնը, սակայն, չդիմացաւ կեանքիդաժան պայմաններին, եւ մահը յաղթեց: Այս անգամ շատերի մէջ հերթական զոհը եղաւ մեր սիրելի Խորէնը :

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

(*) Խ. Համասփիւռը մտաւ Ադրբէջանի կառավարական կազմի մէջ Հ. Յ. Դ. Բագուի Կ. Կոմիտէի որոշումով: Նա կառավարութեան մէջ էր, բայց առանց նախարարական որեւէ ճիւղ ունենալու: Միայն մասնակցում էր կառավարական նիստերին: (Յուսաբեր)

(*)) Աչինսկ քաղաքը համանուն շրջանի կեդրոնական քաղաքն է. գտնւում է Զուլըմէ գետի վրայ: 1925 թուին ունէր մօտ 17 հազար բնակիչ:

Կապոյտ Խաչի օրը Մարսէյլի մէջ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յունիս 6ին ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Հայ Կապոյտ Խաչը իր 9 մասնաճիւղերով, տօնեց իր «Օր»ը Սլ Մազընոյի մէջ: Սրահը լեցուած էր Ֆր. Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը գնահատող երկսեռ հասարակութեամբ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին տեղւոյս լաւագոյն ուժերը: Արտասանեցին Տիկին Մարութեան եւ Ս. Սարգիսեան: Շնորհիւ Տիկին Մարութեանի՝ պատեհութիւն ունեցանք վայելելու խոր զգացումով ապրուած ընտիր կտորներ: Երգեցին Օր. Ա. Զէյթունլեան եւ Օր. ՏէրԱրսէնեան: Աքանչելի էր փոքրիկ Ստեփանեանի շատ բնական կերպով ներկայացուցած «Ջուարճասէր եւ գինով մարդը» : Յաջող էր նաեւ Օր. Կօշկակարեանի Կովկասեան պարը: Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան, առաջին մրցանակ (քոնսէրվաթուառէն), այս անգամ ալ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր : Համեստ եւ շնորհալի այս երիտասարդ ջութակահարը մեծ համակրանք կը վայելէ մեր գաղութին մէջ: Վստահ ենք որ, օր մը Պ. Լ. Ղեւոնդեան պիտի դառնայ միակ փնտռուած ջութակահար:

Սէնթ Անի երգչախումբին խմբերգէն վերջ օրուան նախագահ Տիկին Հագարեան ըսաւ. — «Գեղեցիկ սովորութիւն մը դարձած է, ամէն տարի տօնել Հայ Կապոյտ Խաչի «Օր»ը, եւ տալ մէկ տարուան նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան պատկերը: Մենք շատ ժլատ եղած ենք մեր գործունէութեան մասին խօսելու: Ֆր. Կապ. Խաչը Մարսէյլի մէջ կազմուած է շատ կանուխէն, Կիլիկիոյ պարպումէն եւ Իզմիրի աղէտէն անմիջապէս վերջ, իր երեւումը նոր շրջան մը բացաւ՝ մեր գաղթական կեանքին մէջ: Ան, ինչպէս անցեալին, հիմա ալ կը կատարէ փրկարար աշխատանք, իր օգնութեան կարօտ բոլոր ձեռնարկներու մէջ ըլլայ դարմանատուն, աղքատ հիւանդներուն ճրի դեղեր, դպրոցներ հայ մանուկը այլասերումէ

փրկելու, օգափոխութեան կայան, եւն.: Պատերազմի ընթացքին ալ հազարէն աւելի ծրարներ ղրկուած են հայ գերիներուն»:

Յետոյ մանրամասնեց Մարսէյլի 9 մասնաճիւղերուն (700 անդամներով) կազմակերպական ներքին կեանքին աշխատանքները:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Մարութեան, «Արդար է որ, տօնուի այս հսկայ կազմակերպութեան «Օրը»: Հայ կիներու այս մեծ կազմակերպութիւնը Ֆրանսայի մէջ կը կոչուի ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ, Ամերիկայի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ «Հայ Օգնութեան Խաչ», Իրանի եւ Իրաքի մէջ «Հայ Տիկնանց Բարեգործական Միութիւն», սակայն իրականութեան մէջ մէկ կազմակերպութիւն է, որ կը ձգտի նոյն նպատակին, եւ պատիւ կը բերէ սփիւռքի հայութեան:

Զանազան գաղութներու մէջ ունի արհեստանոցներ, գորգի բազկեաթոռներ, մանկամսուրներ, գիշերային դպրոցներ եւ մահճակալներ զանազան հիւանդանոցներու մէջ, դպրոցներ, աղքատներու օգնութեան կեդրոն, դարմանատուններ, պատսպարաններ, որբանոցներ, օդափոխութեան կայաններ, իսկ Ամերիկայի իրենց կեդրոնը կը հասնի հոն ուր պէտք ունին իրեն, այսինքն ամէն տեղ:

«Ոչ ոք կրնայ ուրանալ, անոր կատարած դերը, եթէ հայ ժողովուրդը իր կրած ահաւոր տառապանքներէն, ջարդերէն ոտքի կանգնած, դեռ կ'ապրի, մեծադոյն տոկոսով պարտական է հայ կնոջ, զոր մեր պատմահայրը Եղիշէն 5րդ դարուն անմահացուցեր է: Մեր պատմական դրօշը՝ մեր անկախութեան խորհրդանշանը, երեք գոյն ունի, Կարմիր, Կապոյտ եւ Նարնջագոյն, Խաչուհիները մեր պայքարի դրօշին կապոյտ մասը կը կազմեն պատիւ իրենց կատարած գործին»:

Երկրորդ խօսողն էր ընկ. Սաթօ Յակոբեան, (Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը), որ ներկայացուց Կապոյտ Խաչի կատարած աշխատանքները: «Կապոյտ Խաչը կը ծառայէ գաղափարի մը, որ մարդուն ծնունդին չափ հին է, գութ եւ եղբայրութիւն, մեր մէջ հայ կինը կը ներկայացնէ այդ գաղափարը եւ տիպարն է առաքինութեան եւ զոհողութեան: Հայ կինը այր մարդուն հետ միասին տարած է նաեւ մեր ազատագրական պայքարը: 1915ին հայ կնոջ վիճակուեցաւ դառն ճակատագիր մը, սակայն իր բոլոր տառապանքներուն մէջ վառ պահեց ան ազգ. ոգին եւ զայն փոխանցեց իր զաւկին: Մեր բախտորոշ շրջանին, հայ կինը դարձեալ պատնէշի վրայ էր: Հայաստանի անկումէն յետոյ, գաղթական օտար երկիրներու մէջ: Կարիքը մեծ էր, հոս ալ իր մեծ կազմակերպութեամբ դարձեալ ասպարէզ նետուած էր ան մինչեւ այն օրը, երբ մեր երկիրը հնարաւորութիւն կ'ունենայ ընդունելու անխտիր իր պանդուխտ զաւակները»:

Սէն Լուի նուագախումբով սկսան Եւրոպական պարերը: Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ մինչեւ կէս գիշեր, հանդիսականները պահելով խանդավառ տրամադրութեան տակ:

Ա. ՍՈՒՐԷՆ

ՊԱՆԴՈՒԿԻՆ ՄԷՋ.— Յաճախորդը.— Ի՞նչ են սա սեւ կէտերը պատին վրայ:

Սպասաւորը.— Քիչ մը ուշադրութիւն ըրէք, եթէ թռչին, ճանճ են, եթէ ոչ, մլուկ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՅԻՍ 28»Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Շատ ուշացած ըլլալով, կ'արձանագրենք միայն հիմնական մասերը.—

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր գաղութն ալ արժանի պատասխանը տուաւ ծանօթ խառնիճաղանճին, անօրինակ խանդավառութեամբ եւ բազմութեամբ տօնելով Մայիս 28ը, իտալական մեծ սրահին մէջ:

Օրուան նախագահ ընկեր Յ. Պապիկեանի բացման ճառէն վերջ, Սէնթ Անի Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ երգուեցաւ «Մարսէյեզ»ը եւ «Փամ փորոտան»ը: Այդ պահուն Նախկին Մարտիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան անդամները զինուորական համաչափ քայլերով եւ երգով մտան սրահէն ներս, առաջնորդութեամբ եռագոյն դրօշակին, եւ իրենց նախագահին: Սրահը մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնելով ծափահարեց զանոնք:

Առաջին բանախօսն էր եռանդուն Ֆրանսուհին, տիկին Օտէթ Միքայէլեան, որ նախ ֆրանսերէն եւ ապա հայերէն գրաւոր ճառով մը ծանրացաւ «Մայիս 28»ի նախընթաց դէպքերուն եւ հերոսական պայքարներուն վրայ: Այս առթիւ պանծացնելով հայ ժողովուրդին շատ մը առաքինութիւնները, յայտարարեց.— «Ինքս Ֆրանսացի, պատիւ կը համարեմ այս բեմէն ձեզ խօսելու հայերէն եւ Հայուհիի մը զգացումներով: Հպարտ եղէք որ Հայ էք, եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան նման կուսակցութիւն մը ունիք իբրեւ ղեկավար: Կեցցէ Ֆրանսան, կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ հայ ժողովուրդի հարազատ զաւակը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»:

Յետոյ կարգով խօսեցան S. F. I. O.ի փոխ քարտուղար ընկեր Կիւտիսէյլի, երեսփոխաններ Լեհնարտ եւ Կասթօն Տէֆէր (նախկին նախարար), ջերմ արտայայտութիւններով: Նշանակալից էին մանաւանդ ընկեր Կիւտիսէյլիի խօսքերը հայութեան մասին:

— «Մեծ համակրանք ունէի ձեր ժողովուրդի հանդէպ, բայց որչափ աւելի մօտէն ճանչցայ ձեզ, այնչափ աւելցաւ համակրութիւնս, վերածուելով հիացմունքի: Գիտէի որ մշակոյթով եւ ընդունակութեամբ բացառիկ ազգ մըն էք, բայց քիչ առաջ «Մարսէյեզ»ի զուգընթաց երգուած ձեր ազգային երգը համանման եւ քիչ մը աւելի խոր տպաւորութիւն ձգեց իմ վրայ, թէեւ ոչինչ հասկցայ խօսքերէն: Ձեր այս սիրունիկ եւ համակրելի երիտասարդ երիտասարդուհիներու երգերը, արտասանութիւնները եւ պարերը կրնան հիացում պատճառել բոլորին: Իսկ այն գաղափարական կապը որ միջազգային ընկերվարութեան մեծագոյն նպատակն է, գլխաւոր երաշխիքը թող դառնայ ձեզ աւելի ուժեղ եւ աւելի խանդավառ շարունակելու ձեր գործը: Վստահ եղէք որ մենք ձեզ հետ ենք»:

Մեր յարգելի հիւրերուն ճառերը կ'ընդմիջուէին բուռն ծափերով: Հայ արուեստներու հայկական պարերէ վերջ՝ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Մ. Մարութեան, որ Սուրիոյ մեր ընկերներու ողջոյնները հաղորդելով, իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ բացատրեց «Մայիս 28»ի խորհուրդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վճռական դերը:

Վերջին բանախօսը, մեր սիրելի Նարդունին, բեմ կուգայ ընդհանուր ծափերու տակ: Կը սկսի խօսիլ այնպէս ինչպէս ինք կը խօսի: Ձիգ ջլներ հռետորական մարզանքներ կատարելու: Կը խօսի պարզ եւ ժողովրդային, կը խօսի ներկայէն եւ առօրեայ ցաւերէն: Յուզուած է անմիտ հակառակորդներու գռեհկութիւններէն, եւ կը զգայ որ պիտի պոռթկայ: Երանի թէ գրի առած ըլլար իր այնքան պատկերալից նկարագրութիւնները: Ընկերը իր խօսքը վերջացուց ներկաներու խանդավառ բացականչութեան տակ:

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացած ըլլալով ընկեր Պապիկեան իր շնորհակալութիւնը յայտնեց նախ ներկայ հիւրերուն (ֆրանսերէն), յետոյ բոլոր բանախօսներուն, երգողներուն, արտասանողներուն, Մարտիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան ներկայ հասարակութեան:

Յետոյ սկսան եւրոպական պարերը եւ ուրախութիւնները մինչեւ առաւօտ: Հանդէսին կարգապահութիւնը սատանձնած էր Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը որ յաջողութեամբ գլուխ հանեց իր պարտականութիւնը:

★ Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցէին Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան (ջութակ) ընկերակցութեամբ Օր. Annette Julienneի եւ ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Յակոբ Քիւրքճեանի:

★ La Volonté Socialiste տեղական թերթը երկու սիւնակ նուիրած է նկարագրելու համար Մայիս 28ի խանդավառ տօնակատարութիւնները Մարսէյլի եւ Կարտանի մէջ, համակրական տողեր նուիրելով:

Յովի. Տէօքմէճեան

ՄԱԳԱՂԱԹՆԵՐ ՈՐ ԿԸ ՅԵՂԱՓՈԽԵՆ ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԱՀԻՐԷ.— Լուքսորէն 50 քիլոմեթր դէպի հիւսիս, քարայրի մը խորը գտնուած է կարաս մը որուն մէջ կային Պապիրոսի վրայ գրուած ձեռագիրներու դէզ մը, որ Քրիստոսէ վերջ երրորդ դարու թուականը կը կրէ եւ գրուած է ղպտերէն: 12ի չափ մեծ հատորներէ կը բաղկանայ, որոնց կաշիէ կազմը տակաւին անեղծ մնացած է: Հոն կան քանի մը տասնեակ կրօնական տեսութիւններ եւ հատուածներ սրբազան գիրքերէ, Գնոստական կրօնական հատուածին պաշտամունքին գործածութեան համար:

Այս վաւերագիրներուն շահագրգռութիւնը կը կայանայ այն բանին մէջ որ, անոնք բոլորովին կը վերանորոգեն պատմութիւնը արեւելեան հեթանոսութեան վախճանին եւ սկզբնաւորութիւնը քրիստոնէութեան: Անոնք կը հաստատեն թէ գնոստականութիւնը քրիստոնէական հերձուած մը չէր, այլ ինքնավար կրօնք մը, որ իր վարդապետութիւնը, իր հետեւորդները եւ իր պաշտամունքը ունէր ամբողջ Նեղոսի հովիտին մէջ, քրիստոնէութեան երեւումէն շատ աւելի առաջ:

Տոքթէօր Էթիէն Դրիոթօն, եգիպտական հնութիւններու տնօրէնը այս առթիւ ըսած է.— «Պէտք է վերաքննենք Ղպտի լեզուի մասին մեր բոլոր ծանօթութիւնները: Մեր գիտցածին պէս, հին Եգիպտացիներուն խօսած լեզուն չէր այդ որ յունարէն տառերով գրուած էր, երբ պէտք եղաւ Աւետարանները թարգմանել: Ղպտերէնը գոյութիւն ունէր իր գիրով, որ Յոյներէն փոխ առած էր, քրիստոնէութեան երեւումէն շատ աւելի առաջ Նեղոսի հովիտին մէջ իբրեւ լեզու եւ կրօնք գնոստականներուն:

Կ'ըսուի թէ Լուվէնի Թանգարանը տրամադիր է այս ձեռագիրները հրատարակել իր ծախքով, որպէսզի գիտական աշխարհը կարենայ ուսումնասիրել զանոնք:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Պետրովը այս բոլոր անախորժ երեւոյթների համար իր «բանաւոր» բացատրութիւնը ունէր, որից բացայայտ երեւում էր, որ Ցարիցինի իշխանութիւնները ոչ միայն խոստումներ չեն տուել Պետրովի, այլ մինչեւ իսկ յայտնել էին, որ ինքնօրէն իր գլխին ճարը նայի: Կացութեան մասին խորհրդակցելուց յետոյ վերջնապէս որոշեցինք, որ հենց որ Գրիգորն ու Վահագնը վերադառնան Բագուից, ինչ էլ լինի նրանց բերած լուրը, պիտի մեկնինք Բագու, թէկուզ մէկ տասնեակ հոգիով:

Արմաւիրի վրայով նոր ու արժանահաւատ տեղեկութիւններ էին հասնում Երեւանից: Հայաստանում հանրապետութիւն էր հռչակուել եւ հայ ժողովուրդը պետական աշխատանք էր կատարում: Ուզում էի Երեւան գնալ, բայց ինչպէս: Յայտնեցի մտադրութիւնս Սեպուհին ու Ստեփանին, որոնք անհեթեթ գտան առաջարկս: Փող չունէի: Ինչպէս կարող էի հազարաւոր մղոններ կտրել, ռազմաճակատներից սպրդել եւ անվտանգ Ռոստով հասնել, ուր եղբայր ու ազգական ունէի: Ջանացին ինձ տարհամոզել, բայց որոշել էի նետուել այդ խելայեղ արկածախնդրութեան մէջ:

Անօգուտ չէի, բայց անհրաժեշտ մէկն էլ չէի նրանց համար: Սակայն այսպիսի արկածալի ու երկար ճամբորդութիւն, այն էլ ոլոր մոլոր ճամբաներով, խելագարութիւն էին համարում: Մուրատի միջամտութիւնը հարկ եղաւ, որ մերոնք չընդդիմանան իմ բուռն փափաքիս:

Ողջերթի համար բոլորն էլ կայարան եկան: Վերջին համբուրողը Մուրատն էր: Չեմ մոռանայ իր վերջին խօսքը, բաժանումից առաջ:

— Աշխարհ է. կարելի է այլեւս իրար չտեսնենք:

Ու բռունցքը պրկեց եւ ջղաձգօրէն թօթվելով, ասաց.

— Ահա այսպէս, միշտ տղամարդ եղիր:

Այդ գիշերը չկարողացայ քնել: Չէի լսում գնացքի միօրինակ ու տաղտկալի աղմուկը: Ականջիս մէջ հնչում էր Մուրատի ձայնը, նրա առաջին բառերը.

— Կարելի է այլեւս իրար չտեսնենք:

Աւուր պատշաճի արտասանուած խօսքեր չէին: Յիշում եմ Մուրատի դէմքը, որ պարուրուած էր տխրութեան մի թափանցիկ քողով: Իրաւ է, մի ամենի մրրիկ, որ խոլական խաղացքով արշաւասայր աւերածում էր համատարած Ռուսիան, կարող էր անխնայ կուլ տալ նաեւ մեզ բոլորիս: Սակայն ինձ թւում էր, աւելի խոր մի բան կար թաքնուած, որ անմեկնելի էր ինձ համար այն ատեն:

Եւ Մուրատը Բագու գնաց:

Գնաց իր ընկերների հետ: Գնաց, առանց գունդի եւ առանց Պետրովի:

Գնաց, որովհետեւ չէր կարող չգնալ:

Եւ գնաց մեռնելու համար:

Այլեւս իրար չտեսանք:

Նախազգացո՞ւմ էր, թէ ձուլածոյ խօսք: Իր մահուան նախօրեակին, պատմում է Սեպուհը, չարագուշակ մի երազ է տեսել, որի մեկնիչը ինք է եղել: Իր մահն է տեսել:

Սա կանխազգացում չէր, այլ վճիռ, կամքի գերզօր պրկում. մեռնելու հոգեկան պատրաստակամութիւն:

Մուրատը մեռաւ խորթ ու օտար երկնքի տակ, բայց իր կեանքը զոհեց իր պաշտած հայ ժողովուրդի համար:

Իր հոգին այժմ հանգչում է խոր անդորրութեան եւ գերագոյն երանութեան մէջ:

Մուրատի նման հերոսների համար ամերիկացի բանաստեղծ Ուոլդ Ուիթմըն ասել է.

«Ներբող չեմ հիւսում քո անունին, որովհետեւ հասկանում եմ քեզ»:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԺԱԿԱՆԱՍԵԱՆ

(28րդ եւ վերջ)

ԾԻԾԱՂ.— Երիտասարդ մը, որ նոր հասած էր Անգլիա, ծովափ կ'երթայ լողալու: Կը հանուի, եւ երբ ծով պիտի մտնէր, ոստիկան մըն'ազդարարէ.— Արգիլուած է, պարոն:

— Բայց բարեկամ, երբ ես եկայ, դուք ալ հոս էիք, ինչո՞ւ չըսիք որ չհանուիմ:

— Ներողութիւն, սիրելիս, հանուիլը արգիլուած չէ, ծով մտնելը արգիլուած է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ֆրանսական դեսպանը պաշտօնապէս եւ գրաւոր հաղորդեց Թուրք կառավարութեան թէ 1939ի անգլօ-ֆրանքօ-թուրք դաշնագիրը ի զօրու է։ Անգլիական դեսպանն ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրաւ վերջերս։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ գործադուլը երէկ տեղի ունեցաւ ծանուցուածին համաձայն։ Մէկ միլիոն կը հաշուեն բանթողներու թիւը։ Կառավարութիւնը ազդարարեց որ բոլոր դիւանապետներն ու-ձեռնհրաժեշտ պաշտօնեաները պէտք է գործի գլուխ գտնուին, հակառակ պարագային իրենց թոշակին կէսը պիտի կորսուի իբր պատիժ։ Նաեւ գործադուլի օրականը չպիտի վճարուի բոլորին ալ։ Սէնաթըքան բողոքեց այս կարգադրութեան դէմ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ մէջ, անցեալ տարիներուն գործուած վատնումներու եւ ապօրինի ծախքերու խնդիրը քննուեցաւ մասնաւոր յանձնաժողովի մը կողմէ։ Այս առթիւ կը յայտարարուի թէ 760 պաշտօնեայ պաշտօնանկ եղած են, իսկ դատարանները 648 հոգիի պատիժներ սահմանած են։ Վատնումին մեծագոյն մասը տեղի ունեցած է գերիներու նախարարութեան մէջ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ միջեւ կատարուող զինադադարի բանակցութիւնները վերջնապէս խզուեցան, ինչպէս կը հաղորդէ Դամասկոսէ պաշտօնական հեռագիր մը, որ կ'ըսէ. «Զինադուլին կրկնակի բռնաբարումը, մանաւանդ Երուսաղէմի շրջանին մէջ, ռեւէ յոյս չտար Հրեաներուն բարեմտութեան մասին»։

★ Ազգերու ժողովին հրեայ պատուիրակը բողոքագիր մը տուաւ Անգլիոյ այն որոշման դէմ, որուն համաձայն պիտի վերսկսի արաբ երկիրներու զէնքի հայթայթումը։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ մետաղագործութեան նախարար Պ. Իվան Թէւոսեան նախարարաց խորհուրդի փոխ նախագահ անուանուեցաւ եւ իրեն յաջորդեց Պ. Թումին։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ նախորդ փոխ վարչապետը, զօր. Քոզի Ձոքէ գնդակահարուեցաւ, իբրեւ գործակից մարէշալ Թիթոյի։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ զինուորական արտակարգ պատիւներով թաղուեցաւ Մոսկուայի թրքական դեսպանատան դիւանագիտական սուրհանդակը, Ֆուատ Կիւզալթան, որուն համար կ'ըսէին թէ անձնասպան եղած է վերադարձի ճամբուն վրայ։ Հանգուցեալին մարմինը Անգարայի մէջ դիմաւորուեցաւ արտաքին գործերու, ազգ. պաշտպանութեան եւ ուրիշ նախարարներու կողմէ։ Ինը զօրավարներ կը հետեւէին դագաղին մինչեւ գերեզմանատուն, ընկերակցութեամբ երկու զինուորական նուագախումբերու որոնք յատուկ են ազգ. հերոսներու։ Կ'ըսուի թէ սուրհանդակը զինուորական փաստաթուղթեր կը փոխադրէր։

ՑՈՒՆԻՍԻ-ուսուրճը պիտի սկսի բաժնուիլ առաջին եռամսեային 55 թիւ կտրօնով, գայ ամիս 1-էն ալ իրաւունք պիտի ունենան սուրճի։ 56 թիւ կտրօնով 500 կրամ բրինձ պիտի տրուի իրաւունք ունեցողներուն։

17 ՔԻԼՕ ոսկի գողցուեցաւ Աֆրիկէէն Օրլի եկող օդանաւի մը մէջէն։ Կը քննուի թէ այս գողութիւնը ո՞ւր տեղի ունեցած է։

ԿԱՐԱԳԸ 250 ֆրանքէն աւելիի գնող չկայ Արտէշի նահանգին մէջ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ գիները դարձեալ պիտի բարձրացնէ կառավարութիւնը Յուլիս 1էն սկսեալ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ սակարանին արժեթուղթերը նոր եւ զգալի անկում մը կրեցին առջի օր ալ։ Պատճառը կը վերագրուի հանքագործներու գործադուլին, անգործութեան աւելնալուն եւ տոլարի դժուարին կացութեան։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Պօմոնի դպրոց սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, աշակերտներու կողմէ։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած ջութակահար Պ. Ս. Զէօրէքճեանի, կովկասեան տարազով պիտի պարէ Օր. Քնարիկ Զօրպաճեան։ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԻՔ» Պօմոնի թեւիկներու կողմէ, որոնց սրինգով կ'ընկերանայ Պ. Սիմէոն Շիշմանեան։ «Շանթ» թատերախումբը կը ներկայացնէ «ՈՒՇ ԼԻՆԻ ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ» հայկական ուրախ օփերէթ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս շաբաթ ժամը 3ին, Սասունի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis։ Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր-ընկերուհիները։ Մուտքը ազատ է։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue D...esme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՊՈՐՏՈՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն։

Կ'երգէ Նոր Սերունդի երգչախումբը դպրոցի աշակերտներով, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն։
Մուտքը ազատ է։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի։ Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՅՐԸ» (մէկ պատկեր)։

Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ։

Եւրոպական պարեր նուագախումբով։ Մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ։ Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԵՐԱՆԵԱՆ։ Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ։ Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր։ Ոչ աճուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն։ Միջոցը տեղւոյն վրայ։

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Ալհամպրայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, 9.30էն մինչեւ լոյս։ Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը։ Երկու ընտիր նուագախումբ, փոքր պարախումբ գեղջուկ տարազներով, եւ երկսեռ խումբ, իր էն ոգեւորիչ երգացանկով։

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger)։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին – Պայլ

Ողբերգութիւն 8 պատկեր։ Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն։

ԱՄԱՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի վարժարանի «Մատակարար Մարմնի» կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր հայրենակիցները։ Մուտքը ազատ է։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէլ, Լա Փօմ, Սէն Մարսէլ, շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալպարէլ (Bar Vidal)ի օդասուն պարտէզին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ։ Կը նախագահէ շրջանիս հոգ. հովիւ ԲԱԲԿէՆ քհնյ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ։ Կը խօսի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան կողմէ վարիչ քարտուղար Պ. Ա. ԱՇՃԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին եւ թատերական ներկայացում ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ։

Հանդէսի տեւողութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ Սէն Լուի երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի։ Հանդիսավայրը բաց է առաւօտեան ժամը 9էն, փափաքողները կրնան կէս օրուան ճաշը կատարել տեղւոյն վրայ։ Պաշտօնական մասը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։

ՑՈՒՑԱՏԵՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Խանասոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին։ Դասախօս ընկեր Վ. Պարոնվարդեան։ Նիւթ՝ «Արամ իր կեանքը եւ գործը»։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի G. սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ.Յ.Դ.Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը տօնէ «Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 2 rue Condorcetի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան։ Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ։ Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 ֆրանք։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին։

Ընտրեալ գեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ։

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը։

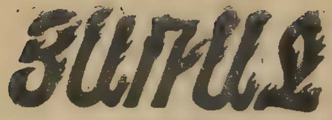
Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՍԻ ԼԷՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

25 Յունիս շաբաթ գիշեր, ժամը 8.45ին, Թաղապետական թատրոնին մէջ (Մէզօն տիւ Բէօփլը)։ Ա. անգամ ըլլալով ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Օր. Մ. Էքիզեանի, Քնար եւ Այտա Աղնաւորեաններու, Ա. Գմբէթեանի, Ն. Մարգարեանի եւ Ա. Գառնիկեանի կը ներկայացնէ՝ Փարիզի մէջ մեծ յաջողութիւն գտած՝ ժան էգարի

ԲԱԲԱ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

Ընտանեկան ցնցող գոմէտի տրամ 4 արար։ Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի։ Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական։ Ա. 150 ֆրանք (թիւով), 100 եւ 75 Ֆր., (ոչ թուագր.)։ Տոմսերը կանխաւ ապահովել բոլոր հայկական սրճարաններէն եւ դերձակ Վարդուկեանէն, 7 ավ. Վիքթոռ Քրէսօն։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 17 JUIN 1949 Ուրբաթ 17 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5874-Նոր շրջան Թիւ 1285

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԷԱԿԱՆ ԶԱՐԹՕՆՔԸ

1948 Մայիս 15ի կէս գիշերին ծնաւ Իսրայէլի անկախ պետութիւնը, Միջերկրականի գեղածիծաղ ափերուն վրայ, խիստ երկար ու ահաւոր երկունքէ մը վերջ։

Ամբողջ քսան դար հայրենիքէ եւ պետութենէ զուրկ, հալածական ու թափառական, չորս հովերուն ցրուած, ծովերէ եւ ովկիանոսներէ անդին նետուած, Իսրայէլի զաւակները վերջապէս ունեցան պատառ մը հող, իրենց նախահայրերու պատմական հայրենիքի մէկ մասին վրայ, ի գին անհուն զոհողութեանց։

Երկար է Իսրայէլացւոց պատմութիւնը։ Հին Կտակարանը կենդանի վկան է անոնց անցեալի փառքերուն եւ դժբախտութեանց։ Դաւիթի եւ Սողոմոնի թագաւորութեանց փայլուն օրերը վայելելէ առաջ եւ անկէ վերջ ալ անոնք քանիցս ինկան գերութեան մէջ, տարագրուեցան Եգիպտոս եւ Բաբելոն, մինչեւ որ Հռոմայեցւոց յաջորդական հարուածներուն տակ կործանեցաւ Երուսաղէմը, քանդուեցաւ Հրեայ պետականութիւնը եւ դատարկուեցաւ Պաղեստինը Հրեաներէ։

Թափառական հրեան ուր որ գնաց, քաշեց տառապանք ու պահպանեց իր գոյութիւնը, յարմարեցաւ տեղական պայմաններուն եւ իր բնածին ձիրքերուն շնորհիւ դիրքի տիրացաւ, հակառակ անվերջ հալածանքներուն։ Միջին դարուն, երբ Խաչակրաց արշաւանքները իրարու կը յաջորդէին, հակահրէական շարժումն ալ իր գագաթնակէտին հասաւ։ Հաւատաքննութեան երկրէն՝ Սպանիայէն վտարուեցան Հրեաները։

Շնորհիւ այդ հալածանքներուն էր, որ Հրեան ամուր կառչեցաւ իր հնադարեան կրօնքին, իր բարքերուն ու աւանդութեանց, Թէժէնի մէջ ապրէր անիկա թէ Լեհաստանի կեդրոններուն մէջ, հարստութեան մէջ լողմամբ թէ թշուառութեան մէջ տուայտէր։

Արհամարհուած եւ նախատուած ամէն երկրի մէջ մինչեւ 18րդ դարու վերջերը, Հրեաները կատարելապէս ազատագրուեցան եւ բոլորին պէս քաղաքացի դառնալու իրաւունք ունեցան միայն ամերիկեան եւ Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեանց շնորհիւ, Ամերիկայի մէջ 1787ին, Ֆրանսայի մէջ 1790ին։ Յաջորդ դարուն էր միայն որ Իտալիոյ (1870) եւ Գերմանիոյ (1871) մէջ եւս քաղաքացիական իրաւունքներ ստացան։

Այնուհետեւ, Հրեան Ֆրանսայի մէջ դարձաւ Ֆրանսացի, Ամերիկայի մէջ Ամերիկացի, Գերմանիոյ մէջ Գերմանացի, կորսնցուց իր նախահայրերու լեզուն — եբրայերէնը —, խօսեցաւ անգլիերէն, ֆրանսերէն կամ գերմաներէն, բայց երբեք չուրացաւ Իսրայէլի կրօնքը (Թուրքիոյ «տէօնմէ»ներն անգամ իրենց գաղտնի արարողութիւններն ունին), ու մանաւանդ հաստատ պահեց իր հաւատքը լաւագոյն ապագայի մը, անկախ հայրենիքի մը մասին։

Հակահրէական շարժումը վերարծարծուեցաւ 19րդ դարու վերջերը Ռուսիոյ, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ (Տրէյֆիւսի դատավարութիւնը)։ Ռուսիոյ մէջ պարբերական ջարդեր (պոգրոմ) տեղի ունեցան նոյնիսկ դարուս սկիզբները։ 1880—1910՝ շուրջ երեք միլիոն Հրեաներ հեռացան արեւելեան Եւրոպայէն եւ գաղթեցին Անգլիա, Քանատա, Աւստրալիա, Հարաւային Ափրիկէ, մանաւանդ Միացեալ Նահանգները, ուր ներկայիս անոնց թիւը հինգ միլիոնի կը հասնի։

Հրեաներուն համար ոչ մէկ մասնաւոր հրապոյր կը ներկայացնէր Պաղեստին, ուր կ'երթային միայն տարիքնին առած բարեպաշտներ, թաղուելու Աւետեաց երկրին մէջ։

Օսմանեան կայսրութեան օրով Պաղեստին չատ աղքատ եւ յետամնաց երկիր մըն էր։ 1881ին 20.000 Հրեաներ միայն կ'ապրէին հոն։

Հրէական Զարթօնքը սկսաւ 1860ին, երբ Փարիզի մէջ հիմնուեցաւ Alliance Israélite Universelle-ը, որ դպրոցներ բացաւ ամէն կողմ, ձրի կրթութիւն տալու համար Իսրայէլի զաւակներուն։ Այդ դպրոցներէն ելլող Հրեաները տոգորուած էին հայրենասիրական զգացումներով եւ կը կազմէին հրեայ մտաւորականութիւնը։

Մեծահարուստ հրեայ մը՝ Էտմոն տը Ռոչիլտյն բացաւ քսակը եւ Պաղեստինի մէջ երկրագործական գաղութներ հաստատեց, միլիոններ ծախսելով։

Այդ օրերուն ծնունդ առաւ նաեւ Սիոնական շարժումը, որուն հիմնադիրն ու վարիչ ուժն էր Թէոտոր Հէրցլ, Վիէննայի գաղափարապաշտ հրապարակագիր մը (1860—1904)։ Առաջին Սիոնական Համագումարը տեղի ունեցաւ 1897ին Պազէլի մէջ (Զուիցերիա)։ Հոն էր որ որոշուեցաւ դիմել ամբողջ աշխարհի Հրեաներուն՝ հիմնադրամ մը գոյացնելու եւ Պաղեստինի մէջ հողեր գնելու համար։

1901ին ստեղծուեցաւ «Հրէական Ազգային Հիմնադրամ»ը։ Շնորհիւ հաւաքուած դրամին, 1909ին, Եաֆայէն քիչ անդին, Միջերկրականի ափերուն վրայ հիմնուեցաւ հրէական առաջին քաղաքը, Թէլ Ավիվը, որ 1948 Մայիս 15ին պիտի դառնար Իսրայէլի մայրաքաղաքը։

Նախ քան արիւն թափելը իրենց անկախութեան համար, Հրեաները Պաղեստինի մէջ իրենց ոտքին տեղ կ'ընէին՝ շնորհիւ մամոնային։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՅՆՏԵՂ ԵՒ ԱՅՍՏԵՂ

Ամէն տարի հեռուէն կ'արձագանգեն Սուրիոյ Լիբանանի մեր մեծ կազմակերպութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզահանդէսներուն, մրցումներուն, տողանցքներուն եւ Ծրջ. ժողովներուն փայլուն յաջողութիւնները։

Հինգ հազարով կը հաշուեն մարզախաղերուն մասնակցող երիտասարդներուն թիւը։ Տարեկան մարզահանդէսները, որոնց շքերթը կը փակեն «կակուղ թաթիկները» խանդավառանքով կը լեցնեն հոգիդ, եւ արցունքով աչքերդ։

Ծրջ. ժողովներու նկարները յարդանք կը պարտադրեն մեզի, տեսնելով ամէն մէկ պատգամաւորի դէմքին վրայ աշխատելու կամք, վճռականութիւն եւ հաւատք իրենց կատարած գործին հանդէպ։

Այդ գեղեցիկ ներդաշնակութեան, այդ ծաւալուն երիտասարդական ուժին չէ՞ որ կը պարտին յաճախ իրենց միջազգային յաջողութիւններն ալ, որոնցմէ վերջինն էր «պասքէթ պոլի» մրցում մը Ֆրանսական ազգային զօրաւոր խումբին «Ռասինկի» դէմ։

Մենք ալ ունինք մարզական Միութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ., Հ. Մ. Մ., եւայլն։

Ունինք «ֆութպոլ»ի խումբեր։

Ունինք դարձեալ արիներու եւ արենուշներու խումբեր, նոյնպէս բաժնուած կուսակիցներու։

Մնացեալը թող ամբողջացնեն իրենք վարչական կամ ղեկավար մարմինները ...

ՍՕՍԻ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Խ. Միութեան կրթական նախարարը, Կաֆթանով, որոշեց աւելցնել օրագրութեան վարժարանները երկրին համալսարաններուն մէջ։

Ներկայիս լրագրութեան դասընթացքներ կան Մոսկուայի, Լենինկրատի, Քիեւի, Սպիտակ Ռուսիոյ, Լաթվիոյ, Խազախստանի, Ազրբէջանի, Խարքովի, Ուրալի համալսարաններու բանասիրական ճիւղերուն մէջ։ Այս ինը համալսարաններու լրագրական դասընթացքներուն կը հետեւին 1410 հոգի։ Ինչպէս դիտել կու տայ բոլշեւիկեան թերթ մը, «Մշակոյթ եւ Կեանք», այս թիւը անբաւական է, գոհացնելու համար օրուան պահանջները։ Հետեւաբար լրագրութեան դասընթացքներ պիտի բացուին նաեւ Թբիլիսիի (Թիֆլիս), Երեւանի, Վիլնուսի եւ Կեդր. Ասիոյ համալսարաններուն մէջ։

Օրագրութեան նոր ուսուցիչներ հասցնելու համար յաւելուածական դասընթացքներ պիտի հաստատուին Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ Քիեւի համալսարաններուն մէջ։

Կրթական նախարարութիւնը միեւնոյն ատեն հրամայած է համալսարաններու վարչութեանց՝ բարեփոխել ուսման ծրագիրները եւ կարգուսարքը, տպագրական եւ լուսանկարչական սենեակներ հաստատել են։

Մինչեւ հիմա լրագրութեան դասընթացքները նիւթեր չէին պարունակեր ռուսական լրագրութեան մասին եւ բաւարար չափով չէին պարզեր խորհրդային մամուլին տեսական եւ գործնական երեւոյթները։ Չկան մասնաւոր ձեռնարկներ՝ լրագրական ուսուցման համար։ Խմբագրատուններու մէջ եղած գործնական վարժութիւններն ալ լաւ չէ կազմակերպուած։ Նախարարը յանձնարարած է դարմանել այս թերիները։

Զորսերու ցուած արդիւնք

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Զօրսերը առջի օր փոխանակ իրենց յատուկ շէնքին «վարդագոյն պալատին» մէջ հաւաքուելու կարճատեւ նիստ մը ունեցան արտաքին նախարարութեան շէնքին մէջ, ըստ հաղորդուած զեկոյցին «քննելու Աւստրիոյ դաշնագրի խնդիրը եւ Գերմանիոյ վերաբերեալ առժամեայ կարգադրութեան մը գալու համար»։ Երէկ պիտի շարունակուէր ժողովը, որ հաւանաբար վերջինն ըլլայ։

Գ. Վիշինսքիի առաջարկներուն դէմ երեքները պահանջած էին գրաւոր խոստում մը Պերլինի պաշարումը նորէն ձեւով չշարունակելու մասին։ Ռուս պատուիրակը կարգ մը առարկութիւններ առաջ քշած էր։ Եւ այս պահուն ձեռք առնուած էր նաեւ Աւստրիոյ խնդիրը որ ծառայեց իբր սակարկութեան նիւթ։

Աւստրիոյ մասին հետեւեալ համաձայնութիւնը ընդունուեցաւ.

Արեւմտեան պետութիւնները ճանչցան Խորհրդային Միութեան պահանջը՝ 150 միլիոն տոլար, Աւստրիոյ մէջ գտնուող գերմանական հարստութեանց վրայէն։ Ասոր փոխարէն, Մոսկուա հրաժարեցաւ Եուկոսլաւիոյ հողային պահանջէն (Գարէնթիայի կցումը)։ Արեւմտեանները ասոր փոխարէն Թիթոյի խոստացան տնտեսական օժանդակութիւն (այս մասին բանակցութիւններ կը կատարուին քանի օրէ ի վեր Պելկրատի հետ)։ Զօրսերու մասնախումբ մը վերջնապէս պիտի խմբագրէ Աւստրիոյ դաշնագիրը որ հաւանաբար ստորագրուի Սեպտեմբեր 1ին։

Իսկ կայ ու կը մնայ Պերլինի խնդիրը որու մասին յայտնի չէ թէ ինչ եղանակ պիտի գտնեն այսօր, զայն կարկտելու եւ ուրիշ ժողովի մը յետաձգելու համար։

★ Պերլինի երկաթուղիի գործադուլը կը շարունակուի։ Արեւմտեանները կ'աշխատին համոզել բանթողները որ վերջ տան իրենց պնդումին, ապաթէոչ Ռուսերը կը սպառնան իրենց գործաւորներով փոխարինել զիրենք։

Վէճ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷԿ ԽԻՍՏ ՆԼՈՑԹԸ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ կառավարութեան պետ Հիւսնի Զաիմ պէյ իր մօտ հրաւիրեց ամերիկեան, անգլիական, եգիպտական եւ Սէուտի Արաբիոյ դեսպանները եւ յայտնեց թէ Իրաք 5000 զօրք հաւաքած ըլլալով Սուրիոյ սահմանին վրայ, ինք ալ օգնական ուժ ղրկած է հոն, եւ կանչած է Պաղտատի սուրիական դեսպանը եւ թէ Իրաքի կառավարութեան հետ պիտի խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները։

Հիւսնի Զաիմ պէյ կը խորհի եղեր նաեւ Արաբական Լիկային առջեւ տանիլ խնդիրը, ամբաստանելով Իրաքը որ Եգիպտոսի մօտ դիմում ըրած է որպէսզի Յունիս 25ին Սուրիոյ մէջ կատարուելիք նախագահական ընտրութիւնը չճանչցուի։

Սուրիա - Իրաքեան յարաբերութիւնները ձգտուած են այն օրէն երբ Սուրիոյ արտաքին նախարարը մամուլին առջեւ յայտարարեց թէ արաբական շահերուն ի վնաս էր Ամերիկացիներու այն առաջարկը որ կը վերաբերէր Պաղեստինի մէջ արաբական ստացուածքներու խնդրին։

★ Թէլ Ավիվէն կը հեռագրեն — Իսրայէլի խորհրդարանին առջեւ արտաքին նախարար Մոշէ Շէրթոք բուռն ճառ մը խօսեցաւ յայտարարելով։ «Փոթորիկը հանդարտելու մօտ չէ. կ'րնայ աւելի սաստկանալ։ Երկրին շահը կը պահանջէ կացութեան արագ մէկ կարգադրութիւնը։ Մենք պատրաստ ենք, նոյնիսկ այսօր, բանակցելու երեք արաբ պետութեանց հետ, բայց Իսրայէլ նաեւ զիջում չպիտի ընէ Սուրիոյ եւ պիտի ճանչնայ միայն սահմանները հին երկրամասին որ հոգատարութեան տակ կը գտնուէին։ Իսրայէլի բնական սահմանները Միացեալ Ազգերու կողմէ ցոյց տրուածները չեն, այլ անոնք որ մեր ապահովութիւնը կը պահանջեն։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐՈՒ մասին տեղեկութիւններ պիտի հեռարձակէ այսօր, ուրբաթ, 17 Յունիս, ժամը 21ին րատիօ Մարօքի կայանը 299 P. O.ի եւ 49 O. C.ի վրայ։ Պիտի երգուին Կոմիտասէն եւ Արամ Խաչատուրեանէն սկաւառակներ զոր Գ. Ժիրայր Աբիկեան Ամերիկայէն բերելով տրամադրած է։

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ԳՈՅԱՄԱՐՏԸ

Սփիւռքի հայութեան սրբազան պարտականութիւնն է ոգեկոչել մեր հայրենի յիշատակները, մեր մարտնչումները, մեր յաղթութիւն ու պարտութիւնը, մեր գոյամարտն ու անհամար պայքարը, որպէսզի այսօրուայ նոր սերունդին առջեւ հարկատու, անպարտաձանաչ չմնանք։

1915 Ապրիլ, Մայիս եւ Յունիս ամիսները երբորդութիւն մը կը կազմեն մեր գոյութեան պայքարին մէջ։

Ապրիլ 11ը համազգային սուգի օր մըն է մեզ համար, երբ դահիճը սկսաւ անխնայ ջարդել, ցեղը անճրկելու համար։

Մայիս 3ը զարթօնքն, վկայագիրն եղաւ մեր ազատութեան։ Սիփանն ու Վարագը թնդացին։ Ղեւոնդ Երէցներու եւ Թերմեաններու ապստամբ ոգին յարութիւն առաւ, սկսաւ սաւառնիլ, փշրելու համար մեր վեց հարիւր տարուան գերութեան կապանքները։ Վասպուրականն ապստամբ, խուժանն անզօր, արիւնարբու ձէվատները փախած, Վասպուրական յաղթական, հայութիւնն ազատ։

Յունիս 1ը տուաւ Շապին Գարահիսարի ինքնապաշտպանութիւնը. կանգնած պատնէշին վրայ իր գոյութեան եւ ազատութեան անյոյս կռիւն է որ կը մղէ։ Արեան դէմ արիւն, մահուան դէմ մահ։ Քսանըմէկ օր կռնակը տուած իր խրոխտ բերդին, առանց արտաքին որեւէ օգնութեան յոյսի, հերոսական խիզախ մարտնչումով հոյակապ դրուագներ արձանագրեց մեր նորագոյն պատմութեան համար։

Եթէ Վասպուրականի հերոսամարտը դարձաւ կորիզը Հայաստանի Հանրապետութեան, Շապին Գարահիսարի հերոսամարտը դարձաւ անոր արիւնոտ վիմաքարերէն մէկը, ներշնչման ակնաղբիւրը վրէժածին ոգիին։ Հեռաւոր, մեկուսացած դաւառի հայ յեղափոխական միջնաբերդն էր Գարահիսար, ուր հայ ռազմագիտութեան փառքի պսակ կրող Անդրանիկներու, Մուրատներու, Ղուկաս Ախպարներու, Վահաններու, Շապուհներու, Բիճաններու եւ ուրիշ բազմաթիւ անձնուրաց հայրենասէրներու ռազմական շունչը կը սաւառնէր։ Անոնք էին, որ ինքնապաշտպանութեան կրակը վառ պահեցին, անոնք էին, որ իրենց կորովի ճիգերով կրցան ժողովուրդին ներշնչել թէ «միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն»։

Շ. Գարահիսարի հերոսամարտը պատահական ներշնչումէ ծնած, ոգի առած, դրուագ մը չէր։ Մեծ էին նուիրեալ ղեկավարներ, ծնկաչարագրով, խոհալով, անոնք քաջ գիտակցութիւն ունեցան արժեցնել նախահայրերու մեծահոգի կոչումը, արիւնի եւ արցունքի մէջ վառելով կրակը ինքնապաշտպանութեան։

Այսօր 34րդ տարելիցին առթիւ, քրքրենք մեր եղերական յուշերը, վերապրելու համար մեր հերոսամարտին դրուագները։

1915 Ապրիլ, Մայիս ամիսներուն, Թուրք խուժանը քաջալերուած իր կառավարութենէն, ահ ու սարսափ կը ցանէր ամենուրեք։ Մեզ հասնող կցկտուր լուրերը հետզհետէ իրականութիւն կը դառնային։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան սուրհանդակ փռատանցի Վահանը կը լրացնէր մնացեալը։ Բերդքի մէջ ոստիկանութիւնը յաջողած էր լուսանկարիչ Շահնազարը խոստովանցնել եւ զաղտնի զինամթերքները գտնել։ Արդիւնքը, բռնութիւն, հալածանք, կոտորած։ Մշակնոց, Կթանոց, Այծպտեր, Սեվինտիք, Արշաւիր, Զրախի, Գուզէլտ Աներղի, Թամզարայ, զուտ հայաբնակ գիւղերը ենթարկուած էին նոյն բախտին։

Ապրիլ 2ին տրուեցաւ առաջին ազդանշանը։ Քաղաքէն Հիւսիսեան Նազարէթ, Գունապեան Միրիճան, Թիւթիւնճեան Աստուր, շղայլ խոստումներով Սեբաստիա դրկուեցան… Զորս օր վերջ նոյն սեւ բախտին արժանացան Տաղէսեան Գրիգոր, Գունապեան Արտաշէս, Օտապաշեան Ռաֆայէլ, Վէցիկեան Վահրամ, Կարմիրեան Կարապետ, Էթմէճեան Կարապետ, Սճտրճեան Կարապետ, Էրզրումցեան եղբայրներ եւ Գարակէօզեան Լեւոն։

Ոստիկանութիւնը չփացած իր առժամեայ յաջողութիւններէն, կը պահանջէր մեր յեղափոխական ղեկավարները, Հիւսիսեան Վահանիկ, Գարակէօզեան Հմայեակ, Մարկոսեան Հմայեակ, Օզանեան Շապուհ, Տարեկեան Սեդրակ, Կարինեան Սեդրակ, Ղուկաս Աղբար, Տիվրիկցի Խոսրով, Մեծատուրեան, Բիճան եւ ուրիշներ։

Օրերը յղի, Թուրք անողայ սրիկաները լկտի, մեր համբերութիւնն սպառած։ Օրուան կարգախօսն էր.

— Տղաք, դդոյշ, չըլլայ թէ մեզմէ պայթի առաջին գնդակը։

Զիւմպիւշենց Գասպար, միշտ գիտակից իր յեղափոխական պատասխանատուութեան, կերպով մը էաշառեց Գարա Եիւզպաշին եւ քաղաքապետը, որպէսզի չէթէներու գումարտակները օր առաջ հեռացուին։ Նոյն օրերուն Նախկին յեղափոխական Վաղինակ Ս. վրդ. Թորիկեան ժանտարմաներու հսկողութեան տակ Սեբաստիա կը տարուի եւ Էնտէրէսի դաշտերուն մէջ վայրագօրէն կը գնդակահարուի։

Մայիսի վերջերն ենք, արդէն։ Հայոց երկու քարաշէն Տաշխաններր բռնագրաւուած, չեն ձգեր ոեւէ մէկ Հայու, որ իր տունն երթայ։ Ջէթէ Քէլ Հասան Սեփոնի սրճարանը նստած, աջ ու ձախ, սանձարձակ հրամաններ կ'արձակէ։ Մայիս 30ի գիշերը ճգնաժամային վայրկեաններ կ'անցնենք։ Հայոց թաղերը պաշարուած, խուզարկութիւն, ծեծ, քանակոծութիւն …

Յունիս 1։ «Առաւօտ լուսոյ արեգակն արդար առ ես լոյս ծագեա» … Եւ չուշացաւ լուսաբացը։ Առաջին համազարկը Թուրքերը տուին եւ մէկ վայրկեանի մէջ ամբողջ Գարահիսարը ռազմադաշտի վերածուեցաւ։ «Զարկէք տղաք, զարկէք» կը պոռար Գարակէօզեան։ Շապուհ Օզանեան իր խումբով պէտք է գրոհ տար կառավարչատան վրայ. հոն գտնուող բանտարկեալներն ազատելու համար։ Բերդին թաղի հայդուկները դիրք բռնած չեն ձգեր, որ Թուրքերը բերդ ելլեն։ Գաղջին թաղէն Վահանիկ Հիւսիսեան դիրք բռնած իր կորիճներով, կտրած է Թամզարայի եւ Էնտէրէսի ճամբաներն եւ հեռագրաթելերը։ Ղուկաս Աղբար, Պէյլերենց պաղջի վրայով Ղշերու ճամբան է բռնած, որ Այդեստանի Թուրք խուժանը չհամարձակի մօտենալ։ Յոյներուն թաղէն մարդ չեն ձգեր որ անցնի, Քէթէնէճենց եւ Ալթունենց տուներէն մեր կորիւնները իրենց դիրքերն են գրաւած։ Զիպիւշենց Գասպարը, նախատեսելով դալիքը կը հրամայէ պարէն ամբարել, ռազմամթերք փոխադրել բերդը։

Կէս օր է։ Ըմբոստ հայորդիները ժամկոչ Ազբարներու հետ եկեղեցիի ցանկապատին ետեւէն անխնայ կը հարուածեն կեդրոնական մզկիթը, Խառնարին եւ Զախմախճիին տուները։

— Ծօ, ճակատդ համբուրեմ, մոլլան գլորեցինք… Ահա հատ մըն ալ սա միւս չան ձագին… ըմբոստներն են, որ մրցումի ելած են։

Կեանքը ու մահը եղբայրացած՝ գերագոյն կռիւը կը ծաւալի դարբնելու համար ցեղին առնականութիւնը։

— «Ակն ընդ ական, ատամն ընդ ատաման»։ Այս էր մեր զինուորական նորակազմ մարմնի պատգամը։

Թուրքերը, Հայոց վարի թաղը բոցերու մէջ առած էին։ Մեր կորիճները, հաշտուած իրողութեան հետ, ամբողջ քաղաքը հրոյ ճարակ դարձուցին։ Բոցեր, բոցեր գոյնզգոյն վեր կը սլանան, կարծես հեգնելու համար անողորմ Աստուծոյ գահը…

— Հա տղաք, ձեր հոգուն մատաղ, լաւ զարկէք, պարապին չի խփէք, շան սատակները մեզի պէս թող անտուն մնան։

— Վեր, վեր դէպի բերդը։ Բոլոր անհրաժեշտ կենսամթերքները հոն տարէք, ոչինչ ձգեցէք Թուրքերուն։

Եւ, ահա, հոն այդ արծիւներու բերդին մէջ 21 օր շարունակ հերոսական պայքարներ տեղի ունեցան Թուրք բանակին, վայրենի խուժանին եւ պատերազմական ճակատէն բերուած զոյգ թնդանօթներուն դէմ։ Անոնք շնչեցին, կուլ տուին ծուխ ու արիւն, աչքերնին յառած իրենց սրտահատորներուն վրայ, դողդղալար սարսուռով դիմագրաւեցին գիտակից մահը։ Մեռան որպէսզի վերապրողները գիտակցութիւնն ունենանք զոհաբերութեան, մեծութեան ոգին վերապրեցնելու։

Փառք այդ բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան զէնքը ձեռքին, կռուելով մինչեւ վերջին շունչը …

Վայ այն հայրենակիցին, այն Շ. Գարահիսարցիին, որ տարին անգամ մը, երկիւղածութեամբ յարգանքի չի գար անոնց անմահ յիշատակին առջեւ ուխտորթացած մոռացութեամբ կ'երկրպագէ ազգակործան մամոնային։

34րդ տարեդարձն է այսօր, հայրենակիցներ։ Վայրկեան մը ծունկի, պուտ մը խունկ անոնց խռովայոյզ շիրիմներուն առջեւ եւ ներշնչուեցէք անոնց մարտական, առնական ոգիով։

Ջէ՞ք հաւատար, որ անոնք դարբնեցին ու հիմնաքարը, կորիզը, շաղախը դրին այսօրուան մեր հայրենիքին։

Պլիտա - Ալժէ

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

Ինչո՞ւ յարեցայ Հ. Յ. Դ.ին

ԹՈՒՆԱՍ (Քուպա) — Ի՞նչ բան գիս դրդեց յարիլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Դեռ փոքր էի, երբ հօրս մարմնոյն զանազան մասերուն, մանաւանդ գլխուն վրայ տեսայ երկարագիծ սպիներ։ Կը նմանէին կաւիճով՝ անփորձ մը կողմէ, գրատախտակին վրայ քաշուած խառնակ գիծերու։ Այն ատեն կարեւորութիւն չասւի, մանաւանդ որ մանկական երեւակայութիւնս անզօր էր տրամաբանելու։ Նոյնիսկ զուարճացեր էի յաճախ, «Հօրս գլուխը խատուտիկ է» ըսելով։

Երբ քիչ մը մեծցած ըլլալով դպրոց գացի եւ սկսայ հասկնալ գիրքերու լեզուն, ներսէս ձայն մը ուրիշ մեկնութիւն կուտար այդ սպիներուն։

Օր մը դպրոցին մէջ երբ միտքս զբաղած էր այդ հարցով, զուգադիպօրէն վարժապետս մեր կարգին խօսեցաւ հետեւեալ նիւթի մասին.— «Առանց պատճառի արդիւնք չկայ»։ Հետաքրքրութեամբ ունկնդրելէ վերջ, հաստատօրէն եզրակացուցի թէ հօրս գլխուն սպիներն ալ անպայման իրենց պատճառն ունին, որուն ցարդ չեմ թափանցած։ Եւ վճռեցի հասկնալ։

Երբ տուն հասայ, հայրս չկար։ Ստիպեցի որ մայրս պատմէ գիտցածը։ Նախ դժկամեցաւ եւ յետոյ սկսաւ.

«Բոլորը Թուրքի վէրքերուն տեղերն են։ Ասկէ 14 տարի առաջ թալան մը եղաւ, քիւրտ, Թուրք եւ Էաքէր չմնաց թափեցան վրանիս, էրիկ մարդիկը ջարդեցին, գիւղը եղածին պէս կողոպտեցին, ետքն ալ կրակի տուին, այրեցին, գացին։ Մինակ փախչողները ազատեցան։ Փախեր, պահուեր էինք Խզախքի մացառներուն տակը։ Հոն գտան մեզ, հայրիկդ քաշեցին, զանակոծեցին եւ մեռած թողելով գացին։ Փառք տուր Աստուծոյ որ Նորէն հոգին սաղ մնաց…

Գրգռուած ընդմիջեցի.—Ինչո՞ւ համար։ Հայերս բան մը ըրա՞ծ էր իրենց, մեր գիւղը ի՞նչ ըրած էր Թուրքերուն։

— Բան մըն ալ չէին ըրած։ Ամէն մարդ իր գործին ետեւէն էր։ Առտու մը արթնցանք որ ամէն կողմէ գեղը պաշարեր էին։ Լուսդէմուն մտան գիւղը եւ սկսան կոտորել, կողոպտել։ Թուրքին «քէյֆ»ը երբ որ ուզէ, պատրաստ է հայ քրիստոնեան հաւու պէս մորթելու եւ թալլելու։ Անտէր ենք, ո՞վ պիտի կեցնէ զիրենք …»։

Մինչ մայրս կը պատմէր՝ ես սկսեր էի կատղիլ։ Երբեք Թուրքը չէի ատեր այնպէս ինչպէս այդ պահուն։

Հօրս սպիները եւ մօրս պատմութիւնը հիմնապէս յեղաշրջեցին միտքս, ուղղակի առաջնորդելով դէպի յեղափոխութիւն։ Նոյն օրն իսկ մէկզի դրի արիւնը ջուրով լուալու անմտութիւնը, անոր տեղ ընդունելով՝ արեան դիմաց արիւն հանելու պատուիրանը։ Մովսէսի՝ «ակն ընդ ականը» …

Անելավառ հուր մը կը ճարճատէր սրտիս մէջ։ Ես ինծի ուխտեր էի վրէժխնդրութիւն։ Նոյն ատեններն էր որ Հ. Յ. Դ. թեւերը սկսան հասնիլ մեր կողմերը։ Ըսին որ, Հ. Յ. Դ. ուժի դէմ ուժ, հարուածի դէմ հարուած պատրաստող հաւաքական կամքն է որ դարբնէ գաղտնի։ Ուրեմն «իմ տեղս հոն է» որոշեցի ու գացի։ Ատեն մը վերջ ես ալ ունեցայ իմ խումբը, Հ. Յ. Դ. պատանիներու «Կայծակ» խումբը, Արմութաղի մէջ, 36 պատանիներով։

Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

Նոյեան Տապանի խնդիրը

ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԶԱՅՆ

Նոյեան Տապանի խնդրին առթիւ Թուրք շաբաթաթերթ մը «Միլլէթ» կը գրէ.—

Այս մասին Իսլամներու եւ ոչ. Իսլամներու պատմութիւնները իրարմէ տարբեր են։ Քրիստոնեաներու Հին Ուխտին համաձայն, այդ լեռը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ այժմու Աղրը լեռը, որ անցեալին մէջ Հայաստանի Արարատ լեռն էր։

Արարատ շատ բարձր է, իսլամական Գուրանին մէջ կը կոչուի Ճէպէլի Ճուտի։ Մուսուլի եւ Նուսէյպինի միջեւ այսօր ալ Նոյ գիւղակ մը կայ այդտեղ, եւ կ'ըսուի թէ երբ Նոյ Նահապետ ելաւ տապանէն, այդ գիւղը հիմնեց։ Եւ որովհետեւ ութսուն հոգի կար Տապանին մէջ, գիւղին անունը դրուած է նաեւ «Գարիյէի Սէմանին» (ութսունական)։

Ինչո՞ւ Ճուտի կոչուած է այդ լեռը։ Ճուտի արաբերէն բառ մըն է, արմատ բառ մը, որմէ շատ մը բարդութիւններ կը կազմուին եւ անոնց մէջ կան նաեւ ջուրի եւ հեղեղի նշանակութիւն ունեցող բացատրութիւններ։

Յիշենք, օրինակ, Ճէվտէթ, որ կը նշանակէ նաեւ սաստիկ ծարաւնալ, Էճվար՝ բարեբեր անձրեւ իմաստով, Ըէճվիտ՝ բարեզարդել, Ճէվտ՝ հեղեղային անձրեւ, Ճուտատ՝ յորդահոս արցունք։

Ուրեմն Աստուած այս լեռան «Ճուտի Տաղ» անունը տուեր է ըստ Գուրանի, որովհետեւ սաստիկ անձրեւ տեղացեր է եւ հեղեղ կազմուեր, մարդիկ ծովի պէս արցունք թափեր են, սաստիկ ծարաւցեր եւ իրենց անձը զոհել ուզեր են։

Ի՞նչ կը նշանակէ նաեւ Արարատ։ Աղըը Տաղ կամ Էյրի Տաղ, Հայերը Մասիս անունը կուտան այդ լերան, Պարսիկները զայն կը կոչեն Կիւպինուհ։ Երկու գագաթ ունի, մէկը ծովէն 5400 մէթր բարձր, միւսը՝ 4 հազար մէթր բարձր եւ միշտ ձիւնապատ։

Հայերը կը պնդեն թէ Նոյեան տապանը այս լերան կատարին վրայ է, ուր ոք պիտի կրնայ հոն բարձրանալ։ Մինչ, ատենօք ռուսական սպայա-

Ոճրական դատ մը

ՄԻՒՆԻԽ (Յատուկ) — Ինչպէս յաճախ, այս անգամ ալ, մեր հայազգի իրաւաբան Տօքթ. Լիպարիտ Վարդապետեանի վիճակած էր, ոճրային կնճռոտ դատի մը պաշտպանութիւնը։ Սպանեալը Գերմանացի, իսկ մարդասպանը օտարական ըլլալով, դէպքը դրեթէ քաղաքական հանգամանք ունէր։

Մայիս 12ին պիտի սկսէր 4րդ եւ վերջին դատավարութիւնը։ Տօքթ. Վարդապետեանի հետ, կը մտնենք դատասրահ, ուր զիս կը ծանօթացնէ ընդհ. դատախազ Mr. Noggle Donnaldի, որպէս Թղթակից հայ Թերթերու։ Ընդհ. դատախազը ժպտելով կ'ըսէ ինծի — Ուրախ եղէք որ գերմանահայ գաղութը, այսպիսի հմուտ ու քաջ փաստաբան մը ունի։

Ոճրագործը, Սթեֆան Սալըզովիչ, միջահասակ երիտասարդ մըն է, 26—27 տարեկան։ Նոր բուժուած սպիի հետքեր կան, ճակտին ու ծոծրակին վրայ։

Դատավարութիւնը կը սկսի, երկու Թարգմանիչ օրիորդներ, անգլերէնէ – գերմաներէնի եւ գերմաներէնէ անգլերէնի կը Թարգմանեն դատախազին, դատաւորներուն, փաստաբանին ամբաստանեալին ու վկաներուն խօսքերը։

Ամերիկացի դատախազը կ'ամբաստանէ Սթեֆան Սալըզովիչը՝ ազգով Սերպ՝ որ խոհանոցի խոշոր դանակով մը գազանաբար սպանած էր անմեղ Գերմանացի մը։ Դատախազը կը պնդէր թէ, ոճիրը կանխամտածուած էր, հետեւաբար կը պահանջէր օրէնքին խիստ գործադրութիւնը։

Տօքթ. Վարդապետեան կը խնդրէ որ ամբաստանեալը հարցաքննուի վերջին անգամ։ Ինք համոզուած է որ անմեղ է ան ու զոհ զրպարտութեանց կամ սխալմունքի ։

Դատախազին հրաւէրին վրայ ամբաստանեալը կը պատմէ դէպքը.—

26 Դեկտեմբեր 1947ին իրիկունը, ես ալ կը գտնուէի Ուրուաթներու ճաշարանը, ուր անոնք ազգ. տօնակատարութիւն ունէին։ Բոլորս ալ կը խմէինք։ Ուրուաթները սկսան նախատել ու ծաղրել Սերպերը։ Ես ալ փոխադարձեցի։ Վէճը փոխուեցաւ կռուի եւ բոլոր սեղաններէն Ուրուաթները շիշեր ու գաւաթներ նետել սկսան վրաս որոնցմէ ոմանք ճակտիս ու ծոծրակիս հանդիպելով վիրաւորեցին զիս։ Հազիւ ինքզինքս սեղաններուն տակ նետեցի եւ տիրող իրարանցումէն օգտուելով փողոց փախայ, բայց հոն ալ ծոծրակիս կռուփի հարուած մըն ալ ստանալով գետին ինկայ զգայազիրկ, անկէ վերջ, չեմ յիշեր, զիս վերցուցիր ու տարեր են դարմանատունը։ Բացարձակապէս անմեղ եմ։

Տօքթ. Վարդապետեան զանազան մանրակրկիտ հարցումներ ուղղելով վկաներուն, նեղ դրութեան կը մատնէ զանոնք եւ օգտուելով իրենց երբեմն արտաբերած անկապակից ու երկչոտ պատասխաններէն կը պարզէ թէ այս պայմաններուն մէջ կարելի չէ ճշդել ամբաստանեալին մեղապարտութիւնը։ Լսեցիք որ մութ ու խաւար էր փողոցը ոճիրը գործուած ատեն, աչք աչքի չէր տեսներ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ ուրեմն որ, ականատես վկան, կը պնդէ զարնողը Սարգովիչն ըլլալը՝ երբ ինք կ'անճրկէր պատասխանելու թէ դանակը ի՞նչ մեծութիւն ունէր։

Հայազգի փաստաբանը այնպիսի ուժգին պաշտպանողական մը խօսեցաւ որ հիացում պատճառեց, եւ ամբաստանեալը որ մահավճիռ կը սպասէր, ունեցաւ միայն 10 տարի բանտարկութիւն ։

Իբրեւ ազգակից, արդար գնահատանքով կը շնորհաւորեմ մեր օրէնսգէտ ու կորովի փաստաբանը, շատ օգտակարութիւններ ունեցած՝ ու քանիներ ազատած է, Միւնխէնի, Շթութկարտի Աուգսպուրկի ու մանաւանդ Քէմբթընի մեր ազգակիցներէն Գերմանահայ գաղութը երախտագէտ է։ Յաճախ անմեղ Հայեր զոհ գացած են գծուծ զրպարտութեանց, եւ օտարատեաց գերման ոստիկանապետներու կողմէ արգելափակուած են ծեծ ու բռնութեան տակ, ինչպէս օրինակ Քէմբթընի 4 — 5 հայ երիտասարդներուն պատահեցաւ 947ին։ Վարդապետեան կրակի պէս հասած է հոն, իբրեւ պաշտպան Հայերու՝ եւ ի ձեռին ունեցած ամերիկեան զօրաւոր փաստաթուղթերուն ուժով (ինչպէս Պավարահայ Ներկայացուցիչ) լուտանքներ Թափած է Քոմիսարին գլխուն ու յաջողած է 24 ժամէն ազատ արձակել տալ մեր հայորդիները, որոնք ըստ ոստիկանական տեսուչին, նուազագոյն 4—5 տարի պիտի դատապարտուէին ։

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Այս կիրակի Իէնայի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Արենուշներու ցերեկոյթը, հովանաւորութեամբ Mlle Belleyի (Commissaire Internationalի կողմէ) եւ, նախագահութեամբ Բժիշկ Գ. Մեծատուրեանի։

Սրահը լեցուած է ամբողջապէս։ Բեմին վրայ, գունաւոր լոյսերու շողին տակ կը տեսնենք մեր արենուշներու սքանչելի շարքը, ճերմակ աղաւնիներու երամակի մը նման։

Խմբապետուհին՝ Օր. Անահիտ Քիշիկեան հանդէսը բանալով ծանոյց «Հայ արենուշին դաւանանքը» որ երգուեցաւ կատարեալ յաջողութեամբ։ Յետոյ ուրիշ երգեր, մեներգ թէ խմբերգ, արտասանութիւններ, փոքրերու կողմէ իրարու յաջորդեցին։

Գեղարուեստական բաժինը պահ մը ընդհատուելով, խօսքը տրուեցաւ Օր. Պէլլիի որ քանի մը բառով բացատրեց իրենց մեծ կազմակերպութեան նպատակն ու օգտակարութիւնը։ Այս միջազգային մեծ միութեան մաս կը կազմեն նաեւ Հայ Արիներն ու Արենուշները ։

Ու աւելցուց՝ ես սիրով եւ ուրախութեամբ եկած եմ այսօր ձեզի հետ եւ ձեզի պէս ծափահարելու հայ արենուշները։ Քիչ մը վերջ դուք պիտի տեսնէք անոնց պարերն ու երգերը։ Ես թէեւ չեմ հասկնար բոլորը, բայց կը զգամ անոնց քաղցրութիւնը։ Դուք ձեր զաւակները այս կազմակերպութեան յանձնելով շատ բան շահած կ'ըլլաք։ Անոնք կը պատրաստուին ըլլալու իրենց ցեղին արժանի հայ մայրեր։ Օգնեցէք անոնց որ զարգանան այս մարզին մէջ ։

Անմիջապէս վերջ բժիշկ Գ. Մեծատուրեան նախ Ֆրանսերէն շնորհակալութիւն յայտնեց Օր. Պէլլիի, որ սիրայօժար եկած էր պատուելու օրուան հանդէսը եւ Թուեց այն օգտակար եւ կարեւոր դերը զոր հայ արենուշները ստանձնած են իրենց մեծ կազմակերպութեան մէջ։

Յետոյ հայերէնով կոչ ըրաւ, հայ ծնողներուն՝ «եթէ կ'ուզէք, ըսաւ բժիշկը, որ ձեր զաւակները ըլլան առողջ եւ լաւ քաղաքացիներ, մի ձգէք որ անոնք երթան խառնուին ամէն կարգի ապառողջ հոսանքներու։

Մեր նպատակը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ պատրաստել ազատ հայրենասէրներ »։

Նոյնքան խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, մասնաւորաբար ծանրանալով հայ աղջիկներու բարեկրթութեանը եւ առողջութեանը վրայ, եւ ահա գեղարուեստական բաժինը։

Մարսէյլի արենուշներէն խումբ մը, առաջնորդութեամբ Տիկին Շամիրեանի, կը մասնակցէր այս հանդէսին։ Բեմը կարմիր, կապոյտ լոյսերու բեկբեկումներուն տակ կը շողշողայ։ Արենուշները իրենց սիրունիկ տարազներով կը պարեն։ Հըպարտ էինք բոլորս ալ իրենցմով եւ մեր յուզումը չէինք կրնար զսպել ։

Բացառիկ վայելք մըն էր «հայկական հարսանիք»ը, որուն կ'ընկերանար Գ. Մեսումենց դաշնակով ։

Պէտք է խոստովանիլ, որ ջանք չէր խնայուած հանդէսին յաջողութեանը համար։Ի՞նչ հարկ անուններու, բոլորն ալ, խմբապետուհի թէ պարզ գերակատար սքանչելի կերպով կատարեցին իրենց պարտականութիւնը ։

Ներկայացուեցաւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «Բարի գործի օրը», Մարսէյլի արենուշներու կողմէն ։

Եղան հայերէն եւ ֆրանսերէն արտասանութիւններ, որ ողջունուեցան ծափերով։ Անկարելի է սակայն չյիշել տոնց կարգին, փոքրիկ Շամիրեանը, որ հիանալի էր պարզապէս ։

Ապրին մեր խանդավառ պատանուհիները որոնք այս միջազգային կազմակերպութեան ծոցին մէջ ալ կը պահեն իրենց ազգային հարազատ ոգին։

ՓԱՐՄԱՆԻ

կոյտի մարմինը մինչեւ լերան գագաթը բարձրացած է եւ յետախուզութիւններ կատարած։ Տապանէն վերաբերեալ բան մըն ալ գտած չեն։ Կարելի չէ պնդել թէ Նոյի առենէն ի վեր լերան անունը Արարատ էր։ Աշխարհագիրներն են որ յետագային Արարատ կոչած են զայն։

Տրամաբանօրէն անկարելի է որ լեռնակուտակ ալիքները ճեղքելով՝ Նոյեան Տապանը բարձրանայ այդքան սեպ եւ ձիւնապատ լերան գագաթը։ Աւելի հաւանական է որ տապանը հանգչած ըլլայ Ճուտի լերան վրայ, որ միջին բարձրութիւն մը ունի եւ ամառ ձմեռ կարելի է հոն բնակիլ։ Նոյի գիւղն ալ ինքնին կը բացատրէ այս պարագան։ Իսլամական կրօնքն ալ այդպէս կ'ընդունի ։

Նինուէի աւերակները շատ մօտիկ են Ճուտի լերան։ Ոչ մէկ կասկած որ ամերիկացի խուզարկիչներու ջանքերը ի դերեւ պիտի ելլեն, որովհետեւ վերջերս մազլցեցան նաեւ Ճուտի լերան բարձունքը, բայց տապանի մը հետքը չգտան։ Մնաց որ փայտաշէն էր ան, եւ դժուար թէ դիմանայ 7 — 8000 տարի ։

Անծանօթ կը մնայ նաեւ այն կէտը թէ՝ Նոյ Նահապետ ուրկէ՞ նստաւ իր տապանը։Ոմանք կ'ըսեն թէ Հնդկաստանի եւ կամ Դամասկոսի մէջ նստաւ իր տապանը, բայց Մուսուլի մօտակայքը, լեռներէն փայտ կտրեց եւ հոն շինեց իր նաւը։ Ճուտի լեռն ալ այդ տեղուանքն է։ Ոմանք իբրեւ մեկնակէտ կ'ընդունին Քիւֆէ քաղաքը, բայց այդ ալ համեմատաբար նորաշէն քաղաք մըն է։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ.— Հայաստանի սովետական գրողներու միութեան քննադատութեան ու տեսութեան բաժանմունքը ու հայկական գիտութիւններու Ակադեմիայի Գրականութեան կաճառի հին գրականութեան հատուածը կազմակերպած են Մ. Աբեղեանի «Հայոց հին գրականութեան պատմութիւն» գրքի քննարկումը։ Այս գիրքին մասին զեկուցում տուած է Դոկտ. Պրոֆ. Մ. Մկրեան։ Խօսք առած են նաեւ Դոքթ. Պրոֆ. Ռ. Յովհաննէսեան, պրոֆ. Մելիքեան, Էտ. Թօփճեան, Ս. Բազեան, Վ. Համազասպեան։ Անոնք խօսելով գրքին գրական կողմերու եւ արժանիքներու մասին, միեւնոյն ատեն ցոյց տուած են այդ գիրքին մէջ եղած գիտական եւ մեթոտի սխալներն ու թերութիւնները։ Անոնք նշած են թէ Մ. Աբեղեան ժողովրդական բանահիւսութեան եւ գրականութեան պատմութեան մէջ առաջնորդուած է հնդեւրոպականութեան հետ կապուած պատմահամեմատական մեթոտով, որու համաձայն հայ ժողովրդական առասպելները համարած է փոխառութիւններ Յոյներէն, Ասորիներէն կամ Պարսիկներէն։ Ըստ անոնց Աբեղեան ունեցած է այն սխալ տեսակէտը թէ ժողովրդական վէպը ծագումով աւատապետական է, իսկ միջնադարեան հայ գրականութիւնը մինչեւ ԺԱ. դար ամբողջութեամբ՝ եկեղեցաքաղաքական մաքառման գրականութիւն է։ Զեկուցողը եւ խօսք առնողները աւելցուցած են թէ մեր գրականագէտները, գրականութեան դասատուները առաջնորդուելով Մարքս–Լենինեան գրականագիտութեան հիմունքներով, պէտք է քննադատաբար մօտենան այս գրքի օգտագործման ։

ԵՐԵՒԱՆԻ երաժշտական կոմիտէյի թատրոնը կը ներկայացնէ Նայիրի Զարեանի «Աղբիւրի մօտ»ը որուն երաժշտութիւնը գրած է Արմէն Տիգրանեան ։

★ Հայաստանի ճարտարագէտները կը կառուցանեն ամէնէն մեծ սառնարանը, որ պիտի ընդգրկէ 46 հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն։ Արդէն 26 հազար քառ. մեթր շէնքերու շինութիւնը աւարտած է, պիտի ըլլայ չորս յարկանի եւ աւարտի 1950ին։ Օրական պիտի արտադրէ 2000 թօն սառոյց ։

★ Պատմաբան Յակոբ Մանանդեան Ս. Հայաստանի ամէնէն կարեւոր գիտնականներէն մէկն է, ու կառավարութեան կողմէ մեծ գնահատանքի արժանացած։ Իր յիսուն տարուան պատմաբանական ասպարէզի ընթացքին գրած է բազմաթիւ գրքեր, ինչպէս «Յունարան դպրոցը եւ նրա զարգացման շրջանները», «Աչուղներր հնագոյն Հայ աղբիւրներու համեմատ», «Տիգրան Բ. եւ Հռոմ», «Ֆէոտալիզմը հին Հայաստանում»։ Ունի նաեւ հարիւրէ աւելի փոքր աշխատութիւններ։ 1938ին Յ. Մանանդեան ստացած է գիտութեան վաստակաւոր գործիչի կոչում, 1943ին ընտրուած է Հայաստանի Ակադեմիայի իսկական անդամ։ 1945ին պարգեւատրուեցաւ աշխատանքի կարմիր դրօշի շքանշանով ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Մայիս 23ին Սինէմա Ռօքսիի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակին նուիրուած համազգային հանդիսութիւնը, խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան։ Հանդէսին բարձր հովանաւորութիւնը ստանձնելով Լիբանանի վարչապետ՝ Ռիատ պէյ Սոլհ, անձամբ ներկայ գտնուած է ։

Հանդէսը բացած է Պէյրութի հայ երիտասարդ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, որ նկատուած է Հ. Մ. Ը. Մ. ազգապահպանման կարեւոր ազդակներէն մէկը։ Խօսած են նաեւ Մ. Իշխան, Տօքթ. Ասուր Գասպագեան ։

Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 25 մասնաճիւղեր։ Գործօն անդամներու եւ մարզիկներու թիւն է 2526։ Գայլիկ եւ սկաուտ 2046, արենուշներ 189, (ընդհ. գումար 4761), Ֆութպոլի խումբեր Ա. Բ. Գ. դասակարգերու 48։ Պասքէթպօլի խումբեր, աղջիկներու եւ մանչերու 16։ Վոլիպոլի խումբեր 12, աթլէթիզմի, փինկ փոնկի, թէնիսի հեծելանիւի եւ լուղորդութեան հետեւող մարզիկներու ընդհ. թիւը 500։

Ընդհ. ելեւմուտք.— Մուտք 103.500 լ. ոսկի, ելք 94.256 լ. ոսկի։

Այս գումարէն դուրս կը մնայ Հալէպի դաշտի ֆոնտին ի նպաստ հանգանակուած 45 հազար ոսկի։

Այս բոլոր գումարները կը գոյանան գլխաւորապէս անդամավճարներէ եւ միութենական զանազան ձեռնարկներէ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐԱՎԱՐ ԼԸՔԼԷՌԻ համար կատարուելիք հանդէսներուն վէճը կը շարունակուի եւ թերթերուն մէջ սիւնակներ կը գրուէ։ Այժմ խնդիրը հարթուած կը համարուի, քանի որ կառավարութիւնը պիտի մասնակցի արարողութեանց։ Կիրակի առտու Էնվալիտի եկեղեցիին մէջ ըլլալիք հոգեհանգիստին ներկայ պիտի ըլլան հանրապետութեան նախագահը եւ վարչապետը։ Այդ հանդէսին նախագահութիւնը Զօր. տը Կոլի յանձնուած ըլլալուն համար էր վէճը, զայն նկատելով կուսակցութեան մը պետը, մինչ պէտք էր ըլլար համազգային։ Այս պատճառով ժողովրդականները (M. R. P.) եւ համայնավարները չեն մասնակցիր. այս վերջինները նոյնիսկ ցոյցի կը հրաւիրեն ժողովուրդը, որով ներքին նախարարը շատ խիստ միջոցներ ձեռք առած է ձախողեցնելու համար նման ցոյցեր ։

Հանդէսը պիտի կատարուի հետեւեալ կերպով.— Կիրակի առտու ժամը 9ին հոգեհանգիստ Էնվալիտի մէջ։ Ժամը 11.30ին Փասիի կամուրջին մօտ բացումը Պիր-Հաքիմ կամուրջին եւ կայարանին։ Ժամը 15.30ին Փորթ տ'Օրլէան (որ կը կոչուի այժմ Օգոստոս 25ի Հրապարակ) բացումը զօրավար Լըքլէրի պողոտային (նախկին ավընիւ տ'Օրլէան) ուր բեմեր պատրաստուած են դրօշազարդուած։ Պիտի խօսի զօր. տը Կոլ։ Ժամը 17ին ընդունելութիւն քաղաքապետարանին մէջ։ 18.30ին Յաղթութեան Կամարին առջեւ բոցի արարողութիւն։ Զօր. Քէօնիկ ջահ մը պիտի վառէ անծանօթ զինուորին բոցէն որ պիտի փոխադրուի ժամը 19ին Սէն Վալէրի ուր զօր. տը Կոլ զայն պիտի ընդունի մահարձանին առջեւ ։

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարար կոմս Սֆորցա հանդիպում մը պիտի ունենայ Թիթոյի հետ, Թրիէսթէի վերջին հանրաքուէին վրայ այդ հողամասին ճակատագիրը ճշդելու համար։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ տասնըմէկ նախարար-նախագահներու ժողովը որոշեց Օգոստոս 24ին կատարել 400 երեսփոխաններու ընտրութիւնը ըստ իրենց պատրաստած կանոնագրին։ Քուէարկութեան պիտի մասնակցին 25 միլիոն ընտրողներ ։

ՑԵԼՈՒՋԱԿՆԵՐ իրենց ինքնաշարժով, Պէրսիի թաղին մէջզարկին հեծելանիւով գացող մէկու մը որ գինիի վաճառականի մը կողմէ մէկ միլիոն 600.000 ֆրանք կը տանէր դրամատուն յանձնելու։ Հրազէնի սպառնալիքով յեղուզակները յափշտակեցին պայուսակը եւ հեռացան ։

ՔԱՐԻՒՂԻ հարուստ հանք մը գտնուած է Իտալիոյ հիւսիսակողմը, Թորինոյի նահանգին մէջ։ Այս գիւտը մեծ խանդավառութիւն առաջ բերած է երկրին մէջ, իբր հարստութեան աղբիւր։ Նոյնիսկ կառավարութեան եւ դրամատիրական կազմակերպութեանց միջեւ, վէճ ծագած է անոր շահագործման եղանակին շուրջ։ Կը վախցուի որ օտար դրամագլուխներ պիտի փորձեն ձեռք ձգել զայն ։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը Յունիս 12ին ստորագրեց նոր նաւթագծի պայմանագիրը Անգլեւիրանեան քարիւղի ընկերութեան հետ, նաւթուղին սկսելով Ապատանէն (Պարսից ծոց), պիտի անցնի Իրաքէն, Ապու Քէմալի ճամբով (Սուրիոյ սահմանին վրայ) եւ պիտի յանգի Թարթուս (Լաթաքիոյ մօտ)։ Երբ նաւթուղին եւ զտարանը շինուին, Թարթուս պիտի դառնայ Սուրիոյ գլխաւոր նաւահանգիստը ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ցերեկոյթը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի կողմէ, Կիրակի 26 Յունիս ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Այրի Տիկին Աղաւնի, ծնեալ Պարթեւեան (Յունաստան, Բիրէա) կը փնտռէ եղբայրը Արամ Պարթեւեան (Իզմիր–Վան) եւ տղան Արսէն Պարթեւեանը Իզմիրի աղէտէն վերջ Փարիզ հաստատուած։ Տեղեկացնել «Ազատ Օր»ի խմբագրութեան, Rue Voulis 20 A, Athenes (Grèce):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր երկրորդ տարեդարձը Յուլիս 3ին ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզէն Պ. Սեդրակ Քիրազեան փոխան ծաղկեպսակի 1500 ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, իր մօր Տիկին ԱԶՆԻՒ ՔԻՐԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՄԱՅԻՍ 28ԸՆ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԳՈՐՏՈՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօն։

Կ'երգէ ՆորՍերունդի երգչախումբը դպրոցի աշակերտներով, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն։
Մուտքը ազատ է ։

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն ։

Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի։ Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՅՐԸ» (մէկ պատկեր)։

Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ։

Եւրոպական պարեր նուագախումբով։ Մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը 50 Ֆրանք

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ։ Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԵՐԱՆԵԱՆ։ Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ։ Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր։ Ոչ աճուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն։Խմիչքը տեղւոյն վրայ ։

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Ալհամպրայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, 9.30էն մինչեւ լոյս։ Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը։ Երկու ընտիր նուագախումբ, փոքր պարախումբ գեղջուկ տարազներով, եւ երկսեռ խումբ, իր էն ոգեւորիչ երգացանկով ։

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger)։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին – Պայլ

Ողբերգութիւն 8 պատկեր։ Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէլ, Լա Փօմ, Սէն Մարսէլ, շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալպարէլ (Bar Vidal)ի օդասուն պարտէզին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ։ Կը նախագահէ շրջանիս հոգ. հովիւ ԲԱԲԿԷՆ քհնյ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ։ Կը խօսի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան կողմէ վարիչ քարտուղար Պ. Ա. ԱՇՃԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժին եւ թատերական ներկայացում ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ ։

Հանդէսի տեւողութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ Սէն Լուի երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի։ Հանդիսավայրը բաց է առաւօտեան ժամը 9էն, փափաքողները կրնան կէս օրուան ճաշը կատարել տեղւոյն վրայ։ Պաշտօնական մասը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս շաբաթ ժամը 3ին, Սասունի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis։ Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր–ընկերուհիները։ Մուտքը ազատ է։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԻՍԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Օրակարգ «Ողափոխութեան կայանի փոքրիկներու արձանագրութիւնը»։

ՄԱՐՍԷՅ – Սէնթ Անթուան Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր խումբերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Երանոսին բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ – Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Պանեօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը տօնէ «Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 2 rue Condorcetի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան։ Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ։ Տախքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 ֆրանք ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, մինչեւ Մարտ 31

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիները. —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ Փափ. 1500, ՌՈՆ Օհան. 1200, ՊՈՆ. Նշա., ՄԱՐՍԷՅԼ Էքմ., Արզու., ԷՕՊՈՆ Սար., ԼԸ ՎԵԶԻՆԷ Մոս 1500ական, ՎԱԼԱՆՍ Սար. 400, ԻԶԷՌ Շիր. 1500, ԼԻՈՆ Պապ. 1800, ՓԱՐԻԶ (10) Սար., ՓՐԷ ՍԷՆ ԺԷՐՎԷ Գար., ՎԻԹՐԻ Ֆեն. 1500ական, ԱՆԿԷՆ Առա. 800, ԿՐԸՆՈՊԼԸ Զիֆ. 2400, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Խմի. 2950, Գայը. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Տոլպ. 1500, ԱՄԵՐԻԿԱ Տոլպ. 2500, ԱԼՃԵՐԻ Աճէմ. 1600, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Աղա. Նիկո. Ն., Ս. Նիկ. 1500ական, Զաք. 2700, Սար. 1500, Խաչ., Հար. 1500ական, ՌՈՄԷՆՎԻԼ Գուշ. 2700:

ՏԻՒՐԿԷՐ ԹՈՐՈՍ ԳԱԳԱՍԱՔԱԼԵԱՆ, որդին, Սարգիսի, Սեբաստիոյ Գալտը գիւղէն կը փնտռէ իր ազգականները Կետիկեան եւ Գալեան ընտանիքները, որոնք Ամերիկա ըլլալ կը կարծուին։ Տեղեկացնել 33 Ave. Porte de Choisy, Paris (13), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել ։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 1էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf։

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris)։ Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի։ Կիրակի 10Յուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մեթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն։Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Գ. Զամիչեանի՝ իր աղջեան Օր. Լիւսի Զամիչեանի ամուսնութեան առթիւ աղամանդավաճառներու Քլիւպի մէջ եղած նուիրատուութիւններուն համար, որմէ գոյացած էր 21 հազար ֆրանքի գումար մը ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 18 JUIN 1949 Շաբաթ 18 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5875–Նոր շրջան Թիւ 1286

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՍԱՆ ԴԱՐ ՎԵՐՋ

Սիոնական շարժման ղեկավարները ծրագրած էին «ազգային օջախ» մը ապահովել անհայրենիք Հրեաներուն՝ Պաղեստինի մէջ։

«Սիոնը, հին Երուսաղէմի այդ պատմական բարձունքը, խորհրդանշան մըն էր, որուն պէտք է ուղղէին Սփիւռքի թափառական Հրեաները՝ իրենց աչքերը։ Ճիշդ ինչպէս ցիրուցան Հայերս մեր աչքերը կ'ուղղենք յաւիտենական Արարատին։

Ինչպէս շատ մը Հայեր սկեպտիկ եւ երբեմն ալ թշնամի էին մեր յեղափոխական կազմակերպութեանց, որոնց ծրագիրն էր ազատ եւ անկախ հայրենիք մը տալ հայ ժողովուրդին, այնպէս ալ աշխարհացրիւ Հրեաներու մեծամասնութիւնը հակառակ էր սիոնական շարժման։ Վերջ գտած էին հալածանքն ու ջարդերը Հրեաներուն դէմ, որոնք կը ճամբորդէին ազատօրէն իրենց ուզած տեղը, առանց անցագրի։ Կը հաստատուէին իրենց ուզած երկիրը եւ կը գրաւէին իրենց նախասիրած ղործով դիրք եւ հարստութիւն կը շինէին։ Ալ ի՞նչ պէտք կար ազատ հայրենիքի, Սիոնի կամ Պաղեստինի։

Եւ սակայն շարժման վարիչները չյուսահատեցան երբեք։ Շարունակեցին հողեր գնել Պաղեստինի մէջ եւ, երկրագործական գաղութներ հաստատել։ Սկզբնական շրջանին Արաբները շատ պոռ էին, որ սուղ գիներով կը ծախէին իրենց կալուածները, զորս պէտք եղածին պէս չէին կրնար չահագործել։ Քրիստոսի ժամանակէն մնացած նախնական ձեւերով, ուղտերով կը մշակէին հողը։ Հրեաները եւրոպական մեքենաներ ներմուծեցին եւ զարկ տուին երկրագործութեան՝ արդիական մեթոտներով։ Ներգաղթը դէպի Պաղեստին սկսած էր կազմակերպուիլ։

Երբ 1914ի պատերազմը ծագեցաւ, Սիոնականները կամաւորներ տուին անգլիական բանակին, փոխարէն ստանալով Պալֆուրի 2 Նոյեմբեր 1917ի ծանօթ «յայտարարութիւնը», որով «Հրէական Ազգային օջախ» մը կը խոստացուէր Հրեաներուն՝ Պաղեստինի մէջ։ Ֆրանսա եւ Իտալիա եւս իրագործեցին այս խոստումը։

1917—18ի կռիւներու ընթացքին անգլիական բանակը գրաւեց Պաղեստինը։ Զինադադարէն վերջ, Ազգերու Դաշնակցութիւնը Անգլիոյ յանձնեց Պաղեստինի հոգատարութիւնը։

Ամբողջ երեսուն տարի, Անգլիոյ հովանաւորութեան տակ, յաճախ խաղաղ, երբեմն փոթորկոտ, օսմանեան կայսրութեան այդ յետամնաց երկիրը շէնցաւ ու ծաղկեցաւ, շնորհիւ ծախսուած միլիոններուն։ Թել Ավիվ, Հայֆա եւ նոր Երուսաղէմը դարձան արդիական քաղաքներ, եւրոպական իմաստով, անճանաչելի դառնալու աստիճան։ Շուրջ երեք հարիւր հրէական երկրագործական գաղութներ հաստատուեցան։

Եւ այն օրը, որ Անգլիոյ մարզպանը յածանաւի մը մէջ նստած, իր պաշտօնէութեան եւ զինուորներու մնացեալ մասին հետ հրաժեշտ կուտար Պաղեստինին, Իսրայէլի անկախ պետութեան դրօշը կը բարձրանար Թէլ Ավիվի վրայ։

Երբ Անգլիա հոգատար դարձաւ, Պաղեստինի Հրեայ բնակչութեան թիւը 100.000ի չէր հասնէր։ 1930ին այս թիւը բարձրացած էր 167.000ի, 1940ին՝ 475 հազարի, իսկ 1947ին՝ 605 հազարի։ Շուրջ երեսուն տարուան ընթացքին կէս միլիոնի յաւելում, մեծագոյն մասը ներգաղթով, մէկ մասը՝ ծնունդներով։ 1948 Հոկտեմբեր 28ին՝ Նորակազմ պետութիւնը պաշտօնական մարդահամար կատարեց, արդիւնքը յայտնի չէ դեռ։ Պաղեստինի Արաբներուն թիւն էր 1947ին՝ 1.265.000 հոգի, այսինքն Հրեաներու կրկինէն քիչ աւելի։

Յառաջիկայ տասը տարիներու համար ներգաղթի ծրագիր մը կազմուած է եւ սկսած է գործադրուիլ արդէն։ Նախատեսուած է տարեկան 65 — 100 հազար Հրեաներ տեղաւորել Իսրայէլի հողամասերուն վրայ, համաձայն տրամադրելի գումարներու։ Այլեւս պատմութեան կը պատկանին ներգաղթի սեղմումներն ու գաղտնի ճամբորդութիւնները։ Իսրայէլի դուռները լայն բացուած են՝ թէ դուրսէն ներս մտնողներուն եւ թէ ներսէն դուրս ելլողներուն առջեւ։

Աշխարհի ամէն կողմերէն դէպի Պաղեստին կը խուժեն Հրեաները, ոմանք վերջնապէս հոն հաստատուելու, ուրիշներ ուխտագնացութեան համար։ Վերջերս Պալքաններէն եւ Թուրքիայէն մեծ հոսանք մը սկսաւ դէպի Աւետեաց երկիրը։

Այսօր Իսրայէլ ունի իր ազգային դրօշն ու զինանշանը, նամականիշն ու դրամը, դեսպաններն ու հիւպատոսները։ Իսրայէլի անցագիրները ի պատուի են բոլոր երկիրներու մէջ։

Սիոնականութեան հիմնադիրներն ու վարիչները վերջնապէս հասան իրենց նպատակին։ Թէոտոր Հէրցլի ցանած սերմերը կէս դար վերջ իրենց հունձքը տուին։ Տոքթ. Վայցման, Պէն Կուրիոն, Մոշէ Շէրթոք եւ ընկերները կ'առաջնորդեն մանուկ պետութեան առաջին քայլերը։ Գլխաւոր պետութիւնները իրաւապէս ճանչցած են արդէն Իսրայէլը, որ իր հարեւան արաբ ժողովուրդներու հետ գործակցութեան նոր շրջան մը կը սկսի։

Քսան դար գերի եւ ստրուկ ապրելէ, հայրենիքէ եւ ազատութենէ զրկուելէ վերջ, Իսրայէլի զաւակները 15 Մայիս 1948ին, արիւնալի կռիւներով աշխարհի երեսէն ափ մը հող կորզելով՝ վրան իրենց անունը արձանագրեցին, ճիշդ այնպէս, ինչպէս վեց դարու գերութենէն վերջ, ասկէ երեսուն տարի առաջ հայ ժողովուրդին զաւակները 28 Մայիս 1918ին, արիւնահեղ ճակատամարտներու գնով, մեր պատմական հողերէն մաս մը ազատագրելով՝ վրան հիմնած էին ազատ եւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Շարքը բացուած է արդէն։ Եղանակը կը վերջանայ Յունիսին եւ մենք կը յիշենք մեր մանկութեան երանելի օրերը ազգ. վարժարաններու ամավերջի հանդէսներուն, մրցանակներու կամ վկայականներու բաշխումով։

Անշուշտ հեռուէն կամ մօտէն նմանութիւն չկայ երբեմնի կանոնաւոր դպրոցներու տարեկան հունձքին եւ այստեղի շաբաթական դասընթացքներու արդիւնքին միջեւ։

Բայց եւ այնպէս, ոչ նուազ խանդաղատալի է պատկերը «Ամավերջի հանդէսներ»ուն հայաշատ արուարձաններու մէջ, ինչպէս Իսի, Ալֆորվիլ, Լիլա, Իթալի կամ Քաշան։

Ուսուցիչը լապտերով գտնուած, աշակերտը հազար նազով ներս մտցուած։ Դպրոցը՝ պատահաբար ճարուած սենեակ մը։ Եւ սակայն կարելի կ'ըլլայ հանրութեան ներկայացնել որոշ արդիւնք մը։

Այլապէս սրտառուչ են այս ճիգերը, հազար անգամ աւելի դժուար եւ նոյնքան մըն ալ ապերախտ, երբ աշակերտները այս անգամ տարիքով ալ անհամապատասխան — շաբաթը մէկ օր, մէկ ժամ կուգան իբրեւ օտար լեզու սորվիլ իրենց մայրենիքը։

Ուսուցչին դէմքը կը ճառագայթէ, երբ քանի մը ամսուան մէջ կը տեսնէ սեւ տախտակին վրայ ուղիղ գրուած բառեր, երբ կը լսէ քանի մը տող արտասանութիւն եւ կամ հայերէն երգ մը։

Այս ուղղութեամբ տարուած աշխատանքը, որ կողմէն ալ գայ, գնահատելի է անշուշտ։

Բայց տխուր բան է տեսնել փոքր արուարձանի մը մէջ կուշտ կուշտի երկու դպրոց, — «Մեր դպրոցը», «Ձեր դպրոցը»։ Տաժանելի է մանաւանդ լսել տղեկ մը, որ կը սպառնայ վարժուհիին, — «Շատ մի յանդիմաներ, է՛հ, վաղը Դաշնակներուն դպրոցը կ'երթամ»։ Եւ փոխադարձաբար։

Հո՞ս ալ պէտք է պատառ պատառ ըլլանք։ Ի՜նչ հո՞ս։

Գացէք անգամ մը ամավերջի հանդէսներուն եւ թերեւս ամչնաք աղոց թոթով լեզուէն, երբ կ'արտասանեն.

«Մայրենի լեզու,
Դո՛ւն զանձ թանկագին ...

ՍՕՍԻ

ՇՈՒԷՏԻ Թագաւորը Կիւսթաւ հինգերորդ տօնեց իր 91 տարին։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ տեսչութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով կոչ կ'ընէ Փարիզի ժողովուրդին, կիրակի օր, իր հանդարտութիւնը պահել, հանրային կարգը չխռովել եւ յարգել յիշատակը զօր. Լըքլէրի, որ Փարիզի փրկարարն է։

Զօրսեռու վերջին ժամերը

Զօրսերը նիստ նիստի վրայ կը գումարեն արդիւնք մը ծանուցանելու համար։ Անգլիոյ եւ Ֆըրանսայի արտաքին նախարարները ստիպուած ըլլալով Ուաշինկթոն մեկնիլ հինգերու ժողովին, ուրկէ պիտի վերադառնան օր մը յետոյ, երկուշաբթի օր շատ հաւանական է որ կազմուի վերջին նիստը եւ հաղորդուի արդիւնքը։

Ահա ինչ որ կը յուսացուի ձեռք բերել իբր փափաք.—

Գերմանիոյ մէջ գոյութիւն ունեցող երկու տարբեր վարչաձեւերու հետեւանքով ստեղծուած դժուարութիւնները հարթելու համար միջտ բանակցիլ իրարու հետ։

Վերսկսիլ առեւտրական յարաբերութիւններ երկու շրջաններու միջեւ, եւ եթէ կարելի է, աւելի զարգացնել զանոնք քան պաշարումէն առաջ եղած վիճակը։

Երկու շրջաններու միջեւ փոխանակութիւնները դիւրացնել։

Կազմել մնայուն մարմին մը ուր չորս պետութիւնները իրարու հետ պիտի խորհրդակցին ամէն խնդրի մասին։ Գերման մասնագէտներ պիտի մասնակցին այդ ժողովին։

Հրահանգ տալ Պերլինի զինուորական հրամանատարներուն իրագործելու Նիւ Եորքի համաձայնութիւնը, այն ձեւով որ ամբողջովին վերցուի Պերլինի պաշարումը։

Առաջիկայ Սեպտեմբերին կազմակերպել Զօրսերու նոր գումարում մը Ամերիկայի մէջ երբ տեղի պիտի ունենայ նաեւ ՄԱԿի ժողովը։

Պատրաստել Աւստրիոյ հետ հաշտութեան վերջնական դաշինքը։

★ Երկաթուղիի պաշտօնեաները կը շարունակեն գործադուլը ըսելով թէ չեն կրնար աշխատիլ Խորհրդային Իշխանութեան տակ. պատրաստ են աշխատելու մինչեւ ռուսական սահմանը, բայց ոչ անկէ անդին։ Կացութիւնը այս պատճառով լուրջ հանգամանք ստացած ըլլալով, Պերլինի քաղաքապետը դիմեց Զօրսերուն այս խնդիրը լուծելու համար։

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԽԶՈՒԻ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՀԵՏ

Լոնտոնէն եկած լուրերու նայելով Մոսկուա մօտ օրէն պիտի խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ, այն պատճառով որ Թիթօ չէ յարգած իր տնտեսական յանձնառութիւնները եւ թէ սովիէթական զինուորական ու դիւանագիտական ներկայացուցիչները թշնամական վարմունքի կ'ենթարկուին։ Կոմինֆորմն ալ ճնշական պայքարի մը պիտի սկսի Թիթոյի դէմ։

Կոմինֆորմը Պուքրէշի մէջ հրատարակած իր թերթին մէջ կը գրէ վերջերս թէ «համայնավարներու առաջին ջանքը այս պահուս պիտի ըլլայ պայքարիլ ամերիկեան ծաւալականութեան դէմ»։ Ամերիկեան շրջանակներ ասկէ կը հետեւցնեն թէ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ պաղ պատերազմին մէջ, կոմինֆորմը, իր իսկ խոստովանութեամբ պաշտպանողականի կ'անցնի, այսինքն համայնավարութեան դէմ պայքարը կ'ուժեղնայ Եւրոպայի մէջ եւ թէ անոնք հիմա ծաւալելէ աւելի, եղածները պահելու պիտի աշխատին։

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԶԳԵԼ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ

Պ. Մոշէ Շէրթոք, Իսրայէլի արտաքին նախարարը, յունիս 15ին անգամ մը եւս ազդարարեց թէ իրենք վճռած են չընդունիլ Երուսաղէմի միջազգայնացումը, որ եւ է հողամաս ձգել կամ աստուաբթիւ արաբ տարագիրներ ներս առնել, ի սէր հաշտութեան։

Այս առթիւ շեշտեց թէ Մ. Նահանգները խաղաղութեան ծառայած չեն ըլլար, քաղաքական ճնշում բանեցնելով ի նպաստ Արաբներուն։ Իսրայէլ ոչ մէկ պարագայի մէջ պիտի վերադառնայ Ազգաժողովին գծած սահմաններուն։

Նախարարը այս վճռական յայտարարութիւններն ըրաւ Իսրայէլի Կնեսեթին առջեւ (խորհրդարան), արտաքին խնդիրներու քննութեան առթիւ յանգելով յոռետես եզրակացութեանց։ Ըսաւ թէ Լոզանի բանակցութիւնները անելի յանգած են, թէ Անգլիա նորէն կը վերազինէ Արաբները եւ ազդարարեց թէ Իսրայէլ ձեռնածալ պիտի չնստի, «Ամէն գնով հաշտութիւն ստանալու համար»։

★ Իսրայէլի ելմտական նախարարը խորհրդարանին ներկայացուց տարեկան նախահաշիւը, 111 միլիոն տոլար, գումար մը որ գրեթէ կրկնապատիկն է բրիտանական հոգատարութեան ելմտացոյցին, ամբողջ Պաղեստինի համար։ Սովորական ելմտացոյցէն զատ, Իսրայէլ 186 միլիոն տոլար պիտի ծախսէ մէկ տարուան ընթացքին, բնակարաններ շինելու եւ տարագիրներ տեղաւորելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՑՈՒԽԻ ազատ վաճառումը պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր 1։

ԾԱՂԻԿԻ ՕՐԸ

1918ի գարունը աղէտաբեր եղաւ նաեւ Ատրպատականի Խոյ, Սալմաստ եւ Ուրմի գաւառներու տեղացի եւ Թրքահայաստանէն գաղթած Հայերու, Ասորիներու, ինչպէս նաեւ քնիկ Թաթար եւ պարսիկ բնակչութեան համար։

Թրքական գործակալներու զաւերուն գործիք դարձած Թաթար, քիւրտ եւ պարսիկ տարրերը նախայարձակ ըլլալով պարտուած էին։

Գարսպապատ Տիլիմանը, երկարատեւ դիմադրութենէ մը ետք, լքուած էր դուրսէն, Թրքական Թելադրանքով եկած «Արշատը հիմայունի» եւ Թուրքեւգերման գործակալներէն, Թաթար եւ քիւրտ աւազակային խումբերէն։

Դարաւոր հարեւանները իրարու գէմ զէնք վերցուցած ու փոխադարձաբար կոտորածներ պատճառելէ ետք, կը Թուէր Թէ հանդարտեր, հաշտուեր էին։ Նոյն տարուան Մարտին Թուրք բանակը Վան մտնելով, գրաւած էր Վանի, Անիի, Կամուրջի եւայլ վայրերու մէջ Ռուսերէն լքուած պահեստներու կողոպուտով եւ փոխադրութեամբ ։

Այդ պատճառով ալ Ալի Իհսան փաշան չհետապնդեց Վանէն նահանջող հայ գաղթականութիւնը։

Բայց մեզի համար պարզ էր որ՝ վաղ Թէ ուշ Թրքական բանակը պիտի գայ եւ կանգնի մեր շէմքին ։

Տիլիմանի եւ շրջաններու կռիւներու ընթացքին, մեր զինուորներէն բաւական Թիւով վիրաւորներ կային, ինչպէս եւ, մեծ Թիւով հայ եւ ասորի գաղթական հիւանդներ, որոնց խնամքն ու դարմանումը մեծ ծախքերու եւ զոհողութեանց կը կարօտէր։

Դժուար էր ամբողջ հոգը բեռցնել միայն Սալմաստցի Հայերու վրայ, որոնք կրնային աւելի նեղ եւ աննպաստ օրերուն օգտագործուիլ։

Հաֆթմանի հիւանդանոցին կից մէկ սրահն ալ լեցուած էր հիւանդներով։ Բաւարար Թիւով բժիշկներ եւ հիւանդապահներ չունէինք, եղածներն ալ հարկադրուած էին կրկնապատկել իրենց աշխատանքի ժամերը, գիշերը ցորեկին խառնելով ։

Ջուարթ եւ անտրտունջ, զոհաբերութեան անօրինակ ոգիով մը համակուած էին մեր գթութեան քոյրերը՝ Թամարան ու Ցեմիան, Անահիտն ու տիկին Խաչատուրեանը, Լիզան եւ Եսթերը եւ դեռ ուրիշները։ Գործի վրայ էին նաեւ Օր. Մեծբայեան եւ Ենգիբարեանը։ Արթուն պահակի եւ փրկարար հրեշտակի դեր կը կատարէր Բժիշկ Վ. Յովհաննէսեանը իր օգնականներուն հետ, յաճախ՝ գիշերները հիւանդանոցին մէջ լուսցնելով։

Մեր զինուորները նոյնպէս զուրկ էին կարգ մը անհրաժեշտ պիտոյքներէ եւ ցրուած էին իրենց գիւղերը։ Վաշտերը կազմալուծուած էին։ Անհրաժեշտ էր վերակազմել մեր ուժերը, միացնել՝ Տիլիմանի խռովութեանց պատճառով երկուքի բաժնուած հայկական շրջանները ։

Անհրաժեշտ էր ունենալ նաեւ զօրաւոր եւ հեզինակաւոր զինուորական մարմին մը, որ ազդէր միաժամանակ Թէ Սալմաստի, Վանի ուժերուն եւ գաղթականութեան եւ Թէ Ասորիներու վրայ ։

Բայց մեր առաջին եւ անմիջական մտահոգութիւնն էր հիւանդանոցներու բարեկարգութեան խնդիրը ։

Պէտք էր նորոգել հիւանդանոցին կից բոլոր շէնքերը, աւելցնել մահճակալներու Թիւը եւ կանոնաւորել սնունդը ։

Պէտք էր պարտաւորիչ ծառայութեան մղել հայ եւ ասորի բոլոր բժիշկները, դեղագործները եւ հիւանդապահութեան ընդունակ տարրերը։

Ասորիները Ուրմիոյ Ամերիկեան Միսիոնէն մեծ գումարներ ստացած էին, «Քէփթըն» Կրէյսն ալ նոր գումարներ տրամադրած էր իրենց ու մեկնած։ Իսկ մենք, սաստիկ կը նեղուէինք դրամի պակասութենէն ։

Անհրաժեշտ էր չխրտչեցնել ժողովուրդը մեծ գումարներ պահանջելով, այլ՝ բաւականանալ ու֊րոշ գումարներ ճարելով ։

Մայիս 1ը յայտարարուեցաւ «Ծաղիկի օր» ։

Այդ օրը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, հայ օրիորդներ եւ տիկիններ գունագեղ հագուստներով զարդարուած Թաղէ Թաղ, տունէ տուն եւ գիւղէ գիւղ պտտելով հանգանակութիւն կատարեցին ի նպաստ հիւանդներու եւ վիրաւորներու ։

Անոնց կողովները լեցուած էին Սալմաստի դաշտերու «Ապրիմ մեռնիմ» ծաղիկներով, որոնք կը գործածուէին իբր զարդանիշ ։

Գործի էին նաեւ ալեհեր մամիկները, որոնք գուլպայ կը հիւսէին, ուրիշներ՝ ճերմակեղէն կը կարէին։ Կային նաեւ կտաւագործներ ։

« Պէտք էր տալ, ինչ որ ունէին եւ ինչ որ պէտք էր»։ Այս էր օրուան նշանաբանը։

Եւ մեր պահեստները լեցուեցան հիւանդանոցներու յատուկ իրերով, հանդերձեղէններով եւ զինուորական պիտոյքներով ։

Նուիրած էին՝ վերմակներ, ամանեղէններ, ճերմակեղէններ, վերնազգեստներ, կօշիկներ, վերակապի լաթեր, ցորեն, իւղ, պանիր, կթան կովեր, ոչխարներ, ձիեր, գոմէշներ, ինչպէս եւ լծկան եզներ, Թամբեր, սանձեր, կաշեղէններ, փամփուշտներ, ատրճանակներ, դաշոյններ, հրացաններ եւայլն ։

Բաւական խոշոր գումար մըն ալ ապահովուեցաւ զուտ դրամական նուէրներէն։

Մահլամցի որբեւայրի Մարգրիտը նուիրած էր իր միակ հարստութիւնը՝ կթան կովը, Սաւնեցի պառաւ մը իր 7 հաւերը, Աղբակեցի խաթունը՝ իր միունճար զաւկէն իբրեւ յիշատակ մնացած մէկ դեղին ոսկին, իրեն պահելով միայն իր նահատակ զաւկին կսկիծը ։

Կին մը՝ իր ոսկէ ապարանջանները, ուրիշ մը իր մանեակը, մէկը՝ իր մատանիները, միւսը իր օղերը, մէկը իր ճակտի ոսկի շարոցը, միւսը օրապահիկը ։

Բացուած էին բոլոր քսակները եւ բոլոր սիրտերէն միաժամանակ դուրս կը ժայթքէր գթութեան անօրինակ հեղեղը ։

Ե. Դարու հայ կիները վերածնած էին եւ անօրինակ զոհաբերութիւն մը կը յայտնաբերէին։

Սեփականատէր չկար այլեւս ։ Ամէն բան տրամադրելի էր, փրկութեան եւ յաղթանակի համար։ Տուած էին, ինչ որ ունէին, տուած էին անտրտունջ եւ ժպտերես ։

Իրար գերազանցելու օր էր։

Ծրագիրը յաջողութեամբ պսակուած էր եւ ակնկալուածէն շատ աւելի։

Այդ գիշերը խարոյկներ վառուեցան բոլոր գիւղերուն մէջ։ Սփռոցները բացուած էին բոլոր հրապարակներու, եկեղեցիներու բակերու մէջ ։ Կը պարպուէին Սալմաստի խոշոր կարասներու հին գինները ։

Ամենուրեք երգի ու նուագի ձայն, պար խինդ ու կանչ։

Ցնծութեան օր էր, վստահի օր, յանուն ապատութեան եւ յաղթանակի, որ չուշացաւ ։

ԱԶԳԻՆ

Հայերը Ուրուկուէյի մէջ

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա», հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Ուրուկուէյի գաղութի մասին.—

★

Գաղութին մեծ մասը, որ կեդրոնացած է մայրաքաղաքին՝ Մոնթէվիտէոյի մէջ, կը բաղկանայ 1200 տունէ, մօտ 6000 անձերէ ։

Այս վեց հազարէն մօտ հազար տուն առաքելական են, մնացեալը բողոքական եւ կաթոլիկ։ Գաղութը կը բաղկանայ Այնթապցիներէ, Մարաշցիներէ, Այնթապցիներէ, Ամանոսցիներէ, Ատանացիներէ, Զէյթունցիներէ, Հաճընցիներէ, Կեսարացիներէ, Կիւրինցիներէ, Պաղչեցիներէ, Տիգրանակերտցիներէ, 154 քաղաքներէ եւ գիւղերէ Հայեր կան ։

Զբաղումներ.— 400 նպարավաճառ, 35 կօշիկի գործարանատէր, 150 կերպասավաճառ, 20 կօշկավաճառ, 30 սափրիչներ, 30 կօշիկի հնակարկատ, 30 մսավաճառ եւ 6 մեծաքանակի վաճառական։ Կան նաեւ փոքրաթիւ գործաւորներ, երեք բժիշկ ատամնաբոյժներ, երկու հայ բժիշկներ ։

Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութը ունի մօտ 19 տարուան ազգային կեանք, Հայ Գաղթային Միութեամբ ։ Պ. Յովհաննէս Ահարոնեանի (հայրիկ) ջանքերով գնուած է ազգային շէնք մը, որ կը ծառայէր իբրեւ եկեղեցի եւ դպրոց։

1935ին կը ստեղծուի «Հայ կեդրոն»ի կեդր. վարչ. խորհուրդը, սատնձնելով եկեղեցիին եւ բոլոր ազգ. վարժարաններուն բարոյական եւ նիւթական հոգերը ։

1944ին գաղութին ազգ. նուիրատուութեամբ գնուեցաւ քաղաքի ամէնէն բանուկ մէկ պողոտային վրայ 4000 մեթր հող հին շէնքով մը որ ներկայիս կը ծառայէ իբրեւ եկեղեցի եւ դպրոց։ Այս հողին վրայ պիտի շինուի սրահ մը եւ նոր եկեղեցի մը ։

1930էն ի վեր հաստատուած են դպրոցներ, որոնց հոգածութիւնը ստանձնած էին Գաղթ. Միութեան կողմէ, ընտրուած հոգաբարձութիւններ։ Առաջին երկու դպրոցները բացուեցան Սերրոյի եւ Փանթանոսի շրջաններուն մէջ, Մեսրոպեան եւ Մամիկոնեան անունով, իսկ աւելի վերջ՝ Սահակեան, Հայկազեան եւ Խրիմեան։ Ներկայիս կան հինգ դպրոցներ, որոնք Թէեւ սկզբնական շրջանին ունեցած են բազմաթիւ աշակերտներ, սակայն հետզհետէ նուազելով այժմ Թիւը իջած է 180ի, հինգ դպրոցներուն մէջ։

Բացի Սէրրայի Մեսրոպեանէ եւ Ներսէսեանէ, դպրոցներու շէնքերը բոլորն ալ վարձուած են։ Իւրաքանչիւր դպրոցի մէջ ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ մէկ պատասխանատու ուսուցիչ, ուսուցչուհիէ եւ մէկ օգնականէ եւ տեղացիէ մը։ Աշակերտները իրենց կարողութեան համեմատ կը վճարեն, բայց բոլոր դպրոցներուն մէջ ալ կան ձրինք ։

Այս դպրոցներէն զատ կայ նաեւ Ներսէսեան դպրոցը, 60—70 աշակերտներով, որ կը կառավարուի Հայ կեդրոնի կողմէ։

Ցիտամէ աւելի ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ կը հետեւին բարձրագոյն եւ համալսարանական դասընթացքներու ։

Գաղութին ամէնէն հին լսարանն է Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ակումբը հիմնուած 1928ին։ Ունի գրադարան մը, եւ կը ծառայէ իբրեւ հաւաքավայր հանդէսներու։ Հոն բացուած են հայերէնի և Հայոց պատմութեան ցերեկեայ եւ գիշերային դասընթացքներ որոնց կը հետեւին 60—70 աշակերտներ։ Հնչակեանները ունին «Հայաստան» ակումբը։ Հայ կեդրոնի շէնքը իբրեւ ակումբ կը ծառայէ «յառաջդիմականներուն» ։

Միութիւններուն մէջ ամէնէն գործօնը Հ. Կ. Խաչն է (այժմ Հ. Օ. Միութիւնը), որ կ'օգնէ դպրոցներուն եւ չքաւորներուն։

Կայ նաեւ Բարեգործականի մասնաճիւղը, որ իր ընդհանուր նպատակներէն դուրս, դպրոցներուն կ'օգնէ որոշ գումարով մը։ Հայրենակցաց Բարեսիրաց Միութիւնը հանդէսներէն գոյացած դրամով գնեց դամբարան մը եւ վերջերս ալ շէնք մը։ Այս միութիւնն ալ կ'օգնէ դպրոցներուն։Կայ նաեւ երիտասարդներու երկսեռ Միութիւն մը ։

Ամէն տարի Ապրիլ 11—24ի, Մայիս 28ի եւ Խանասորի արշաւանքի առթիւ հանդէսները տեղի կ'ունենան մեծ բազմութեամբ։ «Արմենիա» երիտասարդաց Միութիւնը հիմնուած է Ա. Միքայէլեանի ջանքերով։ Ունի 240 անդամներ եւ մեծ դեր կատարած է գաղութին մէջ։ Գաղութին մէջ կան նաեւ մարմնամարզական քանի մը միութիւններ։

Բաւական Թիւով հայ երիտասարդներ ամուսնացած են տեղացի աղջիկներու հետ։ Ոմանք գոհ են, իսկ ուրիշներ դժգոհ։ 18 տարուան ընթացքին, ամէն տարի 70—80 ծնունդներ տեղի ունեցած են։ Մահերու Թիւը՝ 20—25։ Տարիներու ընթացքին գաղութը այցելած են արուեստագէտներ Լեւոն Ցարուն, Յովհ. Զարիֆեան, Հայկ-Արծիւ ամոլը։ 1946ին Աշոտ Արծրունի, Սուրբարեան ամոլը։ 1936ին այցելած է ընկեր Ս. Վրացեան։

Գաղութին մէջ կան չորս ձայնասփիւռներու ժամեր, Արմենիա, Կոմիտաս երգչախումբի ժամ, Հայ Գաղթային Ձայնը եւ Հայ Մշակոյթի ժամ ։ «Արմենիա Ձայն»ը հիմնուած է 1935ին եւ անհատական ձեռնարկ մըն է որ յայտագրին կէսը Թուրքերէն «շարքի»ներու կը յատկացնէ։ Կոմիտաս երգչախումբի ժամը հիմնուած է 1935ին, իրական հայկական ժամն է։ Հայ գաղթային ձայնասփիւռը կամ «Հայ Ձայն», որ կը գտնուէր խումբ մը Մարաշցի երիտասարդներու ձեռքը, վերջերս զայն փոխանցեցին Ս. Դ. Հնչակեաններու։ Հայ Մշակոյթի Ձայնը «Յառաջդիմականներ»ուն ժամն է ։

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՀՐԵԱՆԵՐ ԴԷՊԻ ԳԱԼԻԼԻԱ

Իսրայէլի կառավարութիւնը ծրագրած է 100 հազար գաղթականներ տեղափոխել Գալիլիա, եւ 30.000 տուն շինել, գալիք չորս ամիսներու ընթացքին։ Ծրագրուած է չորս նոր աւաններու շինութիւնը, իւրաքանչիւրը տասը հազար բնակիչ պարունակող, ռազմագիտական վայրերու համար, հիւսիսային, արեւմտեան եւ արեւելեան Գալիլիոյ մէջ։ Նմանապէս նոր միաձեւ տուներ պիտի շինուին Սաֆատի, Թիպերիասի եւ Հերցլիայի մէջ։ Եթէ վաւերացուի երեսփ. ժողովին կողմէ, 30 միլիոն սթերլինի ծախք մը կը նախատեսուի ։

Կառավարութեան նպատակն է կայաններու մէջ գտնուող գաղթականները Գալիլիոյ շրջանը տանիլ եւ անոնց ձեռքով շինել տալ շինութիւնները, աշխատաւորական միութեան մասնագէտներու հսկողութեան տակ։ Անոնք պիտի վճարուին եղած աշխատանքին համաձայն ինչ որ Իսրայէլի արհեստակցական միութեան աւանդապէս սահմանուած, խօշակին հետ բաղդատելով յեղափոխական շեղում մըն է։

Հոն տեղափոխուելէ վերջ, գաղթականները պիտի շինեն խանութներ եւ ճարտարարար. շէնքեր։ Անոնք նմանապէս պիտի աշխատին դրացի քաղաքներու մէջ եւ վարձուին իբրեւ երկրագործական բանուորներ, մօտակայ դաշտերուն մէջ ։

Չորս նոր քաղաքներուն համար երկու տեսակի նախապէս շինուած տուներ ի նկատի ունին ։

Իսրայէլի ժամանակաւոր մայրաքաղաքի՝ Հաքիրիայի մէջ նկատի ունին տուներու ծրագիր մը, որ ունի երկու սենեակ խոհանոց։ Կառավարութիւնը կ'ըսէ Թէ երկու օրուան մէջ կրնայ շինուիլ եւ կ'արժէ 720 սթերլին ։ Այնպէս մը շինուած է որ յետագային կրնան սենեակներ աւելցնել ։

Երկրորդ տեսակի շէնք մը կը բաղկանայ մէկ սենեակնոց յարկերէ, կ'արժէ 1200 սթերլին ։ Ասիկա ալ շատ արագ կերպով կրնայ շինուիլ։

Ասկէ զատ նախապէս շինուած տուներ գնուած են արտասահմանէն եւ տեղաւորուած Թէլ

Հայ երգի փառատօնը Լիոնի մէջ

ԼԻՈՆ.— Յունիս 12ը Լիոնի հայ կեանքի պատմութեան մէջ անմոռանալի պիտի մնայ: Վեհաշուք Ֆուրվիէռի կատարէն մինչեւ բարձր արուեստներու կոթող՝ Ռամօի սրահը, հայ երգն էր, կրօնական եւ ժողովրդական որ, իր դիւթիչ եւ հոգեպարար եղանակներովը, յաղթանակի եւ ցնծութեան օր մը կ'ապրէր եւ կ'ապրեցնէր: Բայց ամէնէն փառապանծը, առաւօտուն, Մայր Տաճարի երկնասլաց գմբէթէն « Փամ փորոտոն »ի արձագանգն էր, որ կը դղրդար, վարը, Սօնի ջուրերուն հասցնելով Արաքսին արքայական քղամիդը: Գ. Կիւլէսէրեանի ղեկավարութեան տակ երգչախումբը, հոյակապ եկեղեցիին կամարներուն տակ կը հնչեցնէր հայկական պատարագին, սրտայոյզ մեղեդիները: Կ'արժէ յիշել երգչախումբէն Տիկին Վարդանեանը, որ ընդարձակ տաճարը լեցուց իր ուժեղ եւ ներդաշնակ ձայնով երբ «Տէր ողորմեա»ն սկսաւ երգել:

Ֆրանսացի բազմաթիւ հաւատացեալներ յափշտակութեամբ կ'ունկնդրէին բոլոր երգեցողութիւնները: Ապրիլեան նահատակաց եւ պատերազմի զոհերու յիշատակին նուիրուած այս պատարագը կը մատուցանէր Հալէպի կաթոլիկ համայնքի առաջնորդը Գեր. Գրիգոր Ինտիէ, Թունդ հայրենասէր եւ մեծ միտք մը, որ խօսեցաւ իմաստալից քարոզ մը, Ֆրանսերէն եւ հայերէն, երգ մըն ալ այդ, ի խորոց սրտէ, հոգ չէ թէ առանց նուագի կամ եղանակի: Եկեղեցւոյ պատշգամէն Ֆրանսացի հայախօս վարդապետը Հայր Բուայնէ հակիրճ բացատրութիւններ կուտար օտար ներկաներուն, կատարուած աղօթքներուն եւ երգեցողութեանց մասին:

Ահա ժամը կը մօտենայ: Բոլորին օրերէ ի վեր անհամբերութեամբ սպասած հայ երգի փառատօնի ժամն է: Առատուան բազմութիւնը իրար կը դտնէ, հիմա երգին եւ նուագին նուիրուած հսկայ շէնքի մը առջեւ: Բազմութիւնը կ'աճապարէ գրաւել իր տեղը, անզուսպ հետաքրքրութեամբ: Կը տեսնենք անոնց մէջ դէմքեր բոլորովին անծանօթ՝ Լիոնահայերուս: Եկած են անոնք ոչ միայն մերձակայ, այլ համեմատաբար հեռաւոր գիւղերէ կամ քաղաքներէ, մինչեւ Վալանսէն, Կըընոպլէն: Եկած են նաեւ «քաշուածներ», «չերեւցողներ», անոնք ալ Հայեր են վերջապէս եւ ցեղին ձայնը, անոր երգը, քաշած բերած էր զիրենք: Որոշեալ ժամուն չգրաւուած աթոռ մը չկար ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ: Հայ երգի օրը իրենց ներկայութեամբ պատուած էին քաղաքապետ Գ. Էտուար Էռիոյի ներկայացուցիչը՝ Տիկին Ռիւպի, հարիւրապետ Պէռար, Լիոնի զինուորական կառավարիչին կողմէ, տեղական թերթերու թղթակիցներ, եւ օտար յարանուանութեանց ներկայացուցիչներ:

Ազգ. կեդր. վարչութեան կողմէ որուն հովանաւորութեամբ կազմակերպուած էր հանդէսը, Գ. Ց. Վարժապետեան, Ֆրանսերէն, եւ Գ. Ա. Կիւլպէնկեան, հայերէն շնորհակալութիւն յայտնեցին ներկաներուն եւ ի մասնաւորի ասպնջական Ֆրանսայի: Բեմին վրայ 70 հոգի, Արմենիա երկսեռ երգչախումբը իր ամբողջ կազմով հանդիսականներուն կողմէ կ'ողջունուի ջերմ ծափերով: Կիները որ խումբին մեծամասնութիւնը կը կազմէին, հագուած էին կէս սպիտակ եւ կէս կապոյտ հրջազգեստներ եւ այրերն ալ մութ գոյն հագուստներ, ամէնքն ալ իրենց կուրծքերուն վրայ կը կրէին երգչախումբին զարդանիշը՝ Ա. Ե. եւ C. A., քնարի մը մէջ առնուած:

Խումբին տաղանդաւոր ղեկավարը Վ. Սարգսեան գրաւած էր արդէն իր տեղը եւ շուտով պիտի սկսէր իր այնքան դժուարին աշխատանքը: Ահա շարժման մէջ են իր ձեռքերը, տրուած է «մեկնումի» նշանը եւ առաջին պատիւը կը վիճակի՝ «Մաղթանք»ին, (Տէր կեցո դու զՀայս): Մի միայն այս «Տէր կեցո»ով, Արմենիա երգչախումբը ստուածացուցած էր արդէն հայ երգը, թէեւ միւս բոլոր երգերն ալ երգուեցան բացարձակապէս անթերի, կատարեալ ներդաշնակութեամբ:

Յայտագրին առաջին մասը «Մաղթանք»էն վերջ (Կոմիտաս Վ.) կը պարունակէր Ալէլուք (սաղմոս) անտիպ: Յետոյ կը յաջորդէին պատարագի երեք խորհուրդները՝ «Սուրբ, Սուրբ, Տէր զօրութեանց», «Ամենայնի օրհնեալ ես Տէր» եւ «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ», երեքն ալ համանուագի մը ամբողջական վեհափառութեամբ: Օր. Մ. Սիմոնեան երգչախումբին լաւագոյն մեներգողներէն երգեց Աշուղ Ջիւանիի «Կուգան ու կ'երթանը», այնքան գեղեցիկ եւ այնքան խոր յուզումով: Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ խումբը հետզհետէ երգեց Կանաչեանի «Դալիլօ»ն, երեք գեղջուկ սիրերգներ՝ «Հովն անուշ, ծովն անուշ», «Սարէն կուգայ ջուխտ մը», այս երկուքը բոլորովին նոր եւ Կոմիտասէն «Կուժն առայ, ելայ սարը»:

Հայ երգերու մէջ, շատ ինքնատիպ նորութիւն մըն էր «Մաղերգ»ը (Կոմիտաս Վ.) երկսեռ խումբով եւ մեներգով, ձայնի ելեւէջներու հաճելի ամբողջութեամբ մը: Փոքր դադարէ մը վերջ, կը վերսկսէր երկրորդ մասը, Գ. Ալէմշահի «Նազեր»ով, առանձին երգուած երգչախումբին փայլուն մեներգողներէն Տիկին Զապէլ Մօրընօնի կողմէ որ ինքնավստահ երգչուհիի մը տպաւորութիւնը կը թողու իր կազմուած ձայնով եւ երգելու յաջողութեամբ: Դաշնակի ընկերակցութեամբ Վ. Սարգսեանի «Հայաստան»ը (անտիպ), անկարող եմ նկարագրելու: Եթէ պէտք էր անպատճառ մրցանակ մը սահմանել երգուած երգերուն, առաջնութիւնը կը կարծեմ որ շահէր այդ «Հայաստան»ը: Պէտք էր զայն լսել սակայն... լսե՛լ: Օր. Բ. Արզումանեան եւ Գ. Գ. Ստեփանեան իրենց սիրուն մեներգներով փայլ տուին «Կալերգ - սայլերգ» երգչախումբով երգին: Օր. Սիւզան Գօյաճեան դաշնակի վրայ ճկունութեամբ նուագեց Ն. Տիգրանեանէն կտոր մը եւ «Կարնոյ կլոր պարը»:

Յայտագրին վերջին երգն էր Կոմիտաս վարդապետի «Սիփանայ քաջեր»ը,: Ոչ մէկ յոգնութիւն, ձայներու ոչ մէկ սպառում, երեք ժամուան յաջորդական երգերէ վերջ: Ժողովուրդը կը պահանջէր սակայն յայտագրէն դուրս ալ կրկնուեցաւ «Հայաստան»ը: Հայր Գրիգոր վրդ. Ինտիէն եւ Մոմճեան վարդապետները բեմ հրաւիրուեցան, իսկ Տիկին Զ. Մօրընօն մեներգեց կրօն. երգեր, երգեհոնի ընկերակցութեամբ Օր. Բ. Օթառ, Ֆրանսուհի), որ ուրիշ երգերուն ալ կ'ընկերանար դաշնակով: Սրտայոյզ «Հայր Մեր»ով, այս անգամ երգչախումբին կողմէ որ յոտնկայս ունկնդրուեցաւ: Նոյն պիշերն իսկ Արմենիա, Մարսէյլ վերադարձաւ, Լիոնիհայերուն թողելով անմոռանալի յիշատակ մը: Այս բոլորէն վերջ, ինչպէ՞ս չհիանալ ժողովուրդի մը վրայ որ, պանդխտական կեանքի մը տուայտանքներովն ալեկոծ, դեռ սիրտ ու կորով ունի երգելու, գեղեցկօրէն երգելու, հրապուրելով օտար բազմութիւններն իսկ: Յաւէտ անմահ, հայ ժողովուրդ:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ ՄԿՐՏԻՉ ՄԵԼՔՈՆԻ ՄԱՍԻՆ

«Ազգամ» պատմական յօդուած մը հրատարակած է Իսթանպուլի ճարտարապետական հնութեանց մասին եւ այս առթիւ կը գրէ.—

Կ'արժէ յիշել անունը արուեստագէտ Մկրտիչ Մելքոնի, որ 1844ին, կարեւոր դեր մը կատարած է Իսթանպուլի շինութիւնները ցուցակագրելու համար: Արուեստագէտը Սարայպուրնուէն մինչեւ Օրթագիւղ, Իսթանպուլը իր ամբողջ շէնքերով, նաւակայքի հիմնարկութիւններով պատկերացուցած է բարձրաքանդակներով, եւ մանրամասնած իւրաքանչիւր շէնքի գոյնը, ճակատներու զարդերը, պատուհաններու քանակութիւնը: Ծովը, բարձունքները, շէնքերը եւ նաւերը զատորոշելով, խորութիւն տուած է իւրաքանչիւր բարձրաքանդակի: Իր չորս թապլօները, որոնք մեծ տքնութեան մը արդիւնքն են, ներկայացուած են Ապտիւլմէճիտ Թագաւորի, եւ կը գտնուին ներկայիս Ծովային Թանգարանին մէջ: Այս նըկարները հնարաւորութիւնը կուտան մեզի բաղդատութիւն մը ընելու հարիւր տարի առաջուան ծովեզերքներուն հետ եւ կարեւոր փաստեր կը մընան, մեր քաղաքաշինութեան պատմութեան մէջ»:

ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ինչպէս բազմաթիւ հայ հաստատութիւններ, Պոլսոյ նշանաւոր Մատթէոսեան տպարանն ալ բռնագրաւուած էր եւ տրամադրուած Թուրք թերթի մը:

Անգարայի Ազգ. Ժողովին մէջ երեսփոխան Տոքթ. Ֆահրի Գուրթուլուշ հարցագիր մը տուած է ժողովին, ի մէջ այլոց հարցնելով կառավարութեան.

— Մատթէոսեան տպարանը ի՞նչ ձեւով փոխանցուեցաւ «Ճումհուրիյէթ» թերթին, աճուրդի դրուեցա՞ւ թէ ոչ, ուրիշ թեկնածու ներկայացա՞ծ էր տպարանին, քանի՞ի ծախուեցաւ եւ ինչ պայմաններով: «Փրոտօս»ի ռօթաթիֆ մեքենան ի՞նչպէս տրուեցաւ «Ճումհուրիյէթ»ի առանց աճուրդի, եւ որո՞ւն հրամանով, տրուած մեքենաներուն մասին փորձագէտներու քննութիւն կատարուեցա՞ւ թէ ոչ:

ԷՎՔԱՖԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

Ստորեւ կուտանք Թուրքիոյ պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուած էվգաֆի նոր օրէնքը, որուն համաձայն, ամէն թաղ իր խորհուրդը պիտի ունենայ իբր օրինական մարմին եկեղեցիներու եւ դպրոցներու մատակարարութեան համար: Պաշտօնի վրայ գտնուող միւթէվէլլիները առժամաբար պիտի մնան մինչեւ նորերու ընտրութիւնը: Իսկ էվգաֆը այլեւս չպիտի գանձէ հասոյթներու վրայէն 100ին 5 տուրքը: Ցարդ անվճար մնացած այդ տուրքերը ներուած են:

Թուրքիոյ պաշտօնաթերթը իր 4 Յունիսի թիւին մէջ հրատարակեց վագըֆներու նոր դոյավիճակին վերաբերեալ օրէնքը որ հետեւեալն է.—

ՕՐԷՆՔ թիւ 5404, ընդունուելու թուականը 31 Մայիս 1949:

ՅՕԴ. 1.— 3513 թիւ օրէնքով փոփոխութեան ենթարկուած 2762 թիւ վագըֆներու օրէնքին՝ միւլհաք վագըֆներու վերաբերեալ առաջին յօդուածին տրամադրութիւնը հետեւեալ ձեւով փոխուած է.

«Միւլհաք վագըֆ» կը կոչուին այն վագըֆները, որոնց Միւթէվէլլին վագըֆը հաստատողներու սերունդէն ըլլալը պայման դրուած է: Ասոնք կը կառավարուին իրենց Միւթէվէլլիներուն կողմէ:

Միւթէվէլլիները՝ վագըֆներու ընդհանուր տնօրէնութեան եւ ընդհանուր տնօրէնութիւնն ալ՝ վարչական ժողովի հակակշռին ենթարկուած է:

Համայնքներու եւ էսնաֆներու յատուկ վագըֆները՝ անոնց կողմէ ընտրուած անհատի կամ մարմնի մը կողմէ կը կառավարուին, ու շահագրգռուող պաշտօնական մարմիններու եւ վագըֆներու ընդհանուր տնօրէնութեան կողմէ կը հակակշռուին:

ՅՕԴ. 2.— Վագըֆներու օրէնքին 24րդ յօդուածը ջնջուած է:

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՅՕԴ.— Միւլհաք վագըֆներու եւ համայնքներու եւ էսնաֆի վագըֆներուն վըրայ հակակշռի իրաւունք ըլլալով իրականացած գումարներուն արձանագրութիւնը կը ջնջուի: Գանձումները չեն վերադարձուիր:

ՅՕԴ. 3.— Այս օրէնքը հրատարակուած թըւականէն սկսեալ ի զօրու է:

ՅՕԴ. 4.— Այս օրէնքին գործադրութիւնը գործավարներու խորհուրդը կը կատարէ:

ԿԻՆԵՐԸ ԿՐՆԱ՞Ն ՊԱՏՈՒԵԼԻ ԸԼԼԱԼ

Ֆրանսայի բողոքականներու վերանորոգեալ եկեղեցիին ազգային սինոտը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ:

Յայտնի է որ այդ եկեղեցիին պատկանողները չեն ուզեր պատերազմի մասնակցիլ իրենց խղճին դէմ համարելով այդ բանը եւ կառավարութիւնները զանոնք կը նկատեն դասալիքներ: Սինոտը որոշեց դիմել կառավարութեան որ յատուկ կանոնագիր մը պատրաստուի այդ մասին, «որպէսզի անոնք կարենան ապացուցանել իրենց հաւատարմութիւնը երկրին հանդէպ»:

Սինոտը որոշեց նաեւ որ ամուրի կիները կրնան պատուելի ձեռնադրուիլ բացառիկ պայմաններու մէջ: Այս որոշումը տրուած է բացառաբար, ալզասցի օրիորդի մը համար որ հարաւային Ֆրանսայի մէկ քաղաքին մէջ արդէն փոխանորդաբար կը կատարէ այդ գործը:

Սինոդականներէն մին յայտարարեց թէ այժմ քանի մը կին պատուելիներ կան Անգլիոյ, Զուիցերիոյ, Ֆինլանտայի եւ Տանըմարքայի մէջ, բայց Ամերիկայի մէջ անոնց թիւը կը հասնի 2հազարի: Հին կտակարանի, մանաւանդ Պօղոս առաքեալի թուղթերը մօտէն քննելով կը տեսնենք որ, ըսաւ սինոդականը, մասնաւորապէս Պօղոս առաքեալ թէեւ շատ անհաշտ է կրօնական կեանքի մէջ կիներու դերին մասին, եւ սակայն որոշեցինք բացառիկ պարագաներու մէջ երկու սեռի համար բաց թողուլ պատուելիութիւնը: Յիշենք որ կաթոլիկ եւ օրթոտոքս եկեղեցիները չեն ընդունած եւ չպիտի ընդունին կին քահանաներ ձեռնադրել:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Գասթէմոնիի լիսէին դասարանի մէկ քարտէսին վրայ, ինչպէս նաեւ ճեմիշի դրան ճակատը մուրճ - մանգաղի պատկերներ փակցուած էին: Կը փնտռուին հեղինակները: Տնօրէնը յորդորած է աշակերտները զգուշանալ նման արարքներէ:

★ Սիվազէն կը հաղորդեն թէ Իփսալա գիւղախումբին միւտիւրը Նիհատ Կիւզիւէր 6 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ համայնավար քարոզչութիւն կատարած ըլլալուն համար: Տիվրիկի միջնակարգ վարժարանին տնօրէնն ալ նոյն ամբաստանութեամբ կը դատուի:

★ Թուրքիոյ պատժական օրէնքը կը փոխուի այն ձեւով որ մինչեւ իսկ մահապատիժ պիտի սահմանուի համայնավարներու եւ անիշխանականներու, իրենց արարքին համաձայն:

Ավիվի մէջ, եւ կրնան օգտագործուիլ Գալիլիոյ մէջ ալ:

Շինարարութեան վարիչները կ'ընդունին որ գաղթականներու վճարումները աշխատած կտորի հիման վրայ շատ աւելի ցած է քան թէ գոյութիւն ունեցող Հիսթատրութի թոշակները: Անոնք կը պնդեն թէ նորեկները նոր արհեստ մը պիտի իւրացնեն, տուն պիտի ունենան եւ ապրուստ:

Կառավարութիւնը կը յուսայ որ շինարարութեան հարցը մասամբ պիտի լուծէ անգործութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ քննութիւնը կը շարունակուի Ազգ. Ժողովին մէջ: Վիճաբանութեանց ընթացքին դիտել տրուեցաւ թէ սպառումին 58 %ը յատկացուած են դպրոցական եւ վարչական գործերու եւ հազիւ մնացեալ 42 %ը կը ծառայէ բանակին: Կառավարութիւնը 385 միլիառ 257 միլիոն ֆրանքի վարկ մը կը պահանջէ, որուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնեն Հնդկաչինի պատերազմին եւ ուրիշ գաղթավայրերու ծախքերը (106.803.000.000 Ֆր.): Կանգատեցաւ թէ չափէն աւելի դրամ կը ծախսուի զօրքին վրայ, բայց ոչ բաւարար չափով՝ ռազմական պիտոյքներու համար: Զօր. Ժուանվիլ (համայնավար) ըսաւ թէ վերջնական ելմտացոյցը 500 միլիառ ֆրանքի պիտի հասնի եւ թէ այս բոլորը նախապատրաստութիւնն են հակախորհրդային պատերազմի մը, ի հաշիւ ամերիկեան աշխարհակալութեան»: Տալատիէ առաջարկեց չվաւերացնել Ատլանտեանի դաշինքը, մինչեւ որ երաշխիս զինուորական օգնութիւն չտրամադրուի: Ժողովը ի վերջոյ 50 միլիոն գեղչեց զինուորական ելմտացոյցիս վրայէն:

ՎԱՐՁԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ օրէնքին վրայ փոքր սրբագրութիւններ կատարեց ազգ. ժողովը, որուն համաձայն այն վարձակալները զորս կ'ուզէին դուրս հանել իբր անբաւարար կերպով գրաւող իրենց բնակարանը, իրաւունք պիտի ունենան մինչեւ վեց ամիս փոխանակելու զանոնք եւ կամ մինչեւ երկու ամիս իրենց մէկ սենեակը ուրիշի վարձուտալու (սու լոքասիոն): Փոխանակութիւնները չեն կրնար արգիլուիլ տանտէրներուն կողմէ եթէ «լուրջ եւ օրինական պատճառներ չունին»: Արկածեալներն ալ չպիտի կրնան վտարուիլ իրենց տրամադրուած բնակարաններէն:

ՄԱՐՍԷԼ ՍԷՐՏԱՆ կռփամարտի միջին ծանրութեան աշխարհի ախոյեանը, որ Ամերիկա գացած էր Լա Մոթթայի հետ չափուելու, պարտուած հռչակուեցաւ Գրդ բոունտին վերջը: Սէրտան ուսէն վիրաւորուած ըլլալով միայն մէկ ձեռքով կրնար ինքզինքը պաշտպանել: Այս կռփամարտը Սէրտանի պիտի շահեցնէր 40 միլիոն տոլար: Այս բանը յուսաբեկութիւն պատճառած է ֆրանսական մարզական շրջանակներու մէջ, բայց 3 ամիսէն Ֆրանսացի կռփամարտիկը իրաւունք ունի կրկին չափուելու իր հակառակորդին հետ, վերատանալու համար «աշխարհի ախոյեան»ի իր տիտղոսը զոր կը կորսնցնէ:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց չվճարել իր բանթող պաշտօնեաներուն օրականը եւ պատիժներ սահմանել տրուած հրահանգները չյարգողներուն: Այս առթիւ մասնաւոր կանոնագիր մը պիտի պատրաստուի գործադուլներու մասին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ նոր տեսակ մը սկսած են շինել Ամերիկայի մէջ, որ աւելի ուժեղ պիտի ըլլայ քան Ճափոնի վրայ գործածուածը:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ վաճառումը ազատ պիտի ըլլայ Յուլիս 1էն սկսեալ: Գործարանները բաւականաչափ պահեստ եւ արտադրութիւն չունենալով, գնորդները որոշ ատեն մը պիտի սպասեն:

★ Ռընոյի գործարանին տնօրէնութեան մէկ տեղեկագրին համաձայն, այս հաստատութիւնը 1948ին շահած է 762 միլիոն ֆրանք: Նոյն տարին արտադրած է 21.000 «Թուախտ» կառք, 38.500 առեւտրական կառք եւ 5200 թրաքթէօր, մինչ 1938ին տուած էր 41.000 թուախտ, 13.400 առեւտրական եւ 540 թրաքթէօր: Ապրիլ ամսուն ինքնաշարժի հինգ ծանօթ գործարանները արտադրած են 14.500 կառք: Գիները կը մնան նոյնը, ամէնէն աժանը 300.000 ֆրանք:

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը խորունկ ցաւով կը ծանուցանէ մահը եկեղեցւոյ բազմամեայ լուսարար՝

Պ. ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԻԵԱՆՑԻ

(66 տարեկան), որ տեղի ունեցաւ Պօժօնի հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, շաբաթ ժամը 16.15ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած ըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարգսեանէ 2000 ֆրանք, Սարգիս Եղիազարեանէ, Յովակիմ Էքսիւզեանէ (Վալանս), Մարսէյլի Նոր Սերունդի ընկերներէն 1000ական ֆրանք:

ՏԻԿԻՆ ԹՈՐՈՍ ԳԱՊԱՄԱՔԱԼԵԱՆ, որդին, Սարգիսի, Սեբաստիոյ Գալոը գիւղէն կը փնտռէ իր ազգականները Կետիկեան եւ Գալեան ընտանիքները, որոնք Ամերիկա ըլլալ կը կարծուին: Տեղեկացնել 33 Ave. Porte de Choisy, Paris (13), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՊՈՐՏՈՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին ընկերվարականներու սրահը, Սընօմ:

Կ'երգէ Նոր Սերունդի երգչախումբը դպրոցի աշակերտներով, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ
Երգ, արտասանութիւն, մեներգ եւայլն:
Մուտքը ազատ է:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ, երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի: Կը ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ՄԱՅՐԸ» (մէկ պատկեր):

Մեներգ եւ արտասանութիւններ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդներու կողմէ:

Եւրոպական պարեր նուագախումբով: Մատչելի պիւֆէ: Մուտքը 50 ֆրանք

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը այս կիրակի ամբողջ օրը Clos des Fusainsի մէջ: Կը նախագահէ Պ. Մ. ՃԵՐԱՆԵԱՆ: Կը խօսի Պ. Գ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Վալանսի հայութիւնը անխտիր: Ոչ աճուրդ, ոչ ալ նուիրատուութիւն: Խմիչքը տեղւոյն վրայ:

ԲԱՑՕԹԵԱՑ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Ալհամպրայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, 9.30էն մինչեւ լոյս: Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը: Երկու ընտիր նուագախումբ, փոքր պարախումբ գեղջուկ տարազներով, եւ երկսեռ խումբ, իր էն ոգեւորիչ երգացանկով:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի, այս շաբաթ ժամը 3ին, Սասունի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro Strasbourg St. Denis: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ արուարձաններու ընկեր-ընկերուհիները: Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէլ, Լա Փօմ, Սէն Մարսէլ, շրջանի հոգաբարձութեան կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Վալպարէյ (Bar Vidal)ի օդասուն պարտէզին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Կը նախագահէ շրջանիս հոգ. հովիւ ԲԱԲԿԷՆ Քհնյ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ: Կը խօսի ուսուցիչ Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ եւ հոգաբարձութեան կողմէ վարիչ քարտուղար Պ. Ա. ԱՇՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին եւ թատերական ներկայացում ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ:

Հանդէսի տեւողութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ Սէն Լուի երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի: Հանդիսավայրը բաց է առաւօտեան ժամը 9էն, փափաքողները կրնան կէս օրուան ճաշը կատարել տեղւոյն վրայ: Պաշտօնական մասը կը սկսի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ.Յ.Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Օրակարգ «Օգափոխութեան կայանի փոքրիկներու արձանագրութիւնը»:

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՍԷՆ Անթուան Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր խումբերը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Երանոսին բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի վարժարանի «Մատակարար Մարմնի» կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ մայրենի լեզուի ուսուցման նախանձախնդիր հայրենակիցները: Մուտքը ազատ է:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Գանեզօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը տօնէ «Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 72 Ave. du Maréchal Joffre:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան: Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ: Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 ֆրանք:

Սպասուհի կ'ուզուի

Հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի միջին տարիքով հայ կին մը, տնական գործերու վարժ եւ լաւ յանձնարարականով: Հեռաձայնել BALzac 37-90, առաւօտուն 10—12 եւ կէսօրէ վերջ 2.30էն 6.30:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 19 JUIN 1949 Կիրակի 19 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5876–Նոր շրջան Թիւ 1287

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՏՔԻ ՄՇԱԿՆԵՐԸ

Գրասէր ազգի անուն եւ համբաւ հանած ենք։ Իսկապէս այդ համբաւն ալ արժեցուցած ենք անցեալին մէջ ։

Եթէ աչք մը նետենք մեր գրական հունձքին վրայ, հին հին դարերէն մինչեւ մեր օրերը, կը տեսնենք, որ հայ ժողովուրդի վաստակը մշակոյթի մարզին մէջ անհամեմատօրէն մեծ եղած է՝ բաղդատմամբ իր փոքր թիւին ։

Առանց երթալու մինչեւ Ոսկեդար, որ պատիւ պիտի բերէր այսօրուան ամէնէն քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն համար իսկ, առանց պրպտելու մեր միջնադարեան պատմիչներն ու բանաստեղծները, որոնց գործերը հանրածանօթ են, միայն վերջին հարիւր տարուան ընթացքին կատարուած հրատարակութիւնները բաւական են լիովին արդարացնելու մեր գրասէրի համբաւը եւ մեզ դասելու առաջին շարքերուն վրայ ։

Եւրոպացիներն անգամ հիացած են մեր գրասիրութեան վրայ։ Յայտնի հայագէտ եւ Փարիզի Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանին ուսուցիչ Ֆրետերիկ Մաքլէր, որուն հայագիտական հրատարակութիւնները այնքան գնահատուած են, ըսած է ժամանակին թէ՝ երբ քանի մը Հայեր քով քովի գան, առաջին գործերնին կ'ըլլայ կազմել Միութիւն մը, հիմնել եկեղեցի մը եւ հրատարակել թերթ մը ։

Հայր Գալէմքեարեան իր հայ լրագրութեան պատմութեան գրքոյկին մէջ կը յիշէ թէ նոյնիսկ հեռաւոր Սինկափուրի մէջ հայերէն թերթ հրատարակուած է… 8 բաժանորդով ։

Հայ դպրոցներու մէջ մեր աշակերտները խմորատիպ թերթեր կը հրատարակէին ։

Ձեռքը գրիչ բռնողը, դէշ աղէկ քանի մը տող մրոտելու կարողութիւն ունեցողը փորձած է բանաստեղծութիւն եւ վէպ գրել ։ Ու ճար ճարակ ըրած է, չունեցած տեղէն դրամ գտած է՝ իր մտքին գոհարները հանրութեան սեփականութիւնը դարձնելու եւ… անմահանալու համար ։

Երեւնալու մարմաջը միշտ գոյութիւն ունեցած է եւ պիտի ունենայ ալ։ Մարդկային սնափառութեան վերջ ու վախճան չկայ ։

Տաղանդաւոր գրողները միշտ համեստ եղած են եւ շուքի մէջ մնացած։ Իսկական արժէքները իրենք զիրենք պարտադրած են ժամանակի ընթացքին, առանց ռեւէ ճիգի։

Հարիւր տարուան շրջանին լոյս տեսած գրքերուն մէջ, անկարեւորներու կողքին, կան շատ արժէքաւորները։ Միայն զուտ գրական գործերը չէ, որ նկատի ունինք։ Գրականութեան մէջ գեղարուեստական ստեղծագործութիւնները առաջին գիծին վրայ կուգան անշուշտ։

Սակայն անուրանալիօրէն իրենց պատուոյ տեղն ունին նաեւ մեր այն հեղինակները, որոնք մտքի յոգնեցուցած են եւ իրենց աչքի լոյսը սպառած՝ ազգագրական, պատմական, հնագիտական լեզուական, բանասիրական չոր ու պերախտ նիւթերու վրայ ։

Բոլորին ծանօթ բանաստեղծներու եւ գրագէտներու շարքին, որոնցմէ ոմանք ԺԹ. դարու Հայկական Զարթօնքի ռահվիրաներն են եղած, հայ ժողովուրդը երախտագիտութեամբ պիտի յիշէ միշտ Ալիշանն ու Օրմանեանը, Զամչեանն ու Ինճիճեանը, Այտընեանն ու Բագրատունին, Աբեղեանն ու Մալխասեանը, Աճառեանն ու Մանանդեանը, Էմինեան ու Աղանեանը եւ ամբողջ մտքի այն մշակները, որոնք սիրով հակեցան Հայոց պատմութեան, հայերէն լեզուի, հայկական արուեստի խոպան հողին վրայ եւ իրենց քրտնաջան պեղումներով ու պրպտումներով արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններ տուին մեզի ։

Թիֆլիզն ու Պոլիսը, Վիէննան ու Վենետիկը հայկական մշակոյթի վառարաններ եղան։ Հայրենազուրկ ժողովուրդը ամուր կառչեցաւ իր ազգային արժէքներուն եւ հայ մտքի մշակները այդ օտար ոստաններուն մէջ ոչ միայն մեր անցեալի թանկագին գանձերուն արթուն պահակները դարձան, այլ նաեւ շատ մը թաքուն գանձեր լոյս աշխարհ բերին ։

Այսօր ալ հայրենիքէն կտրուած հայութիւնը Սփիւռքի մէջ իր ազգային մտաւոր հարստութեանց վրայ կը գուրգուրայ։ Կանգուն են միշտ Վիէննան ու Վենետիկը, քաջալերութեան արժանի որոշ շարժումներ ցոյց կուտան նաեւ Երուսաղէմն ու Անթիլիասը։

Կրօնական այս միաբանութիւններէն դուրս, մեր աշխարհական մտաւորականներն ալ, մանաւանդ անոնք որ բոլորուած են մեր կազմակերպութեան եւ անոր բազմաթիւ հրատարակչական ձեռնարկներուն շուրջ, իրենց տուրքը կը բերեն հայ գրականութեան ։ Փարիզն ու Պոսթոնը, Գահիրէն ու Աթէնքը, Պէյրութն ու Հալէպը, նոյնիսկ հեռաւոր Պուէնոս Այրէսն ու Թէհրանը պատնէշի վրայ են եւ իրարու հետ մրցումի ելած, պաշտպանելու, պահպանելու եւ զարգացնելու համար հայ գիրն ու գրականութիւնը, հայ լեզուն ու մշակոյթը օտար ու այլամերժ ասպարէզներու տակ ։

Հայ ժողովուրդի կենսունակութեան եւ յաւիտենականութեան գերագոյն ապացոյցն է այս։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Մայիս 28ը Գահիրէի մէջ

Կիրակի, 5 Յունիս, Գահիրէի յունական ակումբին բացօթեայ դաշտը կանուխէն լեցուած էր հայրենակարօտ բազմութեամբ մը, որ եկած էր Մայիս 28ի 31րդ տարեդարձը տօնակատարելու։

Հակառակ մուտքը վճարովի ըլլալուն, 1500է աւելի հանդիսականներ ներկայ էին տօնակատարութեան։ Դժբախտաբար շատեր ոտքի մնացին ։

Կարգադիր յանձնախումբը յաջողեցաւ գեղեցիկ յայտագրով մը մեծ խանդավառութիւն ստեղծել մանաւանդ երբ ելեկտրական լոյսերու մէջ սկսաւ ծածանիլ մեր պաշտելի եռագոյնը, ժողովուրդի խելայեղ ծափահարութիւններուն մէջ ։

Օրուան տօնին առթիւ խօսեցան ընկերներ բժ. Եր. Խաթանասեան, Գ. Գալըճեան եւ Արշակ Յովհաննէսեան, բացատրեցին պատմական թուականը եւ վեր առին հայ ժողովուրդի այսօրուան ազգային ձգտումները ։

«Համազգային»ի վերակազմուած երգչախումբը եւ ընդհանրապէս յայտագրի գեղարուեստական մասը մեծ գոհունակութեամբ ունկնդրուեցան։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 9ին, բայց ոչ ոք ուզեց մեկնիլ եւ խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր ։

Հակասական լուրեր Սուրիոյ եւ Իրաքի մասին

Իրաքի կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ այն լուրը թէ զինուորներ համախմբած է Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ ։

★ Գնդ. Հիւսնի-Զայիմ Յունիս 16ին լրագրական ասուլիսի մը առթիւ պարզելով կացութիւնը, յայտարարեց թէ «յարաբերութիւնները լարուած են Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ եւ կրնան թշնամութիւն յարուցանել արաբական երկիրներու միջեւ»։ Իր կարծիքով, կացութիւնը կրնայ տեղի տալ համաշխարհային ընդհարումի մը, քանի որ մեծ պետութիւնները չեն կրնար անտարբեր մնալ ։

Իրաքի զինուորական շարժումներուն առթիւ, գնդապետը յայտարարեց — « Ձեզ գիտեր որու հրամանով Իրաքի վարչապետը զինուոր կը համախմբէ Սուրիոյ սահմանին վրայ։ Թերեւս այդ հրամանը տուած են իր տէրերը որոնց մէջ կան եւ Հրեաներ։ Հրամայեցի զինուորներ համախմբել, ի դերեւ հանելու համար Իրաքի ձեռնարկը։ Սուրիոյ բանակը լիովին պատրաստ է պաշտպանելու երկրին անկախութիւնը։ Ես բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան հաւաստիքներ ստացած եմ Եգիպտոսէն եւ Սէուտի Արաբիայէն, եթէ ընդհարում ունենանք Իրաքի հետ։ Ներկայ դժուար կացութեան մէջ բրիտանական քաղաքականութիւնը կրնայ ապահովել խաղաղութիւնը։Իմ ուղեգիծն է բարեկամութիւն բոլոր անոնց հետ որ կ'ուզեն բարեկամ ըլլալ Սուրիոյ։ Մասնաւորապէս կը յուսամ թէ Մեծն Բրիտանիա իմաստուն ընթացք մը պիտի բռնէ Սուրիոյ հանդէպ։ Յայտնապէս ձախողած է բրիտանական այն քաղաքականութիւնը որ քսան տարէ ի վեր կը ձգտէր ուժ տալ Անդրյորդանանի տենչերուն։ Մենք կ'ուզենք բարեկամ ըլլալ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի. բայց մինչեւ հիմա այն միակ ազգը որ բարեկամութեան ապացոյցներ տուած է, Ֆրանսան եղաւ։ Ֆրանսան մեզի տուաւ թեթեւ զէնքեր երբ ստիպողաբար պէտք ունէինք։ Մենք տակաւին պէտք ունինք բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան։ Մենք զէնք եւ ռազմանիւթ կ'ուզենք եւ սիրով պիտի ընդունինք զինուորական թէ մասնագիտական պատուիրակութիւններ » ։

★ Յառաջիկայ շաբթու Սուրիոյ ժողովուրդը հանրաքուէ պիտի կատարէ, նոր նախագահ մը ընտրելու եւ սահմանադրութիւնը վաւերացնելու համար։ Իրաքի վարչապետը առաջարկած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն չճանչնալ այս հանրաքուէն։

Այս առթիւ գնդ. Հիւսնի Զայիմ յայտարարեց. — «Ունկնդրութեան ընդունելով անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական դեսպանները, ըսի թէ ազգը որոշած է կա՛մ անկախ ապրիլ եւ կամ մեռնիլ, հետեւաբար չի կրնար լուռ մնալ Նուրի փաշայի միջամտութեան հանդէպ։ Որեւէ թշնամական արարքի սլ[ա]տի պատասխանենք անմիջապէս ։

Զօրաւորու վերջին նիստերը

ՎԷՃ՝ ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

Զօրաւորը այսօր եւ վաղը կը գումարուին վերջնապէս աւարտելու համար իրենց գործը ։ Զկրնալով որոշ համաձայնութեան մը գալ Գերմանիոյ, մանաւանդ Պերլինի մասին, զեկը դարձուցին դէպի Աւստրիա, որ հիմ ծառայեց սակարկութեան, եւ Ռուսիա լքելով Նուկոսլաւիան, անոր կռնակէն իր շահերը ապահովեց։ Իսկ երեքները կը հաւկցնեն թէ ցորչափ Ռուսերը գոհացում չտան Պերլինի մասին, իրենք տրամադիր չեն անոնց բոլոր պայմանները ընդունելու Աւստրիոյ մէջ ։

Ահաւասիկ խօսակցութեան ենթարկուած չորս գլխաւոր նիւթերը —

Աւստրիոյ համայնավար տիրապետութեան տակ գտնուող քարիւղի հանքերուն շահագործումը Ռուսերը կը պահանջեն 50 տարուան համար, նաեւ իրաւունք քարիւղի նոր հորեր փնտռելու արեւելեան Աւստրիոյ մէջ, հաշտութեան կնքումէն եւ զրաւման դադարումէն վերջն ալ։ Արեւմտեան պետութիւնները կը վիճին դեռ այս մասին։

Աւստրիոյ մէջ գերմանական ստացուածքները Ռուսերը կ'ուզեն պահել եւ շահագործել։ Հաւանաբար Ռուսիա հատուցում ստանայ 150 միլիոն տոլար ։

Դանուբի վրայ աւստրիական նաւահանգիստները տրամադրել Խորհրդային Միութեան։ Ամերիկացիները կ'ընդդիմանան այս առաջարկին ։

Ռուսերը հաշտարար կ'երեւին Աւստրիոյ մասին, որովհետեւ այդ հաշտութեամբ երբ քաշեն իրենց զօրքերը, պիտի պարպեն նաեւ Հունգարիան եւ Ռումանիան որոնք արդէն պոլշեւիքացած են, իսկ այժմ ռուս բանակները կը պահուին, եւրոպական ճակատը ամուր պահելու համար։

Ռուսիա կ'առաջարկէ անոնց փոխարէն ընդունիլ Աւստրիոյ հին սահմանները որով Գարէնթիա նահանգը չպիտի յանձնուի Նուկոսլաւիոյ որ զայն կը պահանջէր ։

Այս որոշումին դէմ բողոքելու համար Փարիզի Նուկոսլաւ դեսպանը ուզեց տեսնել արտաքին նախարարները, բայց միայն Պ. Շուման ընդունեց զայն։ Պելկրատի պաշտօնական ղործակալութիւնն ալ հաղորդեց թէ Զօրսերու այս քայլը Նուկոսլաւիոյ շահերուն տրուած հարուած մըն է։

Գալով Պերլինի մասին առժամեայ կարգադրութեան, վերջին պահուն միայն յայտնի պիտի ըլլայ եւ հաւանաբար հաղորդուի ժողովին փակման ղեկոյցին հետ ։

Երկաթուղիներու գործադուլի խնդիրն ալ չէ լուծուած տակաւին։

★ Անգլեւամերիկացիները որոշեցին քակել իրենց շրջանին մէջ գտնուող Պոչ հաստատութեանց 30 գործարանները որ ելեկտրական եւ լուսանկարի գործիքներ կը շինէին ։

Գնդապետ Տոյարի անձնապաշտութիւնը

«Հոգեգալուստի դաւադրութիւն» կը կոչուի այժմ այն փորձը զոր գաւառէն եկող խումբ մը մարդիկ պիտի կատարէին կառավարութիւնը ձեռք ձգելու համար։ Տասնեակ մը անձեր ձերբակալուած եւ բանտարկուած էին որոնց գլուխը կը գտնուէր գնդապետ Տըյոր։ Զախակողմը այս փորձը կը վերագրէր կոլիստներուն, իսկ անոնք կը մերժէին ոտրկանութիւնը թէ ինք սարքած էր զայն։ Ներքին Նախարարը խորհրդարանին մէջ պարզած էր թէ այդ խմբակին մէջ կոլիստներ կը գտնուէին, բայց ձեռնարկը մասնաւոր հանգամանք ունէր։ Ձերբակալեալները կը յայտարարէին թէ լսած ըլլալով որ համայնավարները պիտի ըմբոստանան կառավարութիւնը ձեռք առնելու համար, իրենք փութացած էին հակահարուած մը տալու համար անոնց։

Ինդիրը յանձնուած ըլլալով զինուորական իշ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԴԷՊԻ ՄԵՅԼԵԱՔ

Երբ, ծրեկոյեան դէմ, ձեր վաշտին հրամանատարը ձեզի կը հաղորդէ որ վաղը մաս պիտի կազմէք պատժական արշաւախումբի մը ապստամբներուն դէմ՝ դուք այդ գիշեր չէք քնանար։ Սակայն քաջ կամ վախկոտ ըլլալէ կախում չունի։ Այդ գիշեր դուք ձեր վրանին տակ արթուն կը մնաք, կը յիշէք ձեր ուսանողական կեանքը, ծնողքը, եւ կրնայ ըլլալ որ յիշէք նաեւ ձեր սիրած աղջիկը։ Ցոգնած՝ կրնայ պատահիլ որ քիչ մը քնանաք, բայց, ժամ մը վերջ արդէն արթուն էք, ու կը սկսիք յիշել ձեր ուսանողական կեանքը, ծնողքը, եւ թերեւս ձեր սիրած աղջիկը, եւն.։ Մղձաւանջ, պիտի ըսէք։ Այո, ճիշդ այդպէս, մինչեւ առաւօտ։

Առտուան դէմ զօրագունդը պատրաստ է։ Հրամանատարը այնպէս մը կ'անցնի զինուորներուն առջեւէն որ կարծէք թէ բոլոր գիշերը քնացեր է, առանց մտածելու իր կեանքին եւ իր սիրելիներուն մասին։

Խումբը պատրաստ է։ Մեր հրամանատարն է Մաճճիորէ Րիչչին, գեղեցկադէմ մարդ մը, քառասունըհինգի վրայ։ Բըլեւեայի կնիկները վրան սքանչացումով կը խօսին։ Անիկա տեղեակ է ատոր. ատոր համար է որ քալած ատենը սաէպ իր շուրջը կը նայի, նայուածքները անուշցնելով։

Մաճճիորէ Րիչչին կը յայտարարէ որ Մէյլեաք պիտի երթանք։ Հոն է, կ'ըսէ, որ քանիօթամեայ հռոսապետ Բատիշը իր բոյնն է դրեր։ Ճամբայ կ'իյնանք։ Երկու ժամէ ի վեր է որ կը քալենք։ Տարօրինակ բան, դեռ բան մը չի պատահիր։ Ինչպէս կ'ըլլայ որ Մոնթենեկրոյի մէջ զինդակի սոյլ չի լսուիր, կը հարցնեմ սիրելի Փալթրընիէրիին։

— Կարօ՞տը կը քաշես …

— Ոչ, սիրելիս, յարգուած սովորութեան մը պակասն է որ կը զգամ…

Մինչ կը կատակէինք այսպէս՝ յանկարծ լըսուեցաւ գնդակի սոյլ մը։

Թա – փում, թա – փում, վըժ… թա-փում ..

Մարդ չի տեսնուիր. երկինքը կապոյտ է, լեռները անամպ, դաշտերը նշենիներով լեցուն։ Մէկ խօսքով, մեր ճանչցած սովորական բնութիւն մը։ Ի՞նչ պէտք ունինք մտահոգուելու, Տէր Աստուած իմ…

Թա – փում, վըժ… թա – փում ….

Զինուորները անմիջապէս կը նետուին գետին, ու կը սկսի հրացանաձգութիւնը։

Նմանօրինակ պարագաներուն՝ իմ առաջին գործս գետին նետուիլը կ'ըլլար, ու մոռնալով բժշկի հանգամանքս՝ կը սկսէի դիրք բռնել ու կրակել։ Հայ մը կրնայ գլուխը վրայ տալ, բայց կը սոսկայ վախկոտ երեւալէ, մանաւանդ օտարին առջեւ։ Այս մասին ազգովին համաձայն ենք, գէթ կ'ենթադրեմ։

Սիրելի Փալթրընիէրին ոտքի վրայ է. քաջ տղայ մըն է անիկա։ Հրամաններ կ'արձակէ, ջանալով ստուգել ապստամբներուն թաքստոցները։

Ինծմէ տասը մեդր անդին Ալպեան զինուոր մը գետին ինկած է. երկու ռազմիկներ անոր վըրայ ծռած են ու կը ջանան ոգելից ըմպելի խըմցնել։ Կը ցատկեմ տեղէս։ Ձախ բազուկին մայր երակը պայթեր է. արմուկին աճառները կ'երեւան արիւնը կոր գիծ մը ձեւացնելով կը թափի թուփին վրայ։ Ճակատը մոմի պէս տժգոյն է. բերանը թեթեւօրէն բաց. քրտնած է ու կը դողայ։

— Այս անգամ, պարոն բժիշկ, ամէն ինչ վերջացած է ինծ համար…։

Յուշակաւոր «Փատորէ» զօրագունդին մարտիկներէն է, 68րդ գումարտակէն։ Ընկերները կ'ըսեն որ խեղճ տղան երկու անգամ վիրաւորուած է արդէն Ցունական ճակատին վրայ, ու դեռ քսան տարեկան չէ…։

— Քաջութիւն, կ'ըսեմ, այս անգամ ալ պիտի ազատիս, քաջութիւն։

Արմուկէն վեր կը կապեմ բազուկը, կը հականեխեմ ու կը փաթթեմ վէրքը։ Տարի մը վերջ, այս տղան գիս պիտի ճանչնայ Նովա – Վարոչի հովիտին մէջ, պիտի մօտենայ ինծի, պիտի հարցնէ թէ կը ճանչնա՞մ զինք, ու երբ պիտի զգայ որ կը դեդեւիմ՝ պիտի ցուցնէ իր ձախ բազուկին սպին, ձեռքս փնտռելով, եւ զայն պիտի սեղմեմ կուրծքիս վրայ, եղբօր մը պէս։

Կը հասնինք Մէյլեաք։ Կը պաշարենք զայն։ Հրամանատար Րիչչին 19 հոգի կը գտնէ։ Ինք, տեղակալ Արամայիսը, ենթասպայ Քարնարոլին, երեք սերճենթէ մաճճիորէներ եւ 13 ռազմիկներ։ Ամէնքս կը հեծնենք մեր նժոյգները։ Զինուած՝ կը շրջինք մօտակայ գիւղերուն մէջ, քիչ մը ահ ու դող սփռելու մտահոգութեամբ։ Շրջակայ գիւղերուն երխտասարդութիւնը կը հրաւիրուի Մէյլեաք։ Հրամանատար Րիչչին ճառ պիտի խօսի, զոր պատրաստած է ենթասպայ ճարտարագէտ Քարնարոլլի։

Կէսօրէն վերջ, հրամանատարը կը բարձրանայ ժայռի մը վրայ, ու կը սկսի խօսիլ։ Անոր խօսքը կը թարգմանէ պարզ ոստիկան մը, Ֆիումէէն։ Այս թարգմանիչը, որուն բուռն փափաքն է «պրիկատիէրէ»ի աստիճանին բարձրանալ՝ կը թարգմանէ, յուզուած եւ գերագրգռուած, բազուկները շարժելով աջ ու ձախ, ամբոխավար տրիբունի մը պէս։

Ժայռերուն ետեւ մենք քողարկած ենք մեր թեթեւ եւ ծանր գնդացիրները։ Եթէ շուրջ 400է աւելի ունկնդիրները գլխու հարուած մը փորձելու ըլլան՝ հրաման ունինք անխնայ կրակել։ Բան չի պատահիր։ Մոնթենեկրոցիները այնքան միամիտ չեն, կը մտածեմ։Հրամանատարը իր ճառը կըվերջացնէ աղաղակելով.

— Կեցցէ Իտալիան… Կեցցէ Մոնթենեկրոն.. Ժըվվ ցրնակորա ..

Քառասունի վրայ մարդ մը առաջ կուգայ, ու կը յայտնէ Մէյլեաքի բնակչութեան հաւատարմութիւնը։ Հրաշալի կերպով կը հասկնայ։

Հրոսապետ Բատիշի հետքը չկայ։ Անոր 22ամեայ գեղանի կինը պատանդ կ'առնենք. 12 կասկածելիներ՝ կալանաւոր։ Երեք օր վերջ վերադարձի ճամբուն վրայ ենք։ Բատիշի կինը Փեթրոնցիոյին եւ իմ միջեւ կը քալէ։ Ճամբու ընթացքին զինուորներէն ոմանք իրենց ծանր պայուսակները կը նետեն կալանաւորներուն ուսը։ Կը մտածեմ որ ճիշդ չէ ասիկա, ազնիւ բան՞ չէ։ Շուրջ երեսունհինգամեայ կալանաւոր Սերկիէվը իր ուսէն զայրացին կը նետէ պայուսակը, կանգ առնելով։ Իրարանցում։ Նախատալից խօսքեր։

Բատիշի կինը նստեր է կարմիր հողին վրայ ու Սերկիէվի կը նայի։ Սերկիէվը ոչ ոքի չի նայիր։ Միջահասակ տղայ մըն է. խիտ մազերով։ Ցիղիքապէս այնքան ուժով ըլլալու է որ իրեն համար դժուար պէտք չէ ըլլայ ցուլ մը զգետնել, կոտոշներէն լաւ մը բռնելով։

Ենթասպայ Կովոնին կը մօտենայ Սերկիէվին, ու քաղցր շեշտով մը կ'ըսէ.

— Առ պայուսակը, Սերկիէվ, միասին քալենք…

Սերկիէվ ոտքի կ'ելլէ, կ'առնէ պայուսակը, շարունակելով ճամբան։

Ճիշդ ամիս մը վերջ մեր բնոնակառքերը յարձակում պիտի կրեն. մահեր պիտի ունենանք։ Բեռնակառքերէն ոմանք հովիտին մէջ գլորուած պիտի տեսնենք։ Ճամբուն եւ ժայռերուն վրայ փամփուշտի խողովակներ եւ ձեռնառումբի կտորներ պիտի երեւան։ Մեր աչքերը մեր շուրջը պիտի պտտցնենք, ու որպէս անջնջելի կնիք մը իր հայրենի հողին վրայ՝ պիտի կարդանք.

— Դա ժէ նաշա տամավինա… այս հողը մերըն է…։ Բատիչ.

Միլանօ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԷՋ ՄԸ ՊՈՒՇԿԻՆԷՆ (Իր 150 ամեակին առթիւ)

Ձկնորսին եւ ոսկի ձուկին պատմութիւնը

Կապոյտ ծովին մօտիկ ծերուկ մարդ մը կար իր ծերուկ կնոջ հետ։ Խարխուլ խրճիթի մը մէջ կ'ապրէին անոնք այնտեղ, ճիշդ երեսունըերեք տարիէ ի վեր։ Ծերունին ձուկ կը բռնէր իր ուռկանով ու ծեր կինը կտաւ կը մանէր։

Պատահեցաւ որ ծերունին ծով նետեց իր ուռկանը եւ աւազ միայն քաշեց վեր։ Երկրորդ անգամ նետեց զայն եւ ծովի բոյսեր միայն քաշեց, եւ երրորդ անգամ մըն ալ նետելով բռնեց ոսկի ձուկ մը, ոչ թէ սովորական ձուկ մը, ոսկի ձուկ մը։

Եւ ոսկի ձուկը մարդու ձայնով կը պաղատէր.

— Ծերունի, թող որ ծով վերադառնամ, ինչ որ ուզես պիտի տամ իբրեւ փրկագին։

Ծերունին զարմացած էր ու շատ կը վախնար։ Երեսունըերեք տարիէ ի վեր ձկնորս էր եւ երբեք չէր իմացած որ ձուկ մը խօսի։

Ազատ թողուց ոսկի ձուկը, եւ գուրգուրանքով ըսաւ անոր.

— Աստուած պահէ քեզ, ոսկի ձուկ, փրկագինդ չեմ ուզեր, գնա եւ պտտէ կապոյտ ծովին մէջ։

Ծերունին տուն դարձաւ ու պատմեց հրաշքը։

— « Ոսկի ձուկ մը որսացի քիչ առաջ. ձուկը կը խօսէր, մեզի պէս կը խօսէր ու կը խնդրէր որ ծով դառնայ, կ'ուզէր խոշոր փրկագին մըն ալ վճարել։ Ինչ որ ուզես կուտամ ըսաւ, բայց ես չհամարձակեցայ փրկագին առնելու եւ թողուցի որ վերադառնայ կապոյտ ծովին մէջ։

Այն ատեն ծեր կինը կշտամբեց ամուսինը.

— Ինչ տխմար ես դուն, յիմար, փրկագին չառնել ձուկէն, գոնէ խոշոր սափոր մը ուզէիր, մերինը ճաթած է…։

Ծերունին գնաց դէպի կապոյտ ծովը։ Տեսաւ որ ծովը թեթեւօրէն յուզուած էր եւ սկսաւ կանչել ոսկի ձուկը։

Ոսկի ձուկը եկաւ ու հարցուց։

— « Ի՞նչ կ'ուզես ինծմէ, ծերունի»։

Մարդը կը պատասխանէ խոնարհութեամբ մը.

— Ներողամիտ եղիր, ձուկ թագուհի, ծերուկ կինս խստիւ յանդիմանեց զիս եւ հանգիստ չի տար ինծի պէս ծերունիին, պէտք ունի եղեր նոր սափորի մը, մերինը ճաթած է…։

Այն ատեն, ոսկի ձուկը ըսաւ.

— Մի նեղուիր, գնա խաղաղութեամբ, նոր սափոր մը պիտի ունենաք։

Ծերունին դարձաւ տուն։ Կինը նոր սափոր մը ունէր, բայց սկսաւ աւելի խստօրէն կշտամբել ծերուկը։

— «Ինչ ապուշ ես դուն, սափոր մը միայն կըցար ուզել. ի՞նչ կ'ելլէ ատկէ, վերադարձիր ոսկի ձուկին մօտ, բարեւէ զայն եւ տուն մը ուզէ»։

Նորէն գնաց կապոյտ ծովուն ափը ու կանչեց ոսկի ձուկը։ Ոսկի ձուկը լողաց դէպի իրեն եւ հարցուց.

— « Ի՞նչ կ'ուզես, ծերունի»։

Եւ ծերունին բարեւեց ու ըսաւ.

— « Կինս վայրկեան մը հանգիստ չի ձգեր զիս, տուն մը կ'ուզէ այժմ, դժխեմ կինը։

— Գնա խաղաղութեամբ. ըսաւ ձուկը, պիտի ունենաք տուն մը, անհոգ եղիր։

Ծերուկը վերադարձաւ խրճիթ։ Հետքն անգամ չէր մնացած խրճիթին։ Աղուոր տնակին պատուհանին մէջ նստած էր ծերուկ կինը եւ սաստիկ կ'անարգէր իր ծերուկ ամուսինը։

— Տխմար, ապուշ, տո՞ւն մը միայն խնդրեցիր, անխելք արարած, գնա ձուկին մօտ, չեմ ուզեր գիւղացի մնալ, կ'ուզեմ ազնուական ըլլալ, հին ազնուականներէն։

Ծերուկը գնաց նորէն դէպի ծով (կապոյտ ծովը փոթորկոտ էր) կանչեց ոսկի ձուկը, ըրաւ իր խնդրանքը եւ ձուկը ըսաւ.

— «Մի տխրիր, գնա խաղաղութեամբ»։

Եւ ինչ տեսնէ ծերունին վերադարձին։ Բարձր դղեակ մը, որուն դրան մէջ կեցած էր իր ծերուկ կինը սամոյրէ վերարկուով եւ գլուխը ծածկած էր ոսկեճամուկ գլխանոց մը։ Մարգարտեայ մանեակ մը կար վիզին շուրջ, մատանիներ՝ մատներուն եւ կարմիր կօշիկները հագած։ Փութկոտ ծառաներ կային շուրջը. ծեր ջատուկը կը ծեծէր զանոնք. կը քաշէր անոնց մազերէն։

Ծերունին ըսաւ իր կնոջ։

— Բարեւ, Ձերդ Վսեմութիւն, կարելի՞ է խորհիլ թէ հոգիդ գոհացած է այժմ։

Ծեր կինը կոպտօրէն խօսեցաւ անոր եւ ղրկեց ախոռը մաքրելու։

Անցաւ շաբաթ մը, յետոյ երկրորդ մը։ Ալ աւելի խենթ դարձաւ ծերուկ կինը եւ ղրկեց ծերունին ոսկի ձուկին մօտ։

— Գնա, բարեւ ըրէ ոսկի ձուկին եւ ըսէ որ հին ազնուական մը ըլլալ չեմ ուզեր այլեւս, այլ՝ ազատ ցարուհի։

Ծերունին սարսափած պաղատեցաւ.

— Ի՞նչ եղար կին։ Ոչ խօսիլ գիտես, ոչ քալել. աշխարհ վրադ պիտի խնդայ։

Կինը աւելի զայրացաւ ու ապտակեց իր ամուսինը։

— Ինչպէ՞ս կը յանդգնիս ընդդիմանալ ինծի պէս ազնուական կնոջ։ Եթէ ծով չերթաս, բռնի պիտի տանին քեզ…։

Խեղճ ծերունին գնաց ծովեզերք։ (Սեւցած էր կապոյտ ծովը).

Կանչեց դարձեալ ոսկի ձուկը, որ լողաց դէպի իրեն ու հարցուց.

— Ի՞նչ կ'ուզես ինծմէ, ծերունի։

Եւ խոնարհելով ծերունին պատասխանեց.

— « Ներողամիտ եղիր, վեհափառ ձուկ, ծեր կինս նորէն դժգոհ է եւ կ'աղմկէ, կ'ուզէ որ ազատ ցարուհի դառնայ։

— Մի տխրիր, ըսաւ ձուկը, գնա խաղաղութեամբ եւ թող ծերուկը ցարուհի ըլլայ։

Մարդը վերադարձաւ իր կնոջ մօտ եւ ի՞նչ տեսնէ …

Ցարերու պալատ մը կար իր առջեւ։ Իր ծերուկ կինը տեսաւ սրահին մէջ։ Նստած էր թագուհիի պէս սեղանին առջեւ եւ, ազնուականներ կը սպասարկէին իրեն ընտիր գինիներ։ Կացինաւոր պահակներ կը սպասէին իր շուրջ։ Ծերուկը սկսաւ վախնալ այս տեսարանին առջեւ։ Ծունկի ինկաւ ծեր կնոջը առջեւ եւ ըսաւ.

— Բարեւ ամենակալ ցարուհի, այժմ գո՞հ է քու սիրտդ։

Ջատուկը ակնարկ մը իսկ չնետեց անոր վրայ եւ հրամայեց որ դուրս հանեն զայն։ Պահակները վազեցին, ծեծով դուրս վտարեցին զայն ու ժողովուրդը ծաղրեց։

— Լաւ դաս մըն է այս, ծերուկ անկիրթ, ասկէ վերջ, մի մտներ սահնակի մը մէջ, որ քուկդ չէ…»։

Շաբաթ մը եւ ուրիշ շաբաթ մըն ալ անցան։ Աւելի խենթեցաւ ծերունի կինը, ղրկեց պալատա-

ՊՈՒՏ'Մ ՊԻՊԱՂ

ՄԷԿ ՔԱՐՈՎ ԵՐԿՈՒ ԹՌՉՈՒՆ ...

Հայ Գրագէտներու Բարեկամները, Թէյասեղան էին սարքած Փարիզի մէջ, Սրուանձտեանց Գարեգին եպիսկոպոս Վանեցիին, տպաւած «Համով - Հոտով» երկին վերածնունդը ողջունելու համար:

Բոլոր տեսակի Հայերէ ներկայացուցիչներ կային հոն: Աջ, ձախ, միջին եւ ձայնբռնողեան:

Կազմակերպիչ մարմինը, հրապարակային խոստովանանքով մը՝ տուաւ իր մեղքերն եւ առաքինութիւնները:

Երբ կարգը եկաւ Թողութիւն տալու, հայր Արել, վարդապետական շեշտով մը, մատնանշեց այդ կազմակերպութեան մահացու մեղքը եւ այդ մեղքին քաւութեան միջոցը:

«Այդ հրատարակուած հատորների մէջ կան որ ոչ մի արժէք են ներկայացնում օրինակ Ե. Օտեանի հատորը: Եւ հրաւիրեց Միութիւնը որ հետեւի Խորհ. Հայաստանի կեանքի ու տնտեսեցին: Կապուի այդ դպրոցին՝ եթէ կ'ուզէ օգտակար ըլլալ:

Այսինքն, մօտաւորապէս ըսել կ'ուզէր, կապուեցէք հառաջդիմականներու սայլին: Երգեցէք ձախակողմեան դասէն...

Շատ իրաւացի եւ տրամաբանական: Իր արհեստը խղճմտօրէն կատարող մարդու ընթացք...

Միայն, ցոյց չտուաւ մեզի թէ՝ Հայաստանէն բխող նեկտարին ծորակը ո՞ւր կը գտնուի եւ ի՞նչ միջոցով կարելի է օգտուիլ անկէ:

Արդեօք Երեւանում բազմած «կուլտուրական կապի ընկերութի՞ւնն է այն»:

Բայց: Սակայն: Մեր կողմէ այդ ընկերութեան մատուցուած աղերսագիրները, հպարտ աղջրկայ մը ղրկուած սիրային նամակներուն պէս, անպատասխանի մնացին: Կուլ տրուեցան՝ «Կուլտուրական Կապի յարդամեծար քարտուղարութեան կողմէ...

Մենք, արտասահմանի «կորուսեալներս», լուր, տեղեկութիւն չունինք հայրենիքի կեանքէն: Հատ ու կենտ ներգաղթածներու, տարին մէկ-երկու կարճառօտ բարեւագիրներէն միայն կը քաղենք տեղեկութիւններ՝ «լաւ ենք, երջանիկ ենք: Օպերա գնացինք: Հայրիկս աշխատում է: Մայրիկս բուրդ է մանում: Պստիկ եղբայրս կոնսերվաթուարում երաժիշտ – դաշնակահար է կարգուել: Միւս եղբայրս Կոլխոզում բանւորում է: Մեծ հայրիկս գիշերներ կոլոտնի է հսկում մեր արեւամեծ ընկեր Ստալինի շնորհիւ...»:

Կարծես, բոլորն ալ միեւնոյն օրինակէն արտագրուած ըլլային, ինչպէս կ'ընէինք մեր երկիրը՝ Երանոս վարժապետին տուած օրինակէն արտագրելով մեր գրած նամակները:

Կ՛, Հ. Արէլ, եկուր դուն, այս նիւթերէն Հայաստանեան գրականութիւն մշակէ՝ եթէ կրնաս, մանաւանդ ցուցմունքառճ (տիրիժէ) գրականութիւն...

Եպիսկոպոսական շեշտով՝ կարգ մը դիտողութիւններ ալ Հ. Սամուէլի կողմէ եղան: Թելադրեց պահել, կազմակերպութեան նախկին անունը՝ «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամները»:

Տրամաբանական: Քանի որ մեր մէջ, բոլոր գրագէտները, ողջ կամ մեռած, Նահատակ են կամ նահատակութեան թեկնածու, բացառելով Գ. Վ. Մալէզեանը, թէեւ այս մէկ հատիկն ալ Նիսի իր չքեղագիր առաւանոցին մէջ կ'պայքարէ, կ'րսեն, ազգին մեղքերուն համար:

Իրաւունք ունի եւ հայր Արէլը եւ Հ. Սամուէլը:

Հայ Գրագէտներու Բարեկամները պէտք է նըկատի առնեն ասոնց անկեղծ դիտողութիւնները:

Դիւրացնելու համար իրենց գործը՝ կ'առաջարկեմ, յաջորդ հատորը նուիրել Հայաստանի տաղանդաւոր գրող Ե. Չարենցի գործերուն, չքեղ թուղթի վրայ եւ կարմիր կողքով մը:

Այս կերպով, թէ Հ. Արէլը գոհացում կը գտնէ, թէ Հ. Սամուէլի նահատակասիրութիւնը յարգուած կ'ըլլայ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԵՐԲ ՄԵՌՆԵԼՈՒ Կ'ԵՐԹԱՑԻՆ

ԽՄԲ.— Մեր երիտասարդ ամսագիրը, «Նայիրի» այս տարուան Մայիսի թիւին մէջ ծաղկեփունջ մը կազմած էր վերջին պատերազմի ընթացքին սպաննուած բանաստեղծներու երգերէն:

Քանի մը նմոյշներ, այնքան բաբախուն անփական հայրենիքի սիրով.—

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԵՐԳ

Իմ բարեկամներ, ընկերներ անգին,
Ես ձեզ եմ թողնում այս գարունը վառ,
Որ այնպէս թովեց իմ ջահել հոգին,
Հուր ծաղիկներով, արեւով պայծառ:

Ես ձեզ եմ թողնում մեր կանաչ այգին,
Որի խնկաբոյր ծառ ու ծաղկի հետ
Ծաղկեց իմ սէրը, ծաղկեց իմ հոգին,
Եւ սիրտս էլ դարձաւ դրախտ ծաղկաւէտ:

Ես ձեզ եմ թողնում այն անուշ առուն,
Որ մեր փողոցից անցնում է կայտառ,
Որ մանկութիւնս տարել է հեռուն,
Տարել է ջահել պատկերս պայծառ:

Ես ձեզ եմ թողնում անուշիկ եարիս,
Որ միշտ կարօտով ինձ է սպասել,
Թողնում եմ բուրեան կանաչ վարդենիս,
Որի ստուերում շատ եմ երազել:

Գնում եմ կռւի, կռիւն է վերջին,
Գնում եմ երկրիս իմ պարտքը տալու,
Հերոսի փառքով հուր կռւի միջին
Հերոսների հետ անմահանալու:

ԴԵՐԵՆԻԿ ՉԱՐԽՉԵԱՆ
(Սպաննուած Քուպանի մէջ, հազիւ 27 տարեկան)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԽՐՃԻԹ

Ես քեզ չեմ յանձներ թշնամու ձեռքը,
Քեզ, երազանուշ խրճիթ հայրենի,
Թոյլ չեմ տայ, որ նա իր արնոտ ոտքը
Քո նուիրական սուրբ շեմքին դնի:

Քաջ պապերիս պէս իմ հզօր կուրծքը
Դէմ կը տամ հազար նիզակի, սրի.
Լաւ է տաք արնով ներկել քո շեմքը,
Քան յարկիդ ներքոյ ապրել միշտ գերի:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԲՈՐԵՆՑ
(Ծնած 1914ին, սպաննուած 1945ին, Հունգարիոյ մէջ):

★

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԻՄ ԼՈՒՍԵՐԵՍ

Թէկուզ մնամ եօթ լերան կատարներից հեռու ես,
Քո կարօտից սիրտս իմ վառւում է ոնց մի քուրայ,
Չեմ մոռանայ երբեք քեզ, հայրենիք իմ լուսերես,
Թէկուզ մնամ եօթ լերան կատարներից հեռու ես:

Քո արեւը իմ սրտին վարդի պէս կը հուրհրայ
Ուր էլ գնամ, քո սէրն է շողում իմ կեանքի վրայ,
Չեմ մոռանայ երբեք քեզ, հայրենիք իմ լուսերես,
Թէկուզ մնամ եօթ լերան կատարներից հեռու ես:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՏՈՒՆԻ
(Ծնած 1915ին, սպաննուած Մոսկուա, իր իսկ վարած երասայլին մէջ):

կաններ, որոնք դտան իր ամուսինը ու բերին:

— Գնա բարեւէ ոսկի ձուկը եւ ըսէ որ ալ չեմ ուզեր ազատ ցարուհին ըլլալ, այլ ծովերու թագուհին. կ'ուզեմ ապրիլ ծով ովկէանին մէջ եւ թող ծառայէ ինծի ոսկի ձուկը, հրամաններս գործադրելով:

Ծերունին չհամարձակեցաւ դիմադրել... Ոչ մէկ բառ արտասանեց եւ գնաց դէպի կապոյտ ծովը: Նայեցաւ: Սեւ փոթորիկ մը կար, ծովուն վրայ. ուռած էին զայրացած ալիքները եւ կ'ոռնային սաստիկ:

Սկսաւ կանչել ոսկի ձուկը: Եկաւ ձուկը եւ հարցուց.— «Ի՞նչ կ'ուզես ծերունիդ».

Ծերունին բարեւելով պատասխանեց.

— Բարի եղիր, ձուկ թագաւոր, ահ ինչ պէտք է ընեմ այս անիծեալ կնոջ հետ: Ալ չուզեր ցարուհի ըլլալ, կ'ուզէ ծովերու թագուհի դառնալ եւ դուն ալ հպատակիս իրեն հրամաններուն....

Ոսկի ձուկը չխօսեցաւ բնաւ: Պոչով հարուած մը տուաւ ջուրին ու սուզուեցաւ խոր ծովին մէջ:

Ծերունին երկար սպասեց պատասխանի մը: Ոչ մէկ պատասխան... Այն ատեն, վերադարձաւ իր ծերունի կնոջ մօտ: Եւ տեսաւ այնտեղ իր խարխուլ խրճիթը, որուն սեմին նստած էր ծերուկ կինը եւ անոր առջեւ՝ ճաթած տափոր մը կար:

ԱԼ. ՊՈՒՇԿԻՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅՈՒՀԻԻ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Տիկին Պարգեւուհի Պետրոսեան, որ ծանօթ է իր կազմակերպած այնքան սիրուն «պալէ»ներով, վերջերս լոյս ընծայեց իր բանաստեղծութիւններու հատորը, Reflets ինքնատիպ նկարազարդութեամբ: Ֆրանսերէն այս ծաղկեփունջին յառաջաբանը գրած է Պ. Ռոպեր տը Պետարիօ, académie Ronsardէն:

Միրէյիօ Տորիանի վերջին գրական ցերեկոյթին՝ տաղանդաւոր Հայուհին արտասանած է իր մէկ հմայիչ բանաստեղծութիւնը՝ «Հայելին», միջազգային ընտրեալ բազմութեան մը առջեւ: Այս առթիւ, շնորհաւորական խանդավառ նամակներ ստացած է բանաստեղծներ Մարք Շենոյէ, Լիւսիէնէ, Մորիս Տըլորմէ, Ժան Սէքէ, Տիկին Իսկուհի Մինասէ, Ժեռար տը Լաքազ Տիւթիէէ եւ պուլկար ականաւոր գրագէտ Նիքոլա Տոնչէվէ:

Ֆրանսացի տաղանդաւոր քերթող Պ. Անտրէ Քուրթիէ, անցեալ շաբաթ Մարսէյլի իրենց գրական երեկոյթին արտասանած է երիտասարդ բանաստեղծուհիին Nostalgie Glorieuseը, որ վերակոչումն է Եգիպտոյ պանծալի դիւցազնամարտին:

Լ.

Փրոֆ. Տիցի խնդիրը

Գրած էինք թէ Պոլսոյ համալսարանի վերատեսչութիւնը պաշտօնանկ ըրած էր երեւելի գեղագէտ Փրոֆ. Տիցը, որ փոխ-յարաբերութիւններ տեսած էր սելճուքեան եւ հայկական արուեստներուն միջեւ: Փրոֆ. Տիցի եւ իր հեղինակութեանց մասին Հիւսէյին Նամըք Օրքուն կը գրէ «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ.—

Փրոֆ. Տիցի երկասիրութիւնը թուրք արուեստի մասին, մեծ շահագրգռութիւն առաջ բերաւ եւ քննադատուեցաւ, մանաւանդ թուրք ճարտարապետութեան վերաբերեալ մասը:

Եթէ իր գործը խսկապէս դէշ ըլլար եւ մանաւանդ մէկը գտնէինք Համալսարանին մէջ իր պակասը լրացնելու համար, բնաւ ձայն չէինք հաներ եւ գոհ կը մնայինք նոյնիսկ: Խնդիրը այսպէս չէ սակայն:

Տից մեծ մտաւորական մըն է եւ չենք կրնար իր պակասը լեցնել: Վերջերս թերթի մը մէջ ճարտարապետ Սէտատ Չէթինթաշ յարձակեցաւ փրոֆէսէօրին վրայ: Ես ալ բոլորովին չէզոք ոգիով մը պիտի ծանօթացնեմ Փրոֆ. Տիցը թուրք ընթերցողներուն:

Նախ ճշդեմ թէ մշակոյթ չի նշանակեր հօսկէ հոնկէ բաներ հաւաքելով մտաւորական դառնալ: Գիտութիւնը մեթոտ կը նշանակէ պարզապէս եւ մեր մէջ ալ արուեստի պատմութիւնը երբեք ուսումնասիրուած չէ մեթոտիկ եղանակով մը: Ահա թէ ինչու Փրոֆ. Տիցի գիրքը առաջին մեթոտիկ գիրքն է, որ գրուած է մեր մէջ:

Արդէն Տից մշակուած է Սթրիկովսքիի համբաւաւոր դպրոցին մէջ, որ կը քանդէ հելլէնական գաղափարները: Այս պատճառով իր գիրքը կրկնապատիկ արժէք կը ստանայ:

Գիրքը նախ ամփոփումը կ'ընէ թուրք արուեստի պատմութեան, յետոյ կ'անցնի Սքիթի գործերուն, բաղդատական քննութիւններով եւ արդարացի կերպով զանոնք կը տանի ասիական թուրք արուեստներուն: Անատոլուներու ոճերը կը պրպտէ եւ զանոնք կը նկատէ թուրք արուեստին մէջ շատ սիրելի զարդարանք մը: Նոյնութիւն կը տեսնէ Ենիսէյի թուրք գործերուն միջեւ, կը յիշեցնէ թէ Ասիայէն մինչեւ Կեդրոնական Եւրոպա, բաժակ բռնած արձանները թրքական արուեստ կը բուրեն: Մանրամասնութեանց մէջ չի մտներ, աւելի խոլամ թուրքերու արուեստովը կը զբաղի եւ թուրք արուեստին քիչ տեղ կուտայ:

Անշուշտ արուեստի ամէն գործ ուրիշ գործի մը ազդեցութեան տակ կը մնայ: Միայն թէ արուեստագէտը իր անհատականութենէն, թրքութեան վայելքէն բան մը կը դնէ միշտ:

Այսպիսի գործերը ընդօրինակութիւն չեն մըկատուիր անշուշտ: Ընդօրինակութիւնը հիմնական քիւպիք շէնքերն են, որոնց մէջ թուրք հոգիէն եւ ճաշակէն կաթիլ մը իսկ չկայ:

Փոխադարձաբար այդ ոգին գոյութիւն ունի մեր բոլոր հին գործերուն մէջ: Պատմագէտ-գեղագէտ մը բնականաբար բաղդատութիւնը կ'ընէ այս ամէնուն, ճշդելու համար թէ որը որուն ազդեցութեան տակ մնացած է: Նոր աղբիւրներ կը ծնին, եւ Տից ալ այս բանը դրած է ահաւասիկ: Մեր կարգ մը յիշատակարաններուն մէջ, հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութիւնը տեսած է եւ այդքան միայն:

Գտած է նաեւ Ուրարտական, Սումէրական եւ չինական ազդեցութիւններ անոնց մէջ:

Թռչուններու, անասուններու, մզկիթներու վերաբերեալ ցուցանիշներ պրպտած է, օրինակ, որսի թռչուններուն համար ըսած է թէ թօթէմ էին Օկուզներու եւ մանաւանդ Սելճուքներու մօտ, երբ գինանիշ կը գործածուէին: Բայց աղբիւրներ չէ յիշատակած, ինչպէս թուրք ոռմնանկարչութեան բնաւ չէ անդրադարձած, Ույկուրներու նըկարները քննած պահուն:

Տիցի այս գիրքը առաջին մեթոտիկ աշխատանքն է մեր մէջ:

Անկասկած իրմէ պիտի օգտուին նաեւ մեր ճարտարապետները, որոնք քիւպիք շինութիւններով թրքական ոճը խաթարեցին: Հետեւաբար սրտանց կը շնորհաւորենք Փրոֆ. Տիցը եւ աւելի մեծ գործեր կը սպասենք իրմէ այս մարզին մէջ:

խմնութեանց, զինուորական ատեանին հարցաքննիչը երկարօրէն հարցաքննած էր ամբաստանեալ գնդապետը եւ քննութիւնը պիտի շարունակուէր նաեւ երէկ: Բայց երէկ առտու, ժամը 8ին, երբ Սանթէի բանտին մէջ, պահակը կ'անցնէր գնդապետին խուցին առջեւէն, պատուհանէն տեսաւ որ ան ինքզինքը կախած էր ճեմիչի ջրամանէն վար: Անմիջապէս օգնութեան փութացին, վար առին մարմինը, բայց անօգուտ, քիչ ետք մեռաւ ան: Իր շապիկը կտոր կտոր ընելով չուան շինած էր կախուելու համար, ու միամտգամայն ակնոցին ապակիներով կտրած էր բազկերակը:

Անձնասպանը դիմադրական ճակատին մէջ գտնուած, բազմաթիւ պատուանշաններ ստացած էր, ինչպէս եւ պատուոյ լեգէոն: Ձգած էր երեք նամակ ուղղուած՝ մին իր բարեկամուհիին, երկրորդը՝ զինքը հարցաքննող հարիւրապետ Միսօֆի եւ երրորդը իր փաստաբանին, որ կը պարունակէր 10 էջ եւ տետրակ մը գրուած: Նամակը կ'ըսէր ի մէջ այլոց.— «Մաքիի Թռչուն մը բանտուխուցի մը չի հանդուրժեր, մանաւանդ երբ որ լքուած է իր բոլոր բարեկամներէն: Որոշեցի չներկայանալ դատաւորներու առջեւ: Կը նախընտրեմ ինծի հետ տանիլ ինչ որ գիտեմ, լուսաւոր աշխարհ մը»:

Այս նամակը որ կարգ մը գաղտնիքներ կը պարունակէ փաստաբանը արտօնութիւն խնդրեց Պառոյէն դատական իշխանութեանց տրամադրելու: Նկատի առնելով նաեւ թէ Տլորը իսկական անունը մը չէր, քննութիւն պիտի կատարուի անձնասպանին ճիշդ ինքնութիւնը երեւան հանելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ազատարար զօր. Լըքլէրի յիշատակին սարքուած հանդէսները տեղի ունեցան երէկ մեծ շուքով եւ խուռն բազմութեան ներկայութեան: Առտուն Էնվալիտի եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստի պաշտօնին ներկայ եղան հանրապետութեան նախագահն ու վարչապետը: Ժամը 11.30ին հանդէսով մը, Փասիի կամուրջը եւ Կրընէլի մեթրոյի կայարանը կոչուեցան Պիր Հաքիմի կամուրջ եւ կայարան: Իսկ կէսօրէ վերջ մեծ հանդիսութիւնը Փորթ տ'Օրլէանի մէջ, ուր խօսեցաւ զօր. տը Կոլ: Ավընիւ տ'Օրլէանը կոչուեցաւ Փարիզի ազատարարին անունով: Շրջակայ կայարանները փակուած եւ հանրակառքի երթեւեկները արգիլուած էին, ինչպէս նաեւ ինքնաշարժերու երթեւեկը: Համայնավարները եւ կոլիստները իրենց շարքերուն հրահանգուած էին որոշ վայրեր հաւաքուիլ ցոյց կատարելու համար: Որպէսզի երկու հակառակորդ խումբերը իրարու հետ բախում չունենան, ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրած էր 25.000 ոստիկան, որոնք ճամբաները, շէնքերու դռներուն մէջ, եւ ամէն կողմ խիստ շղթաներ կազմած էին:

ՄԱՐՍԷԼ ՍԷՐՏԱՆԻ պարտութիւնը Տիթրոյթի մէջ Լա Մոթթայի կողմէ դրած էին: Թերթերը լեցուն են նկարներով եւ տեղեկութիւններով: Առաջին յարձակման ամերիկացին ախոյեանի հարուած մը տուած է Սէրտանի որ ան գետին տապալած է, բայց անմիջապէս կանգնած: Այս պահուն վիրաւորուեր է ուսէն եւ մարտնչումի ընթացքին ցաւը տակաւ աւելնալով մէկ բռունցքով միայն կրցեր է ճակատիլ եւ իններորդ րաունտէն ետք չէ կրցած կանգնիլ: Այս կռփամարտին ներկայ եղած են 22.000 հոգի, հասոյթը 190.000 տոլար (62 միլիոն ֆրանք) մինչ 250 հազար կը սպասէին: Սէրտան կը ստանայ 100ին 40, այսինքն 51 հազար տոլար (18 միլիոն ֆրանք), Լա Մոթ հարիւրին 15 16 միլիոն ֆրանք, եթէ սեպտեմբերին վրէժի կռփամարտը տեղի ունենայ, երկու հակառակորդները հաւասարապէս պիտի ստանան 100ին 30ական հասոյթին վրայէն:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կախակայած ըլլալով կարգ մը պաշտօնեաներ որ հակառակ տրուած հրահանգին գործադուլ ըրած էին, սէնտիքաները կը բողոքեն եւ կը սպառնան նոր գործադուլ մը կատարել:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հանքագործներուն գործադուլը վերջացաւ: Նախագահ Թրումըն խօսելով տիրող անգործութեան վրայ յայտարարեց որ այդ վիճակը ծանրակշիռ հանգամանք մը չունի եւ թէ տնտեսագիտութիւններ կը կատարուին անգործութիւնը նուազեցնելու եւ աշխատանքի կարելիութիւններ ստեղծելու համար:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ մը կը տիրէ Թուրքիոյ մէջ: Երաշտութեան հետեւանքով ամէն կողմ, մանաւանդ Գոնիայի դաշտին մէջ ցորենի բերքը գրեթէ փճացած է: Գիները գրեթէ կրկնապատկուեցան: Հացի տագնապ մը կը վախցուի: Իբր նախազգուշութիւն Պոլսոյ մէջ հացի խմորը պիտի փոխուի:

★ Թուրք դեմոկրատ կուսակցութեան Անգարայի մէջ գումարուած համաժողովին մէջ Ճէլալ Պայար եւ ուրիշներ ճառեր խօսելով յայտարարեցին թէ երկրին տնտեսական վիճակը կը վատթարանայ օրէ օր, ահարկու պարտքեր դիզուած են, տուրքերն ալ շատ ծանր են եւ թէ խնայողու-

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrade: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը նախագահէ Գ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գ. Գաբրիէլ Կիւմիւշկերտան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իր հօրեղբօր՝

Գ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԿԻՒՄԻՒՇԿԵՐՏԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան անդամակցող Ալֆորվիլի բոլոր հայրենակիցներէն կը խնդրուի դիմել տեղւոյն եկեղեցին, այսօր կիրակի, 19 Յունիս, ժամը 9—13, ստանալու համար իրենց անդամական քարթերը հողաբարձութենէն եւ յանձնախումբէն:

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, շաբաթ գիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս: Նուագի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ տոհմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ողեւորիչ երգացանկով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբը կը տօնէ իր երկրորդ տարեդարձը Յուլիս 3ին:

թեանց մասին կառավարութեան խոստումներուն՝ պէտք չէ հաւատալ:

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. Կեդր. վարժարանի տնօրէնուհի Տիկին Էլիզ Այվազեան առողջական պատճառներով հրաժարած է: Այդ պաշտօնը պիտի վարէ առժամաբար երիտասարդ հաշուագէտ Գ. Ղազարոս Գալեան:

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ գերման գերիներ կը մնան դեռ Խորհրդային Միութեան մէջ, պատերազմին աւարտումէն չորս տարի ետքն ալ, ինչ որ հակառակ է կնքուած յանձնառութեանց: Երեքները այն մասին դիմում կատարած էին Մոսկուա, բայց ռուս կառավարութիւնը մերժողական պատասխան տուաւ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական շրջանին մէջ հրատարակուող սոցիալ - դեմոկրատ թերթ մը Ֆրանսայի հանդէպ նախատական լեզու գործածած ըլլալով գրաւուեցաւ: Իսկ Ֆրանսական գօտիին մէջ, Սփիր, Ֆրանսական դրօշը հրամանատարութեան շէնքին առջեւէն գիշերանց վար առնուած ըլլալով, իբր պատիժ, 24 ժամ սրճարանները եւ ճաշարանները փակուեցան:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Daguesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՐՈՒՇԱՔԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ժողովը երեքշաբթի 21 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վալանսահայ Մարզական Միութեան դաշտահանդէսը 3 Յուլիս կիրակի օր Clos Fusainի մէջ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ մինչեւ ապրիլ 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններր.—

ԱԼՖՈՐՎԻԼ Ջեր. 1500, ԼԻՈՆ Նաճ. 1200, ՕՊԸՆԱ Սիւր. 800, ԼԻՈՆ Գաղ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Ուլհ. 2700, Հել. 500, Կոա., ԱԼՖՈՐՎԻԼ Մուր. 1500ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Քար. հազար, ԻՍԻ Կար. 800, ԳՈՐՏՕ Գոմ. 1500, ՍԵՎՐ Մ. Վ. 2700, ԱՐՔԷՕՅ Արր. 1500, ՓԱՎԻՅԵՕՆ Արթ. 1200, ՄԱՐՍԷՅԼ Գոյ., ՓԱՐԻԶ (3) Կարա., ՓՈՆ ՄԱՐԼԻ Սար., ԱՆԻԷՌ Սապ. 1500ական, ԿՈՒՐՆԷՅ Գրի. 800, ԼԻՈՆ Փիլ. 600, ՍԱՐՍԷԼ Երա. հազար Ֆր.:

(Շար.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ

Գանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը տօնէ «Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐ»ը, այս կիրակի, ժամը 3էն 7, Bourg la Reine, 72 Ave. du Maréchal Joffre:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Թէյասեղան: Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ Կովկասեան նուագ: Ծախքերու մասնակցութեան համար մուտք 50 Ֆրանք:

Սպասուհի կ'ուզուի

Հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի միջին տարիքով հայ կին մը, տնական գործերու վարժ եւ լաւ յանձնարարականով: Հեռաձայնել BALzac 37-90, առաւօտուն 10—12 եւ կէսօրէ վերջ 2.30էն 6.30:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կը հրաժարիմ հայութենէ...

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 Ֆրանք: Ստանալու համար դիմել — «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 21 JUIN 1949 Երեքշաբթի 21 ՅՈՒՆԻՍ
21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5877–Նոր շրջան թիւ 1288
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԻՆ ԵՏԵՒ

«Մաքրագործում»ները կը շարունակուին Երկաթէ Վարագոյրին ետեւ:

Վերջին լուրը կը հասնի Պուտափէշթէն, ուր ձերբակալուած են բազմաթիւ յայտնի համայնավարներ, որոնք տակաւին մինչեւ վերջին օրերը ամէնէն պատասխանատու պաշտօնները կը վարէին թէ՛ կուսակցութեան եւ թէ կառավարութեան մէջ:

Ձերբակալուած «դաւաճան»ներուն գլուխը կը գտնուի Լազլօ Ռայք, նախկին արտաքին նախարարը, որ նախքան Հունգարիոյ դիւանագիտական վարիչն ըլլալը, ներքին նախարար էր: Ինչ որ կը նշանակէ թէ անսահման վստահութիւնը կը վայելէր բանուորական կուսակցութեան (համայնավար), որ կը կառավարէ երկիրը, «յառաջդիմական» սկզբունքներով, իբրեւ մէկը «ժողովրդային հանրապետութիւն»ներէն:

Ռայքի հետ միաժամանակ ձերբակալուած եւ բանտարկուած են քանի մը ուրիշ ականաւոր համայնավարներ:

Ամսոյս 15ին բանուորական կուսակցութեան վերստուգիչ մարմինը դղրդալից զեկոյց մը հրատարակած էր, դիմակազերծ ընելով «տրոցկիական լրտեսական խմբակ մը», որուն պետը՝ Ռայք կը վտարուէր կուսակցութեան շարքերէն, «իբրեւ լրտես եւ տրոցկիական գործակալ, որ կը ծառայէ աշխարհակալ օտար պետութեանց»: Իրեն հետ միաժամանակ կ'արտաքսուէր միեւնոյն պատճառաբանութեամբ Թիպոր Շոնեի, անդամ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին եւ վերստուգիչ կեդրոնական մարմնին: Միւս «լրտես»ներու եւ «դաւաճան»ներու անունները չեն յիշատակուիր:

Շատ յատկանշական է այս զեկոյցը, որ անհաւատալի յայտնութիւններ կ'ընէ: «Ազգայնականութեան» որդը սկսեր է իր աւերները գործել Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ, սկսելով անոր վարիչներէն: Ուրեմն, պէտք է պայքարիլ այս վտանգաւոր թշնամիին դէմ, որ «երբեմն ի յայտ կուգայ բացարձակ հակասովետականութեան ձեւին տակ»: Այսինքն թէ հունգար համայնավարները չեն ուզեր հպատակիլ Մոսկուայի «ուքազ»ներուն: Անոնք կ'ուզեն իրենց երկիրը կառավարել իրենց հասկցած ձեւով, առանց Կրեմլինի կամ Կոմինֆորմի միջամտութեան, վստահութիւն ունին իրենց սեփական ուժերուն վրայ, կը մերժեն օտար միջամտութիւնը իրենց ներքին գործերուն:

Մահացու մեղք մըն է այս մտայնութիւնը, որուն ջատագովները պէտք է կրեն իրենց արժանի պատիժը:

Երկու տեսակ համայնավար չըլլար: Իսկական համայնավարը, ուղղափառ ստալինեան պէտք է ըլլայ: Հունգար, պուլկար, ռումանացի, լեհ, չեխ կամ ֆրանսացի համայնավարին համար չկայ Հունգարիա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա կամ Ֆրանսա, կայ միայն ու միայն Սովետական Միութիւնը, որուն կեդրոնն է Մոսկուա եւ մարգարէն՝ Ստալին:

Բոլոր անոնք, որ այս ուղղափառ գիծին կը շեղին, անխնայ դատապարտուած են անհետանալու, որքան ալ բարձր դիրք գրաւեն կուսակցութեան մէջ:

Դեռ քանի մը ամիս առաջ նոյն վախճանին ենթարկուեցաւ Պուլկարիոյ փոխ վարչապետը՝ Թրայչօ Քոստով, որ յանդգնած էր իր սեփական հայրենիքին շահերը գերադաս համարել Մոսկուայի շահերէն եւ մերժած էր ստորագրել Պուլկարիոյ համար խիստ աննպաստ առեւտրական համաձայնագիր մը:

Պուտափէշթի զեկոյցը կը հրաւիրէ համայնավար շարքերը, որ անխնայ պայքար մղեն ազգայնական ձգտումներուն դէմ եւ աչալուրջ հսկեն «կուսակցութեան վարիչներուն եւ պետութեան պաշտօնատարներուն վրայ», աւելի խիստ պատիժներու ենթարկելու համար զանոնք՝ նման սայթաքումներու պարագային:

Շաբաթ մը առաջ ալ Թիրանայի մէջ մահապատիժի ենթարկուեցաւ Ալպանիոյ նախկին ներքին նախարարը Քոչի Տոզէ, որ ականաւոր համայնավար մըն էր եւ պատասխանատու պաշտօններ վարած: Ո՞վ գիտէ ինչ մեղք էր գործած:

Նոր տագնապ մը Չեխոսլովաքիոյ մէջ

Փրակայի մայր եկեղեցիին մէջ կիրակի օր Հաղորդութեան Տօնին առթիւ հաւատացեալներու խուռն բազմութիւն մը խռնուած էր: Քաղաքին արքեպիսկոպոսը Հ. Պէրան զոր կառավարութիւնը հսկողութեան տակ կը պահէր ժամանակէ մը ի վեր, կը հասնի եկեղեցի նախագահելու թափորին: Բայց թափորը տեղի չկրցաւ ունենալ, եւ եկեղեցականին քարոզը խանգարուեցաւ հոն հաւաքուած համայնավարներու սուլոցներովը, որոնց փոխարէն, ժողովուրդը՝ սկսաւ երգել ազգային ու հայրենասիրական երգեր: Հ. Պէրան ըսած էր ի մէջ այլոց թէ «համբերատարութիւն կը պատուիրեմ ձեզ: Մի հաւատաք, երբ վաղը ըսեն թէ հաւանած եմ պետութեան միջամտութեան մեր եկեղեցիին մէջ: Կարելի է որ յայտարարեն թէ խոստովանութիւններ ըրած եմ. մի հաւատաք, վստահեցէք ինծի: Գիտեմ թէ ինչ կը սպասէ այժմ ինծի»: Հաւատացեալները գոչեցին «կը վստահինք ձեզ, մնաս բարով մեր եպիսկոպոսը» եւ ծաղիկներ ցանեցին անոր ճամբուն վրայ: Շատեր կուլային, մինչ ուրիշներ հազիւ կը զսպէին իրենց զայրոյթը, իրենց մեկնելու պահուն:

Կառավարութեան եւ արքեպիսկոպոսին միջեւ վէճը ծագած էր կրօնական գործերու մասին նոր կանոնագրէ մը որ կը սահմանափակէր հաւաքոյթի ազատութիւնը, չէր ուզեր ճանչնալ Պապին գերիշխանութիւնը Չեխ եկեղեցիին վրայ, եւ կ'արգիլէր դրամահաւաքումը:

Այս դէպքերուն վրայ կառավարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց ըսելու համար թէ ամէն կերպով պիտի պաշտպանուի կրօնքի եւ ծիսակատարութեան ազատութիւնը, բայց չպիտի թոյլ տայ կրօնական գերիշխանութիւն մը որ նզովքներ եւ նման հալածանքներ կը սարքէ:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՒ ՄԸ ՃԱՌԸ

Գերման սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Տոքթ. Շումախէր, Ռուրի Կէլզէնքիրշէն քաղաքին մէջ, գերման դաշնակցային խորհրդարանի մը ընտրական պայքարը բանալով 70.000 հոգիի ներկայութեան բողոքեց գերման գործարանները քանդելու քակելու դաշնակից քաղաքականութեան դէմ: Գերմանիա կ'ընդունի թէ, ըսաւ, պարտաւոր է հատուցումներ տալ, բայց չուզեր անձնասպան ըլլալ: Ֆրանսայի հետ հաշտութիւն մը հիմն է եւրոպական գործակցութեան մը, բայց այդ իտէալը չի կրնար իրականանալ երբ գերման մետաղագործական ճարտարարուեստը ծիծաղելի աստիճանի մը իջնէ եւ մեր ուժը փոխադրուի Ֆրանսա:

Սոցիալ դեմոկրատներու պետը յետոյ յարձակեցաւ խորհրդային իշխանութեանց գործելակերպին վրայ եւ յայտարարեց թէ «Հիթլէրէն վերջը Ստալինն է պատերազմի ամենադէշ ոճրագործը եւ պոլշեւիկութիւնը կարմիր ներկուած նացիականութիւնն է»:

Ռումանիոյ եւ Լեհաստանի մէջ եւս կարեւոր «մաքրագործում»ներ տեղի ունեցան վերջերս: Եւ դեռ ծայրն են ծրարոց:

Թիթօյի օրինակը վարակիչ կը դառնայ հետզհետէ: Երկաթէ վարագոյրին ետեւ երկաթեայ թաթի տակ հեծող միլիոնաւոր ժողովուրդներուն մէջ ազգային արժանապատուութիւնը, անկախութեան ձգտումն ու հայրենասիրութիւնը ի յայտ կուգան աստիճանական կերպով:

Կրեմլինը շատ ուժեղ է, իր ամենազօր ոստիկանական ցանցին շնորհիւ ստրկութեան մէջ պահելու համար արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի երէկուան ազատ եւ անկախ ազգերը:

Կոմինֆորմը մէկ օրէն միւսը Տարպեան ժայռէն վար կը գլորէ այն առաջնակարգ դէմքերը, որոնք Կապիտոլի վրայ բարձրացած էին: Կը գլխատէ համայնավար այն վարիչները, որոնք դեռ երէկ Մոսկուայի անսահման վստահութիւնը կը վայելէին:

Երբեք այնքան ճշմարիտ չէր եղած ծանօթ առասացուածքը.

«Ի Կապիտոլիոյ ի ժայռն Տարպեան՝ բայց մի խեթ է ոտին»:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Մօտաւոր Արեւելքի խնդիրները

ԱՐԱԲԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ՍՈՒՐԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ ԵՆ

Գրած էինք թէ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ ծագած վէճը ծանրակշիռ համեմատանք է առած: Լոնտոնի թերթերը կ'ըսեն թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ փարատելու համար երկու երկիրներու միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնները:

Ճէտտայէն կը հեռագրեն թէ Արաբիոյ թագաւորը Իպն Սէուտ մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներուն հաղորդած է որ «Սուրիոյ սահմանին դէմ ուեւէ յարձակում պիտի նկատէ Սէուտի Արաբիոյ դէմ եղած յարձակում մը: Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորն ու ես ձեռնածալ չպիտի մնանք երբ Սուրիա յարձակում կրէ»:

Եգիպտոսի արտաքին նախարար Քաշապա փաշա եւս ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն ուշադրութիւնը հրաւիրեց Սուրիոյ դէմ կատարուելիք յարձակումէ մը ծագելիք դէպքերուն վրայ:

★ Մօտաւոր Արեւելքի խնդիրներուն վրայ Ֆրանսերէն «Լը Մօնտ» հետեւեալ տեսութիւնը կ'ընէ.—

Ամիսներէ ի վեր Ամերիկացի, Ֆրանսացի եւ Թուրք պատուիրակներ Լօզանի մէջ կ'աշխատին հաշտեցնել Հրեաները եւ Արաբները: Անոնք ցարդ լաւատես են իրենց աշխատանքի արդիւնքէն:

Մեծն Բրիտանիա իր միջնորդութիւնը առաջարկեց Գաղեստինեան կռիւին երկու ամէնէն զօրաւոր կողմերուն, Իսրայէլի եւ Յորդանանի միջեւ, կարգադրութեան մը համար, սակայն Հրեաները սարսափով մերժեցին, կարծես թէ «հրձիգի մը առաջարկն ըլլար հրշէջներու միանալու համար»:

Լօզանի դանդաղաշարժութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այն տարակարծութիւնն է որ գոյութիւն ունի իրենց իսկ, արաբական պետութեանց միջեւ: Հաշէմեաններու ծաւալողական ծրագիրները չեն փարատած տակաւին: Ընդհակառակն, Իրաք վերականգնելով իր յորդանանեան կուսակիցը, որ ժամանակաւորապէս ժողովրդականութիւն չունի արաբական աշխարհին մէջ, վերսկսաւ արաբական լիկային հետ իր վէճը, մերժեց վճարել մանաւանդ իր անդամավճարը: Արտաքին գործերու նախարարը Պ. Ֆաթիլ Ճեմալի, Պաղտատի խորհրդարանին մէջ յարձակեցաւ Ազամ փաշայի դէմ, մեղադրելով զայն թէ Լիկին մէջ իր քարտուղարի պարտականութիւնները զոհած է իր եգիպտական քաղաքական փառասիրութեան համար: Այս ձեւով ան յարձակած կ'ըլլար, եգիպտական կառավարութեան վրայ: Վէճը հարթելու համար Լիբանանի վարչապետ Պ. Րիատ Սոլհ որ արաբ քաղաքագէտներուն մէջ ամէնէն ճարտարներէն մէկն է Պաղտատ գնաց:

Սակայն երկու տեսակէտները մօտեցնելէ առաջ, Պ. Րիատ Սոլհ ստիպողաբար Պէյրութ վերադարձաւ եւ կրաւորաբար դարձաւ ինքն ալ դատախազ: Սուրիական հետազօտիչներ անցած էին Լիբանանի սահմանը եւ սպաննած հարուստ առեւտրական մը որու մասին կասկած կար թէ լրտեսութիւն կ'ընէր ի հաշիւ Սիոնականներուն: Լիբանանի կառավարութեան կողմէ յանցաւորներուն ձերբակալութիւնը հաճելի չթուեցաւ Սուրիոյ կառավարութեան պետին որ թէեւ չէր ուզեր Լիբանանի հետ խզուիլ, բացէ ի բաց կը յայտարարէր թէ պիտի յարձակի ազատելու համար իր մարդիկը: Եգիպտոս եւ Սէուտի Արաբիա աճապարեցին միջամտել, ըսելով թէ արաբական դատին ծառայելու համար էր որ դաւաճան մը սպաննեցին, եւ կը պատուիրէին որ ազատ ձգէին Սուրիացիները: Ինչ որ կատարուեցաւ:

Սէուտի Արաբիա իր միջնորդի դերէն օգտուելով Սուրիոյ կառավարութեան առաջարկեց սէուտական գանձէն նիւթական օժանդակութիւն մը ընել գնդապետ Զաիմի եւ իբրապէս վեց միլիոն տոլարի փոխատուութիւն մը ըրաւ, տասը տարիէն վճարելի: Նկատի առնելով այն պայմանները որով Իպն Սէուտ ըրաւ նման փոխատուութիւն մը Լիբանանի, կրնանք մտածել որ սուրիական գանձը ազատելու համար չէր, այլ որպէսզի սէուտական նաւթուղիին անցք տրուի եւ Զաիմ պէյ հրաժարի իր Մեծն Սուրիոյ ծրագիրէն: Այսպէս իսկական հարցը տնտեսական է: Ըստ Թրիկվըլիի, նախագահ Թրումընի «չորրորդ կէտը» պէտք է սկսի Միջին Արեւելքէն: Տիգրիս, Եփրատ, Յորդանան եւ Նեղոս հարստութեան աղբիւրներ են որոնց շահագործումը յառաջդիմութիւն եւ խաղաղութիւն պիտի պարգեւէ այդ անսահման ամայութեանց: Հրեաներուն եւ Արաբներուն համար միանգամայն օգտակար է համաձայնութիւն մը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

20.000 ԹՈՆ կարագ ամբարել կուտայ կառավարութիւնը որպէսզի ձմրան շրջանի նուազութեան առջեւքը առնէ:

ՄԵՐ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Մեր պատմութեան ամէնէն դժուարին պայմաններուն մէջ անգամ, Հայը հագիւ ապահոված իր առօրեայ պէտքերը, հեռամուտ է եղեր ազգային ընդհանրական ձեռնարկներու: Հոյակապ տաճարներու հետ, հիմներ է մենաստաններ, դպրանոցներ, հիւանդանոցներ:

Միւս կողմէ, անմահացած են այն հարուստները որ հանրօգուտ հաստատութիւն մը ձգած են իրենց ետին:

Գազազ Յարութիւն Ամիրա մը, Մանթաշեան մը կամ ուրիշ ազգ. բարերարներ ցայսօր պիտի չյիշուէին, առանց Պոլսոյ ազգ. հիւանդանոցին կամ Փարիզի հայկ. եկեղեցիին եւայլն:

Մեր ժողովուրդը ուր որ գաղթեր է, իր հետ է տարեր ցեղային այս ժառանգութիւնը: Շինելու, չէնցնելու, լուսաւորուելու եւ ուրեմն տոկալու աքանչելի ժառանգութիւնը:

Ազատ արտասահմանի մէջ չէ որ պիտի անճրկէինք: Քանի որ դժբախտաբար ստիպուած ենք մնալ այս օտար երկիրները՝ դեռ անորոշ ժամանակով — Հայրենիքի դռները փակ են, ուզէ իսկ չի կրնար ամբողջ հայութիւնը ընդունելու ապա ուրեմն պէտք է մեր գլխուն ճարը նայինք, ապագայ Պուքովինայի մը կամ Թրանսիլվանիոյ մը չվերածելու համար այժմու մեր չէն գաղութները: Նորոգենք մայր շղթային փտած ու մաշած օղակները, որպէսզի չփրթի հինաւուրց շղթան, որ մեր նախահայրերէն հասեր է մինչեւ մեր օրերը:

Այս տեսակէտէն՝ գովելի ու քաջալերելի են այն ամէն ճիգերը, որ կը կատարուին արտասահմանի մէջ, ի խնդիր Նոր սերունդի փրկութեան: Մասնաւորաբար Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տղաքը պէտք է դիտակից ըլլան իրենց կոչումին եւ արդարացնեն կուսակցութեան եւ հայ ժողովուրդին իրենց վրայ դրած յոյսերը: Անոնք այստեղ անսահման առաւելութիւններ ունին պայքար ամրաբելու: Իրենց առջեւ բաց են համալսարաններուն եւ գրատուններուն դռները, ուսումնասիրելու համար հայկական անսպառ գանձերը: Կը բաւէ որ միշտ վառ մնայ հայութեան հուրը իրենց սրտերուն մէջ:

Սակայն բնութիւնը զարտուղութիւն չի ճանչնար: Գարունը յաւերժական չէ: Երիտասարդութենէն վերջ դժբախտաբար կայ ծերութեան շրջանը: Ստիպուած ենք մտածել այս ուղղութեամբ ալ: 25—30 տարուան տարագրութեան շրջանէ մը վերջ, այսօր Ֆրանսայի մէջ ունինք բաւական թիւով անօգնական ծերեր, որոնք պէտք ունին հայկական հոգածու խնամքի: Շատերը անտեղեակ են տեղական լեզուին: Բարքերը խորթ են իրենց սրտին, կարենալ ապրելու համար պետական ծերանոցներուն մէջ: Անոնք հոգեկան տառապանքով կ'անցընեն իրենց վերջին օրերը:

Այս ցաւին դարման մը գտնելու մտահոգութեամբ է անշուշտ, որ Փարիզի Աղքատախնամը ձեռնարկած է հիմնելու հանգստեան տուն մը (ծերանոց):

Ահա այդ ազգ. տան այցելութեան կ'երթամ: Բարեկամ ընտանիքի մը ինքնաշարժը գիս մէկ ժամէն կը հասցնէ այնտեղ:

Հանգստատունը որ կը գտնուի Անկէնէն 4—5 քիլոմեթր հեռու, Seine et Oise նահանգին Andilly գիւղին մէջ գեղեցիկ վիլլա մըն է: Հոն կը գտնեմ Պ. Պ. Սարաֆեան, Զիլինկիրեան եւ Փաթթուկեան, որոնք ծրագիրներ կը կազմեն շէնքին զանազան փոփոխութիւններու եւ պարտէզի բարեզարդութեան մասին:

Տունը ունի երեք յարկ: Թաղապետական հրապարակին վրայ է եւ առընթեր թաղապետարանին ու եկեղեցիին: Մուտքին ունի ծաղկանոց, ետեւը 7000 քառ. մեթր հող, պտղատու ծառեր, բանջարանոց եւ աւազան: Բարձրացեր է լուսաւոր սենեակներ, միշտ արեւով ողողուած: Երկու կողմերը լայն պատշգամներ: Ետեւի կողմը մանաւանդ կը պարզուի սքանչելի համայնապատկեր մը, որուն վրայ կ'իշխէ երկնասլաց Էյֆէլը: Զախին ընդարձակ ու ծառախիտ անտառ, ուր թաղուած է կաղի ընկերութեան պաշտօնեաներուն ապաքինարանը: Օժտուած է աղբիւրի անմահական ջուրով: Բոլոր յարկերուն մէջ կեդր. ջերմութիւն: Կարասիներն ու անկողինները մաքուր ու արդիական: Ստորնայարկ նկուղին մէջ են խոհանոցը, երկու մեծ լոգարան, սանդարանը, լուացարանը եւ մառանը:

Առաջին յարկին մէջ՝ տեսչութեան գրասենեակը, ընդունելութեանց սրահը, լոգարաններ եւ ճաշասրահը, բաւական ընդարձակ: Կերակուրները խոհանոցէն ճաշարան կը փոխադրուին մասնաւոր մեքենայով (monte plat): Երկրորդ եւ երրորդ յարկերը՝ դարմանատուն ու ննջասենեակներ, 8 — 10 հատ: Իւրաքանչիւր սենեակի մէջ կան 1—3 մահճակալներ: Շէնքը պիտի կարենայ պատսպարել առաւելագոյն երեսուն ծերեր, երկու սեռէ:

Ստացած տեղեկութիւններուն համաձայն՝ շէնքը ծախու առնուած է 1.200.000 ֆրանքի: Նորոգութիւններու եւ կարասիներուն համար ամբողջական ծախք է եղած մօտ 6 — 7 միլիոն ֆրանք: Այդ գումարին հիմնադրամը տուած է Նանաէնեան կեդր. դրասենեակը, մնացածը ճարուած է նուէրներով:

Հաստատութեան վաւերացման արտօնագիրը հասած է արդէն նահանգային քաղաքապետութեան կողմէ, եւ պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի անմիջապէս որ աւարտին առնուազն քսան պատսպարեալներու ընդունելութեան պաշտօնական գործողութիւնները: Համաձայն արժանահաւատ լուրերու, Ֆրանսայի զանազան վայրերէն աւելի քան քսան դիմումներ հասած են: Խնդարկումներուն ուղարկուած են անհրաժեշտ ձեւակերպութիւններու հարցարանները:

Կարեւոր պարագայ մը,— Ծերանոցը թէեւ ազգ. հաստատութիւն է եւ Հայերու կողմէ պիտի մատակարարուի, բայց անմիջական հսկողութեան եւ հովանաւորութեան տակ կը գտնուի Ֆրանսայի Հանրային Խնամատարութեան: Ուստի հոն պատսպարուելիքները իրենց դիմումները պէտք է կատարեն տեղական իշխանութեանց միջոցաւ:

Անոնց կողմէ վաւերացուելու պարագային է միայն, որ պիտի կրնան ընդունուիլ: Հանրային խնամատարութիւնը իւրաքանչիւր անձի օրական կը վճարէ 310 ֆրանք: Ընդունելութիւնները ձրի են: Եւ լաւ որ այսպէս է: Խնամիական կապերու մեքենայութիւններն ու տաղտուկը չենք ունենար:

Ինչպէս յիշեցինք, Անկէնէն 4 — 5 քիլոմեթր հեռաւորութիւն մը կը բաժնէ շէնքը եւ երթեւեկի հանրային սպասարկութիւն չկայ: Այս պարագան քիչ մը կը դժուարացնէ ճամբորդութիւնը: Սակայն կը խորհիմ թէ՝ կարելի պիտի ըլլայ յետագային ինքնաշարժի մասնաւոր սպասարկութիւն մը կազմակերպել, գոնէ կիրակի եւ տօն օրերը:

Այսպէս Ֆրանսայի գաղութը կը հարստանայ ազգ. կալուածով մը եւս, որուն համար երախտապարտ պէտք է ըլլանք նուիրատու հայրենակիցներուն, եւ մանաւանդ Ֆրանսական ազնիւ կառավարութեան՝:

Ա. ՀԱՐԲԻԼԵԱՆ

Երաժշտական ասուլիս

Մօտ երկու տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուիմ: Առիթը ունեցած եմ ներկայ ըլլալու երաժշտական զանազան երեկոյթներու, Փարիզ, Մարսէյլ կամ ուրիշ քաղաքներ: Գրեթէ բոլոր հաւաքոյթները ունեցան բազմութիւններ, եւ մասնակցողները վայելեցին ջերմ ծափեր: Մեր բարեացակամ ժողովուրդը ընդհանրապէս հակամէտ է քաջալերելու իր ծոցէն ելած ամէն կարգի երաժշտասէրները, ըլլան անոնք փորձառու կամ սկսնակ:

Փորձենք քննել մեր արուեստագէտներուն գործունէութիւնը եւ ճշդել տպաւորութիւնը զոր թողած է մեր վրայ:

Լրագրութեան ասպարէզին մէջ երաժշտական բաժինը ամէնէն դժուարն է եւ քննադատի պաշտօնն ալ փափուկ ու ապերախտ, կը պահանջէ ոչ միայն մասնաւոր ընդունակութիւն, այլեւ հոգեբանական լայն ուսումնասիրութիւն: Արդարեւ, քննադատը ստիպուած է նկատի ունենալ հոգեկան եւ բարոյական զանազան կացութիւններ: Ազգային արժանապատուութեան խնդիրը, բարեկամական յարաբերութիւնները եւ յաճախ արուեստագէտին նիւթական վիճակը մեծապէս կ'ազդեն քննադատին վրայ: Այս բոլորը կը ստիպեն որ իր գրիչը զգուշութեամբ շարժէ եւ չափաւոր արտայայտուի, մանաւանդ որ մեր զանազան խմբերգներու մասնակցող անդամները դիւրազգած են:

Նկատի ունենալով բոլոր այս պայմանները, մեր այսօրուան ասուլիսը պիտի ամփոփենք արհեստագիտական (թէքնիք) դիտողութեանց վրայ, առանց արտայայտուելու անհատներու մասին:

Ընդհանուր առումով, կազմակերպուած համերգներու գեղարուեստական բաժինները միջակ են եւ տկար: Մասնաւորապէս կը պակսին նորութիւններ եւ նոր ուժեր: Կրկնութիւններ երգերու, կրկնութիւններ երգողներու, պակաս ձայնական մշակութեան եւ համաչափութեան: Աչքի կը զարնեն յաճախ անհատական ճիգեր, հասարակութեան «բան» մը ցուցադրելու մտքով: Համերգներուն մեծ մասը հապճեպով կը սարքուին, առանց լուրջ պատրաստութեան:

Քննենք հիմա այս դժբախտ երեւոյթին պատճառները, կարենալ տալու համար օգտակար թելադրանքներ: Զենք յաւակնիր անշուշտ արմատական դարմաններ բերել: Մեր փափաքն է չարիքը մեղմացնել կարելի եղածին չափ:

Առաջին դիծին վրայ կուգայ փորձերու խնդիրը: Ընդհանրապէս մեր ղեկավարները անպատրաստ բեմ կը հանեն իրենց խումբերը: Այս թերութեան պատասխանատուները բուն իսկ իրենք են:

Ամենամեծ վարպետներն անգամ, Վակնէր, Լիզ, Տէպիւսի եւայլն, շաբաթներով, օրերով եւ ժամերով, համբերութեամբ կատարած են տաղտկալի համարած եւ միօրինակ եղող անվերջ փորձերը:

Պատասխանատուութեան բաժին ունին նաեւ խմբերգներու մասնակցողները որոնք ընդհանրապէս սիրողներ ըլլալով, դիւրազգած են եւ առաջին իսկ դիտողութեան հեռանալու սպառնալիքներ կը շողացնեն: Նկատի առնելով ուրեմն, փորձերու կենսական կարեւորութիւնը, կը թելադրենք մեր կազմակերպիչներուն եւ ղեկավարներուն՝ ըլլայ վճռական, ի հարկին հեռացնելով անկարգապահ տարրերը, առանց նկատի առնելու անոնց կարողութիւնը:

Այսպէսով կ'ունենանք զտուած եւ միատարր երգչախումբեր, որոնք յաջողութիւններ կրնան ապահովել:

Երկրորդ պարագան՝ յայտագիրներու պատրաստութեան խնդիրը: Այս կէտն ալ նոյնքան կարեւոր է, որքան առաջինը: Երգուելիք կամ նուագուելիք կտորներու ընտրութիւնը՝ փորձառութիւն, ճաշակ, ձայնական ներդաշնակութիւն եւ ստեղծագործական գիտակցութիւն կը պահանջէ:

Յայտագրի բովանդակութիւնը զանազան հակառակ motif եւ ձայնագրութիւն պարունակող երգերով կը խանգարէ ընդհանուր ներդաշնակութիւնը:

Արեւմտեան երաժշտական աշխարհի մէջ մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնեն այս կէտին: Ամէն ջանք կը թափեն համերգին միասնականութիւնը պահելու համար, ընտրելով այնպիսի դասաւորուած երգեր՝ որ ունկնդիրին ականջը վարժեցնեն անզգալաբար յայտագրի փոփոխութիւններուն: Այս ստեղծագործումը կը հրապուրէ ներկաները եւ կը բարձրացնէ երգերուն փայլն ու հմայքը:

Եթէ անհրաժեշտ է յայտագիրը կազմել տարբեր հոգեբանութեամբ յօրինուած երգերէ, այդ պարագային լաւագոյն է բաժնել երկու մասի: Առաջին մասը բաղկացած կ'ըլլայ եւրոպական կտորներէ եւ երկրորդը՝ արեւելեան, կամ փոխադարձաբար:

Այսպիսով փոփոխութիւնը յանկարծակի չըլլար եւ միեւնոյն հոգեբանական վիճակը կը ստեղծուի որոշ ատեն մը համար:

Երրորդ պարագան՝ երգերուն չափը եւ քանակը որոշելու խնդիրը:

Ընդհանրապէս այս կէտը կը վրիպի մեր ղեկավարներուն ուշադրութենէն: Երգերուն մէկ մասը շատ երկար կ'ըլլայ, ուրիշներ՝ շատ կարճ: Յաճախ կը պատահի նաեւ որ երգի մը վերջաւորութեան մօտենալը զգանք, երբ յանկարծ «թոն»ը կտտադօրէն կը պոռթկայ եւ կ'այլայլէ մեզ: Այսպիսի հակասութիւններ թէ արուեստագէտին արժէքը կը պակսեցնեն եւ թէ հանդիսականներուն երաժշտական ջիղը կը բթացնեն:

Երկար ուսումնասիրութիւններէ վերջ, Եւրոպայի երաժշտական բարձրագոյն շրջանակները այն եզրակացութեան եկած են թէ յայտագիրները պէտք է կարելի եղածին չափ քիչ եւ նոյն համաչափութեամբ երգերէ բաղկացած ըլլան:

Ուրիշ կարեւոր կէտ մը եւս որ մեծ դեր ունի համերգներու յաջողութեան մէջ: Ղեկավարին կարողութիւնը իր տրամադրութեան տակ գտնուած ձայներու ընտրութեան մէջ:

Ամէն երգ ամէն ձայնի չի յարմարիր ինչպէս որ փոխադարձաբար ամէն ձայն ամէն երգի պատշաճ չէ: Լաւ ընտրութիւն մը այս մարզին մէջ գեղեցիկ արդիւնք մը կուտայ անկասկած:

Հովուական եւ մելամաղձոտ մեներգներու վարժ օրիորդի մը եթէ զուարթ ու վառվռուն երգ մը տրուի, անկասկած կը ձախողի: Ինչպէս որ Արեւմտեան համաչափութեան վրայ պատրաստուած ձայնի մը եթէ արեւելեան կտոր մը տրուի, երգը թէ տկար կ'ըլլայ եւ թէ հմայքը կը կորսնցնէ:

Լեզուի շեշտին եւ հնչումին ալ մասնաւոր ուշադրութիւն պէտք է տրուի:

Ծանչցած ենք արուեստագէտներ մասնաւորաբար Սուրիոյ մէջ որոնք տաժանելի պայմաններու մէջ եւ տկար միջոցներով յաջողած են կարճ ժամանակէն մասամբ բարձրացնել իրենց շրջանին երաժշտական մակարդակը: Անշուշտ ասիկա արդիւնք է յարատեւ աշխատանքի եւ կատարեալ հասկացողութեան:

Երաժշտութիւնը ազգի մը ազնուականութեան եւ մշակոյթին հայելին է: Երջանիկ է այն ազգը որ ճոխ երաժշտութիւն ունի:

Մենք ունինք շարան մը հարուստ եւ այլազան երգերու, որոնց մէջ միացած ենք ինչպէս աղօթքի մէջ: Մեր երգահան արուեստագէտները մեզի շնորհած են երաժշտական վերելք, ձայնային մշակոյթ, ջերմ արտայայտութիւն եւ գեղեցիկ ու ներդաշնակ, քնարերգական, հովուական, ժողովրդական եւ հայրենաշունչ երգեր:

Բոլոր սրտով կը մաղթենք որ աւելի փայլուն նուաճումներ կատարեն:

Է. ՄԱԼՈՅԵԱՆ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

ՆԱԽԱՏԱԿԱՆ ԽՕՍՔԵՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ

Թուրք թերթերու հրատարակութեանց նայելով Անգարայի ազգ. ժողովը փոթորկալից նիստ մը ունեցած է պատժական օրէնքին վիճաբանութեանց ընթացքին ։

Միլլէթ կուսակցութեան բանբեր՝ Օսման Նուրի Քէօնի բուռն ճառ մը խօսեցաւ կառավարութեան դէմ, ի մէջ այլոց ըսելով —

«Ինչպէ՞ր է գիտնալ թէ մեր մէջ լաիքութիւնը կը գործադրուի՞ պէտք եղածին պէս։ Կրօնական դաստիարակութեան վերաբերեալ գործերը կրթական գործավարութեան կողմէ կը կազմակերպուին եւ կառավարութիւնն է որ կը պատրաստէ կրօնից տեսչութեան եւ Էվգաֆի պիւտճէն, ա՞յս է լաիքութիւնը ։

Թուրքիոյ մէջ Քրիստոնեաներ, Հրեաներ կան. կրօնական գործերը անոնց համայնքներն են որ կը վարեն։ Այս համայնքներուն պիւտճէները մեզի չեն գար եւ մենք չենք խառնուիր անոնց գործերուն։ Ուրեմն ինչո՞ւ այս խտրականութիւնը։ Անոնք այս մարզին մէջ մեզմէ շատ աւելի առանձնաշնորհեալ դիրք ունին իսկ մենք մեր կրօնական արարողութիւններուն, պաշտամունքի ձեւին անգամ կը խառնուինք։ Գամէթը պէտք է ատպէս ընել. էզանը նոյնպէս կարդալ ։

Կառավարութեան կողմէ ներկայացուած այս օրինագիծը ուրիշ բան չըներ, բայց եթէ կոխկռտել խղճի ազատութիւնը եւ լաիքութեան սկզբունքները, միւս կողմէ երկրին սահմանադրութիւնն ալ նոյն վիճակին կ'ենթարկենք կրօնք կամ անկրօնութիւն չեն շահագործուիր քաղաք. նպատակներով. այս օրինագիծը անկրօնութիւնն է որ կը քաջալերէ եւ ունի այնպիսի տրամադրութիւններ, որոնք անարդարանք մըն են իսլամական կրօնքին դէմ ։

Վարչապետը երեւութապէս ժողովրդապետութիւն կը խոստանայ մեզի, մինչ իր իսկական նպատակն է հիմնել սարկական ազատութիւն մը, ժողովրդապետութիւն՝ առանց ազատութեան։ Իր նպատակն է բռնակալութիւնը տեւականացնել, ժողովուրդը ապրեցնել գերիի, ստրուկի պէս։

Դեմոկրատ կեանքը դեռ ծնած չէ Թուրքիոյ մէջ եւ մենք կ'աշխատինք զայն չծնած մեռցնել։ Վարչապետը «հայրլ հայրլ» տէմոքրասիէ կը ճառէ. ուրի. բան չըներ, բայց եթէ ուրիշները խաբել եւ խաբխբել» ։

Վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայ կը խնդար այդ միջոցին։ Օսման Նուրի ըսաւ.— Տեսէք, կը խնդայ, ես չեմ խնդար սակայն։ Վարչապետը կր հեգնէ թէ մեզ եւ ազգը. ըսել կ'ուզէ թէ տէմօքրասին Ծուղատկէն պիտի ծնի մեր մէջ։

Ապտիւլ Համիտն ալ այսպէս անուշ անուշ կը խօսէր, Միտհատ փաշային աջեւ ոտքի կ'ելլէր, ձեռքը կր համբուրէր, բայց իրականութեան մէջ ազգին քթին կը խնդար ։

Գիտէք թէ Միտհատ փաշա ինչպիսի վախճան մը ունեցաւ, Ապտիւլհամիտ իր բռնապետութեան գործիք եւ ծառայեցնէր կրօնքը, իսկ հիմա անկրօնութիւնն է որ չահագործումի առիթ կը հանդիսանայ ։Նպատակը նոյնն է, բռնակալութիւն եւ միահեծան տիրապետութիւն։ Ուրեք են այս խաղերուն քաղաքականութիւն անունը տալու։ Կր զարմանամ իրենց խելքին ։

Օսմանեան կայսրութիւնը վերջին անգամ ունեցաւ Տամատ Ֆէրիտ մը, որ քնաւ չէր սիրեր հայրենիքը։ Թուրք Հանրապետական կառավարութիւնն ալ ունեցաւ ահաւասիկ իր Տամատ Ֆէրիտը, նոյնինքն Շէմսէտտին Կիւնալթայ պէյ ։

Երեսփոխան մը այս խօսքերը լսելով պոռաց — «Հայտի սէնտէ, սօֆթա պօզունթուսու» ։

Ուրիշ երեսփոխաններ ալ, մասնաւորաբար ընդդիմադիրները խստիւ քննադատեցին լաիքութեան վերաբերեալ օրինագիծը ըսին թէ գաղափարի եւ խղճմտանքի ազատութիւնը ոտնակոխ կ'ընէ ան, բռնապետութիւնը կը վերահաստատէ եւ կառավարութիւնը ծուղակ կը լարէ այս կերպով ընդդիմադիրներուն առջեւ ։

Վիճաբանութիւնները չափազանց սաստկացան եւ ժողովին մէջ փոթորիկ փրթաւ. երեսփոխանները պահանջեցին որ օրինագիծը ետ տրուի եւ մերժուի յանձնաժողովին կողմէ։

Յաջորդ օրուան նիստին մէջ վիճաբանութիւնը նոյնքան խստութեամբ եւ անձնական յարձակումներով շարունակուեցաւ ։

Ընդդիմադիրներէն՝ դեմոկրատ կուսակցութենէն Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պաշտպանեց կառավարութեան տեսակէտը՝ ընդդէմ համայնավարութեան եւ յետադիմութեան ։

— Համայնավարութիւնը, ըսաւ Քէօփրիւլիւ, որս կը փնտռէ ամէն տեղ եւ սանձարձակ կը դործէ մանաւանդ այն վայրերուն մէջ, ուր մոլեռանդութիւնն է որ կը տիրապետէ։ Այդտեղ գլխուն փաթթոց կը կապէ, չատ անգամ խոշոր, կանաչ փաթոց մը։ Թուրքեւտուս պատերազմներու դըրուպները եթէ յիշէք, պիտի տեսնէք թէ զինուորներուն մէջ սպրդած են տէրվիշի եւ հոճայի կերպարանքով խռովարարներ։ Այսօրուան քոմիւնիսթներն ալ ձարերու մեթոտները կը կիրարկեն։ Երբ լաիքութեան սկզբունքը մէջտեղէն վերնայ, գաղափարի ազատութիւնը ստրկութեան աստիճանին կ'իջնէ։ Հետեւաբար պէտք է ամէն գնով մաքառինք կրօնական մոլեռանդութեան դէմ։ Մի մոռնաք որ Եգիպտոսի մէջ կար «Միւսիւլման եղբայրներ» անունով կրօնական կազմակերպութիւն մը, որ օր մը երեւան ելաւ համայնավարի կերպարանքին տակ։

Քէօփրիւլիւէ վերջ խօսեցաւ վարչապետ Կիւնալթան, եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Դեմոկրատ կուսակցութեան բանբերին, որ աջակից կը հանդիսանար կառավարութեան ։

Ժողովը յետոյ ձեռնարկեց օրինագծին յօդուածներուն քննութեան ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի։ Ե. տարի, Թիւ 4 (Ապրիլ) եւ 5 (Մայիս)։ Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Անդաստան երիտասարդ գրականութեան, իւրաքանչիւր թիւը 80 մեծադիր էջ գեղարուեստական տպագրութեամբ։ Խմբագիր Ա. Ծառուկեան։ Հասցէ.— A. Dzaroukian, B. P. 372, Alep (Syrie):

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, 27րդ տարի Թիւ 4 (279) 1949 Ապրիլ։ Գրական եւ պատմական ճոխ բովանդակութեամբ, խորհրդահայ կեանք, միջազգային անցուդարձ եւն.։ Տարեկան բաժնեգին 6 տոլար։ Հասցէ.— Hairenik Monthly, 212, Stuart St. Boston, Mass. (U. S. A.):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՊՕՄՈՆ (յապաղած) — «Մայիս 28» տօնուեցաւ նաեւ Պոմոնի մէջ, ամսոյս 11ին չարաթ երեկոյ դպրոցի սրահին մէջ։ Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի նուագախումբին կողմէ «Մեր հայրենիք»ով եւ «Մարսէյեէզ»ով հանդէսը բացուեցաւ։ Ընկեր Սերժի բացման խօսքէն յետոյ, երգեց գերասանուհի տիկին Քօջարեան եւ ընկեր Գրիգոր Քէնտիրեան կատարեց երկու արտասանութիւններ։ Օրուան բանախօսուհին Տիկին Սաթօ Ցակոբեան որ Կապոյտ Խաչի գործերով շրջանս կը ճանչցուի, մանրամասն եւ իր ականատեսի վկայութեամբ բացատրեց «Մայիս 28»ի նշանակութիւնը եւ անոր տուն տուող պատճառները։ «Մայիս 28»ը Հայոց Նորագոյն պատմութեան ամենափառահեղ թուականներէն մէկն է։ Ռուսական բանակը կը նահանջէ, Վրացիներ եւ Ազրպէյճանցիներ կը դաւադրեն, Կարսը կ'իյնայ եւ հայութիւնը մենակ Թուրքին դէմ։Հայութիւնը կտրուած աշխարհէն, լքուած իր հարեւաններէն, մէկ մարդու պէս ոտքի կր կենայ Դաշնակցական, Հնչակեան, ժողովրդականներ, հայ ժողովուրդը ամբողջութեամբ կին, ծեր եւ մանուկ կը նետուին օրհասական պայքարի, Թուրքը կը մատնեն փախուստի եւ կը ստեղծեն «Մայիս 28»ը։ Դուք պէտք էր Երեւան ըլլայիք տեսնելու հայ ժողովուրդի ցնծութիւնը։ Հրաշք մը պէտք էր եւ այդ հրաշքը կատարեց ինքը հայ ժողովուրդը։ Մեր հակառակորդները մեզ կը ծաղրեն թէ մեր օրով Հայաստանը որբանոց էր։ Այո որբանոց էր, ոսկորներու քարուէն Հայաստան մը ստեղծուած էր։ Հերոսութիւնը հոն է որ չեղած տեղէն կը ստեղծեն, ոչ թէ եղածին վրայ քանի մը քար աւելցնելով, թիկունքը տուած օտար ուժերու անպատկառութիւնը կ'ունենան պարծենալու։ Այսօրուան Հայաստանին փառքը կր պատկանի այն հերոսներուն որ մեռնելով դիտցան որպէսզի ապրի Հայը։ Եթէ չըլլար այդ հայրենիքը, ինչո՞ւ այս աշխատանքները հայ մնալու։ Մեր բոլոր ճիգն է այս ժողովուրդը որքան կարելի է հայ պահել որպէսզի օր մը դառնանք հայրենիք։

Տիկին Մարութեանի այնքան զգայուն կերպով արտասանած եւ կրկնակի ծափահարութեան արժանացած արտասանութիւններէն յետոյ, Նոր Սերնդական Ցարութիւնեանի ծիծաղաշարժ ֆանթէզիները յուզեցան մեծ հաճոյքով։ Տիկին Քօջարեանի երգէն յետոյ ընկեր նախագահը փակեց հանդէսին առաջին մասը։ Սկսաւ երկրորդ բաժինը հայկական եւ եւրոպական պարերով որ տեւեց մինչեւ առաւօտեան ժամը 5ը։ Գնահատութեան արժանի էր Պ. Համօ Գարաքէշեանի երգը եւ նուագը իր քեմանչայով, ինչպէս նաեւ Պուլվար Օտտոյի մեր տղոց նուագախումբը իրենց հայկական եւ եւրոպական բաժնով ։

Յովհ. Տէօքմէճեան

ՃԱՇԱԿ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ի Մ Մ Ա Հ Ը

ԽՄԲ.— Ամերիկահայ երիտասարդ գրողներէն Արամ Հայկազ (Շ. Գարահիսարցի) վերջերս հրատարակեց իր պատմուածքներու Ա. հատորը, «Ցեղին Ձայնը»։ Հատուած մը, իբրեւ նմոյշ.—

★

— Պատրա՞ստ ես, հարցուց Գաբրիէլ հրեշտակապետը՝ քովս դրուած ընկուզենիէ աթոռին վրայ անհամբերութեամբ շարժակելով ։

Ի՞նչ կրնայ ըսել։ Երեք օրէ ի վեր այսօր վազը ըսելով՝ կը խաբխբէի զինքը։ Աչքերս գոցեցի ու գլխով լուռ հաստատական նշան ըրի։ Ու այդ՝ վերջին աչք գոցելս եղաւ ։

Ցաւ չզգացի, ոչ ալ՝ անհանգստութիւն։ Զարմացայ։ Ա՞յդ էր բոլորը... Ասոր համա՞ր էր, որ դարերով մարդիկ վախցած էին մահէն։ Աս ինչ դիւրին բան է եղեր մեռնիլը... Աչքդ կը գոցես ու, վերջին չունչիդ հետ, հոգիդ դուրս կուգայ ոսկորներէդ։ Ալ չկաս։ Ալ հոգ չունիս. ալ յոգնութիւն չունիս։ Ալ փախող հացին ետեւէն վազելու, զայն հետապնդելու ստիպման տակ չես։ Ալ աշխարհիկ ու մանր հոգեր չունիս։ Մարմինդ քիչ մը կր մնի, պաղը, ոտքերէդ սկսած, կը սողայ վեր, վեր, վեր, մինչեւ սիրտդ ու կը դադրիս գոյութիւն ունենալէ։ Վրադ քիչ մը կուլան, կը կարդան, կ'երգեն եւ տուփ մը դրած կ'իջեցնեն հողը ։

— Պարոն Գաբրիէլ, ըսի՝ ձայնիս ամէնէն համոզիչ ու ամէնէն աղաչական խաղը գործածելով, պէ՞տք է որ անմիջապէս ճամբայ իյնանք ։

— Անշուշտ, տղաս, արդէն ուշ ենք ։

— Չէ՞ կարելի քանի մը ժամ հոգիիս հրաման տաս, որ աս տեղերը թափառի,— պաղատեցայ ես.— մարդու վնաս չեմ հասցներ, մարդու նեղութիւն չեմ տար, շատ հեռուներն ալ չեմ երթար. մինակ հրաման տուր, որ ժամանակ մը, շատ չէ, մէկ երկու օր հոս մնամ, տեսնեմ սա հոգիիս ամանին հողը դրուիլը... շուրջս դիտեմ, շուրջիններս ու սիրելիներս քիչ մըն ալ տեսնեմ եւ կուգամ, կուգամ վեր կամ վար, ուր որ կ'ուզես... Բերանս չեմ բանար... Խաչ որ աս վերջին խնդրանքս կ'ըլլայ.. Հոգիդ սիրեմ, Պ. Գաբրիէլ, Պ. Հրեշտակապետ Գաբրիէլ, ի՞նչ կ'ըլլայ, ձգէ մնամ քանի մը օր ։

Գաբրիէլ զլուխը քերեց, քիչ մը մտածեց, աչքերը նեղցուց, մտածեց, ծոցէն ցուցակ մը հանեց, ուսումնասիրեց եւ, ի մեծ երջանկութիւն ինծի, իր թաւ ձայնով ըսաւ.

— Աղէկ, կեցիր հոս, սպասէ ինծի, սպասէ վերադարձիս։ Ես քանի մը ուրիշ գործեր ունիմ կարգադրելու։ Աւազակ մը, յիմար կոյս մը եւ մահապարտ մը ունիմ անմիջական ցանկիս վրայ, մինչեւ անոնց գործը կարգադրելս, դուն մնա հոս։ Բայց յիշէ խոստումդ, հոս բարդութիւններ չստեղծես. եւ երբ վեր երթանք՝ մարդու բան չըսես քեզ հոս առանձին թողելուս մասին։

— Չեմ ըսեր ու խելօք կը կենամ. խաչ որ խելօք կը կենամ, — փութացի խոստումս վերահաստատել ես երջանկութեամբ դողահար ։

— Աղէկ, տաս Աստուած, որ չզղջամ ...

— Հոգ մի ըներ. չես զղջար . ես ապերախտ չեմ ։

— Ցտեսութիւն ։

— Ցտեսութիւն ։

Ու գնաց։ Գնաց ննջարանիս պատուհանէն, որ իմ մահէն վերջ՝ դրացի կնոջ մը կողմէ բացուած էր։ Ետեւէն ես ալ դուրս ելայ ու պահ մը հետեւեցայ իրեն ։

« Վարժուիմ սաւառնելու, որ մեծ ճամբորդութեան ընթացքին ետ չմնամ, նեղութիւն չտամ անոր»,— խորհեցայ ես ինծի. վերջապէս, չատ բարի ու թոյլատու վերաբերմունք ունեցաւ ինծ հանդէպ։ Ու՛ երբ նորէն զայ զիս առնելու, արդէն բաւական բեռ պիտի ունենայ ուսերուն։ Աւազակ մը, յիմար կոյս մը եւ մահապարտ մը,— ըսաւ ան։ — Մեզք որ այդ կոյսը յիմար պիտի ըլլայ ։ Եթէ խելացի ու գեղանի ըլլար, թերեւս ճամբու հաճելի ընկեր ունենայի ...

★

Երբ հոգիս իր առաջին ճամբորդութենէն վերադարձաւ տուն, արդէն մեծ բազմութիւն մը լեցուած էր հոն։ Հիւրանոցը նստած, դէմքերնին թաց ու ճմռթկուած, կուլային շատերը. իսկ ննջասենեակիս պատուհանը բացող կինը, հեռաձայնին առջեւ նստած, անընդհատ կը կանչէր աս ու ան. կարեւորն ու անկարեւորը, հեռաւորն ու մօտաւորը, արժէքն ու չարժէքը ...

(1)

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՐՉԱՁԵՒԸ

Իսրայէլի արտաքին նախարարը Մոշէ Շորէթ հրեայ խորհրդարանին առջեւ իր վերջին ճառին մէջ յայտնելով հանդերձ թէ Իսրայէլ չպիտի թողու Երուսաղէմը, ըսած է.—

«Իսրայէլ չանգիտանար քրիստոնէութեան եւ կաթոլիկ եկեղեցիին շահերը Ս. քաղաքին մէջ։ Ցոյսով ենք որ, որքան պապը պիտի քննէ դէպքերը եւ պատկանեալներուն պիտի հաղորդէ ճշմարտութիւնը որպէսզի կրօնական խնդիրները չի ծառայեն Իսրայէլի դէմ վարկաբեկիչ քարոզութեանց։ Մեր քաղաքականութիւնն է սուրբ տեղեաց հսկողութը դնել Միացեալ ազգերու հեղինակութեան տակ»։

ՏԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ԼԸՔԼԷՐԻ յիշատակին սարքուած հանդիսութիւնները անցան ծրագրուածին պէս, առանց նշանակելի միջադէպի մը։ Երբ Փորթ տ'Օրլէանի մէջ զօր. տը Կոլ կը խօսէր, 14րդ Թաղապետութեան հրապարակին վրայ ալ տեղի կ'ունենար համայնավարներու ցոյցը ուր եւս ճառեր կը խօսուէին։ Համայնավար խումբեր ճամբու ընթացքին եւ հաւաքավայրին մէջ կը պոռային իրենց սիրուած դասը. «տը Կոլ ոճրագործ, տը Կոլ կախաղան»։ Գլխաւոր հանդէսին ցրուած պահուն, Լըքլէրի նախկին զօրագունդէն մաս մը ուզեց յարձակիլ համայնավարներու վրայ։ Մանր մունր ընդհարումներ եղան, բայց ոստիկանութիւնը շուտով առաջքը առաւ դէպքին։

ՆԱՐԿՈՍԼԱՒԻԱ որ լքուած է Խորհրդային Միութենէն նոր քաղաքականութիւն մը պիտի բանէ մօտենալով արեւմուտքի։ Հունգարիա խզեց անոր հետ ունեցած առեւտրական դաշինքը։ Չեխիան ալ նոյնպէս։ Գալով Թրիէսթէի խնդրին որ Իտալիոյ հետ վէճ մը յարուցանելու հանգամանքն ունի, Իտալիոյ վարչապետը ճառի մը մէջ հաշտարար խօսքեր ըրաւ խոստանալով այդ հողամասին մէջ տնտեսական դիւրութիւններ ընծայել Թիթոյի։ Ամերիկա եւ Անգլիա կը զբաղին առոր դրամական օժանդակութիւն մը ընելու խնդրով։

ՁՈՐՍԵՐՈՒ ժողովը իր վերջնական զեկոյցը հաւանաբար թերթերուն հաղորդէ այսօր կամ վաղը։ Սակարկութիւնը միշտ կը շարունակուի։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ փաստաբան Տըլոր իր փաստաբանին ուղղած նամակը որ գաղտնիքներ կը պարունակէր, չպիտի հրատարակուի, փաստաբանական կաճառի պետին որոշումով, այդ բանը հակառակ նկատելով ասպարէզին գաղտնապահութեան օրէնքին։ Ոստիկանութիւնը նոր քննութեամբ երեւան հանեց որ Տըլոր ծածկանուն մըն էր. անձնասպանը գործածած էր նաեւ Տավէն անունը, բայց իր իսկական անունն էր Ժան Լաքոր, եղբայրը Ֆրանսայի առաջին կին նախարար Տիկ. Սիւզան Լաքորի։ Փաստաբանը շատ արկածալից կեանք մը վարած է եւ պատերազմէն առաջ քանիցս դատապարտուած իբր խաբեբայ։Մասնակցեր է լրտեսական կազմի, անգլիական շոգենաւերու մէջ եղեր է մատակարար,Թուրքիոյ մէջ մեծ պանդոկի մը դահապան, Սուրիոյ մէջ մուրացկան Մեքսիկայի մէջ պաղարի պաշտօնեայ եւայլն, ըստ ֆրանսական թերթերու։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ մեծ մրցում մը տեղի ունեցաւ Կիրակի, Քոլոմպի մարզարանին մէջ, սպանիական եւ ֆրանսական խումբերուն միջեւ։ Հակառակ ակնկալուածին ֆրանսական խումբը չարաչար պարտուեցաւ 1ի դէմ 5ով, Սպանիայէն եկած խումբէն։ Երկար ատենէ ի վեր, կ'ըսեն թերթերը, ֆրանսական խումբերը այսպիսի ծանր պարտութիւն մը չէին կրած։

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ մահացու արկած մը տեղի ունեցաւ Վիէնի մէջ որուն զոհ գնաց լիոնաբնակ շրջուն վաճառորդ Գ. Բիւզանդ Թադէոսեան։ Իր ինքնաշարժ ապրանքներով լեցուն երբ կ'երթար Փէաժի շուկան, Թադէոսեան ուզեց անցնիլ ուրիշ բեռնատար մը, բայց ճիշդ նոյն պահուն ուրիշ մը կուգար դիմացէն արընթաց։Հայլխուսափելու համար ակներեւ արկածէ մը, դէպի ձախ, պարապ գետին մը ապաստանիլ ուզեց, բայց դիմացէն եկող կառքը եկաւ զարնուեցաւ Հայուն կառքին եւ զայն քշեց մինչեւ 15 մեթր հեռու, ջարդուփշուր ընելով զայն։ Թադէոսեան ծանրապէս վիրաւոր թէեւ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց բայց քիչ ետք մեռաւ։

Զոհը 42 տարեկան էր, բնիկ Մարզուանցի, Ցունաստանի որբերէն, Պէյֆորի շրջանին մէջ Զափահաս որբերու անդամ։ Նաեւ բարեկամ եւ քաջալերող Հ. Մ. Ը. Մ.-ի։ Ամուսնացած էր եւ կը թողու այրի մը եւ երեք զաւակ, վերջինը նորածին։ Այս դժնդակ մահը խոր ցաւ պատճառած է Վիէնի Հայութեան։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ միջեւ առեւտրական դաշնագրին ստորագրութիւնը յետաձգուեցաւ Պուէնոս Այրէսի կառավարութեան կողմէ, Միացեալ Նահանգներու միջամտութեան վրայ որ այդ դաշինքը կը նկատէր վնասակար իր շահերուն։

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, շաբաթ գիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս։ Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ տոհմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոգեւորիչ երգացանկով։

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Մարսէյլէն Գ. Հայկ Սուքիասեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Ժիրայր Սէմէրճեանի Թարանթօ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւնները այս կիրակի, ժամը 8էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ։ Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ։

Կէսօրէն վերջ դպրոցի երախաներուն համար կազմակերպուած է պտոյտ մը՝ որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ մեծերը։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Փարիզի Աղքատախնամին Անտիյյրի հանգստեան տան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ, մօտ ատենէն տեղիպիտի ունենայ հաստատութեան բացումը։

Ըստ Ministère de la Santé Publiqueի 13 Յունուար 1937 թուակիր շրջաբերականին, վաւերացուած 1 Ապրիլ 1948ին, կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ ծերանոցին մէջ երկսեռ հայ ծերունիներ, որոնք կը բացնեն հետեւեալ պայմանները.

Ա.— Հայ գաղթական պէտք է ըլլալ։

Բ.— Որեւէ փոխանցիկ հիւանդութիւն չունենալ։

Գ.— Առնուազն 65 տարեկան պէտք է ըլլալ։

Դ.— Անկարող աշխատելու եւ բոլորովին անենցուկ ըլլալ։

Ամէն անոնք որ կը լրացնեն այս պայմանները եւ կը փափաքին ընդունուիլ ծերանոցի հաստատութեան մէջ, պէտք է դիմեն իրենց թաղի քաղաքապետարանը (Mairie) եւ խնդրեն Assistance Hospitaliséeի հանգամանքը՝ Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան Անտիյյի ծերանոցը (Asile de Vieillards à Andilly, S. et O.) ընդունուելու համար։

Երբ խնդրարկուները ստանան իրենց քաղաքապետարանէն ծերանոցը ընդունուելու հաւանութիւնը, միայն այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ զանոնք հաստատութեան մէջ։

Առաջնութեան կարգով՝ կարելի պիտի ըլլայ առայժմ ընդունիլ 25 ծեր։ Այդ թիւէն վերջ եկողները ստիպուած պիտի ըլլան սպասել իրենց կարգին՝ մինչեւ որ տրամադրելի անկողիններ ըլլան։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար՝ դիմել գրաւոր կերպով հանգստեան տան վարչութեան, Գ. Ե. Սարաֆեան, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10)։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղի Ազգ. վարժարանի կրթ. մարմինը, Վասպուրականի հերոսամարտի տօնակատարութեան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆր. եւ 1000 ֆր. ալ դարձեալ այդ առթիւ, անհատ հայրենակիցէ մը։ Գումար 6000 ֆրանք։

Օր. ԷԼԻԶ ԵԶՆԻԿԵԱՆ,
Գ. ԱՒԵՏԻՔ ԳԱԲՈՒՃԵԱՆ
Ամուսնացած
La Garenne 11 Յունիս 1949 Issy

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ժողովը երեքշաբթի 21 Յունիս, երեկոյեան ժամը 9ին Սոսիէթէ Սավանթի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին անդամներ եւ համակիրներ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերուհի Աղաւնի Ամիրաեանի բնակարանը։

ՓԼՈՎՏԻՎԷՆ (Պուլկարիա) Պետրոս, Ստեփան Պէրպէրեան (Կիւմիւլճինացի) կ'ուզէ ունենալ Թադէոս Պասմաճեանի, եղբօրը Մովսէսի եւ քրոջը Թագուհի Պասմաճեաններու հասցէն։ Ինչպէս նաեւ Պետրոս Մարգարեանի եւ անասնաբոյժ Արմենակ Պէրպէրեանի հասցէն։ Գրել 27 Ouliza P. Eftim Plovdiv (Bulgarie)։

ՊՐՈՒՍԱՑԻ Սէյլէօզ գիւղէն Պապօրեան Գասպար կը փնտռէ մօրաքոյրը եւ մօրաքրոջ աղջիկը Անոյշ Սէմէրճեան նոյն գիւղացի։ Տեղեկացնել Baborian K. Lager Asten 100 Baraque 1 Chambre 18, Linz (Autriche)։

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger)։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին - Պայլ

Ողբերգութիւն 8 պատկեր։ Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն։

ՌԻՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Օր. ԼՈՒԻԶի ճաշարան - սրճարանը, 64 Grand' Rue, (Րէփիւպլիքի անկիւնը) Մարսէյլ, ուր պիտի գտնէք, եւրոպական եւ արեւելեան, համեղ կերակուրներ, ինչպէս նաեւ բազմատեսակ ըմպելիներ, յնտիր ապառնդերներով, համեմուած անուանի կիթառիստ Գ. ՀԱՄԲԱՐի եւ ընկերներուն արեւելեան եղանակներով։ Դիւրամատչելի գին։ Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ համոզուելու համար։

Սպասուհի կ'ուզուի

Հայ ընտանիքի մը մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի միջին տարիքով հայ կին մը, տնական գործերու վարժ եւ լաւ յանձնարարականով։ Հեռաձայնել BALzac 37-90, առաւօտուն 10—12 եւ կէսօրէ վերջ 2.30էն 6.30։

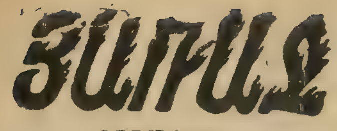
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կը հրաժարիմ Հայութենէն...

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercrdei 22 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 22 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5878—Նոր շրջան թիւ 1289 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻ՛ ԳԱՂԹԷՔ

Ներգաղթը դէպի հայրենիք ընդհատուած է, ու թերեւս դադրած՝ երկարատենի համար:

Այլեւս բնաւ չեն խօսիր այդ մասին:

Սովետական միւս երկիրներուն նման, մեր Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկան եւս կրկին ամուր փակած է հիմա իր դուռները, դուրսէն ներս մտնողներուն առջեւ, ինչպէս միշտ փակ պահած էր եւ կը շարունակէ պահել զանոնք՝ ներսէն դուրս ելլել ուզողներուն առջեւ:

Եւ սակայն հազարաւոր ընտանիքներ, զանազան երկիրներու, մասնաւորաբար Սուրիա-Լիբանանի, Եգիպտոսի, Իրանի, նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ տարիներ առաջ իրենց գործերը հաշուեյարդարի ենթարկած, տուն - տեղ ծախած, շոգիի վրայ նստած՝ կարգի կը սպասէին, ներգաղթի կարաւաններուն մաս կազմելու համար:

Տարիներով ի զուր սպասելէ վերջ, այլեւս հայրենադարձի ամէն յոյս կորսնցուցած, անոնք ժամանակէ մը ի վեր ձեռք առած են արտագաղթի ճամբան ու չարան չարան կ'երթան դէպի հեռաւոր հորիզոններ՝ բախտ որոնելու համար:

Կ'երթան դէպի Ամերիկա, մանաւանդ դէպի Պրազիլիա եւ Արժանթին, որոնք կարծես ըլլային Աւետեաց երկիրը, ուր մեղր ու կարագ կը հոսի: Կ'երթան մանաւանդ Յունաստանէն, Սուրիա — Լիբանանէն եւ Ֆրանսայէն, ազդուած տնտեսական տագնապէն, որ հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ այս երկիրներուն մէջ:

Կ'երթան առանց հաշուելու հետեւանքները, տարուած ընդհանուր հոսանքէն, որ ծայր տալ սկսաւ՝ երբ կանգ առաւ ներգաղթը: Կ'երթան Փանիւրժի ոչխարներուն նման, իրարու նայելով: Ոմանք հեռաւոր ազգականի մը հրաւէրին նամակներէն շլացած, ուրիշներ արկածախնդրութենէ եւ նոր երկիրներ տեսնելու մարմաջէն մղուած: Կան ալ որ կ'երթան բախտաւոր ամուսնութիւն մը կնքելու հեռանկարէն խանդավառուած:

Կը լքեն այն երկիրները, ուր հաստատուած են աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, որուն լեզուն սորված են, մարդիկը ճանչցած, միջավայրին յարմարած, եւ ուր, շնորհիւ իրենց աշխատանքին, դէշ աղէկ դիրք մը շինած են իրենց համար եւ ապրած՝ համեստ պայմաններու մէջ եւ պարկեշտօրէն:

Այսքա՛ն տարիներու տառապանքներէն եւ դառն փորձառութիւններէն ետք, տակաւին դաս չենք առած: Որոշ տարիքէ մը վերջ երկիր ու միջավայր փոխել, նոր լեզու սորվիլ, նոր գործի ձեռնարկել դիւրին բան չէ:

Ժամանակին, 1914էն առաջ, Ամերիկա գաղթողները կ'երեւակայէին, որ Նիւ-Եորքի պողոտաներուն վրայ կանանչ տոլարներ ցանուած են եւ զանոնք ժողվելու կ'երթան: Անոնք գացին եւ գործարաններու ծուխին ու մուրին մէջ արիւն քրտինք թափեցին, պատառ մը հաց ունենալու համար:

Տակաւին այն ատեն անցագիր հարցնող չկար եւ շոգենաւի վարձքերն ալ աժան էին: Այժմ ամիսներ, երբեմն տարիներ պէտք է սպասել՝ մուտքի արտօնութիւն ստանալու համար: Իսկ ճանապարհածախսը այնքան սուղ է, որ 4—5 հոգինոց ընտանիքի մը փոխադրութեան ծախքով քանի մը տարի կարելի է ապրիլ իր գտնուած երկրին մէջ:

Հարաւային Ամերիկա գացողները զզջացած են արդէն եւ անոնք, որ վերադարձի համար ճամբու ծախք կը ճարեն, օր մը իսկ չեն ուզեր մնալ հոն:

Այդ վերադարձողներէն մէկը կը պատմէր վերջերս. «Ես տեսայ Ֆրանսայէն, Յունաստանէն եւ մասնաւորաբար Սուրիա — Լիբանանէն գաղթողներ, որոնք բառին բուն առումով իրենց գլուխը պատին կը զարնեն: ... Վերադառնալու տրամադիր են մեկնողներու 99 առ հարիւրը»: («Յառաջ», 15 Յունիս):

Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը «Արմենիա» եւս քանիցս զգուշացուց Սփիւռքի հայութիւնը, որ տեղէն չշարժի եւ սին երազներէ տարուելով չգաղթէ Հարաւային Ամերիկա:

Եւ դանդաղ հոսանքը կը շարունակուի:

Մի՛ գաղթէք, հայրենակիցներ:

Թմբուկին ձայնը հեռուէն անուշ կուգայ:

Հեռաւոր սուրբը զօրաւոր կ'ըլլայ: Մի՛ խաբուիք սակայն այդ անուշ ձայնէն եւ սուրբերու զօրութենէն: Կեցէ՛ք ձեր եղած տեղը: Կը բաւէ՛ որքան թափառական եղանք: Հաստատակամ եղէք: Աշխատանքը կը յաղթէ ամէն բանի:

Համբերեցէ՛ք: Վաղը դարձեալ կը բացուին դուռները, մեր ազատ հայրենիքին դուռները:

Մի՛ գաղթէք:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Պատերազմ չըլլար եթէ...

Նիւ Եորքէ նկը հեռագրեն թէ Մոսկուայի նախորդ դեսպան զօր. Պըտէլ Սմիթ ճառի մը մէջ ըսաւ.— Իրաւ է թէ Խորհրդային Միութեան հետ բանակցութիւնը չափազանց դժուար է եւ նոյնիսկ յուսահատեցուցիչ, բայց համոզուած եմ որ ան չպիտի մղուի պատերազմի մը եւ իր յարձակողական քաղաքականութիւնը պիտի փոխէ երբ ամուր դիմադրութեան մը առջեւ գտնուի: Իմ փորձառութեանս կռթնած կ'ըսեմ թէ Ամերիկա իր իսկ ուժը պէտք է գործածէ պաշտպանելու համար Եւրոպայի ազատ ազգերը ամէն յարձակման դէմ, մինչեւ որ անոնք ի վիճակի ըլլան իրենց պաշտպանութիւնը վերահաստատելու:

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆ, որ վերջերս պտոյտ մը կատարեց Իրլանտա, Անգլիա, Ֆրանսա, Փորթուկալ եւ Իտալիա, օդանաւով Պերլին կը հասնի այս շաբթու, համաձայն «Ն.Ե. Հէրըլտ»ի տեղեկութեանց: «Փարիզի մէջ միայն էտիթ Փիաֆը տեսայ», ըսեր է: Իսկ Պերլին երթալուն առթիւ յայտներ է թէ կ'երթայ պարզապէս անոր համար որ բնաւ Գերմանիա չէ գտնուած: Փարիզի մէջ իր, յայտնի թատերախաղին՝ «Ձեր կեանքին ժամանակը» բեմադրութիւնը յանձնած է Պ. Ռընէ Հիւսոնյի: Միեւնոյն ատեն պիտի գրէ պատմուածք մը — «Յիսունէն Յիսուն»,— պատմութիւնը դարբնէս յիսունական թուականին ծնած մէկուն որ յիսուն տարեկան է եւ կը վերլուծէ իր կեանքին անցուդարձը:

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ մեզի ուղղուած հարցումներու, կը փութանք հաղորդել թէ Շ. Միսաքեան ստիպուած է առժամապէս բացակայել խմբագրատունէն, իբրեւ հետեւանք անհանգստութեան մը:

Արդէն բաւական կազդուրուած ըլլալով, կը յուսանք թէ մօտերս պիտի վերսկսի իր ամենօրեայ աշխատանքը:

ՄԻՋԱԴԷՊ մը պատահեցաւ Պերլինի մէջ, Ֆրանսական եւ ռուսական իշխանութեանց միջեւ: Երկու շրջաններուն սահմանին վրայ գտնուող երկաթուղիի աշխատանոց մը որ Ֆրանսացիներուն կը պատկանէր, Ռուսերը գրաւած են: Ֆրանսացի հրամանատարը բողոքեց, հակառակ պարագային «ուրիշ միջոցներ ձեռք առնելու» սպառնալիքով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ միութեան հետ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը Մոսկուա մեկնեցաւ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ Ֆրանսա փոքրիկ գաղութ մը ունէր որ կը կոչուի Շանտէրնակոր, 27000 բնակիչով: Հանրաքուէ կատարուեցաւ որոշելու համար իր ճակատագիրը: 6387 քուէներէն 6165ը ի նպաստ Հնդկաստանի ըլլալով այդ հողամասը կ'անցնի հնդկական միութեան մէջ: Ֆրանսայի ի նպաստ 119 քուէ կար միայն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, ճառ մը խօսելով հասկցուց թէ կրնան քաշուիլ ներկայ դահլիճէն, եթէ գոհացում չտրուի բանուորներու կարգ մը օրինաւոր պահանջներուն: Եւ հրաւիրեց վարչապետը լուծել հետեւեալ ստիպողական խնդիրները. — աժանցնել ապրուստը, բարձրացնել գնողական կարողութիւնը, նուազագոյն օրապահիկ նշանակել եւն.:

★ Թղթատարական նախարար Էօժէն Թոմա ալ ընկերվարական միթինկի մը մէջ յայտարարեց թէ ոեւէ ընկերվարական նախարար չի կրնար մասնակցիլ կառավարութեան մը որ Փէթէնի արձակումը պիտի որոշէր:

Չորսերու անստորագիր համաձայնութիւնը

ՎԻՇԻՆՍՔԻ ԴԱՐՁԵԱԼ ԽՆԴԻՐ ԿԸ ՀԱՆԷ

Չորսերը մէկ ամիս աշխատանքէ ու վէճէ ետք, առջի օր վերջապէս համաձայնեցան եւ խմբագրեցին իրենց պաշտօնական զեկոյցը: Այս համաձայնութիւնը ստորագրուած չէ թէեւ, բայց որովհետեւ իրիկուան ժամը 8ին չորս պետութեանց անթելները միեւնոյն ժամանակ պիտի հաղորդեն զայն, ստորագրուած կը համարուի ըստ Պ. Շումանի լրագրողներուն:

Մինչ այս համաձայնութիւնը պիտի հաղորդուէր աշխարհի, Պ. Վիշինսքի գնաց գտաւ Պ. Շումանը որ նիստի հրաւիրէ ամերիկեան ու անգլիական պատուիրակները:

— Բայց ժողովը վերջացած է, յարեց Ֆրանսայի նախարարը.

— Կը պնդեմ. Մոսկուայէն նոր հրաման ունիմ:

Ամերիկայի եւ Անգլիոյ նախարարները դժգոհութեամբ եկան կազմելու 23րդ նիստը ուր Վիշինսքի խօսեցաւ դարձեալ Աւստրիոյ քարիւղին եւ Դանուբի նաւարկութեան վրայ եւ վերջապէս ըսաւ թէ Աւստրիոյ վճարելիք 150 միլիոնը կամ տոլարով կամ սթերլինով պէտք է հատուցուի եւ ոչ թէ աւստրիական դրամով: Դաշնակիցները մերժեցին, ի վերջոյ այդ խնդիրը ձգեցին մասնագէտներու քննութեան, եւ այն ատեն զեկոյցը հաղորդուեցաւ մամուլին:

Եղած կարգադրութիւնը կարկատան համաձայնութիւն մըն է Գերմանիոյ մասին: Աւստրիոյ դաշնագիրն է որ որոշ տրամադրութիւններ կը պարունակէ:

Ահա զեկոյցը Գերմանիոյ մասին.

1.— Չորսերը չկրնալով համաձայնիլ Գերմանիոյ տնտեսական ու քաղաքական միութեան մասին որոշեցին նոր գումարումի մը թուականը որոշել Միացեալ ազգերու Նիւ Եորքի մէջ Սեպտեմբերին ունենալիք ժողովի պահուն:

2.— Գերմանիոյ միութեան մասին Պերլինի մէջ գրաւման իշխանութիւնները խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն:

3.— Այս խորհրդակցութեանց նպատակն է Գերմանիոյ արդի բաժանման արդիւնքները մեղմել հետեւեալ խնդիրներուն մէջ:

Ա) Արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն ինչպէս նաեւ Պերլինի եւ միւս շրջաններուն միջեւ տնտեսական ու դրամական յարաբերութեանց զարգացումը:

Բ) Այդ շրջաններուն միջեւ մարդոց եւ ապրանքներու շարժումին ընդարձակումը եւ լուրերու փոխանակութիւնը:

Գ) Պերլինի չորս շրջաններու վարչութեան վերաբերեալ հասարակաց շահերու վերաբերեալ խնդիրները քննել, այդ քաղաքին մէջ, կարելի եղածին չափ, բնականոն պայմաններ հաստատելու համար:

4. — Վերի յօդուածին աշխատանքներուն մասնակցելու համար գրաւման իշխանութիւնները կրնան հրաւիրել՝ իրենց օրէնսդրութեան ենթակայ գերման փորձագէտներ եւ կազմակերպութիւններ: Այսպէս հրաւիրուած Գերմանները պիտի բանակցին եւ համաձայնութեան պարագային իրենց տեղեկագիրը պիտի ներկայացնեն գրաւման իշխանութեանց:

5.— Պերլինի պաշարման մասին Նիւ Եորքի մէջ Մայիս 4ին կնքուած համաձայնութիւնը ի զօրու պիտի մնայ: Ասկէ զատ ներկայ համաձայնութեան ճշդած նպատակները իրագործելու համար, ինչպէս նաեւ մարդոց եւ վաճառքներու շարժումներուն, երկու շրջաններու եւ Պերլինի եւ միւս շրջաններու միջեւ հաղորդակցութեանց եւ փոխանակութեանց մասին գրաւման իշխանութիւնները, իւրաքանչիւրը իր սահմանին մէջ, պարտաւոր են անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, որպէսզի, բնականոն պայմաններու մէջ գործածեն երկաթուղիի, ջուրի եւ ճամբու փոխադրութիւնները եւ այսպէս ապահովուի մարդոց, ապրանքներու, թղթատարի, հեռախօսի եւ հեռագրի սպասարկութիւնը:

6.— Գրաւման իշխանութիւնները պիտի հրահանգեն արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններու գերման տնտեսական գլխաւոր կազմակերպութիւնները դիւրացնել շրջաններու միջեւ տնտեսական ամենասերտ կապերու հաստատումը եւ իրականացնել տնտեսական եւ առեւտրական համաձայնութիւններ:

Աւստրիոյ մասին համաձայնութիւնը.—

Ա.— Աւստրիոյ սահմանագլուխները պիտի ըլլան 1938 Յունուար 1ի սահմանները:

Բ.— Աւստրիական դաշնագիրը պէտք է ապահովէ Սլովէն եւ Խրուաթ փոքրամասնութեանց իրաւունքները:

Գ.— Հատուցումներ չպիտի պահանջուի Աւստրիայէն, բայց Եուկոսլաւիա իրաւունք պիտի ունենայ գրաւելու, պահելու կամ լուծելու Եու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԵՐ ԱՆՈ՞ՒՆԸ ՎԵՐՋԱՊԷՍ

Խօսքն ու գիրը՝ ազատ են Ֆրանսայի ժողովրդավար կարգերուն մէջ։

Ամէն մարդ կրնայ ազատօրէն խօսիլ եւ գրել, դատապարտել եւ գնահատել, այս երկրին ներսը եւ դուրսը, զանազան խնդիրներու եւ դէպքերու մասին, առանց կաշկանդումի եւ վախի։

Ժողովրդավար կարգերու այս ազատութիւնը սակայն, անսահման չէ միշտ։ Անոր նախապայմաններէն մէկն է պատասխանատուութեան ըմբռնումը ։

Ուրիշ խօսքով, եթէ իրաւունք ունիս ազատօրէն դատապարտելու այս կամ այն անձն ու գործը, պարտաւոր ես նոյնպէս ստանձնելու պատասխանատուութիւնը խօսքիդ եւ գործիդ ։

Այս հասարակ գիտելիքը կրկնել հարկադրըւեցանք, աչքի առջեւ ունենալով թուղթի կտոր մը, ստորագրուած «Ալֆորվիլի խումբ մը հայրենասէրներ»ու կողմէ, փողոց նետուած Մայիս 28ի տօնակատարութեան առթիւ։

Մեր հակառակորդ զոյգ թերթերու էջերը կը յորդին ամենագարշելի սուտերով եւ հայհոյանքներով, Մայիս 28ի, թէ Դաշնակցութեան դէմ։ Այնպէս որ, անհրաժեշտ չէր անդրադառնալ վերոյիշեալ թռուցիկին լրբութեանց։

Կարեւորը մեզի համար այն անորոշ, եւ իրաւապէս անարժէք ստորագրութիւնն է, որ ծածկուած կը մնայ քանի մը բառերուն մէջ ։

Մեզի անծանօթ չեն մեր հակառակորդները։ Գիտենք անոնց առանձին առանձին անուններու հետ, նաեւ այն ընդհանրական անունը, որուն կը զոհեն իրենց բովանդակ ինքնութիւնը, նոյնիսկ մարդկային արժանապատուութիւնը, բայց կը սոսկան գործածելէ ։

Ասկէ ամիսներ առաջ, երբ դեռ ի պատուի էր «Հայրենասէր անկուսակցականներու» կազմակերպութիւնը, հանգուցեալ «Ֆրանսահայ Ճակատ»ը, վարժուած էինք, հակադաշնակցական ամէն կարգի գրութեան տակ, եթէ ոչ իր ստորագրութիւնը, առնուազն իր բարեհաճ թոյլտուութիւնը տեսնել։

Ուղիղ կամ արդար, «Ֆ. Ճ.»ը, իբրեւ չեզտուած հակադաշնակցական, ճիգ ալ չէր փորձեր ծածկելու իր ստորագրութիւնը որեւէ առթիւ, միայն թէ՝ Դաշնակցութիւնը ըլլար խնդրոյ առարկայ ։

Եւ որովհետեւ «Ֆ. Ճ.»ը հովանաւորի դեր մը ունէր, —կամայ թէ ակամայ— իրեն կապուած բազմազան կազմակերպութիւններու վրայ, չափով մը պարզ էր իւրաքանչիւրին դերն ու տեղը։

Հիմա, որ օրինապէս լուծուած է «Ֆ. Ճ.»ը, եւ դեռ ասպարէզ չէ իջած իր յաջորդը — գոնէ պաշտօնապէս — խնդիր է թէ ո՞վ է, որ կը գլխաւորէ նախկին ճակատական խմբակցութիւնները։

Ո՞վ է, որ այսպէս առանց դժուարութեան ուղղութիւն կուտայ աշխատանքի մը, որ երէկ իր տէրն ունէր եւ ճշտորոշուած ծրագիրը, իսկ այսօր միայն ծրագիրը կայ՝ առանց հեղինակի։

Եւ վերջապէս ո՞վ է, որ Փարիզի հակադաշնակցական մամուլին գոհար միտքերը կը փոխանցէ Ֆրանսայի հայաբնակ շրջաններու մէջ, այս կամ այն ձեւին տակ ։

Մանաւանդ ո՞վ է, որ միշտ համեստօրէն իր դէմքը մութին մէջ պահելով, շարժման մէջ կը դնէ վեղարաւոր սրբազանէն մինչեւ երէկուան բանադրուած «Հայաստանասէր»ները, շարք մը իրապէս մոլորեալները եւ հոս ու հոն թռուցիկներ ստորագրողները ։

Բոլորովին անտեղի եւ անիմաստ պիտի ըլլար այս եւ դեռ ուրիշ հարցումներու շարքը, եթէ մեր դէմ չտեսնէինք կազմակերպուած ճակատ մը, որուն գործը կ'երեւայ, առանց իսկական հեղինակներուն ինքնութեան ։

Աւելորդ անգամ մը եւս կը յայտարարենք թէ մեզի համար զերոյի արժէք չունի հակադաշնակցական որեւէ կազմակերպութեան գործունէութիւնը։

Դաշնակցութիւնը իր գոյութեան ամբողջ ընթացքին միշտ ալ գործ է ունեցած այդպիսիներու հետ եւ սակայն մնացեր է միշտ ամուր եւ անխորտակելի։

Այսօր ալ հակադաշնակցական ամբոխավարութիւնը չէ, որ պիտի կարենայ կասեցնել մեր գործը եւ թուլցնել մեր հաւատքը՝ Դաշնակցութեան գաղափարական յաղթանակի մասին։

Այս տեւական պայքարին մէջ, սակայն, մենք կ'ուզենք ճշդել մեր հակառակորդը՝ իր իրական անունով։

Ժամանակն է, որ այս գաղութին մէջ ճշդուին իւրաքանչիւր կազմակերպութեան դերն ու տեղը։

Եթէ Դաշնակցութիւն անուն մըն է, միշտ առանց դիմակի եւ հրապարակի վրայ, տրամաբանական է ստուգել նաեւ իր հակառակորդներուն ինքնութիւնը ։

Վերջ պէտք է տալ տարիներու խեղկատակութիւններուն։

Վերջ պէտք է տալ մանաւանդ քաղաքական խաչագողութեան, եթէ չեն ուզեր, որ մենք հարկադրուինք ցոյց տալ իրենց բուն անունը։

Քաղաքացիական պարտաճանաչութեան տարրական պահանջ մըն է այս՝ ամէն բանէ առաջ ։

Բացարձակ անհրաժեշտութիւն մը նոյնպէս, պարզելու մեր գաղութի ընդհանուր պատկերը։

Եւ թուղթի կտորի մը տակ անգամ կեղծ անուններով պահուելու ստորնութենէն ազատուելու ալ միակ պատուաւոր միջոցը ..

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

ՋՈՐՍ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

2.— Նիկոլ Սարգսեան

Դժուար է համառօտ մի յօդուածում գոհացուցիչ նկարագրութիւնը տալ մի անձնաւորութեան, մի կուսակցական ընկերոջ, որի երկարատեւ գործունէութեան ամբողջ իմաստը կապուած է եղել գերազանցօրէն հայ հասարակական ասպարէզի հետ։ Այդ ասպարէզում նա հանդէս է եկել իբրեւ լաւ մանկավարժ - ուսուցչապետ՝ բազմամեայ սերունդների, որոնց կարկառուն ներկայացուցիչներից լաւագոյնները այսօր շարունակում են իրենց սիրելի գործը նոյն ասպարէզում, մեր հարազատ երկրին մէջ, դժուարին պայմաններում։

Նիկոլ Սարգսեանը երբեւիցէ մեր կուսակցական կեանքի մէջ աչքի չի ընկել իր առանձնայատուկ կազմակերպչական գործունէութեամբ։ Մեր հասարակութիւնը նրան միշտ տուել է պատասխանատու գործ, գլխաւորապէս լուսաւորութեան ասպարէզում, ունենալով այն գերագոյն գիտակցութիւնը, որ այդ ասպարէզից պիտի դուրս գան գաղափարական դէմքեր, հետագայում նոր հոգի ու նոր կեանք բերող մեր կուսակցութեան համար։

Եւ Նիկոլ Սարգսեանը՝ նուիրուելով կրթական գործին իրեն յատուկ առանձին պարտաճանաչութեամբ՝ դառնում է հասարակական կեանքի բարձրութեան վրայ։ Նա եղել է նոյնը նաեւ կուսակցական խստապահանջ ասպարէզում ։

Դեռ միջնակարգ դպրոցից սկսած, նա փայփայել է ու զարգացրել իր մէջ սէրը բնագիտական առարկաների նկատմամբ։ Նա Անդկովկասում յայտնի էր ոչ միայն իբրեւ մասնագէտ ուսուցիչ բնագիտական առարկաների, այլեւ իբրեւ հեղինակ բազմաթիւ դասագրքերի, որոնք հիմք են ծառայել վերջին 20 — 25 տարիների ընթացքում այդ առարկաներն աւանդելու համար մեր ազգային դպրոցների մէջ ։

Աւարտելով բարձրագոյն կրթութիւնը Եւրոպայում, Նիկոլը Ռուսաստանի առաջին յեղափոխութեան փայլուն օրերին արդէն հայրենիքումն էր եւ լծուած, իր գաղափարական ընկերների հետ, լուսաւորութեան գործին։ Միաժամանակ նա դարբնում էր այլ գործիչների հետ կովկասեան ժողովրդների ինքնավարութեան այն հիմերը, որոնց վրայ հետագային կառուցուեց կովկասեան ֆեդերացիայի շէնքը։

Աւաղ, երկար կեանք չունեցաւ քաղաքական այդ արժէքաւոր շէնքը։ Կենդրոնախոյս էին պատմականօրէն երեք եղբայրակից ժողովրդների շահերը՝ այդ ողբերգական օրերին։ Բայց այդ հիւանդ հոգեբանութիւնից հեռու էին միանգամայն 1905—1906 թուի յեղափոխական շարժումների լաւագոյն գաղափարական ներկայացուցիչները եւ ղեկավարները ։

Ընկեր Ն. Սարգսեանի մտերիմ ծանօթներին եւ ընկերներին է թողնւում նրա կեանքի եւ գործունէութեան այդ վարդագոյն օրերի հետ ծանօթացնելու գործը ։

Այստեղ ես պարտաւորուած եմ զգում ծանրանալու այն անմիջական եւ չափազանց անմխիթար պայմանների վրայ, որոնք պատճառ դարձան նրա վաղաժամ մահուան, իրեն հարազատ հայրենիքից դուրս, հեռաւոր Սիբիրի սահմաններում։

Վրաստանի խորհրդայնացումից յետոյ Ն. Սարգսեանը, նոր իշխանութեան հաստատման առաջին իսկ օրից, շնորհիւ Փետրուարեան ապստամբութեան Հայաստանում, բանտարկւում է հրապարակում գտնուող մի շարք ընկերների հետ Թիֆլիսում եւ պահւում Մետեխի հռչակաւոր բանտում, իբրեւ պատանդ։ Փետրուարեան ապստամբութեան ճնշումից անմիջապէս յետոյ, ազատւում է, շնորհիւ ընդհանուր ներման, որ յայտարարուեց կենդրոնական իշխանութեան որոշմամբ ։ Այդ ներումից օգտուեց Վրաստանը, իր խորհրդայնացման առաջին շրջանում ։

Հետագայում Ն. Սարգսեան, երկար ժամանակ օրինապահ ճանաչուելով, ստանձնել էր պատասխանատու պաշտօններ լուսաւորութեան ասպարէզում, մինչեւ, այսպէս կոչուած, «Եժովեան» ժամանակաշրջանը։ 1937ին բանտարկւում է հազարաւոր անմեղ եւ քաղաքականապէս արժէք չունեցող մահկանացուների հետ եւ նախնական քննութիւնից յետոյ փոխադրւում է Կազակստանի մայրաքաղաքը՝ Ալմա-Աթա, ուր եւ հաստատւում է եւ մնում երեք տարի, իբրեւ քաղաքական աքսորական։

Այդ հեռաւոր երկրի պայմանները տանելի կը լինէին, եթէ նա չփոխադրուէր Սիբիրի աքսորավայրերից մէկը, ուր դժուարին կեանքի եւ կլիմայական ծանր պայմանների ազդեցութեան տակ հիւանդանում է։ Նիկոլ Սարգսեանը կարճատեւ հիւանդութիւնից յետոյ կնքում է իր մահկանացուն։ Ներքին գործոց կոմիսարիատը նրա մահուան մասին յայտարարել է կնոջը ։

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

«Օշին Պայլ»

Այս կիրակի, 26 Յունիս, Մարսէյլի հայ հասարակութիւնը պիտի ապրի գեղարուեստական բացառիկ վայելք մը։ Տաղանդաւոր դերասան Մ. Մարութեան պիտի ներկայացնէ մեծանուն թատերագիր Լ. Շանթի «Օշին Պայլ»ը զոր կրնանք անվարան կոչել նաեւ հայ բեմի գլուխ գործոց մը , մասնակցութեամբ շնորհալի դերասանուհի Տիկին Ռ. Մարութեանի եւ «Շանթ» թատերախումբի լաւագոյն ուժերուն։

« Օշին Պայլ»ի նիւթը կ'ընդգրկէ Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան մէկ բարդ շրջանը, լեցուն՝ պալատական ու քաղաքական դաւերով։ Բայց եթէ ուշի ուշով զննենք խաղը, պիտի տեսնենք ստուգիւ թէ ան բոլոր ժամանակներու Հայոց պատմութեան խտացումն է։

Երկու հակամարտ հոսանքներ կը գործեն այնտեղ ու կը պայքարին իրենց այլազան միջոցներով, արտաքին ու ներքին։ Առաջինները, հայ անկախ ու զօրաւոր պետութեան մը կազմութեան նախանձախնդիր ազգայնականներն են, յանձինս , ժամանակագրական կարգով , Արտաշէսներու, Տիգրաններու, Արշակներու, Վարդաններու, Աշոտներու, Ռուբէններու, Օշիններու ։ Անոնց միակ դաւանանքն է հայկ. պետութեան, հայ. եկեղեցիին, հայ ժողովուրդին ու հայ մշակոյթին անկախութիւնը եւ ուժեղացումը, ազատ օտար ազդեցութիւններէ։

Երկրորդ բանակը կազմուած է շահամոլներէ, փառասէրներէ, ամէն կարգի եսապաշտներէ ու բախտախնդիրներէ, որոնք դժբախտաբար, միշտ մեծ թիւ մը կը կազմեն։

Անոնք անձնաւորուած են Մեհրուժաններու, Վասակներու, մեստ Սարգիսներու, Աբէլներու, Թորոսներու մէջ են։ Այս վերջինները, տարուած իրենց անձնական շահերէն ու փառքերէն չեն վարանիր գործել իրենց պետութեան դէմ, նոյնիսկ զայն տապալել ձգտելով։ Անոնք իրենց դաւադրական նպատակներու իրագործման համար խտրութիւն չեն դներ միջոցներու մէջ։ Օտարին միջամտութիւնն անգամ կը հայցեն՝ օրին մէկը պետութիւնն ու ժողովուրդը անոր հարկատուն դարձնելու համար ։

Դարերու ընթացքին, անկախ ու ազատ Հայաստանի մը գոյութիւնը իրենց աչքին փուշ նկատող թշնամի պետութիւններ, իրենց ամէնէն ազդեցիկ գործակատարները գտած են միշտ հայ դաւաճաններու շարքերուն մէջ ։

Ահա Հայոց պատմութեան այս բարդ հանգոյցն է զոր լուծել փորձած է հայ թատերգութեան մեծանուն վարպետը՝ Լ. Շանթը։ Եւ կատարելապէս յաջողած է։ Մեզի տուած է «Օշին Պայլ»ով կենդանի տիպարներ՝ ամէն խաւերէ ։

Այսպիսի հրաշակերտի մը բեմադրութիւնն է զոր ստանձնած է Մարութեան, գոհացնելու համար թատերասէր հասարակութեան փափաքը։ Մարութեան անծանօթ մը չէ Ֆրանսահայութեան այլ մանաւանդ Մարսէյլի գաղութին։ Ան իր արուեստագէտի առաջին փորձերը այստեղ կատարեց, քսան տարիներ առաջ։ Այդ երկար բացակայութիւնէն վերջ, կրկին կը վերադառնայ զինք գնահատող հասարակութեան մէջ, կատարելագործուած ու հասունցած։ Արեւելքի ու Պալքաններու մեր գաղութներուն մէջ անոր արձանագրած յաջողութիւններուն արձագանգը լսեցինք մենք ալ «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Մարութեան իր աւելի քան երեսուն տարիներու գործունէութեան ընթացքին ամբարած է բեմական մեծ փորձառութիւն եւ իր արուեստին վերաբերեալ գիտելիքներու լայն պաշար մը։ Մարութեան մնացած է միշտ աշխոյժ ու երիտասարդ, եւ անշուշտ պիտի մտածէ նաեւ փնտռել ու հասցնել բեմական նոր ուժեր, շարունակելով անխոնջ իր ու անմահ նախորդներուն առաքելութիւնը։

Օշին Պայլի տիպարը կը կազմէ համանուն թատերախաղին կեդրոնական դէմքը, ազգայնական հոսանքին առաջնորդը, նշաւակ ամէն կարգի դաւեհիկ հարուածներու եւ յարձակումներու ։ Մարութեան Օշինի դերին մէջ չի խաղար, այլ կ'ապրի։ Իր հարուստ ձայնն ու դիմախաղերը հիանալի դիւրութեամբ ու ճարտարութեամբ կարտայայտ -

տեն ամէն կարգի յուզում, եւ Մարութեան իր երկարամեայ փորձառութեան ու փորձառութեան շնորհիւ, գիտէ վարպետօրէն գործածել իր այդ բնատուր գանձերը, առանց մեղանչելու սակայն արուեստի պահանջին դէմ։ Պէտք է տեսնել Մարութեանը, կարենալ չափելու համար Լ. Շանթի յղացման խորութիւնները։

Թատերախաղին երկրորդ մեծ դերակատարը Ռիթան է որ վարպետօրէն կ'անձնաւորէ Տիկին Մարութեան։ Ռիթան աղջիկն է չէզոք իշխանի մը, դրացի Օշին Պայլի եւ անոնց սիրտերը անքակտելի կերպով զօդուած են իրարու։ Անոնց ըմբռնումներն ու ներշնչումները նոյն ակէն կը բխին։ Պետական եւ քաղաքական հաշիւները կը հարկադրեն Օշինը, ակամայ՝ ամուսնանալ հանդուցեալ թագաւորին այրիին հետ։ Ուրկէ՝ անբաղձալի խզումը, ոչ առանց պատուասէր, սակայն Ռիթան կանցնի հակառակորդ խմբակին կողմը, ամուսնանալով ազգայնական կառավարութեան կողմէ մահուան դատապարտուած Կիպրոսի Նախկին Թագուհիին՝ Զապէլի կրտսեր որդիին հետ։ Ան իր նոր համախոհներով, օժանդակութեամբ Լատիններուն, կը յաջողի իր կողմը շահիլ պատանի Լեւոն Թագաւորը եւ պարտութեան մատնել Օշինը։

Օշինը ձերբակալուած է։ Պէտք է գործադրուի անողոք վճիռը՝ մահը։ Ռիթան գերագոյն զոհողութեամբ ձեռք կը ձգէ Օշինի կեանքին ու մահուան իրաւունքը։ Վերջին եւ սարսռուչ տեսակցութիւնն է։ Ռիթան, անսալով իր սրտի ձայնին եւ զգալով Օշինի նպատակներուն իրագործման կարեւորութիւնը հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար, կ'ուզէ արձակել զայն շարունակելու իր կէս ձգած գործը՝ Օշինը անդրդուելի կը մնայ ու կը նախընտրէ մեռնիլ՝ վհատելով հայ փառամոլ ու ազէտ ազնուականներուն անտարբերութենէն եւ ընդդիմութենէն։ Օշինները — մեծագոյն դժբախտութիւնն է այս հինէն ի վեր հայ իրականութեան մէջ — չեն հասկցուած երբեք բոլոր խաւերէն։ Ցուսաբեկ՝ Ռիթան ինքզինքը կամաւոր մահուան կը դատապարտէ։ Իրեն կը հետեւի Օշին։

Տիկին Մարութեանի առողջանութիւնը յստակ է ու մաքուր, շարժուձեւերը խիստ ճկուն ու կիրթ։ Ռիթայի պատասխանատու դերին մէջէն ան յաղթանակով դուրս պիտի գայ։ Անտարակոյս, Տիկին Մարութեան ներկայ մեր բեմի առաջնակարգ ուժերէն մէկը կրնայ համարուիլ։ Միւս դերերը բաժնուած են «Շանթ» թատերախումբին ընդունակ ուժերուն միջեւ որոնք կը կազմեն գեղեցիկ ամբողջութիւն մը։

Մարսիլիոյ հասարակութիւնը անշուշտ՝ մեծ խանդավառութեամբ պիտի ողջունէ արուեստագէտ սմոլին այս գեղեցիկ ձեռնարկը։

ՄՈԳԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԿՕՍ, պարբերագիրք։ Ջեռնարկ Հայ Ճեմարանի Շրջ. Միութեան։ Թիւ ԻԸ եւ ԻԹ։ Աշխատակցութեամբ ծանօթ գրողներու (գրական, պատմական, բանասիրական)։ Տարեկան բաժնեգին 7 շիլին։ Հասցէ. B. P. 1428, Beyrouth (Liban)։

ՀԱՅ ԱԽՈՅԵԱՆ ՄԸ ԵՒՍ (ԹԵՆԻՍ)

ՄԻՒՆԻԽ (Յառաջ). — Պ. Մաքս Պարոնեան, անցեալ տարի Միւնիխի իր խումբին հետ, զանազան յայտնի tennisի վարպետներուն հետ մրցելով, պատկանած խումբին ախոյեանութիւնը ապահոված էր։

Այս տարի խումբը հրաւէր ստացաւ մրցումի շրջան մը կատարելու Augsburg, Garmisch, Frankfurt, Berlin, տեղական խումբերուն հետ, ի խնդիր Գերմանիոյ ախոյեանութեան։

Յունիս 3ին Միւնիխի խումբը նախ կը հասնի Աուկսպուրկ եւ նոյն օրն իսկ անձրեւին տակ կը մրցի B. G. խումբին հետ, պարտութեան մատնելով զայն 5—0։ Ընկերներուն կարգին Պարոնեան կը խաղայ նշանաւոր Rindnerի եւ Kaiserի դէմ եւ կը յաղթէ, առաջինին 6—0 եւ 6—4, իսկ երկրորդին 6—1 եւ 6—3։

Յաջորդ օր հինգ հազարի մօտ մարզասէրներու ներկայութեան (ի մէջ այլոց դաշնակից սպաներ) մրցումը կը սկսի։ Պարոնեանին կը վիճակի հօ սալ երկու զօրաւոր հակառակորդներ՝ Dr. Menzel (1936ին Անգլիոյ մէջ թէնիսի միջազգ. մրցանիշը կոտրած) եւ Blomguist, Շուէտացի որմէ Պարոնեան պարտուած էր 1948ին Միւնիխի մէջ եւ այժմ փոխ վրէժի մրցումը պիտի կատարէր։ Շնորհիւ իր արագաշարժութեան ու լարուած խաղարկութեան, երկուքին ալ կը յաղթէ։

Միւնիխի խումբը կը ստանայ յաղթանակի արծաթեայ բաժակը, իսկ Պարոնեան բացառաբար, զուիցերիական ոսկի ժամացոյց մը։

Յունիս 6ին Պերլինի Rot - Weis հսկայ խաղադաշտը կ'իջնէին ուր հաւաքուած էին 9000 հանդիսականներ։ Ներկայ էին երկու քաղաքապետներ, Ամերիկացի, Անգլիացի, Ֆրանսացի եւ Ռուս բարձրաստիճան սպաներ։

Ըստ վիճակի, Պարոնեանին կը հանդիպի առաջիններէն աւելի վտանգաւոր թէնիսի ախոյեանը, բոլոր Գերմանիոյ մէջ առաջինը եւ Devis բաժակի մրցումներուն վարպետը Gottfried von Gramme։

Շէկ ու կարմիր Եւրոպացին ու թխադէմ Արեւելքցին, երկուքն ալ բարեկազմ ու սպիտակ հագուստներով։

Պերլինցիները կը յուսային կարճ եւ ջախջախիչ յաղթանակ մը, իրենց անպարտելի ախոյեանին կողմէ։ Շնորհիւ Պարոնեանի գերմարդկային ճիգերուն 10—12 Միւնիխ – Պերլին հաւասար կը մնային 2—2։ Կէսօրէ վերջ վերսկսան աւելի ուժգնութեամբ։ Երկուքն ալ յոգնած կը հեւային, միշտ հաւասար մնալով։ Ի վերջոյ Պարոնեան, սաստիկ յոգնած ըլլալով ծունկերը սկսան կթոտիլ եւ մէկ կէտով պարտուեցաւ։ Պերլին կը յաղթէր Միւնիխին 3—2։ Պարոնեան շնորհաւորեց Կօթ-Ֆրիտը, այս վերջինն ալ ըսաւ թէ, մինչեւ հիմա ոչ ոք այսքան դիմացած ու յոգնեցուցած էր զինք, փափաք յայտնեց յառաջիկային Միւնիխի մէջ նորէն մրցիլ։

Պերլինէն 7ին Միւնիխ վերադառնալով խումբը, Յունիս 8ին, Կարմիչ քաղաքը հասաւ, Ալպեան լեռնաշղթաներու մէջ, նշանաւոր օդափոխութեան կեդրոնը, եւ տեղական Köln խումբին հետ խաղալով Միւնիխ յաղթեց 4—3։

Հոս ալ Պարոնեանին նուիրեցին, Tennisի յատուկ հագուստ, կօշիկ, շապիկ եւ գործիքներ։ Այսպէսով Միւնիխ կը յաղթէր վերոյիշեալ չորս քաղաքներու երեքին, բացի Պերլինէ, եւ սակայն, բարենիշ մըն էր Միւնիխի մարզական վարկին համար, ան ալ մեծ մասամբ Հայու մը շնորհիւ։ Այս յաջողութիւններուն վրայ, Պերլին, Միւնիխ խումբերը Սեպտեմբերին հրաւիրուած են Իտալիա, Զուիցերիա, Շուէտ, միջազգային մրցումներու համար։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (յապաղած). — «Անտոք» ենթակոմիտէի յայտարարութեան վրայ ընտրեալ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը, վայելելու զուտ հայկական օդին եւ մոռնալու քանի մը ժամ իրենց օտարութեան տաղտուկը։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, զոր երգեց Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու երգչախումբը։

«Անտոք» ենթակոմիտէի կողմէ ընկեր Սիմոն Խաչիկեան պատմականն ըրաւ պայքարին, թէ ինչպիսի գերմարդկային զոհողութիւններով ձեռք բերուեցաւ վերջնական յաղթանակը եւ կերտուեցաւ «Մայիս 28»ը։

Օրուան նախագահ ընկեր Ս. Ստեփանեան բեմ հրաւիրեց ընկեր Բարսեղ Խրիմեանը (Լիոնի Նոր Սերունդէն) որ արտասանեց Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը։

Քանի մը վայրկեան լռութիւն ու ահա երգչախումբը կը թնդացնէ «Զէյթունցի ենք»ը, յետոյ բեմ կը բարձրանան Սանուհիները հայկական տարազներով, մեր պաշտելի եռագոյնի ծալքերուն տակ յաղթական կամար մը (զոր մեծ խնամքով պատրաստած էր մեր բեմաշէն երէց ընկեր Միհրան Աբրահամեան)։ Ամէն սանուհի ունի ծաղկեփունջ մը զոր երգելով կը կախէ կամարին երկու սիւներուն վրայ։ Գեղեցիկ տեսարան։ Երգը կը լմնայ եւ Սանուհիները փոխն ի փոխ կ'արտասանեն «Մայիս 28»ը գրութենէն հատուածներ (Արտաշէս Ցակոբեան), յետոյ բեմէն կը հեռանան։

Գեղարուեստական բաժինը կը շարունակուի արտասանութիւններով, բոլորն ալ երիտասարդներ որոնք արժանացան ծափահարութիւններու։ Յիշենք Պ. Կարապետ Արամեան։ Օր. Ներ Վարդենի Հայթայեան, Անահիտ Ստեփանեան։

Օրուան բանախօսը ընկեր Յովիկ Եղիազարեան որ մէկ ժամուան կուռ բանախօսութիւնով մը փաստացիօրէն բացատրեց թէ ինչպէս տիրացանք «Մայիս 28»ին, եւ հետեւեալ խօսքերով վերջացուց։

«Կոչ կ'ընեմ Նոր Սերունդին, այն սերունդին որ կը մեծնայ հայրենիքէն դուրս, չմոռնայ իր լեզուն, որպէսզի կապը չխզուի երէց եւ գալիք սերունդին միջեւ.. Մեր լեզուն, մեր հաւատքը պէտք է կանգուն պահենք։ Ինչքան դժուար են պայմանները այնքան բարձր է յաղթանակը։

Հանդէսէն յետոյ պար եւ խրախճանք տեւեցին մինչեւ լոյս։ — Ա. Գ.

ՃԱՇԱԿ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԻՄ ՄԱՀԸ

«Երբ ամսուն սկիզբը հեռաձայնի պարտահաշիւը գայ, կինս պիտի սարսափի գումարէն, — խորհեցայ ես. — բայց, հոգս չէ, մինչեւ հիմա իմ մտահոգութիւնս էր այդ բանը, թող հիմակ ինք վճարէ ու հասկնայ... Թերեւս ըմբռնէ մինչեւ հիմա հեռաձայնը հաշուով գործածելու մասին տուած քարոզներս»։

Հակառակ տունը լեցնող բազմութեան, անբնականօրէն լուռ ու խաղաղ կը թուէր միջավայրը։ Քանի մը բոպէ առաւ, մինչեւ որ գտայ պատճառը։ Փակ էին անթելի գործիքները, որոնք երեքը մէկ անգամով եւ տարբեր կայաններու լարուած՝ միշտ կը պոռչտային։ «Կ'արժէր մեռնիլ այդ բանը իրագործուած տեսնելու համար. հաւատացէք որ կ'արժէր», խորհեցայ ես ինծի ու մտայ ննջարան։

Սպիտակ սաւանը քաշեր էին գլխուս եւ ծածկեր դէմքս։ Իսկ կնոջս, չգիտեմ ուրկէ եւ ինչպէս, սեւ հագուստ մը ճարեր ու անցուցեր էին կռնակը։ Անճաշակ բան էր ու վրան չէր յարմարած։ Զարմացայ իրապէս։ Միասին անցուցած բոլոր տարիներուս ընթացքին, զինքը բնաւ այդ վիճակին մէջ չէր տեսած... Ի՞նչ մեղքս պահեմ, վրան խնդալս եկաւ։

Քովը գացի ու անունը տուի։ Զլսեց։ «Բալիկ, ես եմ, ամուսինդ, մարդդ» — փսփսացի գուրգուրանքով, — «չե՞ս լսեր ինծի. տես, հոս եմ, քովդ»։

Անօգուտ։ Կուլար իմ պարապ ու սառ մարմնիս քով նստած, լացէն ուռած աչքերէն արցունքը հեղեղի պէս հոսեցնելով։ Գունատ էր, եւ տխրութիւնը չէր վայլած իր դէմքին... խեղճ բալիկս..

Յուսահատ, աղջկանս քով գացի ու փորձեցի անոր հետ խօսքի բռնուիլ։

— Հըլլօ, աղջիկս, ես եմ, փափան...

Բնաւ չշարժեցաւ տեղէն եւ ուսերն ու իր պզտիկ կուրծքը դողացնելով շարունակեց լալ։ Սիրտս կտոր կտոր եղաւ։ Ի՞նչ պիտի չտայի՝ իր սիրուն գլուխը իմ կրծքիս քաշած, բառերուն ամէնէն անուշներովն ու գուրգուրալիներովը զինքը կարենալ հանգստացնելու համար... Ինչ յիմար էի ողջութեանս։ Ինչ սրտնեղ ու անհամբեր հայր։ Իր պզտիկ թերացումներուն եւ յապաղումներուն համար որքան պոռացած ու բարկացած էի... Որքան արցունք ու թախիծ խառնած էի իր պարմանուհու արեւոտ օրերուն... Որքան պիտի ուզէի այդ բոլորին համար հպարտութիւնս ու եսս մէկ կողմ շպրտել, զղջում յայտնել, ներողութիւն խնդրել եւ զինքը առնել թեւերուս մէջ ու համբուրել դէմքը մը նմանող իր թուշը, պայծառ ճակատը, Հայուհու մեծ ու սեւ աչքերը...

Կը յիշեմ, երբ զարմացած երեւոյթ մը առնելով՝ զանոնք մեծ մեծ կը բանար, ալ չէր դիմանար, հոգիս երջանկութենէն ու խորդող սէրէս կը հալէր, կը կակուղնար.. Ինք շատ լաւ գիտէր այդ բանը եւ յաճախ կ'օգտագործէր՝ ի նպաստ իրեն վճիռներ ստանալու համար... Զարաճճին... Կեանքի մէջ տեղ մը պիտի հասնի ան, վստահ եմ։

Տղուս հետ խօսիլ չփորձեցի։ Եթէ միայն գիտնայի գլխուս գալիքը կամ փորձառութիւն ունեցած ըլլայի, Գարբիէլէն բաժնուելէ առաջ խորհուրդ պիտի ուզէի անոնց հետ յարաբերուելու, անոնցմէ լսելի կարենալ ըլլալու միջոցներուն մասին պիտի հարցնէի։ Բայց ես ի՞նչ գիտնայի...

Պահ մը խորհեցայ՝ երթամ, գտնեմ զինքը։ Բայց ո՞ւր... Աշխարհը մեծ էր, անծայր, իսկ անոր գործունէութեան դաշտը՝ անսահման։ Ամբողջ աշխարհը իր կրկէսն էր։ Կրնար այս պահուն ըլլալ Ջինաստան, Լեհաստան, Ռուսաստան, նոյնիսկ՝ Հայաստան... Ո՞ւր չկար մահապարտ կամ աւազակ այս պահուն...

Հապա եթէ ճամբորդութիւնս տեւէր երկար եւ ան գալով՝ զիս չգտնէ՞ր հոս...

Համակերպած՝ նստայ տան գլխաւոր մուտքին դիմաց, դաշնակին վրայ ու Պէթհովնի արձանիկին քով։

Ամէն անգամ, որ մէկը ներս կը մտնէր, պարզային համեմատ կ'ըսէի ես ինծի. «Ահա հեռաքրքիր մը. ահա կեղծաւոր մը. ահա ազնիւ մը. ահա ճշմարիտ բարեկամ մը կամ սրտաբեկ ազգական մը»։ Անոնց հոգիներն ալ ինծի համար դաղտնիք չունէին եւ սրտերնին կը տեսնէի ապակիէ վանդակի մէջ դրուած...

Մինչեւ իրիկուան քանի եւ մէկ հոգի այցի եկան, եւ անոնցմէ միայն վեցը լացին ինծի համար. միւսները արցունք թափեցին՝ իրենց հին կամ նոր մեռած սիրելիները ոգեկոչելով եւ կամ ինքզինքնին իմ տեղ մեռած երեւակայելով։

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(2)

կուլաեւոյ մէջ գտնուող աւստրիական ստացուածքները, իրաւունքներն ու շահերը:

Դ.— Խորհրդային Միութիւնը պիտի ստանայ 150 միլիոն տոլարի հատուցում, վճարելի վեց տարիէն :

Ե.— Վերջնական համաձայնութիւնը պիտի պարունակէ հետեւեալները.— Իբր պատերազմի աւար Աւստրիոյ պիտի թողուին գերմանական բոլոր ինչքերն, իրաւունքները ու պահանջները, վիեննական ճարտարարուեստի գործարաններն ու շէնքերը, բացի քարիւղի եւ Դանուբի վերաբերեալներէն, որ պիտի փոխանցուին Խորհրդային Միութեան :

Զ.— Գերման այն հին պահանջները որ արդէն Խորհրդային Միութեան սեփականութիւնը եղած են, չեն կրնար տրուիլ Աւստրիոյ, առանց իր հաւանութեան :

Է.— Օժանդակ պատուիրակութիւնները պիտի աշխատին համաձայնութեան մը գալ աւստրիական դաշնագրին ամբողջութեան վրայ, ամէնէն ուշը մինչեւ 1 Սեպտեմբեր 1949:

★ Գ. Վիշինսքի վերջին պահուն ուզեց նաեւ որ զբաղին Ճափոնի հաշտութեան դաշնագրին խնդրով, բայց միւսները մերժեցին, ըսելով թէ այդ մասին խօսելու իրաւասու չեն: Ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները մեկնեցան իրենց երկիրը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ Պէրան արքեպիսկոպոս «իր դիրքը շահագործելով կառավարութեան դէմ յարձակած է»: Միւս կողմէ պապը կ'ամբաստանէ Փրակայի կառավարութիւնը որ կը միջամտէ եկեղեցական գործերու, կը դատապարտէ արքեպիսկոպոսին դէմ կազմուած խումբը որ կը հրատարակէ «Կաթոլիկ շարժում» անուն թերթ մը եւ կը բանադրէ այդ շարժումին միացողները:

★ Լեհաստանի կառավարութիւնը գրաւեց բոլոր կաթոլիկ տպարանները :

ԹՈՒՐՔ խորհրդարանական պատուիրակութիւնը որ Փարիզ կը գտնուէր, վերջերս Ալժերի գնաց ու եկաւ: Հոլանտա ալ պիտի երթայ ու դառնայ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ միջեւ յարաբերութիւններ ձգտուած կը մնան: Երկու կողմերը զօրացուցած են իրենց սահմանները եւ անցքը արգիլած: Յորդանան կը զեկուցանէ թէ Հրեաներու գրաւած հողերը եւ հոն բնակողները պէտք է նկատել թշնամի, իսկ անոնց հետ առեւտուր ընողները դաւաճան: Իր կողմէ Իսրայէլ պահակներ դրած է արեւմտեան Գալիլիոյ ճամբաներուն վրայ որպէսզի Արաբները գաղտնապէս Նազարէթ չմտնեն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ մինչեւ ապրիլ 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգինները.—

ՓԱՐԻԶ (18) Պաւ., ԱՆԻԷՌ Ճէյ., ՄՈՆԱՔՕ Ճէյ., Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Միւ. 1500ական ֆրանք, Ս. ՕՊԸՆԱ Կէկ. 800, ԼԻՈՆ Խաչ., Քէօ. 1500ական, Պօս. հազար, Գ. ՔՈԼՈՄԳ Նիկ. 1500, ՎԻԷՆ Կար. 400 ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ Կ. Ռ. 2900, ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Մ. Գ. 4 հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Գալ. հազար, ԼԻՈՆ Ա. Կ. 1200, ԼԻՈՆ Վար. 450, ԼԷՅԼԷՌՈԶ Ցէն. 1500, ԱՐԹ Քէհ. 800, ՀՌՈՄ Կիր. 2 հազար, Քիլ. 2 հազար, ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ Հ. Մ. Ն. 2366, ԱՆԿԷՆ Նալ. 2 հազար, ՊՈՆ Սան. հազար : (Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Փրատոյի Մայր եկեղեցիի կրօն. ընկերակցութիւնը Ֆրանսայէն կամ Արտասահմանէն կը փնտռէ Ֆրանսերէն գիտցող եւ զարգացած քահանայ մը կամ քահանայացու մը: Անձամբ կամ նամակով դիմել եկեղեցիին վարչութեան, 339, Ավընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ, Ֆրանսա: Հեռախօսի թիւ՝ Փրատօ 84.70: (Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել):

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի: Կիր. 10 Յուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Քաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն: Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue D..mesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, շաբաթ գիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս: Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ տոհմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոգեւորիչ երգացանկով :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւնները այս կիրակի, ժամը 8էն սկսեալ, դպրոցի սրահին մէջ: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ :

Կէսօրէն վերջ դպրոցի երախաներուն համար կազմակերպուած է պտոյտ մը՝ որուն կրնան մասնակցիլ նաեւ մեծերը :

Սկաուտական Երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad):

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ :

Կը ներկայացուի հայերէն, ԽԱՐԴԵԽԱՑ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin): Մուտքը 100 ֆրանք :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փոքր Ռ'Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Գ. Սեդրակ Քիրազեանէ 1500 ֆրանք իր մօրը մահուան քառասունքին առթիւ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՍԻ ԼԸՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ
25 Յունիս շաբաթ գիշեր, ժամը 8.45ին, Քաղաքապետական թատրոնին մէջ (Մէզոն տիւ Բէօփլը): Ա. անգամ ըլլալով ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Օր. Մ. Էքիզեանի, Քնար եւ Այտա Աղնաւուրեաններու, Ա. Գմբէթեանի, Ն. Մարգարեանի եւ Ա. Գառնիկեանի կը ներկայացնէ՝ Փարիզի մէջ մեծ յաջողութիւն գտած՝ Ժան Էգառի

ԲԱՐԱ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

Ընտանեկան ցնցող գոմէտի տռամ 4 արար : Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի : Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական: Ա. 150 ֆրանք (թիւով), 100 եւ 75 ֆր., (ոչ թուագր.) : Տոմսերը կանխաւ ապահովել բոլոր հայկական սրճարաններէն եւ դերձակ Վարդուկեանէն, 7 ավ. Վիքթոռ Քրէսօն:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ: Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ հիւանդ եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին :

Ընտրեալ գեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ :

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Գ. Գ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը :

Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը :

ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգինները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբի մէջ:

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին անդամներ եւ համակիրներ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերուհի Աղաւնի Ամիրաեանի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Խորէնի յիշատակին նուիրուած :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԼՈՎՏԻՎԷՆ (Պուլկարիա) Գէորգ, Ստեփան Պէրպէրեան (Կիւմիւլճինացի) կ'ուզէ ունենալ Թադէոս Պասմաճեանի, եղբօրը Մովսէսի եւ քրոջը Թագուհի Պասմաճեաններու հասցէն: Ինչպէս նաեւ Գէորգ Մարգարեանի եւ անասնաբոյժ Արմենակ Պէրպէրեանի հասցէն: Գրել 27 Ouliza P. Eftim Plovdiv (Bulgarie):

ՊՐՈՒՍԱՅԻ Սէլէօզ գիւղէն Պապորեան Գասպար կը փնտռէ մօրաքոյրը եւ մօրաքրոջ աղջիկը Անուշ Սէմէրճեան նոյն գիւղացի: Տեղեկացնել Baborian K. Lager Asten 100 Baraque 1 Chambre 18, Linz (Autriche) :

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին - Պայլը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ոսկի.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 23 JUIN 1949 Հինգշաբթի 23 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5879-Նոր շրջն թիւ 1290

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՅՍԻ ՆՇՈՅԼՆԵՐ

Խաղաղութեան ծարաւ մարդկութիւնը շաբաթներէ ի վեր հետ ի հետ կը հետեւէր Զօրսերու խորհրդաժողովին, անոր յանգելիք արդիւնքէն ակնկալելով բարելաւումը աշխարհիս գործերուն։

Մէկ ամսուան մէջ անոնք ունեցան 22 յայտնի եւ գաղտնի ժողովներ, կողմնակի խօսակցութիւններ, համեմուած երբեմն փոխադարձ սպառնալիքներով։ Համերաշխութեան եւ խզումի հեռանկարները իրարու յաջորդեցին, օր մը մեղմելով, ուրիշ օր մը աւելի եւս թանձրացնելով մթնոլորտը ։

Ի վերջոյ Զօրս մեծ Նախարարներու ժողովը փակուեցաւ երկուշաբթի իրիկուն, պաշտօնական յայտարարութեամբ մը, որ քօղարկեալ ձեւով կը խոստովանի թէ այս անգամ եւս կարելի չէ եղած հասնիլ վերջնական համաձայնութեան մը, թէեւ որոշ յառաջդիմութիւն մը կը նկատուի։

Խորհրդաժողովի օրակարգին վրայ երկու գըլխաւոր հարցեր կային, գերմանական եւ աւստրիական ։ Հակառակ անոր որ պատերազմը վերջացած է չորս տարիէ ի վեր, տակաւին հաշտութիւն չէ կնքուած պարտեալ գլխաւոր երկիրներու հետ, մէջն ըլլալով Ճափոնը ։

1914—18ի պատերազմի վաղորդայնին աւելի բարդ խնդիրներ կային օրակարգի վրայ։ Այն ատեն ալ Գերմանիան եւ զինակիցները պարտուած էին։ Կեդրոնական Եւրոպայի եւ Պալքաններու մէջ նոր պետութիւններ կը ստեղծուէին, իբրեւ հետեւանք Աւստրեւհունգարիոյ բաժանման եւ Ռուսիոյ բոլշեւիկացման։ Եւ սակայն պարտեալ երկիրներուն հետ հաշտութիւնը չուշացաւ։ Զինադադարէն ութ ամիս վերջ, արդէն Գերմանիոյ հետ հաշտութիւնը կնքուած էր եւ Վայմարի Սահմանադրութեամբ ժողովրդապետական հանրապետութիւն մը հիմնուած՝ Վիլհելմ Բ.ի կայսրութեան աւերակներուն վրայ։ Յաղթական երեք պետութիւնները՝ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Միացեալ Նահանգներ գրաւած էին Հռենոսեան շրջանի կարեւոր կեդրոնները, առանց շատ խանգարելու հանրապետական կառավարութեան գործերը ։

Այս անգամ երեքի փոխարէն չորս են յաղթականները։ Այդ պատճառով ալ խաղաղութեան կառքը կը քալէ քառակուսի անիւով ։

Երեքները համերաշխ են բոլոր խնդիրներու շուրջ, քաղաքական թէ տնտեսական ։ Չորրորդն է միայն որ ներդաշնակութիւնը կը խանգարէ ամէն տեղ եւ ամէն խնդրի մէջ։

Երկու իրարու ներհակ վարչաձեւեր տարիներէ ի վեր կենակցութեան փորձ կը կատարեն Գերմանիոյ, մանաւանդ Պերլինի մէջ, որ դարձած է կռուախնձոր ։ Կողմերը ամուր կեցած են իրենց պահանջներուն վրայ։ Ոչ մէկ վերջնական համաձայնութիւն՝ փոխադարձ զիջումներով ։

Պաշարման բոլշեւիկեան փորձը բոլորովին ձախողեցաւ։ Ամերիկացիք եւ Անգլիացիք ցոյց տըւին իրենց գերակշռութիւնը՝ օդի ճամբով հայթայթելով միլիոնաւոր բնակիչներու սնունդը, երբ ցամաքի ճամբաները փակուեցան ։

Ջիղերու պատերազմը ծրագրուած յաջողութիւնը չունեցաւ։ Մոսկուա համաձայնեցաւ վերցնելով Պերլինի պաշարումը։ Բայց շուտով նոր խռովութիւններ ստեղծեց Գերմանիոյ հին մայրաքաղաքին մէջ, վիրաւորուած արժանապատուութիւնը վերականգնելու մտահոգութեամբ ։

Փարիզի խորհրդաժողովը չկրցաւ իրագործել քաղաքական եւ տնտեսական միութիւնը Գերմանիոյ, որ Արեւելեան եւ Արեւմտեան, բոլշեւիկեան եւ ժողովրդավարական անուններու տակ երկու մասի բաժնուած կը մնայ, երկու տեսակ վարչաձեւով եւ երկու տեսակ դրամով ։

Արեւմտեան Գերմանիան որոշ ինքնավարութիւն ստացաւ վերջերս՝ Պոնի ծանօթ Սահմանադրութեամբ, որ սկսած է գործադրուիլ արդէն ։ Նորակազմ կառավարութիւնը պիտի կրնա՞յ իրականացնել ամբողջ Գերմանիոյ միութիւնը։ Ժամանակը ցոյց պիտի տայ։

Ինչ որ ալ ըլլայ սակայն, Փարիզի խորհրդաժողովը որոշ չափով պարզեց մթնոլորտը։ Պատերազմի վախը՝ որ մարդկութեան մղձաւանջն էր դարձած տարիներէ ի վեր, այժմ կը թուի թէ փարատած է մասամբ։ Զօրսերը պաշտօնապէս կը յայտարարեն թէ պիտի շարունակեն իրենց խօսակցութիւնները եւ աւելի սերտօրէն պիտի գործակցին՝ Գերմանիոյ մէջ։

Գալով աւստրիական հարցին, որոշ համաձայնութիւն գոյացած է արդէն։ Շուտով պիտի կնքուի հաշտութեան դաշնագիրը, գոհացնելով Աւստրիան, որ պիտի օգտուի նաեւ Մարշըլի ծրագրէն եւ արեւմտեան Եւրոպայի հետ պիտի գործակցի։ Դժգոհ է Եուկոսլաւիան։

Լաւատեսներ կը յուսան թէ շատ չանցած կարմիր բանակը պիտի պարպէ ոչ միայն Աւստրիան, այլեւ Հունգարիան ու Ռումանիան ։

Ամէն պարագայի յոյսի նշոյլներ կը սկսին երեւնալ հորիզոնին վրայ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

127,000 տոլար
Պէյրութի ճեմարանին համար

Նիւ Եորքէն կը գրեն մեզի.—

Պէյրութի ճեմարանին հանգանակութեան ընդհանուր գումարը հասաւ 127.000 տոլարի, որուն 8000ը միայն Նիւ Եորքի մէջ։ Ընկեր Լեւոն Շանթ Պէյրութ վերադարձաւ Յունիս 14ին՝ օդանաւով։

Քանի մը օրէն մասնաւոր թղթակցութիւն մը՝ այս բացառիկ յաջողութեան առթիւ ։

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՅԻ Հայասէրներու Միութիւնը ժողով մը գումարեց նախագահութեամբ պատուելի Ուրնէրի։ Ներկաներէն պատուելի Բիչէն խօսած է հայ ժողովուրդի տառապանքներուն շուրջ։ Այս Միութիւնը հայ գաղթականներ կը պահէ մանաւանդ անչափահասներ, Աթէնքի, Պէյրութի եւ Լիբանանի զանազան վայրերը։ Պէյրութի մէջ Մէյէր ամոլը կը վարէ կրթարան մը, ուր 50 աչազուրկ հայորդիներ կ'ուսանին զանազան արհեստներ։ Այս Միութիւնը Աթէնքի մօտերը կը պահէ մանկանոց մը եւ դարմանատուն մը Վեգէր ամոլի հսկողութեան տակ։ Հաւաքոյթի երկրորդ մասին մէջ յուզիչ պատկերներ ներկայացուած են տարագրութենէն ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆ ԳՈՀԱՑՈՒՄ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Վիէթ Նամի մասին կնքուած համաձայնութիւնը հրատարակուեցաւ միաժամանակ Փարիզի եւ Սայկոնի մէջ։Այս համաձայնութեամբ,Հնդկաչինի Ֆրանսական գաղթավայրը, որ կը բաղկանայ Թոնքինի, Անամի եւ Քոչին Չինի երկիրներէն, կը դառնայ յարաբերաբար անկախ պետութիւն մը, Վիէթ Նամ անունով։ Համաձայնութիւնը կնքուած է Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին եւ Անամի նախկին կայսեր, Պաօ Տայի միջեւ, որ նոր իր երկիրը վերադարձաւ Ֆրանսայէն։

Հրատարակութեան յանձնելով համաձայնութիւնը, Ֆրանսա կ'ուզէ գոհացում տալ Հնդկաչինի այն տարրերուն որոնք պատերազմը կը շարունակեն հրամանատարութեամբ համայնավար Հօ Չին Մինի, չճանչնալով կայսրը ։

Կնքուած դաշնագրին համաձայն Վիէթ Նամ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ պիտի ղրկէ Վատիկան, Թայլանտ (Սիամ), Չինաստան եւ Հնդկաստան։ Հիւպատոսներ ալ պիտի ղրկուին զանազան երկիրներ ։

Վիէթ Նամ առանձին բանակ մը պիտի ունենայ. բայց Ֆրանսա պիտի շարունակէ զինուորական խմբակներ եւ զօրք պահել նորակազմ պետութեան մէջ։ Վիէթ Նամ դրամական միութիւն մը պիտի հաստատէ Հնդկաչինի միւս երկու պետութեանց՝ Քամպոճի եւ Լաօսի հետ։ Եւ վերջապէս իրաւասութիւններ պիտի վայելէ դատարաններու վրայ, բացի այն խնդիրներէն որ կապ ունին Ֆրանսական հպատակներու հետ։ Մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնուած են Ֆրանսական մշակոյթը պաշտպանելու համար ։

ՉԵՆ ԶՕՐԱՎԱՐ Փիքա որ մահուան դատապարտուած էր իբր լրտես Անգլիոյ հաշւոյն, կախաղան հանուեցաւ ։

Զօրսերու ժողովին վերջը

ԹՐՈՒՄԸՆ ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՆԿԱՏԷ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Նախագահ Թրումըն յայտարարութեան մը մէջ իր յուսախաբութիւնը կը յայտնէ գերմանական հարցին մէջ Զօրսերու տուած արդիւնքը անբաւարար գտնելով, բայց գոհ է աւստրիական խնդրին արդիւնքէն։ Եթէ ժողովը աւելի արդիւնաւոր չեղաւ մեղքը կ'իյնայ Խորհրդային Միութեան վրայ, ըսաւ։ «Ռուսերը փորձեցին Փոցտամի դրութեան վերադառնալ զոր իրենք իսկ անգործադրելի դարձուցին վեթոյի իրաւունքը չարաչար գործածելով։ Այսուհանդերձ, Փարիզի համաձայնութիւնը դուռ կը բանայ գերմանական խնդրին լուծման եւ Եւրոպայի խաղաղեցման համար։ Զօրսերու ժողովին արդիւնքը ցոյց կու տայ որ Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութիւնը ճիշդ է եւ թէ Միացեալ Նահանգներու համար անհրաժեշտ է հանդարտութեամբ եւ վճռականութեամբ շարունակել աշխարհի խաղաղութիւնը ազատութեան մէջ ապահովելու իր քաղաքականութիւնը» ըսելով վերջացուց նախագահը ։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԶԱՆԱԶԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքը այն է որ համաձայնութիւնը սահմանափակ կարեւորութիւն ունի եւ ցոյց կու տայ թէ համերաշխութիւնը միայն կախում ունի Խորհրդային Միութենէն, որ միակ օգտուողը եղաւ այս ժողովէն։ Սովիէթ պատուիրակութիւնը ոեւէ յանձնառութիւն չստանձնեց որ խանգարէ Կրեմլինի քաղաքականութիւնը ժամանակ շահելու համար։ Ան կը սպասէ Ամերիկայի տնտեսական տագնապին ծանրանալուն որ պիտի ցնցէ արեւմտեան խումբը ։ Եթէ այս է Մոսկուայի նպատակը, կրնայ վստահ ըլլալ որ ժամանակը չաշխատիր Խորհրդային Միութեան համար։

ՄՈՍԿՈՒԱ.—Թերթերը ամբողջ հրատարակեցին զեկոյցը, բայց միայն «Փրավտա» կը խօսի անոր մասին Փարիզի իր թղթակից Ժուկովի ստորագրութեամբ որ կը նկատէ զայն «որոշ յառաջդիմութիւն մը միջազգային գործակցութեան մէջ»։ Այս արդիւնքը կը վերագրէ խորհրդային պատուիրակութեան արժանիքներուն եւ կը նկատէ զայն իբր «առաջին քայլը դէպի խաղաղութեան կնքումը » ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Գ. Պեւին Լոնտոն ժամանելուն յայտարարեց թէ Զօրսերու ժողովը ցոյց տուաւ գործակցութեան կարելիութիւնը։«Այս համաձայնութեան արժէքը պիտի փորձուի այն եղանակով որ ան գործադրուի։ Հիմը դրուած է, այժմ կը մնայ շինութեան ձեռնարկել։ Թերթերուս կարծիքը այն է որ խանդավառուելու եւ գլխարկները օդը նետելու պատճառ չկայ։ Գոհ են որ կարգադրութիւններ եղած են, մանաւանդ թէ պաղ պատերազմը աւելի չէ տաքցած եւ դիւանագիտական խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին։ Նաեւ երկու կողմերը ընդունած են Գերմանիոյ երկու շրջանի բաժանումը, քանի որ միացման ծրագիրը պատրանք մըն է. Պերլինի պաշարումը կը վերնայ, որով արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսականը պիտի բարգաւաճի ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Արեւմտեան Գերմանները գոհ են որ Պերլինի պաշարումը վերցած է։ Իրենց աչքին՝ Ռուսերն են շահողները քանի որ պիտի քակուին իրենց շրջանին դէմ դրուած կապանքները ։ Անոնք վստահ չեն թէ Ռուսերը պիտի յարգեն համաձայնութիւնը։ Գերմանիոյ երկուքի բաժանումը նուիրագործուեցաւ այս համաձայնութեամբ ։

ՎԻԷՆՆԱ.— Խանդավառութիւնը ընդհանուր է։ Վարչապետ Ֆիկլ յայտարարեց, «Ահա ուրախ լուր մը Աւստրիոյ համար։ Կրնանք յայտարարել որ ժողովուրդը ինքն է որ հարկադրեց աշխարհը մեզի վերադարձնելու մեր անկախութիւնը եւ մեզի տալու մեր հին սահմանները »։

ՆԱՒԱՏՈՐՄԻ ելմտացոյցին քննութեան ընթացքին Ազգային Ժողովը որոշեց նախընտրութիւն տալ թեթեւ նաւերու շինութեան, որով «Ժան Պարտ» մեծ զրահաւորին շինութիւնը պիտի յետաձգուի ։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ շինութեանց գործարանները (նախկին Ֆարման) որ կը գտնուին Իսիի, Պիյյանքուրի եւ գաւառական քաղաքներու մէջ, պիտի փակուէին քանի որ գէշ կը մատակարարուէին եւ կառավարութիւնը պէտք է տակաւին 550 միլիոն վճարէ Յունիսի թոշակներն ու արձակուրդները վճարելու համար։ 10.000 աշխատաւոր անգործութեան պիտի դատապարտուէին։ Գործաւորները գրաւեցին Իսիի գործարանը շարունակելու համար աշխատանքը ամէն օր եւ իրիկունները պահակ սպասելով։ Եղած դիմումին վրայ կառավարութիւնը կը զբաղի այս հարցով որպէսզի նոր կազմակերպութեամբ մը կարելի ըլլայ շարունակել գործը ։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ խորհրդային դեսպան Լաւրէնտիէֆ որ 7 ամիսէ ի վեր բացակայ էր, վերադարձաւ Պելկրատ ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Հ Մ Ը Մ-Ի ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻ ՓԱՌԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ.— 700.000 ՖՐԱՆՔ ՀԱՍՈՅԹ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԷՆ.— «ՌԱՍԻՆԿ»Ի ՀԵՏ ՀԱՒԱՍԱՐ

Վերջին երեք յաջորդական շաբաթները Պէյրութի հայութեան համար եղան անզուսպ խանդավառութեան եւ սուրբ արբեցութեան օրեր, շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Հ. Մ. Ը. Մ....: Ս. Մեսրոպի անկապտելի գանձարանէն ընտրուած այս չորս տառերը երեսուն տարիէ ի վեր կը հանդիսանան իբրեւ չորս սիւներ որոնց վրայ կը հանգչի անդրժելի ուխտը ցեղին յաւերժութեան: Յաւերժութիւն ոյժի եւ կենսունակութեան մէջ, յաւերժութիւն պայծառ միտքի եւ ազնիւ աշխատանքի ճամբուն վրայ, յաւերժութիւն փառքի եւ առաքինութեան լուսեղէն գիծով:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը հայ մանկիկին դայեակն է՝ ծնողական հարազատութեամբ, հայ պատանիին առաջնորդն է՝ պահապան հրեշտակի մշտարթուն հոգածութեամբ. հայ երիտասարդին ուղեկիցն է՝ եղբայրական հաւատարմութեամբ, հայ ծերունիին նեցուկն է՝ հայրենի կաղնիի մը անսասան տոկունութեամբ: Կաղնի մը որուն արմատները այնքան խորացած են հայ ժողովուրդի սիրտին մէջ որ, այլեւս ոչ մէկ փոթորիկ կրնայ զայն խախտել:

Այս վճիտ ճշմարտութեան համոզուեցան նոյն իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի թշնամիները: Անոնք, կարմիր կատաղութեան մը չիճուկովը ոգեւորուած, անխնայ քարկոծեցին այս բարձրուղէշ կաղնին: Ծառը այնքան ամուր ու անդրդուելի յայտնուեցաւ որ նետուած քարերը անդրադարձան զիրենք նետողներուն վրայ: Ահա թէ ինչու, Ներգաղթի երկրորդ տարին, անոնք հրաժարեցան այս ապարդիւն յարձակողականէն: Իսկ թէ հիմա ինչ առելավար աչքերով է որ կը դիտեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի յարաճուն վերելքը, չենք հետաքրքրուիր, որովհետեւ մեր առջեւ ունինք պայծառ ու հոգեպարար երեւոյթներ զորս Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեզի կ'ընծայէ միշտ նոյն անշահախնդիր նուիրումով եւ որոնց կը պատասխանէ ժողովուրդը միշտ նոյն անվերապահ եւ սրտագին դիմաւորումով:

Բարոյական արժէքներու այս անհնդ ու անվրէպ փոխանակութեանց էր որ հանդիսատես եղանք վերջերս, նախ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեսնամեակի տօնակատարութեան առթիւ, Ռօքսի սինէմայի շքեղ եւ ընդարձակ սրահին մէջ: Ձեռնարկին հովանաւորութիւնը ընդունած էր վարչապետ Ռիատ Պէյ Սոլհ որ եկաւ անձամբ պատուել հանդէսը: Իր մուտքը ողջունուեցաւ Լիբանանի ազգային երգով ու որոտագին ծափերով:

Հանդէսին կը նախագահէր Լիբանանի խորհրդարանի անդամ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան, հանրածանօթ՝ իր անձնուէր գործունէութեամբ, քսանամեայ երեսփոխանական կեանքի ընթացքին: Ընկ. Նախագահը իր բացման ճառին մէջ կուռ ու բովանդակալից կերպով ամփոփեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեսնամեայ պատմութիւնը, բայց ոչ թուականներու եւ դրուագներու դիւրին ու նախատեսելի շարանով մը, այլ Միութեան կողմէ հետապնդուած խտէալին, ու այդ ճամբուն վրայ կատարուած բազմատեսակ ճիգերուն ու զոհաբերութեանց վերլուծումովը: Պարզաբանելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի գերազանցօրէն մարդկային եւ ասպետական նշանաբանը — ԲԱՐՁՐԱՑԻ՛Ր, ԲԱՐՁՐԱՑՈ՛ՒՐ — ըսաւ.

— Հ. Մ. Ը. Մ.ը բարձրացաւ ազնուութեան ու անձնուիրութեան հրեղէն սանդուխէն, եւ բարձրացուց իր ցեղին զաւակները՝ անոնց ներշնչելով հայրենասիրական ու համաշխարհային գեղեցիկ ու վսեմ գաղափարներ: Այս համոզումովն է որ հայ ցեղային գոյութեան արթուն պահակը — Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը — զօրավիգ կը կանգնի այս Միութեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութիւնը այնքան բարեբեր է եւ իր դրօշակը այնքան անարատ որ արար եղբայր ժողովուրդներն ալ սրտանց կը սիրեն ու գնահատեն զայն»:

Բեմին վրայ, նախագահէն վերջ խօսք առաւ իրաւագէտ Յաչիկ Պապիկեան, երիտասարդ մը որ հայերէնէ զատ հաւասար ձեռնհասութեամբ կը վարէ նաեւ արաբերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն լեզուները: Ան արաբերէն ճառով մը բարիգալուստ մաղթելէ վերջ Ռիատ պէյին, ըսաւ մօտաւորապէս.

— «Երեսուն տարիէ ի վեր Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը գործէ ու կը բարգաւաճի այս ժողովուրդի ծոցին մէջ: Իրաւագէտներու գնահատանքին առջեւ այս ժամանակաշրջանը լիուլի կը բաւէ նուիրագործելու համար կազմակերպութեան մը գոյութեան իրաւունքը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնարկէքը եղաւ հաւատքի եւ ինքնավստահութեան գործ մը: Այս երեւոյթը տեղի ունեցաւ նախորդ աշխարհամարտի վերջաւորութեանը, այսինքն այն պահուն երբ հայ ժողովուրդը դեռ նոր անցած էր իր պատմութեան ամէնէն եղերական շրջանէն: Այն արագութիւնը որով այս Միութիւնը ծաւալեցաւ Սփիւռքի հայութեան մէջ, զօրեղ ապացոյց մըն էր որ անիկա կոչուած էր գոհացնելու անզանցառելի պահանջ մը: Մենք ուրախութեամբ կը յայտարարենք, սակայն, որ բոլոր երկիրներէ աւելի Սուրիա Լիբանանի մէջ է որ այս Միութիւնը գտաւ իր լայնագոյն զարգացումը: Միութիւնը եւ իրեն հետ ամբողջ հայութիւնը խորապէս կը գնահատեն արաբ ժողովուրդներու այս եղբայրական վերաբերումը եւ, իրենց կարգին, ուղղամիտ երախտագիտութեամբ տոգորուած են հիւրընկալ ազգերուն հանդէպ»:

Ընկեր Մ. Իշխան, որ արդէն գրական ապահով համբաւի մը տէր է, արտասանեց բանաստեղծական շունչով բաբախուն ճառ մը, ծափերու համազարկներով: Իր պարբերութիւնը ներդաշնակ էր բայց մանաւանդ խօսքը՝ հիւթեղ:

— «Ուխտի եւ յաղթանակի օր մըն է Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեսներորդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը, ըսաւ ընկերը: Բոլոր հանդիսականներուն զգացումները խտացնելու համար մէկ բառի մէջ, կ'ուզեմ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ողջունել բացագանչելով.
— Հ. Մ. Ը. Մ., հպարտ ենք քեզմով: Հպարտ ենք որովհետեւ դուն որպէս հարազատ զաւակը հայութեան, արժեցուցիր քու ժառանգած անունն ու արիւնը: Ազգի մը մէջ կազմակերպութիւն մը կ'ապրի այն ատեն միայն երբ իր ներշնչումները կը քաղէ այդ ազգի պատմութեան ամէնէն վճիտ ու հեռաւոր աղբիւրներէն: Իբրեւ մարզական միութիւն, Հ Մ Ը Մ.ը իր յաճախակի յաղթանակներու կողքին երբեմն ալ պարտութիւններ արձանագրած է, բայց անոր բարոյական բերդը, ոչ մէկ պարտութիւն ճանչցած է: Վաղը կրնայ մարզական գետնի վրայ կորսնցնել իր ախոյեանի տիտղոսը, բայց պիտի մնայ ընդմիշտ ախոյեանը հայ ցեղի առաքինութեանց: Ու եթէ օր մը, ազատ հայրենիքի երկինքին ներքեւ, յաղթական կամարին տակէն տողանցէ հայկական բանակը, այն ատեն Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի քալէ առաջին շարքերուն վրայ:

Տօքթ. Ա. Գասպարեան մարդն է անվճար ծառայութեանց, անվարան զոհողութեանց ու նաեւ հեզ ու խոհական վարմունքի, եւ այս իսկ պատճառով, հայ թէ օտար շրջանակներու մէջ, միշտ շրջապատուած է համակրանքի մթնոլորտով մը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին տարիներու վաստակաւորներէն է: Առաւելապէս գործի մարդ ըլլալով, իր խօսքերն ալ գործքերուն չափ ծանր կը կշռեն:

— «Հ. Մ. Ը. Մ.ը, ըսաւ ընկերը, կազմուեցաւ այնպիսի ատեն մը երբ հայ ժողովուրդը բոլորովին արիւնաքամ էր եւ իր բոլոր ճիգերը պէտք էր սպառէր ի խնդիր անունդի եւ բնակարանի: Բայց ցեղային առաքինութեանց պահպանումն ու համամարդկային իտէալներու հետապնդումը սկիզբէն ի վեր, այս ժողովուրդին համար այնքան կենսական եղած են որքան հացն ու ապաստանը: Ողջամիտ եւ յստակատես, գաղթական հայութիւնը գալիք տարիներու ընդմէջէն իսկոյն նշմարեց այն կենսանորոգ աշխատանքը զոր Հ. Մ. Ը. Մ.ը կոչուած էր կատարելու ժողովուրդի ծոցին մէջ: Արդարեւ, յետագայ տարիները ոչ միայն չհերքեցին ժողովուրդի յոյսերը, այլեւ զանոնք արդարացուցին յորդագեղ չափերով: Այսօր Հ. Մ. Ը. Մ.ը Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ունի մասնաճիւղերու լայն ցանց մը — մարզիկ, սկաուտ, արենոյշ, արծուիկ եւ կակուղ թաթիկ: Մօտաւորապէս հինգ հազարնոց Միութիւն մը, 100.000 լիբ. ոսկի պիւտճէով: Երկուքին ալ աղբիւրը հայ ժողովուրդն է, կենսաբուխ, անսպառ, ականակիտ: Մենք ապահով ենք որ ժողովուրդը գոհ է կատարուած աշխատանքէն, եւ այս գոհունակութիւնն է Հ. Մ. Ը. Մ.ի գերագոյն վարձատրութիւնը»:

Հանդէսի ամէնէն գնահատուած բաժնին մէջ պէտք է յիշատակել Օր. Անգինէ Քէչիշեանի երգերը: Օրիորդը որ Պաղեստինէն հոս ապաստանած է, կարճ ժամանակի մէջ յաջողեցաւ գրաւել Պէյրութի երաժշտասէր շրջանակներու ուշադրութիւնը, առանց ցոյցի եւ աղմուկի, այլ միայն իր քաղցր ու կիրթ ձայնին շնորհիւ:

★

Նոյնքան փայլուն եւ արդիւնաւէտ եղաւ կազմակերպութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Քերմէսին որ տեղի ունեցաւ Միութեան ակումբի պարտէզին մէջ: Երեք օր անընդհատ, այցելուներու անվերջ շարաններ ողողեցին հանդիսավայրը: Իսկ ձեռնարկին յաջողութեան աստիճանը նշած կ'ըլլանք յայտնելով որ, Միութիւնը արձանագրեց վեց հազար լիբ. թղթոսկիի զուտ հասոյթ մը, այսինքն աւելի քան 700.000 ֆրանք:

★ Շատ աւելի շլացուցիչ եղաւ այն արդիւնքը զոր Հ. Մ. Ը. Մ.ը Յունիս 7ին ձեռք բերաւ պասքէթ պոլի մրցումի մը մէջ ընդդէմ Փարիզի «Ռասինկ Քլիւպ»ին: Ֆրանսական այս խումբը, հոս հասնելէ առաջ, անցած էր զանազան երկիրներէ ու Մեծն Աղեքսանդրի ջախջախիչ գնացքով ամէն տեղ պարտութիւն սփռած էր: Բայց Մակեդոնացի աշխարհակալը Գանգէսի ափերուն վրայ հանդիպեցաւ փոքրիկ թագաւորի մը, որ համարձակեցաւ կուրծք տալ ահաւոր գրոհին: Արծիւը վեհանձնօրէն գնահատեց ճնճղուկին յանդգնութիւնը եւ զայն վերահաստատեց իր թագաւորութեան մէջ: Այսպէս ալ, յաղթական «Ռասինկ»ը սրբազան մայրիներու հովանիին տակ ինքզինք դէմ առ դէմ գտաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին, եւ ան որ վարժուած էր կէտերու 50 % առաւելութեամբ ճզմելու իր հակառակորդը, այս անգամ քրտնաթոր ու հեւասպառ ճիգերով էր որ յաջողեցաւ կէտ մը աւելի նշանակել, միայն մէկ կէտ: Խաղը վերջացաւ 35ի դէմ 36ով ի նպաստ «Ռասինկ Քլիւպ»ի: Բայց ֆրանսական խումբն ալ Աղեքսանդրի վեհանձնութեամբ ընդունեց որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը հաւասարապատիւ հակառակորդ մըն է եւ զայն վերահաստատեց իր բարձր համբաւին մէջ:

Ու հիմա, վերջացնելու համար, հայ գրականութեան նահապետներէն Ղ. Աղայեանի յորդորն է զոր աղօթողի մը ջերմեռանդութեամբ կ'ուզեմ ուղղել մեր սիրելի Հ. Մ. Ը. Մ.ին:

— Մանուկ, մանուկ, ինձ չը խաբես,
Միշտ կաց այդպէս լուսաւոր:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ԿԷՍ ԳԻՏԱԿԱՆ

Բոյսերու ծառայութիւնը

Գիւղացին երբ վաղ առաւօտեան կարենայ ու արեգակի առաջին շողերու հետ դուրս ելլէ իր բնակարանէն, մաքուր օդը լիաթոք շնչելէ վերջ, երբ իր խուզարկու հայեացքը կը պտտցնէ իր շուրջը, բուսական աշխարհի զմրուխտն է որ զինք կ'ողջունէ առաջին առթիւ՝ քնքոյշ սօսափիւնով մը: Այդ բոպէին ան որքան երջանիկ է ու քաղցր էութեամբ համակուած: Որքան յոյսեր ու շողշողուն հեռանկարներ կ'ուրուագծուին իր առջեւ այդ դալարագեղ անհունութեան մէջ:

Ի հնումն աշխարհի, ան իր եւ իր նմաններուն գոյութիւնը պահեր է բնութեան պարգեւած կենսատու բերքերով:

Բանաստեղծական ստեղծագործութեանց մէջ, բուսականութիւնը երգուած է արդարօրէն: Անժխտելի իրողութիւն է որ առանց բուսական աշխարհին, ոչ միայն կեանքը ինքնին կը դադրէր գոյութիւն ունենալէ այլեւ բնութիւնը աղետալի կորուստ մը կ'ունենար իր հմայքէն: Ակնարկ մը անապատի աւազէ կոհակներուն վրայ, սարսուռ միայն կրնայ ազդել տեսողութեան: Լերկ բլուր մը նոյնքան անհրապոյր է որքան ճաղատ գլուխ մը ...

Թողունք սակայն բանաստեղծներուն թռիչքները իրենց երեւակայութեան, ու իրենց ներշնչումին համաձայն փառաբանելու բնութեան հրաշալիքները ու պահ մը վերադառնանք իրական կեանքի պահանջներուն:

Գիտունները, իրապաշտ մարդիկ, բուսականութիւնը դիտած են գործնական անկիւնէ: Առաջնորդուած մարդկային բարօրութեան ու ապրելակերպի բարելաւման առաջադրութիւններով, անոնք աշխատած են առաւելագոյն օգուտը քաղել բնութեան՝ հետեւաբար եւ բուսականութեան ընծայած բարիքներէն:

Գիտական հարուստ գրականութիւն մը, լոյս կը սփռէ ձեռք բերուած նուաճումներու վրայ: Քիմիաբանութեան անսպառ ճիւղ մը՝ գործարանական քիմիաբանութիւնը (chimie organique), իր անունը կ'առնէ բուսական աշխարհէն, մարդկութեան տալու համար արդիական դեղարուժութեան անգնահատելի նիւթերու հարուստ հաւաքածոն:

Չեմ կարծեր թէ գտնուի արդիւնաբերական ճիւղ մը որ ուղղակի թէ անուղղակի կապուած չըլլայ բուսական արտադրութեանց, իբրեւ հում նիւթ կամ փոխակերպուած ապրանք:

Խօսիլ բուսական արտադրութեանց ամէն կարգի կիրարկումներու մասին անհնար է օրաթերթի մը մէջ: Այսօր արագօրէն պիտի ներկայացնեմ կարեւոր նիւթ մը՝ որ ազգային հարստութիւնը կը կազմէ շատ մը երկիրներու, ինչպէս Ֆինլանտա, Շուէտ, Նորվեկիա եւն. ու խարիսխը կը հանդիսանայ ճարտարագործական անհամար արտադրութեանց: Ատիկա խորշանիւթն է (cellullose): Բայց նախ՝ ի՞նչ է խորշանիւթը (կամ բջջանիւթ): Խորշանիւթը, բնածխաջրային մարմին մըն է որ առաջ կուգայ կուգայ բոյսերու մէջ՝ բուսանիւթի զանազան խմորումներէն ու կը կազմէ բոյսին թարմ բջիջներուն ու թելային տարրին (fibre) ներքնամասը: Կազմութեան ընթացքին թափանցիկ՝ այդ նիւթը բոյսին զարգացումով կը թանձրանայ, դառնալու համար բուսական հիւսքի կմախքը՝ անոր տալով կարծրութիւն ու տոկուն կառուցուածք: Այլ խօսքով ան կը կազմէ բոյսերու

մայրային կազմութեան էական տարրը։ Անշուշտ փայտը իր մէջ կը պարունակէ նաեւ բորակածնային, խիժային թէ հանքային նիւթեր ու զանազան գունաւոր թէ այլ տարրեր ։

Խորշանիւթի բնական, գրեթէ զուտ տիպարներ պէտք է նկատել բամպակը եւ թանթրուենիի (մուրվէր, sureau) ասթը (բոյսին հիւթեղ միջուկը)։

Քիմիական տեսակէտով խորշանիւթը կը բաղկանայ բնածուխէ, ջրածինէ ու թթուածինէ, որոնց հիւլէական բաղադրութեամբ վեցանկիւնաւոր երկար շղթայ մը կը կազմէ որու երկարութիւնը չէ ճշդուած ։

Խորշանիւթը փայտէն, յարդէն, թէ այլ բոյսերէ կ'անջատեն ու կը զտեն քիմիական ու մեքենական զանազան միջոցներով։ Զտուած վիճակի մէջ ան կը նմանի ձիւնաթոյր ծծուն թուղթի։ Իբրեւ հում նիւթ իր բոլոր տեսակի կիրարկումները թուել երկար է։ Կը գոհանամ միայն գլխաւոր արտադրութիւնները յիշել առանց մասնագիտական մանրամասնութեանց ։

Ճարտարագործական երկու խոշոր ճիւղեր՝ թուղթի եւ արուեստական մետաքսի, իբր հում նիւթ կը գործածեն խորշանիւթը։ Թուղթը նախապէս կը պատրաստուէր քուրջերու տարբաղադրութեամբ ու իր արտադրութիւնը սահմանափակ էր։ Այժմ կարելի է ըսել թուղթը կը հանդիսանայ քաղաքակրթութեան տարածման գլխաւոր ազդակներէն մին։ Արուեստական մետաքսի մասին պիտի ջանամ յաջորդ ուսումնասիրութեամբ մը տալ շահեկան մանրամասնութիւններ ։

Խորշանիւթէն է դարձեալ կերպընկալ նիւթերու (matière plastique) էական տարրը։ Ասոնց կարգին պէտք է դասել մածնակը (collodion) խորշակերպը (celluloïd) իր զանազան տեսակներով։ Դիտեցէք ձեր շուրջը, տան մէջ ըլլայ թէ գործատեղին կամ գրասենեակը, այն անհամար առարկաները, առտնին իրերէն մինչեւ ելեկտրականութեան վերաբերեալ արտադրութիւններ։ Այս ճարտարարուեստը եւս հեռանկարներ ունի եւ անակնկալներ կը խոստանայ մարդկութեան։

Վերջապէս խորշանիւթով (բամպակ) կը պատրաստուի հրաբամպակը (coton poudre, pyroxyle) որ կը գործածուի թէ խաղաղասիրական եւ թէ պատերազմական նիւթերու շինութեան մէջ (այս վերջինին մէջ իբրեւ վտանգաւոր պայթուցիկ) ։

Ահաւասիկ իր գլխաւոր գիծերուն մէջ գիտութեան կատարած նուաճումները բուսական աշխարհին վրայ ։

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆՔ.— Շատ լսուած է որ վիրաբոյժներ իրենց գործիքները մոռնան հիւանդներու փորին մէջ եւ փակեն վէրքը։ Բայց այս մէկը նոր է։ Ֆրէնի եւ Նանսիի բանտին մէջ գտնուող երկու հոգի, մէկը ստամոքսի վէրք ունէր, միւսը կուրաղի։ Հիւանդանոցին մէջ, վիրաբոյժը կը կտրէ կուրաղի ունեցողին ստամոքսը, իսկ ստամոքսին տեղ միւսին կուրաղին է որ կը ջնջէ։ Սխալը կը հասկցուի եւ կուրաղին կտրուած մարդուն վրայ նոր գործողութիւն կը կատարուի։ Հիմա մարդը մէկ միլիոն վնասուց հատուցում կը պահանջէ այս անուշադիր վիրաբոյժէն։

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ...

Բոլորին ալ գաղափարի ազատութիւնը յարգելով հանդերձ, երբ սրտցաւ աշխատաւոր մը, խղճի պարտք կը համարեմ յայտարարելու թէ, որպէս ականատես, միայն անխոհեմներ, թերեւս չգիտութեամբ, իրենք են որ առաջին առթիւ աշխատանքէ կը ճամբուին, ներկայ գործադրկութեան տագնապի ժամանակ։ Այսպէս՝ «պատճառ կը դառնան ոչ միայն անմեղ հայրենակիցներու գործազրկումին այլ մանաւանդ՝ ազգովին ալ կ'ամբաստանուինք։

Խոհեմութիւն է ընկերային խլրտումներու ժամանակ, ջանալ միշտ ձեռնպահ մնալ, միջամուխ չըլլալ ուեւիցէ վէճի։ Նկատի ունեցէք ածխահանքերուն գործադուլը, եւ տասնըեօթը «օտարականներուն» երկրէն վտարումը։ Ո՞վ կրցաւ միջամտել զանոնք փրկելու համար եւ որո՞նք տուժեցին...։ Արդէն գործի մը խնդրանքի պարագային պարտաւորիչ կերպով լեցուելիք հարցարանները կ'ըսեն, քաղաքականութեամբ զբաղիլ եւ հանգանակութեան մասնակցիլ գործարանէն ներս արգիլուած է»։ Ստորագրութեամբ յանձնառու ես...։ Երկրորդ՝ նոյն պայմանագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ փորձի կիսամսեակ մը կայ։ Պէտք է նկատի ունենալ որ, նոյն ժամանակամիջոցին կը հետապնդուիս ինչ գաղափարի ծառայելդ հասկնալու համար ...։

1940 — 44 ուեւիցէ աշխատանքի վկայական չի կրցող ներկայացնողներն ալ, բացարձակապէս կը մերժուին։

Հետեւաբար՝ կը խնդրուի նման պարագաներու մէջ, հայրենակիցներուն շահերն ալ լրջութեամբ նկատի առնել։ Արդէն շատ աշխատաւորներ ժամանակէ մը ի վեր տագնապի մատնուած են։ Մնացեալին մասին ալ խորհիլ ամէնուս պարտքն է։

Գրիգոր Հատըմեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՄԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Մեր փոքրաթիւ գաղութն ալ ունեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղ մը, որ արդէն գործի ձեռնարկած է։

Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը, Տիկին Ս. Յակոբեան, Մարսէյլէն վերջ Լա Սիոթա հանդիպելով, ժողովներ սարքեց երկու տարբեր սրահներու մէջ, պարզեց Կապոյտ Խաչին դերը եւ գործունէութիւնը։ Այս առթիւ բացատրեց հայ կնոջ դերը հին դարերէն մինչեւ մեր օրերը ։

Բանախօսութենէն վերջ, տասնըմէկ ունկնդիրներ սիրայօժար անդամագրուեցան եւ անմիջապէս կազմուեցաւ մասնաճիւղը, առժամեայ վարչութեամբ։ Յաջողութիւն կը մաղթենք նոր մասնաճիւղին, որ շատ կարեւոր պակաս մը լրացնելու կոչուած է։ Մարսէյլէն եկած էին նաեւ Պ. Պ. Յ. Պապիկեան, Ա. Գէորգեան եւ Թիւթիւնճեան որոնք քաջալերական խօսքեր ուղղեցին։

Ս. Բրուտեան

ԳԻՏՈՒՆ Յ. ՍՎԱՃԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի Փասթէօրեան հաստատութենէն հայ գիտուն Պ. Յովսէփ Սվաճեան ապրիլ 11ին Գիտութեանց Ակադեմիին ներկայացուց հաղորդագրութիւն մը, ուրտեղ ան կը նկարագրէ իր մէկ գիւտը լուսանկարչական զգայուն ապակիի մը մասին։ Այս նոր ապակիները զարմանալի յատկութիւնը ունին, անգամ մը լոյսի ազդեցութեան տակ պարզուելէ վերջ վերստին իրենց նախկին զգայուն վիճակին դառնալու ինքնաբերաբար եւ կամ պարզ ջուրի ազդեցութեան տակ, որով կարելի է զանոնք գործածել տեւականօրէն ։

Մայիս 27ին, բանախօսութեամբ մը ան իր գիւտը ներկայացուց Ֆրանսայի լուսանկարչական ընկերութեան, ուր ներկաներուն աչքին առջեւ հեղինակին կատարած փորձերը մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ բերին։ Անոնք հիացումով դիտեցին Պ. Սվաճեանի ութը տարբեր լուսանկարները, զորս ան յառաջ բերած էր միակ ապակիի մը միջոցաւ ։

Ներկայ տարւոյ ընթացքին լոյս տեսաւ նաեւ Պ. Սվաճեանի «ԼաՇիմի տէՎիթամին է տէ զ'Օրմօն» գրքին երրորդ տպագրութեան առաջին հատորը, հինգ հարիւրի մօտ մեծադիր էջերով պատկառելի աշխատութիւն մը։ Այս երկին երեք յաջորդական տպագրութիւնները ինքնին դրուական մըն են արդէն անոր ունեցած կարեւորութեան եւ գիտական աշխարհին կողմէ գտած ընդունելութեան ։

Դարձեալ ներկայ տարւոյ ընթացքին լոյս տեսաւ Փրոֆ. Կրինեարի տնօրինութեան տակ հրատարակուելու վրայ եղող «Թրէթէ տը Շիմի օրկանիք» բազմահատոր գործին 16րդ հատորը, որու մէջ բազմաթիւ հռչակաւոր բրոֆէսէօրներու կարգին Պ. Սվաճեանի վստահուած էր «օրմօն»ներու կարեւոր գլուխին խմբագրութեան գործը ։

ՋՈՒՐ ԵՒ ՀՐԱՆԻՒԹ.— Ֆրանսացի մասնագէտ մը Րէյմօն Տըվօ հնարած է գործիք մը զոր կը կոչէ «հիտրօլիգէօր» որուն շնորհիւ մաս մը ջուր կը թորուի ինքնաշարժերու հրանիւթին միջեւ այսպէս հրանիւթի սպառման մէջ 100ին 40 խնայողութիւն մը կը կատարուի։ Հնարիչը լրագրողներուն առջեւ ցոյց տուած է իր գիւտի արդիւնքը։

50.000 *ԿԱՏՈՒ* կ'ուզէ ղրկել Ամերիկա դէպի Ֆրանսա, այն պատճառաբանութեամբ որ իր ղրկած արմտիքին մէկ երրորդը կը փճացնեն մուկերը։ Այս ծրագիրը կ'ուսումնասիրուի Մարշըլի ծրագրին սահմաններուն մէջ։ Թերթեր կ'ըսեն թէ այս թիւը չափազանցուած է եւ կարելի է աւելի քիչով եւ տեղական կատուներով գլուխ հանել գործը։

ԻՏԱԼԻԱ քսան օժանդակ մարտանաւեր եւս պիտի յանձնէ Խ. Միութեան, համաձայն հաշտութեան դաշնագրին ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ .

ՃԱՇԱԿ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԻՄ ՄԱՀԸ

Գիշերը վրայ հասաւ եւ անոր հետ՝ մելանի պէս սեւ կառք մը։ Փայլուն լոյսերով եւ փայլուն փողահարով սեւ ծանր կառք մը ։

Մեռելաթաղն էր։ Ան, որ ամէն տարի ծանուցում — օրացոյց տպելով կը ցրուէր։ Անցեալ տարի էջմիածնայ տաճարին պատկերն էր անոր վրայ, իսկ նախանցեալ տարի՝ Արարատինը ։

« Արարատի ծեր գմբէթից գար է եկել վայրկեանի պէս ու անցել »...

Երբ մարմինս կառքին մէջ դրին, կինս ու զաւակներս լացին աղիողորմ, իսկ ես, դրան մէջ, իրենց կողքին, շփոթած ու անօգնական կեցայ պահ մը, յետոյ, տեսնելով որ կառքը փողոցին անկիւնը կը դառնայ, «մնաք բարով» ըսի սիրելիներուս ու սլացայ անոր ետեւէն։

Թէ ի՞նչ տեղի ունեցաւ մինչեւ գիս «պատրաստել» ու հագուեցնելը, հետաքրքրական չէ։ Այսչափը ըսեմ, որ երբ կիրակնօրեայ ամէնէն ընտիր սեւ հագուստս մէջ տեղաւորեցին մարմինս եւ քիթս ու բերանս, գիս ածիլելէ վերջ, բրինձափոշիով ծեփեցին, գէշ երեւոյթ մը չունէի։ Հրեշտակապետին հետ կռիւ կամ անհամաձայնութիւն չունենալուս՝ դիմագծերս խաղաղ էին եւ հանդարտ։ Հանդարտօրէն քնացողի երեւոյթ ունէին։

Գլխուս վերեւ վառուող մոմին տակ նստայ եւ սպասեցի այցելուներուս ։

Կէսօրէ վերջ ժամը երեքին հասաւ առաջին ծաղկեպսակը։ Կլոր, խոշոր բոլորակաձեւ ծաղկեպսակ մը՝ մօտաւոր ազգականներէս մէկէն ղրկուած։ «Առնուազն տասը տոլար մը տուած ըլլալու են», խորհեցայ ես ինծի, «մեղք դրամին, որովհետեւ ծաղկեվաճառը խաբեր է զանոնք՝ իր սառցարանին ամէնէն հին ու թօշնելու հակամէտ մեխակները գործածելով »։

Ցամենայն դէպս այդ ծաղիկները քիչ մը գոյն ու զուարթութիւն բերին կիսախաւար սենեակին մէջ եւ շուտով իրենց սուր ու ախորժելի բուրումով լեցուցին զայն։ Զուարթացուց քիչ մը։

Մուտքին ձախ կողմը այցելուներու տոմարը առաջին ստորագրողն եղաւ բարեկամ մը։ Առանձին էր։ Ցամբօրէն բաճկոնին գրպանէն հանեց ինքնահոսը եւ քիչ մը դողացող ձեռքերով գրեց իր անունը ։

Ուսին վրայէն ես կը նայէի անոր գրելու ձեւին եւ ստորագրութեան։ Մանր գլխագրեր ու անոնց կապուած՝ հաւասար մեծութեամբ կանոնաւոր տառեր ։

« Փառասիրութենէ զուրկ մեթոտիկ մարդու ձեռագիր», վերլուծեցի ես ու իր հետ մօտայ ներս։ Քովս կեցաւ ան, քանի մը րոպէ յուզումով դիտեց սպիտակ ու անշարժ դէմքս, եւ իր աչքերը պղտորեցան։ Այն ատեն ալ չկեցաւ, ոտքի մատներուն վրայ կոխելով, անաղմուկ, իբր թէ գիս արթնցնելէ վախցած ըլլար, ելաւ դուրս ու քալեց դէպի փողոցը լեցնող արեւը, լայնօրէն շնչեց օդը եւ ուրախ եղաւ, որ ինք կ'ապրէր։

Երեք ժամ վերջ այնքան ծաղիկներ հասան, որ ստիպուած՝ անոնց մէկ մասը իրարու վրայ դրին։ Իսկ մթնելէ վերջ, յաջորդ օրը եւ յաջորդ օրուան յաջորդ օրը այնքան այցելուներ եկան, որ արձանագրութեան տետրակին հինգ էջերը լեցուեցան ։

Եկան ոչ միայն բարեկամներ, ազգականներ ու ընկերներ, այլ եւ մարդիկ, որոնք տարիներով միայն ստորագրութեամբս էին ծանօթ, եւ օրաթերթի սեւ շրջանակով մահազդին մէջ անունս կարդալով՝ փութացեր էին զիս ճանչնալու վերջին առիթէն օգտուիլ ։

Ուշ գիշերին, երբ արդէն պահակը կը պատրաստուէր փակել դուռը, բարեկամս՝ Նշանը եկաւ։ Տոմարին վրայ աչք մը նետեց, վարանեցաւ։ Երերուկաց ետ առաջ։ Մատիտը առաւ իր տաք ու քիչ մըն ալ դողացող մատներուն մէջ, նայեցաւ գրքի էջերուն, իր երակները ուռած ձեռքին եւ միտքը փոխեց։ Թաշկինակը հանելով՝ քիթն ու բերանը սրբեց. ետ առաջ ճօճելով ինքզինքը բարեկարգեց, կարգի դրաւ ու քովս եկաւ։

« Աշխարհի մէջ մէկ լաւ մարդ կար, ահա ան ալ հոս պառկած է» — վճռեց եւ ալ ոչ ըսելու, ոչ ալ մտածելու նիւթ գտաւ։

Երբ կը մեկնէր, մեռելաթաղը հասաւ ետեւէն.

— Կապելան գոցեցի՞ն, Նշան ։

— Չէ, դեռ գոցած չեն. հոն կ'երթամ։ Հետս կուգա՞ս ։

— Չէ, շնորհակալ եմ։ Գիշեր բարի ։

— Բարի գիշեր ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(3)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆ միութեան մասին խօսելով Ֆոսթ. Տուլլէս ըսաւ թէ այդ միութիւնը չի կրնար իրականանալ Ռուսերու օժանդակութեամբը, քանի որ ան կ'ուզէ ամբողջ Գերմանիան ռուսական նահանգի մը վերածել: Պերլինի քաղաքապետական ժողովն ալ միաձայնութեամբ փափաք յայտնեց որ ամբողջ Պերլինը կցուի արեւմտեան դաշնակցային հանրապետութեան, իբր տասներկուերորդ երկրամաս, եւ միւսներուն պէս տայ դաշնակցային խորհրդարանին երեսփոխաններ իր բնակչութեան համեմատութեամբ: Փարիզի համաձայնութեան եղանակը թոյլատու է այս բանին:

★ Ամերիկեան զինուորական ատեանը 10 տարի բանտարկութեան դատապարտեց սովիէտական գաղտնի ոստիկան էջները որ երեք շաբաթ առաջ փորձած էր ամերիկեան շրջանէն բռնի առեւանգել գերման լրագրող մը՝ Տուիզպէրկ:

ԹՐՔԱԿԱՆ օդատորմիղ մը, եղած հրաւէրի մը վրայ, կ'այցելէ Կիպրոս:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ նաւատորմի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ Թուրք նաւատորմին հրամանատարը Ուաշինկթըն գացած է ուսումնասիրելու համար Սեւ Ծովի թրքական ափերուն վրայ խարիսխներու կառուցումը որ պիտի տրամադրուի Ամերիկայի:

ՋՐՀԵՂԵՂ ԹՈՔԱՏԻ ՄԷՋ.— Քսան հոգի խեղդուած, հարիւրաւոր շէնքեր կործանած են Թոքատի մէջ, տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով, ինչպէս կը հաղորդէ Թուրքիոյ ներքին նախարարութիւնը: Անդամայէն Թոքատ գացած թղթակիցներ հարիւրներով կը հաշուեն զոհերը: Օդաչու մը, որ երկուշաբթի օր թռիչք մը կատարած էր քաղաքին վերեւ, կ'ըսէ թէ 4—500 շէնքեր ողողուած էին, մէջն ըլլալով քաղաքին առեւտրական կեդրոնը: Թոքատ ունի 25.000 բնակիչ եւ աղետալի երկրաշարժի մը ենթարկուեցաւ 1938-ին, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները:

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ Միջազգային Կազմակերպութեան (IRO) ամերիկացի նախագահը, Պ. Թըք, հրաժարեցաւ ներքին վէճերու հետեւանքով:

ՄԱՍՈՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ (ազատ որմնադիր) որ ջնջուած էր 1933ին, Հիթլէրի կողմէ, վերահաստատուեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Ամէն կողմէ հասած 600 պատգամաւորներ ժողով գումարելով Ֆրանքֆուրթի մէջ, կեդր. Օթեակ մը հաստատեցին: «Վարպետ» ընտրուեցաւ Տոքթ. Թէոտոր Ֆոկէլ, 48 տարեկան գործարանատէր մը, որ ընկերակցութեան անդամ է, 1925էն իվեր: Վերածնեալ կազմակերպութիւնը ունի 146 մասնաճիւղեր, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ առջի օր կրկին ցոյց մը կատարեցին Շան զ'Էլիզէի մէկ սինէմային մէջ ցոյց տրուող «երկաթէ վարագոյր» ժապաւէնին դէմ: Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ձերբակալեց 40 ցուցարարները որոնց մէջ կային 15 համայնավար երեսփոխաններ գլխաւորութեամբ Ֆէրնան Կրընիէի: Բոլոր ցուցարարները արձակուեցան պահականոցին մէջ իրենց ինքնութիւնը ճշդուելէ վերջը:

ԱԿԱՆՋԻ ՕՂ.— 17րդ թաղամասի մէջ, փողոցը Ռոժէ Լորէն վէճի բռնուեցաւ իր բարեկամուհիին հետ որմէ կը նախանձէր եւ թեթեւաբարոյկը կոչէր զայն: Վէճը այնքան սաստկացաւ որ մարդը յարձակեցաւ կնոջ վրայ եւ խածնելով մեծ կտոր մը փրցուց անոր ականջէն: Ռոժէ դատի յանձնուեցաւ: Բայց կնոջ համար այս դէպքը «ականջի օղ» պիտի ըլլա՞յ արդեօք:

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ «Իշխանուհի Աստրիտ» գեղեցիկ շոգենաւը Տէօնքէրքի բացը ական մը զարնուելով ընկղմեցաւ: Կարելի եղաւ 215 ճամբորդները եւ 70 նաւաստի ազատել: Մեռած են հինգ մեքենավարներ եւ վիրաւորուած քանի մը աշխատաւորներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յուլիս 3ի կիրակի օրը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան բացման ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ, ժամը 9էն 22, իր դաշտին վրայ, Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, Montrouge:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Հայ Արիները, Արենուշները ամբողջական կազմով, Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը եւ իր երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Ժամը ճիշդ 10ին Հայկական դրօշի արարողութիւն, ընդհանուր տողանցք եւ մարմնամարզ, մասնակցութեամբ 200ի մօտ երկսեռ մարզիկներու համազգեստներով: Թռչնախաղի, պասքէթպօլի, թէնիսի, լողալու, ցատկելու, վազքի, սկաւառակի եւ այլ խաղեր եւ մրցումներ:

Կէսօրէ վերջ գնդախաղի մրցումներ: Մեր Ա. խումբը Ալֆորվիլի Ա. խումբին դէմ, պահեստի եւ կրտսերներու խումբերը Ֆրանսական խումբերու դէմ:

Սկաուտական կեանքէ պատկերներ եւ խաղեր Արիներու եւ Արենուշներու կողմէ իրենց ղեկավարներու առաջնորդութեամբ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր ծառերու հովանիին տակ նուագախումբի մասնակցութեամբ:

Հանդէսի վերջաւորութեան մրցանակներու բաշխում եւ սկաուտական խարոյկ:

Հանդիսավայրը ամէն յարմարութիւններ ունի կատարեալ դաշտագնացութեան: Անձրեւի պարագային ընդարձակ սրահը եւ սկո. վրաններ:

Առատ ուտելիք եւ ըմպելիներ մատչելի գինով:

Վստահ ենք որ նոյն օրը հանդերձ ընտանեօք ներկայ պիտի գտնուիք այս մարզահանդէսին քաջալերելու համար մեր մարզասէր երկսեռ երիտասարդութիւնը:

Մարմնակրթութիւնով մեր երիտասարդները պիտի օժտուին ուժի եւ ինքնավստահութեան հաւատքով, պիտի ազնուանան ու բարձրանան, դառնալու համար հիմնական ազդակը մեր ազգի յարատեւութեան:

Ահա այս ծրագրով ու առաջադրութիւնով կը սպասենք ձեր քաջալերութեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Յ. Գ.— Ցայտագրի ճոխութեան պատճառով հանդէսը կը սկսի ճիշդ որոշեալ ժամուն:

ՔԱՌԱՍՆԻՑ ՊԱՏԱՐԱԳ.— Փոն տը Շէրիւի մէջ այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Ֆրանսական եկեղեցիին մէջ: Պատարագ կը մատուցանէ հայր Լեւոնեան (Վիէնէն): Կը հրաւիրուի գաղութը ներկայ գտնուելու այն արարողութեան:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին Cinema Alhambraի մէջ, metro Mairie d'Issy:

Արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ, պիտի ներկայացուի ՍԱՐԻՄ ԹԱԳԱՒՈՐը ինչպէս նաեւ երկու պալէներ ԹՈՅՐ ու ԲՈՅՐ, Յ. Թումանեանի ծաղիկներու զարթօնքը, երաժշտութիւն Ա. Մեսումեաց, պարուսոյց տիկին Զ. Գալայճեան: Մուտքը 100 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը կը յայտարարէ, թէ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10ին, Ս. Յովհ. Ս Կր. եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի, ի յիշատակ եւ ի յարգանս ազգային մեծ բարերար եւ Միութեան հիմնադիր ողբացեալ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐի, իր մահուան 19րդ տարելիցին առթիւ:

ՆԱՄԱԿ ունի Տիկին Կիւլիզար Սարգիսեան: Ստանալ խմբագրատունէն:

ՊՈԼՍՈՅ ՆԱԽԿԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի մէջ Սանուց միութեան ընդհատուած գործունէութիւնը վերսկսելու համար, թէյասեղան մը սարքուած է, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 12 rue Cadet Պ. Աճէմեանի ճաշարանը, ուր պիտի ճշդուին միութեան ուղղեգիծը եւ լրուին նոր առաջադրութիւններ:

Կը հրաւիրուին նախկին Կեդրոնականցիները: Այս հաւաքոյթին առիթ պիտի ունենան նաեւ շնորհաւորելու իրենց նախկին ուսուցիչ Պ. Առաքել Զաքըեանը, իրեն եղած գնահատանքին համար:

Հասցէներ ղրկել Վազգէն Անդրէասեանի 5 rue des Sables Viroflay (S. et O.), tél. Chaville 841 կամ Հրանտ Բալըեանի:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբը կը տօնէ Մայիս 28ը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օթէլ Ֆրանսի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է:

ՇՈՒՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբի մէջ:

Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Խորէնի յիշատակին նուիրուած:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը 78 rue Rabelais, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փոքր ա'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Քէպապճեանի աշխատանոցը, 11 rue Elie, Gentilly: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger): Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին - Պայլը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր: Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 1էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf:

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris): Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ չորս հոգիէ, այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակէ մը, օդափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մէկ կամ երկու սենեակ օգոստոս մէկէն մինչեւ 31, Նիսի կամ Մարսիլիոյ շրջակաները: Պայմանները հաղորդել «Յառաջ»ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Daumesnil — (13)

La Gérant : A. [redacted]

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 24 JUIN 1949 Ուրբաթ 24 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5880-Նոր շրջան թիւ 1291 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Դարերով օսմանեան կայսրութեան լուծին տակ տառապելէ վերջ, Արաբները ազատագրուեցան առաջին համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին: 1918ի Զինադադարին հետ մէկտեղ ծագեցաւ Արաբներու ազատութեան արշալոյսը:

Այդ ազատութիւնը ձեռք բերելու համար անոնք կամաւորական գունտեր կազմած էին Հիճազի մէջ՝ Շէրիֆ Հիւսէյինի եւ անոր զաւակներուն՝ Էմիր Ֆէյսալի եւ Ապտուլլահի ղեկավարութեամբ ու Թուրքերուն դէմ կռուած՝ անգլիական բանակին շարքերուն մէջ։

Իսկ արաբ հայրենասէրներ Դամասկոսի Մէրճէի հրապարակին վրայ կախաղան բարձրացած էին՝ Չորրորդ բանակի հրամանատար ամենազօր Ճէմալ փաշայի վճիռով։

Պարտուած Թուրքիոյ ամբողջ ժառանգութիւնը բաժին ինկաւ Արաբներուն, որոնցմէ ոմանք անմիջապէս, ուրիշներ աստիճանական կերպով իրենց ազատութիւնն ու անկախութիւնը գտան։

Այսօր Օսմանեան կայսրութեան աւերակներուն վրայ կը ծաղկին բազմաթիւ արաբական պետութիւններ — Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Անդրյորդանան, Եէմէն եւ Սէուտի Արաբիա, առանց հաշուելու Պաղեստինի արաբական մասը։

Շատ հին է ու փառահեղ՝ Արաբներու պատմութիւնը։ Եօթներորդ դարուն իսլամութեան ծագումով, արաբական տիրապետութիւնը արագօրէն ծաւալեցաւ դէպի բիւզանդական եւ պարսկական կայսրութեանց հողամասերը։ Թարմ ուժ մըն էր, զինուած նոր կրօնքի մը ներշնչած մոլեռանդ հաւատքով, որ կ'արշաւէր անարգել, իրենց փառքի գագաթնակէտին հասնելէ վերջ անկումի շրջանին մէջ մտած այդ երկու աշխարհակալ պետութեանց երկիրներուն մէջ։

Սուրիոյ կառավարիչ Մուավիյէ (Նոյնին խալիֆա) 635ին գրաւեց Դամասկոսը։ Նոյն տարուան Օգոստոս 30ին Եարմուքի ափերուն վրայ բիւզանդական բանակը չարաչար պարտութիւն կրելով լքեց Սուրիան։ Յաջորդ երկու տարիներու ընթացքին գրաւուեցան Միջագետք ու Պարսկաստանը, իսկ 638ին՝ Երուսաղէմն ու Եգիպտոսը։ Արեւելեան կողմէն հասան մինչեւ Ինդոս (Հնդկաստան)։

Շարունակելով իրենց արշաւանքը Եգիպտոսէն անդին, Արաբներ 641ին մտան Հիւսիսային Ափրիկէ, իսլամացուցին Պէրպէրներն ու միւս բնիկները եւ ութերորդ դարու սկիզբը արդէն տէր դառնալէ վերջ ամբողջ Հիւսիսային Ափրիկէին, իրենց զէնքերը դարձուցին Սպանիոյ դէմ, զոր գրաւելէ վերջ մտան Ֆրանսա։ Շառլ Մարթէլ կասեցուց անոնց արշաւանքը Փուաթիէի (732) եւ Նարպոնի (737) մէջ։ Արաբական կայսրութիւնը հարիւր տարիէն պակաս ժամանակաշրջանի մը մէջ իր իշխանութիւնը տարածած էր Հնդկաստանէն մինչեւ Ատլանտեան։

Արաբական տիրապետութիւնը կանգուն մնաց Սպանիոյ մէջ մինչեւ ԺԵ. դարը, իսկ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ՝ մինչեւ մեր օրերը։ Սակայն Սուրիոյ, Հայաստանի, Եգիպտոսի եւ Պարսկաստանի մէջ արաբական ազդեցութիւնը հետզհետէ պակսեցաւ՝ երկու հակաթոռ խալիֆաներու մրցակցութեան հետեւանքով եւ բոլորովին տեղի տուաւ Սելճուքեան Թուրքերու արշաւանքին առջեւ։

Օսմանեան կայսրութիւնը իր դարաւոր տիրապետութեան շրջանին, երբեք չէր յաջողած թրքացնել արաբական երկիրները, հակառակ կրօնքի նոյնութեան։ Հալէպէն դէպի հարաւ, մինչեւ Հիճազ, Ասիր ու Եէմէն օսմանեան կայսրութեան հպատակները բոլորն ալ արաբախօս էին եւ բառ մը Թուրքերէն չէին սորված։ Ընդհակառակն Թուրքերը իրենց լեզուի բառերուն կէսէն աւելին փոխ առած էին Արաբներէն։

Օսմանեան լուծէն ազատուելու համար մեզի պէս յեղափոխական շարժումներ չունեցան Արաբները։ Իբրեւ իսլամ, Հայերուս նման հալածանքի ենթակայ չէին։

Արդէն Հիճազ, Եէմէն ու Ասիր կիսանկախ վիճակ մը ունեցած էին միշտ։

Արաբ մտաւորականներ 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութենէն առաջ Փարիզի մէջ կը գործակցէին Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Ժէօն Թիւրքերուն հետ, տապալելու համար Սուլթան Համիտի բռնակալ վարչաձեւը։

Սահմանադրութենէն վերջ, Թուրքերու հետապնդած Թուրանական քաղաքականութեան հետեւանքով, ոչ Թուրք իսլամներն ալ սկսան հալածուիլ։ Արաբ հայրենասէրներ Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ գումարուելով 1913ին, որոշեցին թօթափել Թրքական լուծը եւ կազմել արաբական անկախ պետութիւն մը։

Այս ծրագրին իրականացումը չուշացաւ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Եւրոպայի դրամական խնդիրը

Պրիւքսէլի մէջ երէկ բացուեցաւ եւրոպական նախարարներու ժողովը որ պիտի զբաղի Եւրոպայի տնտեսական եւ դրամական խնդիրներով։ Յայտնի է թէ նախապէս եղած գումարումներու մէջ անգլիական եւ պելժիական տեսակէտները իրարու հակառակ էին։ Մասնագէտներու յանձնաժողովը որ կը բաղկանայ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պելճիոյ ներկայացուցիչներէն, իր տեղեկագիրը պատրաստած է։ Կ'երեւի միջոցը գտած են, պելժիական դրամի մասին Անգլիոյ բացը գոցելու համար։ Բայց այս բաւական չէ Եւրոպայի տնտեսական գործակցութիւնը ապահովելու համար։

Ամերիկա կը ճնշէ Անգլիոյ վրայ որպէսզի իր դրամը արժեզրկէ, բայց ան կ'ընդդիմանայ առայժմ։ Եւ սակայն անխուսափելի կը նկատուի այդ արժեզրկումը եթէ Անգլիա չկարենայ դէպի տոլարի շրջանը իր արտածումները բարելաւել, մինչեւ Սեպտեմբեր։

Մարշըլի ծրագրին դեսպան Հարրիմըն Փարիզ գալէ առաջ Լոնտոնի մէջ տեսակցեցաւ ելմտական նախարար սըր Ստաֆֆորտ Քրիփսի հետ։ Կ'ըսուի թէ ոեւէ համաձայնութիւն չէ գոյացած իրենց միջեւ։ Ամերիկա դժգոհ է Անգլիոյ տնտեսական երկկողմանի քաղաքականութենէն.-այսինքն զանազան երկիրներու հետ ուղղակի առեւտրական համաձայնութիւններէն, ինչպէս որ կնքած էր Արժանթինի հետ։ Ամերիկա կ'ուզէ բազմաթիւ տէրութեանց միջեւ համաձայնութիւն մը, եթէ կ'ուզուի որ աշխարհ իր տնտեսական բնականոն կեանքը վերստանայ մինչեւ 1952 թուականը, երբ պիտի դադրի Մարշըլի օգնութիւնը։ Այս բանին համար պէտք է եւրոպական դրամներու փոխանակութիւնը ապահովել ոչ միայն իրենք իրենց միջեւ, այլեւ տոլարի հետ, եւ դրամական սակերը ճշդել։

Եթէ Անգլիա յամառի իր դրամական սակը պահելու մասին, յոյս չկայ որ Պրիւքսէլի ժողովը արդիւնք մը տայ։

Ֆրանսա այս ժողովին հաղորդեց 1949—50 մէկ տարուան իր տնտեսական ծրագիրը, որուն համաձայն 1525 միլիոն տոլարի ապրանք պիտի արտածէ, իսկ 2200 միլիոնի պիտի ներածէ։ Մարշըլի օգնութենէն կը պահանջէ 880 միլիոն, իսկ ներքնաեւրոպական վարկերէն 300 միլիոն տոլար։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄԸ

Միացեալ Ազգերու հաշտարար յանձնաժողովը որ կը գումարուի Լօզանի մէջ, արաբական ծրագիր մը կը քննէ Երուսաղէմի եւ Ս. տեղեաց միջազգայնացման մասին։ Ըստ այդ ծրագրին միացեալ ազգերու կողմէ կառավարիչ մը պիտի նշանակուի քաղաքին համար որ իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ 2—3000 զինուոր։ Օրէնսդրական խորհուրդ մը, թաղապետական վարչութիւն մը եւ տեղական ոստիկանութիւն մը պիտի կազմուի այն ձեւով որ քրիստոնեաները, Հրեաները եւ Իսլամները ներկայացուցիչներ ունենան հոն։ Կառավարիչը պիտի կարգէ նախադատ ատեանի դատաւորները, իսկ վերաքննիչ դատաւորները պիտի նշանակուին Լա Հէյի բարձրագոյն Ատեանէն։ Երուսաղէմը ծովեզերքին միացնող ազատ շրջան մը պիտի ստեղծուի։ Այս ծրագիրը ընդունած են Եգիպտոս, Սուրիա եւ Լիբանան։ Յորդանան ձեռնպահ է մնացած։ Տեսնենք ինչ պիտի ըսէ Իսրայէլ։

ԺԱՆՏԱՏԵՆԴԸ սատկացած ըլլալով հիւս. Ֆրանսայի մէջ, շատ մը օդափոխութեան կայաններ ջնջուեցան։

Կարգը եկաւ խմճապաշտպանութեան

«ՎՏԱՆԳԸ ՉԷ ԱՆՑԱԾ» Կ'ԸՍԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Արտաքին նախարար Տին Էչիսըն Ամերիկեան ծերակոյտին արտաքին յանձնաժողովին առջեւ համառօտութիւնն ըրաւ Փարիզի ժողովին, եւ յայտարարեց.

— Նկատելով որ Չորսերը Գերմանիոյ տնտեսական եւ քաղաքական միութեան մասին գոհացուցիչ եւ որոշ արդիւնքի մը չհասան, կը նշանակէ թէ տեսակէտի մեծ տարբերութիւններ կան էական խնդիրներու մասին, Արեւմուտքի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ։ Ասիկա կը պարտաւորէ մեզ խորհրդարանի այս նստաշրջանին իսկ վաւերացնել Ատլանտեան դաշինքն ու Եւրոպայի զինուորական օգնութեան ծրագիրը։ Առանց այս երկու պայմանին, Միացեալ Նահանգները չեն կրնար շարունակել Եւրոպայի մէջ իրենց պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը եւ այն բարձր բարոյականը որ կը բխի անկէ։ Այս բարոյականը, իմ կարծիքովս, վճռական դեր խաղաց Պերլինի պաշարման վերացման եւ Չորսերու տուած արդիւնքին մէջ։

Արտաքին յանձնաժողովին նախագահ Քոնէլլի ալ, տեղեկոյթներուն պատասխանեց թէ վստահաբար այս նստաշրջանը չաւարտած պիտի վաւերացնենք թէ Ատլանտեան դաշինքը եւ թէ զինուորական օգնութեան ծրագիրը։

Չորսերու ժողովին մէջ Էչիսընի հանրապետական խորհրդական Ֆոսթըր Տըլլէս հետեւեալը յայտարարեց մամուլին.

— Փարիզի ժողովին մէջ նկատի առնելով Պ. Վիշինսքիի փափաքը որպէսզի ձախողութեամբ մը չվերջանայ հաւաքոյթը, մեզ տարաւ ընելու կարգ մը զիջումներ Աւստրիոյ մասին։ Սովիէթներուն ընթացքի այս փոփոխութիւնը վերագրելի է արեւմտեաններուն յաջողութեանց, որոնք են Պերլինի օդային կամուրջը, Ատլանտեան դաշինքը, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ վերածնող վստահութիւնը եւ միւս կողմէ արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն մէջ ծագող ըմբոստութիւնները որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն Մոսկուայի։ Ձեռնհաս շրջանակներու մէջ հաւանական կը գտնեն ներքին պայքար մը «Պուխարինեան» տիպով համայնավարներու եւ «Սթալինեան» տիպով համայնավարներու միջեւ։ Չորսերու ժողովին արդիւնքէն շատ լաւատես պէտք չէ ըլլալ։ Վտանգը անցած չէ։ Այս պահուս ներկայ կ'ըլլանք, ինչպէս որ կ'ըսեն Ռուսերը, զիկ-զակ քաղաքականութեան մը։

★ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ Պեւին հա[illegible] «Յոյս ունիմ որ Խորհրդային Միութեան հետ համաձայնութեան մը գանք եւրոպական խնդիրներու վրայ»։ Անգլիա սպիտակ տետրակ մը պիտի հրատարակէ Փարիզի ժողովին մասին։

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Պելկրատի մամուլը եւ պաշտօնական շրջանակները բուռն բողոք կը բարձրացնեն «բռնապետական» որակելով Փարիզի ժողովին որոշումները, եւ թէ Ռուսերը դաւաճանած են իրենց դատին՝ ստանալու համար 150 միլիոն տոլար Աւստրիայէն։ Իսկ Կոմինֆորմը կ'ուզէ մեզ սարկացնել եւ մեր անկախութիւնը փճացնել։

Պաշտօնական զեկոյց մը որ հաղորդուած է նաեւ Պելկրատի չորս դեսպաններուն, կը յայտարարէ թէ Յուկոսլաւիա երբեք չպիտի հրաժարի իր հողային պահանջքէն Գարէնթիայի վրայ որ սլովէն է եւ ոչ ալ հատուցումներու եւ այլ պահանջներէն։ Ուրեմն վերաքննութիւն կը պահանջեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ երկաթուղիին բանուորները կը շարունակեն գործադուլը, պնդելով իրենց պահանջներուն վրայ։ Միայն հաւանեցան առժամեայ եւ մասնակի աշխատանք մը կատարել Պերլինի պարենաւորման համար։ Երեքներու կողմէ անգլիացի հրամանատարը ճնշում կը բանեցնէ անոնց վրայ որ սկսին աշխատանքը, հակառակ պարագային գործադուլի վճարումները պիտի դադրեցնել տայ։

ՊԵԼՃԻՔԱ այս կիրակի պիտի կատարէ իր երեսփոխաններուն ընտրութիւնը, աւելի ճիշդը այդ արդիւնքով իր կարծիքը պիտի յայտնէ թէ պէ՞տք է վերադառնայ Լէոփոլտ թագաւորը իր գահին վրայ։ Հինգուկէս միլիոն անձ պիտի քուէարկեն որոնց կէսը կիներ, որոնք առաջին անգամ է որ քուէ պիտի տան Պելճիոյ պատմութեան մէջ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ կաթոլիկներու դէմ խստութիւնները կը շարունակուին։ Պետական պաշտօնեաներ կը ստիպեն մերժել Հ. Պէրանի իշխանութիւնը եւ միանալ «կաթոլիկ շարժում»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ԱՅՍՕՐ՝ ՍՔԱՆՉԵԼԻ, ԲԱՅՑ ՎԱ՞ՂԸ

Իր հայրենիքէն դուրս ապրող ամէն հայ անհատ, որ ունի սէր եւ պաշտամունք՝ հանդէպ իր լեզուին եւ անով կերտուած հայ մշակոյթին, խանդաղատանքով պիտի դիտէ որ այսօր, արտասահմանեան աշխարհին մէջ, հայ գրական ծաղկատամը յուռթի հրջան մը կը բոլորէ:

Անվիճելի իրողութիւն է որ վտարանդի մըշակներ, բախտէ բերմամբ ցրկուած, ներշնչման աղբիւր՝ հայրենի սարերէն կամ երկնքէն, այսօր, սփիւռքի անհարազատ հորիզոններուն տակն իսկ, անխոնջ ճիգով եւ եռանդով, գրական, հրապարակագրական եւ բանաստեղծական թռիչքներով, կը շարունակեն արգասաւորել հայ մշակոյթի բազմաճոխ շտեմարանը: Ան, որ ունի ճաշակ եւ հասկացողութիւն, հայ գրականութիւնը ամէն բանէ վեր դասելու անկեղծութիւն եւ անկողմնակալութիւն, լուսնի լոյսի պէս պայծառ պիտի տեսնէ այն ծառայութիւնը որ կ՚ընծայեն սփիւռքի մեր գրողներու հոյլերը որ նկարագեղ ներդաշնակութեամբ, հայերէնը, յղկուած գոհարի նման կը ցոլացնեն՝ լրագրական էջերու կամ հատորներու մէջ:

Այս բարեբախտ իրականութիւնը, սփոփարար գոհունակութիւն կը պարգեւէ, հայ գիրին ու բանին շունչով տոգորուած հասարակութեան:

Գեղեցիկ եւ մխիթարիչ այս օրին դիմաց, փոքր հեռամտածութեամբ մը, մենք մեր առջեւ կը տեսնենք սակայն, անխուսափելի վաղը, ներկայ ծաղկաստանին յաջորդելիք իր անապատեայ պարապութեամբ: Դաւաճան տարիներու թաւալումով, աւելի կամ նուազ հեռաւոր ապագայի մը մէջ հասնող այդ վաղը, իր հետ չպիտի՞ բերէ արդեօք, ներկայ գրական ծաղկումին տապանաքարը: Արմատախիլ բազմութեանց պանդխտութիւնը, այսօր իր քառորդ դարը կը թեւակոխէ: Արդ, նախ մեր ապրած ափերուն վրայ, կա՞յ միթէ յուսատու նշան մը որ վստահեցնէր մեզ, այսօրուան վարդենիին չթառամիլը: Օտար երկինքներու տակ, ծնած եւ հասակ նետած երիտասարդութիւնը վաղը եթէ կարողութիւն ունենայ գրելու, երկնելու, արդեօք պիտի կրնա՞յ, պիտի համարձակի՞ զայդ կատարել իր մայրենի լեզուով՝ հայերէնով: Հրճուանքով կը դիտենք որ շատ բան է փոխուած անոնց մտայնութեան մէջ՝ դէպի ազգասիրութիւն: Պատերազմէն առաջ, օրինակ, հազիւ հարիւրին տասը կը կազմէր երիտասարդութիւնը հայկական հաւաքոյթներու մէջ: Այսօր անոնք պատանիներու եւ երիտասարդներու մեծամասնութեամբ կը կատարուին: Եւ մենք հոն, կը տեսնենք բեմերու վրայ, միշտ նոր դէմքեր, արտասանելու կամ երգելու համար:

Բայց այս պատկերը, որքան ալ կազդուրիչ ու քաջալերական ըլլայ, բառին բուն նշանակութեամբ, գրական գետնի վրայ, չունի որեւէ օգտակարութիւն կամ օժանդակութիւն: Մշակոյթի անդաստանին ջահը վառ պահելու համար միշտ, գիրի պէտք ունինք մենք, պէտք է թափուի ամէն ջանք, ամէն զոհողութիւն, որպէսզի, այդ երիտասարդութենէն, որոնց մէջ կարող ուժեր կան, երեւան գան իրենց կարողութեամբ, հայերէն գրողներ: Դժբախտաբար, վերջին ծայր տկար է անոնց հայերէնագրութիւնը, եթէ քիչ մը մխիթարական է ընթերցանութիւնը: Անկարող են անոնք, աւելի ճիշդ անհամարձակ, փորձելու հայերէնով շարադրութիւն մը: Վաղը, եթէ անոնցմէ դուրս գան տաղանդներ որ արտադրեն նոյնիսկ հոյակապ գործեր, եթէ, իբրեւ մեր ցեղին պատուաբեր մանիկներ, գոհունակութիւն իսկ պատճառեն մեզի, սակայն բուն հայ մշակոյթը, հայ գրականութիւնը ոչինչ կը շահի անոնցմէ:

Ուրեմն, որպէս համեմատաբար արդիւնաւոր միջոց, կը խորհիմ թէ մեր դպրոցներուն մէջ ընթերցումի եւ քերականութեան հետ ուժ տալ մասնաւորապէս շարադրութեան, սկսելով շատ պարզ ձեւերէ:

Անցեալները հանդիպեցայ տեղական վարժարանի հայ աշակերտներու, որոնք շատ սիրուն բաներ գրած էին զանազան նիւթերու մասին, իրենց դպրոցին մէջ, աշակերտութեան իսկ ձեռքով խմբագրուած պատանեկան հանդէսի մը մէջ: Բայց երբ անոնց կ՚առաջարկէի իրենց գրածին հայերէնը գրել, չուարումի կը մատնուէին խեղճերը, չէին կրնար նախադասութիւնը շարունակել:

Պիտի խնդրէի ազգապահպանման «չարժուն դպրոց» «Յառաջ»էն որ, պարբերաբար էջ մը յատկացնէր պատանիներու բաժնին, այդ սիւնակներուն մէջ, տալով անոնց գրութիւնները այնպէս ինչպէս որ գրած են — պայմանաւ որ ծնողներ բարի ըլլան չմիջամտելու ! — եւ յետոյ, սորվեցնել անոնց ճշգրիտ գրուածքը, ուղղագրական, քերականական եւ շարադրական, որպէսզի բացայայտ իրենց սխալը տեսնեն, առաջնութեան մրցանակներով ալ բարոյապէս քաջալերելով զանոնք:

Վերջապէս, անբեկանելի կամքով փորձել անկարելին, նախ մղում տալ հայերէնախօսութեան, — ծնողներու պարտականութիւնը — որ առաջին զէնքն է այլասերման վտանգին դէմ, եւ անկէ անմիջապէս վերջ, ուժ տալ եւ ճամբայ բանալ հայերէն ընթերցանութեան եւ գրութեան, որպէսզի նորահաս սերունդը կարենայ ապագային կարդալ ու ըմբոշխնել իր նախնեաց գրչի մարդոց գործերը, այլապէս, անոնց վաստակը լքեալ դոյզ պիտի դառնայ այս օտար հորիզոններու տակ: Ընդհակառակն, անոնցմէ, պէտք է ծնին նոր նուիրեալներ որ շարունակեն արծարծել այդ վաստակը — ճիշդ ինչպէս որ կ՚ընեն այժմ, նոյն ափերուն վրայ իրենցմէ մեծերը — տալով անոր նոր բոցեր, նոր ճրագներ: Այդ ամէնը սակայն, Մեսրոպեան տառերով:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Մարմնակրթանքը երէկ եւ այսօր

Ի՜նչ կազդուրիչ երեւոյթ է դիտել սեւաչեայ պարմանուհիներու մարզանքը բաց դաշտի վրայ, կենսատու օդին մէջ:

Պահ մը, հանդիսատեսին հոգին կը պայծառանայ, սիրտը կ՚ուռի: Մանաւանդ երբ տարէց է, արիւնը նոր թափ կ՚առնէ, ի տես իրար գերազանցելու նախանձախնդրութեան:

Միւս կողմէ, ինչ դառն տպաւորութիւն կը կրէ նոյն բարեմիտ հայ մարդը երբ, նեղ, ապականեալ սրահներու մէջ, գլխիկոր ըմպելիներով լի սեղաններու շուրջ համախմբուած կը տեսնէ նոյնպէս պարմանուհիներ եւ պատանիներ, անձնատուր վատառողջ հաճոյքներու որոնք անզգալաբար կը մաշեցնեն իրենց մարմինը եւ կը խաթարեն նկարագիրը:

Տարրական իմաստութիւնը կը պահանջէ չափաւորութիւն մը, ներդաշնակութիւն մը հաստատել կեանքի վայելքներուն միջեւ, փոխանակ ամբողջովին անձնատուր ըլլալու այս կամ այն մարզանքին, հաճոյքին:

Մարմնակրթանքը իր գործնական միջոցներով մէկ մասը կը կազմէ առողջ եւ ազնուացնող վայելքներու: Մանաւանդ ազդու դարման մը երիտասարդական մոլութեանց դէմ:

Ամէն օր մեր ապրած երկիրներու մէջ կը տեսնենք թէ ի՜նչ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան բոլորն ալ, հսկայական վարկեր բանալով եւ անհաշիւ գումարներ ծախսելով, խոպան եւ քարքարուտ վայրեր ընդարձակ մարզադաշտերու վերածելով, յարատեւօրէն զարկ տալով մարզական շարժումին: Ժողովուրդը եւ մամուլն ալ կ՚ընծայեն ամէն աջակցութիւն:

Օրաթերթերու, շաբաթաթերթերու ու ամսաթերթերու սիւնակներէն կը յորդին խանդավառ նկարագրութիւններ եւ պէսպիսուն պատկերներ, որոնք խորապէս կ՚ազդեն երիտասարդութեան վրայ:

Մենք ալ 1918ին Պոլսոյ մէջ ունեցանք մարզական Միութիւն մը որ հետզհետէ աճեցաւ եւ ծաւալեցաւ, բազմաթիւ մասնաճիւղերով:

Միութեան հիմնադիրներուն նպատակն է, մէկ դրօշի տակ համախմբել, բոլոր մարզական խումբերը եւ մանաւանդ համախմբել նորահասները, առանց սեռի եւ դաւանանքի խտրութեան:

Հասարակութիւն ալ ջերմապէս գնահատեց այս ձեռնարկը, ընծայելով ամէն աջակցութիւն: Պարբերական մարզահանդէսներուն եւ ոլիմպիականներուն իրենց հովանաւորութիւնը կ՚ընծայէին պատրիարքներ եւ ուրիշ ականաւոր անձեր, քաջալերական խօսքերով:

Շարժումը արձագանգեց նաեւ նորազատ հայրենիքին մէջ, ուր երկու մարզիչներ, Վահան Չերազ եւ Եղնիկ Քաջունի գործօն աշխատանքներ կատարեցին:

Շարժման ղեկավարները ուրախ եւ հպարտ էին, տեսնելով շարքերու յարաճուն խտացումը եւ երիտասարդութեան խանդավառութիւնը: Ազգային հպարտութիւնը կը բարձրանար, երբ կը տեսնէր հայկական դրօշին ծածանումը օտարազգի դրօշներու կարգին:

1922ի արտագաղթէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ դարձաւ տարագիր:

Շատ չանցած, վերակազմութեան փորձեր կատարուեցան ամէն տեղ: Մեր գաղութին մէջ ալ, 1923ին կարելի եղաւ բաւական թիւով մարզիկներ համախմբել եւ հետզհետէ վերահաստատել շարքերը: Օտարներն ալ ուշադրութեամբ կը հետեւէին սարքուած մրցումներուն եւ սկաուտական խաղերուն:

Այստեղ ալ ժամանակ մը ի պատուի էր եռագոյնը որ կը ծածանէր մարզահանդէսներուն ու զանազան մրցումներու եւ խաղերու առթիւ: Եւ հպարտ էր հայ մարզիկը, իր առնական կեցուածքով:

Դժբախտաբար զանազան թիւրիմացութիններ եւ դաւեր պղտորեցին շարժումը, որ պառակտուած է մասնաւորապէս մեր գաղութին մէջ: Այս տխուր իրականութեան վրայ կազդուրիչ պատկեր մը կը ներկայացնէ Սուրիա-Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Յունաստանի կազմակերպութեան հետ:

Բաղդատելով երէկն ու այսօրը, երբեք յուսահատելու չենք բացասական երեւոյթներէն: Եղած մասնաճիւղերուն հետ, կազմուած է Հայ Մարզական Միութիւնը, նախաձեռնութեամբ խումբ մը նախկին մարզիկներու, ինչպէս հաղորդուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ (8 ապրիլ): Անոնց նպատակն է վերարծարծել մարմնակրթանքի սէրը նոր սերունդին մէջ, վառ պահելով ազգային ոգին:

Միութիւնը հետզհետէ յառաջ կ՚երթայ եւ կիրակէ կիրակի նոր անդամներ կ՚արձանագրուին, քննուելով սիրելի բժիշկ Արթօյի կողմէ: Ասոնք անմիջապէս կը յանձնուին կրթական նախարարութեան կողմէ տրամադրուած վարիչ մասնագէտին, որուն հրամանին տակ կը մարզուին հարիւրաւոր մարզասէր պատանիներ: Փարիզեան շրջանի Հայ Արենուշներն ալ իրենց խմբապետուհի Օր. Գչիկեանի առաջնորդութեամբ կուգան ու կ՚օգտուին իրենց ընծայուած այս գեղեցիկ պատեհութենէն, մասնակցելով զանազան խաղերու:

Միութիւնը վերջերս մեծ յաջողութիւն մը եւս ձեռք բերաւ, բարեկամներու շնորհիւ, երկրորդ մարզադաշտ մը ապահովելով:

Ուրեմն մարզասէր երիտասարդութեան կ՚իյնայ բոլորուիլ այս կազմակերպութեան շուրջ, աւելի զարկ տալու համար անոր:

Սիրելի նոր սերունդ եւ պատանի, մի վարանիր գալ: Ժամանակդ մի՛ զուր մի վատներ, պարապ զբօսանքներով որոնք անզգալաբար կը տկարացնեն մարմինդ գեղեցկութիւնը, եւ կ՚աղճատեն նկարագիրդ:

Գնա առողջարար ու մաքուր օդին մէջ, բաց եւ լայնածիր դաշտի վրայ, կենսատու անունդ ապահովելով մարմինդ զարգացուր, ու զօրացուր մկաններդ, ներդաշնակ չափերով:

Իսկ դուն, սիրելի ծնողք, քաջալերէ հարազատներդ որպէսզի օգտուին այս փրկարար շարժումէն եւ զանազան առաւելութիւններէն: Եթէ ձեր զաւակը համարձակութիւնը չունենայ անձամբ ներկայանալու, բռնէ թեւէն ու բեր, ինչպէս ժամանակին իր սրտի հատորիկը սիրող ծնողքը ներկայանալով որեւէ արհեստաւոր վարպետին, կ՚ըսէր.

— Վարպետ, առ զաւակս արհեստ սորվեցուր ոսկի ապարանջան անցուր ձեռքին: Միսը քեզի, իսկ ոսկորը ինծի:

Այսօր ալ կրնաք ըսել.— Առէք զաւակս, կրթեցէք մարզանքով, արծարծեցէք ազգային եւ հայրենասիրական ոգին առողջ եւ պարկեշտ քաղաքացիներ պատրաստելով:

Յուլիս 3ին տեղի պիտի ունենայ Միութեան առաջին ոլիմպիական հանդէսը, իր մարզադաշտին վրայ, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

ԽԹԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾՈՒԻՆ ՌԷՅՕՆԸ ԵՒ ՖԻԲՐԱՆԸ

Արուեստական հիւսուածեղէններու սէնթի-քան վերջերս այցելութիւն մը տուաւ Լիոն, մօտէն տեսնելու համար «ռէյօնի» եւ «ֆիպրան»ի երիտասարդ բայց արդէն նշանաւոր դարձած ճարտարարուեստին վիճակը:

Այս առթիւ Ֆրանսերէն թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ —

Վերջին երեսնամեակին արուեստական հիւսուածեղէնը մեծ չափով յառաջդիմած է, թէ արտադրութեան եւ թէ սպառումի տեսակէտէ: 1948ին արդէն 712.605 թօն «ռէյօն» եւ 399.168 թօն «ֆիպրան» արտադրուած է: Քանակի տեսակէտէն արդէն առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ բամպակին եւ բուրդին կողքին:

Պատերազմի միջոցին «համադրական կերպասները» իրերու բերումով փոխարինեցին միւս կերպասները:

Այն ատեն մարդիկ կ՚աշխատէին անկայուն պայմաններու մէջ, երկրորդական, երրորդական արժէք ներկայացնող նիւթերու վրայ: Նոր ճարտարարուեստը զարգացաւ եւ կատարելագործեց իր մեթոտները, այնպէս որ այսօր երբ արտադրութեան սովորական պայմանները վերահաստատուեցան այս ճարտարարուեստն ալ կրցաւ իրականացնել սպասուած բոլոր յատկութիւնները:

Այս նոր կերպասը կը շինուի փայտէ, որմէ խմոր մը կը կազմուի նախ, որ ապա հեղուկ վիճակի կը վերածուի, կը փրփրի օճառի պէս, յետոյ դեղին անձրեւի պէս կը թափի քիմիական լուծոյթի մը մէջ, եւ կը վերածուի մետաքսեայ թելին արծաթագոյն, եւ ի վերջոյ կերպասի:

Վօ — ան - Վըլէնի գործատունը ներկայիս աւելի շուտ արդիական քիմիական աշխատանոցի մը երեւոյթը ունի, քան նախկին գործատան մը ուր բանուորները կը դարձնէին ճռնչող կարկահները:

Փայտը կը ներկայանայ խմորի թերթերու ձեւ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Մեխիքայի հայ գաղութը

Այս գաղութը համեմատաբար նոր կազմուած է եւ հազիւ ունի քառորդ դարու կեանք։ Դաժան օրէնք մը, այսօր ինքնաբաւ է։ Նոր գաղութը երբ հաստատուեցաւ, արդէն քանի մը Հայեր կային հոն։ Լսուած է Զօրավար Ցարութիւնեանի մը մասին, որ յեղափոխութեան տարիներուն լաւ անուն մը ձգած է։ Սուրիական գաղութին մէջ կան հայ ծագումով Արաբներ, որոնք այլեւս մոռցած են իրենց ազգն ու լեզուն։ Գաղութի հաստատման առաջին օրերուն, մայրաքաղաքը դարձած է կեդրոնը շատերուն, եւ զանազան խումբեր ալ հաստատուած են սահմանագլուխին կամ այլ քաղաքներուն մէջ։ Գաղութին ընդհանուր թիւը մօտ հազար հոգի է, 500էն աւելի կը բնակին մայրաքաղաքին մէջ։ Շատեր անցան Մ. Նահանգները։ Իսկ այսօր ամբողջ հանրապետութեան մէջ հազիւ 325 Հայեր կան, ամէնէն հոծը Մեքսիկօ Սիթիի մէջ։ Փուէպլայի մէջ 25 հոգի, Թիխուանայի մէջ աւելի պակաս, Ծուարէզի մէջ հազիւ 10 հոգի։ Գաղութային օրէնքի խստութեան հետեւանքով ոչ ոքի թոյլ կը տրուի մտնել Մեքսիկօ։

Մայրաքաղաքին եւ Փուէպլայի մէջ կ՚ապրին 65 ընտանիք։ 25 տարուան ընթացքին տեղի ունեցած են 58 ամուսնութիւններ որոնց 20ը խառն, 52 մահեր, 3 ապանմուած, 8 արկածամահ եւ 110 ծնունդ։

Գաղութը չէ ունեցած իր դպրոցը։ Սակայն Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հ. Բ. Ը. Մ.ը եւ Կարմիր Խաչը կամ անհատներ աշխատեցան մատաղ սերունդին սորվեցնելու հայերէն լեզուն։ Նոր սերունդը կը յաճախէ տեղական դպրոցները։ Գաղութին մէջ կան համալսարանական ուսում ստացող քանի մը Հայեր։

1926ին կազմուեցաւ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն որ ցարդ կը պահէ իր գոյութիւնը։ Ունի իր ակումբը, գրադարանը։ Կը կազմակերպէ հանդէսներ, եւ կ՚ունենայ դասախօսութիւններ, վիճաբանական գրոյցներ, եւ թատերական ներկայացումներ։ Կոմիտէի ջանքերով կազմուեցաւ նաեւ Կապոյտ Խաչը, որ ունեցաւ իր օգտակարութիւնը։

Գաղութը ունի նաեւ Հ. Բ. Ը. Միութեան մասնաճիւղ, որ ատեն ատեն ունեցաւ հայերէնի

ւին տակ, որոնք կը նմանին ճերմակ խաւաքարտի կամ ծծուն թուղթի թերթերու։ Ժամ մը ոստայի ջուրի տաշտի մէջ թաթխելէ վերջ, կը ճզմեն եւ կը հերձոտեն, փրփուր վիճակի կը վերածեն որ բնածուխի ծծումբը պիտի բարեփոխէ քանթաթը ընելու։ Այս խմորը կը մնայ տաք սենեակի մը մէջ, կը հասնի կամ կը խմորուելեւղուրս դալէն վերջ երեք տեսակ գործողութեան կ՚ենթարկուի, կը զտուի, կազերը կը ձգէ, եւ կը հասնի, կըմակարդուի սաստ սուլֆիւրիքի ջուրի մէջ, ուրկէ դուրս կուգայ թելի վիճակի մէջ։ Այս թելը կը քաշուի լմոսկիի (platine) կնդուղէ մը եւ կ՚ունենանք կերպասին թելը։

դասաւանդութիւններ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը մինչեւ 1930 պահած է իր գոյութիւնը, յետոյ քայքայուած։ Այսօր կը մնայ Փութպօլի Արա խումբը, որ անցեալ տարի չահեցաւ յաղթանակի բաժակը։ Ծարբերդցիներու հայրենակցական Տիկնանց Միութիւնը ինչպէս եւ Եկեղեցասիրաց Միութիւնները երկար կեանք չունեցան։

Գաղութի հաստատման առաջին օրերուն, ամէն ոք լծուեցաւ առեւտուրի։ Երկրի ճարտարարուեստական հաստատութիւնները քիչ եւ վճարումները աժան ըլլալով ամէն մէկը սկսած է առեւտուրի։ Մանր մունր ապրանքներ ծախելէ վերջ, հոսանք մը սկսած է կօշիկի ճարտարարուեստի մէջ աշխատիլ, մանաւանդարար հողաթափներու։ Մինչեւ 20 արհեստանոցներ բացուեցան։ Հաւաքական արտադրութիւնը ըլլալով 2500 զոյգէն աւելի։ Թէեւ տնտեսական տագնապի պատճառով պակսեցաւ արտադրութիւնը, սակայն դարձեալ գաղութին մեծագոյն մասը կը զբաղի կօշիկի արտադրութեամբ։ Ջանքեր թափուած են համագործակցական հիմերով միութիւն մը կազմելու, սակայն չեն յաջողած։Այսօր միայն փոքր աշխատանոցներ կան սակաւաթիւ արտադրութիւնով։ Կօշիկ կամ հողաթափ արտադրող 14 արհեստանոց, կօշիկ վաճառող 25 խանութներ, կաշիի առեւտրականներ 5, գորգի եւ խմիչքի խանութներ 4, կերպասավաճառ մէկ, խաղալիկի 1, հացագործ մէկ, սափրիչ մէկ, չարժավարներ 5, չապիկի խանութ 1եւ մէկ ալ առողջապահական նիւթեր արտադրող արհեստանոց։ Կան քանի մը պաշտօնեաներ, պարզ աշխատաւոր մէկ հոգի, սրճարան բանեցնող 2 հոգի։

Նոր սերունդը համերաշխ է իր մէջ եւ չի տարուիր իր հայրերուն վէճերով։ Շատեր լաւ հայերէն կը խօսին եւ կը հետեւին հայկ. մշակոյթին եւ հայերէն լեզուին, Գ. Գաբրիէլ Գապայեան հին գաղութի անդամներէն որ մեռաւ 7 տարի առաջ, նախախնամական դեր կատարած է հայկ. նոր գաղութին համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բերքի մասին քաղուած տեղեկութիւններու համաձայն, այս տարուանը աւելի նուազ է քան նախորդները, օդին աննպաստ պայմաններուն հետեւանքով։ Այս տարի ցորենի բերքը կը հաշուեն 70 միլիոն կենդինար, մինչ անցեալ տարի 76 միլիոն էր։ Հողագործները աժանցած նիւթերու մշակութիւնը թողած եւ աւելի սուղ բերքերու ուժ տուած են։ Այսպէս, գետնախնձորի եւ լուբիայի մշակութիւնը պակսած, իսկ ճակնդեղի ու իւղաբեր բոյսերու մշակութիւնը աւելցած է։

ԵՐԿՆԱՔԱՐԵՐՈՒ անձրեւ մը տեղացած է Յունիս 11ին Զելիտպինսքի շրջանին (Ռուսիա) մէջ 325 քիլոմեթր քառակուսի տարածութեան մը վրայ։ Գտնուած ամէնէն խոշոր քարի կտորը 30 քիլօ կը կշռէր։

ԱՄԱՌԸ սկսաւ երէկ, 22 Յունիս։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ուժի սահմանափակումները մեղմացան։

ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԵԱՆՑ

18 Յունիսի շաբաթ օր սեւ հողին յանձնեցինք եկեղեցւոյ բազմամեայ վաստակաւոր լուսարար եւ սարկաւագ Յակոբ Էֆէնտեանցը։

Մէկ քանի անգամ գործողութեան ենթարկուած, խանգարուած առողջութեամբ կը քաշքշէր իր հիւծած մարմինը, ամիսներէ ի վեր բացակայած էր եկեղեցիէն, եւ բան մը պակսած էր կարծես եկեղեցւոյ ներքին հմայքէն։ Որովհետեւ կարելի չէ երեւակայել եկեղեցին՝ առանց «Էֆէնտեանց»ի եւ «Էֆէնտեանց»ը առանց եկեղեցիի։

Նմոյշ մըն էր ան, հետզհետէ մարմրող անցեալ սերունդէն, իր պաշտօնին հաւատարիմ, իր պաշտօնին համար ալ տեսակ մը հիւանդ։ Սարկաւագ, լուսարար, հանդերձապահ եւ դպիր, մեր եկեղեցիին անհրաժեշտ մէկ տարրն էր։

Դեռ իր սուրբը կարծես ման կուգայ խորանին ետեւ, կամ պահարանը, ուր մանրակրկիտ հոգածութեամբ կը շարէր շապիկները կամ կը նորոգէր սաղաւարտ մը։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ նախագահութեամբ Արտաւազդ արք.ի որ խօսեցաւ նաեւ դամբանական։ Դասին մէջ տեղ գրաւած էին նաեւ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամները։

Ամէն ինչ անցաւ պատշաճօրէն եւ հանգուցեալին պաշտօնավարութեան արժանի տուրքը տրուեցաւ իր մեծ ու փոքր պաշտօնակիցներու կողմէ։

Ինչ որ յուսախաբութիւն պատճառեց սակայն՝ ժողովուրդի բացակայութիւնն էր։

Յակոբ Էֆէնտեանց ոչ ազգականական եւ ոչ ալ արհեստակցական կապեր ունէր ժողովուրդին հետ։ Ամէնուն համար բարի ժպիտ մը ունէր միայն։

Եւ, ինչ ունայնութիւն։ Հանգուցեալը որ 45 տարի շարունակաբար «Օրհնեա Տէր» երգած էր բեմէն՝ իր դագաղին շուրջը չէր ունեցած 45 հաւատացեալ... Հակառակ որ սիրելի էր ամէնուն։

Երբեմն Փարիզի հասարկութիւնը իր անտարբերութիւնը կը հասցնէ այնպիսի աստիճանի մը՝ որ կը զգուշանանք բացատրելէ ոեւէ նախադասութեամբ։

Յակոբ Էֆէնտեանց կը թողու լաւ անուն մը, որ համախմբած էր քանի մը տասնեակ անձեր, որոնցմէ հրաժեշտ առաւ ընդ միշտ։ Յաւերժ իր յիշատակին։ Ա.Գ.

ՀՍԿԱՅ ԳՈՐՏ մը որ 70 սանդիմեթր հասակ ունի եւ կը կշռէ երկու քիլօ բերուեցաւ Փարիզի կենդանաբանական պարտէզը։ Այս կենդանին շատ հազուագիւտ է եւ առաջինն է որ կը բերուի Եւրոպա։ Բռնուած է հասարակածային Ափրիկէի անուշ ջուրերուն մէջ եւ տեղացի գաճաճները միայն կրնան եղեր որսալ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթը Փարիզի մէջ պիտի հրատարակէ իր «միջազգային» տպագրութիւնը։ Այս թերթին շարուածքը ամէն օր օդանաւով Փարիզ պիտի բերուի եւ հոս պիտի տպուի միայն։

ՃԱՇԱԿ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԻՄ ՄԱՀԸ

Երբ ես փոքր էի եւ ծննդավայրիս մէջ, հոն հարուստ մեռելները կը թաղէին մեծ շուքով. խաչերով, խաչվառներով, տիրացուներով, քահանաներով ու խունկով։ Ժամուն կոչնակը տըխուր, ընդհատ եւ երկար կը հնչէր եւ իր քարէ ինքնատիպ կամարին տակէն (ուր աղաւնիները ձագ կը հանէին) լալով լուր կուտար աշխարհին, թէ «մեծ մարդ մըն է մեռած»։

Մեր կոչնակը եզակի էր իր շրջապատին մէջ։ Ըլլալով ադնիւ մետաղէ եւ վարպետ ձեռքով ձուլուած, իր ղօղանջը նուագ էր։ Ունկնդրելով զայն՝ յաճախ երեւակայած էի, որ օր մը, եւ շատ ուշ պիտի գայ այդ օրը,— եթէ ես մեռնէի,մօրուքիս ճերմակ ու գլխուս ձիւն իջած, ժամկոչը կոչնակի ամէն մէկ հարուածէ վերջ լման մէկ րոպէ կանգ պիտի առնէր, պիտի սպասէր, որ անոր ղօղանջը մինչեւ հեռաւոր դաշտերը տարածուէր, հասնէր, հալէր, մարէր, լար․․ Այն ատեն ան պիտի տար երկրորդ հարուածը, մէկ րոպէ դադար ու նորէն հարուած ու այսպէս, մինչեւ որ դագաղս հասնէր յորանջող փոսին եւ դրուէր խոնաւ ու կաւոտ հողին մէջ։

Հիմա՞։ Հիմա մարմինս պառկած է անդամադակ եկեղեցիի մը անշուք մէկ անկիւնը, եւ այս բոլորը ես կը յիշեմ ափսոսանքով, տխրութեամբ։ Շուրջս եւ վրաս ծաղիկներ կան, դէմքս բաց է, ու ձեռքերս՝ ջերմեռանդօրէն ծալլուած կուրծքիս։ Յուղարկաւորներս բազմացեր են եւ բազմալեզու։ Աղօթքը մինչեւ երկինք կարենալ հասցնող մէկ հատ չինական չկայ այս բոլորին մէջ։ Չկայ մէկը, որ Աստուծոյ հետ գլուխ գլխի խօսակցութեան մտնելու չափ հաւատք ու միամտութիւն ունենայ։ Չկայ մէկը, որ այնքան բարի ու արդար ըլլայ, որ երբ ոքնի դաշտին մէջ, Աստուածածինը իջնէ վար, անոր քով, ու իր կապոյտ լաչակին ծայրով սրբէ անոր քրտնած ճակատը ...

Ովքե՞ր են ասոնք։ Ասոնեք ահա սա գերմանացին, որ ողջութեանս «պոս»ս էր։Եկած է ութ մարդոց հետ, որոնք ինծի գործակից էին եւ, իմ ազատելէս վերջ, դեռ կը տառապին այդ կծծի, եսասէր ու անսիրտ մարդու տիրապետութեան տակ։ Գիտէ՞ք ինչ կը մտածէ ան. չէ, չէք գիտեր. ադէկ, մտիկ ըրէք։

« Կէս ժամ է ահա եկած ենք հոս եւ դեռ չես գիտեր՝ որքան ալ պիտի մնանք։ Որքան երկար է սա օտարական հեթանոսներուն ծիսակատարութիւնը։ Կ՚ակնկալեն աղօթելով կեանքի՞ բերել զայն, թէ՞ վեր ղրկելէ առաջ՝ անոր մեղքերուն թողութիւն ստանալ։ Ե՞ւ ո՞ր մէկ մեղքին համար թողութիւն կը հայցեն։ Մինակ իմ գիտցածս արդէն իր մէջքը կոտրելու չափ ծանր է... Ի՞նչ խաբած է զիս... Քանի տարի ինծի հետ գործեց եւ քանի տարուան մէջ քանի օր ժամանակին գործի չեկաւ։ Ամէն անգամ եւ ամէն օր մէկէն տասը րոպէ ուշ էր։ Հապա՞ կէսօրուան ճաշի պահէն գողցածները ... Տասը րոպէ առաջ լուացուիլ կը սկսէր. հինգ րոպէ ալ ուշ կը վերջացնէր... Տարուան մէջ, տարին երեք հարիւր գործի օր հաշուելով, 4500 րոպէ կ՚ընէ, որ ըսել է մօտ 80 ժամ։ Ութսուն ժամ տարին... Քսան տարուան մէջ՝ ութն անգամ երկու տասնեակ, զերօները քովը՝ 1600։ Հազար վեց հարիւր ժամ, ժամը երկու տոլարէն՝ 1600$\times$2 = 3200։ Երեք հազար երկու հարիւր տոլար. վայ աւազակ։ Արքայութեան դուռը դոց ըլլայ առջիդ, թշուառական աւազակ։ Գիտնայի շատոնց վռնտած էի քեզ քովէս։ Մեղք»։

Անոր քով ճաղատ գանկը ջահի լոյսին տակ շողացնելով՝ կանգնած էր Ֆրէնքը, մեր վերահսկիչը։ Ան ալ Գերման է, բայց բարի, անմիտ ու քիչ մըն ալ կորովազուրկ։

« Գէշ մարդ չէր,— կը մտածէ ան՝ խորհելով իմ մասին,— թէեւ իր թերութիւններն ունէր, բայց լաւ գործաւոր էր։ Ամէն Ծնունդի չէր մոռնար փոքր նուէր մը տալ ինծի եւ բնաւ ալ մանր փոխառութիւններ չէր մերժեր... Հիմա որ մեռաւ, նոր «Ֆինանսական նախարար» մը պէտք է գտնեմ ինծի... Սաղցարանը չէր գործեր առտուն, չակեցի, արդեօք լաւ կը գործէ՞ հիմա, թէ՞ նորէն աւրուեցաւ»...

Ֆրէնքին քով կեցող կարճ, կլոր ու ցուլի մարմնով տղան՝ իտալացի Ճոզէֆն է։ Ան այս պահուն մտքին մէջ որոշեց, որ երբ գործատեղի վերադառնայ, յետանիս քարը առնէ եւ պահէ իբր յիշատակ, «Իր այրին ի՞նչ պէտք պիտի ունենայ անոր, ես իբրեւ յիշատակ կը պահեմ »...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

հատուածին։ Արքեպիսկոպոսը սրուն բնակարանը հսկողութեան տակ է, հաւանաբար ձերբակալուելու։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ երեսփոխան Մորիս Թորէզի անձեռնմխելիութիւնը վերցնելու համար դիմում եղած էր, որովհետեւ դատուի 1947ին հանրային հաւաքոյթի մը մէջ իր ընդդիմախօսը ծեծած ըլլալուն համար։ Ազգ. Ժողովը երէկ գրեթէ կէսօր վիճաբանեցաւ այս խնդրին համար եւ քուէարկութեան դրուելով 190ի դէմ 190 արդիւնք առաւ. այսպէս, մեծամասնութիւն չգոյանալով, մերժուած եղաւ բերուած առաջարկը։ Շատ երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին, որովհետեւ համայնավար պետին դատապարտութիւնը պրոպականտի ջնաւայէ եւ բոլշեւիկ շարքերու աչքին Թորէզի գլխուն «նահատակ»ի պսակ մը չաւելցուի։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ սուզանաւեր նշմարուած ըլլալով Միացեալ Նահանգներու ծովեզերքներուն վրայ, հետազօտութիւններ կը կատարուին։

ՆԱԽԿԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ամսոյս 26ին ցոյց մը պիտի կատարեն Շան գ՛էլիզէի կողմը, իրենց Թոշակներուն յաւելումը պահանջելու համար։ Կառավարութիւնը բացառաբար արտօնեց այս ցոյցը, նկատելով որ ան քաղաքական հանգամանք չունի։

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը դատ բացաւ ձախակողմեան քանի թերթերու դէմ որոնք յօդուածներ եւ պատկերներ հրատարակած էին Հնդկաչինի մէջ իբր թէ Ֆրանսական բանակին կողմէ գործուած վայրագութեանց մասին։

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ շինութեանց գործարանները զորս բանուորները գրաւած էին, կանոնաւորապէս կ՛աշխատին։ Կառավարութիւնը մինչեւ Յունիս 28 յետաձգեց փակելու որոշումը։ Հաւանաբար մինչեւ այդ կարգադրութիւն մը ըլլայ՝ 10.000 բանուոր անգործ չթողելու համար։

35 ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐՈՒ պատիժը ցկեանս բանտարկութեան վերածուեցաւ Յունաստանի մէջ։ Դատապարտեալներուն չորսը կիներ են։

ՀՐԴԵՀՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ — Մալաթիայէն կը հաղորդեն թէ Էլազըղ քաղաքին մէջ պէնզինի մթերանոցէ մը հրդեհ ծագելով երկու մեծ պանդոկ եւ հարիւրի մօտ խանութ հրոյ ճարակ եղած են։ Մեծ դժուարութեամբ կասեցուցած են բոցերը։ Վնասը երկու միլիոն ոսկի կը հաշուեն։

★ Արզուինէն ալ կը հեռագրեն թէ քաղաքին Կարաւակողմը Գարաօրմանի մէջ հրդեհ ծագած է աւերելով անտառին մէկ մասը։

ԹՈՒՐՔ կառավարութիւնը կը հերքէ «Քուտուրէթ» թերթին այն լուրը թէ՝ Իսմէթ Ինէօնիւ ձէլալ Պայարի յանձներ է ցանկը այն մարդոց զորս կ՛ուզէ եղեր որ մաքրագործումին դիմոկրատ կուսակցութեան մէջ։

1000 ՀՈԳԻ անհետացած են Ճափոնի մէջ ծագած բուռն մրրիկի մը հետեւանքով, թէ ծովու վրայ եւ թէ ցամաքի վրայ գոյացած ողողումներէն։

ՄԵԾ ՀՐԴԵՀ մը մոխիրի վերածեց Ուռշինկթընի մէկ թաղը, ուր կը գտնուէին ամերիկեան կառավարութեան մթերանոցները, նաւային ակումբը, բազմաթիւ բնակարաններ եւ վաճառատուններ։

ՎԻԺՈՒՄԻ մեծ դատ մը կը տեսնէր 16րդ պատժական ատեանը, ինչպէս գրած էինք, ուր 150ի չափ ամբաստանեալներ կային։ Իսկական յանցաւորը Տօքթ. Փոթըրա մեռած ըլլալով, դատարանը դատապարտեց անոր օգնական մանկաբարձուհին 3 տարի բանտարկութեան, 25.000 ֆրանք տուգանքի եւ 20 տարի անգործութեան։ Անոր օժանդակ կնոջ՝ 1 տարի եւ 10 հազար ֆր., Տօքթ. Ժուստոն որ յաճախորդ կը ղրկէր՝ երկու ամիս բանտարկութեան։ Իսկ այն կիները որոնք վիժում կատարել տուած էին, զանազան տուգանքներու դատապարտուեցան եւ բանտարկութեան՝ բայց յետաձգման պայմանով։

Սկաուտական երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad)։

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ։

Կը ներկայացուի հայերէն,

ԽԱՐԵԲԱՑ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin)։

Մուտքը 100 ֆրանք։

ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգիները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ցր. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Երիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին Cinéma Alhambraի մէջ, métro Mairie d'Issy։

Արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ, պիտի ներկայացուի ՍԱՐԻՄ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ինչպէս նաեւ երկու պալէներ ԹՈՑՐ ու ԲՈՑՐ, Յ. Թումանեանի ծաղիկներու զարթօնքը, երաժշտութիւն Ա. Մեսումենց, պարուսոյց տիկին Զ. Գալայճեան։ Մուտքը 100 ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը կը յայտարարէ, թէ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10ին, Ս. Յովհ. Մկր. եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի, ի յիշատակ եւ ի յարգանս ազգային մեծ բարերար եւ Միութեան հիմնադիր ողբացեալ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒԲԱՐԻ, իր մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ։

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Մարոէյլ, Ալհամպրայի մէջ, շաբաթ գիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս։ Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ տոհմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոգեւորիչ երգացանկով։

ՊՈԼՍՈՅ ՆԱԽԿԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի մէջ Սանուց միութեան ընդհատուած գործունէութիւնը վերսկսելու համար, թէյասեղան մը սարքուած է, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, 12 rue Cadet Գ. Աճէմեանի ճաշարանը, ուր պիտի ճշդուին միութեան ուղղեգիծը եւ լըսուին նոր առաջադրութիւններ։

Կը հրաւիրուին նախկին Կեդրոնականցիները։ Այս հաւաքոյթին առիթ պիտի ունենան նաեւ շնորհաւորելու իրենց նախկին ուսուցիչ Գ. Առաքել Զաքրեանը, իրեն եղած գնահատանքին համար։

Հասցէներ ղրկել Վազգէն Անդրէասեանի 5 rue des Sables Viroflay (S. et O.), tél. Chaville 841 կամ Հրանտ Բալուեանի։

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ՄԱՐՍԷՅԼԻ վարչութիւնը կը յայտարարէ բոլոր հայ մարզիկներուն որոնք կը փափաքին 1950 թուականի լիսանսները, պէտք է ներկայանան անյապաղ միութեան հաւաքատեղին Յուլիս 1—16, ժամը 7—9, ուր ներկայ են երկու քարտուղարներ։ Սոյն թուականէն վերջ բոլոր դիմումները չեղեալ կը համարուին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին, Սէնթ Անտուէի օգաւոսոն պարտէզին մէջ։

ՍԷՎՐԱՆԻ Կապոյտ Խաչի դպրոցի հանդէսը Յուլիս 10ին Hôtel de Franceի սրահը։

ԳՈՄՈՆԻ Ցր. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ բարքին մէջ, St. Julien:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի տարեկան դաշտահանդէսը Խանասորի հերոսամարտին առթիւ Յուլիս 31:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իշխան խումբին տարեկան դաշտահանդէսը 31 Յուլիսին։

ՓԱՐԻԶԻ հայկական երգչախումբին տարեկան համերգը (ղեկավարութեամբ Ա. Պարթեւեանի, Դեկտեմբեր 11ին։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻՒ Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբը կը տօնէ Մայիս 28ը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օթէլ Ֆրանսի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է։

Գ. ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս շաբաթ օրը ժամը ճիշդ 5.30ին Հայ Ուսանողական Տան մէջ, (57 Պուլվառ Ժուրտան), Գ. Զօպանեան պիտի կատարէ իր հերթական դասախօսութիւնը, նիւթ ունենալով ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ։ Մուտքը ազատ է բոլոր հայ դրասէր ունկնդիրներուն համար։ Ամառնային արձակուրդի շրջանին (Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն), այդ դասախօսութիւնները պիտի ընդհատուին ու պիտի վերսկսին Սեպտեմբերին։

ՕՈՒՐՇԱՏՕՏՐ

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Երիմեան ակումբի մէջ։

Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Խորէնի յիշատակին նուիրուած։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՑՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Քէպապճեանի աշխատանոցը, 11 rue Elie, Gentilly։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը տեղի կ՛ունենայ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger)։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին - Պայլը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր։ Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ չորս հոգիէ, այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակէ մը, օդափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մէկ կամ երկու սենեակ օգոստոս մէկէն մինչեւ 31, Նիսի կամ Մարսիլիոյ շրջակաները։ Պայմանները հաղորդել «Յառաջ»ին։

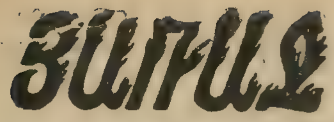
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, ֆութպոլ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը։ Հրաւիրատոմսերը առնել «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Պարսամեան գրատուններէն։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 · Գին 6 ֆր. · C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 25 JUIN 1949 Շաբաթ 25 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5881-Նոր շրջան թիւ 1292

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՅԾԵՐԸ

Օսմանեան սուլթանները բուն իսկ Արաբիոյ եւ կայսրութեան ծայրագաւառներուն վրայ չէին կրցած տարածել իրենց իշխանութիւնը: Տեղական սուլթաններ ունէին Քուէյթը, Օմանը եւ Մաքալլան, էմիրներ՝ Նէժտը, Ասիրը, Նէճտը եւ Հայիլը: Իսկ Հիճազի սուրբ քաղաքները կը կառավարուէին Մէքքէի Շէրիֆին կողմէ, իբրեւ մասնաւոր ներկայացուցիչը Խալիֆա – Սուլթանին:

Արաբ առաջին ազատագրական շարժումը տեղի ունեցաւ 1803ին, ղեկավարութեամբ Նէճտի էմիր Մեծն Սէուտի, որ Վահապի աղանդին յարած էր եւ զայն պարտադրած իր ցեղախումբերուն: Վահապիները ապստամբելով գրաւեցին Թայիֆը, Մէքքէն, Մէտինէն եւ ամբողջ Հիճազը: Անկէ ետքն Պաղեստին եւ յաղթական շարունակելով իրենց արշաւանքը դէպի Սուրիա, պաշարեցին Դամասկոսը:

Սուլթանը անոնց դէմ ղրկեց Եգիպտոսի խըտիվ ալպանացի Մէհէմմէտ Ալի փաշան, որ պարտութեան մատնեց Վահապիները եւ գրաւեց անոնց մայրաքաղաք Էլ Րիատը: Այսպէս անփառունակ վախճան մը ունեցաւ առաջին արաբական անկախութեան շարժումը:

Երկրորդ անգամ 1831ին նոյնինքն Մէհէմմէտ Ալիի որդին Իպրահիմ փաշան, որ ապստամբեցաւ սուլթանին դէմ եւ ջախջախիչ պարտութեան ենթարկելով օսմանեան մեծազօր բանակը, գրաւեց Սուրիան, Կիլիկիան ու յառաջացաւ մինչեւ Տաւրոսէն անդին: Սակայն 1839ին Թուրքերը ետ գրաւեցին իրենց կորսնցուցած հողամասերը:

1860ին Լիբանանի քրիստոնեաներու ջարդը պատճառ դարձաւ Ֆրանսայի միջամտութեան, Նափոլէոն Գ.ի օրով: Լիբանան դարձաւ կէս ինքնավար, քրիստոնեայ կառավարիչով մը:

Վահապիները մշտական խռովայոյզ վիճակի մէջ կը պահէին Արաբիան: Հիճազ ու Եէմէն տասնեակ տարիներ Մէհմէտճիքներու գերեզմանոցը եղան՝ Սուլթան Համիտի թէ Իթթիհատի օրով, ինչպէս եղած էր Ալպանիան՝ Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ, մինչեւ 1912ի Պալքանեան պատերազմը:

Արաբ մտաւորականութեան կողմէ կազմակերպուած առաջին ազգայնական շարժում մը ծընունդ առաւ 1895ին, Նահտա անունով (Զարթօնք, վերածնունդ): Սուլթան Համիտ աքսորեց շարժման կարգ մը վարիչները, որոնցմէ շատեր ապաստանեցան Եգիպտոս եւ անկէ աշխատեցան իրենց երկրի ազատագրութեան գործին: 1905ին Հիճազի եւ Եէմէնի ապստամբութիւնը գործն էր այս գաղտնի կազմակերպութեան: 1906ին «Արաբ Ազգային կոմիտէն» յուշագիր մը ուղղեց մեծ պետութեանց: 1908ին Եգիպտոսի մէջ կազմուեցաւ «Արաբ Հայրենիքի Դաշնակցութիւնը»:

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումով, 70 արաբ երեսփոխաններ մտան Պոլսոյ Մէպուսարանին մէջ, անոնցմէ մէկն էր Անդրյորդանանի այժմու թագաւորը Ապտուլլահ, Շէրիֆ Հիւսէյինի որդին: Մեծ թիւով երիտասարդ արաբ սպաներ կային օսմանեան բանակին մէջ: Անոնցմէ շատեր արաբական գաղտնի կազմակերպութեանց անդամ արձանագրուեցան:

Պալքանեան պատերազմէն վերջ, երբ օսմանեան կայսրութիւնը անդամահատուեցաւ, երբ Հայերը Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ Բարենորոգումներու խնդիրը օրակարգի վրայ դրին Փարիզի եւ Պոլսոյ մէջ, Արաբներն ալ վերջնապէս ձեւակերպեցին իրենց քաղաքական ծրագիրը 1913ի ամրան՝ Փարիզի համարաբական համագումարին մէջ:

Երբ 1914ի պատերազմը պայթեցաւ, օսմանեան կայսրութեան արաբ բնակիչները աւելի մեծ թիւ մը կը կազմէին քան բուն իսկ Թուրքերը: Արաբական անկախութեան հարցը բաւական հասունցած էր արդէն: Անգլիա, որ 1839էն ի վեր Ատէնի մէջ հաստատուած էր, մեծ ազդեցութիւն ունէր Հիճազի եւ Վահապիներու երկրին վրայ:

Շէրիֆ Հիւսէյին բանակցեցաւ Անգլիացիներուն հետ, որոնք խոստացան անկախութիւն շնորհել Արաբներուն, 1915 Հոկտ. 24ի համաձայնագրով: 1916 Մայիս 9—16 Սայքս Փիքօ գաղտնի համաձայնութեամբ Ֆրանսա եւս կ'ընդունէր Արաբներու անկախութիւնը: Անգլիա եւ Ֆրանսա իրարու միջեւ կը բաժնէին օսմանեան կայսրութիւնը:

1916 Յունիս 9ին Շէրիֆ Հիւսէյին Արաբիոյ անկախութիւնը հռչակեց Մէքքէի մէջ եւ նոյն տարուան Նոյեմբեր 11ին պետութիւններէն խնդրեց ճանչնալ արաբական երկիրներու անջատումը Թուրքիայէն:

1918 Հոկտ. 4ին Դաշնակիցները ճանչցան Արաբներու «պատերազմիկ»ի հանգամանքը, իսկ 14 Հոկտեմբերին էմիր Ֆէյսալ հանդիսաւորապէս Դամասկոս մտնելով, խալիֆաներու պատմական մայրաքաղաքին վրայ բարձրացուց արաբական դրօշակը:

Թուրքիա չարաչար պարտուած էր: Օսմանեան բանակները ջարդուփշուր եղած էին Պաղեստինի ճակատին վրայ, զօրավար Ալէնպիի 1918 Սեպտեմբեր 19ի ընդհանուր յարձակողականէն վերջ:

Արաբական յայնածաւալ երկիրները միանգամ ընդ միշտ ազատագրուած էին օսմանեան դարաւոր լուծէն եւ արաբ ժողովուրդը, արդարօրէն հպարտ իր անցեալի քաղաքակրթութեամբ եւ մշակոյթով, կ'ողջունէր անկախ նոր կեանքի մը արշալոյսը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեան եւ իրենց զաւակը Արփիկ, եղբայրը Ժիրայր եւ քոյրը Արմենուհի Միսաքեան դժբախտութիւնն ունեցած են կորսնցնելու իրենց մայրը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷԼՄԱՍ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

որ յաւիտենապէս փակած է իր աչքերը Յունիս 11ին, Պոլիս, երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութենէ վերջ:

Ողբացեալը անձնուէր մայր, տարիներով տառապած է առաջին մեծ պատերազմի ընթացքին, ապա 1944ին իր ամուսնոյն մահովը, եւ այժմ կը փակէ իր աչքերը հեռու իր սիրասուն զոյգ զաւակներէն, իր մօտը իբր մխիթարութիւն ունենալով միայն իր զոհաբերող աղջիկը:

Միւռոնի հանդիսաւոր օրհնութիւնը

Կիրակի օր, Յունիս 5ին, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ սրբալոյս միւռոնի օրհնութեան արարողութիւնը: Սուրիոյ եւ Լիբանանի ամէն քաղաքներէն աննախընթաց բազմութիւն մը փութացած էր մօտ 30.000 հոգի: Հայ ուխտաւորներ լեցուցած էին կաթողիկոսարանի շրջափակը:

Ժամը 10ին սկսաւ միւռոնօրհնէքի արարողութիւնը, որուն նախագահեց Գարեգին կաթողիկոսը, շրջապատուած Խադ եւ Մանասեան արքեպիսկոպոսներէ, Փարէն, Զարեհ, Խորէն, Դերենիկ, Ղեւոնդ եպիսկոպոսներէ, Վարդապետներէ, աբեղաներէ եւ բազմաթիւ քահանաներէ, որոնք եկած էին Լիբանանի, Սուրիոյ, Կիպրոսի եւ Երուսաղէմի զանազան շրջաններէն:

Միւռոնօրհնէքի արարողութեան կնքահայրութիւնըստանձնած էր Ամերիկայէն իր եղբայրը տեսնելու համար եկած Պ. Երուանդ Քըլպաշեան 4000 ոսկիի նուիրատուութեամբ: Հայրապետական ամպհովանին վերցնողներն էին՝ Պ. Պ. Միսակ Ալիբեան, Թ. Մավխաքալեան, Լեւոննազարեան, Աւետիս Մանուկեան, Երուանդ Տէմիրճեան, Գրիգոր Ներսէսեան, Սարգիս Շէքէրճեան եւ Տիգրան Գալպեան, որոնք իրենց կարգին 500ական ոսկի նուիրած էին:

Ողջոյնէն ետք կը սկսի Միւռոնօրհնութեան արարողութիւնը: Խորան կը բերուի Կիլիկիոյ եւ Էջմիածնի հին միւռոնը: Շարականներու ընթերցումէն եւ արարողութեանց խորհրդաւոր հանգամանքէն խոր յուզումի կը մատնուի հաւատացեալ բիւրաւոր ժողովուրդը, որ ջերմեռանդ կ'աղօթէր:

Միւռոնօրհնէքի եւ պատարագի արարողութիւնները բարձրախօսով սփռուեցան տաճարէն դուրսը սպասող հաւատացեալ բազմութեանց:

Եկեղեցական արարողութեանց լրանալէն ետք, տեղի ունեցաւ Թափօրի անցքը՝ կաթողիկոսարանի բակին չորս կողմէն: Քահանայ հայրեր ուսամբարձ տարին Ս. Միւռոնի կաթսան:

Թափօրին մասնակցող բարձրաստիճան կրօնաւորները կը կրէին Լուսաւորիչի Աջը եւ զանազան ուրիշ մասունքներ:

Դարեր շարունակ իր պապենական եկեղեցիին ու հաւատքին կառչած մեր ջերմեռանդ ժողովուրդը, Թափօրի անցքին, մեծ երկիւղածութեամբ կը մօտենար Ս. Միւռոնի կաթսային, անոր հպելու եւ անկէ լուսաւորուելու խոր հաւատքով:

Ս. Միւռոնի կաթսան այնուհետեւ տեղաւորուեցաւ տաճարին խորանին առջեւ ու հնարաւորութիւն տրուեցաւ ժողովուրդին մօտէն տողանցելու անոր առջեւէն, մինչեւ ուշ ատեն:

Բրիւքսէլի ժողովը ձախողեցաւ

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐ

Եւրոպայի դրամական եւ տնտեսական կացութիւնը բարելաւելու նպատակով Բրիւքսէլի մէջ առջի օր գումարուած ժողովը ձախողութեան մատնուեցաւ Անգլիոյ գանձային նախարար Սըր Սթաֆորտ Քրիփս մերժած ըլլալով նաեւ Ֆրանսայի ելմտական նախարար Պ. Փէչի մէկ միջին բանաձեւը: Ժողովը առաջիկայ չորեքշաբթի պիտի վերսկսի Փարիզի մէջ: Նախարարները մերժեցին ոեւէ բացատրութիւն տալ:

Խնդիրը կը դառնայ Եւրոպայի ներքին վճարումներուն ձեւին վրայ, որու մէջ պելժիական եւ անգլիական տեսակէտները անհաշտ են, իսկ Ամերիկա Պելժիոյ կողքին է:

Եւրոպայի մէջ, պահանջատէր եւ պարտատէր պետութիւններ կան: Պելճիքա պահանջ ունի Անգլիայէն որ զայն չկրնար վճարել ապրանքով, ուստի Պելճիքա դրամ կը պահանջէ որպէսզի իր պէտքերը գնէ ուրիշ երկիրներէ: Անգլիա կը մերժէ այն վախով թէ այդչափ դրամ եթէ իր երկրէն դուրս ելլէ, իր ոսկիի պահեստը պիտի վնասուի: Անգլիա կ'ուզէ ոսկիով մասնակի վճարում մը ընել պայմանաւ որ Պելճիքա ապահովէ որ գինը պահպանուին ու չփոխուին: Եւ որովհետեւ Պելժիա գիներու վրայ պետական հակակշիռ չունի եւ առեւտուրը ազատ է հոն, չի կրնար այդ ապահովութիւնը տալ: Նաեւ կը վախնայ որ երբ սթեռլինը արժեզրկուի, իր ստանալիք ոսկիին վրայէն կորուստ պիտի ունենայ:

Միացեալ Նահանգները կողմնակից են Պելճիքայի եւ կ'ուզեն որ փոխանակ դրամական համաձայնութիւնները երկու երկիրներու մէջ կատարուելու Եւրոպայի համար դրամական փոխանակութեանց որոշ չափ մը դրուի:

Անգլիա տնտեսական նեղ կացութեան մատնուած է, որովհետեւ մէկ կողմէ պարտք ունի Պելճիոյ, իսկ միւս կողմէ իր արտածումները դէպի Ամերիկա պակսած են: Ասոր փոխարէն ինք ալ պակսեցուց ամերիկեան ապրանքներուն գնումը, ինչ որ հաճելի չէ բնականաբար Ամերիկայի: Այս պայմաններուն մէջ յոռետեսութիւն կը տիրէ Անգլիոյ դրամական վարկին պահպանման մասին եւ նոյնիսկ կարծողներ կան որ երկու տարիէն սթեռլինի պահեստը պիտի սպառի: Այժմ Փարիզի հրապարակին վրայ սթեռլինը աւելի պակաս արժէքով կը ծախուի, քան պաշտօնական սակը: Անգլիոյ պետական արժեթուղթերը կ'իյնան: Այսուհանդերձ կառավարութիւնը կը յամառի պահել իր դրամին արժէքը: Այս է ելմտական նախարարներու ժողովին ձախողութեան պատճառը: Այս ժողովին կ'անդամակցին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի ելմտական նախարարները եւ Ամերիկայի կողմէն Մարշըլի ծրագրին դեսպան Հարրիման:

«ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵՂՐԱԼՈՒՍԻՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ»

Ամերիկեան օժանդակ Նախարար Վիլլար Թորփ յայտարարեց թէ «յետպատերազմեան տընտեսական յարաբերութեանց մեղրալուսինը վերջացած է: Համաշխարհային հրապարակին վրայ մրցումի հակառակութիւններն ու վէճերը կը սկըսին վերածնիլ: Ազգայնական ձգտումները նոր ուժգնութիւն մը ստացած եւ առեւտրական երկկողմանի փոխանակութիւնները կը սպառնան մենաշնորհի վերածել կարգ մը հրապարակներ, փոխանակ շփումներ միայն հաստատելու: Ցարդ, բոլոր երկիրները արտադրութեան տագնապի մը մէջ էին եւ չէին խորհեր թէ օր մը գերարտադրու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՈՂԱՐԿՈՒԱԾ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Վարչաձեւը՝ հայրենիք չէ, ինչպէս որ կուսակցութիւնները՝ ազգ չեն։

Հայրենիքն եւ ազգը՝ յաւիտենական են, անփոփոխելի իրենց բովանդակութեամբ եւ անսահման ըմբռնումովը, մինչդեռ, վարչաձեւը եւ կուսակցութիւնները ժամանակաւոր եւ փոփոխական են, թէ՝ բովանդակութեամբ եւ թէ՝ ձեւով։

Մարդկային միտքը իր յառաջդիմութեան զանազան ժամանակաշրջաններուն, կը ստեղծէ նոր վարչաձեւեր, նոր կուսակցութիւններ՝ համաձայն ժամանակի պահանջներուն եւ ըմբռնումներուն։ Անոնք միջոցներն են, սահմանուած հայրենիքի եւ ազգի բարօրութիւնն ու երջանկութիւնը ապահովելու, բայց, երբեք զանոնք փոխարինելու։

Այս շատ տարրական բացատրութեամբն իսկ, անկարելի է հայրենիքի եւ ազգութեան ըմբռնումներուն պարտադրել՝ վարչաձեւն ու կուսակցութիւնները։

Բոլշեւիզմը, շուրջ երեսուն տարիներէ ի վեր, կը փորձէ հրջել ընդունուած այս ընդհանուր սկզբունքները։ Ան իրեն յատուկ դաստիարակիչ միջոցներով, կը ձգտի ազգ եւ հայրենիքին տալ նոր բացատրութիւն։

Հայրենիքը առանց վարչաձեւի եւ ազգը առանց կուսակցութեան, անըմբռնելի տեսակէտ մըն է խորհրդային աշխարհին մէջ։ Այլ նաեւ դաւաճանութիւն եւ աններելի յանցանք։

Կայ դեռ աւելին։

Բոլշեւիկեան ըմբռնումով, վարչաձեւն ու կուսակցութիւնը, ընդհանուր բացատրութիւններ չեն երբեք։ Ասոնք ունին իրենց յատուկ եւ ճշդուած նշանակութիւնները։

Ռուսական հայրենիքը՝ իրենց համար արժէք եւ նշանակութիւն ունի, երբ խորհրդային է իր վարչաձեւով։ Տարբեր վարչաձեւ մը, ըսենք օրինակ, միապետական կամ հանրապետական՝ Արեւմտեան ըմբռնումով, կը կորսնցնէ ռուսական հայրենիքի գաղափարը, իր բովանդակ նշանակութեամբը։

Նոյնն է նաեւ կուսակցութեան ըմբռնումը։ Բոլշեւիզմէն դուրս, որեւէ կուսակցութիւն անընդունելի է եւ դատապարտելի։

Նուազ չահագրգռութեամբ պիտի մօտենայինք այս վարդապետական հարցին, եթէ ան իր անմիջական արձագանգները ձգած չըլլար մեր իրականութեան մէջ եւս։

Հայրենիքի եւ ազգութեան մասին վէճը, մեր ամենօրեայ անհասկացողութիւններու, պայքարի եւ կռիւներու, գլխաւոր հիմքը կը կազմէ։

Շնորհիւ բոլշեւիկեան պրոպականտի, անսպառ աղբիւրներուն, եւ իրենց գործադրած իւրայատուկ մեթոտներուն, անոնք կը ձգտին մթագնել հայութեան մէջ հայրենիքի եւ ազգութեան առողջ գաղափարները։

Մեկնելով Հայաստանի փաստական գոյավիճակէն, եւ Հայկ. Դատի ներկայ անյստակ ընթացքէն, անոնք չեն վարանիր օգտագործել գաղթահայութեան հայրենասիրական զգացումները, ի նպաստ իրենց ընդհանուր նկատումներուն։

Կեղծելով եւ քողարկելով բոլշեւիկեան հայրենամերժ եւ ազգամերժ դաւանանքը, անոնք յամօրէն կը շահագործեն, մեր հայրենակարօտ բազմութիւններու հոգեկան անձկութիւնը։

Միջազգային ներկայ շփոթ վիճակին մէջ, Հայաստանի գոյութեան եւ բարգաւաճման համար, Ռուսաստանի դերը, «նախախնամական» իրողութիւն մը ներկայացնելով, կը ձգտին ահաբեկել հայ մարդու միտքն ու հոգին։

— Պիտի կործանի Հայաստանը եւ ոչնչանայ հայութիւնը, առանց Ստալինի հովանաւորութեան եւ հայրական գուրգուրանքին։ Ան զոհ պիտի երթայ թրքական եւ արեւմտեան միացեալ ճակատի յարձակողականին, առանց Խորհրդային Միութեան աջակցութեան։

Մօտաւորապէս այս ընդհանուր իմաստն ունին բոլոր սովէթասէրներու ամենօրեայ գրաւոր եւ բանաւոր յերիւրանքները եւ զառանցանքները։

Դաշնակցութիւնը «հակահայաստանեան» ներկայացնելու իրենց խելագար ճիգերուն մէջ, ընդհանուր խօսքեր կան միայն եւ բոլշեւիկեան բանաձեւեր։

Սխալ պիտի ըլլար ենթադրել թէ անոնք միշտ եւ բոլոր պարագաներուն մէջ անընդունակ են ըմբռնելու իրենց պատճառաբանութեանց տկարութիւնը։ Նոյնքան սխալ՝ կարծել թէ տղէտ են իրենց հարցադրութիւններու մէջ։

Միակ ճշմարտութիւնը այն է, որ իրենք սաանձնելով Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու պարտականութիւնը, կը փախնան այս պայքարին մէջ՝ հետեւողականութենէ։

Կապել վարչաձեւը հայրենիքի գաղափարին, իսկ կուսակցութիւնը ազգութեան — ըսինք արդէն — վարդապետութիւն մըն է որ իր անունն եւ հեղինակն ունի։

Պաշտպանելու համար այս վարդապետութիւնը՝ իբրեւ ազգային դաւանանք, տեսական պարզ եւ տարրամ համակրութենէ մը աւելի, տարբեր պարտադրանք մըն ալ կը թելադրէ հայ մարդուն։

Մանաւանդ, որ այդ վարդապետութեան դէմ կը մաքառանչուէր տեւականապէս Դաշնակցութեան «հակահայաստանեան եւ ազգակործան» գաղափարը։

Ցոյց տալու համար այս կեղծ եւ հակասական վերաբերմունքը, դիմենք իրենց իսկ վկայութիւններուն։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Երեք տարի վերջ

Շուտով կը լրանայ Սեւրի Մուրատեան վարժարանին վերաբացման երրորդ տարին։ Կը գտնուինք ամառնային արձակուրդներէ նախօրեակին։

Այս առթիւ ակնարկ մը՝ կարգ մը երեւոյթներու վրայ։

Վերջին պատերազմը անդրադարձաւ նաեւ փոքրիկներու վրայ։ Ցամենայն դէպս ցնցումներ տեղի ունեցան եւ այսօր ալ անոնց հետքերը կը մնան։ Տղաքը սկսան իրենց խաղերով արտայայտել թնդանօթներու եւ օդանաւերու դղրդոցը, գնդացիրներու համաչափ զարկերը։

1946—47 ուսումնական տարին երբ բացուեցան դպրոցի դուռները, վախտուածի չափ փոքրիկներ մրրիկի նման ներս թափեցան։ Տղաքը սկսան հորթի նման ցատկռտել պարտէզին մէկ ծայրէն միւսը, ծառերու ճիւղեր կտրտել։ Մէկ ճիւղը մէջքին կապած իբրեւ հրացան, միւսը իբրեւ դաշոյն, երրորդը բազուկի վրայ երկարած իբրեւ ձեռնառումբ, ուրիշներ սրածայր փայտերով սուինամարտի ելած կամ թուղթէ օդանաւեր արձակած, եւն.։

Մէկ խօսքով կատարեալ իրարանցում։ Տղաքը քրտնաթաթախ եւ անդադար կը ցատկռտէին ու կ'աղմկէին առանց ուշադրութիւն դարձնելու հրահանգներու ու ուրիշներուն որ անլսելի կը դառնային իրենց ժխորին մէջ։

Զբօսանքի վերջաւորութեան զանգակի ձայնէն փոխանակ կարգի կանգնելու՝ դասարան երթալու համար, իւրաքանչիւրը կը ջանար քանի մը հրջան աւելի վազել, կամ «սուրը թշնամու կուրծքին խրել» եւ յաղթանակով դասարան վերադառնալ։

Դասարանի մէջ՝ սերտողութեան պահերուն եւ իրիկուան ազատ ժամերուն, տղոց վառ երեւակայութիւնը կը սլանար դէպի Արեւ ու Լուսին, այնտեղ՝ Պերլին — Ստալինկրատ, ճափոնական կղզիներէն մինչեւ Ամերիկա։

Տղաքը իրենց երեւակայութիւնը աւելի խօսուն դարձնելու համար, «պատերազմ կը սարքէին» թուղթերու կամ գրատախտակին վրայ։ Երկու բանակներ դէմ դիմաց, հրասայլերը շարուած, օդանաւերը վերեւէն, Դագէսեանը, Գէպիրեան կամ ուրիշներ դասարանի մէջտեղը կանգնած, թուղթը կամ կաւիճը բռնած, կը յօրինէին պատերազմի տեսարաններ եւ կը պատմէին անընդհատ։

Այդ ժամերուն դասարանի մէջ կը տիրէր կատարեալ լռութիւնը որովհետեւ աշակերտներ լարուած ուշադրութեամբ կը լսէին Դագէսեանի կամ ուրիշներու շատախօսութիւնները։ Իսկ վարդապետ կամ հսկիչ, աւելին օգտուելով կը նստէին, քիչ մը հանգիստ տալու համար իրենց ոտքերուն եւ կոկորդին։

Թէեւ քիչ մը ցած ձայնով, բայց խօսակցութիւնը կը շարունակուէր ննջարաններու մէջ։ Բացատութիւն կը կազմէին այն վայրկեանները երբ տղաքը լռութեամբ աղօթքի կը կանգնէին։

Տղոց մէջ «պատկառելի» տեղ կը գրաւէր ջարդել — փշրելու տրամադրութիւնը՝ սկսած ննջարաններէն, սեղանատունէն մինչեւ դասարանները։

Ցաճախ լուացմունքներու ապակիները կը կոտրէին, լուսամփոփներ օդը կը բարձրանային։ Թէ ի՞նչ քաշեցին թիկնաթոռները դասարաններու մէջ, քանի տասնեակներով կոտրեցին, Աստուած գիտէ։ Այդ աւերածութեան առաջքը առնելու համար դպրոցի տեսչութիւնը ստիպուեցաւ աթոռները վերածել հաստատուն նստարաններու։

Տղոց մէջը նկատելի էին նաեւ անկիրթ շարժուձեւեր եւ տգեղ արտայայտութիւններ եւ խօսքեր։ Սակայն այդ բոլորը աստիճանաբար սրբագրուեցան։

Դասերու մասին աւելորդ էր խօսիլ։ Ճիշդ նըման էր գայլի գլխին աւետարան կարդալուն։ Հայերէն կարդալ ու խօսիլը ծանր բեռ էր ու ձանձրոյթ, որմէ ամէն գնով կ'աշխատէին խուսափիլ։

Ահա մօտաւորապէս այն աշակերտութիւնը որ ընդունուեցաւ, երեք տարի առաջ, երբ վարժարանը կը վերաբացուէր։

Շատ բան փոխուած է այդ օրէն ի վեր։ Այսօր աշակերտները այն չեն ինչ որ էրէկ։ Բայց, կայ ուրիշ հարց մը որ լուսաբանութեան կը կարօտի։ Օրինակի համար, առնենք լեզուներու խնդիրը, (հայերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն եւ անգլերէն)։

Վերջին երկու լեզուներու հարցը պարզ է եւ բացատրութեան չի կարօտիր, կը մնան առաջին երկուքը՝ հայերէն եւ ֆրանսերէնը, առաջինը իբրեւ մայրենի եւ երկրորդը իբրեւ պետական լեզու։ Այս երկուքէն ո՞րը պիտի ըլլայ հիմնականը եւ ո՞րը օժանդակ։ Այս հարցը երբեմն խորհրդածութեան առիթ կը դառնայ։

Ուրիշ խնդիր մը եւս.— Ծնողներ գիտնալով Մխիթարեաններու արժանիքը, իրենց զաւակները կ'ուղարկեն այս վարժարանը, գլխաւորապէս հայերէն սորվելու համար։ Բայց ահաւասիկ ընդունելութեան օրերուն՝ հայրիկը, մայրիկը, քոյրիկը եւ աղբարիկը.— դպրոցի օդասուն պարտէզին մէջ, հովասուն ծառերու տակ նստած, թուրքերէնով երկար բարակ պատմութիւններ կ'ընեն իրենց աշակերտ զաւկին հետ։

Երբ հարց կուտաս աշակերտին թէ հայրիկդ հայերէն գիտէ՞։— Այո, պարոն, կ'ըլլայ պատասխանը։ Մայրի՞կը։ — Նոյնպէս, իսկ քոյրիկը եւ աղբարիկը — բաւականաչափ գիտեն։

Այսպէս, ամբողջ ընտանիքը հայերէն խօսիլ գիտէ, բայց թուրքերէն կը սահեցնեն։ Եթէ մինչեւ ընդունելութեան օրը, փոքրիկները իրենց ճլլուն հայերէնով հոգիդ բերկրանքով կը լեցնեն, ընդունելութեան ժամերէն բերկրանքը ձայրոյթի կը փոխուի։

Անշուշտ խօսքս բոլոր ծնողներու մասին չէ։ Կան շատեր որոնք հայերէն կը խօսին եւ կը խրախուսեն իրենց զաւակները։ Խնդիրը այն է որ ծնողներու խօսած լեզուէն, զաւակները զգալապէս կ'ազդուին եւ այդ ազդեցութիւնը երեւան կուգայ նոյնիսկ դպրոցին մէջ։

Այստեղի երիտասարդութեան մէջ ֆրանսախօսութեան ծաւալը եւ խորութիւնը բոլորիս յայտնի են։ Ներելին ու աններելին իրար չխառնելու համար, յիշենք Մուրատեան վարժարանի նախկին Աշակերտներու Միութիւնը, որու անդամներէն շատերը մինչեւ այսօր ալ անուշ յիշողութիւններով կապուած են դպրոցի հետ եւ իրենց բարոյական օժանդակութիւնը չեն խնայեր։

Չենք կասկածիր որ իրենք որքան անթերի ֆրանսերէն, նոյնքան հայերէն գիտեն։

Արդ, յաճախ փոքրիկներ հարց կուտան՝ թէ ինչո՞ւ նախկին աշակերտներ հայերէն չեն խօսիր։

Նոյնքան արդարացի պիտի ըլլար եթէ նախկինները հարց տան՝ թէ ինչո՞ւ ներկայ աշակերտներ — մանաւանդ բարձր դասարաններու մէջ — կը խուսափին հայերէն խօսելէ։

Երկու խօսք ալ դպրոցի պաշտօնեաներու մասին, որոնք ամբողջ օր գործ ունին աշակերտներու հետ։

Ոմանք՝ փառք Աստուծոյ, ֆրանսերէնէ լուր չունին եւ թերեւս այդ պատճառով ալ աշակերտներու հետ հայերէն կը խօսին։ Ոմանք քաջ գիտեն՝ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն, բայց միշտ հայերէն կը խօսին։

Կան այնպիսիներ որոնք (եթէ չեմ սխալիր) հայերէնը աւելի լաւ գիտեն քան ֆրանսերէնը, բայց աշակերտներու հետ կը խօսին ֆրանսերէն։ Նոյնիսկ եթէ դպրոցի մէջ գտնուի ռուսերէն գիտցող աշակերտ, այդպիսին առանց դժուարութեան կրնայ խօսակից պաշտօնեայ գտնել եւ մոռնալ գիտցած հայերէնը։

Եւ երեւակայել որ վարդապետները, մանաւանդ հայր Սահակը, օրն ի բուն «տղաք հայերէն խօսեցէք» ըսելով կը պտտին։ Մինչեւ որ իրիկունը քաշուին իրենց սենեակները։

Ինչպէս կը տեսնէք, գրեթէ բոլորս ալ մեր յանցանքը ունինք, իւրաքանչիւրիս աչքի մէջ փոքրիկ շիւղ մը կայ։ Եթէ ջանանք մեզ անհանգստացնող շիւղը հանել առանց ուրիշի աչքի մէջ գերան փնտռելու, այն ժամանակ ազգապահպանման խօսքերը գործի կը փոխուին։

Աշակերտներ շուտով տուն պիտի վերադառնան, երեք ամիս պիտի վայելեն ծնողներու գուրգուրանքը, եթէ այդ գուրգուրանքները հայերէնով արտայայտուին դարձեալ մեծ գործ րրած կ'ըլլան։

Եթէ աշակերտներու ծնողները հայերէն խօսին, զաւակը անպայման հայերէնով կը պատասխանէ, քոյրիկ եւ աղբարիկը աստիճանաբար կը մասնակցին խօսակցութեան, օտար լեզուն, մանաւանդ թուրքերէնը քայլ առ քայլ տեղի կուտայ եւ հայերէնը կը գրաւէ անոնց տեղը։ Եթէ քիչ մը արթուն ըլլանք եւ պարտադրենք մեր զաւակները որ գոնէ մէկ ժամ հայերէն կարդան, այն ժամանակ առանց իրենց գիտցածը մոռնալու դպրոց կը վերադառնան։

ԲԻՒԶԱՆԴ

ՍԻՐՏԱՆԻ պարտութիւնը անձնասպանութեան մղեց երիտասարդ նկարիչ մը՝ Ժան Ժորժ որ նիւթական նեղ կացութեան մէջ էր։ Բարեկամներ զայն այդ վիճակէն փրկելու համար կ'առաջարկեն կազմել ալպոմ մը Սէրտանի յաղթանակները պարունակող որուն ծախքը եւ արդիւնքը իրենք կը ստանձնէին։ Բայց նկարիչը լսելով Սէրտանի պարտութիւնը յուսահատեցաւ եւ ինքզինքը շուանով մը կախեց նոյէ փողոցի իր սենեակին պատուհանէն։

Հայկ. կեանքը Միւնիխի մէջ

ՄԻՒՆԻԽ.— Շատ մը առիթներով նկարագրած ենք, մեր փոքրիկ գաղութին, Միւնիխի ազգ. կեանքին անմխիթար վիճակը։ Երկու երեք հարիւր ցիրուցան տարագիրներ, իրարմէ մղոններով հեռու՝ զուրկ IROի հովանաւորութենէն, զուրկ եկեղեցիէ, դպրոցէ, ակումբէ, մշակութային միութիւններէ, տոհմիկ կրթութենէ, փոքր ու մեծ միշտ դատապարտուած ձուլումի։ Կան անշուշտ, ազգասէր, քիչ շատ զարգացած, անձնուէր ու նախաձեռնող հայրենակիցներ, որոնք ազգապահպանման գործին լծուած են ու կարելին կ'ընեն, սակայն անոնք սակաւաթիւ են, կարիքը մեծ, միջոցները նեղ։

Դժբախտաբար Շթութկարտի մեր Ազգ. Կեդր. Կոմիտէն, որ Գերմանահայ տարագիրներուն հովանաւորող միակ մարմինն էր, իր ճամբարի շրջանակէն դուրս եղած ազգակիցներուն վիճակով չզբաղեցաւ, երբ այդքան հնարաւորութիւններ, ունէր, եւ այնքան դիմումներ եղան իրեն, գոնէ Միւնխէնի փոքրաթիւ Հայերը ճամբարի մէջ զետեղելու համար։ Եթէ այդ հնարաւոր չէր, գէթ միջոցներ ձեռք պիտի առնէր, ուսումնագուրկ երախաներուն ու պատանիներուն տոհմիկ կրթութեան համար, երբ իրք ճամբարի մէջ դպրոց, եկեղեցի ունէր, եւ հեղինակութիւն կը վայելէր իբրեւ գերմանահայ տարագիրներու պաշտպան։

Մեր ազգ. մեծ տօները ամէն տեղ արժանի հանդիսաւորութեամբ կը տօնուին եւ կը յարգուին — Վարդանանց, Ապրիլ 24, Մայիս 28։ Սակայն, գաղութը ոչ փոքրիկ սրահ մը, ոչ դպրոց, ոչ ալ ատաղձ ունի, յարգանքի իր բաժինը բերելու համար։ Բարեբախտաբար, աջակողմեան ձախակողմեան կամ յառաջդիմական մտահոգութիւններ չունինք հոս։ Կրթեալ կամ թերակիրթ ամէն Հայ, ազգային ոգիով թրծուած, հայրենիքի մասին նոյն խոհալն ու սէրը ունի, ինչպէս Սփիւռքի բոլոր առողջ մտածող, հայրենասէր ազգակիցները։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— Շատ մը Հայեր, հակառակ իրենց լաւ արհեստներուն, մասնագիտութեանց, եւ ամէն տեսակ սեւ աշխատանքի յանձնառութեան, բացարձակապէս անգործ են։ Օտարներուն գործ չիտար տեղական ժողովուրդը, բացայայտ «պօյքոթ»ի ձեւով։ Թշուառութիւն եւ հիւանդութիւն աւերներ կը գործեն։ Արտասահմանէն ղրկուած, պատահական ծրարները բաւարար չեն, մեղմելու համար տիրող կարիքը։

Մինչ Շթութկարտի ճամբարէն մեր հայրենակիցները հետզհետէ էֆիթէֆիթներ ստանալով՝ սկսած են Ամերիկաները փոխադրուիլ, Միւնիխէն տակաւին մէկ ընտանիք իսկ, չէ արժանացած այդ բախտին, գոնէ այս անել կացութենէն փրկուելով, երթալ աշխատելու համար։ ANCHAն եւ մեր Ամերիկայի ազգակիցները կրնան հասկնալ որ, Լագերներէ դուրս անպաշտպան D. P.ները անկարող են երկար ատեն դիմանալու անգործութեան։ Յիշեալ լագերներուն մէջ գէթ պնակ մը տաք ապուր, վառելանիւթ, բժշկ. խնամք կը ստանան, եւ տան վարձքի մտահոգութիւնը չունին։

Միւնիխը թէեւ զուրկ է կազմակերպութիւններէ, սակայն ունի, անհատներ, որոնք անցեալին մէջ թէ ներկայիս, նիւթապէս ու բարոյապէս օգտակար եղած են ու կ'ըլլան հայ հասարակութեան, միանգամայն Հայու վարկը բարձր պահելով յաչս օտարներուն։

Ասոնց մէկն է, Մաքս Գարոնեանը, Պուլկարահայ մեծ ընտանիքի մը զաւակը։ Ան 1945էն առաջ իսկ ափ մը ազգասէր հայրենակիցներ շուրջը հաւաքելով կազմած էր Հայ Կ. Խաչը, եւ նախագահութեան դեր կատարած, շրջաններէն Միւնիխ գաղթող թշուառ ազգակիցներու զետեղման ու ապրուստին համար, անոնց մասնաւոր ինքնութեան թուղթեր տալով, ճամբորդութեան եւ գործի դիւրութիւններ ստեղծելով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Ա՜խ, գնացիր ու յետ չեկար,
Չքնաղ Լուսիկ՝ հրեշտակ անգին,
Ցոյժ տարաժամ, այսքան երկա՞ր —
Դու մնացիր ո՞ր մէկ ճամբին։

Ուշ գիշերին՝ սեւ ու խաւար,
Սպասումն ինձ յաւէտ ընկեր,
Հոգուս մէջ ցուրտ եւ եռղմավար —
Մի սեւաւոր դող էր ընկել։

Ու անմեկին ամէն ձայնից
Ես աչք բացի սրտահեծեծ...
Զով զեփիւռի տաափիւնն իսկ,
Քո գալուստը ինձ աւետեց։

Եւ դու չեկար... երբե՛ք, երբե՛ք։
Բայց թողեցիր այնքան յուշեր,
Որ ես գերուած, մոլոր եւ էէ՛ք՝
Քեզ սպասեմ ամէն գիշեր...

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ՃՇԳՐՈՒՄ.— Փարիզի աղքատախնամին Անտիլլի մէջ բացած հանգստեան տունին վրայ գրելով մեր աշխատակից Գ. Ա. Հարէլեան ըսած էր թէ ծախք եղած է 6—7 միլիոն ֆրանք։

Հանգստեան տունի վարիչ-պատասխանատու Գ. Ծ. Սարաֆեան նամակ մը գրելով հետեւեալ կերպով կը ճշդէ եղած ծախքերուն մանրամասնութիւնը.

— Շէնքը փոխանցման ծախքերով արժած է 1.150.170 ֆրանք։ Նորոգութեանց եւ փոփոխութեանց համար 2.933.193 ֆր.։ Կարասի եւ ճերմակեղէն 986.239։ Գումար՝ 5 միլիոն 69.606 ֆր.։

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

ՏԷՍԻՆ.— Առենէ մը ի վեր Տէսինը իր նախապատերազմեան եռուզեռը կը վերապրի։ Իրարու կը յաջորդեն ձեռնարկներն ու տօնակատարութիւնները։ Բարենշան երեւոյթ մը որ կը քաջալերուի ժողովուրդին կողմէ։

Շաբաթ իրիկուն Հ.Յ.Դ. Տան սրահը կը յորդէր խուռն բազմութեամբ։
Շատեր ոտքի վրայ մնացին մինչեւ վերջ։

Այս կատարեալ յաջողութիւնը պէտք է վերագրել ոչ միայն Կապոյտ Խաչի վայելած ժողովրդականութեան, այլեւ այն յայտարարութեան՝ թէ հասոյթը պիտի յատկացուէր մեր դպրոցին։ Վերջապէս բոլորը կը զգան անհրաժեշտութիւնը հայեցի դաստիարակութեան ու զօրավիգ կը հանդիսանան այդ նուիրական գործին։

Անտարակոյս, ձեռնարկին յաջողութեան նըպաստեցին նոյնպէս դերակատարները։ Մանաւանդ Գօղոս Տէր Գօղոսեան եւ Նուպար Գօտուրեան սիրուած դէմքեր են։

Ներկայացուեցաւ Սիմոն Էքմէքճեանի (Գրէմ Սիմօն) «Տայի Կարապետ կամ Ամերիկահայ փեսացուն» կատակերգութիւնը, պոլսական կեանքէ։

Նախ քան ներկայացումը Տիկին Գ. Փափազեան մասնաճիւղի կողմէ մասնաւոր շնորհակալութիւններ յայտնեց ներկաներուն եւ դերակատարներուն։

Ներկայացումը արդիւնք էր դերակատարներու զոհողութեան ու երկարատեւ պատրաստութեան։ Գօղոս Տէր Գօղոսեան հակառակ սիրող մը ըլլալուն, անգամ մըն ալ հաստատեց իր բեմական նրբին յատկութիւնները, ստանձնելով թէ ներկայացման ղեկավարութիւնը եւ թէ Տայի Կարապետի փափուկ դերը։ Անվարան կարելի է ըսել որ անտուաւ Տայի Կարապետի հարազատ դիմագիծն ու էութիւնը։ Նուպար Գօտուրեան, որու թատերական զգայուն ջիղը կը կազմէ humourը բնական կերպով մարմնացուց Օգսէնի ծանօթ տիպարը։ Շատ գնահատելի խաղարկութիւն ցոյց տուին նաեւ Տիկին Աշխէն Գօյանեան՝ Սաթէնի, Օր. Աղաւնի Առաքելեան, (Անգինէի), Ժիրայր Գառաւեան (Տէր Սարգիս) եւ Աւագ Լուսարբեան (Ժիրայր), կազմելով ներդաշնակ ամբողջութիւն մը որ արժանացաւ բուռն ծափերու։

Գովելի է Փր. Կ. Խաչի վարչութիւնը, իսկ Տիկին Ժամկոչեանի ժրաջան աշխատանքը վեր ամէն գնահատանքէ։— Գ. Գ.

ԳՈՂԵՐ մտնելով Ալհամպրա թատրոնը, գրասենեակի արկղէն տարած են մէկուկէս միլիոն ֆրանք։

ՃԱՇԱԿ ՆՈՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԻՄ ՄԱՀԸ

Մկրտիչը կը մտածէր. «Ամէնէն շատ թերութիւններ ունեցող եւ ամէնէն շատ դիւրաբորբ բարեկամն էր, որ երբեւիցէ ունեցած ըլլայի։ Եթէ լեզու չունենար, թերութիւն ալ չէր ունենար... Այսուհանդերձ գէշ տղայ չէր, ու իր բացակայութիւնը զգալի պիտի ըլլայ ժամանակի մը համար.. Արդեօք ի վերին Երուսաղէմը ո՞վ պիտի երգէ իր վրայ»...

Մինչ ես ասոնց եւ ուրիշներու մտածումները կարդալով կը զբօսնէի, քահանան կարգը դամբանականին հասցուցած էր։ Թեւերը հողմացոյցի մը պէս շարժելով՝ կը գովէր զիս ու կը յիշատակէր իմ «բարեմասնութիւնները»։

«Իմաստուն էր, ազգասէր, զոհաբերող (երբեքըն ալ սուտ), հայրենասէր, շատ ապրած, շատ տառապած... Ընտանիքի անձման ու բարի հայր.. (ինչե՞ն գիտէր)։ Դժոխքէն ազատած՝ կուգայ Սեբաստիա, ուր Վարուժանի ու Մեծ Մխիթարին, Մխիթար Աբբային կոխկրտած հողերը կը կոխկրտէ, օդը կը շնչէ... Կ'անցնի Պոլիս, ուր կ'ուսանի, գրող կը դառնայ, տաղանդաւոր գրող (սուտ)։ Կուգայ Ամերիկա (առջեւի թուղթին խորհուրդ հարցնելէ վերջ)։ Կուգայ Ամերիկա 1923 թուին եւ կը սորվի արհեստը։ Կ'ամուսնանայ արժանաւոր Հայուհիի մը հետ։ Կը կազմէ օճախ, կ'ունենայ զաւակներ, ազգին համար արժէքաւոր զաւակներ (նորէն սուտ, ազգին համար օգուտ չկայ անոնցմէ)։ Կ'ապրի մաքուր եւ անբասիր կեանքով, օրինակելի, լաւ Հայու վայել կեանքով, հաւատարմօրէն կապուած իր օճախին ու ընտանիքին ...»։

Հոս սոսկալի բան մը կը պատահի։ Սպիտակ վարդերու այն սքանչելի պսակը, որ «ազակիր»ի մը կողմէ ղրկուած ու դագաղիս քովիկը դրուած էր, կը կարմրի քահանային բերնէն «անբասիր» ու «հաւատարիմ» բառերը հազիւ ելած։ Վարդերը, կարծես, մեծ ու այրող ամօթէ մը կը բոցավառին, եղան արիւնի գոյն կ'առնեն, կաս կարմիր։

Կը զղջամ, առաջին անգամ ըլլալով կը զղջամ Գաբրիէլէն հրաման առած եւ հոս, վարը մնացած ըլլալուս համար։ Պահուելու անկիւն մը կը փընտռեմ եւ գաղտնօրէն կը դիտեմ կինս, որ ինծի չռայլուած գովեստներէն ազդուած ու միամտօրէն անոնց հաւատացած, սաստիկ կուլայ թանկարժէք բան մը կորսնցնողի անյոյս լացով։ Ոչ վարդերու կարմրելէն լուր ունի, ոչ ալ իմ շփոթումէս։ Ինչ բախտ։

«Փառք քեզ, Տէր, փառք քեզ»։ Կ'աղօթեմ մահուընէս ի վեր առաջին անգամ անմշմար ու անհաղորդ ըլլալուս համար՝ երջանիկ զգալով։ «Փառք քեզ, Տէր»...

Ալ կը զգամ, որ խոհեմութիւն պիտի ըլլայ, եթէ յաջորդ անգամ Գաբրիէլը տեսնելուս կպչիմ անոր կողքին ու ճամբայ ելլեմ անտրտունջ։ Բայց չար բախտէս, ան կ'ուշանայ, եւ ես աւելի կ'ունենամ մաղուող պաղ ու անվերջ անձրեւի մը տակ տեսնելու մարմինիս հողը դրուիլը։

Բարեբախտաբար, անձրեւին պատճառով աբարողութիւններն ու դամբանականները կարճ կը կապեն եւ, առանց նոր անախորժութեանց, թաղուելու վրայ եղող ծաղիկները վրաս թափելով, կը հեռանան։

Գերեզմանատան մեծ լռութեան մէջ մինակս, ինծմէ շատ առաջ մեռած ուրիշ Հայու մը քարին տակը կը նստիմ ու կը սպասեմ Գաբրիէլին։

Եթէ օր մը վրաս քար մը դնեն, տապանագիրս ինչ կրնայ ըլլալ, կը մտածեմ ես. անունս եւ ծննդեան ու մահուան թուականներս... բայց ծընընդեան թուականս իսկ անորոշ է... Հայութեան բազմաթիւ կարմիր թուականներէն մէկուն մէջ, սեւ օր մը, երբ մեր օճախը մարեցաւ, այդ թուականն ալ կորսուեցաւ մեր ընտանեկան Աստուածաշունչին ու ծնողքիս հետ... Վերջապէս, մեծ կորուստ մըն ալ չէ այդ բանը։ Գէթ ես խնամուած ու տեղը նշանակուած գերեզման մը կ'ունենամ ահա մինչ ծնողքս ու շատ մը ծնողներ անթաղ ու անգերեզման մնացին Հայ եղած ըլլալուն մեղքին համար... Ու մեռելոցի օր մը չգտնուեցաւ մէկը, որ գեղջուկ տերտէր մը եւ ափ մը վայրի մանիշակ սաւէր անոնց վրայ..'

Աւազէ խճուղիի կռնակէն փրթող ոտնաձայն մը կ'ընդհատէ մտածումներուս թելը ու կը գրաւէ ուշադրութիւնս։ Նշանն է, գինով բարեկամս։ Թրջած է մինչեւ ոսկորները։ Գլխէն ու մազերէն ջուրը կը հոսի վար ու իր մինհար սպիտակ դէմքը թաց է։ Չի կրնար ուղիղ քալել եւ ձեռքը բռնած գինիի շիշէն կում մը իսկ խմելու ալ տեղ չունի։

Քովը վազեցի՝ ըսելու համար, որ դառնայ ետ, չորցնէ վրան գլուխը, տաքցնէ սառած մէջքն ու կռնակը, քանի ուշ չէ։ Բայց անօգուտ, ան եկաւ հողակոյտիս քով եւ ձեռքի շիշին պարունակութիւնը թափեց վրաս, յետոյ սկսաւ երգել ...

Գինովի իր այդ երգը տխուր ժպիտ մը բերաւ դէմքիս։ Տարիներ առաջ, իր իսկ խնդրանքով Խայեամէն քառեակ մըն էի սորվեցուցած իրեն։ Ահա այդ քառեակը կ'երգէր.

«Երբոր մեռնիմ, լուացէք զիս գինիով,
Սաղմոսի տեղ՝ կոնծ ու գինի երգեցէք։
Օրն յարութեան թէ որ ուզէք զիս գտնել,
Գինետունին դուռին տակը փորեցէք»։

— Այդ կէտը նոթ առնեմ, որ չմոռնամ, — ըսաւ ծանօթ ու թաւ ձայն մը քովէս։

Գաբրիէլն էր։

Ուրախացայ ու սեղմուեցայ հրեշտակապետի յայն ու սպիտակ թեւին տակ։ Կորսուելէ վերջ, իր հայրը գտնող տղու մը պէս ուրախացայ, եւ ճամբայ ելանք ....։

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(5րդ եւ վերջին մաս)

թեան պիտի համնէին ։ Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը դժուար լուծելի խնդիրներ կը յարուցանէ »։

Թօրփ առանց անուն տալու ակնարկել ուզեց Անգլիոյ որ կ՚ընդդիմանայ գերմանական եւ ճափոնական արտածութեանց զարգացման որ կը սպառնայ իր շուկաներուն ։

ԻՐԱՆ – ԻՐԱՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐ

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Յունիս 23ին Իրան եւ Իրաք ստորագրած են փոխադարձ օգնութեան եւ խաղաղութեան դաշինք մը աշխարհի այն շրջանին համար որ զիրենք կը շահագրգռէ ։ Երկու երկիրները միանգամայն կնքեցին առեւտրական եւ մշակութային համաձայնութիւն մը երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութիւնները դիւրացնելու եւ աւելցնելու համար ։ Որոշեցին նաեւ իրենց ներկայացուցիչները բարձրացնել առաջին կարգի դեսպանութեան ։

ՌՈՒՍԵՐԸ ԻՆՉԵՐ Կ՚ԸՍԵՆ

Գերմաններու կողմէ Ռուսիոյ դէմ յարձակման ութերորդ տարեդարձին առթիւ Խորհրդային Միութեան բոլոր թերթերը սխնակներ կը նուիրեն, եղած քաջութեանց եւ զոհողութեանց առաւելանը վեր հանելով ։

Մոսկուայի ձայնասփիւռը խմբագրականի մը մէջ կ՚ըսէ հետեւեալը —

« Խորհրդային Միութեան դէմ հիթլէրական յարձակման տարեդարձը մեր բարեկամներուն եւ թշնամիներուն կը յիշեցնէ ընկերվարութեան երկրին անխորտակելի ուժը որ կարող է մահացու հարուած մը տալաշխարհակալելու ամէն յաւակնութեան ։ Ովկէանոսի միւս կողմը աշխարհակալութեան նոր յաւակնոտներ կան, ճարտարարուեստութեան եւ դրամատիրական մեծամեծները որոնք կը պատրաստեն նոր պատերազմ մը, համաձայնութեամբ իրենց Անգլիացի, Ֆրանսացի եւ ուրիշ պաշտօնակիցներուն »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ, այսինքն Իսրայէլի եւ արաբ երկիրներու խնդրին մասին Ֆրանսա-Անգլիա խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն Յուլիս 5ին Լոնտոնի մէջ, ուր Յուլիս 10ին Գ. Գեւէն պիտի խորհրդակցի արաբ եւ Իսրայէլի պետութեանց մօտ անգլիական դեսպաններուն հետ ։

ՊԵՐԼԻՆԻ երկաթուղիի աշխատաւորները չեն ուզեր գործի սկսիլ վախնալով որ Սովիէթական իշխանութիւնները պիտի ուզեն զիրենք պատժել, ինչպէս որ սպառնացած են Ռուսերը ։

★ Ամերիկայի արտաքին նախարարը յայտարարեց թերթերուն թէ Փարիզի ժողովին մէջ արեւմտեաններր յարձակողականի սկսան, իսկ Խորհրդային Միութիւնը աշտպանողականի վրայ մնաց ։ Պէտք է չարունակենք այդ ընթացքը, անշարժութիւնը նահանջ կը նշանակէ ։ Այնչափ միամիտ չենք հաւատալու համար թէ Պերլինի պաշարումը չպիտի վերսկսի, եթէ Ռուսերը հաւատան թէ այդ բանը կրնայ ծառայել իրենց շահերուն ։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժագ Հայրապետեան որ Պերլինի միջազգային մրցումներուն մէջ յաղթող հանդիսացած էր, պիտի մարտնչի յառաջիկայ երեքշաբթի, 28 Յունիս, Ֆօպուր Սէն Տընի-Սանթրալին մէջ, Լուինի Սկանէլլիի հետ ։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութիւնը պարտադիր կերպով կը հրաւիրէ իր մարզիկները ներկայ գտնուիլ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին մարզադաշտին վրայ եւ յանձնել իրենց երկու նկարները ։ Բոլոր այն Ֆութպոլի հետեւողները որ դաշտի չգոյութեան պատճառաւ բացը մնացած էին կամ օտար խումբերու մէջ արձանագրուած, ներկայանան նոյն օրը արձանագրութեան համար ։ Լիսանսները պիտի ստորագրուին Յունիս 28ին ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11, 19a rue Caumartin, métro Madeleine ou Opéra:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը, 17 Յուլիսին ։

Սկաուտական երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ ։ Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) ։

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ ։

Կը ներկայացուի հայերէն,

ԽԱՐԵՐԱՑ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin) ։

Մուտքը 100 ֆրանք ։

ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգինները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը կը յայտարարէ, թէ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10ին, Ս. Յովհ. Մկր. եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի, ի յիշատակ եւ ի յարգանս ազգային մեծ բարերար եւ Միութեան հիմնադիր ողբացեալ ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐի, իր մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ ։

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Մարսէյլ, Ալհամպրայի մէջ, շաբաթ գիշեր, 25 Յունիս, 9.30էն մինչեւ լոյս ։ Եղանակի ամէնէն հաճելի ժամանցը Orchestre des Salons St. Louis, Henry Bayau պարախումբ՝ ռահմիկ տարազներով եւ երգչախումբ՝ իր ոգեւորիչ երգացանկով ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԱՐՍԷՅԼԻ վարչութիւնը կը յայտարարէ բոլոր հայ մարզիկներուն որոնք կը փափաքին 1950 թուականի լիսանսները, պէտք է ներկայանան անյապաղ միութեան հաւաքատեղին Յուլիս 1—16, ժամը 7—9, ուր ներկայ են երկու քարտուղարներ ։ Սոյն թուականէն վերջ բոլոր դիմումները չեղեալ կը համարուին ։

Գ. Ա. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ կը նուիրէ 500 ֆրանք, Գանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդին ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՍԻ ԼԷՄՈՒԼԻՈՆՑԻ ՄԷՋ
25 Յունիս շաբաթ գիշեր, ժամը 8.45ին, քաղաքապետական թատրոնին մէջ (Մէզօն տիւ Բէօփլը) ։ Ա. անգամ ըլլալով ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Օր. Մ. Էքիզեանի, Քնար եւ Այտա Ազնաւուրեաններու, Ա. Գմբէթեանի, Ն. Մարգարեանի եւ Ա. Գառնիկեանի կը ներկայացնէ՝ Փարիզի մէջ մեծ յաջողութիւն գտած՝ ժամ էգաոի

ԲԱԲԱ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

Ընտանեկան ցնցող գօմէտի տասն 4 արար ։ Թարգմ. եւ բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի ։ Տոմսերու գիները խիստ ժողովրդական ։ Ա. 150 ֆրանք (թիւով), 100 եւ 75 ֆր., (ոչ թուագր.) ։ Տոմսերը կանխաւ ապահովել բոլոր հայկական արճարաններէն եւ դերձակ Վարդուկեանէն, 7 ավ. Վիքթոռ Քրէսօն ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի վարժարանին մէջ չքաւոր եւ յառաջադէմ սաներ պահելու ազգային նպատակին ։

Ընտրեալ գեղարուեստական բաժին, որ պիտի տարածուի բարձրախօսներու միջոցաւ ։

Ծոխ եւ զուարճալի պիւֆէ ։

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Գ. Գ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ։

Ուշադրութիւն.— Անձրեւի պարագային նախատեսուած է հսկայական վրան մը, որ պիտի պատսպարէ ամբողջ դաշտահանդէսը ։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 1էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf ։

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris) ։ Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբը կը տօնէ Մայիս 28ը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Օթէլ Ֆրանսի մէջ ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։ Մուտքը ազատ է ։

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Patronage Laïqueի սրահին մէջ, Place d'Europe ։ Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՍՀԱԿԵԱՆ ։ Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի երիտասարդութիւնը ։

ՊԱՆԵԷՕՑԻ Նոր Սերունդի Մուրատ խումբը կը հրաւիրէ իր մասնաճիւղին բոլոր անդամները եւ համակիրները ժամը 8ին, սովորական սրահը, երկուշաբթի 27 Յունիս ։ Դասախօսութիւն ընկեր ԹՈՐՈՍԵԱՆի կողմէ ։ Նիւթ «Ներկայ Հայաստանը» ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբի մէջ ։

Հ. Յ. Դ. Վահան Խորէնի խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, քարտուղարին բնակարանը, Վահան Խորէնի յիշատակին նուիրուած ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փոքր Ժ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Քէպապճեանի աշխատանոցը, 11 rue Elie, Gentilly ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Թատերական մեծ ներկայացում

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 26ին, կիրակի օր ժամը 3ին Théâtre Verdiի մէջ (56 rue d'Alger) ։ Ղեկավարութեամբ՝ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի, մասնակցութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի եւ ՇԱՆԹ թատերախումբի մեծ պատրաստութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսահայ բեմի վրայ կը բեմադրուի՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի

Օշին – Պայլը

Ողբերգութիւն 8 պատկեր ։ Կիլիկիոյ հայ թագաւորութեան կեանքէն ։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆորվիլի քաղաքապետական դաշտին վրայ, այս կիրակի, Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերը ընդդէմ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերու ։ Առաջին մրցում ժամը 2ին ։

Հաղորդակցութեան միջոց Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Rue de Seine:

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի լօքալ մը Փօրս մօթրիսով, դիւրամատչելի պայմաններ ։

Դիմել Գաղտասարեան եղբայրներուն, 2 rue de Terras, Marseille:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ չորս հոգիէ, այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակէ մը, օդափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մէկ կամ երկու սենեակ օգոստոս մէկէն մինչեւ 31, Նիսի կամ Մարսիլիոյ շրջակաները ։ Պայմանները հաղորդել «Յառաջ»ին ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme – (13)
Le Gérant : A. NEKCESSIAN

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը ։ Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալըեան, Պարսամեան գրատուններէն ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 ոսկի.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. G.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 26 JUIN 1949 Կիրակի 26 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5882–Նոր շրջան թիւ 1293

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՄՈՄՆ ԷՐ ԼՈՅՍԸ

Գ. Զօհրապ, տակաւին երիտասարդ, կը յայտարարէր 1883ին, այն օրերու Թերխաշ հայերէնով.

— «Լուսաւորութեան շաւղին մէջ հազիւ թաւակոխող մեր ազգին համար կը վախնամ թէ մի գուցէ չափէն աւելի զօրաւոր լոյս մը յանկարծակի վնասէ երկարատեւ մութին վարժուած աչքերու»: («Երկրագունդ») :

Բանաձեւի մը առթիւ արտասանուած այս խօսքը պատգամի մը տպաւորութիւնը կը գործէ այսօր, երբ կը նայինք մեր բոլորտիքը: Եւ աւելի հեռուն: Ծովէ ծով: Մինչեւ լեռն Արարատ :

Արդարեւ, կը թուի թէ աւելի սրատես էինք եւ իմաստուն, երբ իբրեւ լոյս ունէինք հասարակ մոմն ու ճրագը:

Աչքն ու միտքը ցոլքեր կ'արձակէին անոնց դողդոջուն շողերուն տակ: Եւ աշխարհայեացքի փորձերը, ստեղծագործութեան ճիգերը որ կը կատարուէին գիշերաջան ազնուութեամբ, շատ աւելի հարազատ էին:

Մոմավառ ճրագները յանկարծ դարձան լուսացնցուղ շատրուաններ: Եւ ահա տեսէք ողբերգութիւնը «երկարատեւ մութին վարժուած աչքերու»:

Փոխան պայծառ, ինքնահոս շողերու՝ պղտոր ցոլացումներ: Շրջապատի լոյսերէն փոխառնուած կայծկլտուքներ, որոնք ամէն բանէ առաջ խարխափում եւ ծուլութիւն կը մատնեն:

Մոմին լոյսը գոնէ որոշ տարածութիւն մը լուսաւորելով, կը մղէր աւելի ամուր կոխել գետինը: Ու թեւ տալ երեւակայութեան :

Միեւնոյն ատեն ուժ կը ներշնչէր: Կը թելադրէր ճամբան գտնել սեփական ուժերով: Այլ մանաւանդ սրել պարտականութեան գիտակցութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ, մարդ կը վարժուէր ամփոփուելու եւ գործելու: Պատասխանատուութիւններ ստանձնելու :

Մինչդեռ, ահա «չափէն աւելի զօրաւոր լոյս մը» խեղկատակութեան մարզանքներ կատարել կուտայ ուսումնական կոչուած դասուն :

Բազմազան տիպարներ կը ծփան ակնախտիղ լոյսերու յորձանքին մէջ, անոնց ալիքներուն վրայ, բարձրանալով կամ սուզուելով :

Կան որ պահելով իրենց ինքնուրոյն, հասուն անհատականութիւնը, կ'օգտուին յորդահոսան ճառագայթներէն: Կը ջանան կայծեր յափշտակել, փւրացնել եւ ծառայեցնել ժողովուրդի, հայրենիքի բարօրութեան: Գրականութեան, գիտութեան եւ արուեստի զարգացման :

Ուրիշներ, տարուբեր՝ բոցավառ հոսանքէն, կ'ոստոստեն անոր ցոլքերուն տակ, արեւահար աչքերով: Եւ իրականութեան վրայ կը նային լուսաթաթախ, այսինքն քնաթաթախ :

Այսպէ՞ս է որ, ամէն տեղ կը տեսնենք բազմալոյս աչքեր, ոլոր – մոլոր նայուածքներով: Բիբեր՝ շլացած շողշողուն լոյսէն եւ կորսնցուցած իրենց բնական յստակութիւնը :

Մարդիկ լուսաւորութեան, յառաջդիմութեան թռիչքները կը շփոթեն տօնավաճառներու հրախաղութեանց հետ :

Մութէն յանկարծ դէպի լոյս ցատկելով, շըլմորելով, մոլորելով անոնք հասած են տեղ մը ուրկէ անդին լայն կը բացուին իմաստակութեան եւ ապիկարութեան փոսերը :

Այլեւս որո՞ւ հոգ բեռ մը չալկել: Ակօս բանալ: Մասնակցիլ ամենօրեայ վարուցանին:

Նստէ պատուհանիդ առջեւ եւ իմաստութեան կայծոռիկներ արձակէ, առանց մատներդ մոխիրը թաթխելու:

Եւ կամ, լարէ ուժերդ, մարելու համար այն ճրագները որ կը պլպլան ճամբուդ վրայ, յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան:

Մենք այսպէս չէինք, երբ մոմն էր լոյսը: Երբ արհեստի չէր վերածուած թուղթ մրոտելը: Երբ իրական հերկ էր որ կը կատարուէր, ծաղկեցնելու համար ազգային ածուն:

Շատ շուտ մոռցանք թէ ինչ որ պիտի շահին տարագիր բազմութիւնները՝ պիտի ըլլայ մեր ձեռքով :

Եւ եթէ կորսնցնեն՝ մե՛ր մեղքով:

Շ.

«Յուսաբեր»ի շէնքին կառուցումը

Եգիպտոսի մեր պաշտօնակից «Յուսաբեր»ի տան յատակագիծերը պատրաստ ըլլալով՝ «Յուսաբեր»ի Մշակութային Ընկերակցութիւնը որոշած է անմիջապէս ձեռնարկել շինութեան աշխատանքներուն:

Յատակագիծերու մշակումը մրցումի դրուած ըլլալով՝ ճարտարապետ Գ. Տիգրան Գաբրիէլի յատակագիծը արժանացած է առաջին մրցանակի եւ որդեգրուած իբրեւ հիմ, ապա այս յատակագիծը վերամշակուած է ճարտարագէտ Գ. Հայկազ Շիրինեանի կողմէ, գործակցութեամբը ճարտարագէտ Գ. Հրազդան Գալեմանի:

«Յուսաբեր»ի Մշակութային Ընկերակցութիւնը լիայոյս է, որ թէ Եգիպտոսի եւ թէ այլ գաղութներու մեր ազգակիցները իրենց յօժարակամ նուէրներով պիտի աջակցին այս մեծ ու կարեւոր գործի իրականացումին:

Շէնքին կառուցումը իր եօթը յարկերով պիտի արժէ մօտ 35 հազար եգ. ոսկի, առանց հաշուելու շէնքին գետինը, որ արժած է 12.500 եգ. ոսկի, այս վերջին գումարը լրիւ վճարուած է արդէն :

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ պատրիարքարանի վարչական գործերու տնօրինութիւնը դիւրացնելու նպատակով խորհրդական մարմին մը կազմուած է ծանօթ ազգայիններէ, տեղապահին հաւանութեամբը: Այս մարմինը պիտի քննէ պատրիարքարանի հինգ տարուան հաշուական գործառնութիւնները եւ տեղեկագիր մը պիտի պատրաստէ :

Շիշլիի գերեզմանատան՝ քաղաքապետութեան կողմէ գրաւման խնդիրն ալ ուսումնասիրելու համար մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ներկայ կացութեան առջեւ իրենց բռնելիք ընթացքը որոշելու համար Ամերիկա եւ Անգլիա կը խորհրդակցին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՆ ու Եւրոպացիները իրարու մօտեցնելու նպատակով 1909ին կազմուած էր Ֆրանքեւամերիկեան կոմիտէ մը, որ իր քառասնամեակին առթիւ սարքած է ամերիկեան ազգերու համաժողով մը Փարիզի մէջ: Համաժողովին կը մասնակցին Ամերիկայի 22 ազգերը: Ժողովատեղին է Ավընիւ Ֆրանքլէն Րոզվէլթի 9 թիւ շէնքը որ պիտի ըլլայ Ֆրանքեւամերիկեան բարեկամութեան տեւական կեդրոնը: Ժողովը բացուեցաւ առջի օր Գ. Էտուար Էրիոյի նախագահութեամբ : Բազմաթիւ օտար ծանօթ դէմքեր եկած են, որոնք հիւր պիտի ըլլան Ֆրանսայի եւ հանդէսներ պիտի սարքուին իրենց ի պատիւ: Բանախօսութիւններ պիտի ըլլան մշակութային եւ տնտեսական հարցերու վրայ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ փոխ վարչապետ եւ համայնավար կուսակցութեան նախագահ Րաքօզի յայտարարեց թէ շարքերը ամրացնելու համար 200.000 հոգի, այսինքն իսկական թիւին 100ին 18, վտարուած են համայնավար կուսակցութենէն որ տակաւին լեցուն է լրտեսներով, օտարի գործակալներով եւ գրգռիչներով:

ՃԱՓՈՆԻ եւ համայնավար Չինաստանի միջեւ առեւտրական փոխանակութիւններ կատարելու հրաման տուին ամերիկեան իշխանութիւնները Ճափոնի կառավարութեան :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համար կազմուելիք խորհրդարանային ընտրութեանց չպիտի կրնան մասնակցիլ Պերլինի Գերմանները, երեք կառավարութեանց հրամանին համաձայն: Պերլինցիք միայն դիտողներ պիտի կրնան ղրկել հոն :

ՊԵՐԼԻՆԻ երկու շրջաններուն միջեւ առեւտրական փոխանակութիւնները սկսած են արդէն :

ՀՐԱՆԻՒԹԻ բաշխումը 100ին 20 պակսեցուց կառավարութիւնը նախընտրութիւն ունեցող ինքնաշարժներուն համար, որով անոնք իրենց մնացորդ պէտքը պիտի հոգան աւելի սուղ վճարելով ազատ շուկայէն:

Եւրոպայի տնտես. տագնապը

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՊԱԿՍԵՑՆԷ ԱՆԳԼԻՈՅ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջիկայ Չորեքշաբթի օր Փարիզի մէջ կը գումարուի Եւրոպայի տնտեսական խորհրդաժողովը որուն Պրիւքսէլի մէջ ըրած նիստը ձախողած էր: Պիտի մասնակցին ութը նախարարներ եւ արդիւնքը պիտի ներկայացնեն ընդհ. ժողովին զոր կը կազմեն Մարշըլի ծրագրէն օգտուող 19 ազգերու ներկայացուցիչները :

Խօսած էինք տեսակէտի հակառակութեանց մասին: Անգլիա չընդունիր պահանջատէր Պելճիքայի առաջարկը իր պարտքը սթերլինով կամ ոսկիով վճարելու համար, վախնալով իր վարկին անկումէն: Պելճիքա կը պահանջէ քիչ մը ազատականութիւն դնել ու Եւրոպայի մէջ դրամներու փոխանակելիութիւն մը ընդունիլ, գէթ մասամբ: Ֆրանսայի միջին առաջարկն ալ մերժեց Անգլիա:

Չորեքշաբթիի նիստը վճռական հանգամանք պիտի ունենայ, մինչեւ Յուլիս 1 պէտք է այդ խնդիրը կարգադրուի, հակառակ պարագային Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումի պիտի խանգարուի կ'ըսեն .

Ամերիկա եւս հակառակ է անգլիական քաղաքականութեան եւ առջի օր ծերակոյտի ելմտական յանձնաժողովին մէջ Մարշըլի օգնութեան դիւանին տնօրէնը մտահոգութիւն յայտնեց Արժանթինի հետ Անգլիոյ կնքած համաձայնութեան մասին: «Երկկողմանի համաձայնութիւնները, ըսաւ, անվստահութիւն եւ վէճ կը սերմանեն: Եթէ աշխարհի վաճառականութիւնը բազմակողմանի եղանակով մը չգործադրուի, զուր պիտի անցնին Միացեալ Նահանգներու ջանքերը Մարշըլի ծրագրին սահմանին մէջ»:

Մինչ այդ, կը հաղորդուի թէ Մարշըլի ծրագրին համաձայն Քանատայէն միս գնելու համար Անգլիոյ բացուած վարկը կէս առ կէս զեղչուած է: Զրոյց կայ որ պիտի ջնջուի նաեւ Ամերիկայէն ցորեն գնելու համար Անգլիոյ յատկացուած վարկը, ինչ որ խուճապ առաջ բերած է Լոնտոնի մէջ:

«Լը Մօնտ» կը գրէ թէ պէտք է խուսափիլ ձախողութենէ մը, քանի որ Եւրոպայի տնտեսական խանգարումը առաջ պիտի բերէ քաղաքական խանգարում, արեւմտեան Եւրոպա մեծապէս պիտի տկարանայ, պատասխանատուները պէտք չէ մոռնան այս բանը :

Յունաստան պիտի պաշտպանուի

Յունաստանի ամերիկեան զինուորական մարմնին պետ զօր. Ֆլիթ յայտարարեց Ուաշինկթընի մէջ թէ ըմբոստութիւնը ամբողջովին խեղդուելէ ետքն ալ անգլեւամերիկեան զինուորական օգնութիւնը Յունաստանի պիտի շարունակուի մինչեւ որ Միացեալ Ազգերու առջեւ համաձայնութիւն մը չստորագրուի Յունաստանի հիւսիսային սահմաններուն մասին:

★ Աթէնքի ձայնասփիւռը հաղորդեց որ Եուկոսլաւիա պաշտօնապէս տեղեկացուցած է Ամերիկայի եւ Անգլիոյ թէ այլեւս ոեւէ օժանդակութիւն չպիտի ընէ հելլէն ըմբոստներուն:

★ Յունաստանի վարչապետ Սոֆուլիս յանկարծամահ եղաւ երբ ինքնաշարժ կ'առնէր երթալ դիմաւորելու համար Զուիցերիայէն եկող Ֆրէտէրիք թագուհին: Հանգուցեալը ազատական կուսակցութեան պետն էր եւ շատ ծանօթ պետական անձ մը, քանիցս վարչապետ, Գերմաններու կողմէ բանտարկուած: 87 տարեկան էր: Իրեն կը յաջորդէ արտաքին նախարար եւ ժողովրդական կուսակցութեան պետ Սոֆուլիս :

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԸ

Վատիկանէն հաղորդուած լուրերու համաձայն կղերականներու հանդէպ հալածանքը կը շարունակուի Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ ուր բազմաթիւ եկեղեցականներ ձերբակալուեր եւ խոշտանգուեր են :

Անգարայէն հեռագիր մը կը հաղորդէ որ Վատիկանի Ամերիկեան դեսպան Մայրըն Թէյլըր այժմ Պոլիս կը գտնուի խորհրդակցելու համար Օրթոտոքս տիեզերական պատրիարքին հետ, թէ պիտի կրնա՞յ ազդել սլաւ օրթոտոքս եկեղեցիներուն վրայ, համայնավարներուն ազդեցութիւնը հակակշռելու համար: Իրազեկներու կարծիքին նայելով իրաւ է թէ եկեղեցիները Մոսկուայի հակակշռին տակ են, բայց ընդդիմութիւններ կան կրօնական շարքերուն մէջ, եւ արեւմտեան քաղաքական շահերը կը պահանջեն այդ դժգոհութիւնները ամփոփել, ինչ որ հաւատացեալ ժողովուրդներուն վրայ պիտի ազդէ: Ամերիկացի դեսպանը պիտի աշխատի եղեր նաեւ Օրթոտոքս եկեղեցին եւ Վատիկանը մերձեցնել հակապոլշեւիք գետնի վրայ :

ՆՈՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆԻ մը հիմերը դնելու համար ընկերվարական եւ աշխատաւորական կուսակցութիւններու խորհրդակցութիւն մը կը կատարուի Զուիցերիոյ մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

127,000 ՏՈԼԱՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՄԵԾԱԳՈՒՄԱՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 16 Յունիս.— Հարիւր քսանը հազար տոլար, այսինքն, օրուան սակով, ոչ նուազ քան քառասունը չորս միլիոն Ֆրանսական ֆրանք …

Ամերիկայի գաղութին Դաշնակցական ու համակիր բազմութեան սրտաբուխ նուէրն է սակա՝ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին, որ այժմ կը կոչուի Փալանճեան ։

Երբ, անցեալ Հոկտեմբերին, այս ափերը հասաւ մեր վաստակաւոր ընկերը, Լ. Շանթ, Ճեմարանի կանթեղին իւղ ճարելու առաքելութեամբ, մեր ամէնէն լաւատես ընկերներն անգամ բացատրեցին իրեն թէ առաւելագոյն գումարը զոր Ամերիկայի մեր հայրենակիցները կրնային յատկացնել իր — մեր — հիմնարկութեան, յիսուն հազար տոլարը չէր կրնար անցնիլ՝ նկատի ունենալով որ վերջին չորս – հինգ տարուան ընթացքին, Դաշնակցական Ամերիկան, ազգային զանազան նպատակներու տուած է մօտաւորապէս 600.000 տոլար ։

— Ես պէտք ունիմ 125.000ի, պատասխանեց Շանթ։ Ես կը ճանչնամ մեր ժողովուրդը … Դըպրոցի համար՝ ան իր հացէն կը կտրէ եւ կու տայ..

Իր այցելութենէն ինը ամիս վերջը, ալ համոզուեցանք թէ Լ. Շանթ պարապ տեղը չէ որ ճերմկցուցեր է իր մազն ու մօրուքը, թէ իսկապէս կը ճանչնայ մեր ժողովուրդը ։

Տեղ մնա՞ց որ չերթար մեր ծերունազարդ առաքեալը՝ Ատլանտեանէն մինչեւ Խաղաղականի ափերուն արեւը ։

Իր կէս տարիքը ունեցողներն անգամ կէս ճամբան պիտի մնային ու թերեւս պիտի չդիմանային այն հեւիհեւ վազքին՝ որ Շանթին բաժին ինկաւ Հոկտեմբերէն մինչեւ Յունիս ։

Երբ Նոյեմբերը մեր դուռը ափ առաւ, ըսինք իրեն.— Ընկեր Շանթ, խստաշունչ ձմեռ կ'ընէ արեւելեան ափը … աւելի լաւ կ'ընէք եթէ առայժմ հրաժարիք Նիւ Եորքէն, Պոսթընէն, Տիթրոյթէն, Շիքակոյէն եւ անցնիք Քալիֆորնիա, որուն կենսատու արեւը այնքան կը նմանի Լիբանանի արեւին …

Դժուարաւ համոզուեցաւ ու Դեկտեմբերի վերջը ճամբայ ինկաւ դէպի Լոս Անճելըս, Սան Ֆրանչիսքօ, Ֆրէզնօ՝ բարեւելէ ետք Միջին Արեւելեան նահանգներու մեր գանգուածները։

Մօտաւորապէս երեք ամիս մնաց Քալիֆորնիա, ուր ունեցաւ բացառիկ յաջողութիւն եւ Մարտի վերջը անցաւ Շիքակօ, Տիթրոյթ, Քլիվլընտ, Էքրըն, Նայակարա Ֆոլս, Նիւ Եորք, Նիւ Ճըրզի եւայլն՝ յիշելով միայն գլխաւոր կեդրոնները ։

Երբ կ'ըսենք «Շիքակոյի գաղութը» կամ «Տիթրոյթի գաղութը», պէտք է հասկնալ որ մեր հայրենակիցները հաստատուած չեն միայն այդ քաղաքներուն կեդրոնը, քով քովի, այլ ցրուած են նաեւ շրջակայ մանր մունր քաղաքները եւ աւանները …

Ընկեր Շանթ այցելեց նոյնիսկ այն շրջանները ուր մեր թիւը 4—500ը չանցնիր։

Յոգնեցա՞ւ, գանգատեցա՞ւ.— Երբեք ։

Ալ թող ինք հաշուէ թէ քանի անգամ օդանաւ ու երկաթուղի փոխեց, քանի մղոն ինքնաշարժով ման եկաւ, ու մանաւանդ, քանի տեսակ յոգնեցուցիչ ընդունելութեանց մասնակցեցաւ ։

Իր բերնէն լսեցի միայն մէկ արդար գանգատ։

— Աքանչելի են մեր Ամերիկահայերը, զոհաբերող, հայրենասէր եւ հիւրընկալ, բայց, սիրելիս, այնքան կը կերցնեն կը խմցնեն, կը պտտուեն, կը մեծարեն որ կը յոգնիս … Ես իրենցմէ կը սպասեմ պատառ մը միս, ափ մը բանջարեղէն եւ պտուղ, անոնք սեղան կը բերեն հնդկահաւն եւ հաւը, խըյմաճ ու լէհմէճունը, մեղրն ու կարագը, սերն ու գինին … Հապա՞ իրենց գուրգուրանքը եւ հոգածութիւնը …

⁂

Ինչո՞վ բացատրել Շանթի առաքելութեան այս անակնկալ յաջողութիւնը։ Կան կարգ մը պատճառներ։

Առաջինը՝ բնականաբար այն նուիրումն է զոր հայ ժողովուրդը ունի՝ հանդէպ իր դպրոցին, իր մշակոյթին։ Այդպէս էր ան երէկ, իր սեփական հողերուն վրայ, այդպէս ալ մնացած է այս օտար ափերուն վրայ ուր ուրիշները ամէն բան ունին՝ մերը մեզի մոռցնել տալու համար։

Արեւելեան քաղաքի մը մէջ հանգանակութեան ընթացքին, աշխատաւոր հայրենակից մը ընկեր Շանթի խօսքերէն ազդուած, կը նուիրէ երեսուն տոլար ։

Համեստէն ետք կը մօտենայ իրեն եւ կը խնդրէ որ յաջորդ իրիկունը իր տունը հրամէ՝ ճաշի։

Ընկեր Շանթ սիրով կ'ընդունի հրաւէրը ։

Սեղան չնստած, աշխատաւորը վայրկեան մը առանձին կը ձգէ իր մեծ հիւրը։ Վերադարձին, վախով - դողով կը մօտենայ ընկեր Շանթին եւ անոր կը յանձնէ փոքրիկ ծրար մը որ կը պարունակէր իր երկրորդ նուէրը Ճեմարանին … ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ …

Երկրորդ պատճառն է, Լ. Շանթի ներկայութիւնը եւ իր համբաւը իբրեւ գրագէտ եւ իբրեւ դաստիարակ ։

— Եղբայր, ի՞նչպէս կարելի է մերժել այս մարդը որ այս տարիքին մեր ոտքը եկեր է՝ մեր անուշիկ մանուկներուն կրթութեան համար քանի մը տոլար խնդրելու …

Այսպէս «կ'արդարացնէր» իր առատ նուէրը՝ համեստ միջոցներու տէր հայրենակից մը ։

Երրորդ գլխաւոր պատճառն է անշուշտ Հ.Յ. Դաշնակցութեան եւ Հ. Օ. Միութեան (Կ. Խաչ) ամբողջական ու լիակատար նուիրումը Ճեմարանին.

Ոչ մէկ ջանք խնայուեցաւ այդ երկու կազմակերպութեանց կողմէ՝ հանգանակութիւնը իր ներկայ պատկառելի գումարին հասցնելու համար ։

Առանձին գնահատութեան արժանի են ընկեր Գուրգէն Մխիթարեան եւ Տիկին Սիրանոյշ Տեստէկիւլ որոնք եղան Լ. Շանթի անմիջական գործակիցները՝ հանգանակային ժողովներուն մէջ ։

Նոյնքան շնորհաւորելի են « Հայրենիք»ն ու « Ասպարէզ »ը ինչպէս նաեւ մեր այն ընկերներն ու համակիրները որոնք մեծապէս օժանդակեցին հանգանակութեան ։

Միայն 127.000 տո՞լար։

Հապա՞ այն աշխատանքները որոնք կատարուեցան Քալիֆորնիոյ մէջ ընկերներ Արփաքսատ Սեդրակեանի, Հէրի Քարեանի եւ Ալէք Փիլիպոսի եւ Պ. Փիլոյեանի նախաձեռնութեամբ՝ տարեկան 25.000 տոլարի պիւտճէ մը ապահովելու համար Ճեմարանին ։

Ի՞նչպէս չծափահարել զիրենք ։

Հանգանակութեան յաջողութիւնը ափ ի բերան ձգած է նաեւ դիմացի արտի բազմութիւնը որ իր բոլոր երեւելիներով հրապարակ ինկած է Երուսաղէմի հանգանակութեան համար, բայց հազիւ կրցած է, այդքան կենսական գործի մը համար, հանգանակել 40.000 տոլար …

Ըսէ՞նք դարձեալ — Նժարին մէկ կողմը մենք, միւս կողմը բոլոր մնացեալները՝ մեծով, պզտիկով ։

★

Որպէսզի «Յառաջ»ի ընթերցողները գաղափար ունենան թէ Դաշնակցական Ամերիկան ինչ գումարներ տուած է վերջին 4—5 տարիներու ընթացքին, ահաւասիկ կարգ մը թուանշաններ.—

Հայկ. Դատի հետապնդումին համար՝ 165.000, « Հայրենիք » ամսագրի 25ամեակին առթիւ՝ 50 հազար, Անջար՝ 100.000, Լոս Անճելէսի եւ Ս. Ֆրանչիսքոյի Ակումբներուն համար հաւաքաբար 70.000, Ուստըրի եկեղեցիին համար՝ 50 հազար, Ճեմարանին 127 հազար, Հ. Օ. Միութեան 100 հազար եւայլն, առանց յիշելու տեղական նպատակներու համար հաւաքուած գումարները ։

Ու տակաւին սմսեղուկներ կան որոնք կը պնդեն թէ Դաշնակցութիւնը գանգուած չունի, այլ միայն ափ մը … «շէֆ»եր ։

ԺԻՐԱՅՐ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք վերջերս, Ուիլիըմ Սարոյեան, անգլիագիր երիտասարդ գրագէտը, Վենետիկ հանդիպելով, Ս. Ղազարի վանքն ալ այցելեց ։

Այս առթիւ Հ. Մեսրոպ Ճանաշեանի նկարագրութենէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները («Բազմավէպ», Մայիս – Յունիս) —

Մայիս 3։ Շոգեմակոյկ մը Ս. Ղազար կը բերէ Ու. Սարոյեանը, որուն կ'ընկերանային իտալական «Թեմփօ» թերթին ներկայացուցիչը եւ իր քարտուղարուհին ։

— Կը կոխեմ հայկական հողի վրայ, ի՜նչ զմայլելի է ձեր Ս. Ղազարը, կ'ըսէ Սարոյեան ամերիկեան պարզութեամբ եւ հայկական նախանձախնդրութեամբ ։

Աթոռակալ Հ. Քերոբէ Վ. Չրաքեան, շրջապատուած՝ վանականներով, հիւրը կ'առաջնորդէ թանգարան, տպարան, եկեղեցին, մատենադարանը՝ հայկական հին ձեռագիրներու, հայկական եւ օտար հրատարակութիւններու։ Տպարանը խորապէս կ'ազդէ իր վրայ։ Տեսնելով «Գեղունի»ի վերջին թիւը, կը խոստանայ 1950ի հատորին համար ղրկել իր այցելութեան տպաւորութիւնները ։

Այցելուներու տոմարին մէջ անգլերէն ձօն մը գրելէ վերջ, հիւրը կ'առաջնորդուի Մուրատ–Ռափայէլեան վարժարանը, ուր կը սպասէին աբբահայրը եւ վարդապետները։ Բոլորը կ'ողջունէ հայերէն։ Քիչ մը համդարտ, բառերը փնտռելով, բայց կանոնաւոր հայերէնով մը կը բանայ խօսակցութիւնը ․

— Շատ ուրախ եմ Վենետիկ գալուս եւ մանաւանդ Ս. Ղազար։ Միլանէն յատուկ դիտումով եկայ հոս Ս. Ղազարը տեսնելու եւ ողջունելու Միաբանութիւնը։ Լսած էի անունը եւ համբաւը այս կղզիին որ Հայերու տունն է և հայկական մշակոյթի փառարանը ։

Աբբահայրը հարցումներ կ'ուղղէ Գ. Ճ. Մարտիկեանի մասին, գնահատելով անոր աշխատանքը ի նպաստ հայ տարագիրներու ։

— Ի՞նչ աղուոր հայերէն կը խօսիք, կ'ըսէ ուրիշ վարդապետ մը. մենք կը կարծէինք ձեզ ողջունել անգլերէն լեզուով. մինչ դուք յանկարծակի բերիք մեզ՝ հայերէն խօսելով ։

— Այո, ես հայերէնը շատ կը սիրեմ. մինչեւ եօթը տարեկան հասակս չէի գիտեր թէ Հայ եմ, չէի գիտեր ալ թէ աշխարհիս վրայ ազգերու եւ լեզուներու զանազանութիւն կայ. կը խորհէի թէ ամէն մարդ նոյնն է։ Երբ որ եօթը տարեկանէս վերջ՝ Սան Ֆրանչիսքոյի որբանոցէն անցայ տունս, որ կը գտնուի Քալիֆորնիա, այն ատեն սկսայ վարժուիլ հայերէն խօսելու ։

— Կը ճանչնա՞ք Մայքըլ Արլէնը ։

— Շատ լաւ կը ճանչնամ. ան ալ կը սիրէ հայերէնը, թէեւ անգլերէն կը գրէ։ Երբ որ Նիւ Եորքի մէջ, առաջին անգամ, իրեն հանդիպեցայ եւ անգլերէն բարեւեցի զինք — «հայրենակից, ըսաւ ինծի, հայերէն խօսինք»։ Իրաւունք ունէր. աշխարհի վրայ եթէ հայերէն չխօսի Հայը, ինչպէ՞ս կրնայ Հայ ըլլալ, Հայը պէտք է հայերէն խօսի ։

— Բնիկ ո՞ւրտեղացի էք ։

— Մեր ընտանիքը բնիկ Պիթլիսցի է, Բաղէշցին է, բայց ես ծնած եմ Ֆրէզնօ ։

— Ներկայիս ո՞ւր կը բնակիք ։

— Նիւ Եորք, ուր շատ մը տպագրական տուներու հետ գործ ունիմ ։

— Ի՞նչ նոր գործ հրատարակած էք ։

— Վերջերս չորս թատերական գործեր գրած եմ. անոնցմէ ոմանք իտալերէնի ալ թարգմանուած են, եւ ճիշդ այդ գործերու կարգադրութեան համար հոս Իտալիոյ մէջ «Մօնտատորի» տպագրական տան հետ պայմանագիր մը պատրաստելու վրայ ենք ։

— Զաւակ ունի՞ք ։

— Այո, ունիմ Արամ մը եւ Լուսիկ մը։ Արամս չկար դեռ, երբ «Անունս Արամ է» գիրքս լոյս տեսաւ, ու յետոյ աշխարհ եկաւ ինք։ Օր մը զարմանալի եւ զուարճալի բան մը պատահեցաւ որ այնքան հաճելի եկաւ սրտիս։ Երբ փոքրիկ Արամս անկողնի մէջ հիւանդ պառկած էր, ու ես իրեն կը նայէի, ինքը կանխելով հարցումս, դարձաւ ինծի նայեցաւ իր աղուոր աչքերով, եւ ուղղեց սա հարցումը հայերէն.— «Ի՞նչպէս ես»։ Եւ խնդացինք ամէնքս ։

— Մօտէն կը ճանչնա՞ք Զաւէն Սիւրմէլեանը։

— Շատ լաւ կը ճանչնամ, ազնուական եղանակ մը ունի գրելու որ ես կը սիրեմ, բայց ես այդպէս չեմ կրնար գրել։ Արտասահմանի մէջ դեռ ունինք ուրիշ գրողներ, Ֆրանսայի մէջ Հանրի Թրուայա, Ամերիկայի մէջ ալ ուրիշներ ։

Սարոյեան մօտէն ծանօթացաւ աշակերտներուն, հարցումներ ուղղելով իւրաքանչիւրին։

Ս. Մարկոսի հրապարակէն Հայոց Ս. Խաչ եկեղեցին հանդիպելով, երբ կը մտնեն «Հայոց փողոցը» — «Քալլէ տէլլի Արմենի » — Սարոյեան կը պատուիրէ լուսանկարիչ Պ. Վ. Թօքաճեանի ․

— Ասոր պատկերը առ որ ես Ամերիկայի մէջ ցոյց տամ, որովհետեւ չեն հաւատար խօսքերուս։

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

« Յուսաբեր » «Յառաջ»էն արտատպելով ընկեր Հր. Ակոնայեանի յօդուածաշարքին եզրակացութիւնը լեզուական հարցերու մասին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, «Ուրախալի երեւոյթ» խորագրին տակ (11 Յունիս).

— « Առաջին ու հիմնական խնդիրը, որուն յաճախ անդրադարձած է այս թերթը խմբագրականներով, առանձին յօդուածներով ու «լսարան»ներով, ԿԱՅՈՒՆ, ՄԻՕՐԻՆԱԿ եւ ամէնուն ՊԱՐՏԱԴԻՐ ուղղագրութիւն մը ունենալու այլեւս անյետաձգելի պահանջն է ։

Ուղղագրական միօրինակութեան պակասը չնախատեսուած դժուարութիւններու առջեւ կը դնէ մեզ յաճախ։ Օրինակի համար՝ տարեց, զմբեթ, կետադրութիւն եւ այս կարգի բազմաթիւ «երկակենցաղ» բառեր Ե՞ով պէտք է գրել թէ Էով։ Ո՞րն է ճիշդը եւ ինչու, ինչ հիման վրայ։ Ակոնայեան գտած է լուծման կերպ մը.— այս ձեւերէն մէկ կամ միւսը կ'ընդունինք ուղիղ եւ կը դարձնենք զայն պարտադիր։ Այս է մօտաւորապէս իր ըսել ուզածը։ Սակայն «ընդունիլը» բաւական չէ. պէտք է, որ ընդունուած ձեւը ըլլայ նաեւ ճիշդ, ըլլայ համապատասխան՝ մեր լեզուի կանոններուն ։

Այս դժուարութիւնը եւս կը կարծէ լուծած

Կարօտ հայրենի

Անո՜յշ հայրենի՜ք, իմ յո՜յսն ու արե՜ւ,
Այս մո՜ւթ ու անե՜լ ճամբուն ափն ի վա՜ր
Կը հեծեմ, կ՚երթամ զերթ աշնան տերեւ,
Չեմ գիտեր թէ ո՞ւր այսպէս հողմավա՜ր...

Ինչո՞ւ ես լքեր զիս այսպէս անտէր.
Չէ՞ որ խարազատ զաւակդ եմ ես ալ.
Բերնիս մէջ լեզուս քիմքիս է փակեր
Ու դռան միշտ անփոյթ զիս չես ճանչնար ...:

Կարօ՜տ եմ, կարօ՜տ քու քնքոյշ գարնան,
Քու կիզիչ ամրան կարօտն ունիմ ես,
Ձմրանդ եմ կարօտ այն սառնաբերան
Որ թոնիրին շուրջ հէքեաթ կ՚ըսէր մեզ ...

Կը յիշեմ անոյշ զօղանջներն աշնան,
Եւ ինչպէ՞ս մոռնամ դաշտերդ արդար,
Սէ՜գ լեռները մեր բարձր ու անմահ,
Եւ աստղով բանուած կապո՜յտը պայծառ ...:

Ես մեր աղբիւրին չեմ կրնար մոռնալ
Երգը կարկաչուն՝ օրհներգը գեղին,
Ջուր կը կրէին սափորով օրհնեալ
Աղջիկները մեր ծամերով դեղին ...

Կրնա՞մ ես մոռնալ մեր հէքեաթ ճամբան
Որ բազմանարօտ ու նազելանեմ՝
Կ՚երկարէր ուրախ հարսնիքի նման
Աղբիւրը ջուրի մայրամուտին դէմ ...

Ո՞վ կրնայ մոռնալ ճամբան մեր ուխտի,
Որ կը մագլցէր լերան կողն ի վե՜ր,
Ու ամէն աշնան թափոր կը կազմէր
Երբ գիւղն համօրէն կ՚երկարէր ուխտի ...

Անո՜յշ հայրենի՜ք, իմ օ՜ր ու արե՜ւ,
Կարօտդ ըրաւ զիս ափ մը ստուեր
Ու դուն, դեռ անգութ երկինք մը՝ իբրեւ
Առջեւս կը փակես դռներդ անհուր ...

Սիրտս քեզ համար ըրի խնկաման,
Խունկի տեղ հոգիս անոր մէջ ծխաց,
Տուած եմ քեզի աչքիս լոյսն անգամ,
Ու ինծի միայն կարօտդ մնաց ...

Ա՛լ բան մը չունիմ, որ ես քեզի տամ,
Բա՛ց դուռդ ներս գամ, դռնիդ շո՜ւնն ըլլամ,
Միայն թէ՝ ըլլամ շուն մը հարազատ
Տունիս մէջ շարժիմ ու խօսիմ *ազա՜տ*...

ՍՈՒՐԷՆ ՔՀՆՑ. ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ըլլայ Հրանտ Ակոնայեան եւ կ՚առաջարկէ.

1.— Կաճառ մը հիմնել՝ անոր որոշումները դարձնելով պարտադիր բոլորին։

2.— Հայ լեզուի նոր բառարան մը պատրաստել՝ տալով վիճելի ուղղագրութեամբ բառերուն նուիրագործուած ձեւերը ։

Վերջապէս մենք ալ կ՚ընդունինք, որ «գլուխ» մը ունենալը անգլուխ ըլլալէն, կամ ղեկ մը ունենալը անղեկ ըլլալէն շատ աւելի նախընտրելի է։ Եւ եթէ անպատճառ պէտք է մասնաւոր կաճառ մը հիմնել մեր լեզուին կարենալ տալու համար ուղղագրական կայունութիւն եւ միօրինակութիւն, հիմնենք այդ Կաճառն ալ՝ ոսկեզօծ պատմուճան հագած իր «անմահ»ներով։ Տանք անոր նախաձեռնարկ ու հովանաւոր մարմինի մը բոլոր իրաւասութիւնները եւ սպասենք, որ ջանայ իրագործել առաջադրուած ծրագիրները մեթոտիկ, յարատեւ ու յամառ աշխատանքով, մանաւանդ նըւիրումով։ «Համազգային»ը կամ, ինչպէս կը թելադրէ ինքն իսկ՝ Հրանտ Ակոնայեան, Գաղթահայ Գրողներու Համագումարը թող ստանձնեն գործին նախաձեռնութիւնը՝ օժանդակ յանձնախումբեր ստեղծելով, աշխատանքի մղելով բոլոր կենսունակ տարրերը, օգտագործելով ոմանց հմտութիւնը, ուրիշներու փորձառութիւնը եւ այլոց դրամը ։

Այս բոլորին նպատակը պիտի ըլլայ մեր լեզուին վերադարձնել իր ոսկեդարեան նկարագիրը։

Մինչ այդ՝ մեր թերթերը, մեր հանդէսները, մեր գրողներն ուսուցիչները թող ամէն օր բան մը ըսեն լեզուական հարցերու շուրջ, կանոն մը սորվեցնեն, բառի մը ուղղագրութիւնը ճշդեն, նոր բառեր կերտեն, օտար բառի մը համազօր հայերէնը փնտռեն գտնեն, հրաժարին իրենց սովորական թափթփածութենէն ու անտարբերութենէն եւ սկսին — սկսինք ամէնքս — հայերէն խօսիլ ու հայերէն գրել ։

Դեռ կանուխ է, կը կարծենք, վէճի նիւթ դարձնել երկու բարբառներու միացման հարցը։ Բայց արդէն ուշ մնացած ենք լեզուի միութիւն հաստատելու խնդրին մէջ։

ՊՈՒՏ՝Մ ԾԻԾԱՂ

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ ...

Տղաս, գնա հաց բեր շուկայէն, հիմա հացագործը կը գոցէ խանութը։ — Ո՞ւր կը վազես ... առ սա դրամը ։

— Բաբա, վերջէն կը վճարենք։ Հացագործը բաղեկամ է մեզի ։

— Ծօ, դրամը առ, ես ապառիկ հաց չեմ խօթեր տունէս ներս ։

★

— Էֆթիկ, սա կայծն, ելեկտրիկին դրամն է, անկիւն մը դիր, մարդը այսօր - վաղը կուգայ գանձելու ։

═ Հո՞գդ է հասեր, թող երթայ - գայ։ Ամսական կ՚առնէ կոր ։

— Ոչ, ես չեմ սիրեր այսօրուան պարտքը վաղուան ձգել ։

✕

— Գնա, նպարավաճառէն չիչ մը օղի եւ մաս մըն ալ ապուխտ գնէ։ Շուտ ըրէ տղաս։

═ Դրամը վճարե՞մ ։

— Հապա։ Նպարավաճառին պարտք ձգելը անվայել բան է։ Մարդ, կերած - խմածին փարան կանխիկ տալու է որ կոկորդէն անցնի։

★

— Աղջիկս սա լրագիրս տուր նայիմ, ինչ կայ մէջը։

═ Հա, լաւ ըսիր, գիտե՞ս հայրիկ, այսօր մարդ մը եկաւ լրագիրին դրամը ուզելու։ Վաղը կրկին պիտի գայ, ի՞նչ ըսեմ։ Քովի դրամէս տա՞մ։

— Այդ դրամը, թեւի նոր ժամացոյց մը գնելու համար տուի քեզի։ Վերջէն՝ հին ժամացոյցովը դէմը մնաս։

Գլուխ կը տանին սա լրագրի մարդիկը։ Ինչ է փախի՞նք պիտի։ Կուտանք օր մը։ Գոնէ կարդալու բան ըլլայ մէջը։ Կարծես ամէնուն դրամը գանձեր են, ես միայն եմ մնացեր...

Մեր Լեւոնին խաթերը համար գրուեցանք։ Ազգին լրագիրը քաջալերենք ըսինք։ Պէտքըցու բան ըլլայ գոնէ։ Ա՛խ սա հայ գրողները, անոնք ալ դրամի ետեւէ ինկած են։ Վայ ազգին...

Եթէ փարա շահիլ կ՚ուզեն, թող երթան աշխատին։ Գիր գրելը, թուղթ լեցնելը աշխատիլ չէ։ Ծոյլ մարդու գործ է ...

★

Հայը, ճարպիկ, աշխատող։ Քարէն - երկաթէն դրամ հանող։ Շինարար է։ Ուր ոտք դնէ տնիկ մը կը շինէ։ Չի խնայեր հագուստ կապուստի, օթոյի, պտոյտի համար։ Ոնկանը զարդ-զարդարանքին։ Ապուխտ - երշիկի, տոլմայի, փախլավայի։ Օղիի - գինիի։

Ընտանիքի պատուական հայր է՝ մէկ բառով։

Ազգային պարտականութիւնները կատարելու՝ ժամին, եկեղեցիին, դպիր տիրացուին, աղքատին, որբին կուտայ։ Է, այս բոլորէն ետքը՝ թերթի, գիրքի ալ դրամ ցնծալ ... ըլլալիք բան չէ ։

Մեր պապերը, հայրերը գիրք թե՞րթ կը կարդային։ Անոնք մենէ շատ աւելի խելացի էին։ Փորձառու էին ...

Պէտք է հետեւինք անոնց օրինակին։ Գործի մարդ ըլլանք։ փարա դիզենք։

Փոխանակ գիրք, թերթ տպելու, ոտանաւոր պատմութիւնգրելու, որոնք հարստութիւն, բարեկեցութիւն չեն բերեր մարդուս, ապուխտ ծախեցէք, կօշիկ գուլպայ ծախեցէք։ Սմբուկ, սեխպղին, տոլմայի տերեւ, կաղամբ, լոգում հէլվա, կամ ոսկի, ադամանդ վաճառեցէք։ Դրամ դիզեցէք ։

Ան ատեն Ցարդ ու պատիւ կը գանձէք։ Ժամին՝ վարիչ - հոգաբարձու կը կարգուիք։ Մեծ Միութիւններուն, ընկերութիւններուն մէջ՝ աթոռի տէր կ՚ըլլաք, ներգաղթագործներուն աչքին լոյսը կը դառնաք։ Խելացի մարդու տիտղոսով կը չքաւորիք ...

Ազգին երեւելիներուն եւ ազնուականներու դասին դասակից ըլլալով կ՚անմահանաք ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ պաշտպանութեան մասին վերջերս Լիւքսէնպուրկի մէջ արտաքին նախարարներու ժողովին մէջ տրուած որոշումները ուսումնասիրելու համար Լոնտոնի մէջ նիստ կը գումարեն արեւմտեան միութեան զինուորական հրամանատարները։ Պիտի զբաղին նաեւ Գերմանիոյ մէջ վերջերս տեղի ունեցած ռազմափորձերու արդիւնքով, եւ Մանշի մէջ կատարուելիք ռազմափորձին յատակագիծով ։

★ Սթրազպուրկի մէջ օգոստոսի սկիզբը պիտի գումարուի Եւրոպայի խորհրդարանական ժողովը առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցութեամբ սաար պետութեանց խորհրդարաններու ներկայացուցիչներուն։ Այդ երկիրներն են Ֆրանսա, Պելճիքա, Տանըմարքա, Իրլանտա, Իտալիա, Անգլիա, Լիւքսէնպուրկ, Հոլանտա, Նորվեկիա եւ Շուէտ։ Ֆրանսայի խորհրդարանը պիտի ընտրէ իր մէջէն 18 պատուիրակ ։

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹԷ ՄԱՐՏՈՒՄ ԸՆԿՆԵՄ

Կնոջս՝ ՍԻՐՈՒՇԻՆ

Թէ մարտում ընկնեմ, տխուր մի՛ մնա,
Անուէր մի՛ մնա, սիրի՛ր դու մէկին։
Թող ջահել սիրտդ սիրով արբենայ.
Ափսոս է վարդը թօշնի գարունքին։
Ես հող կը դառնամ դաշտում սիգաւէտ,
Կը դառնամ ծաղիկ, անուշ կը բուրեմ.
Դու եկ ինձ այցի նոր սիրածիդ հետ,
Քաղի՛ր ինձ, որ քո ձեռքը համբուրեմ։
Համբոյրով վերջին կարօտս առնեմ,
Իսկ դու իմ անուշ բոյրով արբենաս.
Ու քո ձեռքի մէջ թող ես թառամեմ.
Ա՜խ, կ՚ուզեմ դու միշտ անթառամ մնաս։

ԴԵՐԵՆԻԿ ՉԱՐԽՉԵԱՆ

(Սպանուած վերջին պատերազմին մէջ, 27 տարեկան) ։

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Ինչպէս Մարսէյլի եւ Տէսինի, նոյնպէս ալ Վիէնի Վասպուրականցիները այս տարի ալ տօնեցին հերոսամարտի տարեդարձը, օրինակելի իմաստութեամբ մը ի մի բերելով երեք գաղութներու հայ կուսակցութիւններ (Հ. Յ. Դ., Հնչակեան եւ Ռամկավար) եւ չէզոք տարրերը։

Վիէնի Սէրքըլը տը կաթոլիկ սրահը բերնէ բերան լեցուն էր, երբ «Արաքս» երգչախումբը թնդացուց սրահը «Կռունկներ տղերք»ով։

Ապա օրուան նախագահ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանը բեմ գալով, յայտարարեց՝ «Իմ կարծիքով հերոսամարտին մէջ ինկած նահատակներու յիշատակը պէտք է յարգել բուռն ծափահարութեամբ» եւ ապա հակիրճ ճառով մը բացատրեց հերոսամարտին բնոյթն ու արժէքը ։

Ղեւոնդ Տէրտէրեանի եւ օրիորդ Մալխասեանի յաջող արտասանութիւններէն վերջ, երգուեցաւ «Հայրիկ — Հայրիկը» ։

Առաջին բանախօսն էր ռամկավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, որ գովաբանեց Վասպուրականցիներու ազատասիրութիւնն ու յեղափոխական պատրաստութիւնը, փառաբանեց հերոսները եւ շնորհաւորեց այն համերաշխութիւնը որ ի յայտ եկաւ այս տարի, գոնէ հերոսամարտին տօնակատարութեան շուրջ ։

Ապա Կապոյտ Խաչի սանուհիները երգեցին «Ախ Վասպուրական» եւ «Ձմեռն անցաւ» երգերը, բուռն ծափեր խլելով ։

Երկրորդ բանախօսն էր Ս. Դ. Հնչակեան ներկայացուցիչ Պ. Ա. Արապեանը, որը նոյնպէս գնահատելի համարեց համերաշխական այդ ձեռնարկը, իր կարճ, բայց գեղեցիկ բանախօսութեամբ խանդավառելով ներկաները։

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ խօսեցաւ հայր Տերմոյեան գովքը հիւսելով հերոսներուն եւ օգտակար թելադրանքներ ընելով Նոր Սերունդին։

Տիկին Լուսավարդ Չիլինկիրեան երգեց երկու երգեր, յուզելով ներկաները ։

Հ. Մ. Միութեան կողմէ աւուր պատշաճ ուղերձէն վերջ, Վիէնի կարմիր Խաչի օրիորդները պարեցին «Նարօյ նարօյ» եւ ուրիշ շուրջպարեր, հանդիսականներու գնահատանքին եւ ծափերուն արժանանալով։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ս. Գալուստեան համառօտ պատմականն ընելով հերոսամարտին եւ գնահատական խօսքեր ուղղելով բոլոր անոնց, որոնք ինկան պատնէշին վրայ, իրենց արիւնով շաղախելով այն նուիրական հողը, որ կը կոչուի Հայաստան։

Ընկերոջ, խօսքն ալ ունկնդրուեցաւ խանդավառութեամբ եւ գնահատուեցաւ։

Նոր Սերունդի կողմէ նոյնպէս աւուր պատշաճ ուղերձ մը կատարուեցաւ, որմէ ետք, բուռն ծափերու մէջ բեմ եկաւ ընկեր Մ. Մարութեանը, որ իր զմայլելի ճառովը քառասուն վայրկեան լարուած պահեց հանդիսականներու հետաքրքրութիւնը եւ խիստ շահեկան տպաւորութիւն գործեց ներկաներու վրայ։

Ընկերոջ բանախօսութիւնէն վերջ, բեմ եկան Կապոյտ Խաչի սանուհիները եւ Կարմիր Խաչի օրիորդները միասին, մէկ խումբ կազմած երգելով «Մաղկիր աղաւնը»։

Այս երեւոյթը ոչ միայն շնորհաւորելի է, այլեւ օրինակելի պէտք է դառնայ բոլոր անոնց համար, որոնք օրն ի բուն միտքերը կը պղտորեն, հոգիներ կը թունաւորեն, եղբայրը եղբօր դէմ լարելով ։

Ապրին Վիէնի մեր աղջիկները եւ Կապոյտ ու Կարմիր Խաչերը, որոնք այդ գեղեցիկ քայլն առին։

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՈՐՉԱՓ ՕԳՆԱԾ Է ՌՈՒՍԻՈՅ

Խորհրդային թերթերն ու ձայնասփիւռը ամէն առթիւ կը կրկնեն թէ իրենք յաղթած են Գերմանիոյ սովետական զէնք ու սարքով միայն:

Ամերիկացիները, փաստ ի ձեռին, կը պատասխանեն այժմ թէ պատերազմի ընթացքին Միացեալ Նահանգները Ռուսիոյ տուած են 14.795 օդանաւ, 7056 ռազմասայլ, 8218 հակօդային թնդանօթ, 345.735 թոն պայթուցիկ եւ 427.386 ժէփ ու բեռնաշարժ (քամիոն): Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել միլիառաւոր տոլարի ուտելիք, հագուստ, վայրաշարժ, նաւ, քարիւղ, մեքենայ եւ այլ նիւթեր փոխ վարձքի դրութեամբ:

ՄԱՐՇԸԼԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկայի քաղաքական շրջանակները այս պահուս կ'ուսումնասիրեն Մարշըլեան օժանդակութեան փոքր ծրագիր մը Խորհրդային Միութեան ուղեկից երկիրներուն համար: Այս հարցը գաղտնի տեսակէտով քննուած է Փարիզի մէջ, Զորսերու ժողովին վերջին օրերը:

ԳՈՒՇԵԻԿԵԱՆ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայէն կը հաղորդեն թէ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդը երեքշաբթի օր ստացաւ սովետական առաջարկ մը որ աւելի սակարկութեան հանգամանք ունէր քան զիջումի:

Ռուսերը կ'առաջարկէին անգամ մըն ալ նկատի առնել Ազգերու Ժողովին մէջ մտնելու համար ինը երկիրներու թեկնածութիւնը: Ասոնք են, Աւստրիա, Ֆինլանտա, Սկովտիա, Իտալիա, Իռլանտ, Փորթուկալ եւ Յորդանան, որոնց մուտքին դէմ միշտ իր վեթօն դրած էր Խորհրդային Միութիւնը: Ռուսական պատուիրակ Մալիք սրտի հիւանդութենէ տառապելուն, զինք փոխանորդող Ցարափկին յայտարարեց թէ իր երկիրը տրամադիր է մոռնալու իր անցեալ ընդդիմութիւնը այդ մասին, եթէ, ապահովութեան Խորհուրդը միեւնոյն ժամանակ իբր անդամ ընդունի նաեւ Խորհրդային Միութեան ուղեկից հինգ երկիրներ, որոնք են Ալպանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա, Ռումանիա եւ արտաքին Մոնկոլիա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հիւլէական ուժերու վարչութեան պետ Ժոլիօ Քիւրի ռուսական թերթի մը մէջ կ'ամբաստանէ Միացեալ Նահանգները հիւլէական ուժը իբր մահուան գործիք գործածելուն եւ Ճափոնի քաղաքները անով ռմբակոծած ըլլալուն համար: Ամերիկա կը պահէ կարեւոր գաղտնիքներ այդ ուժի մասին եւ կը շարունակէ ռումբեր շինել, մերժելով խորհրդային առաջարկը արգիլելու համար հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը, կ'ըսէ եւ կը վերջացնէ — «Ո՞րն է այն երկիրը որ ուրիշներու վրայ տնտեսական ու քաղաքական ճնշում կը բանեցնէ եւ պատերազմի սպառնալիքով անոնց կ'ուզէ պարտադրել իր կամքը: Այս երկիրը այն է ուր չորս տարիէ ի վեր անդադար կը պատրաստեն հիւլէական ռումբեր»:

ՈՐԴՆԵՍՊԱՆ ՄԱՐԴ ՄԸ — Բօնի սու Պուայի մէջ ահռելի ոճիր մը գործուեցաւ յիմարի մը կողմէ: Երկաթուղիի պաշտօնեայ Փիէր Պարտէ գլխու ցաւէ տառապելով արձակուրդ ունէր երկու օրէ ի վեր: Առջի առտու իր կինը աշխատանքի գացած ըլլալով, մայրը որ քովի տունը կը բնակէր, եկաւ նախաճաշը պատրաստելու: Տեսաւ որ տղան պատին կռթնած, աջ ձեռքովը կը սեղմէր ձախ թեւը ուրկէ արիւն կը հոսէր, սարսափով տեսաւ նաեւ որ գետինը կտրուած ձեռք մը կար: Օգնութիւն աղաղակեց, դրացիները վազեցին, բայց սարսափը զարհուրանքի փոխուեցաւ, երբ տղոց սենեակը մտնելով տեսան որ երեք տարեկան աղջկան եւ օրօրոցին մէջ պառկող երեք ամսու տղուն գլուխներն ալ կտրուած էին: Ոճրագործը որ ժամ մը առաջ իսկ իր նորածինին խանձարուրը խանդաղատանքով փաթթած էր, ժամ մը ետք, յիմարական նոպայի մը մէջ, կացինով մը կտրած էր իր երկու զաւակներուն գլուխները եւ իր իսկ ձախ ձեռքը: Ոճրագործը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ վէրքին պատճառով:

ԾԱՆՕԹ ԵՐԳԱՀԱՆ Պ. Օննիկ Պէրպէրեան որ Պէյրութի մէջ երկու երգահանդէսներ տուած էր մեծ յաջողութեամբ, Փարիզ վերադարձաւ:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութիւնը պարտադիր կերպով կը հրաւիրէ իր մարզիկները ներկայ գտնուիլ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին մարզադաշտին վրայ եւ յանձնել իրենց երկու նկարները: Բոլոր այն ֆութպոլի հետեւողները որ դաշնի չգոյութեան պատճառաւ բայց մնացած էին եւ կամ օտար խումբերու մէջ արձանագրուած, ներկայանան նոյն օրը արձանագրութեան համար: Լիսանսները պիտի ստորագրուին Յունիս 28ին:

ՄԻ ՍԳԱՍԷՔ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Վճարեցէք ձեր բաժնեգինները, այլապէս ստիպուած ենք դադրեցնել 1948 ապրիլ — 1949 ապրիլ պարտք ունեցող բաժանորդներուն թերթերը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեանի, ընկ. Ժիրայր Միսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօրը մահուան առթիւ եւ այս առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մ. Ռ. ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիր. 26 Յունիս, 1949 ժամը 15էն 22

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ:

Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հրաւիրատոմսերու համար դիմել Պ. Պ. Հրաչեանին 6 rue Lamartine, Ա. Տարօնեան 115 rue d'Aboukir եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարանը:

ԳԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, 26 Յունիսին ժամը 4էն 11, 19a rue Caumartin, métro Madeleine ou Opéra:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին Cinéma Alhambraի մէջ, métro Mairie d'Issy:

Արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ, պիտի ներկայացուի ՍԱՐԻՄ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ինչպէս նաեւ երկու պալէներ ԹՈՅՐ ու ԲՈՅՐ, Յ. Թումանեանի ծաղիկներու զարթօնքը, երաժշտութիւն Ա. Մեսումեանց, պարուսոյց տիկին Զ. Գալայճեան: Մուտքը 100 ֆրանք:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի: Կիր. 10 Յուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն: Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը:

ՅՈՒՇԱՑԽՏԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Patronage Laïqueի սրահին մէջ, Place d'Europe: Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՍՀԱԿԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի երիտասարդութիւնը:

ԳԱՆԵԷՈՅԻ Նոր Սերունդի Մուրատ խումբը կը հրաւիրէ իր մասնաճիւղին բոլոր անդամները եւ համակիրները ժամը 8ին, սովորական ակումբը, երկուշաբթի 27 Յունիս: Դասախօսութիւն ընկեր ԹՈՐՈՍԵԱՆի կողմէ: Նիւթ «Ներկայ Հայաստանը»:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Փոքր Ի'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, ընկեր Սիրական Քէպապճեանի աշխատանոցը, 11 rue Elie, Gentilly: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը Չորեքշաբթի 29 Յունիս ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Ալֆորվիլի քաղաքապետական դաշտին վրայ, այսօր, Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերը ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. եւ Բ. խումբերու: Առաջին մրցում ժամը 2ին:

Հաղորդակցութեան միջոց Charenton Ecolesէն առնել 103 թիւ օթօպիւս եւ իջնել Rue de Seine:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ հայ ընտանիքի մը համար, որ կը բաղկանայ չորս հոգիէ, այր, կին, 8 տարեկան աղջիկ եւ երեք տարեկան մանչ զաւակէ մը, օդափոխութեան յարմար վայրի մը մէջ մէկ կամ երկու սենեակ օգոստոս մէկէն մինչեւ 31, Նիսի կամ Մարսիլիոյ շրջակաները: Պայմանները հաղորդել «Յառաջ»ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը: Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Գարսամեան գրատուններէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 28 JUIN 1949 Երեքշաբթի 28 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5883–Նոր շրջան թիւ 1294

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԻՐՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Քանի մը տարի առաջ Երեւանի մէջ կազմուած էր արտասահմանի հետ «կուլտուրական» կապ հաստատելու կոչուած մարմին մը, որուն նպատակն էր Հայաստանի մէջ ծաղկող գրականութիւնն ու մեր հայրենիքի մշակութային վերելքը ծանօթացնել տարագիր Հայերուս։

Այս կազմակերպութիւնը «Սովետական Հայաստան» անունով թերթ մըկը հրատարակէր, ուստի մըն ալ «հեռագրով» զանազան յօդուածներ կը հասցնէր արտասահմանի, մանաւանդ Ամերիկայի «յառաջդիմական» թերթերուն։

Իր գլխաւոր նպատակներէն մէկն էր Հայաստանի մէջ հրատարակուած գրքերը ղրկել արտասահման, լաւագոյնս ծանօթացնելու համար երկրի գրողները Սփիւռքի հայութեան։

Փոխադարձաբար, Սփիւռքի գրականութիւնն ալ երկրի հայութեան ծանօթացնելու համար արտասահմանի մէջ կազմուեցան նոյնանուն Միութիւններ։

Ոչ մէկը յաջողեցաւ իր առաջադրած նպատակին մէջ եւ ոչ ալ միւսը։

Ոչ մենք կրցանք ստանալ Հայաստանի գրականութիւնը այնպէս ինչպէս պէտք էր, ոչ ալ երկրի մեր հայրենակիցները ստացան Սփիւռքի հայութեան գրական ստեղծագործութիւնները։

Փարիզի Ազգային Ճակատը, իր փառքի օրերուն, քանի մը անգամ միայն ստացաւ սահմանափակ քանակութեամբ գրքեր, որոնք չէին կրնար բաւարարել պահանջը։

Աւելի բախտաւոր էին Սուրիա-Լիբանանի մեր հայրենակիցները, որոնք կրնային դիւրութեամբ եւ ուզուած քանակով Երեւան տպուած հայերէն գրքեր գնել կերպասի հրեայ վաճառականներու կրպակներէն...։

Փարիզի մէջ մեծ դժուարութեամբ կարելի կ'ըլլայ ճարել Պետհրատի հրատարակութիւնները, Մոսկուայի ճամբով։

Եւ սակայն գիրքը չէ որ կը պակսի Երեւանի մէջ, ուր տպագրական մեքենան անդադար կը բանի։

«Հրատարակչական գործը Սովետական Հայաստանում» խորագրով յօդուածի մը մէջ, Վ. Սարգսեան կը գրէ թէ 53 զանազան թերթեր լոյս կը տեսնեն «մեր ռեսպուբլիկայում, 160.000 օրինակ տիրաժով»։ Ամէն տարի հայերէն լեզուով կը հրատարակուին հարիւր հազարաւոր օրինակներով դասագրքեր, քաղաքական, գեղարուեստական եւ գիտական գրքեր։ «Մասսայական գրադարաններում ստվորում են 302.000 աշակերտ։

1948ին լոյս տեսած են 696 գիրք՝ 3.155.000 օրինակով։ «Ռեսպուբլիկայում 1921—1948 թուերի ընթացքում հրատարակուել են 12.392 անուն գիրք՝ 59 միլիոն 941 հազար օրինակ տիրաժով, այսինքն այնքան օրինակ որքան չի հրատարակուել հայ գրքերի ստեղծման թուից, անցած ամբողջ 1500 տարուայ ընթացքում»։

Դժուար է անշուշտ ստուգել այս թուանշանները։ Մանաւանդ անկարելի է կազմել վիճակագրութիւն մը, թէ 1500 տարուան ընթացքին քանի տեսակ հայերէն գիրք հրատարակուած է եւ քանի օրինակ։

Մնաց որ յօդուածագիրը գրերու գիւտը կը շփոթէ տպագրութեան գիւտին հետ։ Մեր մէջ տպագրուած առաջին գիրքը լոյս տեսաւ 1512ին՝ Վենետիկ՝ Աբգար դպիրի կողմէ եւ այնուհետեւ երկար տարիներ ոչ մէկ գիրք տպուեցաւ, մինչ Ս. Մեսրոպ մեր գրերը գտած էր 412ին։ 1100 տարուան անջրպետ մը կը բաժնէ հայկական տպագրութիւնը հայ գրերու գիւտէն։

«1948ին միայն Հայ գրքի կողմից վաճառուել է 9.661.500 ռուբլու արժողութեամբ հայերէն լեզուով եւ մօտ 4 միլիոն ռուբլու արժողութեամբ ռուսերէն լեզուով գրքեր»։

Ինչպէս կը տեսնուի, ռուսերէն լեզուն այնքան առաջ գացած է մեր երկրին մէջ, որ մէկ տարուան ընթացքին չորս միլիոն ռուբլիի ռուսերէն գիրք ծախուած է։ Իսկ «կոմունիզմի վեհ գաղափարները այնքան յաղթանակել են, որ 1920 1948 հայերէն լեզուով լոյս են տեսել Մարքսի, Էնգէլսի, Լենինի եւ Ստալինի աշխատութիւններից 445 անուն երկ՝ մօտ 5 միլիոն ընդհանուր տիրաժով»։

Հիւսնի Զաիմ ճախազան եւ մարաջախտ

ՅԱՐՈՒՔ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍՐ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒ

Գնդապետ Հիւսնի Զաիմ որ Մարտ 30ին յաջողած էր յեղափոխութեամբ մը սուրիական կառավարութեան գլուխը անցնիլ, հանրաքուէ մը սարքած էր անցեալ շաբաթ օրուան համար, որպէսզի ժողովուրդը ընտրէ իր հանրապետութեան նախագահը 7 տարուան համար։

816.000 արձանագրուածներուն վրայ քուէի մասնակցեցան 730.000 հոգի, որոնց 726.116 ձայնը ընդունեց գնդ. Զաիմ։

Կիրակի առտու Դամասկոսի բնակչութիւնը թնդանօթի հարիւր հարուածներով իմացաւ այս ընտրութեան արդիւնքը։ Փոխ վարչապետ Էմիր Ատէլ Արսլան, կառավարութեան անդամներուն հետ այցելելով նախագահին, հաղորդեց քուէին արդիւնքը եւ ներկայացուց դահլիճին հրաժարականը։ Նոր դահլիճը կազմելու գործը նախագահ Զաիմ յանձնեց Եգիպտոսի նախկին սուրիական դեսպան Միւհսէն Պարազիի։

Հիւսնի Զաիմ կ'ըլլայ միանգամայն մարաջախտ, քանի որ վերջերս քուէարկուածօրէնքի մը տրամադրութեան համաձայն, հանրապետութեան նախագահը կը ստանայ նաեւ Մարաջախտի տիտղոս, եթէ զինուորական մըն է ան։

Դամասկոսի մէկ օրաթերթին հրատարակութեան համաձայն նախագահ Զաիմ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է.—

«Եթէ Արաբները ուզեն կազմել մեծ կայսրութիւն մը, կ'ընդունինք, պայմանով որ Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորը ըլլայ «Կայսր Արաբներու»։ Կը մերժեմ Սուրիոյ միացումը Իրաքի եւ Յորդանանի։ Բայց եթէ այդ երկիրները կը փափաքին այդ բանը, կ'ընդունիմ որ անոնք կցուին Սուրիոյ»։

★ Ընտրութեան օրը զինարան մը պայթեցաւ Դամասկոսի մէջ, ցնցելով ամբողջ քաղաքը։ Պաշտօնական շրջանակներ արկածի կը վերագրեն այս պայթիւնը, որուն հետեւանքով մէկ հոգի մեռած, 10—15 հոգի վիրաւորուած են։

ՊԵՐԼԻՆԻ երկաթուղիի գործաւորներուն դուհացում տրուած ըլլալով, երթեւեկը կը սկսի այսօր։

ՊԵՏՐՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ գերեզմանը գտնուեր է Հռոմի Ս. Պետրոս եկեղեցիին տակը։ Տասը տարուան խուզարկութիւններով հոն գտնուած է Ներոնեան սիրք մը որ քրիստոնեաներու գերեզման եղած է եւ ուր թաղուեր է Պետրոս առաքեալ իր նահատակութենէն վերջը։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ եղաւ ինքզինքը Սէնը նետելով Պոլիվիոյ նախկին Ֆրանսական դեսպան Սեյէս տը Վէն։ Պատճառը նիւթական անձկութեան կը վերագրուի, քանի որ հակառակ իր դիմումներուն, նոր պաշտօն մը չէ տրուած իրեն։

Պետհրատը վերջին տարիներու ընթացքին հրատարակած է «Հայ կլասիկ գրողների» գործերը։ Ասոնք են՝ Խ. Աբովեան, Մ. Նալբանդեան, Րաֆֆի, Շ. Կուրղինեան, Յ. Թումանեան, Ա. Իսահակեան, Պ. Դուրեան, Յ. Պարոնեան, Նար-Դոս, Ա. Շահազիզ, Ռ. Պատկանեան, Ա. Շիրվանզադէ, Յ. Յովհաննէսեան, Յ. Յակոբեան եւայլն։

Վերջին տարիներու ընթացքին հրատարակուած արժէքաւոր գրքերու շարքին յիշենք Ս. Մալխասեանցի քառահատոր «Բացատրական Բառգիրքը», Ա. Ղարիբեանի «Հայերէն ուղղագրական նոր բառարանը», Թ. Թորամանեանի «Նիւթեր հայկական ճարտարապետութեան պատմութեան մասին» երկհատոր երկը, Լէօի «Հայոց պատմութեան «Բ. եւ Գ. հատորները, Լ. Յովհաննէսեանի «բժշկական պատմութիւնը Հայաստանում հնագոյն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը» (հինգ հատոր), Հ. Աճառեանի «անձնանունների բառարանը», Գ. Ղափանցեանի «Հայաստան «Հայերի բնօրրանը»։

Ռուս, Ֆրանսացի եւ անգլիացի ծանօթ գրողներու շատ մը գործերը եւս հայերէնի թարգմանուելով հրատարակուած են։

Այս բոլորը քաջալերական երեւոյթներ են։ Սակայն կը պակսի հիմնականը, հոգեկան եւ իրական կապը հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Փարիզ եւ Մոսկուա կը բանակցին

Ինչպէս հաղորդեցինք, Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը գացած է Մոսկուա, բանակցելու եւ առեւտրական պայմանագիր մը կնքելու համար։

Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան առեւտուրը զանցառելի քանակութիւն մը կը ներկայացնէ վերջին պատերազմէն ի վեր։ Ֆրանսա 10 միլիոն տոլարի ներածում կատարեց 1947ին։ Անցեալ տարի այս գումարը իջած էր 8 միլիոն տոլարի։ Միեւնոյն տարիներուն Ֆրանսայէն Խ. Միութիւն կատարուած արտածումներուն գումարը 500.000 տոլարէն ալ պակաս էր։

Մինչդեռ, 1938ին Խ. Միութիւնը Ֆրանսա ղրկած էր 17 միլիոն տոլարի ապրանք, իսկ Ֆրանսայէն ստացած էր 8 միլիոն տոլարի ներածում։ Իրականին մէջ անկումը շատ աւելի կարեւոր է, եթէ նկատի առնենք տոլարին անկումը։

Ֆրանքօ-խորհրդային առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու փորձեր կատարուեցան 1947 Նոյեմբերին, սակայն ձախողեցան, երբ Խ. Միութիւնը ջնջեց Ֆրանսական պատուիրակութեան անցագիրը։ Իբրեւ հետեւանք, Ֆրանսան ալ արտաքսեց խումբ մը խորհրդային քաղաքացիներ որոնք ամբաստանուած էին թէ մասնակցած են Մարսէյլի գործադուլին։ Արտաքսուեցաւ նաեւ խորհրդ. զինուորական պատուիրակութիւն մը։

Ահաւասիկ դէպքերու ընթացքը.—

1947 Հոկտեմբեր 17ին Ֆրանսա, որ ծանր վըտանգներ կրած էր երկարատեւ երաշտի մը հետեւանքով, 1.500.000 թոն արմտիք խնդրեց Խ. Միութենէն, փոխարէն մեքենաներ ղրկելու պայմանով։

Նոյեմբեր 8ին Ռուսերը պատասխանեցին թէ կրնան ղրկել միայն 300.000 թոն ցորեն։ Նոյեմբեր 13ին Ֆրանսա առեւտրական պատուիրակութիւն մը կազմելով, անցագիր խնդրեց խորհրդային դեսպանատունէն։

Նոյեմբեր 26ին Ֆրանսացիները արտաքսեցին 19 խորհրդային քաղաքացիներ, իբրեւ մեղսակից Մարսէյլի գործադուլին։ Շաբաթ մը վերջ Ֆրանսական ոստիկանութիւնը մտնելով Պորեկարի (Փարիզ) խորհրդային գաղթակայանը, ձերբակալութիւններ կատարեց։ Դեկտեմբեր 9ին արտաքսեցին Փարիզի խորհրդային զինուորական պատուիրակութեան 12 անդամները։ Նոյն օրը Ֆրանսական առեւտրական պատուիրակութեան անդամները վերադարձուեցան առանց վիզայի եւ Մոսկուայի անթելը հաղորդեց թէ առեւտրական բանակցութիւնները խզուած են։

Այժմ նոր փորձ մըն է որ կը կատարուի։ Այս անգամ գետինը բաւական հարթուած է, շնորհիւ Զարուբինի ժողովին խորհրդային անդամներուն եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան միջեւ կատարուած բանակցութեանց։

Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը մանաւանդ պէտս ունեցողներու կեր, ինչպէս եւ զանազան մետաղներ եւ քիմիական նիւթեր պիտի ճարէ Ֆրանսայէ, փոխարէն ստանալով մեքենաներ եւ ելեկտրական արտադրութիւններ։ Միեւնոյն ատեն պիտի ջանայ ստանալ կարգ մը ապրանքներ զորս Ամերիկա մերժած է յանձնել, զանազան նկատումներով։

Քիւրտերու դէմ համաձայնութիւն

ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ԻՐԱՔԻ ԵՒ ԻՐԱՆԻ ՄԻՋԵՒ

Գրած էինք թէ Իրաքի եւ Իրանի միջեւ փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը կնքուած է, տնտեսական եւ մշակութային փոխանակութեանց համաձայնագիրներով։

Այս բանակցութեանց մասին հետեւեալը կը հաղորդուի Մոսկուայէն.—

ՄՈՍԿՈՒԱ 17 (Ռ.).— Իրաքի խնամակալ Ապտուլլահ Թէհրան գացած է, ընկերակցութեամբ Իրաքի արտաքին նախարարին եւ ընդհ. սպայակոյտի նախագահին։ Այստեղի մամլոյ շրջանակներուն համաձայն, Ապտուլլահի Թէհրան այցը սերտ առնչութիւն ունի այն գաղտնի բանակցութեանց հետ որոնք տեղի պիտի ունենան Անգլիոյ, Իրաքի, Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Թուրքիա ներկայացուցիչ մը չէ ղրկած Թէհրան յայտնի չըլլալու համար այս գաղտնի համաձայնութիւնը։ Թուրքիա այս պարագան նկատի առնելով Թէհրանի դեսպանին պաշտօն յանձնած է մասնակցիլ այս գաղտնի բանակցութիւններուն որոնց ընթացքին Քիւրտիստանի խնդիրն ալ պիտի ծեծուի։ Ինչպէս յայտնի է Քիւրտերը խտիւ կը հաստատուին Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Իրաքի մէջ։ Թուրքիա Պարսկաստան եւ Իրաք իրենց միջեւ համաձայնութիւն մը պիտի կնքեն որպէսզի Քիւրտերը չտիրանան ազատութեան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓՐԿԵՆՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր գլխաւոր մտածումն է պատրաստել գաղափարական երիտասարդութիւն մը որ ի վիճակի ըլլայ տանելու մեր ազգային փրկութեան բարձունքը, հեռու պահելով ինքզինքը այսօրուան ճախճախուտներէն:

Գիտեմ, լճացած կեանքի վարժուած տարրերը, ինչպէս եւ օտար ուժերու առջեւ կքած կամակորները կը ծիծաղին, երբ կը խօսինք երիտասարդութեան գաղափարականութեան մասին: Ներկայ պայմաններու մէջ խօսիլ հայ երիտասարդներու խոէալի մասին՝ ցնորք մըն է անոնց համար, քանի որ շօշափելի արդիւնք մը չի տար, անով ոչ կարելի է հագուիլ, ոչ սնանիլ եւ ոչ ալ տաքնալ կամ զուարճանալ: Ինչպէ՞ս կարելի է խօսիլ այդպիսի բանի մը մասին, երբ ամէն ինչ մեր դէմն է ու մենք ենթակայ ենք ուրիշներուն, — կ՚ըսեն անոնք:

Մենք կը պնդենք մեր տեսակէտին վրայ ու այդ ուղղութեամբ ալ կ՚աշխատինք, քանի որ առանց իտէալի մեր երիտասարդութեան թեւերը պիտի կոտրին ու մեր ազգային վերելքը անկարելի պիտի դառնայ: Արգահատանքի արժանի են բոլոր կոյրաքամակները, որոնք ամէն բան սեւ կը տեսնեն, երբ մեր ազգային բախտի անիւը իրենց ուզածին պէս չի դառնար:

Միայն արտաքին պայմանները չեն որ ազդած են այդպիսիներու վրայ: Անոնց հիւանդոտ էութիւնը ամենամեծ դերը խաղացած է: Թող խոստովանին թէ իրենք ալ ցանկացած են ըլլալ աւելի զօրաւոր, աւելի կորովի, ուզած են վարկ շահիլ, բայց կէս ճամբան մնացած են, քանի որ իրենց կեանքի մեծագոյն մասը նուիրած ծաղրանքի եւ բամբասանքի, պարզապէս չխոստովանելու համար իրենց անկարողութիւնը:

Մենք այնքան ալ բարդ խոէալներու առջեւ չէ որ կը դնենք մեր երիտասարդութիւնը: Մեր նպատակն է լարել անոր կամքը եւ ուժ տալ անոր ծնողասիրական եւ հայրենասիրական զգացումներուն:

Ճիշդ է որ արտաքին պայմանները խորապէս ազդած են մեր երիտասարդներուն վրայ: Ոչ յանձնարարելի գրքերու, թերթերու ընթերցումը, սինէմաներու եւ պարճարաններու կեանքը, մանաւանդ օտար քարոզութիւնները շուարումի եւ անզօրութեան մղած են զիրենք, մինչեւ անգամ այլասերելով անոնց մտածումները: Եթէ այսպէս շարունակուի եւ մենք անտարբեր դառնանք, վախ թէ ուշ անոնք պիտի կորսնցնեն գործելու, կեանքի դժուարութիւնները յաղթահարելու, խանդավառուելու եւ սիրելու կարողութիւնները:

Լաւ է ուշ քան երբեք: Ժամանակը հասած է որ ըմբռնենք այս տարրական ճշմարտութիւնները: Ամէն կարգի չարախօսութիւններէն վեր կայ ու կը մնայ անհատի մտային եւ բարոյական ազնուացման հոգը: Այս գետնին վրայ մենք այնքան ալ դժուարութիւններու պիտի չհանդիպինք, քանի որ նիւթեր չեն պակսիր:

Բացէք մեր հին եւ նորագոյն պատմութեան էջերը, հոն պիտի գտնէք այնպիսի օրինակներ ու բանաձեւեր, որոնք դիւրութեամբ ճամբայ պիտի ցուցնեն:

Ունեցած ենք դէմքեր որոնք ժողովուրդին կողմէ սուրբերու կարգը դասուած են, որովհետեւ գիտցած են բարձրանալ սովորական կեանքէն վեր: Ունեցած ենք եւ ունինք գիտակից֊ներ, որոնք լիովին կատարած են իրենց բարոյական պարտականութիւնը ուրիշներու հանդէպ: Հայրենասէրներ որոնք իրենց կեանքը զոհած են յանուն ազգի եւ հայրենիքի բարօրութեան, մեծութեան:

Ազատութեան ճանապարհին վրայ ինկած մեր ազգային հերոսներու պատմութիւնը լայն չափով հնարաւորութիւն կուտայ մեզ արհամարհելու այն բոլոր դաւերը որոնք արգելք կը հանդիսանան անհատի եւ ազգի ազատօրէն շարժելուն եւ զարգանալուն:

Ինչքան դասեր տակաւին, պատասխանատուութեան գիտակցութեան, արդարութեան, իրերօգնութեան, մարդասիրութեան, սիրոյ եւ յառաջդիմութեան, որոնցմով հարուստ է մեր պատմութիւնը, լի գեղեցկութեան եւ ազնուականութեան կչռացումներով:

Ահա այս ազնիւ զգացումներով կ՚ուզենք թրծել մեր գաղափարական երիտասարդութիւնը, սրել անոր գիտակցութիւնը:

Նախորդ յօդուածին մէջ ըսինք թէ կոչկոռ կապած բարքերով չէ որ պիտի ապահովենք երիտասարդութեան փրկութեան գործը: Միակ փրկարար միջոցն է մտային, հոգեկան ու մարմնական թունաւորումներէ ազատել զայն, մարզել անոր հոգին, միտքը, եւ մարմինը:

Բնութիւնը ինքնին վերազարթումի եւ հաւասարակշռութեան շնորհը ունի, ոչ միայն մարմնի այլ մտքի եւ զգացումներու վրայ: Ամէն մէկս զգացած ենք մեր պտոյտներու եւ գիւղագնացութեան ընթացքին թէ այն չէինք ինչ որ էինք մեր տուներուն եւ աշխատանոցներու մէջ:

Արդարեւ, բնութեան ազատ ծոցին մէջ մեր միտքերը աւելի կը պայծառանան, զգացումները կ՚ազնուանան, որովհետեւ հոն արդար օրէնքները կը տիրապետեն, մինչ մեր առօրեայ կեանքին մէջ մենք յաճախ կ՚ապրինք զանազան այլանդակութիւններ, կը տեսնենք ագեղութիւններ ու այլասերումի պատկերներ:

Ճիշդ է որ վաղո՛ղ գետերու մօտ միշտ լճացած տիղմեր կը պատահին: Մեր նպատակէն դուրս է խօսիլ անոնց մասին կամ կանգ առնել անոնց առջեւ: Ընդհակառակն, հարկ է պատուար մը քաշել անոնց եւ մեր միջեւ ու հայ երիտասարդը դարձնել իսկական հայ տղամարդը, տէր իր մարմնական եւ հոգեկան բոլոր կարողութիւններուն:

Այդ դժուարին գործին մէջ բնութիւնը միայն մեզ օժանդակութեան կրնայ հասնիլ իրամենաբոյժ դեղահատովը, որուն կենսունակութիւն անունը կուտանք:

Բնութեան եթերային ուժն է որ մենք պիտի շնչենք ազատօրէն, արտաշնչելով մեր մէջ նամբարուած թոյնը, բնածխային թթուն: Ներշնչում եւ արտաշնչում երկու կենսական գործողութիւններ են, որոնք եթէ կատարուին գիտակցօրէն, բնութենէն պիտի առնենք լաւը, վերանորոգիչը վանելով գէշը եւ թունաւորը:

Եթերային ուժի ներշնչումով պիտի ապահովենք մեր երիտասարդութեան համար կեանքի մաքրութեան, հաւատքի եւ համբերութեան ճանապարհը, իսկ արտաշնչումով պիտի փակենք հիւանդութեան, խարկութեան, երկչոտութեան, տխրութեան եւ ուրիշ թերութեանց ճամբան:

Դժբախտաբար մեր բժիշկները ապարէզ չեն գար աւելի մանրազնինօրէն խօսելու համար, ոչ ալ մեր Յաջուհիները դասախօսութիւններ կը կազմակերպեն այդ ուղղութեամբ: Շատերը չարաչար կը տուժեն, մոռնալով տարրական գիտելիքներ:

Բոլորին պարտքն է սրտանց քաջալերել, երբ ամէն հնարաւորութիւն կը տրուի հայ երիտասարդին հետեւելու մարմնակրթութեան, օգտուելու բոլոր այն միջոցներէ որոնք պիտի նպաստեն իր առողջութեան եւ երկարակեցութեան:

Քանակով պզտիկ բայց որակով արժէքաւոր ազգ մըն ենք: Երկուքին հաւասարակշռութիւնը եւ արժեւորումը կախում ունի առաւելապէս մեր երիտասարդութեան կեցուածքէն: Ան ազնական քաջութիւնը պէտք է ունենայ ազնուացնելու իր միտքը՝ իր առողջ մարմնին մէջ:

Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Ծովճուզեհտր Հայոց ձեռքէն զրաւեցին Ալանիա խաղաքը

— Տամօթ գրագէտ եւ ուսուցիչ Իսմայիլ Հագգըզ Սէվինգ այս անգամ Թուրքիոյ հարաւային նահանգները այցելելով սկսած է իր տպաւորութիւնները հրատարակել «Ճիւմհուրիյէթ»ի մէջ: Ստորեւ կուտանք Ալանիոյ վերաբերեալ առաջին յօդուածը·

Ալանիա ունեցած է չորս գլխաւոր շրջաններ, առաջինը նախաքրիստոնէական շրջանն: Տարլթէքսիւէ կը պատմէ թէ հռովմայեցի ծովահէններու պետը, Թրիֆուն, դղեակ մըեւ բերդ մը շինել տըւաւ Քօրաքիսիոմի հրուանդանին վրայ: Իր աւարները կը պահէր այդ դղեակին զանձարանին մէջ, բայց Անթիքուս, որ կատաղի պայքար մը բացած էր ծովահէններու դէմ, սպաննեց Թրիֆունը: Իր մահով ծովահէնութիւնը վերջ չգտաւ տակաւին, այլ աւելի սաստկացաւ, եւ նոյնիսկ Հռոմի կուսակալները կը մասնակցէին իրենց շահատակութիւններուն:

Հռոմայեցի համբաւաւոր զօրապետը, Անտոնիոս, երբ նուաճեց Եգիպտոսը եւ սիրահարեցաւ գեղանի դշխոյին, Կղէոպատրայի, այդ չքնաղ տատանը նուիրեց իր սիրուհիին: Ցաւրոսներու ետին մեծ եղեւիններ կային որոնցմէ նաւատորմ մը կազմեց Կղէոպատրան, օգտագործելով եղեւիններու անտառները, եւ նաւերը ունեցան ոսկեզօծ առագաստներ, արծաթէ դարատախեր, նատաւփով եւ մարգարիտով զարդարուն ձողեր: Եւ այս շողշողուն շքանաւին մէջ, Եգիպտոսի դշխոն իր ցնծատօնը կը սարքէր Միջերկրականի ափերն ի վար:

Ալանիայի երկրորդ շրջանը կը սկսի սելճուգեան պետութեան օրով, երբ Մեծն Ալաէտտին Քէյքուպատ, 13րդ դարուն սկիզբը աշխարհը տակնուվրայ ըրաւ իր յաղթանակներով: Իր այս յաղթութեանց կարգին, բնաջնջեց նաեւ Հայոց թագաւորները եւ գրաւեց Հայկական Քալօնորօս քաղաքը: Անոր տեղ հիմնեց տարբեր քաղաք մը, որուն Ալաիյէ անունը տրուեցաւ, համբաւաւոր իր եռայարկ ամրոցով եւ իր ծաղկեալ տեսարանով: Սուլթան Ալաէտտին երբ իր անունով կոչեց այս տատանը, եւ ամրոցէն զատ նաւարան մըն ալ շինեց հոն, իր թոռներուն ըրաւ հետեւեալ կտակը.— Եթէ օր մը թշնամին Անատոլու մտնէ, ձեզմէ շատեր կրնան ապաստանիլ այս բերդը:

Այս կտակէն 3 քառորդ դար յետոյ, սելճուգեան պետութիւնը փլաւ իսկապէս, Կիպրոսի թագաւոր Հէնրիկոս Բ. ուզեց օգտուիլ առիթէն եւ իր նաւերով եկաւ յարձակեցաւ Ալաիյէի վրայ, բայց չկրցաւ գրաւել զայն: Նոյն տարին սակայն, Ալաիյէ Գարամանցիներուն ձեռքը անցաւ: Նշանաւոր ուղեւոր մը Իպնի Պաթութա, Սուրիայէն եկաւ Ալաիյէ, տեսակցեցաւ Ալաիյէի պէյին, Սուլթան Եուսուֆի հետ, եւ իր յիշատակներուն մէջ կը գրէ.— Այդտեղ կիները ծածկոց եւ քօղ չէին կրեր, եւ երբ բաժնուեցանք իրենցմէ, մեզ յուղարկեցին ամենամտերիմ բարեկամներու պէս:

1366ին, Կիպրոսի թագաւորը նաւերով եկաւ եւ դարձեալ Ալաիյէի վրայ, նաւահանգիստը գրաւեց թէեւ, բայց չկրցաւ ձեռք անցնել ամրոցը եւ քաշուեցաւ: 1427ին, Էմիր Գարաման պէյ այդ տեղը ծախեց Եգիպտացիներուն, յետոյ Սելճուգեաններէն Գըլըճ Արսլան գահակալեց եւ մինչեւ այսօր կը մնան այդ շրջաններու յիշատակները:

Ալաէտտինի կտակը իրագործուած էր, եւ բերդը կատարած էր իր պարտականութիւնը:

«Մայիս 28»ի փառատօնը Իսիի մէջ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, (յապաղած).— Ինչպէս գրած էր արդէն «Յառաջ», 11 Յունիս շաբաթ գիշեր Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Մայիս 28»ի հանդէսը, որ իսկական փառատօն մը եղաւ:

Շաբաթներէ ի վեր Իսիի Մէթրոյի մուտքին առջեւ մեծ պաստառի վրայ խոշոր տառերով Ֆրանսերէն յայտարարութիւն մը կը ծանուցանէր բոլորին Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձի տօնակատարութիւնը:

Տովածաւայ բազմութիւն մը, որուն նմանը շատ քիչ անգամ տեսնուած է Փարիզի մէջ, կանուխէն լեցուցած էր մեծ սրահը, ուշացողները ոտքի վրայ մնացին:

Բեմին խորքը կը ներկայացնէր զոյգ Մասիսները, մէջտեղը Արամի մեծ նկարը, երկու կողմերը հայկական եւ ֆրանս. եռագոյններ: Հայ ուրենոյշները բեմին երկու կողմերը պատուի կեցած էին:

Հանդէսին պատուոյ նախագահն էր Իսիի քաղաքապետ Պ. Jacques Madaul առաջին շարքերուն վրայ տեղ գրաւած էին քաղաքապետի երեք ընկերվարական օգնականները, գլխաւորութեամբ ընկեր Սըվէսթրի եւ Իսիի ընկերվարական կուսակցութեան երկսեռ ներկայացուցիչները, աւելի քան 30 հոգի:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Նախագահ ընկեր Հրանտ Սամուէլ նախ խօսեցաւ ֆրանսերէն, հակիրճ ակնարկ մը նետեց մեր անցեալ պատմութեան վրայ, յիշեց հայ ժողովուրդի ազատագրական շարժումները իր անկախութիւնը կորսնցնելէն ի վեր, յանգելու համար 1918 Մայիս 28ին: Հայերը կազմեցին առաջին ընկերվարական կառավարութիւնը, որ երեւոյն ամիս միայն ապրեցաւ: Հիւսիսի եւ հարաւի թշնամիները խեղդեցին զայն: Այժմ Հայրենիքէն հեռու՝ տարագիր Հայերը չեն յուսալքուած եւ կը սպասեն այն օրուան, երբ պիտի վերադառնան իրենց ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայրենիքը:

Խօսեցաւ նաեւ հայերէն՝ բացատրելով օրուան տօնին իմաստը: Թուրքերն անգամ յարգանքով կը յիշեն Հայերու քաջութիւնը 1918ի Մայիսեան կռիւներուն, մինչ հայանուն մարդիկ կը յանդգնին ուրանալ ամէն ինչ: Վերջացնելով, ընկերը տարագիր հայութեան ողջոյնները զրկեց հայրենիքի ժողովուրդին, որ իր քրտինքով կը վերաշինէ զայն եւ աքսորավայրերու մէջ տառապող բազմահազար Հայերուն, որոնց բոլորին համար մաղթեց շուտափոյթ ազատութիւն բռնակալ վարչաձեւէն:

Օրուան բանախօս ընկեր Յովիկ Եղիազարեան նախ ֆրանսերէն խօսեցաւ, շնորհակալութիւն յայտնելով ֆրանսական հիւրընկալ ազգին, որուն ժողովրդավար կարգերուն շնորհիւ է որ կրնանք հրապարակաւ եւ հանդիսաւորապէս տօնել մեր անկախութեան տարեդարձը: Յիշեց Հայերու եւ Ֆրանսացի դարաւոր պատմական կապերը: Հայերէն բաժնին մէջ մանրամասնօրէն պարզեց Մայիս 28ը կանխող դէպքերը եւ դասեր հանեց անկէ:

Երկու բանախօսներն ալ բուռն ծափահարութիւններու արժանացան:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Վ. Պարոնվարդեան, որ ըսաւ թէ Նոր սերունդը իր յարգանքի տուրքը կուտայ «Մայիս 28»ին եւ հաստատ կը մնայ իր նպա-

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՔԻՉ ՄԸ ԽԻՂ ՆԻ ԱՄՕԹ»

Գուրգէն Ֆէլէք կը գրէ «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ.

— Բան մը չենք շահիր, մենք մեզ անընդհատ գովելով։ Եթէ յատկութիւններ ունինք, թող ուրիշները գովեն մեզ։ Մենք մեր պակասները տեսնենք։ Խոստովանինք որ մեր կարգ մը մարդոց քով խիղճ եւ ամօթ չմնաց, զէրոյի իջաւ։ Այնպիսի դէպքեր կը պատահին, որ ափ ի բերան կը մնանք։ Մարդկային ընկերութեան մը բարոյական յատկանիշները կրնան փոխուիլ այս կամ այն յեղաշրջումին հետեւանքով, բայց արմատացած առաքինութիւններն ու այլանդակութիւնները անփոփոխ կը մնան։

Քանի մը օր առաջ, կարգ մը անպատկառներ Ֆլօրիայի մէջ ծով մտնող կիներուն «մուասըլաթ» եղեր են։ Խելացիին մէկը ծովեզերեայ բլրակին վրայ երկար հեռադիտակ մը դրեր է, եւ «մէրագլը»ներուն հինգական ղրուշի դիտել տուեր է լողացող կիներուն զանազան եւ զարմանազան մերկութիւնները։

Չէ՞ որ «դեմոքրասի» ենք, եւ մեր ուզած բանը կրնանք ընել։ Այս բառին առջեւ կանգ կ՚առնէ ամէն բան. «արիսթօքրասի» եւ «օթօքրասի»։ Անպատկառներն ու անամօթները պէտք է անխնայ ցուցադրենք։

Եւրոպական երկիրներու բաղնիքներուն մէջ ամէն ոք մօրէ մերկ կը պտտի։ Ամէն մարդ վարժուած է այս տեսարանին, մինչ մենք դիտում եւ յետին նկատում կը դնենք մեր ընթացքներուն մէջ։ Չմոռնանք որ ոչինչ բանի մը համար ոճիր կը ծագի այս երկրին մէջ։ Ըստ իս, ժողովրդապետութիւնը պէտք է վերադառնայ հին կանոններուն եւ մեզի իրաւունք տայ որ անխնայ ուփենք այդպիսի անկիրթները։

Տեսէք ձեզի նամակ մը, որ կը հաստատէ թէ վերջին ըմբշամարտի մրցումներուն ատեն ինչեր պատահեր են.—

Կնոջս հետ սփօռի Գալատա գացի կիրակի գիշեր, դիտելու համար վերջին մրցումները։ Մեր նստարանին տակը պարապ էր, չեմ գիտեր թէ ովքեր էին, բայց խումբ մը դատարկապորտներ մտած էին պլօքին տակ, եւ վերեւը նստած կիներուն սրունքներուն դպչելով՝ մեր ամէնուս հանգիստը խանգարեցին։ Հաւանաբար ուրիշ նստարաններուն վրայ նստած կիներն ալ նոյն անպատկառութեան նշաւակ եղան։ Մեր դէմ նստած էր կին մը, որ կուլար այս լրբութեան հետեւանքով։

Դժուարաւ վար իջանք եւ ոստիկաններուն իմաց տուինք։ Յարգելի ոստիկանները, որոնց գլուխը «մուավին» մըն ալ կար, բնաւ չհետաքրքրուեցան։ Ընդհակառակն ոստիկանները մոռցան ամէն բան եւ սկսան մրցումները դիտել, անպատկառներուն հացին իւղ քսելով։ Ներկաներէն շատեր սկսան պոռալ կանչել, բայց ոստիկանները իրենց երեսն անգամ չէին դարձներ»։

Այս նամակը երկու կարեւոր ցաւ կը մատնանշէ։ Առաջին, պէտք է ճզմենք ամէն անոնք որ հանրային վայրերու եւ մանաւանդ սփօռի հաւաքատեղիներուն մէջ, անկրթութեան եւ անամօթութեան մրցանիշը կը կոտրեն։ Տգիտութիւն է ստորագնահատել այսպիսի երեւոյթները։ Երկրորդ ցաւն ալ այն է որ ոստիկանութիւնը չի կատարեր իր պարտականութիւնը, նոյնիսկ ի հեճուկս հանրային բարոյականին։

տակին մէջ, այն է աշխատիլ որ հայ ժողովուրդին զաւակները հաւատարիմ մնան իրենց հայրերու սրբազան ուխտին։

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր եւ խնամեալ։ Առաջին անգամ ըլլալով հաճոյքն ունեցանք ծափահարելու Օր. Մ. Բաբայեանի խոստմնալից աշակերտուհիներէն Օր. Սառա Քէօսէեանը, որ երգեց ֆրանսերէն եւ հայերէն, նոյնպէս՝ Օր. Աստղիկ Քէօսէեանը, որ Իսիի հանդէսներուն զարդն է միշտ։ Երգեց նաեւ Օր. Մուրատեան, որ վերջերս սկսած է փայլիլ մեր բեմերուն վրայ։

Վալանսի Նոր Սերունդէն ընկեր Զարեհ Գասեան թնդացուց սրահը իր հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերով։ Արտասանեցին Օր. Մ. Սարգիսեան եւ ընկեր Զօհրապ Մուրատեան, բուռն ծափեր խլելով, ինչպէս բոլոր երգիչները։

Սրահին ոգեւորութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ մեր անզուգական պարուհին Օր. Ռեժինա Յովհաննէսեան բեմ գալով պարեց քանի մը հայկական պարեր շնորհալի կերպով։ Իրեն կ՚ընկերանային հայրը՝ թառիստ Գարեգին, քեմանչիստ Գ. Ռուբինեան եւ ընկեր Բենօ՝ իր դափով։

Կէս գիշերէն վերջ սկսաւ եւրոպական պարերը՝ Էքեանի եւ Սարեանի կրկնակ նուագախումբերով եւ տեւեցին մինչեւ առաւօտ։

Իսիի այս փառատօնը մեծ յաղթանակ մըն էր։ Ֆրանսացիք Հայերէն աւելի ուրախ էին այս յաջողութեան համար։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Գոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 19ին, մեր սրահին մէջ։ Բացումը կատարուեցաւ մանկապարտէզի փոքրիկներուն կողմէ խմբովին արտասանուած «Տէրունական» աղօթքով։ Թաղ. խորհուրդի ատենապետ Գ. Յար. Աբգարեան, իբրեւ նախագահ խօսք առնելով շեշտեց թէ մեր մանուկները պէտք է սորվին մայրենի լեզուն։ «Դարեր շարունակ մեր եկեղեցին եւ դպրոցը կողք կողքի ապրած են։ Մենք ալ պարտաւոր ենք գուրգուրալ անոնց վրայ։ Խնամակալ Տիկնանց Միութեան կատարած աշխատանքը կ՚ապացուցանէ որ մենք կը գիտակցինք այդ բանին»։

Ապա սկսաւ յայտագրի գործադրութիւնը։ Սիրուած ջութակահար Գ. Ս. Չէօրէքճեան իր երկու աշակերտներով Գ. Գ. Ղազէրեան եւ Գարէյեան, նուագեց «Մարտիկի երգ»ը։

Դպրոցի փոքրիկները առաջնորդութեամբ Օր. Քնարիկ Զօրպաճեանի խմբովին երգեցին ու արտասանեցին, ցոյց տալով իրենց շնորհները։ Գոմոնի թեւիկները հայկական շնորհալի տարազներով ցուցադրեցին «Հայկ. հարսանիք»ը ընկերակցութեամբ դաշնակի։ Ժողովուրդի բուռն փափաքին վրայ նոյն տեսարանը կրկնուեցաւ։ Կովկասեան տարազով պարեց մանկապարտիզպանուհի Օր. Քնարիկ Զօրպաճեան։

Յանուն Թաղականութեան խօսեցաւ Գ. Յար. Նիկողոսեան, հայ կնոջ դերի մասին, «եթէ ուզենք բաղդատութեան դնել հայ կինը օտար կնոջ հետ, անպայման հայ կինը առաջնութիւնը կը շահի, որպէս գիտակից, անձնազոհ եւ հայրենասէր մայր։ Հայ կինը կը սիրէ նաեւ հայ մշակոյթը, ապացոյց՝ մեր մանկապարտէզը, որուն հոգը ստանձնած է Տիկնանց Խնամակալ մարմինը, զոհելով իր հանգիստը։ Որքան շատ ըլլայ գիտակից ու պարտաճանաչ մայրերու թիւը, այնքան երկար կրնանք տոկալ պանդխտութեան մէջ։ Հայ ազգը չի մեռնիր ցորչափ հայ կինը կը գիտակցի իր կոչումին»։

Թաղեցիներու կողմէ նուիրուած 100է աւելի առարկաներ վիճակախաղի դրուելով, անմիջապէս սպառեցան բոլոր տոմսերը։ Իրենց սիրայօժար մասնակցութեամբ հանդէսին փայլը աւելցուցին Գ. Գ. Սար. Չէօրէքճեան, Սիմոն Շիշմանեան եւ Օր. Էօժէնի Թէլեան։ Հ. Յ. Դ. «Շանթ» թատերախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Գր. Քէնտիրեանի ներկայացուց «Ուշ լինի, նուշ լինի» հայկական զուարթ օփերէթը։ Կը սպասենք որ «Շանթ»ը յաճախ երեւայ բեմերու վրայ։ Պիւֆէն ամբողջովին սպառած էր։ Ընդհանուր առումով հանդէսը շատ գոհացուցիչ էր թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս։ Հրապարակային գնահատանքի արժանի են խնամակալութեան անդամուհիները, Տիկիններ Մ. Քիւրտօղլուեան, Թէլեան, Փափազեան, Գէորգեան, Դանիէլեան, Արսլանեան եւ Նիկողոսեան, որոնք ամբողջ մէկ տարի իրենց ուսերուն վրայ առին մանկապարտէզի նիւթական եւ բարոյական հոգը, Թաղ. խորհուրդի կողքին, անտեսելով բոլոր խոչընդոտները։ Հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք մանկավարժուհի Տիկին Մանուշ Շամիրեանի եւ Օր. Քնարիկ Զօրպաճեանի, Տիկին Քօչարեանի, Օր. Էօժէնի Թէլեանի, Օր. Գարաքէհեանի, Հ. Յ. Դ. Շանթ թատերախումբի բոլոր անդամներուն, Գ. Գ. Ս. Չէօրէքճեանի, Սիմոն Շիշմանեանի, Ղազէրեանի, Գարէեանի, Գ. Գ. Բիւզանդ Վարդերէսեանի, Յար. Արսլանեանի, Խաչիկ Պէրպէրեանի, Յար. Աբրահամեանի եւ մանաւանդ Գ. Խաչիկ Թէլեանի որոնք իրենց սիրայօժար աշխատանքով եւ նուէրներով հանդէսին փայլը աւելցուցին, նաեւ պիւֆէն աշխատող տիկիններուն։ Նոյնպէս շնորհակալութիւն բոլոր նուիրատուներուն։

Յ. Նիկողոսեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ա.— ԱՆԽԻՂՃ ՎԱՃԱՌՔ

Քունի մէջ էր Անի քաղաքը։

Նորահարսի նման քօղարկուած էր սպիտակ, արծաթագոյն մշուշով եւ ինկած՝ երազներու գիրկը, սլացած էր վեր, դէպի երկինք, եւ ծածկուած ամէնուն աչքին։ Ախուրեան գետն էր միայն, որ օձի նման գալարուելով կը քերէր Անիի ստորոտները, իր պղտոր, ուռած ալիքներով կը զարնուէր դուրս ցցուած ժայռի կտորներուն, կը փրփրէր, կը կատղէր եւ յետոյ գլուխն առած կը կորսուէր հեռո՜ւ...

Բայց ժամերը կը սահէին, բարակ զեփիւռ մը շշնջալով անցաւ Անիի վրայէն, իր անոյշ, մեղմիկ համբոյրը դրոշմեց անոր հազարումէկ եկեղեցիներու գմբէթներուն, եւ վախվխելով փախաւ հեռու, դէպի ազատ Մասիս ... Այն ժամանակ սիրուն էր Անին։ Լուսնի ցուրտ ճառագայթներն ինկան անոր աշտարակներուն, գմբէթներուն եւ պալատներուն վրայ եւ անոր տուին դիւթական տեսք մը։

Դիւթական պատկեր մը կը ներկայացնէր նաեւ Հայոց Թագաւորութեան խնամակալ Վեստ Սարգիսի պալատը, որուն ստորոտը Ախուրեանը կը մռնչէր, կը փոթորկէր, որպէսզի դուրս նետուի հրուանդանի այդ կտորը, եւ ինք յառաջ հոսի հանդարտ ու ազատ։ Բայց զուր կ՚անցնէր անոր ճիգը։ Ժայռը, որուն վրայ կառուցուած էր այդ պալատը, խիստ ամուր էր եւ անսասան։

Ճիշդ այդ պահուն էր որ Վեստ Սարգիս իշխանը վերջացուց ընթրիքը, բարձրացուց պատուհանին թանձր վարագոյրը եւ դուրս նայեցաւ։ Դիտեց իր առջեւ տարածուած քաղաքը եւ յուզուեցաւ։ Ի՞նչն էր զինքը յուզողը,— յայտնի չէր։

Խոր լռութիւն մը կը տիրէր քաղաքին մէջ. երբեմն միայն կը լսուէր ոտնաձայնը պահապաններուն որոնք չափաւոր բայց զանգաղ քայլերով կը շրջէին պարիսպներուն եւ աշտարակներուն վրայ եւ հեռուն կը դիտէին։ Այդ պահուն գիւղացին եւ քաղաքացին, իշխանն ու ազնուականը ընկղմած էին իրենց անդորր քունին մէջ եւ ոչինչ կը յուզէր անոնց սիրտն ու հոգին. իսկ խաշնարածի հօտերն ու ջոկերը ազատութեամբ կը փրցնէին կանանչ խոտերն ու երփներանգ ծաղիկները։ Գամբռներն անգամ անոյշ անոյշ կը քնանային եւ ոչ թշնամին ոչ վայրենի գազանը կուգային խռովել իրենց քունը։ Գիշերային այդ պահուն ամէն ինչ խաղաղ էր եւ անդորր խաղաղութեան կենդանի վկաներ էին Անիի հազարումէկ եկեղեցիներու գմբէթները, որոնք այնպէս գեղեցիկ կը փայլէին լուսնի արծաթագոյն ճառագայթներուն տակ։

Վեստ Սարգիս իշխանը այնքան հրապուրուեցաւ Անիի դիւթիչ, կախարդական տեսարանէն որ, աչքերէն կայծեր թռան եւ աչքերը լայն բանալով բացագանչեց.

— Հրաշալիդ իմ Անի... Ո՜հ, ե՞րբ ինծի պիտի պատկանիս եւ ե՞րբ գլուխս պիտի պսակուի արքայական թագով։ Ախ, ոչինչ կը խնայեմ ես, ոչինչ, միայն թէ կատարուին իղձերս եւ զօրաւոր Անին իմ հրամանովս միայն շարժի։ Գահը... Բայց ո՞վ պիտի արժանացնէ զիս այդ գահին ու թագին։ Գագիկը, բուն ժառանգորդը կենդանի է, իսկ իր պաշտպանը՝ Վահրամ Պահլաւունի իշխանը՝ արթուն։ Միթէ թոյլ կուտա՞ն գլուխ հանել իմ իղձս։

Վեստ Սարգիս լռեց եւ ինկաւ մտմտուքի մէջ։

Վրդովիչ էր անոր մտմտուքը։ Վրէժխնդրութեան եւ բարկութեան կայծակներ կը թռչէին իր աչքերէն, իսկ խրոխտ դէմքը երբեմն կը գունատէր, երբեմն կ՚այլայլէր, երբեմն ալ դառնապէս կը յուսահատէր։ Որո՞ւ դէմ կը բարկանար կամ որո՞ւ կը ժպտէր,— յայտնի չէր, միայն թէ այդ պահուն իր գլխուն վրայէն կ՚անցնէին փոթորիկներ, զարհուրելի քան ովկիանի ահեղ ալեկոծութիւնը, շառաչելով կը զարնուէին իրար, կը փշրուէին, կը նահանջէին եւ ապա տեղի կուտային անդորր խաղաղութեան։

Յանկարծ ցնցուեցաւ Վեստ Սարգիս, եւ իր լայն բացած աչքերը յառեց դէպի Անիի մէկ փողոցը, ուր սեւ կէտ մը կ՚երեւար։ Այդ սեւ կէտը արագ արագ դէպի իր պալատը կը յառաջանար։

— Այս ի՞նչ բան է, մրմռաց Վեստ Սարգիս, արդէն կէս գիշեր է, եւ փողոցին մէջ դարձեալ մարդ կը տեսնուի։ Այստեղ անպատճառ բան մը կայ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(1)

ՖՐԱՆՔՕ-ԳԵՐՄԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Արտաքին նախարար Պ. Ռոպէր Շումանն ճառ մը խօսելով Մէցի մէջ ըսաւ.—

« Գալով Գերմանիոյ, պէտք է տեսնենք մեր սահմաններէն անդին, կազմակերպելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը, խաղաղասէր ժողովուրդներու հետ: Պատերազմի նոր միջոցները այլեւս սահման չեն ճանչնար: Պէտք է ուրեմն խորհիլ ապահովութեան ուրիշ միջոցներ, մանաւանդ խաղաղութիւն հաստատել Գերմանիոյ մէջ, չինարար խաղաղութիւն մը որուն օժանդակեն Ֆրանսա եւ բոլոր խաղաղասէր ազգերը »:

★ Գերմանիոյ ֆրանսական բարձր քոմիսէր զօր. Քէօնիկ ալ Պատըն Պատընի մէջ յայտարարեց.— «պէտք է հաստատել Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ բարեկամութիւն մը եւ եւրոպական դաշնակցութիւն մը որուն անհրաժեշտ մէկ տարրն է Գերմանիա: Եթէ Գերմանիա ընդունի արտակեդրոնացման վարչաձեւ մը եւ ծեծուած ճամբաներէ դուրս գայ, հին կռիւները այլեւս չատ ճղճիմ պիտի երեւին »:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Վարչապետ Սօֆուլիսի յանկարծական մահուան վրայ, Թագաւորը դահլիճը կազմելու պաշտօն տուած էր ժողովրդական կուսակցութեան պետ Ցալտարիսի: Ազատականները կը մերժեն մասնակցիլ նոր կառավարութեան պատճառաբանելով թէ Ցալտարիս ծայրայեղ աջակողմեան է: Պ. Սօփօկլէս Վենիզելոս որ պետն է ազատականներու մէկ մասին, կոչ ուղղեց Սօֆուլիսեան ազատականներուն որ համաձայնին մտնել դահլիճին մէջ: Եթէ բանակցութիւնները չյաջողին, Ցալտարիս իր կուսակցութենէն միայն պիտի կազմէ կառավարութիւնը: Եւ սակայն Ամերիկացիք ալ համամիտ չեն որ միագոյն դահլիճ մը կազմուի: Որով, հաւանաբար նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուի նախկին փոխ վարչապետ Ալեքսանդր Տիոդէմի գլխաւորութեամբ:

★ Սօֆուլիսի յուղարկաւորութիւնը մեծ շուքով տեղի ունեցաւ Թագաւորին եւ 100.000 ժողովուրդի ներկայութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԹՐՈՅԻ ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ գիներուն վրայ ծրագրուած 100ին 50 յաւելումին դէմ Թերթերը կը բողոքեն, ըսելով թէ կառավարութիւնը երբ մէկ կողմէն գիներու վրայ զեղչ կը խոստանայ, միւս կողմէ ինք է որ կեանքը կը սղեցնէ: Հրատարակութեանց նայելով այդ յաւելումը նոյն վարչութեանց բացը գոցելու համար ծրագրուած է, բայց դեռ վերջնական չէ:

20.000 ՆԱԽԿԻՆ ռազմիկներ թափօր մը կատարեցին կիրակի օր Օփերայէն մինչեւ Շան զ'Էլիզէ, պահանջելու համար որ իրենց թոշակները աւելցուին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ որ հիւլէական ռումբով կործանած էին Ճափոնի Հիրոշիմա եւ Նակազակի քաղաքները, հիմա զանոնք վերաշինելու համար 12 միլիոն տոլար տրամադրած են:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կատարուեցան կիրակի օր: Ցարդ կատարուած քուէհամարին արդիւնքը հետեւեալն է.— 204.868 քուէներէն 110.408 առած են քրիստոնեայ ընկերվարականները, 50.227 ընկերվարական, 25162 ազատական եւ 14.020 համայնավար: Քրիստոնեաները հինին վրայ շահած են, իսկ միւս կուսակցութիւնները կորսնցուցած: Այս արդիւնքը դեռ վերջնական չէ:

ՑԵԼՈՒԶԱԿՈՒԹԵԱՆՑ առաջքը առնելու համար կառավարութիւնը որոշեց հանրային եւ մասնաւոր հաստատութեանց մէջ դնել ուղղակի ոստիկանութեան հետ կապուած հեռախօսի ինքնաշարժ թելեր:

«ՀԱՐԱՒԻ ԽԱՉ» կոչուած աշխարհի ամէնէն նշանաւոր ադամանդներէն մին կորսուած է: 30 միլիոն ֆրանք կ'արժէր եւ անոր տէրերը որ Ժընեւ կը բնակին, զայն յանձնած էին գոհարավաճառի մը, զայն Փարիզի մէջ ծախելու համար: Ձեռքէ ձեռք այդ գոհարը անհետացած է այժմ:

ՆՈՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐԸ մինչեւ մէկ տարի ծախելը արգիլուած էր: Այս արգելքը ջնջուեցաւ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ մինչեւ ապրիլ 10

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիններ.—

ԼԻՈՆ Թէրզ. 1200, ՄԱՐՍԷՅԼ Զիլ. 2 հազար, ՏԷՍԻՆ Քէշ. 800, ՎԻԼՄՈՒԱԶՈՆ Աւա. 400, ՓԱՐԻԶ (14) Զրու., ԱԼՖՈՐՎԻԼ Մել. 1500ական, ԼԱ ՍԷՅՆ Կար., ՓԻՒԺԷ Դաւ. 800ական, ԼԻՈՆ Ֆէն., ԼԻՎՐԻ Դան., ԼԸ ՓԷՕՐԷՕ Եադ., ԳՈՐՏՕ Սուք., ՎԱԼԱՆՍ Քապ., ՓԱՐԻԶ (17) Ամիր. 1500ական, ՄԱՐՍԷՅԼ Պաք. 800, ՊԻՅԱՆՔՈՒՐ Հապ. 1200, ՓԱՐԻԶ (14) Քարա. 800, Պայ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Շաք. 1500, ՎԻԼԷՕՐՊԱՆ Թոփ. 1450 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. առողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը: Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալըեան, Պարսամեան գրատուններէն:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՕՅԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին, Սէնթ Անտուէի օդասուն պարտէզին մէջ:

ՍԷՎՐԱՆԻ Կապոյտ Խաչի դպրոցի հանդէսը Յուլիս 10ին Hôtel de Franceի սրահը:

ԳՈՄՈՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ բարքին մէջ, St. Julien:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի տարեկան դաշտահանդէսը Խանաարի հերոսամարտին առթիւ Յուլիս 31:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իշխան խումբին տարեկան դաշտահանդէսը 31 Յուլիսին:

ՓԱՐԻԶԻ հայկական երգչախումբին տարեկան համերգը (ղեկավարութեամբ Ա. Պարթեւեանի, Դեկտեմբեր 11ին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Անգինէ Հալլուճեանէ եւ հազար ֆրանք Տիկին Տօնականարեանէ:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Բ. Հ. ՆԱԽ. ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ՌԷԶԻՍԹԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

12 Յունիս 1949ի ընդհ. ժողովէն ընտրուած վարչութիւնը, բաղկացած է հետեւեալ 12 մարտիկներէ՝ Մոմճեան, Ճերմակեան, Հարուտեան, Վարդանեան, Պօղաճեան, Խարբութեան, Ռուբինեան, Ժամկոչեան, Մարմարեան, Սեդրոսեան, Կարապետեան եւ Արամեանց: 21 Յունիս 1949 երեքշաբթի Պ. Յ. Սարաֆեանի գրասենեակին մէջ իր առաջին նիստը գումարեց՝ նախագահութեամբ ընդհանուր ժողովի օրուայ դիւանին ատենապետ Յ. Սարաֆեանի եւ ատենադպիր Տրդատ Նշանեանի, ու ընտրեց իր դիւանը հետեւեալ կերպով՝ նախագահ Մոմճեան, փոխ նախագահներ՝ Վարդանեան, եւ Ժամկոչեան, ընդհ. քարտուղար՝ Պօղաճեան, փոխ քարտուղար՝ Ռուբինեան, գանձապահ Ճերմակեան, փոխ գանձապահ Կարապետեան: Կազմուեցաւ տնտեսկատարութեանց յանձնախումբ մը՝ բաղկացած Հարուտեանէ, Տրդատ Նշանեանէ եւ Ազամեանէ: Դրօշակիրներ նշանակուեցան՝ Զիչէքեան եւ Ալիքսանեան: Միութեան հասցէն ըստ առաջնոյն 31 rue St. Lazare, Paris: Ընդհ. ժողովի օրուան դիւան ատենադպիր՝ Տ. Նշանեան եւ ատենապետ Սարաֆեան:

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆի Բ. ցուցահանդէսը, Յուլիս 1էն 15, Կալըրի տը լա Սիթէի մէջ, 41 Quai de l'Horloge, métro Pont Neuf:

Կը ցուցադրուին փարիզեան տեսարաններ (Vieux coins de Paris): Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ, բացի կիրակիէ, պաշտօնական բացումը 1 Յուլիսին ժամը 3ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԷԼՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees):

Մրցանակաբաշխութիւն, գեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնջոյք: Պիտի ներկայացուի Ա. անուամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիւնի ՉԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔԱՋԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի: Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք: Տոմսերը հայթայթել Պէլվիլի կրթ. յանձնախումբի անդամներէն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԺՈՂՈՎԱՑՈՅՑ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն առիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբին անդամները այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ոչ մէկ բացակայութիւն ընդունելի է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Patronage Laïqueի սրահին մէջ, Place d'Europe: Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՍՀԱԿԵԱՆ: Կը հրաւիրուի Ալֆորվիլի երիտասարդութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը Չորեքշաբթի 29 Յունիս ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԽՈՀԱՐԱՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանին համար միջին տարիքով, առողջ եւ կերակուր եփելու վարժ Հայ խոհարարուհի մը կ'ուզուի: Կայանը կը տեւէ երեք ամիս, Յուլիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր: Լաւ վճարում: Մանրամասնութեան համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի, 5 rue Mayran Paris (9), métro Cadet: Հեռ. Tru. 27-35:

ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿ ՄԸ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, մայր ու աղջկան մը համար, խոհանոցի իրաւունքով: Հեռաձայնել Pro. 69-64:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ աղջիկը, Աֆիոն Գարահիսարցի Էլիզա Ուրֆալեան կը փնտռէ իր հօրաքոյրը՝ Սրբուհին (ծնեալ Խաչատուրեան) Ուշակ հարս գացած: Ունի Նեկտար անունով աղջիկ մը, եւ Գէորգ անունով տղայ մը: Փեսան Մշեցի է, Տիկին Սրբուհին քոյր մըն ալ ունի Յունաստան (Կրէտէ) Հայկանուշ անունով:

«Յառաջ»ի միջոցաւ իմացնել Էլիզա Ուրֆաֆալեանի, (այժմ Պէրպէրեան), Միւնիխ Grünwald Zeiller Str. 22 Zimmer 18:

ԾԱԽՈՒԻ Է

Կօշկակարի լօքալ մը Փօրս մօթրիսով, դիւրամատչելի պայմաններ:

Դիմել Պաղտասարեան եղբայրներուն, 2 rue de Terras, Marseille:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

VENDEUR եւ VENDEUSE, ճարպիկ եւ փորձառու, ներկայանալ վկայագիրով:

ԴԻՄԵՑԷՔ ԱՆՎԱՐԱՆ

MATERIEL INDUSTRIEL

38 r. de Chalon, Paris 12

ԱԼԻՍ - ԼԵԻՈՆ

(COUTURE)

5 Rue d'Artois Tél. Ely. 74-74

Գարնան եւ ամառուան եղանակին համար ունեցած «Modèles»ները հաչուեյարդարի ենթարկուած են (Solde):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 29 JUIN 1949 Չորեքշաբթի 29 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5884 - Նոր շրջան թիւ 1295 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԿԻՆ ԻՋԱԾ Է ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ

Աղասի Խանջեանի սպանութենէն վերջ (1936) Սովետական Հայաստան ամէն կապ խզեց Սփիւռքի հայութեան հետ։

Այդ օրերուն Փարիզ կը գտնուէր հանգուցեալ Դաւուշ Շահվերտեան Ներգաղթ կազմակերպելու համար։ Անոր մեկնումով, Երեւան այլեւս ներկայացուցիչ չունէր արտասահմանի մէջ։ Իսկ Հօկը, որ կը յաւակնէր հայրենիքին օգնել եւ սովետական վարչաձեւը սիրցնել գաղութներու հայութեան, ոչ միայն ինք իր մէջ պառակտած էր, այլեւ չէր յաջողեր տեւէ ձեւով կապ պահել Հայաստանի հետ։

Երեւանի վարիչները խուլ ականջ կը ձեւանային եւ ոչ մէկ պատասխան կու տային արտասահմանի «Հայաստանի աւէր» պաշտօնական կազմակերպութեանց կրկնակի նամակներուն։

Նոյնիսկ կը մերժէին ընդունիլ Մելքոնեան կտակի տարեկան երեք հազար անգլիական ոսկին, զոր Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական վարչութիւնը, իբրեւ կտակակատար հանգուցեալ բարերարին, Հայաստան կը ղրկէր կանոնաւորաբար ամէն տարի, յատկացուելու համար հրատարակչական գործին։

Ո՛չ թէ երկաթէ, այլ պողպատէ ծանր վարագոյր մը իջած էր Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիքային եւ Սփիւռքին միջեւ։

Այդ վարագոյրը կամաց կամաց սկսաւ բացուիլ, երբ 1941 Յունիս 22ին Սթալինի եւ Մոլոթովի 21 երկար ամիսներու դաշնակիցն ու մեղսակիցը Հիթլէր յարձակեցաւ Սովետական Միութեան վրայ։

Այս անգամ Մոսկուան բնական դաշնակիցն էր դարձած անգլեւսաքսոն պետութեանց, որոնք ամէն աջակցութիւն ցոյց տուին անոր՝ հասարակաց թշնամիին յաղթելու համար։

Մոսկուայի գործակալներն ու ներկայացուցիչները ազատ մուտք ունեցան դաշնակից երկիրներու մէջ։ Առիթէն օգտուելով, Երեւանն ու Էջմիածինն ալ պատուիրակներ ղրկեցին արեւելքի մեր հայաշատ գաղութները — Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին ու Եգիպտոս։

Տարագիր հայութիւնը խանդավառուած էր։ Պատերազմը վերջանալու վրայ էր եւ դաշնակիցներու յաղթանակը բացայայտ կ'երեւէր։ Մեր հայրենիքն ալ յաղթականներու կողքին կը գտնուէր, մեծ զոհողութիւններ ըրած էր, իր զաւակները Կէրչի ճակատին վրայ եւ այլուր հազարներով ինկած էին, հետեւաբար եւ իրաւունք ունէր իր բաժինը ստանալու յաղթանակէն։

Հայաստանի պատգամաբերները փայլուն յոյսեր կը ներշնչէին։

Զինադադարէն վերջ հինգ ցամաքամասերու վրայ ապրող Հայերը խանդավառ օրեր ապրեցան։ Հայաստանի սահմաններու ընդարձակումը ոչ մէկ տարակոյս կը վերցնէր։ Այդպէս կը ներշնչէին Մոսկուայի եւ Երեւանի բանբերները։

1945 Յունիս 16ին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրութիւնը եւ Էջմիածնի Ազգային եկեղեցական ժողովին մասնակցող պատգամաւորներու բերած յուսադրիչ տեղեկութիւնները Սփիւռքի հայութեան խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասցուցին։ Չէ՞ որ այդ ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկած էր բանաձեւ մը, որով կը պահանջուէր Թուրքիոյ հայաբնակ նահանգներու կցումը Սովետական Հայաստանին, այդ Միացեալ Հայրենիքին մէջ համախմբելու համար աշխարհացրիւ հայութիւնը։ Այս իմաստով դիմում ալ կատարուած էր սպարապետ Սթալինի։

1945 Նոյեմբեր 22ին Մոսկուայի գործավարներու Խորհուրդը որոշեց արտօնել արտասահմանի Հայերուն ներգաղթը դէպի Հայաստան։

Անկէ ետք քանի մը տարի շարունակ Հայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ սերտ կապ հաստատուեցաւ՝ Ներգաղթի առնչութեամբ։ 1946ի Մայիսին Փարիզ հասաւ Ներգաղթի լիազօր Անդրանիկ Հիմայեկեան։ Սուրիա - Լիբանան, Եգիպտոս, Յունաստան, Ռումանիա եւ Պուլկարիա եւս ունեցան իրենց Ներգաղթի լիազօրները։

Կը սպասուէր, որ ասոնք համերաշխութեան առաքեալներ ըլլային եւ արտասահմանի հայութիւնը ամուր կապերով կապէին մայր հայրենիքին հետ։

Հակառակը պատահեցաւ։ Ամէն տեղ Ներգաղթի լիազօրները իրենց գերագոյնն ըրին՝ հայութիւնը պառակտելու եւ գաղութներու ամբողջութիւնը խռովելու համար։ Ազգային Ճակատները, Ազգային Խորհուրդներն ու «Յառաջդիմական» անունին տակ ծպտուած համայնավարները իրենց կարգին իւղ լեցուցին կրակին վրայ։

Ներգաղթը վերջացաւ։ Լիազօրները մեկնեցան։ Ազգային Ճակատը լուծուեցաւ։ Ու հիմա դարձեալ «խաղաղութիւն ամենեցուն»։

Ոչ մէկ լուր Հայաստանէն։ Ոչ մէկ աւետաբեր պատգամաւոր։ Ոչ նոր Ներգաղթ։ Մանաւանդ ոչ մէկ խօսք Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման մասին։ Հայաստանի հետ Մշակութային կապեր հաստատելու յաւակնող Միութիւններն ալ լուռ կը մնան։ Անոնք 1945—47ի փայլուն օրերուն իսկ չէին կրցած այդ կապը հաստատել։

Ինչպէս 1936ին, այսօր կրկին պողպատեայ վարագոյր մը իջած է մեր հայրենիքին եւ Սփիւռքին միջեւ։

Մինչեւ ե՞րբ այս անգամ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Զօր. Շէքէրճեան Փարիզի մէջ

Քանի մը օրուան համար միայն, Փարիզ կը գտնուի Զօր. Շէքէրճեան, որ կիրակի առաւօտ այցելած է Գերմանիայէն Ֆրանսա հաստատուած ընտանիքներու, որոնք կը գտնուին Melunի մօտերը։ Ընդամէնը երեք ընտանիք, որոնցմէ մին տասնըմէկ անդամներէ կը բաղկանայ։

Ահաւասիկ իր վերջին յայտարարութիւնները.

— Ինչպէս գիտէք Գերմանիոյ ամենակարեւոր կայանը Շթութկարտն է։ Ամերիկայէն ղրկուած էֆիտէվիտները մեծ ծառայութիւն մատուցած են մեր գործին եւ այդ իսկ պատճառաւ 175 հոգի ցարդ մեկնած են հիւսիսային Ամերիկա, Շթութկարտէն։ Նոյնպէս այդ շրջանէն մեկնած են 94 հոգի Պրազիլիա, 14 հոգի Պարսկաստան, 25 հոգի Վէնէզուէլլա։ Իսկ Արժանթին այս տարուան համար գոցած է ճամբաները։ Տարբեր շրջաններէ ալ մեկնած են որոնց թիւը կարելի է հաշուել 30։ Կը նախընտրեմ թիւերը քիչ տալ քան թէ չափազանցել։ Աւստրիայէն, մասնաւորաբար Լինցէն մեկնած են 85 հոգի։ Իսկ Իտալիայէն որոնց մեկնումին համար շատ մեծ դեր ունեցած են Մխիթարեանները, մեկնած են 125։ Այս բոլորէն զատ Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն մէջ հաւանական մեկնում 500։ Այժմ շատ աւելի կանոնաւորուած է մեր մեքենան եւ մեկնումները աւելի յաճախակի դարձած են։

Ֆրանսա հաստատուելու արտօնութիւն ալ տրուած է։ Այն ընտանիքները որոնք Ֆրանսա կու գան, իրենց գալէն յետոյ աշխատանքի համար կը զետեղուին զանազան շրջաններ։ Օրինակ, Ferme de Serignyի մէջ հաստատուած ընտանիք մը որ վերջերս եկած է Ֆրանսա, մանրամասն տեղեկութիւններ տուած է իր կեանքի մասին, աշխատանքի եւն. եւ շատ գոհ կ'երեւի»։

Գերմանիոյ մէջ բաշխումի գործը յանձնուած է յանձնախումբի մը Հ. Օ. Մ.ի 8 Տիկիններէ բաղկացած, որոնք ընտրուած են քուէներու մեծամասնութեամբ։ Դժգոհութիւններ միշտ ալ կ'ըլլան, բայց ընդհանուր առմամբ կ'աշխատուի չքաւորներուն միայն օգտակար ըլլալ։ Դրամական օգնութիւն գրեթէ չենք ըներ կամ չափազանց քիչ եւ աւելորդ է անգամ ըսելը։ Մեր հայրենակիցներուն ըրած օժանդակութիւնը պէտք չէ չարաչար շահագործել եւ մեր ժողովուրդը վարժեցնել մուրացկանութեան։ Այդ բանին դէմ եմ ամբողջ էութեամբս։

Ամերիկեան իշխանութիւններու վերաբերմունքը մեզի հանդէպ լաւ է եւ գոհ են մեզմէ։ Ներքին խնդիրներ գրեթէ չկան։ Իսկ միջամտութիւններ, պաշտօնական իշխանութեանց մօտ, շատ քիչ անգամ կը կատարուին եւ այն ալ պէտք եղած ժամանակը, եթէ խնդիրը քրէական եւ կամ չահագործումի բան չէ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՈՒՐԻՈՅ նախորդ նախագահ Շիւքրի Քուաթլի զոր տապալած էր զօր. Զաիմ, երկրէն մեկնեցաւ ընտանիքին հետ եւ պիտի հաստատուի Զուիցերիա։

Եւրոպայի տնտես. տագնապը

Այսօր Փարիզի մէջ կը գումարուի ութը երկիրներու ելմտական նախարարներուն ժողովը, Եւրոպայի տնտեսական աւելի ճիշդը դրամական տագնապի խնդրով զբաղելու համար։

Ցայտնի է հակամարտութիւնը Անգլիոյ եւ միւս երկիրներու տեսակէտներուն միջեւ։

Մեծն Բրիտանիոյ գանձային տագնապը կը ծանրանայ։ 1933էն ի վեր այսքան ծանր տագնապ մը չէ ծագած, հակառակ անոր որ պատերազմի դադարումէն ի վեր Անգլիացիք շատ մեծ զոհողութիւններու կը հանդուրժեն։ Պատճառը այն է, որ Անգլիա շահածէն աւելի տոլար կը ծախսէ։ Գանձային նախարար Սըր Քրիփս պիտի պայքարի իր երկրին տնտեսականը փրկելու համար, եթէ յամառի, տնտեսական փլուզում մը անխուսափելի պիտի ըլլայ Եւրոպայի մէջ, քաղաքական հետեւանքներով։

Բայց յոյս կայ որ այս տագնապին առաջքը առնուի փոխադարձ զիջողութեամբ։ Պիտի առաջարկուի որ Ամերիկա իր պահեստի ոսկիէն մաս մը տրամադրէ Եւրոպայի համար։ Ամերիկա, կ'ըսեն, այս ձեւով կրնայ ապահովել Եւրոպական դրամներու փոխանակելիութիւնը տոլարի հետ, դրամական նոր սակի մը հիման վրայ։ Դրամական ամբողջական ազատութիւն մը կանխահաս կը գտնեն, բայց կողմնակից են համեմատական ու սահմանափակ ազատութեան մը։

Մարշըլի ծրագրին դեսպան Հարրիմըն Լոնտոնի մէջ երէկ դարձեալ տեսակցեցաւ Սըր Քրիփսի հետ։ Անգլիա Լոնտոն հրաւիրեց գաղթապետութեանց ելմտական նախարարները խորհրդակցելու համար։

Լոնտոնի սակարանին մէջ պետական արժեթուղթերը անկումներ ունեցան, 5 ժամուան մէջ 100 միլիառ Ֆրանք կորուստով։

★ Հակառակ Ամերիկացիներու դիտողութեանց ստորագրուեցաւ Արժանթինի եւ Անգլիոյ միջեւ կնքուած առեւտրական դաշնագիրը, որու համաձայն Արժանթին միս եւ ուտելիք պիտի տայ Անգլիոյ, փոխարէն ստանալով հրանիւթ, ածուխ եւ մեքենայ։

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳՐԻՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐԸ

Լիլի առեւտրական տօնավաճառին բացման առթիւ Մարշըլի ծրագրին Փարիզի դեսպան Տէյվիտ Պրըս ճառ մը խօսելով, ի մէջ այլոց ըսաւ — Մարշըլի ծրագրին սկիզբէն ի վեր անոր դէմ եղած պայքարն ու խեղաթիւրումները ձախողելու դատապարտուած էին։ Լիլի մէջ կը տեսնէք արդիւնքը Ամերիկայի բերած օգնութեան, ձեր գործարանները, հանքերն ու ագարակները սարքաւորելու մասին։ Անոնք որ թշուառութեան վրայ կը կռթնին իրենց հեղինակութիւնը հաստատելու եւ ռամկավարական իտէալը կործանելու համար, չեն կրնար յաջողիլ։ Ամէն անոնք որ «անկցի Մարշըլի ծրագիրը» կը գրեն նշանատախտակներու վրայ, կրնան նաեւ աւելցնել «կեցցէ թշուառութիւնը»։ Դեռ շատ բան կայ ընելիք, բայց այժմէն ձեր ամերիկացի բարեկամները գիտեն որ մեքենան զառիվերը բարձրանալու վրայ է»։

ԹՈՒՐՔ ՆԱՒԱՁՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՆՆՈՒԻՆ ՆԻՔԱՐԱԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Թրքական «Քասթէմունի» շոգենաւը Նիքարակուայի Մականուալ քաղաքին առջեւ առագծ կը բռնար։ Ոստիկանութիւնը Բուէրթօ Քազաս մէջ կը ձերբակալէ Թուրք քանի մը նաւազ որոնք գինովնալով անդորրութիւնը կը խանգարէին։ Թուրքերուն ընկերները բիրերով եւ դաշոյններով կը յարձակին բանտին վրայ, գինովները ազատելու համար։ Ոստիկանները կրակ բանալով կը սպաննեն երեք Թուրք եւ կը վիրաւորեն քանի մը ուրիշներ։ Նաւապետին դիմումները կառավարութեան մօտ անպատասխանի մնացած են։ Անգարայէն ղրկուած հեռագրի մը վրայ «Քասթամունի» կը մեկնի, սպաննեալ նաւազներու մարմինը զմռսել տալով Թուրքիա փոխադրելու համար։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ ընտրութիւններուն վերջնական արդիւնքը հետեւեալն է — Երեսփ. ժողով (212 աթոռ) քրիստոնեայ ընկերվարներ 104 աթոռ, ընկերվարական 66, ազատական 30, համայնավար 12։ Ծերակոյտ (100 աթոռ) քրիստոնեայ ընկերվար 54, ընկերվարական 34, ազատական 14, համայնավար 4։ Շահողներն են քրիստոնեաները ու ազատականները։ Իսկ համայնավարներն ու ընկերվարականները կորսնցուցած են։ Թագաւորին վերադարձի խնդիրը չէ լուծուած քանի որ քրիստոնեաները բացարձակ մեծամասնութիւն չունին։ Եթէ ազատականները միանան անոնց, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ։ Կառավարութիւնը իր հրաժարականը տուաւ խնամակալ իշխանին։

ԹՈՒՌ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ 36րդ մրցումը կը սկսի վաղը։ Կը մասնակցին 120 մրցորդներ, 250 կառք եւ հազար հետեւորդ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ

Մեր դէմ մղուած պայքարին մէջ, մեր հակառակորդները, մասնաւոր ճիգ մը գործ կը դնեն, Հայաստանին թշնամի ցոյց տալու Դաշնակցութիւնը ։

Ծիծաղելի պիտի ըլլար վէճի բռնուիլ այս մարդոց հետ, որոնց հայրենասիրութեան ասպարէզը սկսած է քանի մը տարիներէ ի վեր միայն, եւ այն ալ միշտ հայրենիքէն հեռու։

Դաշնակցութիւնը, ըսեր ենք զանազան առիթներով, կրկնենք նաեւ այսօր, այս ուղղութեամբ դաս առնելու պէտք չունի ոչ մէկէն։

Այսուհանդերձ, կայ ճշմարտութիւն մը այս պատմութեան մէջ, որ կը խեղաթիւրի գիտակցաբար մեր հակառակորդին կողմէ։

Մենք թշնամի կը նկատուինք մեր հայրենիքին եւ կամ չենք ճանչնար իր պետութիւնը, որովհետեւ՝ դէմ ենք բոլշեւիզմին եւ իր խորհրդային վարչաձեւին։

Մեր ընդդիմութիւնը այս պարագային, բացառաբար ուղղուած բոլշեւիզմի եւ իր բռնատիրական ու գերազանցապէս ամբողջատիրական կարգուսարքին դէմ, տարածել հայրենիքին վրայ, հիմնական դրամագլուխն է մեր առելութեամբ կուրացած հակառակորդներուն ։

Անօրինա՞կ է մեր այս ընթացքը եւ կե՞րծ մեր հայրենասիրութիւնը այս պայմաններումէջ։

Ի զուր պիտի ըլլայ իրենց ուժն ու կորովը սպառել, սխալ եւ դիտումնաւոր մեկնութիւն տալու մեր կեցուածքին։

Այս երկրի եւ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ, ամէն կուսակցութիւն «պետական» չէ, եւ ոչ ալ ամբողջապէս կողմնակից հաստատուած վարչաձեւին ։

Ընդդիմադիր հոսանքները, որ կը վայելեն ամենալայն ազատութիւն, արտօնուած են գործելու եւ պայքարելու ոչ միայն ի խնդիր իրենց սեփական գաղափարներու յաղթանակին, այլեւ կը կռուին պետութեան եւ իր կարգերուն դէմ, անշուշտ մնալով ճշդուած սահմանի մը մէջ ։

Ֆրանսացի համայնավար կուսակցութեան դիրքը չափազանց խօսուն է այս տեսակէտէն։ Մեզմէ աւելի լաւ մեր հակառակորդները գիտեն թէ, ինչպէ՞ս կը գործէ այն կուսակցութիւնը իր երկրի օրինաւոր իշխանութեան դէմ, եւ ի՞նչ ծրագիրներ կ'որոճայ վաղուան համար։ Անոնք չեն կրնար չիմանալ նոյնպէս, թէ համայնավար կուսակցութիւնը իր այս պայքարին մէջ կը դիմէ այն բոլոր միջոցներուն, որոնք դատապարտուած են ըստ այս երկրի սահմանադրական հիմնական օրէնքներուն։

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, մեր հակառակորդներէն ոչ մէկը պիտի քաջութիւն ունենար ֆրանսական համայնավար կուսակցութիւնը ներկայացնել իբրեւ թշնամի ֆրանսական հայրենիքին եւ պետութեան ։

Անոնց համար, դատապարտելի չէ Ֆր. համայնավար կուսակցութեան ընդդիմութիւնը ։ Անոնք, ուշինչ կը գտնեն անբնական այս կուսակցութեան ակնյայտնի բոլոր թշնամական եւ խափանարար արարքներուն մէջ, ֆրանսական պետութեան եւ երկրին դէմ։ Աւելին ըլլալով, իրենց մորթէն ալ դուրս գալու գնով կ'ուզեն, ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան տալ ամենաբարձր հայրենասիրութեան վկայականը։

Մեզի չիյնար դատել մեր հիւրընկալ երկրին քաղաքական հոսանքներու դերն ու դիրքը։ Ցիշեցինք խօսուն օրինակ մը միայն։

Դաշնակցութիւնը՝ պայքարելով բոլշեւիզմի եւ իր խորհրդային վարչաձեւին դէմ, սահմանափակած է իր ընդդիմութիւնը առաւելապէս գաղափարական մարզին մէջ։ Եւ այնտեղ ու այն պարագաներուն մասնաւորաբար՝ երբ մեր հակառակորդները կը գործեն թունաւորել մեր իրականութիւնը, քանդել մեր ազգային կեանքն ու բոլոր արժէքները եւ վտանգել տարագիր հայութիւնը օտար երկիրներու մէջ։

Հետեւողակա՞ն են մեր հակառակորդները, երբ մեզմէ կը պահանջեն ճանչնալ «հայ պետութիւնը, անկախաբար վարչաձեւէն»։

Այս պահանջը մեզի դնելու համար, անհրաժեշտ է որ նախ իրենք իւրացնէին տրուած պահանջը։ Եւ ընդունէին ոչ թէ իբրեւ պարզ բանաձեւ, զարդարելու համար իրենց թերթերը, այլ գործնապէս ։

Գահիրէի ռամկավար կուսակցութեան օրգանը իր 12 Փետրուար 1949ի մէջ կը յայտարարէր.— «Դաշնակցութիւնը պէտք է ճանչնայ հայ պետութիւնը, անկախաբար, վարչաձեւէն, եւ դադրի իր ըմբոստ կեցուածքէն հանդէպ հայ պետութեան»։

Հոս գրեթէ ամէն օր եւ ամէն առիթով նոյն բաներն է որ կը կրկնուին ռամկավար եւ տէրը անծանօթ՝ միւս օրգանէն։

Այս վերջինի խմբագիրը, երբեմն վեղարաւոր եւ ամենագէտ, միշտ աւելի ծայրայեղ, հայրենասէր կը նկատէ միայն, եւ բացառաբար անոնք՝ որոնք կը մտածեն եւ կը դատեն սովետական մեր չնչումներով, եւ կ'ընդունին սովետական իրականութիւնը։

«Մոսկուան՝ Երեւանն է եւ Երեւանը՝ Մոսկուա...»։ Ճիշդ հայելին է մեր վարդապետին նոր վարդապետութեան։

Խորհրդային կարգերու մէջ, համայնավար մտածողութեան համար ընդունելի այս տեսակէտները, ունին իրենց շատ պարզ եւ պայծառ բացատրութիւնները։ Անոնց համար բոլշեւիզմը եւ իր փտուակարգը հիմնական նպատակներ են ։

« Հետզհետէ անհետացնել ազգութիւնները իրենց լեզուներով, իրենց կուլտուրաներով» — ինչպէս կը մեկնուի Ստալինի տեսութիւններէն — հնարաւոր կը նկատուի միայն եւ միայն խորհրդային կարգերու տեւականացումով եւ բոլշեւիզմի տիրապետութեամբ ։

Հայութիւնը՝ մէջը հաշուելով խորհրդային կարգերու ենթակայ մեծամասնութիւնը, եւ գաղթահայութիւնը, տարբեր տեսակէտ եւ ըմբռնում ունի ։

Հակառա՞կը կը պնդեն, մեր դէմ պայքարի ելած հերոսները,— կեղծիք կը կատարեն անոնք եւ կը խաբեն մեր ժողովուրդը։

Այս ձեւով պիտի չորակէինք իրենց ընթացքը, եթէ անոնք անվարան հրաժարէին իրենց բոլոր գաղտնի երազներէն, բոլոր տեսակի շողշողուն «ապագայ ծրագիրներէն» եւ կարելիութիւններէն»։

Կարճ խօսքով, եթէ անոնք պաշտպանելով իրենց տեսակէտները, անվախօրէն ալ, դիրք բռնէին համայնավար կուսակցութեան ներսը՝ իբրեւ ուղղափառ եւ հաւատացեալ հայ համայնավարներ։ Եւ Հայաստանի ու Խորհրդային Միութեան մէջ ցոյց տային իրենց «հայրենասիրական» գործունէութիւնը ։

Դժբախտաբար, մեր հակառակորդները համայնավար իսկ ըլլալու արժանիքը չունին։ Իրենց միակ արժանիքն է ստել եւ կեղծել եւ միշտ խուսափիլ հայ իրականութենէն ։

Կ'ուզե՞ն ճշդել Դաշնակցութեան դիրքը՝ թող դիմեն Երեւան։ Մինչ այդ, օգնենք իրենց կրկնելով. «Մենք մեր հայրենիքին հետ ենք, սակայն դէմ ենք խորհրդային կարգերուն։

«Մենք մեր ժողովուրդին հետ ենք, սակայն դէմ ենք բոլշեւիզմին։» («Ցուսաբեր», 25 Մայիս)։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

ՉՈՐՍ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐ

5.— Պարոյր Ղարիպեան

Մի յայտնի ընկեր է, որ խորհրդային Ռուսաստանի բանտերում ու աքսորավայրերում զոհաբերուած ընկերների խիտ շարքերի մէջ առաջնակարգ տեղերից մէկն է բռնում, թէ իր վաղաժամ մահով եւ թէ իր կուսակցական ու հասարակական գործունէութեամբ։

Պարոյրը մեր կուսակցական եւ սակաւաթիւ այն ընկերներից է, որոնց առաւելապէս յաջողուել է ամենասերտ զգացումներով կապուած լինել մեր բազմաթիւ ընկերների հետ, սիրուել ու գնահատուել նրանց կողմից եւ սակայն նրանց մասին ոչ մէկ արժէքաւոր տեղեկութիւն ունենալ։ Բայց նման ընկերները յաճախ են զոհաբերուել եւ մնացել ընդհանրապէս անյայտութեան մէջ ։

Պարոյրը չէր սիրում խօսել իր գործերի ու գործունէութեան մասին՝ կատարուած անցեալում ։

Առաջին անգամ հանդիպեցի Պարոյրին Կարսում 1917 թ. ամառուան վերջը, տեղի հայ զինուորական միութեան ընդհանուր ժողովում, ուր ես ներկայացնում էի Կարսի մեր կազմակերպութիւնը եւ նախագահն էի այդ հաւաքոյթի։ Այդ ժամանակ նա Կարսում էր գտնւում ուսուցչական պաշտօնով, ուսուցիչ էր ազգային դպրոցներից մէկում։ Մինչ այդ, Պարոյրը եղել էր կամաւորական բանակներում ։

Մինչեւ Հայաստանի անկախութեան հռչակումը։ Պարոյրը զբաղուել է քաղաքական – հասարակական գործերով. բայց այդ կեանքը մնաց ինձ անծանօթ, ինչպէս եւ այդ մասին չգիտէին նրան շատ մօտիկ ուրիշ ընկերներ ։

Հայաստանի կազմակերպութեան առաջին ամենածանրակշիռ շրջանում Պարոյրը մեր պետականութեան կառուցուածքի այն դարբիններից էր, որոնք կոչուած էին դժուարին պայմաններումներքին խաղաղութիւնը եւ հասարակական կարգը ապահովելու, մեր փոքրիկ պետութեան դեմոկրատիկ օրէնսդրութեան առաջին հիմերը նետելու, հանրային ու հասարակական կեանքը վերահաստատելու մեր երկրի մէջ։ Պարոյրը ամբողջովին կապուեց մեր հայրենիքի հետ եւ ստանձնեց զանազան գործեր ։

Երկու տարուայ ընթացքում նա պաշտօնավարել է ներքին գործոց նախարարութեան մէջ, կապուած լինելով պետութեան վարչական մեքենայի ու նրան ենթակայ տեղական օրգանների կազմակերպութեան դժուարագոյն գործի հետ ։

Հայաստանի խորհրդայնացման օրին, նա, գտնուելով Ղարաքիլիսայի միլիցապետի պատասխանատու պաշտօնի մէջ, կուսակցութեան որոշման համաձայն, թողնում է մեր երկրի սահմանները եւ անցնում հարեւան Վրաստան։

Վրաստանի խորհրդայնացման առաջին իսկ օրերից, նա երկար ժամանակ գտնուել է անլեգալ դրութեան մէջ. 1922 թուի զանգուածային բանտարկութիւնների ընթացքում, նա պատահաբար չի ընկնում Արտակարգ Ցանձնաժողովի (Չեկա) ներկայացուցիչների ձեռքը եւ չի կալանաւորւում ։

1927 թուին, իմ հերթական բանտարկութեան ընթացքում, Մոսկուայից փոխադրուելով Թիֆլիս, ես պատահում եմ նրան Մետեխի բանտում, ուր երկար ամիսներ, մինչ այդ, սպասում էր իր «գործի» քննութեան վախճանին։ Վերջապէս այդտեղից եա աքսորւում է, ուղարկուելով քաղաքական մեկուսարանը, երեք տարով։ Երեք տարին լրանալուց յետոյ, Պարոյրը աքսորւում է Սիբիրի հեռու անկիւններից մէկը՝ Նարըմ ։

Այդ շրջանի կլիմայական մահաբեր պայմանների հետեւանքով, հիւանդանում է եւ տեղափոխւում Տոմսքքաղաքի բանտի հիւանդանոցը, ուր եւ մեզ անյայտ պայմաններում, իր վերջնական հանգիստն է գտնում ։

1929 թուին Պարոյր Ղարիբեանը իր վերջին հրաժեշտը ուղարկելով աքսորավայրում գտնուող իր մօտիկ ընկերներին, ընդմիշտ թողեց հեռաւոր բանտերում եւ աքսորավայրերում հետզհետէ նօսրացող ընկերների կուսակցական շարքերը։

ՄԻՆԱՍ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

Գէորգ վրդ. Ոսկեան

«Բազմավէպ»ի վերջին համարէն կսկիծով կը տեղեկանանք թէ 15 Մայիսին Ս. Ղազարի մէջ վախճանած է Հ. Գէորգ վրդ. Ոսկեան։

Մխիթարեան Ուխտին այս համեստ այլ ժրաջան միաբանը իր մահկանացուն կը կնքէ տակաւին առոյգ տարիքի մէջ, ծնած ըլլալով Պանտրմա 24 Ապրիլ 1894ին։ Ս. Ղազար կուգայ 1908ին եւ քահանայ կը ձեռնադրուի 1916ին։ 1920ին Հռոմի մէջ աստուածաբանական ուսումը աւարտելէ վերջ, կը նուիրուի դաստիարակչական գործին, պաշտօնավարելով վանքին, Մուրատ Ռափայէլեան եւ Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ ։

Երկար ատեն կը պաշտօնավարէ Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան վարժարանը, որուն ի վերջոյ տեսուչ կը կարգուի, յաջորդելով իր ուսուցչին, Հ. Բերոբէ վրդ. Զրաքեանի, անոր միաբանութեան աթոռակալ նշանակուելէն վերջ։

Տարի մը միայն կը վարէ Աղեքսանդրիոյ վարժարանին տեսչութիւնը, անողոք հիւանդութիւնը կը հարկադրէ վերադառնալ Վենետիկ, ուր քանի մը ամիս վերջ կը վախճանի ։

Եթէ Մխիթարեանց դարաւոր շարքին մէջ կան շքեղ անուններ որոնց վաստակն ու համբաւը կը փոխանցուին յաջորդական սերունդներուն, կան նաեւ բազմաթիւ համեստ այլ նուիրեալ մըշակներ, մասնաւորապէս կրթական մարզին մէջ։

Այս համեստ շարքէն էր Հ. Գէորգ վրդ. Ոսկեան ։

Ճանչցայ զինք դեռ երիտասարդ քահանայ, երբ կարճ ժամանակ մը Մ. Ռ. վարժարանի ընդհանուր հսկիչ նշանակուեցաւ։ Մեծին հետ մեծ, փոքրին հետ փոքր, ամէնուն ընկեր՝ որ կը սիրուէր ամէնէն։ Իր կենսուրախութիւնը վարակիչ էր եւ հակառակ իր երիտասարդ տարիքին քաղցրութեամբ կը յաջողէր անթերի վարել իր հսկիչի պաշտօնը ։

Անկեղծ ցաւակցութիւններ Մխիթարեան Միաբանութեան՝ իր այս խոնարհ ու գործունեայ զաւկին վաղաժամ ու կսկծալի մահուան առթիւ։

Բ. Գ.

ԽՄԲ.— « Բազմավէպ»ի նոյն թիւէն կը տեղեկանանք թէ հանգուցեալ վարդապետը ձգած է Աշխարհաբարի կիսաւարտ քերականութիւն մը, յատկապէս ուղղագրութեան, տողադարձի կանոններու վրայ, ինչպէս եւ գծագրութեան եւ գեղագրութեան օրինակներ։ Հրատարակած է նաեւ Այբբենարան մը, քրիստոնէական գրքերու հետ ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Յունիս 18ին, շաբաթ երեկոյ, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ տեղի ունեցաւ Վալանսի Կապոյտ Խաչի «Ահարոնեան» վարժարանի ամավերջի հանդէսը։

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտընկայս։

Վարժարանի Դ. դասարանի աշակերտուհի Սիւզան Գասեան կարդաց գրութիւն մը, իբր բացման խօսք, որմէ կը քաղենք քանի մը նախադասութիւններ։—

« Այս հանդէսը չէ որ պիտի բնորոշէ մեր դպրոցական կեանքին մէջ կատարուած աշխատանքները։ Այսպիսի հանդէսները տեսակ մը շպար են եւ կը ծառայեն միմիայն մեզ, մեր ծնողներուն եւ հասարակութեան քով քովի բերելուն եւ ուրախ պահեր ապրելուն։ Մենք գոհ ենք, մեր դպրոցական առօրեայ, ներքին աշխատանքներով եւ գիտենք թէ՝ ինչ դժուարին գործի լծուած է մեր սիրելի ուսուցիչը։ Այս տարի վերջացուցինք նախակրթարանի Դ. դասարանի լրիւ դասընթացքը, կը փափաքինք, որ յառաջիկայ տարին աւելի բարձրանայ դպրոցին ուսումնական մակարդակը, Ե-րդ դասարան մը ունենալու համար։ Կը խնդրենք մեր ծնողներէն եւ մայրենի լեզուին նախանձախնդիր ազգայիններէն, որ լրջօրէն խորհին այդ մասին»։

Հանդէսի առաջին մասը յատկացուած էր նորեկներուն, որոնցմէ Լեւոն Գօյաճեան, Յասմիկ Կօչկարեան, Անահիտ Թէրզեան եւ Մարի Գուշեան յաջողութեամբ արտասանեցին ընտիր բանաստեղծութիւններ, իսկ Արայ Խաչիկեանը կարդաց իրենց դասագիրքէն հատուածներ։

Ուշագրաւ էր յիշեալներու ընկերներէն Եդուարդ Տէր Սարգիսեանի «Մեծ հայրիկին պնակ» պատմուածքին ընթերցումը։ Եդուարդ հազիւ 3 ամիս է որ վարժարան կը յաճախէ։

Ութէն տասը տարեկաններու բաժինը մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց ներկաներուն։ Ապա բոլոր աշակերտները միասին երգեցին «Յառաջ նահատակը»։

Երկրորդ բաժինին կը մասնակցէին Բ. եւ Գ. դասարանի աշակերտները, որոնցմէ արտասանեցին Աւօ Գասեան, Սարգիս Սարգիսեան, Հրայր Խաչիկեան, Մարի Գօյաճեան, Յակոբ Յովհաննէսեան եւ Վարդուհի Սահակեան։

Գ. դասարանի աշակերտները երգեցին «Էսօր ուրբաթ է» որմէ վերջ, Դ. դասարանի աշակերտուհի Մարգարիտ Գօյաճեանը արտասանեց ընտիր բանաստեղծութիւն մը, նոյն դասարանէն օրիորդ Լուիզ Սարգիսեանը կարդաց ինքնագիր շարադրութիւն մը «Մեր դպրոցը»։

« Շատ կը փափաքիմ հայ վարժարանը յաճախել սորվելու համար մեր մայրենի անմահ լեզուն Հայոց պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը, ճանչնալու համար մեր անցեալը իր տխուր եւ փառաւոր մանրամասնութիւններով եւ ճանչնալու համար մեր նուիրական հայրենիքը։ Հպարտ եմ, որ Հայ եմ։ Ծնողքիս ամենամեծ փափաքն ալ այդ է եւ որքան ատեն որ մեր միջոցները թոյլատու ըլլան, չպիտի հեռանամ մեր սիրելի վարժարանէն։

Մեր ուսուցիչը խստապահանջ է, բայց կը դուրգուրայ մեր վրայ իբր երկրորդ ծնողք մը, կը ջանայ սորվեցնել ինչ որ օգտակար է եւ կարելի։ Փոյթ չէ խղճուկ են մեր պայմանները, չունինք գեղեցիկ դասարան, դրասեղաններ եւայլն։ Կը բաւէ որ վարժարանը մերն է, հայկական է։

Այս շարադրութիւնը խոր տպաւորութիւն գործեց։

Արտասանութեան հերթը Դ. դասարանի աշակերտուհի Ալիս Գալուստեանինն էր, որ քաղաքիս ամենալաւ արտասանողներէն մէկն է ու յիշեալը այս անգամ ալ բուռն ծափերու արժանացաւ։

Տասնեւհինգ վայրկեան դադարէ մը վերջ, վարժարանի «մատակարար մարմնի» կողմէ Կապոյտ Խաչի ատենապետուհին Տիկին Փ. Կօչկարեանը կարդաց մանրամասն տեղեկագիրը։ Նոյն մարմնի գանձապահն ալ կարդաց նիւթական բաժնի հաշուետուութիւնը։

Գ. դասարանի աշակերտները ներկայացուցին Յ. Թումանեանի «Գիկոսի մահը» մէկ արար թատերգութիւնը։ Իսկ Դ. դասարանները ներկայացուցին Ա. Ահարոնեանի «Արիւնոտ թթխմորը»։ Երկու նիւթերն ալ թատերգութեան վերածած էր ուսուցիչ Ազգին Մարտիրոսեանը։ Բոլոր դերակատարներն ալ արժանացան ծափերու, բայց ամէնէն յաջողներն էին՝ Ժանէթ Խաչիկեանը եւ Յարութիւն Սահակեան։

Հանդէսը փակուեցաւ վարժարանի սկաուտ աշակերտներու խումբին հրաժեշտի երգով։

Ծնողներու եւ համակիրներու ինքնաբուխ նուիրատուութիւններէն կոկիկ գումար մը գոյացաւ, որմէ ետք, աշակերտներու կողմէ նուէրներու ծրար մը տրուեցաւ ուսուցչին։

Ուսուցիչը յուզուած կերպով բեմ ելաւ եւ շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ, քանիմը խօսքով իր գոհունակութիւնը յայտնեց աշակերտներուն, յայտարարելով որ՝ գոհ է անոնց աշխատանքներէն։

Զատագովեց Կ. Խաչի ջանքերը, յայտնելով որ՝ աւելի լաւ վիճակի կարելի է հասցնել դպրոցը, եթէ բոլոր ծնողներ եւ ազգասէր հայրենակիցները սրտագին փարին մայրենի լեզուի ուսուցման գործին։

Ներկայ մը

★

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Յունիս 4ի շաբաթ իրիկունը Ավինեոնի «Մուրատ» խումբն ալ տօնեց, ընկերահամակրական սեղմ շրջանակի մը մէջ, Մայիս 28ի 31րդ տարեդարձը։

Օրուան պատշաճ արտասանութիւններէ եւ ազգային յեղափոխական երգերէ վերջ, երէց ընկեր Մ. Գաբրիէլեան իբրեւ ականատես եւ մասնակից անկախութեան յայտարարման արարողութեանց, Երեւանի մէջ, պատմեց զանազան դէպքեր եւ դրուագներ։

Տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ, իր հիւրամեծար ընկեր Տէր եւ Տիկին Թագւորի բնակարանին մէջ եւ բաժնուեցանք անգամ մը եւս ուխտելով տօնել Մեծ Օրը, ամէն տարի, ամէն տեղ եւ ամէն պայմաններու տակ։

Թղթակից

ՈՒՇ ԲԱՑՑ ԱՆՈՒՇ

ՇԱՎԻԼ.— Այդպէս ալ եղաւ Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը գաղութիս մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, ինչպէս ամէն առթիւ եւ վերջին անգամ ապրիլեան սգատօնին որուն նախագահած էր վեթերան ընկեր Շ. Միսաքեան։

«Հայրենիքը ամէն բանէ վեր» այս կը կարդանք երբ վարագոյրը կը բացուի եւ մեր տարազի դրօշը կը տեսնենք Նոր Սերունդի գլուխին ի վեր, հպարտ, յաղթական։

« Մեր հայրենիք թշուառ, անտէր, Թուրք թշնամեաց ոտնակոխ...» քայլերգով կը սկսի հանդէսը ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Գարթեզեանի։

Կ'ողջունենք մեր անխոնջ գրչի վարպետը Շ. Նարդունին որ հազիւ ապաքինած, կուգայ նորէն պատնէշի վրայ, փողը հնչեցնելու իբր քաջ զինուոր Հայու։ Իր ճառովը այնքան իմաստուն եւ համոզիչ, մերթ մեղմ, մերթ ցասկոտ, ձաղկեց բոլոր անոնք, որ կ'ուրանան այդ պատմական եւ անհերքելի թուականը մանուկ Հայաստանին որուն կառուցումը գլխաւոր սիւներէն մին եղած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Երկրորդ բանախօսը ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան, իբր ականատես եւ մասնակից պատկերացուց այն ժամանակի անցքերը եւ ըսաւ. « Հիմա Հայաստանի մէջ շինուած են շէնքեր, պալատներ, գործարաններ, բայց այս ժողովուրդը միշտ չինուած է, ցարական եւ համիտեան օրերուն ալ, բայց ի՞նչ կ'արժէ երբ հոգին ազատ չէ, միտքը շղթայուած, ինչպէս թռչուն մը որ կ'երգէ, բայց կ'ապրի ոսկեղէն վանդակի։

Գեղարուեստական բաժինն ալ շատ յաջող էր, քանի որ Նոր Սերունդն էր գործի վրայ։

Խմբերգներէն զատ յիշատակելի են մեներգները, ընկեր Զարեհ Գասեան (Վալանսէն), նորութիւն մըն էր մեզ ան։ Ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Սրբուհի Եղիազարեան, եւ ընկեր Խորէն Մինասեան, որ գինուորութեան մէջ ալ չմոռնար մեր հանդէսները։

Կ'արտասանեն ընկերներ Զոհրապ Մուրատեան, Հ. Ուզուրեան, ընկերուհի Զուարթ Եղիազարեան եւ փոքրիկն Մառի Մէն Սէ, եռագոյնին նուիրուած։

Կը ներկայացուի պատկեր մը Ա. Ահարոնեանի «Մայրը», ինչպէս եւ զաւեշտ մը «Թիք Թաք», նոյնպէս Նոր Սերնդականներու կողմէ, որոնց պատրաստութեան տքնած էր մեր սիրելի ընկեր Վարդունին։

Եղաւ աճուրդ, կերուխում, եւ կոկիկ գումար մը, իբր հասոյթ։

Մ. Ս.

[illegible]

ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ամսաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, թիւ 26—27 (1949 Ապրիլ — Մայիս), ճոխ բովանդակութեամբ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, մեծ մասով նուիրուած Մայիս 28ի։ Յօդուածներ ունին Ա. Ահարոնեան, Շ. Միսաքեան, Ս. Թորոսեան եւն.։ Տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա) 350 ֆրանք։ Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9)։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ա.— ԱՆԽԻՂՃ ՎԱՃԱՌՔ

Սեւ կէտը հետզհետէ մօտենալով պալատին, կանգ առաւ եւ շփոթած պահապանը կտրեց առաջքը, եւ խրոխտ ձայնով հարցուց.

— Ո՞վ ես. ի՞նչ կ'ուզես։

— Իշխանը տեսնել կը փափաքիմ, պատասխանեց անծանօթը հազիւ լսելի ձայնով մը։

— Բայց այս կէս գիշերո՞վ։

— Այո, խիստ կարեւոր գործ ունիմ իրեն յայտնելու։

— Սպասէ ուրեմն, ըսաւ պահապանը եւ երեք անգամ զարկաւ դրան զանգակը։

Վեստ Սարգիս շատ զարմացեր էր այս անակնկալ հիւրին համար, հրամայելով ընդունիլ զայն ինքն իրեն ըսաւ.

— Տեսնենք ի՞նչ կ'ուզէ անակնկալ այցելուն։

Յետոյ ներս մտնելով սկսաւ անհամբերութեամբ պտտիլ սենեակին մէջ։ Քանի մը բոպէ նոյնպէս ներս մտաւ գիշերային այցելուն, եւ շփոթած կանգ առաւ դրան մօտ։ Վեստ Սարգիս սուր, թափանցող ակնարկ մը ձգեց անոր վրայ ու զարմացաւ։ Իր առջեւ կանգնած էր միջին հասակով մարդ մը, քահանայական զգեստով։ Դէմքը գունատ էր ու այլայլած, կարծես դեռ նոր տճիր մըն էր գործեր։

— Նստեցէք, Տէր հայր, ինչպէս կ'երեւի, դուք շատ յոգնած էք, ըսաւ իշխանը, եւ կրկին առաջարկեց քահանային նստիլ։

Քահանան նստաւ ցոյց տրուած դահաւորակին վրայ։ Կը ջանար հանդարտ երեւիլ, բայց սրտի բաբախումը չէր դադրեր. լուռ էր եւ բառ մը չէր կրնար արտասանել։

Վեստ Սարգիս կը խորապննէր զայն ու կը մտածէր։ Այցելուին դէմքը ծանօթ էր իրեն. տեսեր էր այդ քահանան, բայց ո՞ւր, չէր կրնար մտաբերել։

— Իշխան, վերջապէս ըսաւ քահանան, եւ զոզով աջ ու ձախ նայեցաւ. կարեւոր բան մըպիտի հաղորդեմ քեզի սակայն այդ բանը խոր գաղտնիք պիտի մնայ իմ եւ քու մէջ։

Վեստ Սարգիսի աչքերը տեսակ մը փայլ ստացան. հոգին կը դուշակէր որ զարհուրելի լուր մը պիտի լսէր։

— Կրնաս վստահ ըլլալ, տէր հայր, ըսաւ Վեստ Սարգիս։

— Բայց մեզ ոչ ոք չի՞ լսեր։

— Ոչ ոք։ Զգուշութեան համար ես կը փակեմ բոլոր դռները եւ կ'իջեցնեմ վարագոյրները, յարեց իշխանը եւ տեղէն ելլելով փակեց դռները եւ իջեցուց թանձր վարագոյրները։

Միմիակ մնացին ճրագի աղօտ լոյսին տակ։ Իշխանը նստաւ քահանային մօտ, եւ լուռ անոր կը նայէր. իսկ. քահանան կը դիտէր սենեակին թանկագին զարդարանքները, որոնք յունական ճաշակով էին պատրաստուած։

— Խօսէ, ես պատրաստ եմ լսելու քեզ, ըսաւ իշխանը խորհրդաւոր ձայնով մը։

— Իշխան, երդում ըրէ Անիի հազարումէկ եկեղեցիներուն վրայ, որ այս բանը կը մնայ մեր մէջ գաղտնիք։

— Կ'երդնում։

— Լաւ ուրեմն, վրայ բերաւ քահանան հազիւ լսելի ձայնով մը։ Դուն զիս պէտք է տեսած ըլլաս ու ճանչնաս։

Ես Կիրակոս քահանան եմ, Կաթողիկոսի դըրան հիւրընկալը։

—Ա՜... կը յիշեմ. ես տեսեր եմ քեզ։

— Զորս տարի է որ վերադարձեր եմ։

— Բայց ո՞ւր էիր գացեր։

— Կոստանդնուպոլիս, Հոռոմներու թագաւորին մօտ։

— Հոռոմներու թագաւորի՞ն...

Բայց ի՞նչ կ'ընէիր հոն, հարցուց Վեստ Սարգիս զարմացած, եւ աչքերը յառեց Կիրակոս քահանային վրայ։

— Գացեր էի բոլորովին մասնաւոր գործով, բայց բախտը զիս այնպիսի բանի մը հանդիպեցուց, որ տակն ու վրայ պիտի ընէ իմ կեանքս, եթէ դուն չօգնես ինծի։

— Ըսէ, պատրաստ եմ օգնելու քեզի, եթէ կարողանամ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(2)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԷԹՐՈՅԻ եւ հանրակառքերու սակագինը բարձրացնելու առաջարկը մերժուեցաւ քաղաքապետական ժողովին կողմէ, որ միանգամայն որոշեց բանալ մէթրոյի փակ մնացած կայարանները։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ կարգ մը սակերու վրայ հետեւեալ զեղչերը պիտի կատարուին Յուլիս 1էն սկսեալ։ Ապահովագրուած նամակներուն եւ դրոշմաթուղթերուն համար առնուած 50 ֆր.ը 35ի, իսկ ուրիշ առարկաներու վրայ 40ը կ'իջնէ 25ի։ Օդային թղթատարով ղրկուած 500 կրամէն աւելի կշռող ծրարներուն համար զեղչ պիտի կատարուի, 100ին 30էն 60։ Թղթատարական ծախքերու աղուեթեան պատճառով վեց ամսուան մէջ 100 միլիոն պակաս նամակ ձգուած է բաղդատմամբ անցեալին. իսկ շատեր ետ առած են հեռախօսի համար իրենց խնդրագիրները։

ԱՆԳԼԻԱ–ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ սահմանակոյտերու սխալականութեան վէճ մը սկսած է Թորհրդային Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ։ Մոսկուա կը պնդէ որ բեւեռին այդ հողամասը առաջին անգամ Ռուսերը գտած են 1820ին, այսինքն Անգլեւամերիկացիներէն մէկ տարի առաջ։ Սուզանաւի գիւտն ալ, Ամերիկացիներէն 50 տարի առաջ ըրած է Նիքօնով անուն ռուս գիւղացի մը։ Միւս կողմէ ամերիկեան արշաւախումբ մը մեկնած է հիւսիսային բեւեռի մէջ ուրանիոմ փնտռելու համար։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ 74 տարիէ ի վեր գործող խառըն դատարանները ջնջուեցան, երբ վերջին մնացորդը Օսմ. կայսրութեան օրէն մնացած քափիթիւլասիոններու, որ կնքուած էին Ֆրանսայի Ֆրանսուա Ա. թագաւորին եւ Սուլթան Սիւլէյմանի միջեւ։ Այս դատարանները կը դատէին բոլոր այն խնդիրները որոնց մէջ մէկ կողմը օտարական էր։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ սովիէթական գրաւման իշխանութիւնները Մոսկուայի գերման նախկին դեսպան Նատօլնին ղրկած են արեւմտեան շրջանը որպէսզի համոզէ այս կողմի Գերմանները պահանջելու Գերմանիոյ միութիւնը որ ջուրը ինկած է Փարիզի ժողովին հետեւանքով։

ՅՈՒԼԻՍԻ մէջ 2 քիլօ շաքար պիտի բաժնուի բոլորին, բայց 1 քիլօ միայն Մերսէն, որոնք 32 միլիոնին վրայ 25 միլիոնը կը կազմեն ժողովուրդին։ 450 կրամ իւղ պիտի տրուի բոլորին։

ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ Քօթ տիւ Նորի համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Ժան Լաժէօն որ ամբաստանուած է թէ ազատագրման օրերուն բազմաթիւ սպանութիւններ գործած է։

ՃԱՓՈՆՑԻ 2000 զինուորներ որ Սիպերիա կը գտնուէին. իրենց երկիրը վերադարձան եւ ցամաք ելած առենին խումբով երգեցին «Ինթէրնասիոնալը»։ Անոնք, ըսին թէ երդուած են Ճափոնի համայնավար կուսակցութիւնը զօրացնելու եւ թէ դեռ գերի մնացած 100.000 Ճափոնցիներ, նոյն երդումը ըրած ըլլալով, պիտի վերադառնան շուտով։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ հանրապետութեան նախագահին բնակարանը՝ «Սպիտակ պալատ»ը հինցած եւ նորոգութեան կարօտ ըլլալով, հաշուեւ եղած է որ զայն փլցնել եւ նորէն շինելը աւելի աժանի պիտի նստի, քան նորոգութիւնը։

ԾՈՎԻ ԿԱՄ ԳԵՏԵՐՈՒ մէջ լողացողներէն խեղդուողներու թիւը շատցած ըլլալով, թերթերը զգուշութեան կը հրաւիրեն լուղորդները։

ՁԿՆՈՐՍՆԵՐ Սապլը տ'Օլոնի շրջակայքը մեծ դժուարութեամբ բռներ են հսկայ ծովային կրիա մը որ երկուքուկէս մեթր երկայն, 2 մեթր լայն, 70 սանթիմեթր բարձրութիւն ունէր եւ կը կշռէր 500 քիլօ...։

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ առեանը սկսաւ դատել «Էնթէրքոմէրսիալ» կոչուած ընկերութեան գործով իբր տնտեսական գործակցութիւն Գերմանիոյ հետ։ Իր տոմարները չորս տարիէ ի վեր կը քննուէին։ Մօտաւորապէս 3000 միլիոնի գործ ըրած է։ Իր Պուլըվար Մալէզէրպի գրասենեակը փակուելէ վերջ, այս ընկերութիւնը դրամատան մէջ ունէր Ցուկէսմիլիոն ֆրանք զոր կառավարութիւնը գրաւած է։ Իր գերմանացի պետը փախած էր, բայց ամբաստանեալ քանի մը Ֆրանսացիներն ալ առժամաբար ազատ թողուած էին։

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՋԱՑՆԸՆԿԱԼ մը հաստատած էր լեհ ճարտարապետ մը իր յարկաբաժնին մէջ ուրկէ կը լսէր դրացիներուն մէջ անցած դարձածը։ Իրենց դրացիներէն դերձակուհի Տիկին Պորի դիակը գտնուած էր Յունիս 8ին Սէնի մէջ։ Ոստիկանութիւնը անձնասպանութեան կը վերագրէր երբ այդ ճարտարապետին կինը որ վիպասանուհի մըն է Նոլանս Բուժըվիլ ծածկանունով, յայտնեց թէ շնորհիւ իրենց գործիքին վիճաբանութիւն եւ կռիւ լսած էին Տիկին Պորի սենեակին մէջ։ Իրաւ ալ, երբ կանչուեցաւ խեղդուողին բարեկամը՝ Անթուան Պրիւյէր, այս վերջինը յայտնեց որ կինը կ'ուզէր անձնասպան ըլլալ, ինք արգիլած էր, կռուած բայց ան դարձեալ մեկնած էր։ Այժմ դիտողութիւն պիտի կատարուի։ Մինչ այդ, լեհ ամուսինները լրտեսութեան կասկածի տակ կը մնան։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արիները, Հայ Արենուշները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը։ Հրաւիրատոմսերը առնել «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալուեան, Գաբրամեան գրատուններէն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեանի, ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր մահուան առթիւ եւ այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԳՈՒԼՎ. ՕՏՏՈՅԻ Ֆր. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացաւ Գ. Խ. Արզումանեանէ 500ֆր., Գ. Լեւոն եւ Օր. Անայիս Արզումանեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Ֆրանքեան հազար, իրենց մօր եւ զոքանչ մօր Տիկին ԵՂՍԱՅ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ մահուան տարելիցի առթիւ։ Նոյնպէս Ս. Յակոբ մատրան հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Ֆրանքեանէ հազար ֆր.։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԷԼՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees)։ Մրցանակաբաշխութիւն, գեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնճոյք։ Պիտի ներկայացուի Ա. անգամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիւնի ՃԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔԱՋԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի։ Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք։ Տոմսերը հայթայթել Պէլվիլի կրթ. յանձնախումբի անդամներէն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Լու Եօթնեղբայրեան օդասուն ագարակին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։ Մուտքը ազատ է։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Փարիզի Աղքատախնամին Անտիյլի հանգստեան տան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ, մօտ առենէն տեղի պիտի ունենայ հաստատութեան բացումը։

Ըստ Ministère de la Santé Publiqueի 13 Յունուար 1937 թուակիր շրջաբերականին, վաւերացուած 1 Ապրիլ 1948ին, կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ ծերանոցին մէջ երկսեռ հայ ծերունիներ, որոնք կը բացնեն հետեւեալ պայմանները.

Ա.— Հայ ազգութեան պէտք է ըլլալ։

Բ.— Որեւէ փոխանցիկ հիւանդութիւն չունենալ։

Գ.— Առնուազն 65 տարեկան պէտք է ըլլալ։

Դ.— Անկարող աշխատելու եւ բոլորովին անճարակ ըլլալ։

Ամէն անոնք որ կը լրացնեն այս պայմանները եւ կը փափաքին ընդունիլ ծերանոցի հաստատութեան մէջ, պէտք է դիմեն իրենց թաղի քաղաքապետարանը (Mairie) եւ խնդրեն Assistance Hospitaliséeի հանգամանքը՝ Հայ Աղքատախնամ Ընկերութեան Անտիյլի ծերանոցը (Asile de Vieillards à Andilly, S. et O.) ընդունուելու համար։

Երբ խնդրարկուները առնեն իրենց քաղաքապետարանէն ծերանոցը ընդունուելու հաւանութիւնը, միայն այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ձրիաբար ընդունիլ զանոնք հաստատութեան մէջ։

Առաջնութեան կարգով՝ կարելի պիտի ըլլայ առայժմ ընդունիլ 25 ծեր։ Այդ թիւէն վերջ եկողները ստիպուած պիտի ըլլան սպասել իրենց կարգին՝ մինչեւ որ արամադրելի անկողիններ ըլլան։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար՝ դիմել գրաւոր կերպով հանգստեան տան վարչութեան, Գ. Ե. Սարաֆեան, 20 Passage des Petites Ecuries, Paris (10)։

ՄՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբին անդամներ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ոչ մէկ բացակայութիւն ընդունելի է։

Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը Զորեքշաբթի 29 Յունիս ժամը 21ին ծանօթ սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Սիրականի աշխատանոցը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Աճարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի Գ. սրահը։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ԽՈՀԱՐԱՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օդափոխութեան կայանին համար միջին տարիքով, առողջ եւ կերակուր եփելու վարժ Հայ խոհարարուհի մը կ'ուզուի։ Կայանը կը տեւէ երեք ամիս, Յուլիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր։ Լաւ վճարում։ Մանրամասնութեան համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի, 5 rue Mayran Paris (9), métro Cadet։ Հեռ. Tru. 27-35։

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ աղջիկը, Աֆիոն Գարահիսարցի Էլիզա Ուրֆալեան կը փնտռէ իր հօրաքոյրը՝ Սրբուհին (ծնեալ Խաչատուրեան) Ուշաք հարս գացած։ Ունի Նեկտար անունով աղջիկ մը, եւ Գէորգ անունով տղայ մը։ Փեսան Մշեցի է, Տիկին Սրբուհին քոյր մըն ալ ունի Յունաստան (Կրէտէ) Հայկանուշ անունով։

«Յառաջ»ի միջոցաւ իմացնել Էլիզա Ուրֆալեանի, (այժմ Պէրպէրեան), Միւնիխ Grünwald Zeiller Str. 22 Zimmer 18։

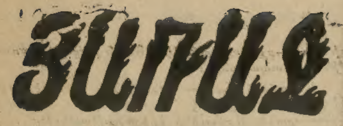
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել.— «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. GOB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 30 JUIN 1949 Հինգշաբթի 30 ՅՈՒՆԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5885-Նոր շրջան թիւ 1296 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Համարաբական ծրագիր

Պաղեստինի արիւնալի կռիւներէն վերջ, Սուրիոյ մէջ պատահած վերջին դէպքերը, գնդապետ Հիւսնի Զայիմի իշխանութեան գլուխ անցնիլը, Հանրապետութեան նախագահ ընտրուիլն ու մարաջախտի տիտղոս ստանալը, Իրաքի եւ Անդրյորդանանի մէջ խմորուող շարժումները, Սէուտի Արաբիոյ թագաւորներուն շուրջ կատարուած մրցակցութիւնները այժմէականութիւն կուտան արաբական հարցին ։

Երբ ջախջախուած Օսմանեան կայսրութիւնը աննախընթաց անդամահատման ենթարկուեցաւ եւ արաբախօս երկիրները միանգամ ընդ միշտ բաժնուեցան անկէ, կը կարծուէր թէ համարաբական մեծ կայսրութիւն մը պիտի կազմուէր անոր աւերակներուն վրայ, կայսրութիւն՝ որ պիտի տարածուէր Կիլիկիոյ հարաւէն մինչեւ Պարսից ծոց ու Կարմիր ծով, իր մէջ պարփակելով Սուրիա-Լիբանանը, Միջագետքը, Պաղեստինն ու բովանդակ արաբական թերակղզին ։

Այսպիսի ծրագիր մը չիրագործուեցաւ այն ատեն ։ Այսօր երեսուն տարի վերջ ալ իրագործուելու յոյսեր չկան դեռ ։

Պատճառները շատ են ։

Նախ՝ թրքական դարաւոր բռնակալութիւնը ստրկութեան մէջ պահելով զանազան ազգերու կարգին նաեւ Արաբները, ազատ եւ անկախ կեանքէ զրկած էր զանոնք ։ Ազատագրութիւնը հասաւ այնպիսի ատեն մը, երբ չէր սպասուեր եւ երկիրը պատրաստ չէր նման մեծ ծրագիր մը գլուխ հանելու ։

Յետոյ, արաբախօս երկիրները աշխարհագրապէս իրարու շարունակութիւնն ըլլալով հանդերձ, ենթակայ չեն եղած արաբական կեդր. իշխանութեան մը, որ իր հեղինակութիւնը տարածած ըլլար բոլոր շրջաններուն վրայ ։ Հին հին դարերէ ի վեր զանազան ցեղապետներ գրեթէ աւատապետական դրութեամբ իրենց ենթարկած են ընդարձակածաւալ հողամասերու բնակիչները, մանաւանդ Երջանիկ Արաբիոյ ժողովուրդները, որոնք կ'ապրէին նախնական կեանքով մը ։ Օսմանեան իշխանութիւններն ալ քաջալերած են այդ դրութիւնը ։ Սուլթան — Խալիֆաները աչք գոցելով իսլամ շէյխերու, էմիրներու, սուլթաններու, իմամներու եւ շէրիֆներու փոքրիկ փառասիրութիւններուն, յաջողած էին իրենց մականին տակ պահել զանոնք ։ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ նոյնիսկ ատեն մը համիսլամականութեան ջատագով դարձաւ եւ իր բռնակալ վարչաձեւը ուզեց յաւերժացնել՝ իսլամական աշխարհին վրայ կռթնելով ։

Արաբախօս երկիրներու բնակչութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը իսլամ է եւ Սիւննի ։ Կան նաեւ Շիի իսլամներ, մասնաւորաբար Քէրպէլայի շրջանը (Իրաք), Վահապիներ՝ Արաբիա, Քրիստոնեաներ՝ Լիբանան (Մարոնի), Իրաք (ասորի եւ քաղդէացի), Հրեաներ՝ Պաղեստին ։ Կրօնական այս տարբերութիւններն ալ որոշ չափով արգելք էին համարաբական կայսրութիւն մը հիմնելու ծրագրին ։

Սակայն ամէնէն գլխաւոր արգելքն էր զանազան մեծ կամ փոքր իշխանական գերդաստաններու եւ ցեղապետներու մրցակցութիւնն ու հակամարտութիւնը ։

Զգտնուեցաւ կեդրոնական ուժեղ դէմք մը, որ իր անունին եւ հմայքին շնորհիւ յաջողէր համարաբական միակ դրօշի մը տակ համախմբել ազատագրուած բոլոր շրջանները ։

Սկիզբի օրերուն, յոյս կար որ Հաշէմիտներու գերդաստանը յաջողէր իրագործել այդ ծրագիրը ։ Սակայն յաղթական դաշնակից մեծ պետութիւններու հակամարտութիւնը եւ տիրակալական ձգտումները թոյլ չէին տար քաջալերելու Շէրիֆ Հիւսէյինի մը կամ Ֆէյսալի մը ձեռնարկները ։

« Բաժանէ որ տիրես »ի քաղաքականութեան հետեւեցան յաղթականները, որոնք բազմաթիւ մասերու բաժնեցին արաբախօս երկիրները եւ իրենց թեւարկութեան ենթարկեցին զանոնք ։

Հիճազի սուրբ քաղաքներուն (Մէքքէ եւ Մէտինէ) պահապանութիւնը յանձնուած էր Հաշէմիտներու գերդաստանին իսլամութեան Մարգարէ Մուհամմէտի սերունդէն ։ Այս գերդաստանի պետն էր Շէրիֆ Հիւսէյին, Իթթիհատականներու մարդը, որ Մեծ Պատերազմէն քանի մը տարի առաջ Ասիրի Արաբներուն ապստամբութիւնը զըսպելու համար աջակցած էր Թուրքերուն ։

Ծանօթ են իր եւ իր զաւակներուն գործերը 1914ի պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ ։

Անգլիացիները սկիզբները պաշտպան կանգնեցան այս գերդաստանին. Շէրիֆ Հիւսէյինը ճանչցան իբրեւ թագաւոր Հիճազի ։ Իր երկրորդ որդին՝ Ապտուլլահը նշանակեցին էմիր՝ Անդրյորդանանի (այժմ թագաւոր) ։ Երրորդ զաւակը՝ Ֆէյսալ՝ թագաւոր Իրաքի ։

Ֆէյսալ, շէրիֆեան զօրքերու գլուխն անցած զօր. Ալէնպիի բանակին հետ միաժամանակ իբրեւ յաղթական Դամասկոս մտնելէ վերջ, մեծ յաւակնութիւններ ունեցաւ ։ Պահ մը կարծուեցաւ թէ պիտի իրականացնէ համարաբական միութիւնը եւ Դամասկոսը պիտի դարձնէ արաբական մեծ կայսրութեան մայրաքաղաքը ։

Իր յախուռն ձեռնարկները քաջալերութիւն չգտան ։ Ֆէյսալ ստիպուեցաւ հեռանալ Սուրիայէն եւ ընդունիլ Իրաքի թագը ։

Իսկ իր հայրը՝ Հիւսէյին թագաւոր, 3 մարտ 1942ին ինքզինքը խալիֆա հռչակեց, երբ քէմալական Թուրքիան ջնջեց խալիֆայութիւնը եւ խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտը նաւ նստեցնելով Եւրոպա աքսորեց ։

Հիւսէյինի մրցակից Իպն Սէուտ հրապարակ իջաւ անմիջապէս եւ յաղթական կռիւներէ վերջ գահընկէց ըրաւ զայն ։ Անգլիացիները լքեցին Հիւսէյինը, որուն անդրանիկ որդին՝ Ալի հօրը յաջորդեց իբրեւ թագաւոր, սակայն ի վերջոյ, անիկա ալ հեռացաւ Հիճազէն, ուր այդ թուականէն ի վեր միահեծան կ'իշխէ Իպն Սէուտ, իր անունը տալով ամբողջ երկրամասի մը, որ հինգ անգամ մեծ է Ֆրանսայէն եւ ուր երեւան եկած քարիւղի հորերը ոսկի կը հոսեցնեն իր պետական գանձին մէջ ։

Քառորդ դարէ ի վեր Իպն Սէուտ, այժմ 69 տարեկան ամէնէն ուժեղ դէմքն է արաբական աշխարհին մէջ, եւ սակայն ան ալ չկրցաւ իրականացնել համարաբական կայսրութիւնը ։

Մարաջախտ Հիւսնի Զայիմով նոր աստղ մըն է, որ կը բարձրանայ արաբական երկնակամարին վրայ ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Թրքական նոր շարժո՞ւմ մը կայ

ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻԻ ԹԷՀՐԱՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

Պոլսոյ Թուրք թերթերը հետեւեալ հեռագիրը կը հրատարակեն Թէհրանէն ․—

ԹԷՀՐԱՆ, 18.— Իրաքի խնամակալ իշխան Ապտուլլահ Թէհրանի մէջ երեք օր մնալէ յետոյ Հիւս. Պարսկաստան Կասպից ծովու ափերը Ռամսէյի մէջ երեք օր պիտի հանգստանայ եւ օդանաւով Իրաք վերադառնայ ։

Յորդանանի վեհապետ Ապտուլլահ ալ ի մօտոյ Թէհրան պիտի ժամանէ ։ Վեհապետին պիտի ընկերանան վարչապետն ու նախարարներ ։

Կը սպասուի որ Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ այս օրերս Թէհրան այցելէ եւ փոխադարձէ հանգուցեալ Րիզա Շահ Բէհլէվիի 1934ին Թուրքիա այցելութիւնը ։ Թէեւ կ'ըսուի որ Աֆղանիստանի թագաւորն ալ Պարսկաստան պիտի գայ, բայց այս լուրը դեռ չէ հաստատուած պաշտօնական աղբիւրներու կողմէ ։ Յայտնի կ'ըլլայ որ այս օրերս Պարսկաստանի մայրաքաղաքը քաղաքական մեծ գործունէութեան թատր պիտի հանդիսանայ ։

Հարեւան եւ իսլամ երկիրներու նախագահներուն Պարսկաստան այցը, բնականաբար աղերս ունի այս քաղաքական գործունէութեանց հետ ։

Հաւանական կը նկատուի որ Բաղդատի, Հնդկաստանի եւ Անդրյորդանանի յարին Սաադաբատի ուխտին որ նախօրօք ստորագրուած էր Պարսկաստանի, Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի միջեւ ու ոգեւորուի երբեմնի ուխտը ։

Մինչ այդ, Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ ձեռնածալ չի մնար, Իրաքի խնամակալին Թէհրան այցը պատրուակելով կը ջանայ համաշխարհային հանրային կարծիքը պղտորել յերիւրածոյ լուրերով ։ Ըստ Ռուսերուն, այս այցը կապ ունի այն գործողութեանց հետ, որոնցմէ վերջինն օրերս ձեռնարկուած են Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Իրաքի Քիւրտերը (?) ։ Այս հրատարակութիւնը այստեղ կը նկատուի փաստ մը թէ Սովիէթները ինչքան կը վրդովուին արեւելեան ազգերու մերձեցումէն ։ Բայց Մոսկուայի ձայնասփիւռին այս սմսեղուկ հրատարակութիւնները ոչ մէկ հետք կը թողուն պարսիկ հանրային կարծիքին վրայ ։

Եւրոպական տագնապը շատ լուրջ է

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔՆ ՈՒ ՄԱՐՇԸԼԻ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՆ ՎՏԱՆԳՈՒԻԼ

Եւրոպայի տնտեսական տագնապը լուծելու համար ութը երկիրներու նախարարներուն ժողովը երէկ բացուեցաւ Փարիզի մէջ ։ Գումարուեցան միանգամայն Մարշըլի ծրագրէն օգտուող 11 երկիրներու ներկայացուցիչները ։

Խնդիրը կը դառնայ նորոգելու շուրջ 1948 Հոկտեմբեր 16ին կնքուած համաձայնութեան որ կը վերաբերի Եւրոպայի ներքին վճարումներուն, եւ որու պայմանաժամը կ'աւարտի այսօր ։

Այս նիստէն կախում պիտի ունենան, կ'ըսեն թերթերը Մարշըլի ծրագրին շարունակութիւնը, եւ նոյնիսկ Ատլանտեանի դաշինքին ճակատագիրը ։ Առաջին անգամ է որ Ամերիկացի նուիրատուները դէմ կ'ելլեն Եւրոպայի ։ Փարիզի ժողովին տալիք որոշումները պիտի ազդեն ամերիկեան խորհրդարանին բռնելիք ընթացքին վրայ ոչ միայն Եւրոպայի ընծայուած տնտեսական օժանդակութիւնը շարունակելու, այլ Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացման ալ վրայ ։

Երկու հակամարտ կողմերու միջեւ տակաւ զիջումի նշան չկայ ։ Երկու կողմերն ալ կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ ։ Ֆրանսայի միջին բանաձեւը մերժուած էր Պրիւքսէլի մէջ ։ Այժմ, Ֆրանսայի ելմտական նախարարը իբր լուծման ձեւ պիտի առաջարկէ ոսկիի գինը աժանցնել, դիւրացնելու համար եւրոպական դրամներու տոլարի հետ փոխանակելիութիւնը ։

Եւ սակայն յոյս կայ որ վերջին պահուն համաձայնութիւն մը գոյանայ եւ կամ խնդրին քննութիւնը յետաձգուի մինչեւ աշուն ։

Մինչ այդ անգլիականը երէկ 950ի իջաւ, տոլարն ու ոսկին կը պահեն իրենց գիները ։

Թրքական տագնապը պայթեցաւ

Այս խորագրով «Լը Մօնտ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ ․—

Քանի մը ամիսէ ի վեր տնտեսական լուրջ տագնապի մը նախանշանները կ'երեւէին ։ Թերթերը կը պահանջէին միջոցներ ձեռք առնել ։ Այժմ տագնապը արդէն պայթած է, որ օրէ օր կ'աւելնայ եւ դրամի պակասութիւն մը կը սպառնայ ծանրացնել կացութիւնը ։ Ամէն ոք իր կերպով կը մեկնէ տագնապին պատճառները ։

Առաջին ակնարկով տնտեսական պաշտպանողական քաղաքականութիւն է պատասխանատու գիներու օրընթաց բարձրացումին ։ Պատերազմին հետեւանքով, մթերուած ապրանքները անհաւատալի գիներով ծախուեցան եւ վաճառականները դիւրին շահերու վարժուեցան ։ Պարարտ կովերու շրջանը անցաւ եւ վաճառականներու ձեռքը մնաց անվաճառ ապրանքներու մեծ մթերք մը ։ Ամէն միջոց փորձուեցաւ, բայց անօգուտ, թրքական ապրանքները միշտ յաճախորդի կը սպասեն ։ Նոր բերքերը եկան տալ տագնապին աւելի խուլիչ հանգամանք ։

Կեանքի սղութիւնը անհամեմատ աստիճանի մը հասած է ։ Կառավարութիւնը պատասխանատու կը բռնեն որովհետեւ ներածութեան թերի դրութիւն մը որդեգրած է եւ այն ալ քանի մը հոգիի ձեռք մենաշնորհի ձեւ է առած ։ Ազգայնացուած հաստատութիւններն ալ կը մերժեն գիները իջեցնել ։ Թրքական դրութիւնը ոչ «ղեկավարեալ» է, ոչ ազատական, այլ երկուքին միջեւ այլանդակ եղանակ մը որ դուրս կը մնայ միջազգային տնտեսական բարեշրջութենէն ։

Գալով դրամի նուազութեան, երեք պատճառ կը գտնեն — 1946ի դրամական արժէքին սրբագրութիւնը որ ապրանքի գիները կրկնապատկեց բայց շրջաբերուած դրամներու քանակը չաւելցաւ հրապարակին վրայ ։ Եռամաս հատուցման դրութիւնը՝ որ դիւրացուց դրամագլուխներու փախուստը ։ Վերջապէս անվստահութիւնը թղթադրամին հանդէպ որով ոսկեդրամ պահեց ժողովուրդը ։ Ասոնց վրայ, կարգ մը թերթեր կ'աւելցնեն խաղերը համայնավար գործակալներու, որոնք մեծաքանակ ոսկի ծախած են Պոլսոյ հրապարակին վրայ թրքական ոսկիին արժէքը պակսեցնելու համար ։

Առանց այդ կարելիութիւնները ժխտելու, աւելի հաւանական է որ արդի տագնապին պատճառը հրապարակին անգործութիւնը, գնման անկարողութիւնը եւ տիրող ընդհանուր անվստահութիւնն է ։

Թուրքերը տակաւ աւելի քիչ կը ծախսեն, եթէ ծախսելիք ունին, իսկ մեծ դրամագլուխ ունեցողները, փոխանակ տնտեսական ձեռնարկներու մէջ վտանգելու իրենց հարստութիւնը, զայն կը յատկացնեն շէնքերու, որով քարի ու կիրի յատկացուած դրամագլուխները կը դադրին արդիւնաբեր ըլլալէ ։

Ինչ որ ալ ըլլայ արդի տագնապը անվիճելի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՍԻՆԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Գաղութի մը իրական կեանքը պատկերացնելու համար հարկ է խօսիլ թիւերով։ Թիւը միակ ըմբռնելի ու վաւերական լեզուն է բոլոր տեսակի վիճակագրութեանց։ Երկրորդ կէտը որ պէտք է պահանջուի նման պարագայի մը, դէպքերու անաչառ վերլուծումն է, բան մը որ յաճախ կը զոհուի ու կ՚անտեսուի կիրքերու եւ ատելութեանց պատճառաւ։

Գաղութներու ներկայ վիճակին մէջ, դժբախտաբար չունինք համազգային պատասխանատու մարմիններ, դէթ պարբերաբար կազմելու լուրջ վիճակագրութիւններ, ազգային կեանքի չափանիշը գծելու ու մեր վերելքի ու անկման զանազան երեսները ցուցակագրելու համար։ Այդ պարտականութիւնը կատարելու կոչուած է այս ու այն պատահական անհատը, յաճախ համեստ գրիչներ, որոնց համար դժուար է գաղութի մը անցեալը քրքրելը թուանշաններով ու անկաշառ լրջութեամբ, որովհետեւ շատ յաճախ այդ խրթին աշխատանքին յաջողութիւնը կախում ունի տեղական իշխանութեանց պաշտօնեաներու բարեացակամութենէն։

Այս պայմաններու տակ պիտի ջանամ իմ լիշողութեանս սահմաններուն մէջ, ներկայացնել մեր գաղութին քանի չորս տարիներու ազգային պատկերը սեղմ գծերով, առանց կարենալ հիմնուելու թուական ճշգրիտ տուեալներու վրայ։

1925ի Մարտ ամսոյն մէջ էր որ, մասնաւոր պայմանագրութեամբ, Ցունաստանէն Գ. Բ. Պէյլէրեանի միջոցաւ եկած երկու հարիւր չուրջ հայրենակիցներ բնակութիւն կը հաստատէին Տէսինի մէջ, կորիզը կազմելու համար այս կենսունակ գաղութին։ Այդ տարին երբ մէկը փորձուէր Լիոնէն 16 թիւ հանրակառքը առնելու, քաղաքի շրջագիծէն հեռանալէ վերջ, ճամբուն երկու կողմերը իր առջեւ պիտի պարզուէին դաշտերու ամայի տարածութիւններ, հաս ու կենդ խեղճուկ, հողաշէն ագարակներով։ Միայն Հայթ ար Վոյի կայանը անցնելէ վերջ, պիտի նշմարէր նորակերտ գործարան մը գեղեցիկ արտաքինով ու խնամուած պարտէզով մը։ Ատիկա Սօսիէթէ Լիոնէզի արուեստական թելերու գործարանն է, ուր աշխատելու պայմանաւորուած էին նոր ժամանած մեր հայրենակիցները։

Ինքնապաշտպանութեան բնազդէ մղուած, շուտով կը ստեղծուէր հանրային եռուզեռ։ «Բօթըրի», այդ լքուած բրուտարանը, կը դառնար կեդրոնը այդ շարժումներուն։

Գաղութին թիւը օր ըստ օրէ կ՚աճէր այլեւայլ շրջաններէ եկող հայրենակիցներով, բարձրանալու համար երեք հազարէ աւելի պատկառելի թուանշանի մը։ Տէսինը առաւելութիւնն ունէր Լիոնի նման ճարտարարուեստական կեդրոնի մը մօտիկը ըլլալու։

Ինչպէս ամենուրեք, մեր հայրենակիցները առաջին շրջանին ափ առին զանազան գործարաններու դռները, իրենց օրապահիկը ապահովելու համար։ Գաղութին տնտեսական բարելաւումը նիւթակի մը ընդոստ բարձրացումը ունեցաւ, որուն համընթաց ազգային կեանքի զարգացումը կ՚արձանագրուէր։ Հոս էր Հ. Յ. Դ. կազմը, իր շունչով, իր հայրենասիրական գաղափարներով ոգեւորելու երիտասարդութիւնը, հրահրելու ու վառ պահելու անոր ազգային զգացումները, ներշնչելու անոր՝ տոկալու, յարատեւելու կամքն ու կորովը։ Անուրանալի է իր դերը 24 տարիներու ընթացքին։

Վերջապէս սրտերը տակաւին կը կրտտային մեծ եղեռնի առթած խոր վէրքերով ու թարմ էր յիշատակը հայրենիքի կորսուած անկախութեան։

Գաղութին մէջ սունկի նման իրար ետեւէ սկսան բուսնիլ զանազան կազմակերպութիւններ, որոնցմէ շատեր առուպի մը կեանքը ունեցան, չեղելով իրենց առաջադրած նպատակներէն։

Բացի Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէէն որու չուրջ համախմբուած էր գաղութին ստուար մեծամասնութիւնը, ձկզբնական շրջանին գոյութիւն ունէր Հնչակեան մասնաճիւղ մը, իբրեւ քաղաքական ուրոյն հոսանք, սակայն ի վերջոյ ապազգային տարրերու ձեռքը խաղալիկ ըլլալով կորսնցուց իր գործունէութեան անկախութիւնը։

Հրապարակ իջնող միութիւններէն յիշենք Վասպուրականի հայրենակցական միութիւնը իր փանփառի («Արծիւ») խումբով, որ հետագային յանձնուեցաւ Հ. Յ. Դ. Պատանեկան միութեան ղեկավարութեան։ Նոյնպէս Տարօն Տուրուբերանի, Բարձր Հայքի, Սեբաստիոյ, Զմիւռնիոյ եւ Խարբերդի հայրենակցականները, որոնցմէ միայն Սեբաստիոյ հայրենակցականը տակաւին կ՚արդարացնէ իր գոյութիւնը։ Իսկ միւսներէն տեղեկութիւն չունիմ։

Միութեանց այս թոհ ու բոհին մէջ, 1926ին Հօկի կազմութիւնը ոգեւորիչ կը նկատուէր։ Բոլոր հայրենասէր Հայերը առանց գաղափարի խտրութեան կը բոլորուէին այդ շարժումին շուրջ, հայրենիքի տնտեսական վերելքին աջակցելու անշահախնդիր համոզումով, սակայն շատ շուտով պիտի հրաժարէին բոլորը։ Ինչպէս գիտենք, Հօկը կը դառնար համայնավար գաղափարականութեան բոյնը եւ Դաշնակցութեան դէմ մղուած պայքարի մարտկոցը։ Կորսնցնելով իր համազգային նշանակութիւնը, հետեւաբար եւ ժողովուրդի տուած մասին համակրութիւնը, ան ի վերջոյ անհետացաւ հրապարակէն գայթակղութեանց բեռան տակ կքած։ Սակայն իր աւերիչ հետքը թողուց, գաղութին պառակտումը տեւականացնելու ու խորացնելու համար։

Հակառակ կարգ մը թերութեանց, Հայուն թաքուն առաքինութիւնները անմրցելի են։ Իր ձեռներէցութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը նաեւ բընական հակումները դէպի վաճառականութիւն զինքը ամէն տեղ դարձուցած են ինքնարար, տեղացի ժողովուրդներու նախանձը գրգռելու աստիճան, նոյնը պատահած է նաեւ հոս. Տէսինը այժմ բոլորովին փոխուած է ոչ միայն արտաքին տեսակէտով այլեւ տնտեսական գետնի վրայ։

Երէկուան բանուորներէն շատեր տիրացած են լաւ դիրքերու խանութպան, գործատէր, արհեստաւոր։ Եթէ պտոյտ մը կատարէք Ժան Ժօռէսի պողոտային վրայ կամ մտնէք Ուիլըրն կամ Նանսէն փողոցները, դուք պիտի հանդիպիք հայկական սրճարաններու, նպարեղէնի, մսի, կօշիկի թէ կենսական այլ նիւթերու խանութներու։ Ունինք չորս սրճարաններ, որոնցմէ առաջինը եղած է Կարօ Օհաննեանի սրճարանը։ Կան եօթը նպարավաճառներ, չորս մսավաճառներ, բաւական թիւով դերձակներ, երկու հանդերձեղէնի վերարկու աարկաններու վաճառորդներ, կօշկակարներ, մարշէի շրջուն վաճառորդներ, ընկեր Ս. Առաքելեանի պիսքուիթի գործարանը նաեւ խմիչքի ու հիւսկեղէններու աշխատանոցներ։

Արակօ եւ Պրանլի փողոցները կը հանդիսանան հայկական փողոցներ մեր հայրենակիցներու սեփական տուներով։ Պրանլի փողոցը կրկնապէս արժանի է յիշատակութեան։ Հոն է որ կառուցուած են Հ. Յ. Դ. Տունը եւ Հայ. Ա. Առաքելական եկեղեցին։ Աւետարանական Հայերը եւս ունին իրենց ժողովարանը Ուիլըրնի փողոցին մէջ, հովուապետ ունենալով Պատ. Պ. Կ. Պարոնեանը։

Հ. Յ. Դ. Տունը որուն հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ 1932ին մեծ շուքով, իր սրահով ու յարակից մասերով հաւաքավայրն է հայրենասէր հայութեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ունի իր ակումբը Տան ներքնայարկը, ուր կը թրծուին իր անդամները պարբերական դասախօսութիւններով ու զանազան ժողովներով, իրենց երէցներու հայրենանուէր շունչին տակ։

Հ. Յ. Դ. Տան շինութիւնը ապացոյց մըն է մեր ընկերներու անհուն կորովին ու զոհաբերութեան։ Անոնք ոչ միայն նիւթապէս այլեւ ֆիզիքական աշխատանքով գլուխ հանած են շէնքին աւարտումը։

Աւելորդ է ըսել որ մեր բոլոր ձեռնարկները կը կատարուին տան մէջ, որ վարձու կը տրուի բոլորին անխտիր։ Ցր. Կ. Խաչի ազգային վարժարանի դասաւանդութիւնները եւս կը կատարուին տան ներքնայարկը, ուր 140է աւելի երկսեռ աշակերտներ կը ստանան հայեցի դաստիարակութիւն, փորձ ուսուցիչներ Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու խնամոտ շունչի տակ։ Ծնողները գնահատելով անոնց դժուարին աշխատանքը բոլորուած են դպրոցին շուրջ որ կը հանդիսանայ լուսատու վառ ջահը ապազգայնացման վտանգին դէմ։ Հայր միշտ եղած է ուսման ծարաւի եւ գիտցած է զօրավիգ ըլլալ այդ լոյսի վառարաններուն։ Այս տեսակէտով ոգեւորիչ պիտի ըլլար եթէ բարեկեցիկ ընտանիքներ նիւթական կանոնաւոր նուիրատուութեամբ աւելի հաստատուն ու տեւական հիմերու վրայ դնելու հնարաւորութիւն ստեղծէին այս նուիրական հաստատութեան պիւտճէին։

Մեր եկեղեցւոյ հիմերը դնողը եղած է եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւնը, որ ժողովրդային նուիրատուութիւններով բազմածախս շինութեան մը ձեռնարկեց ինքնագլուխ ու ժամանակին իր վրայ խօսեցնելու բաւական սուր առեղծեց, մինչեւ որ եկեղեցւոյ հեղինակութիւնը անցաւ կրօնական ընկերակցութեան ձեռքը, որու ջանքերով եկեղեցւոյ շինութիւնը աւարտեցաւ երկար տարիներ կիսաւարտ վիճակի մէջ մնալէ վերջ։ Կրօնական այս վերջին կազմակերպութիւնը ահա քանի տարիներէ ի վեր կը վարէ եկեղեցական գործերը միշտ նոյն կազմով։ Փափաքելի ու աւելի օրինական պիտի ըլլար որ ընկերակցութեան վարչական անդամները ընտրուէին ժողովրդային ազատ քուէներով։ Վերջապէս առանց կասկածի ենթարկելու ընկերակցութեան անդամներուն խղճմտութիւնն ու անշահախնդրութիւնը տրամաբանական է որ ազգային հաստատութեան մը մատակարարութիւնը ստանձնող մարմին մը դէթ պարբերաբար հաշիւ ներկայացնէր հանրութեան։ Եկեղեցւոյ հողին օծումը կատարած է երջանկայիշատակ Գարեգին արքեպիսկոպոսը իսկ շէնքին հանդիսաւոր օծումը կատարուեցաւ երկու տարի առաջ Սիւրմէեան Արք.ի կողմէ։ Վերջերս եկեղեցւոյ մէջ ձեռնադրուեցան երկու նորընծայ քահանաներ։

(Մնացեալը յաջորդիւ)

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Հին հայ տպարաններ

Տպագրութեան գիւտին հեղինակ գերմանացի Կիւթէմպէրկի մահէն (1468) քանի մը տասնեակ տարի յետոյ սկսած է հայկական տպագրութիւնը։ Գրաշարութեան 500ամեակին առթիւ կ՚արժէ խօսիլ հին հայ տպարաններուն եւ տպագրիչներուն մասին։

Մեղապարտ Յակոբ 1512 թուին Վենետիկի մէջ հրատարակած է առաջին հայկական գիրքը Ուրբաթագիրք եւ նաեւ ուրիշ չորս գրքեր։

Փարիզի մէջ Փօստել Ֆրանսացի լեզուագէտը ունեցած է իր տպարանը։ 1537ին ան հրատարակած է նաեւ հայերէն այբուբենը։

Յովհաննէս Երէց Թարթառենց 1616ին Լվովի (Լեհաստան) մէջ կը բանայ իր հայ տպարանը եւ կը հրատարակէ Սաղմոսարան եւ բժշկարան։

Նոր Ջուղայի «Ամենափրկիչ Վանքին» մէջ Խաչատուր Կեսարացի վարդապետը 1640ին կը հիմնէ իր առաջին հայ տպարանը։ Այս տպարանը 1641ին լոյս կ՚ընծայէ Վարք Հարանց մեծադիր գիրքը։

Մարտիրոս դպիր Ծարեցի 1660ին կը բանայ Հոլանտայի հայկ. առաջին տպարանը, ուր լոյս կը տեսնէ Ս. Ներսէս Շնորհալիի «Յիսուս Որդի» տաղաչափական գրութիւնը։

Անդրէաս Աքոլութոս հայագէտ գերմանացին 1680 թուին Գերմանիոյ Լայփցիկ քաղաքին մէջ կը հրատարակէ առաջին հայերէն գիրքը. Աստուածաշունչի Աբդիաս Մարգարէին գիրքը։

Կարոլի Ակերս անգլիացին եղած է առաջին հայ գրքի տպագրիչը Անգլիոյ մէջ (Լոնտոն)։ 1736ին ան հրատարակած է հայերէն եւ լատին լեզուներով պատմահայր Մովսէս Խորենացիի պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն անուն գիրքը։

Շամիրամեան Յակոբ հնդկահայը Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքին մէջ 1772ին հրատարակած է հայերէն Այբբենարան մը՝ եւրոպական ոճով։

Գրիգոր Խալդարեանց եղած է առաջինը որ Ռուսիոյ Փեթերպուրկ քաղաքին մէջ բացած է հայկական տպարան 1781 թուին եւ հրատարակած է ժամագիրք մը։

Աստուածաշունչի Ընկերութիւնը Ամերիկայի Նիւ Եորք քաղաքին մէջ 1857ին բացած է առաջին հայ տպարանը։

Աբրահամ Մուրատեան 1865ին Գահիրէի մէջ (Եգիպտոս) բացած է հայ տպարան եւ սկսած է հրատարակել Արմաւենի երկշաբաթաթերթը։

Հայաստանեայց ընկերութիւն անունով հայկ. առաջին տպարանը բացուած է Ռումանիոյ մէջ, 1877ին։

Եռանէսքու ռումանահայը, 1885ին Պուլկարիոյ Վառնա քաղաքին մէջ կը բանայ հայ տպարան, նպատակ ունենալով հայ լեզուն տարածել լատինական գրերով։ Այս ձեւով Վառնայի մէջ լոյս տեսած է Յոյս շաբաթաթերթը։ Գործը առաջ չերթար։ Եռանէսքու իր տպարանը կը նուիրէ տեղւոյն հայ երիտասարդութեան, որ կը սկսի հրատարակել Իրաւունք շաբաթաթերթը։

Զուիցերիոյ Ժընեւ քաղաքին մէջ 1891ին կը բացուի հայկական տպարան եւ կը սկսի հրատարակուիլ ամսաթերթ մը։

Յունաստանի Աթէնք քաղաքին մէջ 1894ին բացուած է հայկական տպարան որ սկսած է հրատարակել Աղաւնի դաշնակաթերթը։

Էջմիածնի մէջ առաջին հայկ. տպարանը բացուած է 1771ին, Վաղարշապատի մէջ՝ «Ս. Գ. Լուսաւորիչ» անունով, որ յետոյ կոչուած է Տպարան Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի։ Այս տպարանին հիմնադիրն էր Սիմէոն կաթողիկոս Երեւանցին։ Տպարանին առաջին հրատարակած գիրքը Տաղարան մըն է։

Վաւակ Պասմաճեանն ալ 1880ին Երեւանի մէջ բացած է առաջին հայկական տպարանը եւ հրատարակած է գիրք մը ծխախոտի մասին։

ՉԸՐՉԻԼԻ նկարներէն մէկը աճուրդի դրուած ըլլալով, ծախուեցաւ 1.375.000 ֆրանքի։ Գնողն է Պրազիլիացի մը, որ տղայութեան տանն փողոցները թերթ կը ծախէր, իսկ այժմ 22 լրագիրներ կը հրատարակէ Սան Փաւլոյի մէջ։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կ՚աճին Փարիզի մէջ։ Միայն մէկ շաբթուան մէջ, Յունիս 6էն 12 անձնասպան եղած են 59 հոգի, որոնց 32ը կին, 27ը այր։ Մեծ մասով զոհեր՝ սիրային արկածներու։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Փասատենայի (Լոս Անճելըս) ոստիկանատան մէջ Հայուհի մը՝ Հաճընցի Տը–քըրտըմեանի աղջիկը, Էլիզապէթ Շէրմընի ոստիկանատան մէջ տեսնապետ ոստիկանի պաշտօն կը վարէ։ Քսանըմէկ տարեկան է։ Փասատինայի եւ Լոս Անճէլըսի ամերիկեան թերթերը մեծ գովեստներով կը խօսին անոր մասին։ Լայն հմտութիւն եւ հեղինակութիւն ունի իր պաշտօնին եւ գործին մասին։ Կը խօսի մաքուր հայերէն։

ՊՈԼԻՍ.— Կրթական գործավարութիւնը հրաւիրեց հայ վարժարաններու տնօրէնները եւ անոնց յանձնեց փոքրամասնութեանց վարժարաններու Թուրք ուսուցիչներուն թոշակի յաւելման համար յատկացուած գումարները։

★ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին որ 1888էն ի վեր ոեւէ նորոգութիւն չէր տեսած եւ բաւական հինցած վիճակ մը ստացած էր, սկսած է վերանորոգուիլ։ Ալթըմէրմէրի գլխաւոր Ս. Յակոբ եկեղեցին ալ հիմնական նորոգութիւն մը կրած է շնորհիւ խնամակալ տիկիններու ջանքերուն։

★ Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանը այս տարի տուած է 75 ընթացաւարտ, որոնց 45ը լիսէի ճիւղէն, իսկ 30ը միջնակարգի բաժինէն։

ԱՏՏԻՍ ԱԲԱԲԱՅԻ մէջ մեծ շուքով տօնուած է Մայիս 15ին մէկ միլիոն նահատակներու տօնը, նախաձեռնութեամբ «Երեւան» Օրիորդաց միութեան։ Սգահանդէսին նախագահած է գաղութային ժողովին ատենապետը՝ Պ. Պերճ Պապայեան եւ խօսած Պ. Աւետիս Թէրզեան՝ «Թուրքը չհասաւ իր նպատակին չկրցաւ բնաջնջել մեր ազգը։ 1 միլիոնի արիւնէն ու տառապանքէն ծնունդ առաւ 1918 Մայիս 28ի հայկական հանրապետութիւնը։ Եթէ մենք միանանք, եւ պէտք է որ միանանք, պիտի կրնանք ստանալ մեր ազգին ու մեր դատին»։ «Երեւան» միութիւնը նահատակներու յիշատակը յաւերժացնող յուշարձան մը կանգնելու համար նուիրեց 10 սթերլին իբրեւ հիմնադրամ, ներկաներու մասնակցութեամբ գումարը բարձրացած է 290 սթերլինի, իսկ բացականներու նուիրատուութիւնը աւելցնելով գումարը հասած է 350 սթերլինի։

ՔԷՐՔՈՒՔ.— Ազգային եւ հասարակական գործունէութեան մէջ, Քէրքուք իր նիւթական զոհաբերութեամբ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ Իրաքի մէջ։ 1947—48ի հանգանակութեամբ, կարելի եղած է դպրոց եկեղեցիի շէնքը սեփականութիւն դարձնել։ Անցնող վեց ամիսներու ընթացքին տեղի ունեցած են դանազան ձեռնարկներ։— Ամանորի հանդէս, Բարեկենդանի պարահանդէսը, Միջինքի խնջոյք Թէյասեղան, Ծաղկազարդի Հ. Կ. Խ.ի Թէյասեղան։ Իսկ Մայիս մէկին տեղի ունեցած է դարնանային դաշտագնացութիւն։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ «Թէքէեան» Մշակութային Միութեան կանանց բաժինը Յունիս 6ին երեկոյին Սինէմա Օփերայի մեծ սրահին մէջ սարքեց յիշատակի երեկոյ մը, ողբացեալ բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի համար, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, որուն թիւը կը հասնէր 1500 հոգիի։ Ներկայ էր Գարեգին կաթողիկոսը շրջապատուած եպիսկոպոսներէ, վարդապետներէ եւ քահանաներէ։ Խօսեցան՝ Վահէ Վահեան, Եղիշէ վրդ. Տէր-Տէրեան (Եղիվարդ) եւ փաստաբան Շաւարշ Սայոնքեան, գեղարուեստական խնամեալ բաժինով մը։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Մայիս 29ին տեղի ունեցած է Արարատ Քրիսեանի մարզական գործունէութեան 25ամեայ յոբելեանը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վալպարէյի դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ 19 Յունիսի կիրակի օրը Bar Vidalի պարտէզին մէջ։

Ժամը 3ին հոգեւոր հովիւ Բարկէն քհնյ. հանդէսը բացաւ։ Ս. Լուի եւ Վալպարէյի խառն երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձումեանի երգեց «Մարսէյէզ» եւ «Մաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ը։ Նախագահ հայրը այս առթիւ վեր առնելով մեր մշակութային արժէքները գոհունակութիւն յայտնեց դպրոցի շուրջ շրջանիս մէջ տիրող համերաշխութեան եւ համագործակցութեան մասին։

Խօսք առաւ նաեւ ուսուցիչ Պ. Փիրանեան որ պարզելով դպրոցին պայմանները ու դժուարութիւնները կոչ ըրաւ մասնաւորապէս ծնողներուն իր գործը դիւրացնելու համար։

Գեղարուեստական բաժնին՝ մասնաւոր յաջողութիւն մը եղաւ Օր. Ռընէի (Ֆրանսուհի) հայերէն մեներգը «Հայաստան», իր անթերի առոգանութեամբ։ Մեներգեցին եւ արտասանեցին Օր. Ա. Մարկոսեան եւ Ս. Գալուստեան (Նոր Սերունդէն), ընդունելով խանդավառութեամբ։

Արտասանեցին դպրոցի աշակերտներէն Թ. Շէյէյէնկեան, Ս. Հաթայեան, Ժ. Ն. Ժ. Տէրտէրեաններ, Ա. Գույումճեան, Հ. Թ. Եղիկեաններ, Շ. Հովակիմեան Ա. Գասապօհանեան, Ժ. Պէքմէզեան, Մ. Ժ. Շիրինեաններ, Մ. Յ. Գօզանեաններ, Ս. Ժ. Տէր Ստեփանեաններ, եւ Յ. Գաչըգեմանեան, Դանիէլ Վարուժանէն ու մեր յայտնի բանաստեղծներէն հայրենաշունչ եւ մանկական գեղեցիկ կտորներ՝ արժանանալով երկարատեւ ծափերու։

Ամէնէն վերջ՝ խօսեցաւ Հոգաբարձութեան վարիչ քարտուղար ընկեր Ս. Աչճեան որ յիշեց շրջանի կարիքները, ընդհ. ժողովին որոշումները, հոգաբարձութեան նպատակները եւ եզրակացուց.—

«Հայրենիքը նուիրական է ու կը պատկանի ամբողջ հայութեան։ Մաղթենք եւ միշտ յուսանք որ օր մը հնարաւորութիւնը պիտի ունենանք ազատօրէն մեր երկիրը երթալու։ Մինչեւ այդ՝ բոլորիս պարտականութիւնն է ազգ. ընդհ. շահերու առջեւ զիջիլ մեր հաւաքական եւ անհատական կիրքերը, անկեղծօրէն համախմբուիլ դպրոցին շուրջ ու մեր պզտիկներուն ուսուցանել մայրենի լեզուն, մեր մշակոյթը եւ պատմութիւնը»։

Յետոյ աճուրդի դրուեցաւ հաւ մը եւ երկու շիշ գինի։ Շահեցաւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդութիւնը ու նուիրեց 300 Ֆրանք։ Աճուրդէն գոյացաւ շուրջ 20.000 Ֆրանք, մեր փոքրիկ շրջանին համար պատկառելի գումար մը։

Ընկեր Աչճեան հոգաբարձութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին՝ Կարմիր Խաչի, Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութեան, եւ մասնաւորապէս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ս. Լուի «Սիմոնթօ» խումբին, որոնք բարոյապէս եւ նիւթապէս օժանդակեցին հանդէսին յաջողութեան։

Ի վերջոյ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդութեան կողմէ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը ղեկավարութեամբ Ղ. Փիլիկեանի։ Ներկաները զուարթ տպաւորութեամբ մեկնեցան։— Թղթակից

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Օր. Սոնիա Ճէվահիր որուն մասին արդէն խօսած էինք իր Լօզանի մէջ ունեցած յաջողութիւններու առեն, իր թատերական խումբով եկած է Փարիզ։ Լօզանի այդ թատերախումբը երկու ներկայացում տուաւ Աթըլիէի թատրոնին մէջ, երիտասարդական խումբերու տարեկան մրցումներու շարքին։ Շատ ինքնատիպ եւ առանձնայատուկ բեմադրութեամբ մը ներկայացուցին Ժան Փոլ Սարթրի մէկ նիւթը որուն անունն է Les Faux Nez։

Շատ յաջողութիւն ունեցաւ ներկայացումը եւ վստահ ենք որ ներկայ ժիւրին պէտք եղած գնահատանքը պիտի ընէ վարձատրելով այս երիտասարդ խումբին աշխատանքը եւ նորութեան ջանքը, նկատելով մանաւանդ դերակատարներուն ուղղութիւնը եւ նպատակը որն է տարածել իրաւ թատրոնի գաղափարը եւ ստեղծել որեւէ միջոցով դերասանի իսկական կեանք մը։ Ցարատեւութիւն եւ յաջողութիւն կը մաղթենք այդքան անկեղծ խանդավառութեան մը։

ԾԽԵԼԸ «ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ» Է...

Համայնավար երիտասարդական թերթի մը մէջ, Տօքթ. Քուզնէցօֆ կը զգուշացնէ երիտասարդները ծխելէ որ «դրամատիրական սովորութիւն» մըն է։ Համայնավար երիտասարդութիւնը թէեւ փայլուն ապագայի մը կոչուած, սակայն կը փորձուի դիմել ծխախոտին։ Այս սովորութիւնը կը գրէ բժիշկը, հասկնալի է դրամատիրական երկիրներու մէջ, ուր անօթութիւնը, պէտքը եւ յուսահատութիւնը կը մղեն տղաքը թմրեցուցիչներու գործածութեան։ Բայց համայնավար երիտասարդութիւնը «ամենաերջանիկն է աշխարհի եւ ծխախոտի պէտք չունի»։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ գերմանական արգելարաններուն մէջ կոտորուած 200.000 Հրեաներու յիշատակին ափ մը աճիւն դրուելով ապակեայ դագաղի մը մէջ, թաղուեցաւ Թէլ Ավիվի մէջ (Իսրայէլ), մեծ հանդիսաւորութեամբ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԱՆԻՆ ԾԱԽՈՒԵՑԱՒ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 1034 — 1064)

Ա.— ԱՆԽԻՂՃ ՎԱՃԱՌՔ

— Օ՜... միայն քեզ ճանչցայ այս գործին յարմար, որովհետեւ քու մասիդ Յունաստանի մէջ լաւ լուրեր կը պտտին։

— Ինչպէ՞ս։

— Կը գովեն քեզ, եւ իրենց մարդը կը համարեն, իսկ ինծի ալ այդ տեսակ մարդ մը պէտք է։

— Ինչպէ՞ս, վերջապէս խօսէ եւ մի հատցներ համբերութիւնս։

— Աճապարելու պէտք չկայ, իշխան, այս բոպէիս այնպիսի գաղտնիք մը պիտի յայտնեմ քեզի, որմէ դուն կը սարսափիս։

— Զարմանալի մարդ ես, տէրտէր, րսէ վերջապէս ինչ որ պիտի ըսես։

— Լաւ ուրեմն, մեր Յովհաննէս — Սմբատ թագաւորը Պետրոս Կաթողիկոսին ձեռամբ իր մահուընէն ետք Յոյներուն կը յանձնէ Անին իր շրջակայքով։ Անոր տուած թուղթին զօրութեամբ, Անին կը պատկանի Յոյներուն, բայց ...

— Բայց ... չարունակեց Վեստ Սարգիս, որ անհամբերութենէն կ'այրէր։

— Բայց Յոյները այդ չեն պահանջեր, որովհետեւ Անին իր շրջակայքով ...

— Ի՞նչ։

— Ինծի կը պատկանի, բացուց Կիրակոս քահանան, եւ չէչտակի նայեցաւ իշխանի աչքերուն։

— Ինչպէ՞ս, խուլ ձայնով մը հարցուց Վեստ Սարգիս, եւ շանթահարի նման վեր թռաւ տեղէն, աչքերը յառած քահանայի երեսին։ Խելագարուա՞ծ էր արդեօք այս կրօնաւորը, կ'անցնէր իշխանի մտքէն։

— Հանդարտ, իշխան, հանդարտ, ես խելագար չեմ։

— Պատմէ, տէր հայր, թէ ինչպէս այդ թուղթը քու ձեռքդ ինկաւ։

— Ես մայրաքաղաքն էի, երբ Կոստանդին թագաւորը իր մահուան ժամանակ կանչեց զիս իր մօտ, եւ տալով այդ թուղթը ինծի, ըսաւ, «Տուր այս թուղթը, տուր թագաւորիդ, եւ ըսէ անոր իմ կողմէս, թէ ինչպէս ամէն մահկանացու, ես ալ յաւիտենականութեան սեմին վրայ եմ կանգնած, եւ չեմ ուզեր ուրիշին սեփականութիւնը յափշտակել, թող ուրեմն ետ առնէ իր թագաւորութիւնը, եւ որդիներուն տայ»։ Կոստանդին թագաւորը մեռաւ, եւ ես մինչեւ այսօր քովս կը պահեմ այդ թուղթը։ Հիմա կը դիմեմ քու խորհուրդիդ, ինչպէ՞ս վարուիմ այդ թուղթին հետ, որ կրնայ մեծ ապահովութիւն տալ ինծի, արդեօք նորէն վաճառե՞մ Յունաց նոր կայսեր, թէ յանձնեմ մեր թագաւորին։

— Վաճառել ... Անին վաճառել, բացական չեց Վեստ Սարգիս խորին մտմտուքով, ապա վայրկեան մը լուռ մնալէ վերջ շարունակեց։

— Իսկ ո՞ւր է թուղթը, հիմա քո՞վդ է։

Տիրեց լռութիւն։ Երկուքն ալ կը մտածէին, երկուքն ալ մտքով կը սլանային փառքի եւ հարստութեան ետեւէն, եւ այդ՝ փարթամ Անիի փըրկանքով, հայրենիքի վաճառքին գնովը։

— Այո, ես համաձայն եմ, վերջապէս ըսաւ Վեստ Սարգիս, այդ բանը կը նպաստէ իմ նպատակիս յաջողութեան, եւ ես ու դուն ապահով կ'ըլլանք։

— Ուրեմն դուն ալ համաձա՞յն ես ինծի հետ, որ Անին վաճառուի մեր հանգստութեան եւ փառքին համար, հարցուց վերստին Կիրակոս քահանան, եւ սրտին վրայէն ծանր բեռ իջաւ, երբ լսեց Վեստ Սարգիսի դրական պատասխանը։

Կիրակոս քահանան գտեր էր իր համախոհը։ Մինակը ծանր էր կատարել այդ վատթար, այդ անխիղճ վաճառքը։

Համաձայն եմ, վաղուընէ պէտք է Պոլիս երթաս, Յունաց նոր կայսեր՝ Միքայէլի մօտ, եւ այդ թուղթը յանձնես անոր։ Անոնք մեծ փրկանք կուտան այդ թուղթին, եւ առով մեր ճամբան կը հարթուի։ Ես այդ մասին անհրաժեշտ նամակները կը գրեմ։

— Այո՛, իշխան, ես չեմ սխալեր ընտրութեանս մէջ, պատասխանեց Կիրակոս քահանան ուրախութեամբ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

(3)

կերպով արգիւնքն է արդի անապահովութեան, եւ կառավարութիւնը, պատասխանատու ըլլայ անոր կամ ոչ, պիտի ենթարկուի քննադատութեանց։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԶՕՐԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ ամերիկեան ապայակոյտի պետերը իրենց վերջին նիստին մէջ անհամաձայնութիւններ ունեցած են Եւրոպայի վերազինման ծրագրին, մասնաւորապէս եւրոպական 25 զօրաբաժին կազմելու մասին։ Ամերիկեան ռազմատենչերու Եւրոպա ղրկուելուն դէմ առարկութիւններ են։

Միւս կողմէ Ամերիկացի պետական մարդոց երեցագոյնը՝ Պէրնըրտ Պարուք Ուաշինկթընի խորհրդարանին մէջ քննադատած է կառավարութիւնը որ ցարդ, ի նախատեսութիւն նոր պատերազմի մը, երկրին բոլոր աղբիւրներուն ամբողջական եւ անմիջական զօրաշարժման մասին ծրագիր մը չէ պատրաստած։ Նման ծրագրի մը անհրաժեշտութիւնը ամէնէն աւելի զգալի է այս պահուս, երբ կը տեսնենք թէ պաղ պատերազմը ամբողջական պատերազմ մըն է, ինչպէս, իրական պատերազմը։ Հակառակ անոր որ պաղ պատերազմը իր չորրորդ տարուան մէջ է, դեռ չենք պատրաստած լուրջ յատակագիծ մը որպէսզի հաւանական պատերազմի մը պահուն ժամանակին վճռական օգնութեան հասնինք մեր զինակիցներուն, ըսած է ան։

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԿԸ ՅԱՂԹԷ

Կոփամարտի եզանակին փակման առթիւ, վերջին մարտնչումները տեղի ունեցան Ֆօպուր Սէն Տընիի Սանդրալին մէջ։

Գլխաւոր մարտնչումը ամէնէն վերջը թողուած էր եւ աւարտեցաւ կէս գիշերին։ Հայերը լեցուցած էին սրահը քաջալերելու համար իրենց հայրենակիցը։

Ժագ Հայրապետեան, կէս-ծանր դասակարգին մէջ, այս եզանակին պարտութիւն չէր ճանչցած։ Փարիզ, թէ գաւառները ու կամ արտասահման յաջորդական 14 յաղթանակներ տարած էր։ Այս անգամ իր դէմն ունէր իտալացի Սքանելլին, որ վերջերս տարած յաղթանակներով, կը սպառնար Հայրապետեանի յաջողութիւնները կասեցնել։ Բայց այդպէս չեղաւ, Հայը իր 15րդ յաղթանակը տարաւ հակառակորդին վրայ, կէտերու առաւելութեամբ։

Ութերորդ վայրկեանին Սկանէլլի կզակին ուղիղ հարուած մը ստանալով գետին ինկաւ, եւ քիչ մնաց նոք-աութ ըլլալու, երբ վերջին երկվայրկեանին կրցաւ ելլել եւ լրացնել իր 10րդ մարտնչումը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ առաջարկով, որպէսզի Փրանսական դրամին կայունութիւնը ապահովուի, Պանք տը Ֆրանսը օտար դրամներ պիտի գնէ հրապարակէն, ուր այս պահուս առատ օտար դրամ կայ զբօսաշրջիկներու պատճառով։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Եւրոպայի կազմակերպութեան վերաբերեալ կանոնադիրը զոր ստորագրած էին երեք պետութիւնները Յուլիս 20ին, հրատարակուեցաւ։

ՀԵԼԼԷՆ ԴԱՀԼԻՃԸ չկրցաւ կազմել Ցալտարիս ագատականներու եւ Ամերիկացիներու հակառակութեան պատճառով։ Ջէգոք վարչապետ մը պիտի նշանակուի, խառն դահլիճ մը կազմելու համար։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ քրիստոնեայ ընկերվար ծերակուտական Վան Զէլանտի։ Արտաքին նախարարութիւնը կը պահէ Պ. Սփաք։

ՓՈԽԱԴՐԱԿԱՆ աշխատաւորները գործադուլ ըրած ըլլալով, զինուորներ գործածուեցան անոնց տեղ եւ Փարիզի պարէնաւորումը ապահովուեցաւ։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ պայքարը կը շարունակուի Չեխոսլովաքիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը հրամանագիրներ հրատարակեց որոնց համաձայն կղերական իշխանութեանց կողմէ նոյն շրջաբերական չպիտի ուղղուի առանց կառավարութեան հրամանին։ Կղերականներու նոյն հաւաքոյթ կամ ժողով, երեք օր առաջ լուր պիտի տրուի կառավարութեան։ Բանադրանքները ու կախակայումները անարժէք են եւ կառավարութիւնը ուժ պիտի տայ եւ պաշտպանէ այն եկեղեցականները որոնք պետական վարչաձեւը կ՚ընդունին եւ կը մտնեն «հակա-դրամատիրական կաթոլիկ շարժումին» մէջ։

ԳՈՐԾԱՒՈՐԱԿԱՆ ոչնութեաններու միութեան ընդհ. քարտուղար Խօժէն Հանէֆ դատի քաշուեցաւ հիւսիսի հանքագործներու գործադուլին առեն Ներքին Նախարարին դէմ նախատական թռուցիկներ ցրուած ըլլալով։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 3ԻՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ ԺԱՄԸ 9ԷՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 10

STADE OLIER MONTROUGE, 11 RUE D'ARCUEIL, (LA VACHE NOIRE)

Դրօշի արարողութիւն, ընդհ. տողանցք, գնդախաղ, պասքէթ, վազք եւն. պիտի մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, Հայ Արծիւը, Հայ Արծուիկները եւ Նոր Սերունդի երգչախումբը։ Հրաւիրատոմսերը ստանալ «Յառաջ»էն, «Հայաստան»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութիւններէն, Հ. Սամուէլ, Բալըեան, Պարսամեան գրատուններէն։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187, 188 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել La Vache Noire։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԷԼՎԻԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Հովանաւորութեամբ Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի։ Այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3էն 11 Bon Foyerի թատերասրահին մէջ 8 Ave. Simon Bolivar, Paris, (métro Pyrenees)։ Մրցանակաբաշխութիւն, դեղարուեստական բաժին, ընտանեկան խնջոյք։ Պիտի ներկայացուի Ա. անգամ ըլլալով փոքրիկներու կողմէ՝ Մկրտիչ Կորիւնի ՁԱՐԻԿՆ ՈՒ ՔԱՋԱՐԻԿԸ

Պատանեկան հէքեաթ թատերախաղ 4 արար, բեմադրութիւն՝ Տրդատ Նշանեանի։ Մուտք 200 եւ 100 ֆրանք։ Տոմսերը հայթայթել Պէլվիլի կրթ. յանձնախումբի անդամներէն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Լու Եօթնեղբայրեան օդասուն ագարակին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։ Մուտքը ազատ է։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Մարսէյլի Հայ Մշակութային Միութիւնը հաւաքոյթ մը սարքած է Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆի նոր լոյս տեսած «ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ...» վէպին նուիրուած, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Noailesի ներքնասրահը։

Պիտի ըլլան վէպին շուրջ, դատողութիւններ, որոնց կրնան մասնակցիլ ներկաները։ Հեղինակը պիտի ձօնագրէ իր գիրքը փափաքողներուն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն-Սասնոյ Ջորի յիշատակի հանդէսը 17 Յուլիսին։

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին, Սէնթ Անտուէի օդասուն պարտէզին մէջ։

ՍԷՎՐԱՆԻ Կապոյտ Խաչի դպրոցի հանդէսը Յուլիս 10ին Hôtel de Franceի սրահը։

ՊՈՄՈՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 10ին Chateau de la Roche Verteի գեղեցիկ բարքին մէջ, St. Julien:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի տարեկան դաշտահանդէսը Խանասորի հերոսամարտին առթիւ Յուլիս 31:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իշխան խումբին տարեկան դաշտահանդէսը 31 Յուլիսին։

ՓԱՐԻԶԻ հայկական երգչախումբին տարեկան համերգը (ղեկավարութեամբ Ա. Պարթեւեանի, Դեկտեմբեր 11ին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ը մարզասէրներու համար երթեւեկ մը կազմակերպած է օթօքարով, այս կիրակի ժամը 9էն մինչեւ 12։ Ամէն ժամ երթ դէպի Փարիզի Հայ Մարզական Միութեան բացման մարզահանդէսին վայրը։ Իրիկունն ալ միեւնոյն ձեւով վերադարձ։ Երթեւեկի գին 120 ֆրանք։ Հաւաքուիլ Փլաս Carnot։

ԴԵՌ ՉԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի « ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ »

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ։ Գին 150 Ֆր.։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dumesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

Օր. ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԵՐՏԻՆԵԱՆ
Պ. ԲԱԳՐԱՏ ԳՐԳՈՅԵԱՆ

Յունիս 26 Ամուսնացած Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ «Րաֆֆի» խումբին անդամները այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8ին, Café Chope du Nordի մէջ։ Ոչ մէկ բացակայութիւն ընդունելի է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Սիրականի աշխատանոցը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԸՆԿԵՐԱ-ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

« Եգիպտացի » կոմիտէն կազմակերպած է հրապարակային դասախօսութեանց շարք մը, որուն առաջինը տեղի կ՚ունենայ այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, «Սոսիէթէ Սավանթ»ի salle D.ին մէջ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իր քաղաքական ուղին»։ Կը հրաւիրուին Եգիպտացիի, շրջաններու ընկերներն ու համակիրները։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին կրթական յանձնախումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ հայրապետական պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆի։ Կիր. 10 Յուլիս ժամը 3ին, Լիլայի Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henry Barbusse, (Ancienne rue de l'Avenir), մէթրօ Mairie des Lilas:

Երգ, պար, նուագ եւ արտասանութիւն։ Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Էֆէեանի «Այծեմնիկ»ը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՄ ՀԱՅՈՒԹԵՆԷ... (վէպ)
Գրեց՝ Կ. Փօլատեան

300 էջ, գինը 350 Ֆրանք։ Ստանալու համար դիմել — «Յառաջ»ի եւ «Արեւմուտք»ի խմբագրութեանց, Փարիզահայ գրավաճառներուն, ինչպէս նաեւ ուղղակի հեղինակի հասցէին.— G. Poladian, 92 Bld. Général Nollet, (La Rosière), Մարսէյլ։

ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ ՍԵՆԵԱԿ ՄԸ

Կը փնտռուի Փարիզի մէջ, մայր ու աղջկան մը համար, խոհանոցի իրաւունքով։ Հեռաձայնել Pro. 69-64: